LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ. ԳՐԱԿԱՆ

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ԱՊՐԻԼ
MARDI 2 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4312

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Պատերազմը պիտի սաստկանայ ,— կ'աղդարարեն Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, Ֆրանսայի նոր դահլիճին կազմութենէն ի վեր : Վերջին ազդարարութիւնը ուղղեց Անգլիոյ ծովային նախարարը , Չըրչիլ , միեւնոյն ատեն յայտնելով թէ Դաշնակիցները չեն ուզեր ընդարձակել ճակատը կամ պատերազմ փնտռել Խ . Միութեան հետ :

Միւս կողմէ , նորէն կը խօսուի հաշտութեան ձեռնարկի մը մասին : Վատիկանի ամերիկեան ներկայացուցիչը , Պ . Թէյլըր , շաբաթ առտու մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պապին կողմէ , անոր ներկայացնելով տեսութիւն մը միջազգային կացութեան մասին : Տեղական թերթերը կը հաւաստեն թէ նախագահ Ռուզվէլթ յանձնարարած է Պ . Թէյլըրի հասկնալ Պապին վերջին տեսակէտը Եւրոպայի կացութեան մասին , ի հարկին հաշտութեան նոր կոչ մը ուղղելու համար , եթէ պարագաները նպաստաւոր համարուին : Վատիկանի շրջանակները սակայն յարմար չեն նկատեր ներկայ վայրկեանը :

Սուր բանավէճ մը ծագած է Գերմանիոյ եւ Մ . Նահանգներուն միջեւ , երբեւ հետեւանք շարք մը մեղադրանքներու : Գերմանիա Սպիտակ գիրք մը հրատարակեց , անոր մէջ ամփոփելով Լեհաստանի պետական դիւանատան վաւերագիրները : Այս առթիւ կ'ուզէ ապացուցանել թէ Մ . Նահանգներն ալ պատասխանատու են ներկայ պատերազմին : Մասնաւորապէս կը մեղադրուի Փարիզի դեսպանը , Պ . Պըլիթ : Դեսպանը եւ Մ . Նահանգներու արտաքին նախարարը անմիջապէս հերքեցին այս մեղադրանքը , անվաւեր հռչակելով գանազան յայտարարութիւններ : Կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ նպատակն է վիժեցնել նախագահ Ռուզվէլթի վերընտրութիւնը : Հակառակ վճռական հերքումներուն , գերմանական անթելը կը պնդէ թէ Եւրոպայի ամերիկեան դեսպանները չարաչուք դեր կատարած են : Ծերակուտական Րէյնոլտս կ'առաջարկէ արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ հրաւիրել Փարիզի ամերիկեան դեսպանը , որ Ուաշինկթըն կը գտնուի այժմ եւ նախագահ Ռուզվէլթի մասնաւոր պատուիրակը՝ Սըմնըր Ուէլըս , որ նոր վերադարձաւ Եւրոպայէն , բացատրութիւններ պահանջելու համար : Գերմանական գիրքը հրատարակած է վաւերագիրներուն լուսանկարները , բայց և այնպէս կասկածելի կը համարուի անոնց վաւերականութիւնը :

Մոլոթովի ճառը , որ այնքան չափաւոր շեշտ մը ունէր , բաղդատելով նախորդներուն հետ , տեսակ մը յուսախաբութիւն պատճառած է Գերմանիոյ մէջ , ինչպէս կը շեշտեն տեղական թերթերը : Այդ ճառն ալ կը հաստատէ թէ Մոսկուա միտք չունի զինակցութեան վերածելու իր գործակցութիւնը Գերմանիոյ հետ : Թուրք մամուլը յիշելով Թուրքիոյ մասին եղած բարեկամական յայտարարութիւնը , գիտել կուտայ թէ միայն զօրաւոր բանակ մը կրնայ յարգանք պարտադրել Խ . Միութեան , ինչպէս հաստատեց Ֆինլանտայի պարագան : Ռումանիոյ մէջ մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն Մոլոթովի խաղաղասիրական հաւաստիքները , առանց սակայն ծածկելու Պեսարապիոյ մասին տիրող մտահոգութիւնը :— Գերագոյն Խորհուրդը հաւանութիւն յայտնեց Մոլոթովի ճառին , առանց վիճաբանութեան : Արտաքին գործավարը միեւնոյն ատեն հրատարակութեան յանձնած է գիրք մը , «Խ . Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը» , 50.000 օրինակ , պարզելով միեւնոյն տեսակէտները :

Մօտաւոր Արեւելքի ֆրանսական բանակին հրամանատարը , Զօր . Վէկան , Փարիզ գալով անմիջապէս այցելեց Պ . Տալատիէի : Պիտի տեսակցի նաեւ վարչապետին հետ : «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը քննելով Պալքաններու կացութիւնը , կը գրէ թէ Պոլսոյ եւ պալքանեան մայրաքաղաքներուն մէջ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ պատերազմը պիտի չծաւալի Մօտաւոր Արեւելքի մէջ , հետեւեալ պատճառաբանութեամբ .—

Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա համաձայնութիւններ կնքած ըլլալով Թուրքիոյ հետ եւ երաշխաւորած՝ Ռումանիոյ եւ Յունաստանի ապահովութիւնը , վտանգը իրենց կողմէ չի կրնար գալ : Գալով Գերմանիոյ , անոր շահերուն համար նպաստաւոր չէ որ պատերազմը տարածուի Պալքաններուն մէջ եւ նոր ճակատ մը բացուի , ցորչափ կրնայ այդ շրջանէն ստանալ իրեն համար պէտք եղած նախանիւթերը : Ցետոյ , հաւանական չէ որ Խ . Միութիւնը նոր արկածախնդրութեան մը ձեռնարկէ , Ֆինլանտայի փորձէն ետք : Վերջապէս Պալքանները աւելի մօտ չեն անգլիական եւ ֆրանսական օգնութեան համար : Թուրքերուն կարծիքով , այս վերջին պարագան ուրիշ ամէն բանէ աւելի կրնայ Պալքանները փրկել որ եւ է նախայարձակումէ : Թուրք թերթերը միշտ կը յիշեցնեն այս պարագան :

Լոնտոնի թերթերը հաւանական կը գտնեն որ զինակցութեան մը կը վերածուի Սաատապատի ուխտը (Թուրքիա , Իրան , Իրաք եւ Աֆղանիստան) :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը խափանեց գերմաներէն օրաթերթը՝ «Թիւրքիշէ Փոստ» , երկրին շահերուն հակառակ հրատարակութիւններ ըրած ըլլալով :

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ստորագրուեցաւ մարտ 31ին , Անգարայի մէջ , ֆրանսական դեսպանին , մարզպան Փիւոյի եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարար Սարաճօղլուի կողմէ : Այս առթիւ գինեսեղան մը սարքուեցաւ եւ բաժակաճառեր խօսուեցան : Սարաճօղլու հաստատեց թէ նոր դաշնագրով կ'անհետանան բոլոր այն դժուարութիւնները որ անցեալին մէջ երբեմն կը մթագնէին ֆրանքեւթուրք յարաբերութիւնները : Ֆրանսական դեսպանն ալ յիշեց նախագահ Իսմէթի խօսքերը՝ մարզպանին ընդունելութեան առթիւ .— «Թուրքեւսուրիական յարաբերութիւնները այսուհետեւ շատ լաւ պիտի ըլլան , քանի որ կը հանգչին ֆրանքեւթուրք բարեկամութեան անսասան հիմերուն վրայ» :

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ խումբը , որ ատենէ մը ի վեր ներկայացումներ կուտար Պալքաններու մէջ , Պոլիս հասաւ շաբաթ օր :

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ գերմանական կառավարութիւնը մերժած է թոյլ տալ որ Պերլինի պապական նուիրակը այցելէ Լեհաստան , քննական պտոյտ մը կատարելու համար : Պապը խորապէս աղդուելով այս մերժումէն , կը խորհի ժողով մը գումարել , ելք մը գտնելու համար :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ տասը սանթիմ պիտի զեղչուի ապրիլ 8էն սկսեալ , իսկ մէկ լիտր գինին տասը սանթիմ պիտի սղէ :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ (շոփաժ սանթրալ) դադրեցաւ ապրիլ 1էն սկսեալ , բնակարաններու թէ առեւտրական հաստատութեանց մէջ , սահմանափակելու համար ածուխի սպառումը :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԻՏԻ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

«Չենք ուզեր կռուիլ Ռուսիոյ հետ»

Պ . Չըրչիլ , Անգլիոյ ծովային նախարարը , ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով , յայտարարեց թէ պատերազմը կրնայ սաստկանալ մօտերս : Անգլիա եւ Ֆրանսա սերտօրէն միացած ըլլալով , «երբեք տրամադիր չեն ընկրկելու» : Նախարարը ուղղակի մեղադրեց չէզոք պետութիւնները , իբրեւ պատասխանատու պատերազմին երկարաձգման : Առանց ընդլայնելու այս տեսակէտը , Չըրչիլ յիշեց չէզոքներու կրած նաւային կորուստները , եւ անմիջապէս անցնելով արեւմտեան ճակատ , յիշեցուց Լիւքսէմպուրկի , Պելժիոյ եւ Հոլանտայի ժողովուրդներուն թէ մէկ միլիոն գերման զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն իրենց սահմաններուն վրայ , զարնելու համար զանոնք առաջին ազդանշանին վրայ : Այս հարուածին որոշումը կախում ունի «դիւահար , ախտաւոր մարդու մը կամքէն» : Անգլիա եւ Ֆրանսա վճռած են միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ ահուսարսափի այս վիճակին :

— « Ինծի կը հարցնեն .— Պատերազմը երկա՞ր պիտի տեւէ թէ կարճ : Աստուած իմ , կրնար շատ կարճ տեւել , թերեւս երբեք ալ չպայթիլ , եթէ այն չէզոք պետութիւնները որ մեր համոզումներն ունին հիմնական հարցերու մասին եւ որ բացէ ի բաց կամ գաղտնապէս համակիր են մեզի , միասին ծառանային մէկ ազդանշանի եւ մէկ ուղեգծի վրայ : Մենք հաւատք ունինք Աստուծոյ եւ մեր սեփական բազուկին վրայ , պաշտպանելու համար դատ մը որուն կապուած է մարդկութեան յոյսերուն եւ երջանկութեանց մեծ մասը : Բայց այն իրողութիւնը որ բազմաթիւ պզտիկ պետութիւններ ահուսարսափի մատնուած են նացիներու բռնութենէն եւ վայրագութենէն եւ ճարահատ արդիական պատերազմի նիւթեր կը հայթայթեն Գերմանիոյ , կրնայ ամբողջ աշխարհը դատապարտել երկարատեւ փորձի մը , շատ ծանր հետեւանքներով : Ուստի , չեմ կրնար ձեզի ապահովել թէ պատերազմը կարճ պիտի տեւէ , ոչ ալ դիւրին պիտի ըլլայ : Մեր պարտականութիւնն է մեր բովանդակ ուժով ոչ միայն շահիլ պատերազմը , այլեւ կարելի եղածին չափ կրճատել անոր աւերիչ ընթացքը : Չի կրնար արդարութիւն ըլլալ եթէ , կեանքի եւ մահուան պայքարի մը մէջ , նախայարձակը ոտքի տակ առնէ մարդկային ամէն զգացում եւ եթէ անոնք որ կը դիմադրեն կաշկանդուին իրաւագիտական պայմանագիրներու ցնցոտիներուն մէջ : Իբր 200 չէզոք նաւեր խորտակուած եւ հազար չէզոք նաւաստիներ սպաննուած են , իբրեւ հետեւանք Հիթլէրի յուսահատական ճիգերուն՝ ահաբեկելու համար անոնք որ կը ջանան առեւտուր ընել Մեծն Բրիտանիոյ հետ . եւ սակայն նոյն հրէշային ուժին է որ այդ նոյն չէզոքները հարկադրուած են նոր յարձակումներու միջոցներ ճարել :

« Մենք պիտի շարունակենք այս պատերազմը ուր որ հարկադրուած ենք մղել , բայց չենք ուզեր ընդարձակել պատերազմի գօտին : Մեր քաղաքականութեան մաս չի կազմեր պատերազմ փնտռել Ռուսիոյ հետ : Անհրաժեշտ չէ որ Ռուսիա այս պատերազմին մէջ քաշուի , եթէ սակայն մաչած աշխարհակալութեան մը տենչով եւ չարութեան միտումով մը ինքն իսկ չուզէ եւ իր ծանրութիւնը չնետէ թշնամիին կողմը : Մեր կարգադրելիք հաշիւը Հիթլէրի հետ է , նացի - գերմանական ուժին հետ : Հո՛ն կը գտնուին յարձակողին գլուխն ու դէմքը , եւ մենք հոն , միայն հոն կ'ուզենք զարնել : Մենք որ եւ է կռիւ չունինք իտալացի կամ ճափոն ժողովուրդին հետ : Մենք փորձած ենք եւ պիտի փորձենք մեր լաւագոյնը , բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու համար անոնց հետ» :

Դալատիէն դիրքը կը զօրանայ

Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ , նախագահութեամբ հանրապետութեան նախագահին , քննելու համար կացութիւնը : Տեղական թերթերը կը հաւաստեն թէ Լոնտոնի մէջ կնքուած նոր համաձայնութիւնը պիտի զօրացնէ դահլիճին դիրքը երեսփ . ժողովին առջեւ , որ իր նիստերը կը վերսկսի այսօր , երեքշաբթի : Բուն փորձը պիտի կատարուի ապրիլ 9ին , երբ Ծերակոյտը քննէ արտաքին քաղաքականութիւնը : Այս առթիւ , կը կարծուի թէ կառավարական մեծամասնութիւնը կրնայ աւելնալ , նոր վիճաբանութեան մը շնորհիւ : Շատ մը երեսփոխաններ փոխած են իրենց կարծիքը դահլիճին կազմութեան մասին , Զատկի արձակուրդին ատեն , եւ պատրաստ են ուժ տալու Ռէնոյի դահլիճին : Հաւանական է որ երեսփ . ժողովին մէջ նոր պայքար մը ծագի ծայրագոյն աջակողմեաններուն եւ չափաւորներուն միջեւ , Խ . Միութեան հետ յարաբերութիւնները խզելու հարցին առթիւ : Ինչպէս Չըրչիլ , նոյնպէս Ռէնօ եւ Տալատիէ երբեք տրամադիր չեն պատերազմ յայտարարելու Խ . Միութեան դէմ :

Տեղեկութեանց նախարարը , Պ . Ֆրոսար , Լոնտոն գնաց երէկ , ներդաշնակութիւն հաստատելու համար Դաշնակիցներու քարոզչական աշխատանքին մէջ : Որոշուած է «քարոզչական պաշարում մը» հաստատել Գերմանիոյ դէմ , աւելցնելով օտարալեզու յայտարարութիւնները , սփռաշահելու համար չէզոքները :

*** Հռոմի ֆրանսական դեսպանը Փարիզ եկաւ , կառավարութեան հրաւէրով : Ուրիշ դեսպաններ ալ պիտի կանչուին հետզհետէ :

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 18.000 ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐ ոստիկանական հսկողութեան տակ են Եգիպտոսի մէջ : Եթէ փոփոխութիւն մը կատարուի միջազգային կացութեան մէջ , բոլորն ալ կեդրոնացման կայաններ պիտի փոխադրուին :

12ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ պիտի կազմուի Քարելիոյ մէջ (Ֆինլանտա) , զոր արդէն գրաւած են Ռուսերը , համաձայն հաշտութեան դաշնագրին :

44 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ դատավարութեան առթիւ , առջի օր լսուեցաւ անգլիացի վկայ մը , Լորտ Ֆէրինկտըն : Պաշտպան փաստաբաններ պահանջեցին լսել նաեւ նախորդ դատական նախարարը , Պ . Ժոռժ Պոնէ , քանի որ այժմ պարզ երեսփոխան է . բայց նախագահը մերժեց , ըսելով թէ Պ . Պոնէ հիւանդ է : Նիստը պահ մը հրապարակային էր , բայց նորէն վերածուեցաւ դռնփակի : Այժմ կարգը եկած է պաշտպան փաստաբաններու ճառերուն :

ՔՈԼԷՐԱ ծագած է Կալկաթայի մէջ : Տասը հոգի մեռած են արդէն : Երեքշաբթի օրէն ի վեր գործադուլ հռչակած են 15.000 աւելածուներ :

Պարենատոմսի հարցարանները այս գիշեր, երեքշաբթի

Պարենատոմսի ցուցակագրութեան հարցարանները պէտք է յանձնուին Ապրիլ 2—3 , երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը , երկրին բոլոր բնակիչներուն կողմէ , տեղացի թէ օտարական , բացի զինուորներէն : Ամէն մարդ պէտք է իր ձեռքովը լեցնէ հարցարանը : Եթէ տղայ է , կարդալ գրել չի գիտեր կամ անկար , հօգացողը կը լեցնէ : Նոյնիսկ նորածիններուն համար ծնողքները պարտաւոր են հարցարան մը լեցնել : Բայց պէտք չէ հարցարան լեցնել տունէն բացականերուն համար : Հարցարաններէն զատ իւրաքանչիւր ընտանիքի յանձնուած է ցուցակ մը (Bordereau) զոր պիտի լեցնէ ընտանիքին պետը , կամ մայրը , եթէ հայրը զինուոր գացած է : Անոնք որ բոլորովին մինակ են , միայն իրենց համար պիտի լեցնեն այդ թուղթը :

Իւրաքանչիւր հարցարան պէտք է լեցնել ճշգրտօրէն եւ խիստ ընթեռնլի , ընտանեկան անունները գլխագիր : Բոլոր հարցումներուն պատասխանելէ վերջը պէտք է աւելցնել դուրս եղած ճաշերը մօտաւորապէս : Տառերով գրել դուրսը եղած ճաշերը , օրինակ շաբաթը վեց ճաշ :

Անոնք որ ճամբորդ են , հարցարանը պիտի լեցնեն այն վայրին մէջ ուր կը գտնուին ապրիլ 2—3ի գիշերը : Սակայն անոնք որ շատ կարճ տեղափոխութիւն մը պիտի կատարեն , հարցարանը առաջուընէ լեցնելով պիտի յանձնեն դռնապանին :

Այն ճամբորդները որոնք Փարիզ կը հասնին ապրիլ 3ի առտուն , կայարաններուն մէջ պիտի գտնեն մասնաւոր գրասենեակ մը , ուր պիտի կրնան լեցնել իրենց խնդրագիրը , ստանալով բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները : Անշուշտ ուշացողներ պիտի ըլլան միշտ , օրինակ այն երախաները որոնց կը սպասուին , ինչպէս եւ արձակուած զինուորները , ապրիլ 3ի գիշերէն վերջը Ֆրանսա հասնող օտարականները , արտասահմանէն վերադարձող Ֆրանսացիները եւայլն : Ասոնք բոլորը պիտի արձանագրուին ժամանակին , իրենց պարենատոմսերը ստանալու համար , բայց պէտք է սպասեն նոր յայտարարութեան մը : Այն ընտանիքի հայրը որ մինակը Փարիզ կը գտնուի , կինը եւ զաւակները գաւառ , միայն իր հարցարանը պիտի լեցնէ , եւ ցանկին վրայ ալ միայն իր անունը պիտի գրէ : Կինը եւ զաւակները իրենց խնդրագիրները պիտի ներկայացնեն այն վայրին մէջ ուր կը գտնուին : Հիւանդներն ալ պիտի լեցնեն իրենց հարցարանները , միայն թէ՝ պարենատոմսերը բաժնուած ատեն բժշկական վկայական մը պիտի պահանջուի , որպէսզի մասնաւոր դասակարգին մէջ արձանագրուին , յաւելուածական պարէն ստանալու համար :

Հարցարանները եւ ցուցակները լեցնելէ վերջ , ծալլել եւ դնել այս առթիւ յանձնուած պահարանին մէջ եւ փակելով յանձնել դռնապանին : Այնուհետեւ կը մնայ սպասել : Պարենատոմսերը պիտի բաժնուին տունէ տուն , գոնէ Փարիզի մէջ , իսկ արուարձաններու եւ գաւառի մէջ քաղաքապետը պիտի որոշէ բաշխումի եղանակը : Բաշխումը՝ յունիս 1ին կամ յուլիս 1ին :

*** Ածուխի համար ալ առանձին հարցարան մը պիտի լեցնեն անոնք որ պէտք ունին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԹՆԴԱՆՕԹԸ Կ'ՈՐՈՏԱՅ ԱՆԸՆԴՀԱՏ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (213 եւ 214րդ օր) .—

Զեկոյց թիւ 417 , մարտ 30 , առաւօտ .— Բուռն հրետաձգութիւն երկու կողմէն , Վոժի եւ Սարի արեւմտեան մասերուն մէջ : Այս վերջին շրջանին մէջ թշնամի հետազօտիչ զօրախումբեր ետ մղուեցան մեր կրակով եւ յաջող թակարդ մը լարեցինք : Թշնամին քանի մը սպաննեալներ ձգեց :

Զեկոյց թիւ 418 , իրիկուն .— Տեղական ընդհարումներ Նիտի շրջանին մէջ , ինչպէս եւ Վոժի արեւմտեան կողմը . Թշնամին կորուստներ կրեց եւ գերիներ բռնեցինք : Բաւական մեծ հրետաձգութիւն , ինչպէս նախընթաց օրերը :

Զեկոյց թիւ 419 , մարտ 31 , առաւօտ .— Հրետաձգութիւն Պիչի հիւսիսային - արեւմտեան շրջանին մէջ : Գնդացիրներու տեղատարափ Հոռնպախի վրայ , վերին Ալզասի մէջ :

Զեկոյց թիւ 420 , իրիկուն .— Բաւական մեծ գործունէութիւն երկու կողմի օդաօրմիղներու :

*** Ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական զեկոյցները , կրակը սաստկացած է երկու կողմէն ալ , քանի մը օրէ ի վեր : Վերջին լուրերու համաձայն , գերմանական կրակը կեդրոնացած է Սարի եւ Վոժի արեւմտեան մասերուն մէջ եւ հետզհետէ կը սաստկանայ :

*** Պատերազմին սկիզբէն ի վեր 21րդ անգամն ըլլալով գերմանական օդանաւեր արշաւեցին Շէթլէնտ կղզիներուն վրայ , բայց ետ մղուեցան անգլիական մարտկոցներուն կողմէ , առանց վնաս պատճառելու : Անգլիական զեկոյցը կորսուած կը նկատէ երկու թշնամի օդանաւեր :

*** Շուէտի կառավարութիւնը որոշեց մարտանաւերու պաշտպանութեան տակ առնել առեւտրական նաւերը :— Նորվեկիոյ մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Դաշնակիցներուն այն որոշումը թէ իրենք պիտի կատարեն հսկողութիւնը՝ կարգ մը չէզոք ջուրերու մէջ , խափանելու համար երկաթի եւ ուրիշ նիւթերու արտածումը դէպի Գերմանիա :

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով Մոսկուայի հետ կնքուած առեւտրական դաշնագրի մասին , յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը պիտի շարունակէ չէզոքութեան , բարեկամութեան եւ բարեացակամութեան քաղաքականութիւնը բոլոր երկիրներու հետ , պայմանաւ որ փոխադարձաբար նոյն վերաբերումը տեսնէ եւ թէ ամէն բան պիտի ընէ այս քաղաքականութիւնը պահպանելու համար » :

ԴԱՆՈՒԲԻ ՎՐԱՅ երթեւեկը վերսկսած ըլլալով , առաջին քարիւղատար նաւերը Ճուրճուօ հասան , Գերմանիա փոխադրելու համար իրենց բեռները :

65 ՁԵԽ ՕԴԱՉՈՒՆԵՐ եւ մեքենավարներ հասան Անգարա , ֆրանսական անցագիրներով : Ասոնք Ֆրանսա կուգան Թուրքիո՛յ ճամբով , քանի որ Իտալիա մերժած է ճամբայ տալ :

Թումանեան եւ հայ դիւցազներգութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թումանեան ոչ միայն Հայ դիւցազներգութեան գեղարուեստական մշակումով կը զբաղէր, եւ միաժամանակ ռուս, սերպ եւ այլ ժողովուրդներու դիւցազներգութիւններէն թարգմանութիւններ կը կատարէր, այլեւ կը հետաքրքրուէր դիւցազներգութեան գիտական ուսումնասիրութեամբ։

Հայ դիւցազներգութիւնը համեմատելով այլ ժողովուրդներու դիւցազներգութեան հետ՝ ցոյց կուտայ դիւցազնական պատմական շրջաններ, յետոյ լեզուական դիտողութիւններ կ'ընէ։ Կ'աշխատի գտնել հայ դիւցազներգութեան հնագոյն հետքերը, փոխազդեցութիւնները, ու կը պարզէ ընկերային հարցեր։ 1921ին, այդ ուղղութեամբ՝ «Հայկական էպոսի բառարանից» խորագրով զեկոյց մը կը կարդայ, իբրեւ ներածական իր մեծ եւ հիմնաւորուած ուսումնասիրութեան։

Թումանեան կը պնդէր որ Հայ դիւցազներգութեան հեղինակը ինքը՝ հայ ժողովուրդն է։ Իր կարծիքով՝ Դաւիթը կապ չունի միջնադարեան Դաւիթ Բագրատունիի կամ ո եւ է այլ հայ իշխանի հետ, ինքը հայ ժողովուրդն է խտացած այդ ազգային դիւցազներգութեան մէջ։

« Սովորաբար ասում են, կը գրէ Թումանեան, թէ ժողովուրդը քիչ է երեւում անցեալում, Պատմութեան մէջ,— ոչ, ես կարծում եմ՝ ժողովուրդը կայ, երեւում է, նա խօսում է հազար ձեւերով ու արտայայտութիւններով, միայն հարկաւոր է կարողանալ էդ գտնել, նկատել ու տեսնել։ Ահա հայ ժողովուրդը, խտացած իր ազգային դիւցազներգութեան՝ «Սասունցի Դաւթ»ի մէջ»։

Թումանեան կը կարծէ թէ հայ դիւցազներգութիւնը իր մաքառումներուն ու պայքարներուն իտէալով չի սահմանափակուիր ազգային նեղ գիծերու մէջ, այլ ընդհանրական համամարդկային իտէալներու կը հասնի։ « Հայկական էպոսի բառարանից» իր ուսումնասիրութեան մէջ Թումանեան կը շեշտէ այդ տեսակէտը եւ կարմիր թելով մը ցոյց կուտայ.

« Ժողովուրդների դիւցազներգութեան մօտեցող մարդիկ պէտք է լաւ իմանան եւ միշտ յիշեն մի օրէնք, որ ժողովրդական դիւցազներգութեան համար ժամանակ ու տարածութիւն եթէ կան, ապա կան հսկայական չափերով, եւ միջավայր եթէ կայ, էդ էլ ամէնից առաջ ամբողջ մարդկային կեանքն է ու մարդկութեան պատմութիւնը։ Չպէտք է խաբուել էս կամ էն ժողովրդի մեծ դիւցազներգութեան ազգային կամ ժողովրդական անունից։ Նա զանազան երանգներ է առնում զանազան կլիմաների տակ, ընդունում է էս կամ էն ժողովրդի պատմութեան ու հոգեբանութեան առանձնայատուկ գծերը, եւ դրա համար էլ դառնում է հարազատ, թանգ ու նուիրական՝ որոշ ժողովուրդների համար։ Բայց աւելի եւս մեծանում է հէնց ազգային կոչուած դիւցազներգութեան նշանակութիւնը նրանով, որ նա միաժամանակ գերազանցօրէն համամարդկային ստեղծագործութիւն է։ Հայկական դիւցազներգութիւնն էլ թէեւ պատմական տարրեր ունի իր մէջ, թէեւ իր մէջ ամփոփում է հայ ժողովրդի մեծ մաքառումներն ու մեծ իտէալները, բայց ամէնից առաջ նա համամարդկային ստեղծագործութիւն է, դիւցազնական ու սիմպոլիկ, մի հաւաքական գործ, որի վրայ աշխատել են ոչ միայն որոշ ազգի անհատներ, այլեւ բոլոր ազգերը՝ իբրեւ անհատներ։

Էս պատճառով էլ սխալւում են մեր բանասէրները, որ Հայոց պատմութեան բանալիով են ուզում բաց անել հայ դիւցազներգութեան մեծ փականքը, կամ ազգային ճրագով են ուզում լուսաւորել նրա մութ անկիւնները, ենթադրելով թէ նա էս կամ էն հայ իշխանի կամ թագաւորի ապարանքն է։ Մինչդեռ նա հսկայական մի աշխարհք է, ուր ամէնքն ունեն իրենց հայրենիքը եւ նրան լուսաւորում է արեգակը»։

Հայ դիւցազներգութեան մէջ Թումանեան դիտեր է որ գոյութիւն ունի խաղաղասիրական ոգի մը, ազատ կեանքի եւ խաղաղ աշխատանքի հեռանկար, հարեւան ժողովուրդներու հետ հաշտ ապրելու տրամադրութիւն։

Իր «Պայծառ էջեր» յօդուածին մէջ Թումանեան կը շեշտէ երկու հանգամանք,— երկու դրացի ժողովուրդներու, Հայոց եւ Վրաց բարեկամութեան պատմական ժամը եւ Դաւթի նուիրումը ռամիկ ժողովուրդին շահերուն պաշտպանութեան համար։

« Հայկական դիւցազներգութեան մէջ, կը գրէ, մշտապէս անսասան կանգնած են Հայոց հսկային՝ Սասունցի Դաւթի, եւ Վրաց հսկային՝ Գէորգիի (այլ փոփոխակով՝ Համդոլ) դէմքերը իրար կողքի, ուր Դաւիթը Գէորգիին է տալիս իր բարեւը, Գէորգին էլ միայն Դաւթի բարեւն է առնում, նա է Դաւթին զգուշացնում վերահաս վտանգի հանդէպ եւ նրան է հաւատում Դաւիթն անվերապահ։ Նրանց սէրը երբեք չեն խաչաձեւում եւ բացառապէս սիրոյ եւ բարեկամութեան համար է Դաւիթը Գէորգիի երկիրը գալիս։

Ահա ձեզ ամբողջ ժողովրդի արտայայտած կարծիքը, սերունդներով ամրապնդուած կապը, յաւերժօրէն գծուած ճանապարհով»։

Ն. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս ուսումնասիրութիւնը, զոր կ'առնենք Խորհ. Հայաստանէն, հաւանաբար Թումանեանի աղջկան՝ Նուարդի կողմէ գրուած, իր վերջաբանով երբ կը մատնէ Յովհ. Թումանեանի մեզի ծանօթ [illegible], ճիշդ չի ներկայացներ դիւցազներգութեան բնագիրը,— «Սասունցի Դաւիթ»ի դիւցազներգութիւնը արեւելեան հայաշխարհի մտնելէ վերջն է միայն, որ պատմողները կարկտեր են այդ «յաւելուած»ը, մեր Սասունցիին բարեկամութեան տանելով վրայ :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme Paris (13)
Le Gerant : H. STEPHAN

Ռումանական բանակը

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը այսպէս կը ներկայացնէ ռումանական բանակը.—

Ռումանիա տէրն է Ստորին Դանուբի եւ անոր սահմանակից՝ աւելի քան հինգ հարիւր քիլոմեթրի վրայ, — այս դիրքով կը հսկէ նաւարկութեան վրայ որ կը կատարուի Սեւ ծովը եւ Կեդր. Եւրոպան իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ դնող այս լայն երակով։ Միւս կողմէ, տէրն է Պալքանեան թերակղզիին հիւսիս-արեւելեան մասին,— այդ դիրքով կը հանդիսանայ առաջին խոչընդոտը, որու կը հանդիպի Ռուսիա դէպի Պոլիս եւ Նեղուցները տարածուելու իր ճիգերուն մէջ։ Վերջապէս, տէրն է հողի մը, որ առատօրէն կ'արտադրէ քարիւղ եւ ցորեն, — այդ պատճառով բնական խայծ մըն է որ կը գրգռէ Գերմանիոյ ընչասիրութիւնը, կարօտ այդ երկու արտադրութեանց։

Այսպէս, իր աշխարհագրական դիրքով եւ իր հողին հարստութեամբ, Ռումանիա կոչուած է կարեւոր դեր մը խաղալու միջազգային շահերու հակամարտութեան մէջ։

1914 — 1918 պատերազմին հետեւող դաշնագիրներուն շնորհիւ ընդարձակուեցաւ Ռումանիոյ հողային տարածութիւնը։ 19 միլիոն բնակչութեամբ, Ռումանիա այսօր առաջին կը համարուի Պալքանեան պետութեանց մէջ։ Բայց քանի ընդարձակուեցաւ երկիրը, այնքան շատցան վտանգները եւ անպատեհութիւնները։ Նախ ցեղային փոքրամասնութիւնները կարեւոր հատուած մը կը կազմեն իր բնակչութեան մէջ։ Միւս կողմէ երեք կողմէն շրջապատուած է դրացիներով, որոնք մինչեւ վերջերս թշնամական զգացում ցոյց կուտային հանդէպ իրեն։ Խորհ. Միութիւնը աչքը յառած է Պեսարապիոյ վրայ, Հունգարիան չհրաժարեցաւ Թրանսիլվանիոյ եւ Պանաթի իր «պատմական իրաւունքներէն», Պուլկարիա պահանջներ ունի Տոպրուճայի մէկ մասին վրայ։

Ահա թէ ինչու, ի նկատի առնելով իր ազգային պաշտպանութեան բոլոր անհրաժեշտութիւններ, Ռումանիա ստիպուեցաւ զարկ տալ իր զինուորական կազմակերպութեան։

Խաղաղութեան ժամանակ, ռումանական բանակը կը բաղկանայ 22 հետեւակ զօրաբաժիններէ, 3 հեծեալ զօրաբաժիններէ, 4 որսորդ կիսաբաժիններէ եւ 1 սահմանապահ զօրաբաժինէ։

Զինուորցու բնակչութեան թիւը կ'անցնի երկու միլիոնը, սակայն զանոնք զինելու իր միջոցները, պատերազմի ժամանակ, բաւական չեն մէկ միլիոնէն աւելին զօրաշարժի ենթարկելու։ Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր, յաջորդաբար զօրաշարժի ենթարկելով իր պահեստի ուժերը՝ կրցաւ կազմ եւ պատրաստ պահել գործօն բանակին կարեւորագոյն մասը եւ ստեղծել նոր զօրաբաժիններ։

Ռումանիոյ բնակչութեան 3)4ը հողագործներ են, իսկ մէկ քառորդը բանուորներ եւ զանազան ասպարէզներու մէջ աշխատողներ։ Ռումէն զինուորը սակաւապէտ է, կարգապահ, տոկուն եւ քաջ։

Զինուորական իշխանութիւնը օգտագործեց ստուարաթիւ բանուորներ, զանոնք լծելով ազգային պաշտպանութեան շինութիւններուն։ Կարոլ Թագաւորին ռազմագիծը կը փակէ արշաւանքի ճամբան, որ կուգայ Հունգարիայէն։ Ուրիշ մը՝ Ուքրանիոյ կողմէն։

Ռումանիա չունի ճարտարարուեստ մը այնքան զօրաւոր, որ իրեն թոյլ տար իր սեփական միջոցներով ստեղծել արդիական սպառազինութեան բոլոր պահանջները։ Նոյնպէս, չունի մեծ դրամագլուխներ, որպէսզի կարենար, խաղաղութեան ժամանակ, արտասահմանէն հայթայթել ինչ որ կը պակսի իրեն։ Այսուհանդերձ, ներկայ պատերազմին առաջին օրէն՝ մեծ ջանքեր թափուեցան գործարանները ընդունակ դարձնելու համար զրահապատ կառքերու եւ ինքնաշարժներու շինութեան։ Միաժամանակ, կարեւոր ապսպրանքներ եղան, արտասահմանէն հայթայթելու համար մեքենաշարժ ռազմական գործիքներ։

Հետեւակազօրաց զէնքը, քանակով եւ որակով, անթերի է։ Քանի մը ամիս առաջ շատ քիչ էին իր հակահրասայլային զէնքերը։ Հրասայլերը եւս մէկ զօրամասի մը պահանջէն աւելի չէին։ Հակօդային թնդանօթներն ալ բաւական չէին։ Բայց հետզհետէ կը լրացուին այդ պակասները։

Թնդանօթաձիգ բանակին պահանջները մեծ չափով լրացուեցան։ Բանակը մեքենականացնելու աշխատանքները դժուարութեամբ կ'ընթանան, իբրեւ հետեւանք երկրին մէկ մասին աշխարհագրական պայմաններուն եւ հաղորդակցութեանց միջոցներուն միջակութեան։ Այժմ մեծ ճիգեր կը թափուին ճամբաներու նորոգութեան համար։

1938ին Ռումանիա շատ քիչ օդանաւեր ունէր, հին ձեւի եւ այլազան։ 1939ին որոշ յառաջդիմութիւն կատարուեցաւ այդ ասպարէզին մէջ։ Վեց ամիս առաջ Ռումանիոյ արդիական օդանաւերուն թիւը կը հասնէր 300ի։

Ռումանիոյ հողը նպաստաւոր չէ պաշտպանութեան։ Լեռնային պատնէշները կը գտնուին ոչ թէ սահմաններուն վրայ, այլ երկրին կեդրոնը։ Կարպաթեան եւ Թրանսիլվանիոյ Ալպեան լեռնաշղթաները, որոնք իրարու կը միանան Պուքրէշի հիւսիսը՝ 45 աստիճանի անկիւն մը ձեւացնելով, երկիրը կը բաժնեն երեք մեծ շրջաններու, որոնք դժուար կը հաղորդակցին իրարու հետ։ Մոլտավիայէն Վալաքիա անցնելու համար, պէտք է երկար շրջան մը կատարել։ Գալով Թրանսիլվանիոյ, շատ մեկուսացած է, անջատուած այնպիսի լեռնաշղթաներով, որոնք շատ քիչ կիրճեր ունին։ Սակայն հարաւային սահմանը, Պուլկարիոյ կողմը, պաշտպանուած է Դանուբի լայն եւ խոր անկողինով, իսկ հիւսիս-արեւելեան սահմանը, Ռուսիոյ կողմը, Տնիեսթեր գետով։

Միջազգային երկաթուղիի մեծ գիծ մը Քոնսթանցան եւ Պուքրէշը կը կապէ Հունգարիոյ՝ Երկաթէ դուռնէն, ուրիշ գիծ մը Պուքրէշը կը միացնէ Լեհաստանի՝ մոլտաւական դաշտին վրայով։ Գիծ մը, որու վրայէն կ'անցնին ճեպընթացները, Պուքրէշէն կը մեկնի եւ կ'երթայ կտրել ամբողջ Թրանսիլվանիան, մինչեւ Հունգարական սահմանը։

Իր ամբողջութեանը մէջ, ռումանական երկաթուղին շատ միջակ է։ Փոքր մաս մը միայն երկգիծ է, այնպէս որ պատերազմի ժամանակ իր օգտակարութիւնը՝ շատ սահմանափակ է։

Եզրակացնելով, Պալքանեան ժողովուրդներու միջեւ պատերազմ ծագած ժամանակ՝ Ռումանիա կրնայ առաջնակարգ դեր խաղալ։

ՍՏ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՈՔ.— «Յառաջ»էն իմացայ դժբախտ Ստեփան Եսայեանի մահը, խոր տխրութեամբ։

Գրեթէ երեսուն տարի առաջ էր որ Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ փոխադրուեցայ եւ Գաֆէ Շիշէի մէջ մտերմացայ նարտի «ամաթէօր» համակրելի Ստեփանին հետ։ Իրիկունները գործէն վերջ իրար կը փնտռէինք եւ մէկ երկու խաղէ վերջ տեղական եւ Պոլսոյ թերթերէն լուրեր քաղելով, ազգային եւ ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ տեսութիւններ կը փոխանակէինք։ Երբեմն համամիտ չէի ըլլար, բայց իր լուրջ եւ սառն տրամաբանութեամբ կը համոզէր զիս։ Երկար ժամանակ պահեցինք մեր մտերմութիւնը։ Կիրակի օրերը ամբողջ միասին կ'անցընէինք։ Կիզիչ ընդարձակ պարտէզներուն մէջ իր մօրաքրոջ որդին, Միհրան մեզի կը պատմէր Ուշտունիի կազմակերպած յեղափոխականներուն քաջագործութիւնները, Թալասի մէջ (Չէյլօ)։

Գիշեր մը Ստեփան ըսաւ.— Եկուր քեզ տեղ մը պիտի տանիմ.— Ո՞ւր։ — Քու գիտնալիք բանդ չէ։ Բաւական ճամբայ քալելէ վերջ տուն մը մտանք. քառասունի չափ Հայ երիտասարդներ համախմբուած էին եւ զիս ներկայացուց իբրեւ ընկեր։ Երեսը կը նայէի զարմանքով։ Ի՞նչպէս առանց ինծի հարցնելու անդամ ցոյց կուտար։ Գիտէր թէ պիտի չմերժէի։ Այն տուն Արտաւազդ Հանըմեան Եգիպտոսի ներկայացուցիչն էր եւ Ստեփանի նըման հաստատակամ ընկերներ պակաս չէին։ Շատ գոհ մնացած էի երիտասարդական ոգեւորիչ մթնոլորտի մը մէջ մտած ըլլալուս համար։

Իրիկուն մը Գաֆէ Շիշէի մէջ նարտ կը խաղար եւ «յաղթեցիր, Մարտիկ», ըսելով տաւլը գոցեց։ Յետոյ ըսաւ.— Քեզի ներկայացնեմ մեր ընկեր Մարտիկը,— Քաջ Անդրանիկը։ Այդ անակնկալ հանդիպումը շատ ուրախացուց զիս, բայց շատ ալ նեղացայ, երբ լսեցի որ Անդրանիկ երկու ամիսէ ի վեր Եգիպտոս, Հելուանի ջերմուկները եկած էր բժշկուելու համար եւ մինչեւ վերջին օր Ստեփան անոր մասին բան մը չէր ըսած։ Մեկնումի նախորդ իրիկունը Անդրանիկ փափաք յայտնած էր տեսնուիլ Գահիրէի ընկերներուն հետ եւ հաւաքուելով բարի ճանապարհ մաղթեցինք։

Սիրելի Ստեփանս, կանխահաս էր մահդ, մենք դեռ պէտք ունէինք քեզի պէս հայրենասէր յեղափոխականներու։ Թող լոյս իջնէ գերեզմանիդ վրայ։

Ա. Չաքրեան

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ՀԱՒԱՔՈՅԹ

« Սփիւռ - Կովկաս » երգչախումբը իր երկրորդ թէյասեղանը կազմակերպած է 7 ապրիլ կիրակի օր, ժամը 3 — 8, Բարեգործականի տան մէջ, 8 Rue Bossuet, գեղարուեստական կարեւոր յայտագրով։ Երգչախումբը որ ներկայիս կը հաշուէ 50 անդամ, ունի կարեւոր բաժին մը իր խմբերգով։ Արտասանութիւն, մեներգ, եւն.։

Մուտք 5 ֆրանք, թէյի հիւրասիրութեամբ։ Մասնաւոր պիւֆէ եւ նուագ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսի լէ Մուլինոյի ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկ. Աղասի Ազատեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս եւ ընկեր Մելքոն Պետրոսեանի եւ իր պարագաներուն, ընկեր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԶԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ մարտ 25ին, Անժէի հիւանդանոցին մէջ։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացք, Հ. Կ. Խաչի բուժարանին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, 3 ապրիլ, ժամը 14.30ին։ Կը դասախօսէ Տոքթ. ՄԵՍՃԵԱՆ, նիւթ՝ Խիթեր, (լեարդ, երիկամունք, [illegible], աղիք)։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ քարոզչութեան վերաբերեալ գիրքերու ճոխ մթերք մը երեւան հանուեցաւ ռիւ Ռաշինի 24 թիւ գրատան մէջ (Սէն Միշէլ)։ Ոստիկանութիւնը փակեց գրատունը, դատական իշխանութեան յանձնելով տէրերը։

ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ՌՈՒՍԵՐԸ Պերլինէն հեռանալու հրաման ստացած են, կարճ առենի մը համար։ Կը կարծուի թէ այս անօրինութիւնը կապ ունի Մոլոթովի այցելութեան հետ, որ միշտ հաւանական կը նկատուի։

ԱՆԳԼԻՈՅ դրամատունը մէկ ոսկիի եւ տասը շիլինի նոր թղթադրամներ պիտի հանէ մօտերս։ Այս նոր թղթադրամները նոյն չափը եւ գծագրութիւնը պիտի ունենան, բայց պիտի տպուին տարբեր գոյներով։

ԿՈՎԿԱՍԻ կարմիր բանակին մեծ մասը համախմբուած է Երեւանի եւ Բագուի մէջ, համաձայն կարգ մը թերթերու ստացած տեղեկութեանց։

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԱԹԱԹԻՒՐՔ իրեն յատուկ դամբարան մը պիտի ունենայ, համաձայն Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին որոշման։ Նախապէս առաջարկուած էր Պանթէոն մը շինել, հոն ամփոփելու համար ուրիշ թուրք երեւելիներու աճիւնը, բայց մերժուեցաւ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՐԳ ՄԸ, «Դէպի Անգլիա», ազգային քայլերգներու աստիճանին բարձրացած է պաշտօնական հանդէսներու մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Պերլինէն։

ՄԷԿ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Նիքոլա Տողէնպէրկ, խորհրդային գործակալ մը, Նիւ Եորքի մէջ, կեղծ անցագիր գործածած ըլլալով։ Դատապարտեալը ժամանակին օգնած էր Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Էրլ Պրաուտըրի, որ նոյնպէս դատապարտուեցաւ անկէ առաջ, նոյն յանցանքով։ Դատարանը կը նախատեսէր տասը տարի բանտարկութիւն եւ 4000 տոլար տուգանք, բայց կը կարծուի թէ նկատի առած է այն պարագան որ Տողէնպէրկ օգնեց կառավարութեան, երեւան հանելու համար ընդհ. քարտուղարին խարդախութիւնը։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ նոր դահլիճը որոշեց վերականգնել փայտի խմորի արտածումը դէպի դաշնակից երկիրները, Շուէտի ճամբով։

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԻ նոր շարժանկարը, «Դիկտատոր», ոչ մէկ հակահիթլէրական հանգամանք ունի, համաձայն ամերիկացի արուեստագէտի մը յայտարարութեան։ «Եթէ Հիթլէր տեսնէ զայն, ապահովաբար լաւ պիտի քաշուի։ Երբ ամէն առտու թերթը կ'առնեմ եւ կը կարդամ Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի խորհրդակցութիւնները, կը խնդամ, խորհելով թէ անոնք ճիշդ այն կ'ընեն ինչ որ Չարլին եւ ես՝ շարժանկարին առջեւ։ Չարլի ուզած է ապացուցանել թէ ի՛նչ այլանդակութեանց կրնայ հասնիլ դիկտատուրան, երբ իր տրամաբանական վախճանին կը հասնի»։

ՍԱԿԱՇԱՐԺՆԵՐԸ (թաքսի) մեծապէս պակսած են Փարիզի մէջ։ Հինգ հազար հատ պակաս կը բանին, բաղդատելով անցեալ ամրան հետ, իսկ գիշերը՝ միայն 900 կառքեր կ'երթեւեկեն։ Անցեալ ամառ 12.000 թաքսիներ կը բանէին մայրաքաղաքին մէջ, այս տարի փետրուարին՝ 8000։ Պատերազմէն առաջ գիշերը բանող «թաքսի»ներուն թիւն էր 2500։

ՃԱՓՈՆ չինական նոր կառավարութիւն մը կազմած է Նանքինի մէջ։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը մերժեց ճանչնալ զայն, իր յարաբերութիւնները պահելով նախորդին հետ։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Նուրի փաշայի դահլիճը հրաժարած ըլլալով, նոր կառավարութիւնը կազմեց արքունի նախարարը, Րաշիտ Կիլանի։ Նուրի փաշա պիտի վարէ արտաքին նախարարութիւնը։

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐԸ սղած են վերջին ցուրտերուն հետեւանքով, Անգլիոյ մէջ, այն աստիճան որ պահածոներու գինը 50 առ հարիւր սղած է։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ առաքեալը, Կանտի, յօդուած մը հրատարակելով իր թերթին մէջ, կը յանձնարարէ համահնդկական ընդհ. ժողովը վերածել պայքարող մեքենայի մը։ Այս առթիւ կը հրամայէ ցուցակագրել բոլոր այն անդամները որ պատրաստ են բանտարկուելու։

ՖԻՆԼԱՆՏԱ ձեռնարկած է տեղաւորելու 60.000 ընտանիքներ (480.000 հոգի), որոնք հեռացած են Ռուսիոյ ձգուած հողերէն։ Ոչ միայն բնակարաններ պիտի շինուին, այլեւ աշխատանք պիտի ճարուի։ Այս գաղթականները մեծ մասով գիւղացիներ են, ուստի կառավարութիւնը պիտի բարեփոխէ հողային օրէնքը։ Անկէ զատ, բոլոր առեւտրական եւ ճարտարագործական հաստատութիւնները եւ համայնքները պետութեան պիտի յանձնեն իրենց հողերուն մէկ մասը, հատուցում ստանալով։ Կը խորհուի նաեւ գրաւել Ֆինլանտայի ամէնէն բարեբեր հողերուն տասը առ հարիւրը։ Շուէտ արդէն կ'օգնէ Ֆինլանտայի, մասնաւորապէս աստաղձ ճարելով։ Աւելի քան 6000 շուէտացի բանուորներ Ֆինլանտա հասած են, օգնելու համար վերաշինութեան։ Ուրիշ օտար բանուորներ ալ կը սպասուին։ Ֆինլանտական բանակին օտար կամաւորներէն շատեր որոշած են մնալ, օգնելու համար վերաշինութեան։

*** Տեղեկագրի մը համաձայն, Ֆինլանտա Ռուսիոյ ձգած շրջաններով կը կորսնցնէ 250.000 հեքթար մշակելի հող, այսինքն ամբողջ տարածութեան 10 առ հարիւրը, ուրիշ խօսքով՝ 8—9 տարուան աշխատանք։ Գալով ճարտարագործական կորուստին, ահա քանի մը թիւեր.— աւելի քան 400 հաստատութիւններ որոնք աշխատանք կը ճարէին աւելի քան 20.000 բանուորներու։ Այս կորուստը կը կազմէ Ֆինլանտայի ճարտարագործական կարողութեան 10 առ հարիւրը։ Նոյնպէս Ռուսիոյ ձեռքը անցած է Ֆինլանտայի անտառներուն տարածութեան 11 առ հարիւրը։ Այս կորուստը շատ ծանր չի նկատուիր, քանի որ Ֆինլանտա ամէնէն հարուստ անտառներն ունի, Ռուսիայէն վերջը։

Երկրին հարստութեան երկրորդ աղբիւրը կը կազմեն հանքերը։ Հաշտութեան դաշնագրով Ռուսիոյ ձեռքը կ'անցնին կարեւոր շրջաններու երկաթի եւ պղինձի հանքերը։

Կառավարութիւնը վերաշինութեան համար տրամադրած է 840.000 հեքթար հող եւ 300.000 արջառ։ Պիտի շինուին 60.000 տուներ՝ գիւղերու, 30 հազար ալ՝ քաղաքներու մէջ։

ԱՆԳԼԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ սկսան Եգիպտոսի արեւելեան անապատին մէջ, մասնակցութեամբ տեղացի, անգլիացի եւ հնդիկ զինուորներու։ Ապրիլ 4ին ալ ռազմափորձեր պիտի կատարուին արեւմտեան անապատին մէջ, մեքենաշարժ զօրամասերով եւ պիտի տեւեն վեց օր։

ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐՈՒ գործունէութիւնը սաստկացած էր Զատկի տօներուն առթիւ։ Կառավարութիւնը երկու միլիոն 800.000 րուբլի վարկ սահմանած ըլլալով, 14.000 հրապարակային ժողովներ տեղի ունեցան ամբողջ Խ. Միութեան մէջ։ Լեհաստանի ռուսական շրջանին մէջ շարժումը վարեց Անաստուածներու Միութեան վարիչը, Եարոսլաւսկի։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
3 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4313

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Պաշարման օղակները պիտի պրկուին ծայրագոյն սաստկութեամբ, որպէս զի Գերմանիա ոչ երկաթ, ոչ քարիւղ, ոչ ալ ուրիշ հում նիւթեր կարենայ ստանալ, պատերազմը շարունակելու համար: Այս մասին վճռական որոշումներ տրուած են թէ Փարիզի եւ թէ Լոնտոնի մէջ, բայց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Այս որոշումէն մասնաւորապէս պիտի ազդուին սկանտինաւեան երկիրները, որոնք երկաթ եւ ուրիշ մետաղներ կը ճարեն Գերմանիոյ: Միւս բաց դուռն է պալքանեան շրջանը,— արմտիք եւ քարիւղ: Այս մասին ալ ծրագիրներ մշակուած են, թէեւ Դաշնակիցները չեն ուզեր պատերազմի մղել Թուրքիան կամ Խ. Միութիւնը:

Երէկ այս մասին կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետները, իրենց երեսփ. ժողովներուն առջեւ:

Անգլիայէն վերջ, Ֆրանսա եւս Փարիզ կանչած է վեց կարեւոր դեսպաններ, մասնաւորապէս պալքանեան երկիրներէն, խորհրդակցելու համար: Այս որոշումն ալ կապ ունի պաշարման եւ առ հասարակ պատերազմի սաստկացման հետ: Ֆրանսական կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն ծրագիր մը մշակած է, աւելի խստօրէն զսպելու համար համայնավարական եւ հիթլէրական գործունէութիւնը: Ինչպէս հաղորդած էինք, «վտանգաւոր» անձերը պիտի աքսորուին հեռաւոր գաւառներ: Խուզարկութիւնները կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ, յանգելով նոր ձերբակալութեանց եւ խռովայոյզ թուղթերու գրաւման:

Թուրքիոյ դիրքը միշտ կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Բոլորին ալ համոզումն այն է թէ Անգարա միշտ պիտի մնայ պաշտպանողականի վրայ, շարունակելով հանդերձ զինուորական պատրաստութիւնները, որոնք աննախընթաց աստիճանի մը հասած են, շնորհիւ Դաշնակիցներու աջակցութեան: Ուրեմն ոչ մէկ շարժում Թուրքիոյ կողմէ, եթէ յարձակում չկրէ:

Պեսարապիոյ խնդիրը նորէն կը զբաղեցնէ Ռումանիան, Մոլոթովի վերջին ճառէն ի վեր, որ կը յայտարարէր թէ Խ. Միութիւնը երբեք չէ ընդունած անոր կցումը: Լոնտոնի աշխատաւորական օրկանը, «Տէյլի Հէրըլտ», կ'իմանայ թէ Ստալին դիւանագիտական ձեռնարկ մը պիտի կատարէ, այդ նահանգը ետ առնելու համար: Բոլշեւիկները այն տեսակէտն ունին թէ շատ մը հողեր կորսնցուցին երբ տկար էին, հիմա որ զօրաւոր են, պէտք է ետ առնեն: Այս առթիւ ուշագրաւ է որ Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Սուրից, որ ճամբուեցաւ, Պուքրէշ հասնելով տեղաւորուած է խորհրդային դեսպանատան մէջ եւ նոր հրահանգներու կը սպասէ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (215րդ օր).

Զեկոյց թիւ 421, ապրիլ 1, առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ:

Զեկոյց թիւ 422, իրիկուն.— Մասնաւորաբար ուժգին հրետաձգութիւն Սարի անմիջապէս արեւմտեան կողմը: Բուռն գործունէութիւն երկու կողմի օդանաւերու: Շարք մը օդանաւային կռիւներ տեղի ունեցան որոնց արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին: Մեր բոլոր օդանաւերը իրենց կայանները վերադարձան: Մարտ 31ի օդանաւային կռիւներու ընթացքին, մեր որսկան խումբերէն մէկը ընդհարեցաւ թշնամի գերազանց ուժերու: Մեր օդանաւերէն երկուքը վար առնուեցան: Օդաչուներէն մէկը փրկուեցաւ անկարգելով: Միւս օդանաւերը իրենց կայանները վերադարձան:

*** Պերլինէն կը հերքեն այն լուրը թէ պիտի պարպուին Զուիցերիոյ սահմանամերձ շրջանի բնակիչները: Ընդհակառակն յանձնարարուած է հողագործներուն չուշացնել գարնանացանը: Նոյն աղբիւրէն կը հաղորդեն թէ ամէն օր 1—3 մասնաւոր կառախումբեր կը մեկնին Վարշաւայէն, լեհ բանուորներ փոխադրելով Գերմանիա: Կը կարծուի թէ 800.000էն մէկ միլիոն Լեհեր պարտադրուած են հողագործական աշխատանքներ կատարելու: Ասկէ զատ 300.000 պատերազմական գերիներ եւ 10.000 աշխատաւորներ որոնք չէին կրցած Լեհաստան վերադառնալ, պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկուած են: Լեհ հողագործներուն հագուստին վրայ դեղին երիզներ կարուած են, որպէսզի զանազանուին գերման աշխատաւորներէն:

*** Կազմրդել պատսպարաններու շինութիւնը յառաջ կը տարուի Փարիզի ստորերկրեայ երկաթուղիներուն մէջ (մեթրօ): Արդէն կազմ եւ պատրաստ են երկու պատսպարաններ, Փլաս տէ Ֆէթ եւ Մէզոն Պլանշ, որոնց իւրաքանչիւրը կրնայ առնել 4—5000 հոգի: Երկուքն ալ պաշտպանուած են օդարգել դուռներով: Երբ շինութիւնները լրանան, կարելի պիտի ըլլայ 200.000 քաղաքացիներ տեղաւորել այսպէս պաշտպանուած պատսպարաններու մէջ: Նոր շինուած պատսպարաններէն իւրաքանչիւրը պիտի կրնայ առնել 2000 հոգի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է Իրան եւ Աֆղանիստան ղրկել զինուորական եւ տնտեսական մարմիններ: Իրան երթալիք զինուորական մարմինը կը բաղկանայ երեք հոգիէ, նախագահութեամբ գնդապետի մը: Երկու զինուորական մարմինները յարաբերութիւններ պիտի հաստատեն Իրանի եւ Աֆղանիստանի զինուորական կազմակերպութեանց հետ, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար: Այս առթիւ պիտի ստուգեն նաեւ այն զրոյցները թէ Սաատապատի ուխտը զինակցութեան պիտի վերածուի:

ԻՐԱՔԻ մասին թղթակցութիւն մը գրելով «Փաւի Սուար»ի մէջ, Թառօ եղբայրները, որոնք Պաղտատ հասած են, 50.000 կը հաշուեն բանակին թիւը, իսկ տարեկան ծախքը 2.500.000 անգլ. ոսկի: Անգլիացիները ոչ մէկ զինուոր ունին, բացի երկու օդանաւային կայաններէ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, կատարեալ ապահովութիւն կը տիրէ Իրաքի մէջ: Մեծ աշխատանքներ կը կատարուին անապատային շրջանները մշակելու համար: Դպրոցներու թիւը բազմապատկուած է եւ աշակերտներու թիւը 150.000ի հասած, մինչդեռ քանի տարի առաջ 12.000էն աւելի չէր:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ 11 տարեկանէն վեր տղաքները արձակուրդ պիտի ստանան, աշխատելու համար դաշտերու մէջ: Այս կարգադրութիւնը կապ ունի հնգամեայ ծրագրին հետ, զարկ տալու համար հողագործական արտադրութեանց:

ՈՉ ԵՐԿԱԹ, ՈՉ ՔԱՐԻՒՂ

»»» . «««

Պաշարման օղակները կը պրկուին

Նախարարական խորհուրդին առաջին նիստին մէջ, որ գումարուեցաւ նախագահութեամբ հանրապետութեան նախագահին, վարչապետը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց պաշարումի խստացման մասին: Տեղական թերթերու քաղած տեղեկութեանց համաձայն, հետեւեալ միջոցները կը նախատեսուին.—

Նորվեկիոյ երկրային ջուրերը փակել գերմանական նաւերուն առջեւ.— Խափանել երկաթի արտածումը Շուէտէն Գերմանիա.— Խուզարկել Խաղաղականի մէջ բանող չէզոք նաւերը, որպէսզի չկարենան ապրանք փախցնել անդրսիպերիական գծով, Գերմանիա փոխադրուելու համար.— Արգիլել ռուսական քարիւղին փոխադրութիւնը դէպի Գերմանիա.— Խստացնել արգիլեալ ապրանքներու հսկողութիւնը, սահմանափակելով հում նիւթերու ներածումը Գերմանիոյ սահմանակից երկիրներու մէջ, քանի որ այդ ապրանքները ի վերջոյ Գերմանիա կը մտնեն:

«Թան» խօսելով այս տնօրինութեանց վրայ, դիտել կուտայ թէ «կարգ մը չէզոք երկիրներու ներածումները շատ վեր են անոնց իրական պահանջներէն եւ մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ ամերիկեան առեւտուրին աճումը Եւրոպայի չէզոք երկիրներուն հետ: Եթէ կ'ուզենք որ Գերմանիոյ պաշարումը իրական ըլլայ եւ նախատեսուած բոլոր արդիւնքները ապահովէ, փութացնելու համար պատերազմին վախճանը, անհրաժեշտ է խափանել բոլոր ապօրէն առեւտուրը, որ կ'օգնէ նախայարձակին եւ կը վնասէ Դաշնակիցներուն»:

Ուրիշ թերթ մը, «Օրտր», կը բացատրէ թէ պատերազմին համար երկու ամէնէն կենսական նիւթերն են երկաթը եւ քարիւղը: Երկաթի համար Գերմանիոյ գլխաւոր աղբիւրն է Շուէտ, որ կրնայ գոնէ մասամբ պաշտպանուիլ հսկողութեան տակ առնելով Նորվեկիոյ ծովեզերեայ ջուրերը: Գալով քարիւղին, Գերմանիոյ գլխաւոր աղբիւրները կը կազմեն Ռումանիա եւ Ռուսիա: «Սեւ ծովը քարիւղի փոխադրութեան ճամբան է Գերմանիոյ համար, ուրեմն մեր թշնամիները քարիւղի նեղութիւն պիտի կրեն միայն այն ատեն երբ խափանուի այս ճամբան»:

Այս առթիւ թերթերը մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայեն Զօր. Վէկանի այցելութեան: Մօտաւոր Արեւելքի ֆրանսական բանակին հրամանատարը յանկարծ Փարիզ հասնելով, ներկայացաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին եւ վարչապետին, եւ մասնակցեցաւ զինուորական խորհուրդի մը: Միեւնոյն ատեն հերքուեցաւ այն լուրը թէ Դաշնակիցները Թուրքիայէն խնդրած են Տարտանէլը բանալ իրենց մարտանաւերուն առջեւ, Սեւ ծով երթալու համար:

*** Անգլիոյ մէջ ալ ծրագիրներ կ'որոճան, խափանելու համար երկաթի եւ ուրիշ մետաղներու փոխադրութիւնը սկանտինաւեան երկիրներու միջոցաւ: Ան այժմ դիւանագիտական մեքենան է որ կը բանի: Եթէ արդիւնքը դրական չըլլայ, այն ատեն մարտանաւերն ալ պիտի գործեն, առանց շատ բարակը փնտռելու: Լուրի մը համաձայն, Անգլիա նախ ծանուցագիրներ պիտի ուղղէ Շուէտի եւ Նորվեկիոյ, ազդարարելով որ այլեւս պատերազմական նիւթեր չճարեն Գերմանիոյ: Յետոյ պիտի փորձեն պաշարել փոխադրութեան գլխաւոր ճամբան, Նարվիք: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ այս մասին: Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական է որ անգլիական մարտանաւեր պաշարեն Նորվեկիոյ շրջակայ ջուրերը:

Վեց դեսպաններ Փարիզ կանչուած

Ինչպէս հաղորդած էինք, առջի օր Փարիզ եկաւ Հռոմի դեսպանը, Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ եւ անմիջապէս ներկայացաւ վարչապետին: Փարիզ կանչուած են նաեւ Պուքրէշի, Անգարայի, Պելկրատի, Լա Հէյի եւ Պրիւքսէլի դեսպանները: Այս բոլոր երկիրներն ալ պիտի ազդուին Դաշնակիցներուն նոր տնօրինութիւններէն,— խստացում պաշարումի:

Ինչպէս կը յիշուի, անգլիական կառավարութիւնը եւս Լոնտոն հրաւիրած է Անգարայի, կեդր. Եւրոպայի եւ պալքանեան մայրաքաղաքներու դեսպանները, եօթը հոգի: Կը նշանակէ թէ դիւանագիտական բոլոր միջոցները պիտի փորձուին, ապահովելու համար չէզոք պետութեանց աջակցութիւնը:

Իրազեկ շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ Գերմանիա ի հարկին դէպի Ադրիական պիտի դառնայ, հակազդելու համար պաշարման նոր խստութեանց: Այս առթիւ իր յոյսը դրած է Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ վրայ: Կ'ըսուի թէ գերմանական 21 նաւեր, որոնք Թրիէսթէ կը գտնուին այժմ, մօտերս առեւտրական գործողութիւններ պիտի կատարեն Ադրիականի մէջ: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, անգլիական մարտանաւեր կը յածին այդ կողմերը:

Թէ Փարիզի եւ թէ Լոնտոնի մէջ որոշած են զարկ տալ նաեւ ձայնասփիւռ քարոզութեանց, ազդելու համար չէզոք պետութեանց վրայ, մասնաւորապէս Պալքաններու եւ սկանտինաւեան երկիրներու մէջ, ուր տենդագին կը գործէ գերմանական անթելը:

ՇՈՒԷՏԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ 300 օդանաւ ապսպրեց Ամերիկա, կրկնապատկելու համար իր օդատորմիղը: Այս օդանաւերուն մէջ կը գտնուին ամէնէն վերջին տեսակները, ժամը մինչեւ 600 քիլոմեթր արագութեամբ: Միւս կողմէ Շուէտի բոլոր գործարանները հրաման ստացան գիշեր ցերեկ բանելու ազգային պաշտպանութեան համար: Խաղաղութեան ատեն Շուէտի բանակին թիւն է 60.000, բայց կը կարծուի թէ մօտերս պիտի կանչուին 100.000 նոր զինուորներ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՄԷՋ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ՇՈՒՆԸ թաղուեցաւ ֆրանսական ճակատին վրայ, զինուորական պատիւներով: Շունը կը կոչուէր Պոպի, Ալզասցի էր եւ գերմանական գնդակներուն տակ սպաննուեցաւ մարտ 9ին, յաջողութեամբ կատարելէ վերջ կարեւոր գործ մը, ֆրանսական դիծերէն անդին: Ենթասպայ մը եւ երեք զինուորներ յաջողեցան փոխադրել դիակը: Տապանաքարին վրայ արձանագրուած է.— «Այստեղ կը հանգչի Պոպի, սրտահատակ շունը, որ ինկաւ պատուոյ դաշտին վրայ, ծառայելով իր մարդկային բարեկամներուն»:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ԿԱԶՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը, Սոնիա Թոմարա, նորէն Անգարա վերադարձած ըլլալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Թուրքիոյ պատրաստութեանց մասին.—

Անատոլուն այսօր նոյնքան զինուորական կայան մը կը կազմէ որքան քանի տարի առաջ, երբ Զօր. Մուսթաֆա Քէմալ սկսաւ իր կռիւը անկախութեան համար: Թուրքիոյ բոլոր ուժերը եւ աղբիւրները տրամադրուած են պատերազմի պատրաստուելու: Եւ սակայն այս երկիրը, ինչպէս միւս բոլոր չէզոքները, վճռած է հեռու մնալ պատերազմէն, եթէ կարելի է, ամէն պարագայի մէջ պատերազմի չբռնուիլ, ուրիշին համար շագանակներ հանելով կրակէն: Թուրքիա նոյնքան պէտք ունի խաղաղութեան որքան ուրիշ որ եւ է երկիր, բայց իր դիւանագէտները շատ ալ հաւանական չեն գտներ որ պատերազմը սահմանափակուի արեւմտեան ճակատին վրայ: Հետեւաբար կ'ուզեն պատրաստ ըլլալ պատերազմի մտնելու համապատասխան ուժերով, եթէ հարկը այդպէս պահանջէ: Ներկայ տարեշրջանին համար նախատեսուած ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը պիտի հասնին 136.000.000 տոլարի (մէջն ըլլալով ռազմագիտական երկաթուղիներ եւ ճամբաներ): Ասկէ զատ Թուրքիա տրամադրելի ունի 100.000.000 տոլար, զոր փոխ տուած են Անգլիա եւ Ֆրանսա, զինուորական գնումներու համար:

Անցեալ հոկտեմբերին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշնագիրը կը պարունակէ յաւելուած մը, որուն տրամադրութեամբ Թուրքիա պարտաւոր չէ առնելու որ եւ է քայլ որ կրնայ զինեալ ընդհարումի մը մղել Խ. Միութեան հետ: Այս յաւելուածը ինքնին կը հերքէ այն լրագրական զրոյցները որ մօտալուտ կը նկատեն ընդհարում մը Թուրքիոյ եւ իր հիւսիսային հարեւանին միջեւ: Արտաքին նախարար Սարաճօղլու մասնաւորապէս շեշտեց ձեր թղթակցին հետ խօսած ատեն, թէ Թուրքիա պիտի կռուի միայն այն ատեն երբ յարձակում կրէ կամ հարկադրուի կատարել իր յանձնառութիւնները համաձայն պալքանեան դաշինքին: Երբ հարցուցի թէ Թուրքիա պիտի կռուի՞, եթէ Խ. Միութիւնը յարձակի Ռումանիոյ վրայ, նախարարը պատասխանեց թէ այդ պարագային կառավարութիւնը պիտի քննէ կացութիւնը եւ որոշում պիտի տայ համաձայն Թուրքիոյ շահերուն: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ կարմիր զօրքին յառաջխաղացութիւնը դէպի Դանուբի գետաբերանը ուղղակի սպառնալիք մը պիտի ըլլայ Նեղուցներուն համար, հետեւաբար Թուրքիա պատերազմի պիտի բռնուի Ռումանիոյ համար եւ Տարտանէլը պիտի բանայ դաշնակից մարտանաւերուն առջեւ:

Անգարայի մէջ միշտ կը պնդեն թէ երրեակ զինակցութիւնը պարզապէս պաշտպանողական հանգամանք ունի: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները Թուրքերը նկատած են իբրեւ հաւասար անդամներ, եւ երբեք իրենց քաղաքականութիւնը չեն պարտադրած Թուրքիոյ, ինչպէս ըրին Գերմանները Մեծ պատերազմին ատեն: Զօր. Վէկան եւ Զօր. Ուէյվըլ խորհրդակցելով Ֆէվզի Չաքմաքի եւ Իսմէթ Ինէօնիւի հետ, քննեցին հաւանական ընդհարումի մը հնարաւորութիւնները եւ Թուրքիոյ զօրացման միջոցները: Միեւնոյն նպատակին կը ձգտէր Մօտաւոր Արեւելքի դաշնակից օդատորմիղներու հրամանատարներուն վերջին այցելութիւնը: Դաշնակիցները կը նկատեն թէ Անատոլուի գետինը լեռնային ըլլալով, օդանաւային ուժը եւ նաւատորմիղը գլխաւոր զէնքերը պիտի ըլլան արեւելեան պատերազմի մը մէջ: Եւ որովհետեւ Թուրքիոյ օդանաւերուն թիւը 3—400էն աւելի չէ, Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի ճարեն օդանաւային գլխաւոր ուժը, իսկ Թուրքերը՝ օդակայանները:

Կարելի է վստահութեամբ ըսել թէ Թուրքիա պատերազմի պիտի չբռնուի կամ Նեղուցները պիտի չբանայ դաշնակից մարտանաւերուն առջեւ, պարզապէս խափանելու համար Խ. Միութեան քարիւղին փոխադրութիւնը Գերմանիա, Դանուբի ճամբով: Դաշնակիցները այդպիսի բան չեն պահանջած Թուրքիայէն: Անոնց ներկայ նպատակն է հաւանաբար կազմակերպել Եւրոպայի ներքնաշխարհը եւ խափանել որ եւ է գերմանական շարժում դէպի հարաւային-արեւելք կամ որ եւ է ռուսական յառաջխաղացութիւն դէպի Կեդր. Ասիա: Իրազեկներու կարծիքով, տակաւին շատ կանուխ է խօսելու համար դաշնակից յարձակողականի մը մասին՝ Եւրոպայի հարաւային-արեւելեան կողմէն:

ԱՌՆՈՒԱԶՆ ԵՐԿՈՒ ԶԱՒԱԿ ՈՒՆԵՑՈՂ զինուորցուներն ալ զօրացրի փոփոխութեան իրաւունք պիտի վայելեն, հարկ եղած դիմումը կատարելով: Անոնք որ յայտարարութիւն չեն ըրած մինչեւ 1940 փետրուար 1 եւ դեռ չեն կանչուած, (զօրաթողեալ, ազատ ձգուած, պահեստի եւայլն, 1910ի եւ աւելի երիտասարդ դասեր), պէտք է իրենց անհատական եւ ընտանեկան տետրակներով (լիվրէ) ներկայանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութեան եւ խնդրեն որ իրենց կացութիւնը ճշդելով քարտ-փոստալ մը ուղղեն զինուորագրութեան գրասենեակին: Իսկ անոնք որ դրօշի տակ են արդէն, այս ձեւակերպութիւնը պիտի կատարեն իրենց հրամանատարներուն միջոցաւ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ գրած թղթակցութեան մը մէջ, «Փըթի Փառիզիէն»ի մասնաւոր թղթակիցը, Անտրէ Սալմոն, փառաբանելով թուրք ժողովուրդին առաքինութիւնները, կը գրէ բառ առ բառ.— «Թուրք ժողովուրդը բարի է: Ան քաղցրաբարոյ է որքան կրցած են ըսել Ֆրանսացի այն մեծ հեղինակները որ ճանչցած են զայն: Թուրք ժողովուրդը բարեկիրթ է, համեստ եւ չափաւոր: Օրինակ մը,— ժողովրդական շուկաներուն մէջ, որ այնքան նկարագեղ տեսարան մը կը պարզեն հինաւուրց Անգարայի կողերուն եւ կատարին վրայ, ոչ մէկ վէճ, ոչ մէկ աղաղակ: Եւ ի՜նչ յարգանք հաւանական յաճախորդի մը հանդէպ, այնքան փափկութեամբ կը հրաւիրեն որ պարզ անցորդ մը հազիւ կը նշմարէ: Եւ ի՜նչ ուղղամտութիւն: Եթէ ձեր ուզած ապրանքին գինը հարցնելու ձեւը չէք գիտեր, կրնաք ձեր ափին մէջ ներկայացնել ամբողջ դրամը: Վաճառորդը պիտի առնէ բուն գինը, շնորհակալութիւն յայտնելով ձեզի: Ահաւասիկ բարոյական յատկութիւնները ցեղի մը զոր այսօրուան վարիչները, բոլորն ալ բարձր զարգացումի տէր անձեր, կը կառավարեն համաձայն մտքի պահանջներուն»:

Թղթակիցը յետոյ կը նկարագրէ իր տեսակցութիւնը Սարաճօղլուի հետ, որ անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր որ եւ է բանակցութիւն չէ կատարուած Մոսկուայի հետ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Կարինի ռազմագիտական արժէքը

ԽՄԲ. — Մօտաւոր Արեւելքի դէպքերուն առթիւ, Լիոնի «Հայաստան»էն կը քաղենք հետեւեալ տեսութիւնը՝ Կարինի ռազմագիտական կարեւորութեան մասին. —

Կարին կոչուած է աւագ դեր մը կատարելու՝ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ տեղի ունենալիք ապագայ բախումի մը միջոցին: Անգլիացիի մը համար խնդրին այս կողմը մասնաւոր շահեկանութիւն ունի, քանի որ Ռուսիա, տէր դառնալով այս բերդաքաղաքին, Պարսից ծոց Թափող Եփրատի ակերուն տիրացած կ'ըլլայ: Անոր համար չատ նպատակայարմար ստացուածք մըն է այն խօսքը թէ ով որ գետի մը ակերուն տէրն է, այդ գետին անցած վայրերուն ալ տէրն է: Միւս կողմէ, այսպիսի եղելութիւն մը մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէր բովանդակ Եւրոպայի վրայ. որովհետեւ այն ժամանակ այլեւս գոյութիւն պիտի չունենար կարեւոր պատուար մը՝ Ռուսիոյ սախական նահանգներուն եւ Վոսփորի ափերուն միջեւ: Արդարեւ, Կարին իր մէջ կը խտացնէ Թրքահայաստանի կարեւորութիւնը՝ երբ ազդակ մը մօտիկ ապագայի տիեզերական չարժումներուն: Անգամ մը որ Ռուսիա տէր դառնայ այս կէտոր մը հողին, տէր դարձած պիտի ըլլայ նաեւ ընդարձակածաւալ գաւառներու:

Վանայ ծովուն աւազանը եւ Մուշի դաշտը ինչ նշանակութիւն որ ունին Թրքահայաստանի հարաւային շրջաններուն համար, նոյնը ունին Բասենի եւ Կարնոյ դաշտերը՝ հիւսիսային գաւառներու համար: Անոնք կը ներկայացնեն բարձրաւանդակի մակերեսին վրայ ցած տարածութիւններ, կազմելով հաղորդակցութեան մայր երակները՝ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Հիւսիսային կողմը գանուողը՝ հարաւայիններու չարքէն բաժնուած է բարձրաւանդակով մը, որ ամէնէն աւելի խտացեալ եւ չարունակական է Մուշէն Կարին գծին վրայ, եւ աւելի կտոր կտոր եղած է անկանոն լեռներով, որ միջանկեալ դաշտեր ունին Վանայ ծովուն հիւսիսային ափերուն եւ Բասէնի միջեւ: Արեւելքի կողմէն եկող թշնամին, որ կը փափաքի դէպի արեւմուտք ճամբան բռնի բանալ, պիտի տեսնէ որ իր բոլոր ճամբաները կը յանգին տափարակ վայրերու չարքերէն մէկուն կամ միւսին: Բարձրադիր սարահարթը, սառոյցէն եւ ջուրէն դրոշմուած եւ տարուան մեծ մասը ձիւնով ծածկուած այդ ճամբաները կը խոտորեցնէ, կարծես անանցանելի արգելքով մը, թէեւ իրականութեան մէջ անմատչելի չէ անիկա բանակի մը համար՝ ամբան եղանակին, եւ գլխաւոր դժուարութիւնը ուտեստեղէն հայթայթելուն մէջ կը կայանայ:

Ռուսիոյ աշխարհագրական դիրքը վճռականօրէն նպաստաւոր է՝ երկու գլխաւոր պողոտաներէն հիւսիսային կողմը գտնուողին վրայէն յառաջանալու տեսակէտով. անիկա կրնայ զօրաւոր Ջոկատ մըն ալ Պիթլիսի վրայ քալեցնել. բայց այս տեսակ բանակի մը նպատակակէտը աւելի Միջագետքի տափարակ երկիրները ուղղուած պիտի ըլլար, քան թէ դէպի Եփրատի արեւմտեան կողմի Փոքր Ասիան: Տարակոյս չկայ թէ ռուսական զրոհի մը բովանդակ ծանրութիւնը հիւսիսային ջրանցքին վրայ պիտի իյնայ, ու Բասէն կրնայ յարձակողին ձեռքը անցնիլ, առանց հարուած մը արձակելու: Այդ պարագային, սակայն, Ռուսիա իր դէմ պիտի գտնէ Տէվէ Պոյնուի ամրութիւնները որ անառիկ դիրք մը կը կազմեն, եթէ բաւականաչափ ուժ մը պաշտպանէ զանոնք:

Չեմ կրնար չյիշատակել այն ճամբան, որուն կրնայ հետեւիլ ռուսական բանակ մը՝ դէպի արեւմուտք յառաջ խաղալու համար, Կարնոյ անկումէն վերջ: Մինչեւ Երզնկա, առհասարակ հետեւելով անշուշտ Եփրատի ընթացքին, անկէ անդին եղերապահ բարձրութիւնները կտրելով կ'անցնի ու Փոքր Ասիա կը մտնէ Գարահիսարի ճամբով: Այս պողոտային վրայ ո եւ է դժուարութիւն չկայ. ընդհակառակն, Մուշէն յառաջխաղացում մը, որ հարաւային տափարակ տարածութեանց կողմն է, միմիայն լեռնային ճամբաներէ կրնայ կատարուիլ, Մուրատի ընթացքին վրեւ: Հետեւաբար հաւանական է որ պատերազմին մակընթացութիւնը պահ մը ուղղուի դէպի տափարակ վայրերը, հոնկէ սպառնալով Փոքր Ասիոյ հարաւային արեւելեան գաւառներուն, Տիարպէքիրի կողմէ:

Բայց այս բերդաքաղաքը Թրքահայաստանի բանալին չէ միայն. անիկա կը պաշտպանէ նաեւ առեւտրական ճամբաներուն ամէնէն կարեւորներէն մին: Եւրոպայի ու հիւսիսային Պարսկաստանի միջեւ գլխաւոր պողոտան Կարինէն կ'անցնի. այս վաճառականական հաղորդակցութեան ճամբան ի սկզբան ձենովացիները հաստատեցին: Այդ օրերուն, մինչեւ իսկ Հնդկաստանի հետ կատարուած վաճառականութեան մէկ մասը Կարինէն կ'անցնէր:

Հ. Ֆ. Պ. ԼԻՆՉ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԸ

Ֆրանսական թերթերը մասնաւոր հատուածներ նուիրեցին ամուսնութեանը առթիւ հայ արուեստագէտի մը՝ Պ. Գրիգոր Ասլանեանի, որ «Քօքօ Ասլան» անունով ծանօթ է փարիզեան բեմերուն եւ անթէլին մէջ:

Քօքօ Ասլան կենդանացնող տաղանդն էր հանրածանօթ Ռէ Վանթուրա նուագախումբին եւ անթէլի ներկայացումներուն մէջ փնտռուած արուեստագէտ մը: Վեց ամիս առաջ «անգլերէնի դաս» խաղին մէջ Քօքօ չատ գնահատուեցաւ Միխթըր Ճօն դերին մէջ որուն կ'ընկերանար Մաամազէլ Ժաքլին զոր կը ներկայացնէր երիտասարդ դերասանուհի մը՝ Ժաքլին Տիմօնօ:

Այդ անտեսանելի բեմադրութիւնը (քանի որ անթէլով էր) յանգեցաւ տեսանելի զգացումներու եւ երկու արուեստագէտները անցած չաբթու ամուսնացան Նէօյիի քաղաքապետին առջեւ: Ա. Քօքօ զինուոր է այժմ: Լ.

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gerlnt : H. STEPHAN

Պուլկարիոյ բանակը

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը կը գրէ. —

Պուլկարիա, որ կը գտնուի Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, ճիշդ կեդրոնը, կոչուած է ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ապագային, կարեւոր դեր մը խաղալու ամէն պատերազմի մէջ, որ մէկը միւսին դէմ կը հանէ Պալքանեան ժողովուրդները:

Կը գտնուի Նեղուցներուն մօտ, եւ այդ իրողութեամբ՝ կրնայ, այնքան Թուրքիոյ որքան որ եւ է արչաւող բանակի համար, դառնալ Թանկագին դաշնակից մը կամ վտանգաւոր թշնամի մը: Իր անկախութեան տիրացած օրէն ի վեր, Պուլկարիա կը ցանկայ պատուհան մը ունենալ Եգէական ծովին վրայ: Դանուբ կ'եզերէ Պուլկարիան մօտ 400 քիլոմեթրի վրայ, իսկ մէջտեղէն երկիրը կը կտրէ միջազգային երկաթուղին, որ Պոլիսը կը միացնէ արեւմտեան Եւրոպայի: Վերջապէս, Պուլկարիա երկու նաւահանգիստ ունի Սեւ ծովու վրայ, — Վառնա եւ Պուրկազ, որոնք գիծով մը կապուած են միջազգային երկաթուղիին:

Ուրեմն Պուլկարիա ճակատագրական կերպով հարկադրուած է խառնուիլ ամէն չահամարտի, որու ասպարէզ կը դառնայ Պալքանեան թերակղզին:

Նէօյիի դաշնագիրը (27 նոյեմբեր 1919) Պուլկարիոյ պարտադրած էր ջնջել զինուորական պարտաւորիչ ծառայութիւնը: Այնպէս որ մինչեւ այս վերջին տարիները, Պուլկարիոյ բանակը կազմուած էր կամաւորներէ, որոնք զինուորական ծառայութիւն կը կատարէին երկար պայմանագրութեամբ (12 տարի, յետոյ 6 տարի): Ըստ այդ դաշնագրին, Պուլկարիա չէր կրնար ունենալ աւելի քան 33.000 զինուոր, 20.000ը գործօն բանակին մէջ, մնացեալը՝ ոստիկանութեան, մաքսային կազմակերպութեան, անտառապահութեան մէջ: Նէօյիի դաշնագրին զինուորական արգելքները ջնջուեցան Սելանիկի մէջ 1938 Օգոստոսին, Պալքանեան Համաձայնութեան խորհրդաժողովին տնօրինութեամբ, եւ այդ օրէն ասդին՝ Պուլկարիա վերահաստատեց զինուորական պարտադիր ծառայութիւնը երկու տարուան համար: Այժմ լծուած է վերազինուելու տենդագին աշխատանքի մը:

Խաղաղութեան ժամանակ, Պուլկարիոյ բանակը ունի 35.000 զինուոր եւ սպայ, որոնք իրենց ապարկէզ ընտրած են զինուորական ծառայութիւնը, մօտ 55.000 հոգի զօրակոչի ենթակայ, ուրեմն ընդամէնը 90.000 հոգի, որու վրայ պէտք է աւելցնել 8.000 հոգինոց «աշխատանքի բանակը»:

Այս զինուորները բաժնուած են այսպէս. — Ջորս զօրաբանակ, տասը հետեւակ զօրաժողին, մէկ լեռնային կիսաբաժին, երկու «սրընթաց» զօրաբաժին:

Պատերազմի ժամանակ, Պուլկարիա կ'ունենայ 500.000 զինուոր, թիւ մը որ չատ է վեց միլիոն բնակչութեամբ երկրի մը համար: 350 հազարը կը մտնէ ցամաքային բանակի մէջ, 20 հազարը՝ օդային, 10 հազարը՝ ծովային, իսկ 120 հազարը՝ նահանգային բանակի մէջ:

Հողագործական երկիր մըն է Պուլկարիա, այսուհանդերձ ունի ճարտարարուեստ մը, որ կը զարգանայ հետզհետէ՝ չնորհիւ Գերմանիոյ ընծայած քաջալերութեան, մեքենաներու հայթայթումով: Արդէն ունի օդանաւային չինութեան արհեստանոցներ:

Գերմանիա քանիցս ղրկած է եւ տակաւին կը ղրկէ զէնք, ռազմանիւթ եւ օդանաւ: Գերմանիոյ այս օժանդակութեան չնորհիւ, Պուլկարիա հարուստ է արդիական սպառազինութեան տեսակէտով: Ունի բազմաթիւ հրասայլեր, սքանչելի հրետանի մը, հակահրասայլային եւ հակօդային թնդանօթներ: Քանի մը ամիս առաջ տակաւին ունէր 550 օդանաւ, 300ը ռազմական:

Պուլկար զինուորը սակաւապետ է եւ կորովի:

Ճամբաները բազմաթիւ են, բայց միջակ: Մեծ մասը՝ արահետ: Ծանր ինքնաչարժներով փոխադրութեան անյարմար:

Երկիրը նպաստաւոր պայմաններ ունի պաշտպանութեան համար: Հիւսիսային կողմէն, սահմանագլուխ կը կազմէ Դանուբի լայն անկողինը, բայց ոչ դէպի արեւելք, ուր է Տոպրուճան: Հարաւային կողմէն, Հռոդոպի լեռնաչղթան անանցանելի է ստուարաթիւ բանակներու համար: Արեւելեան կողմէն, դէպի Թուրքիա, անցքը տկար է: Պալքանեան լեռնաչղթան երկու մասի կը բաժնէ երկիրը, — պուլկարական դաշտը եւ Ռումէլին: Բայց այս լեռնաչղթան ունի կիրճեր եւ անցքեր:

Բանակը կը մարզուի գերման սպաներու կողմէ:

Եզրակացնելով, Պուլկարիա զինուորապէս կը գտնուի Գերմանիոյ հովանաւորութեան տակ: Սակայն անկախութեան իր վառ ոգին անտարակոյս պիտի արգելք հանդիսանայ որ ինքզինք գնէ իր վտանգաւոր պաշտպանին տրամադրութեան տակ:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆԿՈՒԼԷՄ, 29 Մարտ. — Ձեմ գիտեր, նախազգացո՞ւմ էր թէ լուր մը սպասելու անհամբերութեամբ, տրտմութիւն մը համակեց զիս այս առտու:

Երբ աշխատանքս լրացնելէ վերջ, ճաշարանի երկայնքը ման կուգայի, սպասելով «Յառաջ»ի, տխուր երգ մը թրթռաց չրթներուս վրայ.

Ոչ փող զարկինք, ոչ արձագանգ լեռնաստղ
Սարէ՛ ի սար չարաշշուկ տարին լուր,
Ու չերգեցինք ողբոց երգեր սրտայոյզ,
Երբ պատանւոյն բացինք մրայլ փոսին դուռ:

Ընկեր մը «Յառաջ»ը ձեռքը ներս կը մտնէ ընդհատելով երգս: Ան ալ տխուր էր, — ա՛ռ կարդա, հայ զինուոր մը եւս մեռած է, Մուլինոյէն է, թերեւս կը ճանչնաս:

Կը խլեմ թերթը եւ ի՞նչ տեսնեմ, — Յովհ. Աղաւեանը: Կը թրջին աչքերս ու կը տրտմի ընկերս: Ո՞ր հայ զինուորի գոյժը պիտի չթրջէր հայու մը աչքերը: Ճիշդ է որ բարեկամէ մը լսեր էի ընկերոջկիճակի ծանրութեան լուրը, բայց մահուան չէի սպասեր:

Գիտէի որ Աղաւ միշտ արհամարհած էր մահը: Զօրակոչի առաջին օրէն, երբ եկաւ ըսելու թէ երրորդ օրը պիտի մեկնի, իր ամբողջ ուժը եւ կորովը պահած էր, ուրախ, ինչպէս միշտ ու անհոգ, հակառակ երկու զաւակներով բեռնաւորուած ըլլալուն: Բաժնուեցանք իրարմէ: Երկար ժամանակ վերջ միայն իմացայ թէ Լիմօժ է: Գրեցի իրեն ու միշտ առանց ուշացնելու պատասխանեց, դրեց միեւնոյն խանդավառութեամբ:

Շատ փափաքեցաւ որ նոր տարուան առթիւ գոնէ կարճ մը ծանօթ ընկերներ միասին անցընենք արձակուրդը: «Գոնէ անգամ մըն ալ իրարմով ապրինք»:

Այդ ցանկութիւնը չիրականացաւ, բայց երբ Փարիզ կ'երթայի, 48 ժամուան համար, եկաւ ու տեսնուեցանք: Վերջին ողջագուրումը եղաւ: Այդ օրէն ի վեր այլեւս չէր գրեր: Լիմօժէն ուրիշ ընկեր մը գրեց թէ մեկնած է ու կը յուսար այն տեղէն գրել, բայց ուշացաւ....:

Հայաջինջ սարսափներէն փրկուած որբ մըն էր Աղաւեան, Մարաշցի: Այդ քաղաքի կոփիններէն վերջ փոխադրուեցաւ Ճիպէյլ, ամերիկեան որբանոցը, ուր միշտ կ'ըսէր, հազարեակ մը տղոց հետ. — Կամաւոր պիտի ըլլանք: Եւ եղաւ, զինուոր եղաւ իր երկրորդ հայրենիքին:

1928ին զինքը կը գտնեմ Փարիզ, ուր եղած էր Զափահաս Որբերու Միութեան անդամ: Ապա չարքերէն ներս կ'առնենք ուր մնաց մինչեւ իր մահը: Հաստատ նկարագրի տէր եւ համոզուած Դաշնակցական, չէր կրնար հանդուրժել հանրային կեանքը թունաւորող հակառակորդներուն: Շիտակ էր խօսքին մէջ, կը դուրգուրար կուսակցական սանթիմին վրայ, այդ պատճառով երկար ժամանակ մնաց իր խումբին գանձապահը: Եղաւ Կոմիտէի անդամ, գետակցօրէն տանելով իր վրայ դրուած պարտականութիւնը: Շատ խօսիլ չէր սիրեր, բայց միշտ ըմբոստ էր անճիշդ գաղափարներու հանդէպ: Աշխատանքի համար փրնտռուած տղան էր: Անվերապահ հաւատք ունէր ապագայի մասին: Իր քսակը բաց էր բոլոր այն բարենպատակ գործերու համար որ կը ձգտէին Հայը Հայ պահելու: Կը թողու այրի մը եւ երկու որբուկներ:

Սիրելի Աղաւ, այս երկտողը եւ քանի մը կաթիլ արցունքները թող ծաղկեպսակի մը տեղ անցնին, ընկերոջ մը կողմէ որ մինչեւ սեւ հող քեզի հետեւելու հնարաւորութիւնը չունեցաւ: Եօթներորդ զոհը նոր պատերազմին... Սեւ հողը թեթեւ գայ վրադ, սիրելի ընկեր: Քաջութիւն ու մխիթարութիւն ընտանեկան պարագաներուդ: — Հրաչ

ԽՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ. — Ողբացեալ ընկերը զօրաշարժի օրը մեկնած էր նախ Լիմօժ եւ յետոյ Սոմիւր, իր մարզանքը կատարելու համար եւ հոն պաղ առած է ականջը: Երբ վիճակը ծանրացաւ, իր կինը կանչեցին իր մօտ, նախ չէ ճանչցած եւ չէ կրցած խօսիլ: Միայն մահուընէ երկու օր առաջ կրցած է քիչ մը խօսիլ եւ յետոյ ալ յաւիտեան փակած իր աչքերը: Վերջին նամակներուն մէկուն մէջ կը գրէր. — «Սիրելի Արսէն, չատ լաւ հանգիստ եմ, բայց ձագուկներուս կարօտին չեմ դիմանար»: — Ա. Գ.

X

... 27 Մարտ. — Սիրելի «Յառաջ», խումբ մը հայ զինուորներ ուրախութեամբ տօնեցին Զատիկը:

Կիրակի առաւօտ սովորականին պէս պատրաստուեցան, իրենց պարտականութեան գլուխը երթալու համար, բայց լուր եկաւ թէ այսօր տօն է, փափաքողները կրնան եկեղեցի երթալ: Եւ զինուորները ածիլուելով, կօշիկները ներկելով, կազարդել դիմակները եւ երկաթեայ գլխարկները առած եկեղեցի կը մտնեն: Կրօնաւոր մը կը պատարագէր, ընկերակցութեամբ զինուորներու, մինչ անդին դուրսը, թշնամի օդանաւեր թռիչքներ կը կատարէին:

Զինուորները զոնդազոնդ եկեղեցի կը մտնէին: Օդը չատ գեղեցիկ էր, եւ տօնը կը նմանէր հայկական Զատիկին: Երգեցողութենէն վերջ բակաւ քարոզը: «Սիրելի զաւակներս, այսօր Զատիկ է, այս եկեղեցին առաջ կը լեցուէին հազարաւոր հայրեր, մայրեր ու քոյրեր, իսկ այսօր չուրջս միայն հարիւրաւոր զինուորներ կը տեսնեմ, որոնք ձգած են իրենց սիրելիները, հայրենիքը պաշտպանելու համար»: Երբ այս խօսքերը կ'արտասանէր, աչքերը արցունքով լեցուած էին:

Օրուան տօնին առթիւ ճաշը ճոխ էր, գինին ալ առատ: Ֆրանսացի ընկերները առաջարկեցին որ բոլորը միասին ճաշեն: «Ճաշէն վերջ մէկ մէկ հատ ալ գլանիկ եւ նարինջ ունիք»: Բաժակաճառեր արտասանուեցան, մաղթելով որ բոլորը միասին վերադառնան: «Ընկերներ, վաղը երկուշաբթի իրիկուն պիտի մեկնինք այս տեղէն, կ'ըսէ ընկեր Գարօն, մաղթենք որ խաղաղութիւն ըլլայ»:

Երկուշաբթի իրիկուն երբ զինուորները ճամբայ ելած էին, ճամբան կտրելու համար (16—18 քիլոմ.), ահա քանի մը հոկայ ֆամիոններ երեւցան, որոնք եկած էին փոխադրելու: Բոլորը ուրախութեամբ նետուեցան անոնց մէջ:

Այս առթիւ թելադրութիւն մը մեր այն բախտակից եղբայրներուն, որ կը գտնուին պարպուած քաղաքներու կամ գիւղերու մէջ, — Ձեռք չզարնէք տուներու մէջ գտնուած որ եւ է առարկայի: Երկու զինուորներ այդ աբարքին մէջ բռնուած ըլլալով բանտարկութեան դատապարտուեցան եւ զինուորական ատեան պիտի քաչուին: Մենք այս ծառայութեան մէջ պատուով մտանք, աշխատինք պատուով դուրս ելլել: — Ն. Թ.

ԻՐԱՒԱԳԷՏ - ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆ

Վարձակալութեան եւ վարձքի, արկածի, առնելիքի, ամէն դատի համար. — Ճիշդ խորհուրդ եւ լաւ խմբագրութիւն ամէն պաշտօնաթուղթի, պայմանագրի, խնդրագրի:

Կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12, երեկոները 6—8 եւ ժամադրութեան վրայ:

122 Bld. Murat (Porte de St. Cloud մէթրոյի կայարանէն 50 քայլ), Tél. Jasmin 52 — 69:

Գերմանները պիտի ձուլե՞ն Լեհերը եւ Չեխերը

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Փէշթայէն, քաղելով իրազեկ աղբիւրներէ եւ մաղելով, չափազանցութիւնները մէկդի դնելով, ինչպէս կ'ըսէ. —

Լեհաստան եւ նախկին Չեխոսլովաքիան՝ Պոհեմիա եւ Մորավիա կը նմանին երկու հսկայ աքսորավայրերու, մեկուսացուած՝ աշխարհէն եւ բուն գերման ժողովուրդէն, մատչելի միայն գերման պաշտօնեաներու եւ օտար պատահական այցելուներու: Գերմանական իշխանութեանց նպատակն է ինքնապաշտպանութիւն թշնամի ստուար փոքրամասնութեան մը դէմ որուն ծնունդներու թիւը աւելի է իրենց թիւէն: Գերմանիա կ'ուզէ անվնաս դարձնել Սլաւները, եւ տեսակ մը ստրկութեան ենթարկել անողոք մեթոտներով: Լեհերը եւ Չեխերը արդէն զրկուած են իրենց մտաւորական դասէն եւ միջոցներ ձեռք առնուած են, որ մարդիկ չկարենան մշակոյթի աւելի բարձր մակարդակի մը հասնիլ:

Թէեւ Գերմանները միեւնոյն ձեւով կը վարուին Լեհերուն եւ Չեխերուն հետ, բայց տարբերութիւն մը դրուած է անոնց միջեւ: Եօթնէն ութ միլիոն Չեխեր կան Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ եւ Գերմանները կը յուսան թէ անոնք պիտի ձուլուին ժամանակի ընթացքին: Չեխ այրերը Գերմանիա կը փոխադրուին եւ Գերմանները անոնց երկիրը կը գաղթեն: Փորձեր կը կատարուին Պոհեմիացիներ Մորավիացիներէն բաժնելու: Գերմանները արտօնուած են Չեխուհիներու հետ ամուսնանալու:

Լեհերու թիւը չատ աւելի մեծ է: Մօտ 12.000.000 հոգի կը բնակին կեդրոնական Լեհաստանի մէջ, որ կը կոչուի կուսակալութիւն, իբրեւ մայրաքաղաք ունենալով Քրաքովիան: Ինը միլիոն Լեհեր կը բնակին արեւմտեան նահանգներուն մէջ, Գերմանիոյ մօտ: Անշուշտ անկարելի է ձուլել 21 միլիոն Լեհեր: Գերմանական կառավարութիւնը զանոնք աստիճանաբար կը քչէ դէպի արեւելք, դուրս հանելով կցուած հողամասերէն:

Համաձայն արժանահաւատ լուրերու, մօտ կէս միլիոն Լեհեր, մեծ մասով մտաւորական եւ միջին դասերէն, արդէն իսկ արեւմտեան Լեհաստանէն քչուած են կուսակալութեան չրջանը: Տուներուն հեռանալու ժամանակ տրուած է միայն կէս ժամ: Աւելի քան 220.000 Գերմաններ Պալթիկէն եւ 70.000 հոգի ալ խորհրդային Լեհաստանէն տեղաւորուած են աքսորական Լեհերուն տեղ: Գերմաններ Լեհաստան կ'երթան Պալարիայէն, Վիւրթէմպէրկէն եւ Պատէնէն: Կ'ըսուի թէ հարաւային Թիրոլի Գերմաններն ալ կը հաստատուին հարաւային Լեհաստան, Թաթրա լեռներուն մէջ: Տեղափոխութիւնները կը չարունակուին հակառակ սաստիկ ցուրտին: Լեհերու վտարման վերջին լուրերը կը հասնին Լոձէն, զոր Գերմանները կ'ուզեն գերմանացնել: Յունուար 15ին աւելի քան 1400 լեհ ընտանիքներ քչուեցան Լոձի վարձու տուներէն, ձիւնամէռ օդով:

*** Վարչաւայի մէջ մեռած է լեհ գրագէտ Լորէնթովից, ծնած 1868ին: Անդամ էր գրական եւ թատերական ակադեմիային, եւ մեծ գեղարուեստագէտ: Տասնըհինգ տարի Փարիզ բնակած է, հայրենասիրական թերթ մը հրատարակելով եւ աշխատակցելով ֆրանսական հանդէսներու: Լեհաստան վերադառնալէ վերջ մեծ զարկ տուաւ թատրոնին, դառնալով տնօրէն Վարչաւայի քաղաքապետական թատրոններուն, Ունի 34 գրական գործեր, որոնց 14ը թարգմանութիւն:

ԽԵՆԴՈՒԿ ՄԸ երեք անգամ կրակի տուաւ Օփերայի պողոտային ծանօթ հիւրանոցը, Օթէլ տէ Տէօ Մօնտ (ուր տեղի ունեցաւ վերջերս Ֆրանքօ-Հայկական Միութեան թէյասեղանը): Ձերբակալուելով, տղան պատասխանեց թէ «սենեակ խաղալ կ'ուզէր»... Վնասները չատ կարեւոր են:

13 ՏԱՐԵԿԱՆ ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ՄԸ տեղմկալի աստիճան ստացաւ, անսովոր քաջութիւն ցոյց տուած ըլլալով վերջին պատերազմին մէջ: Այս տղան ռազմաճակատ գացած էր առաջին զօրակոչին եւ մեծ քաջութիւն ցոյց տալով, սուրհանդակ նշանակուեցաւ: Անգամ մը կլլեց գրաւոր հրաման մը, երբ գերի բռնուելու վտանգին տակ էր: Յաջողելով փախչիլ, տասն անգամ վտանգեց կեանքը, իր պաշտօնը գլուխ հանելու համար:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ կը վերաբացուի մայիս 11ին, մասնակցութեամբ 49 ազգերու, հետեւեալ նշանաբանին տակ, — «Խաղաղութիւն եւ Ազատութիւն»: Միլիոնաւոր տոլար պիտի ծախսուի, կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու եւ աւելի հրապուրիչ դարձնելու համար քան անցեալ տարի, երբ 26 միլիոն հոգի այցելեցին: Տասնըմէկ պետութիւններ քաշուած են, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը:

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ, որ տեղի պիտի ունենար Հէլսինկիի մէջ (Ֆինլանտա), յետաձգուեցաւ, որովհետեւ 27 ազգերէ 17ը պիտի չմասնակցէին «ցաւ ի սիրտ», թէեւ Ֆինլանտա մեծ գումարներ ծախսած է արդէն:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
4
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
4 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4314

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՏ Է ԱՒՈՒՐՆ ՉԱՐ ԻՒՐ...

Տարօրինակ լուր մը հանդիպեցանք ամերիկահայ թերթերուն մէջ, լուր մը որ շարք մը խորհրդածութիւններ թելադրած է «Հայրենիք»ի եւ ոամկավար օրկանին :

Ամերիկեան գործակալութիւն մը, «Էսօշիէյթըտ Փրէս», Ժընեւէն կը հեռագրէ թէ «Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրբէջանի փախստական կառավարութիւնները» օրէ օր աւելի վստահ կը դառնան թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա Թուրքիոյ հետ յարձակելով Կովկասի վրայ, «պիտի ազատագրեն իրենց երկիրները խորհրդային խորթ լուծէն» :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Վրացիները եւ Ազէրիները այս առթիւ ժողով մը գումարած են վերջերս, եւ «Զօր. Թորգոմ ալ Հռոմ է գացեր, Իտալիոյ աջակցութիւնը ապահովելու համար» :

Վաւերական տեղեկութիւններ չունենալով Ազէրի եւ Վրացի ներկայացուցիչներու խորհրդակցութեանց եւ ձեռնարկներու մասին, կ'անցնինք հրատարակուած տեղեկութեան հայկական մասին :

Անմիջապէս ըսենք որ լուրը ինքնին կը խախտի, քանի որ ոչ Հայաստանի «փախստական կառավարութիւն» կը գտնուի Փարիզի կամ Ժընեւի մէջ, ոչ ալ Թորգոմ Հռոմ գացած է : (Ժընեւէն եկաւ քանի մը ամիս առաջ եւ Փարիզ կը բնակի այժմ) :

Անշուշտ ամերիկեան գործակալութիւնը բան մը հասկցնել կ'ուզէ, օգտագործելով Դաշնակիցներուն արտակարգ պատրաստութիւնները Մօտաւոր Արեւելքի մէջ : Մանաւանդ որ, անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ :

Բայց, այդ բոլորը բաւակա՞ն են, ստուերը իրականութեան վերածելու համար :

Ի՛նչ ծրագիրներ ալ որոճան մեր հարեւանները, հայկական տեսակէտէն այսօր մէկ հիմնական խնդիր կը զբաղեցնէ մեզ,—ինքնապաշտպանութիւն :

Ո՞վ կրնար պնդել թէ Դաշնակիցները Կովկասը «փրկելու» ծրագիր ունին, երբ անոնց վարիչները, ամենավերջինը՝ Չըրչիլ, հանդիսաւորապէս յայտարարեցին թէ չեն ուզեր պատերազմի բռնուիլ Խ. Միութեան հետ :

Այո՛, անոնք պատրաստութիւնները կը շարունակեն Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, ի հարկին ցամքեցնելու համար քարիւղի աղբիւրները, որպէսզի Գերմանիան չկարենայ օգտուիլ : Այս ճամբուն վրայ, անոնք իրենց հետ ունին Թուրքիան, որ կրնայ վճռական դեր կատարել, եթէ իսկապէս ընդհարում պատահի :

Արդ, կարելի՞ է ծրագիրներ մշակել այս պատահականութեանց վրայ, բացի ֆիզիքական գոյութեան հողէն, որ տիրական հանգամանք ունի, գոնէ մեզի համար :

« Շատ է աւուրն չար իւր »,— եւ Փարիզի մէջ թէ այլուր մենք չենք ճանչնար ո եւ է Դաշնակցական, որ խանդավառուի տարբեր մարզանքներով :

Այս կարճ եւ թեթեւ խորհրդածութենէն վերջ, նոյն չարաբաստիկ հարցումը,— պիտի ունենա՞նք, վերջապէս, իրաւասու, կեդրոնական, ձեռնհաս մարմին մը, որ կարենայ ի հարկին սանձել կասկածելի մարզանքներ :— Շ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (216րդ օր).

Զեկոյց թիւ 423, ապրիլ 2, առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ : Փոխադարձ հրացանաձգութիւն նշանաւոր ամբոցներէ, Հռենոսի վրայ, Վերին Ալզասի մէջ :

Զեկոյց թիւ 424, իրիկուն.— Բազմաթիւ հետախուզութիւններ Վոժի արեւմտեան կողմը : Բազմաթիւ ընդհարումներ մեր որսկան օդանաւերուն եւ գերմանական սաւառնակներուն միջեւ : Այս կռիւներու ընթացքին երկու թշնամի երկանիւ սաւառնակներ ապահովաբար վար առնուեցան, մէկը մեր հողին վրայ, հաւանաբար երրորդ մը եւս : Մեր որսկան օդանաւերէն մէկը չվերադարձաւ :

*** Գերմանական օդանաւերը նոր արշաւ մը կատարեցին Սքափա Ֆլոյի վրայ եւ շատ մը ռումբեր ձգեցին որոնց մէկը ինկաւ ծովեզերքը : Անգլիական զեկոյցին համաձայն, գերմանական օդանաւերէն մէկը խոցոտուած է մարտանաւերու եւ ծովեզերեայ մարտկոցներու կրակէն : Անգլիական ոչ եւ է նաւ չէ վնասուած : Միեւնոյն օրը գերմանական օդանաւերը շարունակեցին իրենց յարձակումները անգլիական նաւային կարաւաններու վրայ : Անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ թէ գերմանական նաւ մը, «Միմի-Հորն», 4007 թոն, խորտակուած է իր նաւաստիներուն կողմէ եւ երկու անգլիական նաւեր, 5439 եւ 5742 թոն, ընկղմած են անցեալ շաբթու :

Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ արքայական հրջաւն օդանաւերը կրակ տեղացին գերմանական նաւերու վրայ, Հիւսիսային ծովուն մէջ : Կը կարծուի թէ գերմանական օդանաւ մը խորտակուած է : Անգլիական օդանաւերէն մէկը չէ վերադարձած : Անգլիացի օդաչու մը վիրաւորուեցաւ սրունքէն եւ ստիպուեցաւ վար իջնել, երբ ցամաք հասած էր :

Անգլիոյ ծովակալութեան տեղեկագրին համաձայն, մարտանաւերու պաշտպանութեամբ երթեւեկող 14.934 դաշնակից եւ չէզոք նաւերէ ընկղմած են միայն 29 նաւեր, մինչեւ մարտ 29, ուրիշ խօսքով 515էն մէկը :

*** Պերլինէն հասած լուրերու համաձայն, Հիթլէր ժամերով խորհրդակցութիւններ կատարած է մարաջախտ Կէօրինկի, սպարապետին եւ ուրիշ զօրավարներու հետ : Կը կարծուի թէ այս խորհրդակցութիւնները մեծ արժէք ունին, պատերազմի ապագայ ընթացքին համար : Անշուշտ ամէն բան գաղտնի կը պահուի, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ խորհրդակցութեան նիւթերէն մէկն եղած է միջոցներ ձեռք առնել, եթէ պաշարումը սաստկանայ, խափանելով երկաթի ներածումը սկանտինաւեան երկիրներէն եւ քարիւղի փոխադրութիւնը՝ Ռումանիայէն : Կ'ըսուի թէ Հիթլէրի հետ աւելի քան մէկ ժամ խորհրդակցած է նաեւ Բայխսպանքի նախկին անօրէնը, Տոքթ. Շախթ : Վերջերս Գերմանիոյ ամէն կողմերէն տնտեսական մասնագէտներ եւ մեծ գործարանատէրներ ամէն օր կ'այցելեն Առաջնորդին :

*** Պ. Ֆրոսար, Ֆրանսայի տեղեկութեանց նախարարը, Լոնտոն գացած

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ
ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԽՍՏԱՑՈՒՄԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, վարչապետը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ պաշարման խստացումին առթիւ, որուն մասին որոշումներ տուած էր վերջին Գերագոյն Խորհուրդը : Խստացումը պիտի գործադրուի թէ ծովու եւ թէ ցամաքի վրայ, կարճ խօսքով՝ տնտեսական պատերազմը յառաջ պիտի տարուի նոյն խստութեամբ ինչպէս 1918ի ահաւոր օրերուն, երբ Գերմանիա հարկադրուեցաւ անձնատուր ըլլալ :

Պ. Չէմպըրլէն պարզելով ընդհանուր կացութիւնը, շեշտեց թէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի համերաշխութիւնը եւ գործակցութիւնը աւելի սերտ հանգամանք ստացած են վերջին ամիսներու ընթացքին : «Մենք ընդարձակեցինք մեր կարգադրութիւնները, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար առեւտրական խնդիրներու, պարենաւորման, սպառազինութեան եւ գաղթային գործերու մէջ : Մարտ 28ի յայտարարութիւնը կը տրամադրէ տեւական գործակցութիւն Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, ի խնդիր հաշտութեան եւ միջազգային կարգուսարքի մը որ ապահովէ ժողովուրդներու ազատութիւնը, օրէնքի յարգանքը եւ Եւրոպայի խաղաղութիւնը : Այս յայտարարութեան առաջին ցայտուն գիծը այն է որ հաշտութեան որ եւ է առաջարկ, որո՛ւ կողմէ ալ ըլլայ, նոյնիսկ պիտի չքննուի, մինչեւ որ մեր երկիրը եւ Ֆրանսա կատարեալ համաձայնութեան մը յանգին ճշմարիտ հաշտութեան մը պայմաններու մասին, ամրապնդելով իրենց սեփական ապահովութիւնը, ինչպէս եւ Եւրոպայի միւս ազատ երկիրներուն ապահովութիւնը : Երկրորդ ցայտուն գիծը այն է որ, հաշտութեան կնքումէն վերջը, ֆրանքօ-անգլիական գործակցութիւնը պիտի պահպանուի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, ցորչափ անհրաժեշտ է Եւրոպայի վերակառուցումը կատարելագործելու եւ ամրապնդելու համար» :

Վարչապետը յետոյ պարզելով Դաշնակիցներուն տեսակէտը չէզոքութեան մասին, յայտարարեց.

— «Մենք յարգելով հանդերձ չէզոքներու իրաւունքը եւ ըմբռնելով անոնց կրած գործնական դժուարութիւնները, չենք կրնար անտեսել թէ չէզոքներու կողմէ Գերմանիոյ ընծայուած ամէն օգնութիւն, եթէ շատ յառաջ տարուի, կրնայ ի վերջոյ այդ չէզոքները ենթարկել այն չարաշուք ճակատագրին զոր կրեցին գերմանական քաղաքականութեան նախորդ զոհերը : Եթէ կ'ուզենք պատերազմին վերջ տալ նուազագոյն կորուստով եւ կազմալուծումը պատճառելով հոգեկան եւ նիւթական քաղաքակրթութեան, պարտաւոր ենք Գերմանիան զրկել ամէնէն էական նիւթերէն, որ անհրաժեշտ են իր յարձակողական քաղաքականութիւնը շարունակելու համար : Ուստի Դաշնակիցները վճռած են շարունակել տնտեսական պատերազմը իրենց բովանդակ ուժով : Շատ բան եղած է արդէն » :

Այստեղ Պ. Չէմպըրլէն յիշեց կարգ մը չէզոք պետութեանց հետ կնքուած առեւտրական պայմանագիրները, որոնց շնորհիւ կը յուսան սահմանափակել պատերազմական նիւթերու արտածումը դէպի Գերմանիա : «Ուրիշ զէնք մը եւս ունինք.— Մեծագումար գնումներ կատարել Գերմանիոյ դրացի երկիրներէն,— հանածոյ, ճարպ, իւղ, հետզհետէ կրճատելով Գերմանիոյ գնումներուն քանակը : Միջոցներ ձեռք առած ենք Նորվեկիայէն գնելու համար կէտ ձուկի ամբողջ արտածելի իւղը : Հանածոներու մեծագումար գնումներ կատարուած են հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Գերմանիոյ կարգ մը հարեւան երկիրներու հետ բրիտանական առեւտուրը կրնայ զարգանալ զգալապէս : Բայց եւ այնպէս այդ երկիրները պէտք է ըմբռնեն թէ չենք կրնար իրենց տրամադրել մեր կայսրութեան արտադրութիւնները, եթէ անոնք փոխադարձաբար երաշխիքներ չտան մեզի՝ սահմանափակելու համար իրենց ապագայ փոխանակութիւնները Գերմանիոյ հետ : Տնտեսական պատերազմին մէջ մեր զէնքերուն ամէնէն կարեւորն է մեր նաւային ուժը : Դաշնակիցները վճռած են բոլոր կարելի միջոցներով սաստկացնել այդ զէնքին գործածութիւնը : Բրիտանական մարտանաւերը արդէն ձեռք առած են կարգ մը գործնական միջոցներ, խափանելու համար Սկանտինաւեան Թերակղզիէն եկած գերմանական նաւերուն անցքը : Ուրիշ միջոցներ ալ կը քննուին : Նոյնպէս յարմար միջոցները ձեռք պիտի առնուին Գերմանիոյ ցամաքային փոխադրութեանց դէմ» :

Վարչապետը վերջացուց ակնարկ մը նետելով Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի կացութեան վրայ : Այս առթիւ հաստատեց թէ Լոնտոն կանչուած են այդ շրջանի բրիտանական դեսպանները : «Անշուշտ ժողովը պիտի գնահատէ այս նախաձեռնութիւնը, որուն շնորհիւ կը յուսանք շօշափելի արդիւնքներ ձեռք բերել թէ Դաշնակիցներու դատը զօրացնելու եւ թէ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը պահպանելու համար այդ շրջանին մէջ» :

*** Լոնտոնի թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն տնտեսական պատերազմի խստացման մասին,— Անգլիա պիտի գնէ Թուրքիոյ ամբողջ քրոմը, որ կը ծառայէ գերմանական թնդանօթներ շինելու : Մեծ քանակութեամբ քարիւղ պիտի գնուի Ռումանիայէն, ի հաշիւ Դաշնակիցներու : Կ'ըսուի թէ Սպանիոյ հետ ալ համաձայնութիւն գոյացած է, որպէսզի անուղղակի ճամբաներով ապրանք չարտածէ Գերմանիա : Բանակցութիւններ կը կատարուին սկանտինաւեան պետութեանց հետ, որպէսզի մետաղ չճարեն Գերմանիոյ : Բանակցութիւններ կը կատարուին նաեւ Եուկոսլավիոյ հետ, որուն ազգ. դրամատան տնօրէնը Լոնտոն կը գտնուի : Այս շաբթու Լոնտոն կը սպասուի առեւտրական պատուիրակութիւն մը՝ Ռումանիայէն :

ըլլալով, որոշուեցաւ սերտ գործակցութիւն հաստատել երկու երկիրներու քարոզութեանց միջեւ : Երկու նախարարները պարբերաբար պիտի խորհրդակցին, Լոնտոնի կամ Փարիզի մէջ :

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցան 250 նացիներ, երբ կառախումբէն վար կ'իջնէին, ցոյցի մը մասնակցելու համար, Շլէզվիկի մէջ : Ուրիշ ցոյց մը սարքուած էր խորհրդարանին առջեւ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց :

ԱՆԳԼԻՈՅ զինուորական ճարտարագործութեան զարկ տալու համար, կատարեալ ցուցակագրութեան մը ձեռնարկուած է : Բոլոր գործարանները պարտաւոր են յայտնել իրենց արտադրութիւնը եւ բանուորներուն վիճակը : Արդիւնքը գաղտնի պիտի պահուի :

Նշանակալից շարժումներ Իտալիոյ մէջ

Իտալիոյ նախարարական խորհուրդը առջի օր ժողով գումարելով, որեւէ չեց վերաքննել քաղաքացիներու եւ քաղաքային պաշտօնեաներու զօրաշարժի օրէնքը : Որոշումներ տրուեցան նաեւ կիներու եւ պատանիներու մասին : Այս առթիւ յաւելումներ պիտի կատարուին պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն վրայ, համագումար 650.000.000 լիր (իբր 28 միլիոն տոլար), ապրիլ 27էն սկսեալ : Միեւնոյն ատեն երկաթեղէններու ցուցակագրութիւն մը պիտի կատարուի, քակելու եւ սպառազինութեանց յատկացնելու համար, բաց ի այն ցանկապատներէն որ պատմական կամ գեղարուեստական արժէք մը կը ներկայացնեն :

*** Հռոմէն կը հեռագրեն թէ զէնքի տակ հրաւիրուած են տասը զօրագասեր, իտալական տորմիղին մէջ : Շոգեշարժ ձկնորսանաւերն ալ հրաման ստացած են իրենց նաւակայանները վերադառնալու :

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, ցամաքային պահեստիներն ալ զէնքի տակ պիտի առնուին, մարզանքի շրջան մը բոլորելու համար :

*** Իտալական մամուլը կը շարունակէ բուռն յարձակումներ կատարել Ֆրանսայի դէմ : Ֆրանսական շաբաթաթերթ մը վերջերս պատկեր մը հրատարակած էր, ուր վարչապետ Պ. Ռէնօ, այն ատեն ելմտական նախարար եւ նախագահ Բովլէլթի մասնաւոր պատուիրակը, Սըմնըր Ուէլըս կ'երեւան Եւրոպայի մէկ քարտէսին առջեւ : Իտալական թերթերուն համաձայն, այս քարտէսը կը ներկայացնէ Դաշնակիցներուն պատերազմական նպատակակէտը : Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, բացատրելով թէ քարտէսը կը ներկայացնէ Եւրոպայի սահմանները՝ քանի մը տարի առաջ, երբ Գերմանիա չէր կատարած իր արշաւանքները : Հակառակ այս բացատրութեան, իտալական թերթերը սլաքներ կ'արձակեն Ֆրանսայի դէմ : Այսպէս, «Ռէճիմա Ֆաշիստա» կը գրէ.

—« Բոլոր անոնք որ ապուշներ կամ վարձկաններ չեն, շատ լաւ գիտեն թէ Ֆրանսա, պաշտօնական կամ ոչ, եւ Ֆրանսացիները, միասին կամ անհատապէս, միայն մէկ զգացումով շարժած են եւ կը շարժին,— ատելութիւն Իտալիոյ դէմ. եւ մէկ բաղձանք ունին,— խորտակել այդ պետութիւնը : Մենք պատմութենէն գիտենք թէ մեր ամենավատ թշնամիները միշտ եղած են եւ են Ֆրանսացիները : Մենք շնորհակալ պէտք է ըլլանք Պ. Ռէնոյի այն ծառայութեան համար զոր կը մատուցանէ եւ այն ազդարարութեան համար զոր կ'ուղղէ մեզի, եւ երբեք պիտի չմոռնանք, որովհետեւ ան մեզի առիթ կուտայ թքնելու բոլոր անոնց երեսը որ տակաւին կը համարձակին տեսակ մը համակրանք ցոյց տալ ֆրանսական դատին հանդէպ, Իտալիոյ մէջ» : (Լ'Էօվր) :

Իտալիոյ նախարարներէն Ֆարինաչչի, որ վերջերս բուռն ճառ մը խօսած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, յօդուածով մը կ'ըսէ թէ «Ֆրանսա հարիւր տարի ետ մնացած է» : Այս առթիւ պատասխանելով իր ճառին դէմ եղած քննադատութեանց, գիտել կուտայ թէ Ֆրանսացիները կը կարծեն որ «Եւրոպայի ներկայ ճգնաժամին մէջ Իտալացիները պատրաստ են ամէն բան մոռնալու եւ կռուելու Ֆրանսայի համար, հակառակ այն բոլոր անիրաւութեանց զոր Ֆրանսացիները պատճառեցին Իտալիոյ : Ֆաշականութիւնը հաստատուած է կռուելու համար համայնավարութեան եւ ֆրանքօ-հրէական ազդեցութեան դէմ՝ ներքնապէս, եւ Վերսայլի ու Փարիզի խորհրդաժողովին անիրաւութեանց դէմ՝ արտաքնապէս» : (Նիւ Եորք Հէրըլտ) :

Դպրոցները բաց պիտի մնան արձակուրդին

»»» · «««

Կրթական նախարարը շրջաբերական մը ուղղեց բոլոր նահանգապետներուն եւ կրթական քննիչներու, տարեկան արձակուրդի առթիւ : Այդ շրջաբերականին համաձայն, այս տարի լման արձակուրդ պիտի չըլլայ, որովհետեւ, ի՞նչ պիտի ըլլան տղաքը, երբ հայրերը զինուոր են, իսկ մայրերը պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկուած :

Տրուած որոշման համաձայն, դպրոցները բաց պիտի մնան օգոստոս 1էն Սեպտեմբեր 1 : Բայց 15ական օր արձակուրդ պիտի տրուի, համաձայն տեղական պահանջներուն : Օրինակ, մեծ քաղաքներու մէջ այս 15 օրը կրնայ տեւել յուլիս 15էն օգոստոս 1, մնացեալ 15 օրը՝ օգոստոս 1էն սեպտեմբեր 15 : Ճարտարագործական շրջաններու մէջ ալ ուրիշ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան : Չափահաս տղաքը պիտի գործածուին գետնախնձոր քաղելու կամ այգեկութքի թեթեւ աշխատանքներ կատարելու :

Համայնավար երեսփոխաններու դատապարտութիւնը

44 համայնավար երեսփոխաններու դատավարութիւնը վերջացած ըլլալով, վճիռը պիտի արձակուէր երէկ : Այս առթիւ տեղական թերթերը կը գրեն թէ օրինագիծ մը պիտի քուէարկուի, քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկելու համար դատապարտեալները :

Զինուորական ատեանի վերջին նիստին մէջ ընդհ. դատախազը ներողամտութիւն առաջարկեց քանի մը ամբաստանեալներու համար որոնք զղջում յայտնած էին, թէեւ սահմանուած պայմանաժամը անցած է (Ֆաժոն, երեսփոխան Սէնի, Ռոպէռ Ֆիլիփօ, Անտրէ Փիւէշ, այլ անուամբ Փարսալ, Մարիուս Վիզէլ) :

Մահապատիժ կը նախատեսուէր 9 փախստականներու համար, համաձայն 1939 սեպտեմբեր 26ի հրամանագրին 75րդ յօդուածին, որ կը վերաբերի հայրենադաւութեան յանցանքներու : Իսկ մնացեալ 35 ամբաստանեալներուն համար՝ մէկ տարիէն հինգ տարի բանտարկութիւն եւ հազարէն 5000 ֆրանք տուգանք : Փախստականներուն գլուխը կը գտնուի կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ : Զինուորական ատեանը կը բաղկանայ եօթը սպաներէ, որոնց վեցը տեղակալի եւ գնդապետի աստիճան ունին, իսկ մէկը հասարակ զինուոր է, համաձայն աւանդութեան :

ՇԱԲԱԹԸ 50 ԺԱՄ պիտի աշխատին, յունիս 1էն սկսեալ, պարտաւորիչ ծառայութեան ենթակայ կիները եւ տղաքը, Սէնի, Սէն է Ուազի եւ Սէն է Մառնի նահանգներու գործարաններուն մէջ : Շեղումներ կարելի է կատարել աշխատանքի քննիչին արտօնութեամբ :

Նոր Մուսա Լեռը

ՆՈՐ ՄՈՒՍԱ ԼԵՌ, 18 մարտ, (Ցառաջ). — Դեռ երէկ ձէպէլ Մուսայի գալարադեղ կողերուն վրայ հպարտօրէն թառող վեց գիւղերու՝ Եօղուն Օլուգի, Խտըրպէյի, Պիթիասի, Վագըֆի, Հաճիհապիպլիի եւ Քէպուսիէի հայ ժողովուրդը լքելով իր տունն ու տեղը, ծառաստաններն ու պտղաստանները, վարդաստաններն ու անդաստանները, այգիներն ու պարտէզները, մէկ խօսքով իր բոլոր հարըստութիւնն ու սրբութիւնները, եկած հաստատուած է Մեծն Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ ու կերտած իր նոր արծուեբոյնը, Պէքաայի լայնատարած դաշտի մէկ ընդարձակ հողամասին վրայ,— Նոր Մուսա Լեռ:

Այս արգասաբեր հողը կը կոչուի Այն Ճար, որ թարգմանի «ակ»: 18.000 արտավար տարածութիւն ունի, գրեթէ բոլորովին մշակելի: Այնպէս որ, մեր ժողովուրդը պիտի կրնայ ապրիլ այս հողէն, ու մօտիկ ապագային բարելաւել իր տնտեսական վիճակը: Մինչ այդ, սակայն, օգնութեան պէտք ունի իր ազգակիցներէն:

Նոր Մուսա Լեռը կը գտնուի Դամասկոս - Պէյրութ մեծ ճամբուն վըրայ: Երթեւեկի համար ոչ մէկ դըժուարութիւն: Լիբանանի եւ Սուրիոյ զոյգ մայրաքաղաքններուն՝ Պէյրութի եւ Դամասկոսի ճիշդ մէջտեղը կ'իյնայ:

Բարձրութիւնն է, ծովու մակերեսէն, 935 մեթր: Կլիման հաճելի է թէ ամառը եւ թէ ձմեռը: Ձմրան ցուրտ օրերուն՝ քանի մը անգամ միայն ձիւնեց, այն ալ հազիւ քանի մը մատնաչափ: Նոր շինուած ու շինուելիք գիւղերը, առ այժմ, դեռ կը պահեն իրենց հին անունները: Ապագային, պիտի կոչուին զուտ հայկական անուններով:

Գիւղերու շինութեան համար յատկացուած է 9400 մեթր տարածութեամբ հող: Գիւղերու թաղամասերը իրարմէ անջատուած են 20 մեթր լայնութեամբ ճամբաներով: Նոր Մուսա Լեռը ունի նաեւ ընդարձակ հրապարակ մը, որուն հարաւային կողմը պիտի կառուցուին մայր եկեղեցին, աղջկանց ու մանչերու վարժարանները: Վայրը տիրապետող դիրք ունի:

Այն Ճարը կարելի է գետակ անուանել: Աջէն պոռթկացող անհատնում ջուրով կարելի պիտի ըլլայ ոռոգել հողերուն 75 առ հարիւրը, ելեկտրականութիւն արտադրել, ցորենները ալիւրի վերածել: Ժողովուրդի ամէն տեսակի պէտքերուն գոհացում տալու համար, ջուրին մէկ մասն ալ, ջրհանի միջոցաւ, գիւղերը պիտի հանուի, որովհետեւ ակը 82 մեթր ցած է եւ մօտ երկու քիլոմեթր հեռու: Առայժմ հաստատուած է ջրհան մոթէօր մը միայն, ժողովուրդին պէտքերուն եւ աւանի շինութիւններուն անհրաժեշտ ջուրը հայթայթելու համար:

Տուներու շինութիւնը, որուն համար օրական 1200 աշխատաւոր յատկացուցած ենք, մեծ թափով յառաջ կը տարուի: Տուները կը շինուին պէթոնէ: Ցարդ լրացած են 300է աւելի բնակարաններ: Ամէն տան յատկացուած է 400 քառ. մեթր հող: Մինչեւ յունիսի վերջերը՝ բոլոր բնակարաններու շինութիւնը աւարտած պիտի ըլլայ ու ամէն ընտանիք պիտի ունենայ իր բոյնը:

Նոր Մուսա Լերան գործերուն ղեկավարն է ընկեր Ա. Լէյլեան, որուն շատ բան կը պարտի տարագիր ժողովուրդը:

Ունինք 25 անկողիննոց հիւանդանոց մը, օժտուած ամէն յարմարութիւններով: Բժշկապետն է Հարիւրապետ Տօքթ. Լատեան, օգնականը՝ Բժ. Բրուտեան: Կեդր. Ցանձնախումբի նախագահն է ընկեր Գ. Գալուստեան:

Ամէն աշխատաւոր, իր ընտանիքի թիւին համեմատ օրավարձք կը ստանայ ֆրանսական կառավարութենէն: Անոնք որ 12 տարեկանէն վար են, 2ական ֆրանք, իսկ անոնք որ վեր են՝ մէկական ֆրանք: Կառավարութիւնը ցանած է նաեւ 60 թոն ցորեն եւ 15 թոն գարի, ժողովուրդին համար:

Հողատար իշխանութեան դերը նախախնամական է:

Ժողովուրդին մեծ մասը, ձմեռը անցընելու համար, տարուած է չըքակայ գիւղերը: Ժողովուրդի ընդհ. թիւն է 5114: Մեռածներու թիւն է մօտաւորապէս հարիւր, առանց հաշուելու Պասիթ եւ այլուր մեռածները:

Եկեղեցական արարողութիւնները կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենան վրան - եկեղեցիին մէջ: Ջէպէլ Մուսայի խնկենիներէն հաւաքուած պատուական խունկը կը ծխայ բուրվառներուն մէջ, ու զուլայ - զուլայ վեր բարձրանալով, կ'երթայ կը տարածուի այերին գոգը:

Յ. Գ. ՓՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

Եւկոսլաւիոյ բանակը

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը կը գրէ.—

Ինչպէս Ռումանիա կը գտնուի, Պալքաններու արեւելեան ծայրը, ընդմէջ անծայրածիր Ռուսիոյ եւ Պոլիս - Նեղուցներուն, որոնք կը կազմեն սլաւական աշխարհակալութեան դարաւոր տենչը, այնպէս ալ Եւկոսլաւիա կը գտնուի, Պալքանեան թերակղզիին արեւմտեան ծայրը, այն ճամբուն վրայ, ուր դարերէ ի վեր կը գործէր աւստրօ-հունգար կայսրութիւնը, դէպի Սելանիկ եւ Եգէական ծով իջնելու յամառ ձգտումներով:

Միւս կողմէ, Եւկոսլաւիա պալքանեան առաջին երկիրն է, որ իր առջեւ կը գտնէ Իտալիան, այն Իտալիան որ, Ադրիականի ծովեզերքին վրայ, իր երկու կամրջագլուխներով, Իսթրիա եւ Ալպանիա, կը ջանայ իր ազդեցութիւնը տարածել դէպի Դանուբեան աւազան: Այս մեծ դերը Եւկոսլաւիոյ հողին վրայէն կ'անցնի մօտ հինգ հարիւր քիլոմեթր երկարութեամբ, յետոյ դէպի արեւելք երկրին սահմանները կը գծէ աւելի քան հարիւր քիլոմեթր երկարութեան վըրայ: Դանուբ թափող գլխաւոր գետերը, որոնք կուգան Կառնիկեան ալպերէն եւ հունգարական դաշտէն, իրարու կը մօտենան Պելկրատի շրջանին մէջ, բանալով հաղորդակցութեան լայն ճամբաներ, որոնք կ'երկարին Հիւս. Իտալիայէն, Գերմանիայէն եւ Հունգարիայէն դէպի Սելանիկ եւ Պոլիս:

Ուրեմն, Եւկոսլաւիան ալ կեդրոնն է, ուր իրար կը խաչաձեւեն միջազգային շահերու հոսանքները:

Այս երկիրը, որ ստեղծուեցաւ, իր ներկայ ձեւին մէջ, անցեալ պատերազմին, ստիպուած է գրաւել նաեւ ներքին շատ լուրջ հարցով մը, Խըրուաթներու անջատողական շարժումով: Արդի տագնապը, սակայն, մեղմացուց այդ պայքարը:

Եւկոսլաւիա, իր 15 միլիոն բնակչութեամբ, կրնայ զինուոր հանել աւելի քան մէկ միլիոն հոգի: Սակայն իր զինական միջոցները բաւական չեն դրօշի տակ կանչելու բոլոր այդ զինուորները: Անցեալ աշնան, զօրաշարժի ենթարկած էր 450—500 հազար մարդ, ու տեսնուեցաւ որ կարելի չէ այսքան մարդ զինել: Մաս մը արձակուեցաւ ձմրան ընթացքին: Մեծ ճիգեր կատարուեցան այնուհետեւ աւելցնելու համար երկրին միջոցները, որպէսզի կարելի ըլլայ հագուեցնել ու զինել այնքան մարդ որքան զօրաշարժի ենթարկուած էին առաջին առթիւ: Քանի մը շաբաթէ ի վեր բանակին պակասները ամբողջացուած են:

Խաղաղութեան ժամանակ, զինուորական ծառայութեան շրջանն է 18 ամիս: Գործօն բանակը ունի 120.000 զինուոր, բաժնուած վեց զօրաբանակներու, 17 հետեւակ զօրաբաժիններու, երկու հեծեալ զօրաբաժիններու, մէկ հրասայլային գումարտակի, երեք հակօդային թնդանօթաձիգ զօրամասերու:

Պատերազմի պարագային, իւրաքանչիւր զօրաբանակ կը բաղկանայ 4 — 5 զօրաբաժիններէ, մէկ թնդանօթաձիգ զօրամասէ, մէկ հեծեալ կիսաբաժինէ: Զօրաբաժիններուն թիւը կրնայ բարձրանալ մինչեւ 25 — 30:

Երկիրը առաւելապէս հողագործ է: Հակառակ իր ենթահողային բնական հարստութիւններուն, ճարտարարուեստը զարգացած չէ: Ածուխի իր հանքերը բաւական չեն իր պահանջներուն: Չի կրնար շինել այն բոլոր զէնքերը որոնք անհրաժեշտ են իրեն: Իր արժէքով ամէն երկրի պէս, ստիպուած է արտասահմանէն ներածել մեքենայացած զէնքերը: Այսուհանդերձ բաւական զօրաւոր է իր օդանաւային ուժը: Քանի մը ամիս առաջ ունէր 400—500 օդանաւ, ռմբաձիգ կամ հետապնդիչ, բայց մէկ մասը միայն արդիական: Հակահրասայլային զէնքերը անբաւական էին:

Եւկոսլաւիա իր սահմաններուն վրայ շինած է բազմաթիւ ամրութիւններ: Այդ աշխատանքները անդադրում յառաջ տարուեցան այս ձմեռ:

Անցեալ պատերազմին, Եւկոսլաւիոյ զինուորը փայլուն ապացոյցներ տուաւ իր ռազմական արժէքին մասին:

Եւկոսլաւիոյ ճամբաներու ցանցը միջակ է: Նեղ են ճամբաները եւ լաւ պահպանուած չեն: Ահա թէ ինչու քիչ է երկրին ինքնաշարժներուն թիւը:

Երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 7000 քիլոմեթր: Ասկէ զատ ունի 2000 քիլոմեթր երկարութեամբ նեղ գիծեր: Բայց կրկին գիծով երկաթուղիին երկարութիւնը՝ 600:

Եւկոսլաւիոյ բնական աշխարհագրութիւնը երկիրը կը բաժնէ երկու շրջաններու, երկուքն ալ նպաստաւոր են պաշտպանութեան:

Հիւսիսային շրջանին մէջ Դանուբը եւ իր գետակիցները կը հոսին տարածութեան մը վրայ, որ այնքան ալ լեռնային չէ, բայց պաշտպանութեան բազմաթիւ գիծեր ունի, միւս կողմէ ճահիճներ կան, որ արգելք կը հանդիսանան մեծ ուժերու շարժումին:

Հարաւային շրջանին մէջ, Ադրիականի եզերքը, ուր կ'երկարին Տինարեան Ալպերը, երկիրը չափազանց խորտուբորդ է, հաղորդակցութեան համար դժուար, զինուորական մեծ գործողութիւններու, մանաւանդ մեքենայացած բանակներու գործունէութեան անյարմար:

Եզրակացնելով, Եւկոսլաւիա, շնորհիւ իր ռազմունակ բնակչութեան, որ վարժուած է տաժանելի կռիւներ մղելու յանուն իր անկախութեան, շնորհիւ իր արժէքաւոր բանակին, կրնայ առաջնակարգ դեր մը խաղալ Պալքանեան ռազմաբեմին վրայ: Բայց կարօտ է մեծ պետութեան մը օժանդակութեան, հայթայթելու համար արդիական սպառազինութեան միջոցներ:

Միս չատ կ'ուտենք

Շատեր կը տրտնջեն որ միսի շաբաթական սպառումը կրճատուած է, — միթէ այդքան կենսական պահա՞նջ մըն էր: Տօքթ. Գ. Բօյօլեան «Ֆիկարօ»ի մէջ կը ներկայացնէ միսին արժէքը.—

Կառավարութիւնը կորովի որոշում մը տուաւ հրամանագրելով կրճատել միսին, հացին, ծաղերու եւ ոգելից ըմպելիներու սպառումը:

Իրականին մէջ, առաւելապէս առողջապահական կարգադրութիւն մըն է եղածը:

Շատ միս կ'ուտենք, հացը, ծաղը (փաթիսըրի), մանաւանդ ոգելից ըմպելիներ շատ կը կը սպառենք:

Քննենք այդ կրճատումները սնունդի կանոնապահութեան արդի սկզբունքներուն համաձայն: Որքա՞ն միս պէտք է նատակացնել մը, որ կը գտնուի թիկունքը: Ահաւասիկ առաջին հարցումը: Կրնա՞նք ապրիլ, եւ լաւ ապրիլ, ուտելով միս՝ շաբաթը միայն երեք կամ չորս անգամ: Կրնա՞նք ուրիշ սնունդ առնել միսին փոխարէն:

Հանապազօրեայ սննդառութեան համար անհրաժեշտ է առնել բնասպիտային տարրեր, բայց այդ տարրերուն քանակը կը տարբերի համաձայն տարիքի եւ ֆիզիքական աշխատանքի: Մանուկին համար անհրաժեշտ է կրկին չափով, մէկ չափը աճումի, միւսը՝ իր ուժերը պահպանելու համար: Չափահասը միայն իր ուժերը պահպանելու համար:

Առողջապահական օրէնքներու համաձայն, մարդ մը պէտք է ուտէ օրական 150 — 200 կրամ միս: Տեսականօրէն այս չափը բաւական չէ բաւականալու համար բնասպիտային տարրերու անհրաժեշտ քանակը: Բնական սննդառութեան մէջ, մարդիկ չեն գոհանար միսի այդ քանակով, այլ կ'ուտեն նաեւ ուրիշ սնունդներ, որոնք բնասպիտ կը պարունակեն, ինչպէս ազօտ, որու այնքան պէտք ունի մարդկային մարմինը:

Միսը արգիլուած օրերուն՝ ի՞նչ պէտք է ուտել, ուրեմն, մարդկային մեքենային հայթայթելու համար անհրաժեշտ չափով ազօտ (ֆալորի):

Բնութիւնը հարուստ է սննդական նիւթերով: Կրնանք միսին տեղ ուտել ուրիշ նիւթեր, օրինակ ձուկ: Տառեխը, թիւնիկը, սկրիկը, լեզուաձուկը, խորդաձուկը սնունդներ են այնքան ազօտային, որքան միսը: Զինուորները միայն ձուկով կը սնանին եւ սակայն տաժանելի աշխատանք մը կը կատարեն:

Հաւկիթները եւ կաթը եւս հարուստ են բնասպիտային տարրերով: Պանիրները նոյնպէս: Ծակ-պանիրը (կրիւյէր), հասարակ չափով առնուած ժամանակ, այնքան ազօտ կը պարունակէ որքան միսը: Փարմըզանը (պանիրի տեսակ) կրկնապէս հարուստ է ազօտային տարրերով:

Ունելու համար ունինք նաեւ չոր բանջարեղէնները, որոնք կրնան լաւագոյնս փոխարինել բնասպիտային սնունդները: Բակլան, լուբիան, ոլոռը, ոսպը ազօտի առատ պաշար ունին: Մէկ պնակ լուբիան կամ ոսպը կրնայ փոխարինել միսը:

Ուրեմն վերջին հրամանագիրները պատիժ չեն, այլ առողջապահական տնօրինութիւն մը պատերազմական շրջանի սննդական կանոնապահութեան մէջ:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՎԻՆԵՈՆ, 28 մարտ.— Սիրելի «Ցառաջ», այս տեղի հայ զինուորներու մարզանքի եռամսեայ շրջանը լրացած ըլլալով հինգ հայ ընկերներ անցան ամեհի Ռոնի միւս ափը, բարձրաբերձ ծառերու տակ, եւ ճոխ սեղան մը սարքեցին խոտերուն վրայ: Արեւը ճեղքելով թանձր մառախուղը, կը բարձրանար հորիզոնին վրայ:

Սեղանը ճոխ էր,— ընդեղէններ, պահածոյ ձուկեր, խողեղէն, ձիթապտուղ, քիչ մը պանիր, հէքիա եւ չօքոլա, երեք շիշ գինի: Կերուխում, երգ, հին եւ նոր պատմութիւններ ...

Կէսօրէն վերջ ժամադրուած ըլլալով Croix Verteի հայրենակիցներուն հետ, հանդիպեցանք քանի մը երիտասարդներու որոնք կրակի գիծէն էին եկած: Անոնք ձայնագիրը դրին եւ երգերը թնդացին, «Հայաստան»էն մինչեւ Պեպօ եւ Անուշի կտորները: Սուրճ, զլանիկ եւ պատուական գինին անպակաս էին: Շատ խնդրեցին որ ամէն կիրակի առանց քաշուելու ճաշի երթանք:

— Մեր պարտականութիւնն է «զարիպ» հայ մեր զինուորները, կ'ըսէին մեր անծանօթ հայրենակիցները:

Զինուորները առաջնորդուեցան դըրացի հայ ընտանիքի մը՝ Արշակ էֆէնդիին, որուն անգամ մը այցելելու պատեհութիւնը ունեցած էինք: Ի՛նչ հայրական ընդունելութիւն ... իր տղան ալ կրակի գիծէն էր եկած, իսկ միւսը արդէն ռազմի վիրաւոր, առժամապէս ազատ արձակուած էր: Մենք՝ մեր կեանքը ու ան իր կեանքը, պատմեց: Հայրիկը այնքան քաջութեամբ կը պատմէր, խրախուսելով մեզ:

— Գէթ մեր արիւնին ալ կարմիր ըլլալը հասկցուէ՞ր այս անգամ ...

Բոլորն ալ ծանրաբեռնուած են 3—4 պզտիկներով:

—Երեք անչափահաս պզտիկներ ունիմ: Զիս բժշկական քննութենէ անցուցին եւ ընդունակ յայտարարեցին: Հազիւ սկսած էի ապրուստ մը ապահովել:

Այդ կիրակին յաւագոյն կիրակիններէն մին եղաւ հայ «զարիպ» զինուորներուն համար:

Այս առթիւ, աւելցնեմ, որ ամէն օր կանոնաւորապէս կը ստանանք մեր սիրելի բարեկամ «Ցառաջ»ը, հետաքրքրութեամբ կարդալով հայկական լուրերը եւ մանաւանդ «Հայ զինուորին կեանքէն»ը:

Ինչպէս ըսի, մարզանքի շրջանը լըրացած ըլլալով, մօտերս տեղափոխութիւն պիտի կատարուի, անծանօթ ուղղութեամբ:

Խորին շնորհակալութիւն բոլորին կողմէ «Ցառաջ»ին, որ շատ մեծ, բարերար դեր մը կը կատարէ զինուորներու տխրութեան եւ ուրախութեան օրերուն: Շնորհակալութիւն նաեւ «Ցառաջ»ի համակիրներուն որոնք իրենց նիւթական օժանդակութիւնը չեն զլանար, ձրի թերթ ղրկելու համար հայ զինուորին :— Կ. Պ.

X

... 21 մարտ.— Սիրելի «Ցառաջ», այստեղ կը գտնուի հայ զինուոր մը որ զբաղած է հայերէն սորվեցնելու իր ֆրանսացի ընկերներուն, օրական քանի մը ժամ: Մինչեւ հիմա կրցած է սորվեցնել Ա. Բ. Գ., իրենց անունները ստորագրել հայերէն, հաշուել մինչեւ հազարաւոր թիւեր եւ խօսիլ շատ մը նախադասութիւններ, օրինակ.—Բարի լոյս, բարի իրիկուն.— Ի՞նչպէս էք, լա՞ւ էք,— Դո՞ւք ինչպէս էք, Տիկին կամ պարոն,— Ես կը սիրեմ հայրիկս, մայրիկս, ես զինուոր եմ հայրենիքիս, եւն. եւն.: Անոնք ալ ֆրանսերէն կը սորվեցնեն:— Ա. Ա.

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վերջերս շատ մը հայրենակիցներէ եւ զինուորներէ դիմումներ կը ստանանք, որով՝ նախորդ պատերազմի ընթացքին, այս կամ այն ռազմաճակատի վրայ ինկած իրենց հօր կամ եղբօր մահուան պարագան ճշդող՝ վկայականներ կը խնդրեն Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութենէն:

Կը յայտնենք թէ այդպիսի պարագաներու մէջ, մեր զինուորները պէտք է տեղեկացնեն իրենց հարազատներուն մահուան թուականը, կռուի վայրը եւ ո՞ր զօրամասի մէջ գտնուիլը:

Ասկէ զատ, խնդրարկուները իրենց ինքնութիւնը հաստատելու համար, պէտք է մեզի ուղարկեն իրենց հայրենակցական կամ պատկանեալ որ եւ է միութեան կողմէ, պաշտօնական յանձնաբարագիր կամ փաստաթուղթ:— Տ. Բաղդասարեան

ԽՄԲ.— Մեզի ալ դիմումներ կ'ըլլան, այս հարցին առթիւ: Օրէնքին համաձայն օգտուելու համար միայն որ հայր մը կամ եղբայր մը կորսնցուցած են պատերազմի ընթացքին, ֆրանսական զօրագունդի մը կամ դաշնակից լէգէոններու մէջ, եւ ոչ թէ անոնք որ մեռած են այսպէս կամ այնպէս, 1914 — 1918:

Այս բացատրութիւնը կը հրատարակենք իբրեւ պատասխան անձնական նամակներու:

Զինուորներուն համար

Նիսէն Պ. Գուրգէն Անդրէասեան 25 ֆրանք կը տրամադրէ, «Ցառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներուն:

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ ելմտացոյցը, որ փակուեցաւ 1940 մարտ 31ին, կը ներկայացնէ 1.049.188.000 ոսկի մուտք, 1.816.873.000 ոսկի ելք, ուրեմն բաց կը մնայ 767.685.000 ոսկի: (135 միլիառ ֆրանք): Այս բացը փակուած է փոխառութիւններով: Նոր ելմտացոյցը, որ սկսաւ ապրիլ 1էն, պատերազմի ծախքերը կը հաշուէ 2ուկէս միլիառ ոսկի (440 միլիառ ֆրանք), ուրիշ խօսքով՝ օրական մէկ միլիառ եւ մէկ քառորդ: Բացը գոցելու համար նոր տուրքեր պիտի հաստատուին ծխախոտին եւ ոգելից ըմպելիներու վրայ:

ՏՈՒՆԵՐՈՒ մէջ աշխատող արհեստաւորներու համար օրինագիծ մը յանձնուեցաւ երեսփ. ժողովին, որպէսզի անոնք ալ օգտուին գործարանի աշխատաւորներու իրաւունքներէն:

ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍԻ արձանագրութեան գործողութիւնները վերջացան երեքշաբթիէն չորեքշաբթի գիշեր: Կը կարծուի թէ առաջին տոմսերը պիտի բաշխուին հացի համար, քանի մը շաբաթէն, վեց դասակարգերու բաժնելով քաղաքացիները:

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ կարճ նիստ մը գումարելով, յետաձգուեցաւ ապրիլ 11ին: Երեքշաբթի օր Ծերակոյտը գաղտնի նիստ մը պիտի գումարէ, քննելու համար քաղաքական կացութիւնը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը, Կոմս Թէլէքի, որ վերջերս Հռոմ գացած էր, յայտարարեց թէ երկիրը հեռու պիտի մնայ պատերազմէն, բայց իր պահանջներուն գոհացում պիտի պահանջէ հաշտութենէն վերջ: «Մենք խաղաղութիւնը կը պահպանենք առայժմ, որովհետեւ ցանկալի չէ ընդարձակել պատերազմը: Գալով վերջնական խաղաղութեան, բոլոր ազգերը պէտք է այնպիսի խաղաղութիւն մը ապահովեն որ վերջ տայ անարդարութեան եւ գիւրացնէ Եւրոպայի ժողովուրդներուն անկեղծ կենակցութիւնը: Դէպքերը պէտք չէ դատել իրենց առօրեայ արժէքով, այլ ընդհանուր կարգադրութեան մը տեսակէտով:»

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 1940ի ելմտացոյցը, որ վաւերացուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ, կը ներկայացնէ վիթխարի գումար մը,— 182.200 միլիոն րուբլի մուտք, 179.700 միլիոն ելք, որուն 57 միլիառը ազգ. պաշտպանութեան համար: 1939ի նախահաշիւն էր 155 միլիառ մուտք, 154 միլիառ ելք, որուն 40.885 միլիառը զինուորական:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա», կուսակցական պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ Խ. Միութիւնը վերջնապէս ճշդած է իր արտաքին քաղաքականութեան ծրագիրը: Գլխաւոր կէտերն են.— Ցանելում եւ զարգացում առեւտուրի՝ ուրիշ ազգերու հետ.— Մեծ զգուշութիւն միջազգային կացութեան մասին եւ մերժում պատերազմի՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ.— Զօրացում զինուորական ուժի, ազգը պաշտպանութիւն մը ապահովելու համար:—Աւելի սերտ յարաբերութիւններ ուրիշ երկիրներու աշխատաւորութեան հետ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ պատերազմին զանազան ծալքերը պարզելով, Շուէտի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Պ. Տալատիէ արտօնութիւն խնդրած էր զօրք ղրկելու, Շուէտի ճամբով, բայց Թագաւորը մերժեց: Պ. Տալատիէ այս դիմումը կատարած էր մարտ 2ին, մասնաւոր հեռագիր մը ուղղելով Կիւսթավ Թագաւորին, որ ժխտական պատասխան տուաւ: Կառավարութիւնն ալ մերժեց Դաշնակիցներուն առաջարկը եւ մարտ 6էն վերջ Շուէտ բոլորովին քաշուեցաւ հաշտութեան բանակցութիւններէն, միայն ձեւականօրէն պատասխանելով Դաշնակիցներու եւ Ֆինլանտայի դիմումներուն: Նախարարը այս առթիւ պատմեց նաեւ թէ Շուէտ պատրաստած էր Խ. Միութեան թէ պիտի հարկադրուի պատերազմի մտնել, եթէ շարունակուի այս կացութիւնը:

25.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ փոխադրուեցան Ալպանիա, հանրօգուտ շինութիւններ կատարելու համար: Ուրիշներ ալ պիտի երթան:

ԵՒԿՈՍԼԱՎԻՈՅ 1940ի առաջին չորս ամիսներու ելմտացոյցը 810 միլիոն տինարի յաւելում մը կը ցուցնէ նախորդ տարուան նոյն ժամանակաշրջանին վրայ: Այս յաւելումին մէջ ազգ. պաշտպանութեան բաժինն է 312 միլիոն: Այս առթիւ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ չեն կրնար խնայողութիւններ կատարել ազգ. պաշտպանութեան պէտքերուն վրայ:

ՊԷԽԵՐԸ պիտի վերահաստատուին, կամօքն ... Հոլիւուտի արուեստագէտներուն: Մասնագէտի մը հաշիւներուն համաձայն, 500.000 Ամերիկացիներ նոր պեխեր պիտի ձգեն 1940ի ընթացքին, ընտրելով Հիթլէրի եւ Ատոլֆ Մանժուի պեխերուն միջինը: Այս նորոյթին նորաձոյն ախոյեանը կը հանդիսանայ Րոպըրթ Թէյլըր: Այս առթիւ չարժանկարի դերասանուհի մը, Պարպարա Սթէնուիք յայտարարեց.— «Երբ լաւ յարդարուած ըլլայ, պեխը նկարագիր եւ մեծավայելչութիւն կ'ընծայէ առնական դէմքի մը»:

RADIO - PARISէն ապրիլ 20ի առտուն ժամը 11.50ին պիտի նուագուի Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի մէկ գործը, Fugue en Fa,— ծանօթ արուեստագիտուհի Փօլին Օպէրի կողմէ:

Le Gerant : H. STEPHAN

Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme — Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 5 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 5 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4315

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ՃՐԱԳ ԵՒ ԿՐԱԿ ՍԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Բարեմիտներ կը հաւատան թէ ձեռնարկ մը կատարուած է արդէն, կեդրոնական մարմին մը հաստատելու համար, փոխադարձ համաձայնութեամբ:

Կ՚արձանագրենք իբրեւ բարենշան երեւոյթ մը, սպասելով անմիջական, գործնական արդիւնքին:

Քիչ մը քաջութիւն եւ ձեռներէցութիւն, մնացեալը ինքնին կը կազմուի: Մանաւանդ որ, ոչ միայն մթնոլորտը նպաստաւոր է, այլեւ դէպքերու ճնշումը կը սաստկանայ օրէ օր: Ոչ եւ է նոր վարանում կամ բանդխտութեան մարզանք՝ պիտի նշանակէր կատարեալ անգիտակցութիւն, չըսելու համար բուն բառը:

Այդպիսի կազմակերպութեան մը գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլար ճրագ մը ճարել սեւ օրուան համար: Նաեւ կրակ՝ բառին ամենալայն իմաստով:

Ըսել կ՚ուզենք թէ պիտի ունենանք հիմնական ուղեգիծ մը, ճամբայ գտնելու համար համատարած խաւարին եւ միջազգային ալեկոծութեան յարաճուն ալիքներուն մէջ: Եւ միջոցներ — բարոյական թէ նիւթական կրակ— արժեցնելու համար այդ ուղեգիծը:

Ազգային թէ քաղաքական, ո՛ր ճակատն ալ բանեցնել ուզենք, անհրաժեշտ են ճրագն ու կրակը: Օրուան կեանքն իսկ ամէն օր կը յիշեցնէ այդ պահանջը:

Վա՜յ անոր որ չի հասկնար դէպքերուն իմաստը, կամ հասկնալով հանդերձ կ՚երերայ, կը թարթափի, օրը իրիկուն կ՚ընէ հէքեաթ պատմելով կամ լսելով:

Իրաւասու, ձեռնհաս, կորովի մարմին մը՝ ամէն բանէ առաջ, տոգորուած՝ պարտաճանաչութեան եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ:

Գո՞րծ տեսնել կ՚ուզես,— խարխուխ մը պիտի ունենաս, ամուր եւ վստահելի, գործօն եւ բազմակողմանի:

Սխալնե՞ր կանխել, հաւանական վնասնե՞ր խափանել կամ սահմանափակել,— անհրաժեշտ է լաստ մը, յորդահոսան ալիքներուն դէմ:

Ե՞լք մը, սպառնացող փոթորիկներուն առջեւ,— պիտի ունենաս գլուխ մը, ընդունակ որոճալու, տքնելու, վճռելու:

Եւ այս համազգային մեքենան բանեցնելու համար ալ տրամադրելի միջոցներ, որոնք բախտի կամ բարեհաճութեան կապուած չըլլան:

Հայոց պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ այս ժողովուրդը հրաշքներ գործած է, աղէտներու առեն:

Անհրաժե՞շտ է աղէտներու, որ եւ է փորձանքի սպասել, այդ հրաշագործ կարողութիւնը ապացուցանելու համար:

Նոյն բանե՞րն են որ առաջ պատրաստ ըլլալու վճռականութիւնը, եւ մետասաներորդ ժամուն գործելու իմաստութիւնը:

Ճրագ եւ կրակ նեղ օրուան համար, սեւ օրուան համար, այս ափերէն մինչեւ Ամերիկա, մինչեւ ամէնէն հեռաւոր գաղութը:

Անշուշտ մանրամասնութեանց չէք սպասեր այս էջերուն վրայ, մանաւանդ ներկայ պարագաներուն մէջ:

Թող ամէն հոսանք, յետին խմբակը քիչ մը քերէ գլուխը, յետոյ սեղանի մը առջեւ գալու եւ տեսակէտ, խելք արժեցնելու համար:— Շ.

Անգլիոյ դահլիճին վերակազմութիւնը

Անգլիոյ վարչապետը վերջապէս հաղորդեց դահլիճին վերակազմութեան մանրամասնութիւնները, որոնց համաձայն 11 փոփոխութիւններ կատարուած են: Ծովային նախարարը, Չըրչիլ, իր պաշտօնը պահելով հանդերձ, նշանակուած է ընդհ. վարիչ ազգ. պաշտպանութեան: Օդանաւային նախարարութիւնը յանձնուած է նախորդ պատերազմական նախարարին՝ Հօր Պէլիշայի եւայլն:

Պ. Չէյմպըրլէն բացատրելով կատարուած փոփոխութեանց իմաստը, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ էին կարգ մը բարեփոխումներ բուն պատերազմական դահլիճին անդամներուն եւ միւս նախարարներուն յարաբերութեանց միջեւ, լաւագոյնս դասաւորելու համար աշխատանքը:

*** Անգլիոյ կրթական նախարարը Փարիզ եկած է, իր Ֆրանսացի պաշտօնակցին հետ խորհրդակցելու համար: Այս առթիւ զարկ պիտի տրուի երկու երկիրներու մշակութային յարաբերութեանց: Կրթական նախարարը, Պ. Սաուո ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ երկու երկիրները տոգորուած են միեւնոյն իտէալներով: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, անգլիերէնը Ֆրանսայի, ֆրանսերէնը Անգլիոյ մէջ տարածելու համար, հաստատելով դպրոցական թղթակցութիւններ, աշակերտական գաղութներ, ուսուցիչներ եւ ուսանողներ փոխանակելով եւն.: Անգլիոյ կրթական նախարարն ալ իր կարգին յայտարարեց թէ «1914 — 1918ի պատերազմին Անգլիա եւ Ֆրանսա զինակիցներ էին. այսօր զինակիցէ աւելի բան մըն են: Եթէ յաջողինք իրար լաւ ճանչնալ եւ հասկնալ, հիմակուընէ, ներկայ դպրոցական սերունդէն, ֆրանքեւանգլիական զէնքին յաղթանակը պիտի դառնայ սկիզբը շատ աւելի մեծ յաղթանակի մը,— ամբողջական եւ տեւական գործակցութիւն երկու մեծ ազգերու »:

ԽՄՈՐԵՂԷՆ ՉԿԱՅ երկուշաբթի, երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի օրերը իրարու վրայ, ամէն շաբաթ, համաձայն նոր հրամանագրի մը:

ՊԵԼԺԻԱ ԵՒՍ Պրիւսէլ հրաւիրեց վեց դեսպաններ, խորհրդակցելու համար,— Վատիկանի, Հռոմի, Փարիզի, Լոնտոնի, Պերլինի եւ Լա Հէյի ներկայացուցիչները:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ բրիտանական դեսպանին հետ, մէկուկէս ժամ: Ներկայ էր նաեւ արտաքին նախարարը: Նախագահը յետոյ ներկայ եղաւ Քոմէտի Ֆրանսէզի խումբին ներկայացման:

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԻՆԵՐԸ նախապատուութիւն պիտի վայելեն գործի մտնելու համար: Աշխատանքի նախարարը այս իմաստով յանձնարարութիւն մը ուղղած է գործատէրերու սէնտիքային: Զինուորներու կիներէն վերջ նախապատուութեան իրաւունք պիտի վայելեն այն կիները որ գործադրկութեան նպաստ կը ստանան:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 10.000 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ արձակուեցան Իտալիոյ մէջ, գահաժառանգին երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

4—5 ՏԱՐԻ ԲԱՆՏ, 5000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔ ՆԱԽԿԻՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ութ հոգիի բանտարկութիւնը յետաձգուած

Փարիզի զինուորական Գ. ատեանը 27 նիստերէ վերջ աւարտելով 44 համայնավար երեսփոխաններու դատավարութիւնը, չորեքշաբթի օր արձակեց իր վճիռը: Խորհրդակցութիւնը տեւեց 4ուկէս ժամ:

Այդ օրը միայն մէկ նախկին երեսփոխան, Ֆրանսուա Պիյու խօսք առաւ իր ընկերներուն անունով եւ յայտարարութիւն մը կարդաց: Դատավարութիւնը հրապարակային դարձաւ ժամը 2ին: Նախագահը կարդաց երկու հարցումներ.—

1.— Ամբաստանեալը յանցաւո՞ր է, 1939 Սեպտեմբեր 27էն հոկտեմբեր 5 մասնակցելով բանուորա - գիւղացիական խմբակցութեան կազմութեան եւ գործունէութեան, ուղղակի կամ անուղղակի տարածելու համար Գ. Միջազգայինի կամ անոր հետ կապուած կազմակերպութեանց նշանախօսքերը:

2.— Ամբաստանեալը յանցաւո՞ր է իբրեւ մասնակից հոկտեմբեր 1ին երեսփ. ժողովի նախագահ Պ. Էռիոյի ուղղուած նամակի մը հրատարակութեան, շրջաբերութեան եւ բաշխումին համար, նամակ մը որ կ՚առաջարկէր անմիջապէս հաշտութիւն կնքել ընդ. հովանեաւ Խ. Միութեան:

Այս հարցումներէն անմիջապէս վերջն էր որ ատեանը խորհրդակցութեան սենեակը քաշուեցաւ, եւ 4ուկէս ժամ վերջը վերադառնալով, յայտարարեց թէ առաջին հարցումին պատասխանը «այո» է բոլոր ամբաստանեալներուն համար, իսկ «ոչ» երկրորդին համար, բացի Ֆլորիմոն Պոնթէ եւ Արթիւր Ռամէթէ, որոնք ստորագրած էին 1939 հոկտեմբեր 1ի նամակը, ուղղուած Պ. Էռիոյի: Հետեւաբար հինգ տարի բանտարկութեան, 4000 Ֆրանք տուգանքի եւ հինգ տարի քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքներէ զրկումի կը դատապարտէ 27 նախկին երեսփոխաններ, իսկ հինգ տարի բանտարկութեան, 5000 Ֆր. տուգանքի եւ բոլոր իրաւունքներէ զրկումի՝ Ֆլորիմոն Պոնթէն:

Ինը նախկին երեսփոխաններ, որոնք փախած են, դատապարտուեցան հինգ տարի բանտարկութեան, 5000 Ֆրանք տուգանքի եւ հինգ տարի բոլոր իրաւունքներէ զրկումի: Ասոնք են.— Ժօն Քաթըլա, Ժաք Տիւքլօ (դեր-նախագահ երեսփ. ժողովին), Էմիլ Տիւթիյեօլ՝ պաշտօնեայ «Իւմանիթէ»ի, Կասթոն Մոնմուսօ՝ վաստակաւոր արհեստակցական, Կաբրիէլ Փէռի՝ խմբագիր «Իւմանիթէ»ի, Արթիւր Ռամէթ՝ գործօն դէմք մը, Ժան Ռիկալ՝ կազմակերպիչ գործադուլներու, Մորիս Թորէզ՝ ընդհ. քարտուղարը եւ Շարլ Թիյեօն, որ մասնակցած է Սեւ ծովու ապստամբութեան, Մարթիի հետ:

Ուրիշ ութ ամբաստանեալներ չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան յետաձգումով, ինչպէս եւ 4000 Ֆրանք տուգանքի եւ հինգ տարի քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքներէ զրկումի, վէրքեր ստացած ըլլալով Մեծ պատերազմին մէջ: Ասոնց մէջ կը գտնուի եռանդուն գործիչ մը, Ժան Ռընօ: Ասոնք պիտի փոխադրուին կեդրոնացման կայան մը:

Դատավճիռին ընթերցումէն վերջը, փաստաբանները ուզեցին առարկութիւններ ներկայացնել, բայց ատեանը անմիջապէս հեռացաւ սրահէն, դատը վերջնապէս փակուած հռչակելով:

Աջակողմեան թերթերը գնահատելով հանդերձ տրուած վճիռները, որոնք օրէնքին տրամադրած առաւելագոյն պատիժը կը ներկայացնեն, գիտել կու տան թէ «պէտք չէ մոռնալ որ համայնավարական գործունէութիւնը ուժգնօրէն կը շարունակուի ամբողջ երկրին մէջ եւ թէ բոլշեւիկ «շէֆ»երը, Թորէզէն մինչեւ Տիւքլօ եւ Ռամէթէն մինչեւ Փէռի, որոնք դատապարտուեցան ի բացակայութեան, չեն բռնուած տակաւին»: (Լը Ժուռ):

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՐՇԱՒ ԵՒ ԲՈՒՌՆ ԿՌՈՒՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրապարակուեցան (217րդ օր). Զեկոյց թիւ 425, ապրիլ 3, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 426, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ: Անցեալ գիշերուան ընթացքին թշնամին անակնկալ արշաւ մը փորձեց մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկուն վրայ, սակայն բոլորովին ձախողեցաւ, մեր ձեռքը ձգելով գերիներ: Մենք որ եւ է կորուստ չկրեցինք: Կը հաստատուի թէ գերմանական երրորդ օդանաւը որ հաւանաբար խորտակուած կը համարուէր ապրիլ 2ի իրիկուան զեկոյցին մէջ, իսկապէս վար առնուած է:

*** Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ գերմանական օդանաւ մը եւ անգլիական որսկան սաւառնակ մը ծովն ինկան անգլիական ափերուն վրայ, կատաղի մենամարտէ մը վերջ: Գերմանական սաւառնակը 52րդ օդանաւն է որ վար կ՚առնուի անգլիական ափերուն վրայ, պատերազմէն ի վեր: Անգլիացի օդաչուն մենամարտի բռնուեցաւ գերմանական սաւառնակին հետ, երբ այս վերջինը կը յածէր բրիտանական ափերուն վրայ: Անգլիական օդանաւը քանի մը ռումբեր արձակեց եւ գերմանականը ծովն ինկաւ: Այդ միջոցին անգլիացի օդաչուն գիտեց որ իր օդանաւն ալ բռնկած է եւ ձգեց որ ընկղմի: Ինք եւ հինգ գերման օդաչուները փրկուեցան ձկնորսանաւի մը կողմէ: Գերման օդաչուներէն մէկը վիրաւորուած էր:

Նոյն օրը անգլիական երկու նաւային կարաւաններ յարձակում կրեցին գերման ռմբաձիգ օդանաւերու կողմէ, 15 ռումբ ընդունելով: Անգլ. զեկոյցը կ՚ըսէ թէ թշնամին ետ մղուեցաւ մարտանաւերու կրակով, առանց որ եւ է վնաս պատճառելու: Կը կարծուի թէ երկու գերման սաւառնակներ եւս վար առնուած են չորեքշաբթի օր: Գերմանական օդանաւերը նոր յարձակում մը կատարեցին Սքափա Ֆլոյի վրայ, առանց իրենց նպատակին հասնելու: Երկու քաղաքացիներ վիրաւորուեցան պղպատի կտորներէ:

Գերմանական զեկոյցը կը հաստատէ թէ միայն երեք Ֆրանսական սաւառնակներ խորտակուած են կիրակի օրուան օդամարտին մէջ, արեւմտեան ճակատին վրայ. (Նախապէս 7 հատ կը հաշուէին):

*** Ֆրանսայի «պատերազմական դահլիճը» նիստ գումարեց առջի օր, երկու ժամ տեւողութեամբ:

«Պատերազմը պիտի վճռուի արեւմուտքի մէջ»

Մարաջախտ Կէօրինկ, Գերմանիոյ օդանաւային եւ տնտեսական դիկտատորը եւ Հիթլէրի անմիջական յաջորդը, ճառ մը խօսելով երիտասարդութեան առջեւ, յայտարարեց թէ պատերազմին բախտը պիտի վճռուի արեւմտեան ճակատին վրայ: Այս առթիւ ըսաւ թէ լեհական բանակը «բոլորովին բնաջինջ եղաւ» 18 օրուան մէջ եւ թէ գերման բանակը կրնայ նոյն անկարողութեան մատնել Դաշնակիցները, կարճ ժամանակի մը մէջ: Ահաւասիկ ամփոփումը իր խօսքերուն.

— « Այս վճռական հարուածին համար Հիթլէր շարժման մէջ դրած է մեր բոլոր աղբիւրները: Մենք պիտի կրկնենք Լեհաստանի տրուած հարուածը, ջախջախելով մեր թշնամիները արեւմուտքի մէջ: Իմ սրբազան համոզումս է այս: Իրենց կռնակը եւ կողերը ազատ ըլլալով, գերման բանակները իբրեւ ամուր զանգուած մը կը ճակատին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, արեւմուտքի մէջ: Գերմանիա վճռական ճակատամարտ մը կը մղէ այսօր: Դուք կ՚ապրիք ժամանակի մը մէջ որ չի կրնար ջնջուիլ ձեր յիշողութենէն: Դուք ականատես էք շրջանի մը որ միակն է Գերմանիոյ հազարամեայ պատմութեան մէջ եւ հաւանաբար երբեք պիտի չկրկնուի: Գերման ժողովուրդը, երբեմն ամենամեծը երկրի վրայ, ամենամեծը պիտի դառնայ անգամ մը եւս: Մեր թշնամիները պիտի սորվին թէ ի՛նչ կը նշանակէ կռուիլ Գերմանիոյ դէմ: Որովհետեւ անոնք այս պատերազմը պարտադրեցին ոճրապարտ եղանակով մը, ճակատագիրը պիտի տայ իրենց պատասխանը եւ պիտի տայ մեր միջոցաւ: Մեր թշնամինները ճակատամարտի պիտի քաշենք երբ հասնի պատեհ ժամը եւ պիտի ապացուցանենք անոնց թէ Գերմանիա հաստատապէս վճռած է շահիլ այս պատերազմը»:

Մարաջախտը այս առթիւ պարկեշտութեան յորդորներ կարդաց երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն, որպէսզի զգուշանան անպարկեշտ արարքներէ, «երբ մութը կ՚իջնէ: Մութը կը քաջալերէ գէշ բնազդները: Կը խնդրեմ որ ապացուցանէք, երբ ամէն կողմ մութ է եւ մարդ չի տեսներ ձեզ, թէ նոյն իսկ այն ատեն դուք պարկեշտ պատանիներ եւ աղջիկներ էք»:

*** Վարչապետը, Պ. Փոլ Ռէնօ, առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը ուղղելով Ամերիկացիներուն, յայտարարեց թէ Ֆրանսա թեթեւութեամբ չի նայիր պատերազմին վրայ եւ թէ միայն Հիթլէրի պարտութեամբ կարելի է վերահաստատել սովորական կեանքը Եւրոպայի մէջ, վերջ տալով բազմածախս սպառազինութեանց եւ առողջ կարգուսարք մը հաստատելով: «Այս պատերազմը չի նմանիր ուրիշ պատերազմներու: Դաշնակիցներուն յաղթանակը պիտի նպաստէ բուն իսկ չէզոքներու կենսական շահերուն, մինչդեռ Գերմանիոյ ահուսարսափը կը զրկէ զիրենք իրենց ազատ կամքէն եւ իրենց իսկ շահերուն դէմ գործել կուտայ: Միահեծան Գերմանիան երբեք անկեղծ չեղաւ: Ցիմարութիւն պիտի ըլլար հաւատալ թէ տեսակ մը իրաւախոհութիւն կնքելով անոր հետ, մենք մեր մահավճիռէն տարբեր բան մը ստորագրած պիտի ըլլայինք: Մեր Մաժինոյի գիծը արդէն ամիսներով կեցուց թշնամին: Այս կացութիւնը, որ կրնայ փոխուիլ մէկ օրէն միւսը, մեզի թոյլ տուաւ անընդհատ աշխատիլ աւելցնելու մեր ճարտարագործական ուժը, առանց որու կարելի չէ պատերազմիլ ոչ ցամաքի, ոչ ծովու վրայ եւ ոչ ալ օդին մէջ: Մեր գործակցութիւնը դաշնակից Անգլիոյ հետ կ՚աճի օրէ օր: Ֆրանսա եւ Անգլիա հզօր են, հզօր՝ պատերազմը շահելու չափ: Մենք այդ յաղթանակը պիտի օգտագործենք ապահովութիւն պարգեւելու համար փոքր ազգերուն: Եթէ Ֆրանսա կը մղէ Հիթլէրի պարտադրած պատերազմը, պատերազմ մինչեւ ծայրը, պատճառը այն է որ կ՚ուզէ իր դաշնակցին հետ խաղաղութիւն հաստատել Եւրոպայի մէջ, խաղաղութիւն մը տեւական: Այս անգամ հաշտութեան ուրիշ դաշնագիր մը կնքելու խնդիր չկայ, այլ խաղաղութիւն հաստատելու խնդիր, եւ ուրիշ ոչինչ: Խաղաղութիւն ոչ թէ 25 տարուան համար, այլ մեր զաւակներուն եւ թոռներուն համար»:

Վարչապետը այս առթիւ շօշափեց նաեւ Եւրոպան դաշնակցային պետութեան մը վերածելու խնդիրը:

Նոյն օրը վարչապետը ունկնդրութեան ընդունելով Փարիզի իտալական դեսպանը, իբրեւ արտաքին նախարար, բացատրեց թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ քաշուած եւ հրատարակուած էր Եւրոպայի այն քարտէսը որ այնքան դայրոյթ պատճառած է Իտալիոյ մէջ: Ինչպէս պաշտօնական զեկոյց մըն ալ կը հաղորդէր, Փարիզի մէջ անտեղի կը գտնեն իտալական մամուլին ընթացքը, այս լուսանկարին հրատարակութեան առթիւ:

« Փոփիւլէր » կը պատմէ թէ լուսանկարը քաշած էր « Իլլիւսթրասիոն »ի լուսանկարիչը, ելմտական նախարարին գրասենեակին մէջ: Քարտէսին վրայ Գերմանիան եւ Ռուսիան կ՚երեւային սեւ գոյնով: Երբ լուսանկարը գրաքննութեան ենթարկուեցաւ, պահանջեցին գորշ գոյնով ներկել: Լուսանկարիչը հաւանեցաւ, բայց ինքն իր գլխուն սահմաններ գծած էր, անդամատելով Գերմանիան, ընդարձակելով Լեհաստանը, Չեխոսլովաքիան, Աւստրիան, Իտալիայէն անջատելով Վենետիկի շրջանը: Եւ ահա փոթորիկ մը իտալական մամուլին մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ:

*** Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, խստացնելու համար Գերմանիոյ պաշարումը: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա մեծ մտահոգութեան մատնուած է այս առթիւ, եւ նորէն սպառնալիքներ կ՚ուղղէ չէզոք պետութեանց:

Գերմանիոյ տնտեսական մասնագէտը, որ Պուքրէշ կը գտնուի, յայտարարեց թէ Դաշնակիցները Ռումանիոյ քարիւղի արտածումներուն 52 առ հարիւրը ստացած են յունուարին, իսկ Գերմանիա՝ միայն 9 առ հարիւրը: Անգլիա ստացած է 118.956 թոն, 307.847 թոնի արտածումներէն, կամ 39 առ հարիւր, Ֆրանսա՝ 41.049 թոն կամ 13 առ հարիւր, Գերմանիա՝ 18.455 թոն, եւ 9791 թոն ալ Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ համար, Իտալիա՝ 31.008 թոն, կամ 10 առ հարիւր:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռագրեն թէ քսան հոգի ամբաստանութեան տակ առնուած եւ ինը հոգի ձերբակալուած են, քաղաքին եւ Իէռի միջեւ, թմրեցուցիչ դեղեր բռնուած ըլլալով: Ամբաստանեալներէն երեք օրիորդներ եւ տիկին մը ափիոնի ծխարաններ կը բանեցնէին չքեղ վիլլաներու մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԵՆ

20—48 տարեկան հայրենազուրկները

Հայրենազուրկները, որոնց կարգին Հայերը,— 20էն 48 տարեկան այրերը միայն,— արձանագրուած եւ բժըշկական քննութենէ անցած՝ կը սպասեն զօրակոչի։ Այս տարուան սկիզբը հրատարակուած հրովարտակի մը համաձայն, բոլոր այդ արձանագրուած հայրենազուրկները պիտի հրաւիրուին prestationի,— պիտի կազմուի prestataireներու մասնաւոր բանակ մը, որ պիտի կատարէ ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ աշխատանքներ։

Ի՞նչ կը նշանակէ prestation,— բառը բացատրութեան կը կարօտի եւ հայրենազուրկներու կատարելիք պարտաւոր ծառայութիւնը եւս կը մնայ անորոշ եւ տարտամ։

«Փըթի Փարիզիէն»ի խմբագիրներէն մին վերջերս կ'այցելէ Մէլէ սիւ Մէն (արեւմտեան Ֆրանսա), ուր կը գտնուէր թշնամի եւ կասկածելի օտարականներու արգելափակումի կայան մը։ Այդ կայանին բնակչութիւնը, մօտ 2000 հոգի, այլուր փոխադրուած ըլլալով, այժմ կայանը վերածուած է prestataireներու ճամբարի։ «Փըթի Փարիզիէն»ի խմբագրին նկարագրութիւնը կուտայ կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք որոշ չափով կը բացատրեն թէ ինչ աշխատանքի պիտի կոչուին 20—48 տարեկան հայրենազուրկները, կամ ինչ պայմաններու մէջ պիտի դրուին անոնք։

Պատերազմի ժամանակ, օտարականները կը բաժնուին երեք խումբի. Ա.— Անոնք որ կը պատկանին թշնամի պետութեանց կամ կասկածելի են իրենց գործունէութեամբ,— ասոնք կ'արգելափակուին մասնաւոր ճամբարներու մէջ։ Բ.— Անոնք որ կը պատկանին չէզոք պետութեանց եւ կասկածելի գործունէութիւն չունին,— ասոնք զերծ կը մնան որ եւ է պարտաւորութենէ։ Գ.— Անոնք որ հայրենազուրկ են կամ քաղաքական ապաստանեալ, այսինքն զրկուած որ եւ է պետութեան հովանաւորութենէն,— ասոնց մէջ կ'իյնան Հայերը։ Վերջին այս խումբին պատկանողներէն՝ Հայերը եւ Ռուսերը, նախապէս հրատարակուած հրովարտակներու համաձայն, մինչեւ 36 տարեկանները զինուորական մարզանքի կանչուած էին խաղաղութեան ժամանակ, յետոյ զօրաշարժի ենթարկուած՝ պատերազմ ծագած ըլլալով։ Արձանագրական թերութիւններու հետեւանքով՝ 36 տարեկանէն վար երիտասարդներ կան, որ զօրաշարժի չենթարկուեցան պատերազմին սկիզբը։ Այժմ ասոնք եւ մինչեւ 48 տարեկանները պիտի կանչուին prestationի,— այդ խումբէն պիտի զատուին ու բանակ ղրկուին անոնք որ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան գնահատումով, յարմար պիտի նկատուին զինուորական գործօն ծառայութեան։ Իսկ prestataireներու բանակը մտնողները, ազգ. պաշտպանութեան աշխատանքներ պիտի կատարեն երկրին ներսերը, խաղաղութեան ժամանակ՝ վեց ամիս անոնք որ 41—48 տարեկան են, մէկ տարի՝ անոնք որ 35—40 տարեկան են, երկու տարի՝ անոնք որ աւելի երիտասարդ են, բայց պատերազմի ժամանակ՝ բոլորը պիտի մնան իրենց ծառայութեան մէջ մինչեւ որ վերջ գտնեն թշնամութիւնները։

Ահաւասիկ հրատարակուած հրովարտակներուն տրամադրութեանց ամփոփումը։ Այժմ տեսնենք թէ «Փըթի Փարիզիէն»ի խմբագիրը ինչպէս կը ներկայացնէ առաջին camp de prestatairesը,— նախ ցաւ կը յայտնէ որ ֆրանսական վարչական մեքենան շատ դանդաղ կ'աշխատի։ Մէլէ սիւ Մէնի Camp de concentrationը, Ֆրանսայի նման կայաններուն մէջ ամէնէն մեծը, camp de prestatairesի վերածելու համար տակաւին քանի մը ամսուան աշխատանք կայ կատարելիք։ Թշնամի պետութեան պատկանողները, կասկածելիները, մօտ 2000 հոգի փոխադրուած են այլուր։ Անոնց մէջէն զատուած եւ կայան ձգուած են անոնք որ կասկածելի չեն նկատուիր, հայրենիք չունին, գաղթական են,— այսպէս, ներկայիս Մէլէ սիւ Մէնի կայանին մէջ կ'ապրին Ասորիացիներ, Սարցիներ, Ռուսեր, Վրացիներ, եւ ուրիշ ազգութեանց պատկանողներ (Հայու անուն չի տար)։

Այդ Ասորիացիները անոնք են որ Ֆրանսայի մէջ բնակութիւն հաստատած էին անչլուսէն առաջ։ Սարցիները անոնք են որ իրենց երկիրէն հեռացած էին հանրաքուէէն առաջ։ Եւ դեռ կան հայրենազուրկներ, որոնց կացութիւնը ըմբռնել անկարելի է գրեթէ։ Կարեւորն այն է որ բոլոր ասոնք կասկածելի չեն ազգ. ապահովութեան տեսակէտով։ Նոյնիսկ շատերը արժանի են Ֆրանսայի հաճակրանքին։ Այս մարդիկը կայանին մէջ կը գտնուին Սեպտեմբերէն ի վեր, ոչ մէկ աշխատանք կը կատարեն։ Երբ օդը գեղեցիկ է, արեւի լոգանք կը կատարեն, կը փռուին կը պառկին գետնին վրայ։ Երբ կ'անձրեւէ, կը մտնեն իրենց հիւղակներէն ներս, թուղթ կամ ճատրակ կը խաղան, եւ կամ կը մրափեն իրենց յարդէ անկողիններուն վրայ։ Քաղաքավարութեամբ եւ խոր յուզումով երբեմն կը տրտնջան որ սրտի անձկութիւն կը զգան, հոգեկան խեղդուք մը։ Բոլորն ալ աշխատելու ընդունակ տարիքի մէջ կը գտնուին, 20—48 տարեկան, բայց մեծ մասը 20—30 տարեկան։ Երիտասարդ աշխատաւորներ։

Ճիշդ է թէ ազատ չեն, բայց իրենց ծնողքը կամ կինը դողալու պատճառ չունին, որովհետեւ ողջ պիտի մնան այս պատերազմէն, ռազմաճակատէն հեռու։ Եթէ ազատ չեն, գերի բնաւ չեն։ Կրնան մեկնիլ, բայց մեկնելու համար ստիպուած են հեռանալ ոչ միայն Ֆրանսայէն, այլեւ Եւրոպայէն։ Բայց բոլորը կը նախընտրեն մնալ։ Անոնք անցեալ Փետրուարին ստորագրեցին իրենց contrat de prestatairesը, հետեւաբար պիտի ծառայեն prestataireներու բանակին մէջ։

Ի՞նչ կը նշանակէ prestataire,— այն որ յանձն կ'առնէ թէ պիտի աշխատի ազգ. պաշտպանութեան ձեռնարկներուն մէջ։ Ուրեմն, իրենց կամքով պիտի կատարեն ծառայութիւն մը իբրեւ զինուորական հաւուցում։ Այդ պատճառով եւս, անոնք պիտի համարուին իբրեւ ֆրանսական զինուոր, պիտի ստանան Ֆրանսայի զինուորներու ռոճիկը, իրենց ընտանիքներուն պիտի տրուի զինուորական նպաստ։ Ասկէ զատ իրաւունք պիտի ունենան ամէն օր քաղաք իջնելու, զինուորներուն տրուած ձեւով արձակուրդ ըստանալու։

Ո՞ւր պիտի ղրկուին ասոնք,— հոն ուր աշխատանք կայ, պահանջ կայ։ Անգլիական բանակը թերեւս պէտք ունենայ իրենց ծառայութեան։

Մինչ այդ... կը սպասեն։ Զէն գանգատիր, բայց կը ձանձրանան, ահա թէ ինչու սրտնեղ տրամադրութիւն մը ցոյց կուտան։ Այսուհանդերձ զբօսանքի եւ ժամանցի միջոցներ սարքած են։ Թատրոն մը շինած են եւ երբեմն ներկայացումներ կուտան, օփէրէթներ, նուագահանդէսներ։ Անոնց մէջ կան նկարիչներ, երգիչներ, վերջապէս անուն շինած արուեստագէտներ եւ ճարտարագէտներ։ Ոմանք յաջողած են միջոց մը գտնել, բարձր անձնաւորութիւններու միջամտութեամբ հեռանալ կայանէն։ «Անարդարութիւններ» շատ եղած են, կ'ըսեն, եւ «սասնկ սասնկ պատմութիւններ»։

Ահաւասիկ կեանքը առաջին prestataireներուն, որոնք աշխատանքի պիտի լծուին վաղը, երբ կազմուի prestataireներու ամբողջական բանակը։ Փորձը ցոյց տուած է որ գնահատելի արդիւնք մը կարելի է ստանալ,— երեք ամիս առաջ՝ զատեցին Սարցի բանուորները, որոնք ծանօթ էին մետաղագործութեան, եւ ղրկեցին Լոնկֆիւյի բանուորական մեծ կայանը։ Հիանալի աշխատանքներ կատարեցին անոնք։

Եւ երբ վաղը բոլոր հայրենազուրկները բահը, բրիչը առած՝ աշխատին, կարեւոր ձեռնարկներ ի կատար կը հանուին։

Անծանօթին բաժինը...

Քանի մը հայ տղաքներ ենք, իրար գտած, ճամբու մը վրայ, զօրակայանի մը մէջ։ Քանի մը օրուան համար, կը թափառիմ կայանէ կայան, տեղէ տեղ։

Գիշեր մը ամբողջ ճամբորդելէ վերջ, առտուն կայան մը կը հասնիմ, վար կ'իջնեմ կառախումբէն, կ'անցնիմ սովորական անցքերէն, ու ինծի համար որոշուած վայրը կը գտնեմ։ Բազմութիւն մը, իրարանցում, հրմշտուք ամէն դի եւ ծանօթ ու անծանօթ դէմքեր։ Կը ճեղքեմ բազմութիւնը, ծանօթ մը գտնելու համար եւ կարծես չեմ կրնար գտնել...

Դիմացէն, երկու սեւաչուի զինուոր երիտասարդներ խօսակցելով, իմ կողմը կուգան յամրաքայլ։ «Հայ» են, կ'ըսեմ ինքնիրենս, ու կը մօտենամ։ Պէտք չկայ հարցաքննելու, հայերէն կը խօսին արդէն, բարձրաձայն ալ եւ համարձակ։ «Հա՞յ էք, տղաք» կ'ըսեմ իրենց, քաղցր ժպիտով մը, իմ ալ Հայ ըլլալս հասկցնելու համար իրենց։ — Այո, Հայ ենք, կը պատասխանեն միաբերան, ձեռքս բռնելով։

— «Բայց, կեցիր կ'ըսէ մէկը, ես քեզ ճանչնալու եմ, ինծի այնպէս կուգայ որ, քեզ քանի մը անգամներ տեսած եմ։ Սէնթ Էթիէն եկա՞ծ ես ...»։

— «Այո, յաճախ։

Ալ խօսք չի տար ինծի եւ կարօտով աչքերուս կը նայի, կը սեղմէ ձեռքս, վա՜յ «Միրզա»...

Կարօտով կը խօսի անցեալի մասին, մեր կեանքէն, մեր հանդէսներէն ու մեր անցուցած օրերէն։ Կը յիշէ դէպքեր, իրեն եւ ինծի շատ սիրելի օրեր ու թուականներ.— «Կ'անցնի, այս մէկն ալ կ'անցնի...»։

Կը խօսինք, միեւնոյն ատեն կը քալենք։ Հազարաւոր բազմութեան մէջէն ճամբայ կը բանանք։ Նորեր կան հանդիպելիք, հաւանաբար ուրիշներ կան գտնելիք... ո՞ւր, ո՞ր տեղէն պակաս է Հայը։ Խօսակցելով կը հասնինք անկիւնադարձ մը, ու ահա, կը նշմարեմ տղեկ մը, մինակը տխուր, պատի մը տակ կանգնած։ Կը ճանչնամ, ինքն ալ զիս կը ճանչնայ, բայց իր ուշադրութիւնը ուրիշ տեղ է, հաւանաբար տունը, ուր ձգած է իր ծերունի մայրը, սրտակիցները... Արձակուրդի տասը «սուրբ» օրերը տասը վայրկեանի պէս անցեր են, ու ինքը այժմ վերադարձի ճամբուն վրայ կը զգայ մինակութեան դառնութիւնը։

— Եղիա...

Կը դառնայ, կը նայի ինծի զարմացական հայեացքով մը ու վայրկեան մը տատամսելէ վերջ, խենդի մը պէս կը փաթթուի։ «Ուրկի՞ց ուր...»

— Կը վերադառնամ, կ'ըսէ, տասը օրերս տասը վայրկեանի պէս թըռան։ Ինքզինքս չեմ հոգար, սա մայրըս, գիտես Հայ մայրերն ու կիները։ Լաւ բանի բնաւ չեն հաւատար, իսկ գէշ, սուտ լուր մը լսած ատեն իրար կ'անցնին...

Կը քալենք, կը խօսակցինք։ Քիչ վերջը չորրը կ'ըլլայ հինգ, յետոյ վեց... Կը մտնենք սրահ մը, գրաւելով սեղան մը։

— Ճամբայ ելած ատենս, մայրս թաց աչքերով ապ պայուսակս լեցուց ուտելիքներով ու խմելիքներով, «միւղէթ»ն ալ լեցուց... սա ծրարն ալ տուաւ ըսելով — տար տղաս այս ծրարն ալ տար, ու ճամբուդ վըրայ երբ հայ զինուոր տղու մը հանդիպիս, անոր հետ կեր, ուրախացիր, ուրախացուր... Թող այդ անծանօթն ալ օգտուի հայ մօր մը բարիքներէն»։

Ու ծրարը կը բանայ Լճեցի երիտասարդը (Տիգրանակերտ), կը փռէ սեղանին վրայ։ Ամէն ինչ կայ անոր մէջ։ Հայ մօր մը խանդակաթ ձեռքերով պատրաստուած զանազան ուտելիքներ։ «Տօլմա»յէն ու «սարմա»յէն մինչեւ պասուղն ու խմորեղէնը։

Իրենց ծրարները կը բանան միւսներն ալ։ Սեղանը կը լայննայ, կը ճոխանայ, ուտելիքներուն մօտ խմելիքները կը շարուին ու... անոնց հետ կը ճոխանան մեր տրամադրութիւններն ալ։ Պահ մը կը մոռնանք մեր շրջապատը, մեր կարօտները, ու կ'ապրինք հայկական կեանք մը։ Հաւատք կայ անոնց խօսքերուն մէջ, լաւագոյն յոյս ապագային համար, ու տոկուն կամք ներկայ տաժանքները կրելու, տանելու ի խնդիր... Ու «հայրենիք» բառն էր ամէնէն շատ շրջողը իրենց շրթներուն վրայ։

Բաժանումը եղաւ շատ դառն։ Տակաւին կարօտով կը յիշեմ անոնց ամէն մէկուն պարզ, բայց իմաստուն արտայայտութիւնները։

Ո՜վ, ի՞նչը կրնայ լցնել սա մեր տղոց «պարապ» սիրտերը...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԱ

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)

17, Rue Damesme — Paris (13)

Le Gerlnt : H. STEPHAN

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

27 Մարտ.— Սիրելի «Յառաջ», Զատկի կիրակին եւ երկուշաբթին հայ զինուորներն ալ հազարաւորներու հետ տօնեցին Յարութեան օրը։ Իսկ երկուշաբթի Հայերը առանձին խնջոյք մը սարքեցին։ Ահա ընկեր Արսէնը կուգայ, հետը անծանօթ ընկեր մը բերելով,— Յարութիւն Իվանեան (Վալանսէն) որ 9 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի, միակ Հայը։

— Իմացայ որ այստեղ Հայեր կան, եկայ տեսնելու։

Սեղանը եւ սրահը նեղ կուգան։ Ուստի բոլորը դուրս կ'ելլեն։ Օդը պայծառ է եւ արեւ, որուն կարօտը ունինք։ Մէկ երկու ժամ պտտելէ վերջ նորէն սրճարան մը կը գտնեն իրար։ Պէտք է Զատիկը տօնել եւ խմել լաւագոյն օրերու համար։

Կ'երգէ Զինիճեանը որ միշտ զինուորներու սեղաններուն զարդը եղած է ու կը պարէ Կալիոչ Քէօսէեանը։ Ուրախութիւնը կատարեալ է։ Յանկարծ նոր ընկերը կ'ըսէ.— Ներողութիւն, ընկերներ, թէեւ բաժանումը դժուար է, բայց պէտք է երթամ, այս իրիկուն պահակի կարգը իմս է։

Երդը կիսատ ձգել չըլլար, պէտք է ճար մը գտնել, սիրելի «Յառաջ»։ Եւ ճարը կը գտնուի։ Այս անգամ 7 ընկերներ Յարութիւնի կ'ընկերանան մինչեւ 9 քիլոմեթր, կը տեսնեն Յարութիւնի ընկերները, կը բացատրեն եւ Յարութիւնը ազատ կը ձգուի։ Ու այս անգամ տեղին վրայ կը շարունակուի ուրախութիւնը, կ'ուտեն, կը խմեն մինչեւ ուշ ատեն։ Երբ իրարմէ բաժնուեցան, խաղաղութիւն էր ամէն կողմ։ Ինչ անուշ է լուսինով ճամբորդելը։ Այս խումբը նախապէս կը բաղկանար 17 հայ զինուորներէ, երեքը ռէֆոռմէ եղան (Ա. Նիկողոսեան, Սահակ Մանուկեան, Պետրոս Պողոսեան)։ Միւսները կը մնան։— Արա

Զինուորներու համար

Լիոնէն Օր. Ալիս Քէլէկեան 100 ֆրանք կը տրամադրէ, Յառաջ ղըրկելու համար, հայ զինուորներու։

*** Մարսէյլէն ընկեր Յ. Տէօքմէճեանի միջոցաւ ստացանք 105 ֆր., որ գոյացած է դերասան Տէր եւ Տիկին Քոչարեանի մարտ 25ի ներկայացման (Սայեաթ Նովա) առթիւ ծախուած նկարէն, 55 ֆրանքը Կապոյտ Խաչին՝ ծրար, 50 ֆրանք «Յառաջ»ի, թերթ ղրկելու համար հայ զինուորներուն։

*** Սէն Ժիւլիէնէն (Տրոմ) ընկեր Սարգիս Պիւլպիւլեան 20 ֆրանք նուիրելով Վալանսի Կ. Խաչին, յանձն կ'առնէ անտէր զինուոր մը հիւրընկալել տասը օր, արձակուրդի առթիւ, ինչպէս եւ անոր կնքահայրը դառնալ։ Հաղորդեցինք կարօտ զինուորի մը հասցէն, իր նամակով։ Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի ուզէին հետեւիլ այս ազնիւ նախաձեռնողութեան։

ՄԻՒԹԷՎԷԼԼԻՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը կը գրէ.— Գրած էինք թէ՝ համաձայն վերջին կարգադրութեան, իւրաքանչիւր թաղի մատակարարութեան համար ցանկեր կը պատրաստուին՝ կեդրոնի վաւերացման ենթարկուելու, ուրկէ վերջ այդ մարմինները պաշտօնի անցնելով, իրենց մէջէն անդամ մը պիտի նշանակեն, իբրեւ պատասխանատու ներկայացուցիչ Էվգաֆի մօտ։

Այս դրութիւնը բոլոր թաղերուն համար ալ պիտի կիրարկուի, այնպէս որ իրարմէ տարբեր ձեւով ընտրուած մատակարարութիւններ պիտի չգտնուին, այլ բոլորն ալ միեւնոյն եղանակով ընտրուած պիտի ըլլան։ Ըստ այնմ, ցարդ պաշտօնի կոչուած անհատ միւթէվէլլիներն ալ ենթակայ պիտի ըլլան անոր ընտրական եղանակին, նախորդ թաղ. խորհուրդներու հաշիւներուն փոխանցումը կատարուած ըլլայ թէ ոչ, գոյքերու ցուցակագրութիւնը կամ յանձնումը տեղի ունեցած ըլլայ թէ ոչ։

Անհատ միւթէվէլլիներէն ոմանք այն պատրանքը տալու համար թէ իրենք արդէն խորհրդական անդամներով կը գործեն, կարգ մը անպատասխանատու, ո եւ է իրաւասութիւն չունեցող մարդիկ բերած են եկեղեցիի շրջափակը, որոնք պարզապէս թիւ լեցնելու հանգամանք ունին։ Ընտրական նոր դրութեան համաձայն, խորհրդական անդամները եւս վաւերացման պիտի ենթարկուին եւ մատակարարութեան մէջ ձայն պիտի ունենան իրենց պատասխանատու ներկայացուցչին հետ համահաւասար։

Թէեւ միւթէվէլլիներէն ոմանք այն կարծիքն ունին թէ նոր դրութիւնը արդէն պաշտօնի անցած միւթէվէլլիներուն համար չէ, բայց ինչպէս վերեւ պարզեցինք, ընտրական դրութիւնը բոլորին համար է եւ իրարմէ տարբեր չի կրնար ըլլալ։ Արդէն այս իրողութեան իրենք ալ վերահասու ըլլալով, կը լսենք թէ կ'աշխատին որ իրենց անունը գտնուի վաւերացման մատուցուելիք ցանկերուն մէջ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ՀԱՒԱՔՈՅԹ

«Սիփան - Կոմիտաս» երգչախումբը իր երկրորդ թէյասեղանը կազմակերպած է 7 ապրիլ կիրակի օր, ժամը 3 — 8, Բարեգործականի տան մէջ, 8 Rue Bossuet, գեղարուեստական կարեւոր յայտագրով։ Երգչախումբը որ ներկայիս կը հաշուէ 50 անդամ, ունի կարեւոր բաժին մը իր խմբերգով։ Արտասանութիւն, մեներգ, եւն.։

Մուտք 5 ֆրանք, թէյի հիւրասիրութեամբ։ Մասնաւոր պիւֆէ եւ նուագ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, 7 ապրիլ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ Իսիի ընկերներէն ողբացեալ զինուոր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԶԱՏԵԱՆի որ մեռաւ մարտ 25ին, բժշկական գործողութեան մը հետեւանքով, Լիմոժի մէջ։

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

25.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ Ալպանիա փոխադրութեան առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ անոնք սահմանուած են զինուորական շինութիւններ կատարելու,— նաւահանգիստներ, ճամբաներ, երկաթուղիներ, անթելի կայաններ եւն.։ Ուշադրութիւն գրաւած է այն պարագան որ բանուորները ստիպողաբար ճամբայ կ'ելլեն ճիշդ այն պահուն երբ Իտալիա լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի պալքանեան դէպքերուն։ Ուրիշ լուր մը եւս,— իտալական թերթերը ուրախութեամբ կ'աւետեն թէ Ալպանիոյ միացումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, որոշ քանակութեամբ քրոմ հասած է ալպանական հանքերէն։ Թերթերը կը հաստատեն թէ Ալպանիա այսուհետեւ ի վիճակի է մեծապէս նպաստելու Իտալիոյ ինքնաբաւութեան ճիգերուն եւ թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ առաւելագոյն չափով արժեցնել այդ երկրին հարստութիւնները, բոլոր ասպարէզներուն մէջ։

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ խումբը Պոլսոյ ներկայացումները վերջացուցած ըլլալով, Անգարա գացած է, ներկայացումներ տալու համար։

ԱՊԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ արձակուրդ ստացած զինուորները ամբողջովին եւ կանխիկ պիտի ստանան 15 օրուան վճարք եւ օրապահիկ մը, համաձայն պատերազմական նախարարին որոշման։

ՇՈՒԷՏ ԵՐԿԱԹ ԿԸ ՃԱՐԷ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ, կը պնդեն դաշնակից թերթերը։ Այս առթիւ շուէտական կառավարութիւնը բացատրագիր մը ուղղած էր, որուն համաձայն մարտ 1էն 20 Գերմանիա փոխադրուած է 61.923 թոն, իսկ Անգլիա՝ 159.725 թոն։ Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ հետեւեալ արտածումները կատարուած են դէպի Գերմանիա, պատերազմի սկիզբէն ի վեր.— Սեպտեմբերին 70.000 թոն, հոկտեմբերին 16.000, նոյեմբերին 75.000, դեկտեմբերին 96 հազար, յունուարին 281 հազար, փետրուարին 99 հազար թոն։ Ինչպէս գրած ենք արդէն, անգլիական կառավարութիւնը միջոցներ որոշած է, եթէ ոչ խափանելու, գոնէ կրճատելու համար Գերմանիոյ արտածումները։

ՊԻԶՄԱՐՔԻ ծննդեան 125րդ տարեդարձին առթիւ, գերմանական մամուլը փառաբանելով ռուսեւգերման գործակցութիւնը, կը բացատրէ թէ այս ճամբան կը համապատասխանէ երկաթեայ վարչապետին քաղաքականութեան։ «Քէօլնիշէ Ցայթունկ» դիտել կուտայ թէ Պիզմարք ամէն վայրկեան կը սպառնար անգլեւգերման զինակցութեամբ մը, Գերմանիոյ հետ կապելու համար Ռուսաստանը։ Միւս թերթերն ալ գովելով Հիթլէրը, զայն կը բաղդատեն Պիզմարքի հետ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նոր մարդահամարը սկսաւ ապրիլ 2ին, 120.000 պաշտօնեաներու ձեռքով։ Նախորդ մարդահամարը, որ կատարուած էր 1930ին, բնակիչներու թիւը կը ցուցնէր 122.775.000, որոնց 39 միլիոնը օտարածին։ Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ ներգաղթի սահմանափակումները չարունակուին, բնակչութեան թիւը 25 տարիէն պիտի հասնի 145 միլիոնի եւ այնուհետեւ աստիճանաբար պիտի նուազի։ Մ. Նահանգներու սկզբնական պատմութեան մէջ ժողովուրդին 95 առ հարիւրը հողագործ էր, իսկ 1930ին հողագործներու թիւը հազիւ 25 առ հարիւրի կը հասնէր։

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութեան որոշումով, 350 թոնէ աւելի տարողութիւն ունեցող նաւերը պէտք է մասնաւոր արտօնութիւն ստանան, նաւահանգիստներէն մեկնելէ առաջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԼԵՀԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ զինուորները իրենց դրօշներն ստացան հանդիսաւորապէս, հովանաւորութեամբ Լեհաստանի հանրապետութեան նախագահին, ֆրանսական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն եւ ուրիշ երեւելիներու։ Այս դրօշները, որոնք փրկուած էին լեհական պատերազմին մէջ, յանձնուեցան սպարապետին՝ Զօր. Սիքորսկիի կողմէ։ Այս առթիւ բանակին խոստովանահայրը պատարագ մատոյց բացօթեայ, իսկ սպարապետը ճառ մը խօսելով ըսաւ.— «Լեհական բանակը արագօրէն կը վերածնի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ։ Մեր օդանաւային խումբերը թռիչքներ կատարեցին արդէն, մեր նաւատորմիղը կը կռուի։ Ինչպէս փիւնիկ մը, մեր բանակը կը վերածնի մոխիրներէն, պայքարելու համար ի խնդիր հզօր Լեհաստանի առանց որու երբեք արդար եւ տեւական խաղաղութիւն պիտի չըլլայ։ Այսօր, մինչ ձեր դըժբախտ ընկերները կը հեծեն կեդրոնացման կայաններու մէջ, խօսքս անոնց ուղղելով կը խնդրեմ ամուր կենալ, չընկճուիլ, երբեք չյուսահատիլ վերջնական յաղթանակէն, որ պիտի ըլլայ յաղթանակը մարդկութեան եւ ազատ ու երջանիկ Լեհաստանի մը։ Զինուորներ, կեցցէ՜ անմահ Լեհաստանը, կեցցե՜ն Անգլիան եւ Ֆրանսան»։ Յետոյ զինուորները երդում ըրին, համաձայն խոստովանահօր բանաձեւին։

ՉԵԽԱԿԱՆ ԶՕՐԱԳՈՒՆԴ ՄԸ կազմուած էր Անգլիոյ մէջ, պատերազմին սկիզբէն։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ զօրագունդը մօտերս ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Ֆրանսա, միանալու համար չեխական բանակին։ Կամաւորները մեծ մասով ամուրիներ են, բայց կան նաեւ ամուսնացածներ որոնք զաւակ չունին։ Ասոնք Ֆրանսա գալէ վերջն ալ պիտի վայելեն անգլիական օրէնքին պաշտպանութիւնը, եւ ռոճիկ պիտի ստանան, ինչպէս ֆրանսական բանակին սպաները եւ զինուորները։

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
6
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
6 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4316 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՐ ԱՓԵՐԷՆ ԴՈՒՐՍ

Ամէն կէս օրէ վերջ, երբ քիչ մը կը թեթեւնայ առաւօտեան չողեվինդ աշխատանքը, աչքէ կ'անցընենք արտասահմանի հայկական թերթերը: Տարբական պարտականութիւն մը, ո եւ է խմբագրի համար:

«Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ» զանազան գաղութներու մէջ, դատելով իրենց թերթերէն:

Անշուշտ իւրաքանչիւր թերթ ամէն բանէ առաջ հայելին է կամ պէտք է ըլլայ իր միջավայրին,— պարզել գաղութին չարն ու բարին, սեւն ու ճերմակը, մտածումներն ու գործերը:

Մենք ուշադրութեամբ կը հետեւինք այդ մանրամասնութեանց, որոնք որոշ գաղափար մը կազմել կուտան իւրաքանչիւր գաղութի կացութեան մասին: Եւ յաճախ արտատպումներ ալ կը կատարենք, որքան թոյլ կուտան պարագաները եւ թերթին ծաւալը:

Բայց, այս «տեղական» հանգամանքէն զատ, իւրաքանչիւր գաղութի թերթ կը զբաղի նաեւ ընդհանուր հարցերով, քաղաքական թէ ազգային: Եւ կը յայտնէ մտահոգութիւններ ու տեսակէտներ, համաձայն իր դաւանանքին, կուսակցական կամ անհատական:

Արդ, ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ արտասահմանի մամուլը, այս ճակատին վրայ:

Ի պատիւ մեծ մասին, պէտք է արձանագրել որ զգալապէս մեղմացած են կրքոտ պայքարները եւ ամուլ նախապաշարումները, պատերազմէն ի վեր:

Ճիշդ պիտի չըլլար ըսել թէ բոլորովին հարթուած են թիւրիմացութիւններն ու քէները, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, ուր յաճախ կը քրքրուին հին վէրքերը:

Բայց, շատ բան փոխուած է պատերազմէն ի վեր, եւ ապահովաբար աւելի պիտի պայծառանայ մթնոլորտը, շնորհիւ... պատերազմին:

Այս բարեփոխումը ո՞րքան ազդած է բուն գործունէութեան վրայ, իրաւ ամբողջութիւն առնելով Հայկական Արտասահմանը:

Դժբախտաբար այնքան ալ բարենշան չէ երեւոյթը, գոնէ առ այժմ:

Կը թուի թէ՝ մասնաւորապէս մեծ գաղութներուն մէջ, մեր «ջոջ» մամուլը տակաւին տեսակ մը անորոշութիւն եւ թարթափում կը մատնէ: Երբեմն ալ՝ երանաւէտ անզորութիւն մը, որ չի համապատասխաներ կացութեան ականջներուն:

Ցաւոք, կը պակսի ներքին կրակը, միութեան ոգին, որ տարրական պահանջ մըն է ներկայ պարագաներուն մէջ:

Եթէ մամուլն է որ պիտի վարէ հանրային կարծիքը, ինչո՞ւ ան պիտի չտար ազդանշանը, նոր եւ յարաճուն գործունէութեան մը, ի խնդիր միացեալ ճակատի: Այսօրուան իմաստով՝ տիրաբար կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութիւնը: — Շ.

Մահապատիժ կոմմիւնիստներուն եւ նացիներուն

Ներքին նախարարը, Պ. Անրի Ռուա, օրինագիծ մը մշակած է, որուն համաձայն ի հարկին մահապատիժի պիտի դատապարտուին անոնք որ բոլշեւիկեան կամ հիթլերական ձեռնարկներ կը կատարեն, երկրին ապահովութիւնը խանգարելու համար: Օրինագիծը անմիջապէս հանրապետութեան նախագահին վաւերացման ենթարկուելով, պիտի հրատարակուի պաշտօնաթերթին մէջ: Ինչպէս ազդարարած էր վարչապետը, իր առաջին յայտարարութեամբ, կառավարութիւնը անողոքաբար պիտի ջախջախէ նահանջական կամ խռովայոյզ գործունէութիւնը, որ կը կատարուի կարմիր գործակալներու կողմէ՝ գործարաններու մէջ կամ նացիներու կողմէ՝ սալոններու մէջ:

Մշակուած հրամանագրին համաձայն, անոնք որ խռովայոյզ թռուցիկներ կը խմբագրեն, կը տպեն, կը պահեն եւ կը ցրուեն, համայնավար ըլլան թէ նացի, պիտի դատուին իբրեւ հայրենադաւ, եւ հետեւաբար ենթակայ են մահապատիժի: Այս ստորերկրեայ գործունէութիւնը հետապնդելու համար, նահանգապետները եւ ոստիկանական վարչութիւնները իրաւասութիւն պիտի ունենան գիշերային խուզարկութիւններ կատարելու կասկածելի անձերու բնակարաններուն մէջ:

Անկէ զատ, Փարիզի մէջ հաստատուած կեդրոնացման կայանները պիտի փոխադրուին հիւսիսային Ափրիկէ:

Նահանգապետները արտօնուած են անմիջապէս «բացառիկ միջոցներ ձեռք առնելու վարչական ապահովութեան համար» համայնավարական շրջանակներուն, մասնաւորապէս Փարիզի մէջ, ուր քաղաքապետութեանց վարիչները պաշտօնանկ հռչակուած են արդէն: Վերջապէս, նոր հրամանագիրը կը տրամադրէ զօրացնել ոստիկանական վարչութիւնները, հետապնդելու համար լրտեսական, հիթլերական եւ համայնավարական գործունէութիւնը:

*** Այն ութ համայնավար երեսփոխանները որոնց բանտարկութիւնը յետաձգուած էր, նկատի առնելով մեղմացուցիչ պարագաներ, առջի օր փոխադրուեցան կեդրոնացման կայան մը, կեդր. Ֆրանսայի մէջ, ուր պիտի մնան մինչեւ պատերազմին վերջը: Եթէ նորէն քաղաքական յանցանքի մէջ բռնուին, այն ատեն պիտի գործադրուի քառամեայ բանտարկութեան պատիժը: Համայնավարները կը յուսան ընդհ. ներում ստանալ պատերազմէն անմիջապէս վերջը, ինչպէս եղաւ Մեծ պատերազմին ատեն:

Միւս 27 դատապարտեալները առ այժմ կը մնան Սանթէի բանտը, ուրիշ բանտեր փոխադրուելու համար:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ կը շարունակէ բուռն յարձակումներ կատարել Ֆրանսայի դէմ, ծանօթ քարտէսին առթիւ, որ արտատպուած է կարգ մը թերթերու կողմէ: Այս առթիւ կը քննադատեն նաեւ Պ. Ռէնոյի վերջին ճառը, դիտել տալով թէ Ֆրանսայի վարչապետը հաշտութեան նպատակներու մասին կը խօսի, առանց պատերազմը շահած ըլլալու: Միեւնոյն ատեն կ'ըսեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'ուզեն Եւրոպան վերակազմել այնպիսի ծրագրով մը որ ապահովէ անգլօ-ֆրանսական գերակշռութիւնը: Նախարար Ֆարինաչչի նոր յօդուած մը հրատարակելով, Դաշնակիցները կը նմանցնէ «աւազակներու», անրաւական գտնելով բերանացի բացատրութիւնները «Իլլիւսթրասիոն»ի հրատարակած քարտէսի մասին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Դաշնակիցներու բանակը՝ 218,000 հոգի, թրքականը՝ 550—600,000

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը իր երէկուան տեսութիւնը նուիրած էր Մօտաւոր Արեւելքի կացութեան: Ահաւասիկ թարգմանութիւնը.

— «Փէչթէր Լոյտ» իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ կ'ուսումնասիրէ զինուորական կացութիւնը Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Հեղինակը հետեւեալ կերպով կը հաշուէ Սուրիոյ ֆրանսական բանակը.— եօթը զօրաբաժին հետեւակազօրք եւ մէկ հեծելազունդ, մեծ մասով բաղկացած հիւսիսային Ափրիկէի կամ գաղթավայրերու զինուորներէն, մասամբ մեքենաշարժ, համագումար 150.000 հոգի: Իբրեւ բրիտանական ուժ, յօդուածագիրը կ'ընդունի թէ Պաղեստինի մէջ կը գտնուին հետեւակազօրքի երկու փոքրաթիւ զօրաբաժիններ, առանց հրետանիի, համագումար 16.000 հոգի, ինչպէս եւ աւստրալեան կիսաբաժին մը եւ նոր-զելանտական վաշտ մը, այս վերջին երկուքը համագումար 12.000 հոգի: Բրիտանական զօրքին գլխաւոր մասը, իբր չորս զօրաբաժին հետեւակ, մասամբ մեքենաշարժ, համագումար 40.000 հոգի, տեղաւորուած է Եգիպտոսի մէջ, Սուէզի ջրանցքին ափերուն վրայ: Ուրեմն Արեւելքի ֆրանքօ-անգլիական բանակին ընդհ. գումարը կը հասնի 218.000ի:

Հունգարական թերթին զինուորական քրոնիկագիրը յետոյ կը ներկայացնէ թրքական բանակը, բաղկացած հետեւեալ ուժերէն.— 22 զօրաբաժին հետեւակ, 23 զօրաբաժին պահեստիներ Ա. եւ Բ. շարքի, 5 կիսաբաժին լեռնային, որոնց 3ը գործօն, երկուքը պահեստի, մէկ զրահապատ զօրաբաժին, մէկ բերդապահ գունդ եւ 24 վաշտ սահմանապահ: Իր կարծիքով, թրքական բանակը այժմ հասած է զօրաշարժի բաւական յառաջացեալ աստիճանի մը, ունենալով 550.000 — 600.000 զինուոր դրօշի տակ:

Ի՞նչ դեր կատարելու կոչուած են այս ուժերը:

Ինչպէս գիտենք, ռուսական հողը սահմանակից է Կովկասի հզօր պատուարին եւ կը տարածուի Վրաստանի, Հայաստանի մէկ մասին եւ Ազրպէյճանի վրայ, կենսական շրջաններ Խ. Միութեան համար, քանի որ Բագուի մէջ, Կասպից ծովուն վրայ կը գտնուին կովկասեան աւազանին քարիւղի ամէնէն հարուստ հորերը եւ Պաթումը, Սեւ ծովու վրայ, թէ նաւթի զտումին կեդրոնն է եւ թէ այդ արտադրութեան եւ մանկանէզի բեռնաւորման նաւահանգիստը դէպի հարաւային Ռուսիա եւ կեդրոնական եւ արեւմտեան Եւրոպա: Երկու նաւթուղիներ Բագուէն Պաթում կը փոխադրեն քարիւղը: Արդ, Կուրի եւ Ռիոնի երկու հակադիր հովիտները, որոնք բուն Կովկասը կը բաժնեն փոքր Կովկասէն, շատ հեռու չեն իրանեան եւ թրքական հողերէն, մասնաւորապէս Պաթումը իր զտարաններով եւ քարիւղի կարեւոր շտեմարաններով հազիւ 25 քիլոմեթր հեռու է թրքական սահմանէն:

Ուստի, անկարելի չէ որ, եթէ օր մը դէպք մը պատահի եւ յարաբերութիւնները լարուին Անգարայի եւ Մոսկուայի միջեւ, խորհրդային բանակները փորձեն Թուրքիա արշաւել եւ դէպի Էրզրում յառաջանալ, պաշտպանութեան աւելի խոր գօտի մը ապահովելու համար քարիւղի շրջանին:

Խ. Միութիւնը Գերմանիոյ դրդումով կրնայ նաեւ ձգտիլ գրաւելու Մուսուլի քարիւղաբեր աւազանը, Իրաքի հիւսիսային կողմը, որ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կը ճարէ կարեւոր քանակութեամբ վառելանիւթ, դէպի Սուրիոյ եւ Պաղեստինի ափերը տանող նաւթուղիներով:

Մոսկուա կրնայ նաեւ մտածել գրաւելու Իրանի քարիւղի հորերը, որոնք հաստատուած են Պարսից ծոցին հիւսիսակողմը եւ կը շահագործուին անգլիական ընկերութեան մը կողմէ:

Մէկ կողմէ արեւմտեան Ասիոյ հողին տաժանելի հանգամանքը, մերթ լեռնային եւ խորտուբորտ, ինչպէս թրքական եւ պարսկական Հայաստանի կամ Իրանի ամբողջ արեւմտեան մասին մէջ, մերթ անապատային, ինչպէս այս վերջին երկրին կեդրոնական մասին եւ Միջագետքի մէջ, միւս կողմէ երկաթուղիներու գրեթէ ամբողջական բացակայութիւնը եւ ճամբաներու ցանցառութիւնը շատ աննպաստ պայմաններ կը ներկայացնենայդպիսիարշաւանքներու համար, եւ կարելի է վստահ ըլլալ թէ թրքական ընտիր եւ հզօր բանակը, աջակցութեամբ Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի ֆրանքօ-անգլիական ուժերուն, պիտի կրնայ առանց դժուարութեան կասեցնել խորհրդային արշաւանք մը Թուրքիոյ կամ արեւմտեան Իրանի մէջ:

Բայց, ուրիշ պաշտօն մը եւս կրնայ ինկնալ Արեւելքի բանակին,— ապահովել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ Ռումանիոյ եւ Յունաստանի խոստացուած աջակցութիւնը, եթէ յարձակում կատարուի այդ երկու երկիրներուն դէմ:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ պալքանեան զանազան ժողովուրդներու դիրքը, այս վերջին պատահականութեան ատեն: Կարելի չէ գիտնալ ստուգապէս, որովհետեւ պալքանեան դաշինքը, որ կը միացնէ Ռումանիան, Եուգոսլավիան, Յունաստանը եւ Թուրքիան, զինուորական աջակցութեան տրամադրութիւն չի պարունակեր: Կարելի է հաւատալ սակայն թէ այն ատեն պալքանեան բոլոր երկիրներուն վրայ ծանրացող սպառնալիքը պիտի մղէ ընդհանուր ճակատ մը կազմելու արշաւողին դէմ, աջակցութեամբ Թուրքիոյ:

Եթէ այդպէս ըլլայ, Արեւելքի բանակը կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ, օգնութեան հասնելու համար այս պետութեանց: Ան կրնայ ծառայել սերտօրէն ընդհանուր գործողութեամբ մը միացնելու շահակից ազգերուն բանակները:

Մնաց որ, Մօտաւոր Արեւելքի եւ Պալքաններու հետ կապուած բոլոր խնդիրները այս պահուն իսկ կը զբաղեցնեն ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները, ինչպէս կը հաստատէ Զօր. Վէկանի ներկայութիւնը պատերազմական դահլիճի վերջին նիստին մէջ:

*** Անգարայէն կը հեռագրեն թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Զօր. Նաճի Թընալ, հրաժարեցաւ, առողջական պատճառներով:

*** Վարչապետ Պ. Ռէնօ առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Փարիզի Թուրք դեսպանը:

*** «Ժուռնալ տը Ժընեւ»ի թղթակիցը տեսակցութեան մը առթիւ հարցուցած է Զօր. Վէկանի թէ ի՞նչ նպատակի սահմանուած է Մօտաւոր Արեւելքի բանակը: Զօրավարը պատասխանած է.

— «Մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք ամէն պատահականութեան հանդէպ: Վերջին ամիսներու ընթացքին Գերմանիա եւ Խ. Միութիւնը յարձակողական քաղաքականութիւն մը վարեցին, ինչ որ ամենամեծ զգուշութիւններ կը պահանջէ մեզմէ»:

Թղթակիցը հարցուցած է թէ ֆրանսական զօրքը շատ հեռու չէ՞ հաւանական ռազմադաշտերէն: Զօրավարը պատասխանած է.

— «Մենք օդանաւեր եւ փոխադրութեան ամէն տեսակ միջոցներ ունինք. եւ եթէ հարկ ըլլայ, մենք արագօրէն պիտի հասնինք ուր որ պէտք ունենան մեզի: Մենք Ֆրանսացի ըլլալով կը յարգենք ուրիշ պետութեանց իրաւունքները: Ահա թէ ինչու մեր սեփական հողին վրայ կը մնանք»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ՀԻԹԼԷՐ ՓԱԽՑՈՒՑ ՇՈԳԵԿԱՌՔԸ»

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (218րդ օր).

Զեկոյց թիւ 427, ապրիլ 4, առաւօտ.— Գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու, մասնաւորապէս Պլիսի եւ Վոժի միջեւ: Ետ մղեցինք քանի մը գերման պահակախումբեր:

Զեկոյց թիւ 428, իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն հետեւակազօրքի եւ հրետաձիգ ուժերու, Մօզէլի արեւելեան շրջանին մէջ: Որոշ գործունէութիւն Հռենոսի վրայ:

*** Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 20 թոնոնոց նոր ռմբաձիգ մը — «Թռչուն մարտանաւ»— խորտակեց երկու գերմանական սաւառնակներ Հիւսիսային ծովուն մէջ: Ճակատամարտին կը մասնակցէին վեց գերման օդանաւեր: Անգլիական օդանաւին հրամանատարը վար իջաւ մինչեւ 30 մեթր ծովուն վրայ, որպէսզի յարձակում չկրէ վարէն: Մէկ ժամ վերջը գերմանական վեց օդանաւեր փորձեցին ռմբակոծել նաւային կարաւան մը, բայց ետ մղուեցան:

*** Անգլիոյ դահլիճին վերակազմութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի մէջ: (Երէկ սխալ մը սպրդած էր,— օդանաւային նախարար նշանակուած է ոչ թէ Հօր Պելիշա, այլ վաստակաւոր նախարար մը, Սըր Ս. Հօր, որ այդ նախարարութիւնը վարած է երկու անգամ, նախ 1923ին, յետոյ 1924էն 1929: Այս նախարարն էր որ պատասխանատուութեան հրաւիրուեցաւ Եթովպիոյ մասին Լավալի հետ կնքած համաձայնութեան առթիւ, եւ լքցաւ երեսփ. ժողովին մէջ:

*** Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, Գերմանիոյ պաշարումը խստացնելու համար: Անգլիոյ մէջ մասնաւոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ, որ ահագին քանակութեամբ քարիւղ, ուտեստ, եւն. պիտի գնէ ի հաշիւ կառավարութեան, որպէսզի Գերմանիոյ ձեռքը չանցնին: Գլխաւոր շուկանները պիտի ըլլան պալքանեան երկիրները, բայց ընկերութեան գործունէութիւնը պիտի չսահմանափակուի կեդր. Եւրոպայի մէջ: Կ'ըսուի թէ այս ընկերութեան գլխաւոր բաժնետէրն է Անգլիոյ ելմտական նախարարութիւնը:

*** Պ. Չէյմպըրլէն ճառ մը խօսեցաւ պահպանողականներու ակումբին մէջ, շատ բարձր տրամադրութեամբ, եւ աւելի վստահ՝ վերջնական յաղթանակի մասին:

— «Երբ մենք այս պատերազմին մէջ մտանք անցեալ սեպտեմբերին, ես այն կարծիքն ունէի թէ պէտք է յաղթենք: Այսօր, եօթը ամիս վերջը, տասն անգամ աւելի վստահութիւն ունիմ յաղթութեան մասին: Երբ պատերազմը պայթեցաւ, Գերմանիոյ պատրաստութիւնները շատ յառաջ գացած էին բաղդատելով մեր պատրաստութեանց հետ եւ այն ատեն բնական էր սպասել որ թշնամին օգտուի այս գերազանցութենէն, զարնելու համար մեզ եւ Ֆրանսան, ժամանակ չտալով դարմանելու մեր տկարութիւնները: Տարօրինակ չէ՞ որ այդպիսի բան չպատահեցաւ: Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառը, մէկ բան ստոյգ է,— Հիթլէր փախցուց շոգեկառքը (կամ շոգենաւը): Անցած եօթը ամիսները օգնեցին դարմանելու մեր տկարութիւնները: Ես վերջինը պիտի ըլլայի թերագնահատելու համար թշնամիին ուժը կամ այդ ուժը անխղճօրէն եւ անգթօրէն օգտագործելու վճռականութիւնը: Բայց կ'ուզէի ըսել նաեւ հետեւեալը,— Հիթլէրի պատրաստութեանց կատարեալ հանգամանքը շատ կրճատեալ ազբիւր մը կը ձգէ, նոր ուժեր հաւաքելու համար: Թէեւ մենք երբեք միտք չունինք չէզոք նաւեր ընկղմելու, թէեւ կ'ուզենք յարգել բոլոր կանոնները, բայց կարելի չէ անվերջ հանդուրժել որ Գերմանիա օգտուի մեր պարկեշտութենէն եւ չէզոքներու բռնած դիրքէն, չէզոքներ որոնք ազատ չեն եւ իրենց սրտին խորէն գիտեն որ մեր յաղթանակը ազատութիւն կը նշանակէ իրենց համար, իսկ մեր պարտութիւնը գերութեան պիտի դատապարտէ զիրենք: Այս պատերազմը կամեցողութեան պատերազմ մըն է եւ յաղթելու է կամքին շնորհիւ մենք պատրաստ ենք կա՛մ դիմանալ սաստկագոյն պայքարի մը, բոլոր ձախողանքներով եւ յուսախաբութիւններով, կամ նոյն վճռականութեամբ ճակատիլ երկարատեւ եւ տաղտկալի պատերազմի մը, որու ընթացքին ամիսներով անկարելի կրնայ թուիլ որ մէկը կամ միւսը վճռական առաւելութիւն մը շահի»:

*** Պ. Չէյմպըրլէն հաւանութիւն յայտնեց որ երեսփ. ժողովը գաղտնի նիստ մը գումարէ յառաջիկայ հինգշաբթի օր, քննելու համար տնտեսական պատերազմի եւ պաշարման խնդիրը: Երկրորդ գաղտնի նիստը պիտի ըլլայ այս, պատերազմէն ի վեր:— Ֆրանսայի ծերակոյտն ալ գաղտնի նիստ մը պիտի գումարէ երեքշաբթի օր, իսկ երեսփ. ժողովին մէջ մեծ վիճաբանութիւն մը պիտի կատարուի ընդհանուր քաղաքականութեան մասին, հաւանաբար ապրիլ 12ին:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ տագնապ մը կ'անցընէ այս միջոցին, նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ: Մէկ մասը հակառակ ըլլալով դահլիճին, առաջարկած է որ Պ. Տալատիէ հրաժարի, բայց նախորդ վարչապետը յորդորած է նոր վէճեր չյարուցանել, այս տագնապալի օրերուն: Հակառակորդները կը գանգատին թէ Պ. Տալատիէ գոհ մնաց «անբարոյական» խաղերու, բայց, ինչպէս դիտել կուտայ արմատական օրկանը, ճիշդ ատոր համար պէտք չէ կրկնել այդպիսի խաղերը: «Պ. Տալատիէ հասկցած է վերջին տագնապին կարգ մը ծալքերը. ան կրնար շատ մը դառնութիւններ պահել, բայց խորհեցաւ զինուորներուն, երկրին, անհրաժեշտ միութեան վրայ, եւ, իր աջակցութիւնը խոստացած ըլլալով Պ. Ռէնոյի, զայն պիտի ընծայէ լիովին եւ հաւատարմօրէն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Հայկական Զատիկ

Հայոց համար նախաքրիստոնէական տօն մըն էր Զատիկը: Մեր հայրապետները պարպեցին հեթանոսական տօներու բովանդակութիւնը՝ տեղը լեցնելով քրիստոնէական նշանակութիւններ: Հայկական Զատկի տօնը համահաւասար նկատուած է հրէական Պասեքին, միջոցներու համեմատութեամբ: Իսկ Պասեքը վերածուելով Յարութեան տօնին՝ մեր հայրերուն կողմէ կոչուած է Զատիկ Յարութեան:

Մեր օրերուն սակայն «Հայկական Զատիկ»ը ստացած է նոր իմաստ մը: Մարդկօրէն ազգային իմաստ մը: Առանց հայրենիքի, առանց անկախութեան չկայ, չի կրնար ըլլալ Հայկական Զատիկ: Ու մինչեւ հայկական Զատիկին ստեղծումը գերագոյն անարդարութեան Սաղայէլն է մարդոց Թագաւորը: Հայկական Զատիկը գերագոյն արդարութեան գալոց տօնն է: Հայուն բարձրագոյն խոճալն է:

Ողջերով սակաւաթիւ, ազգայնօրէն տառապեալներով աւելի քան, սակայն նահատակներով եւ հերոսներով բազմաթիւ, տառապանքով մեծ, լոյսով պայծառ ցեղի մը Յաղթանակի տօնն է Հայկական Զատիկը:

Զարչարեալ ու խաչեալ — եւ ինչպէս ու ինչքան — ազգի մը Յարութեան տօնն է Հայկական Զատիկը:

Աշխարհի բոլոր լեռները Գողգոթային վերածեցին Հայուն համար: Դաշտերն ու քաղաքի ճամբաներն անգամ Գողգոթա եղան:

Արի՞ւն պէտք է Զատիկին համար. — բոլոր դարերուն բոլոր տարիներուն մէջ հոսեցաւ, խղճմտանքները խեղդելով իր մէջ:

Նահատակութի՞ւն. հերոսութի՞ւն. — Երբ կը խօսիմ ու կը պատմեմ օտարի մը, ան զարհուրելի առասպել մը կը նկատէ լսածը:

Աստուած մարդ եղաւ ու չարչարուեցաւ...

Իսկ մարդկային ցեղ մը իր տառապանքով աստուածացաւ...

Եւ սակայն նորէն չլուսցաւ ցեղին Յարութեան մեծ առաւօտը:

Հայը կը տօնէ քրիստոնէական Զատիկը, գրեթէ ամէն տարի իր արիւնին կարմիրով ներկելով իր պատկական հաւկիթները:

Ու կը սպասէ իր սեփական, իր Հայկական Զատկին, որ կուշանայ, այնքան կ'ուշանայ, հակառակ այնքան մարգարէներու եւ քերթողներու աղաղակին.

— «Քու ալ Զատիկդ մօտ է»:

♣

Ո՛վ որ ողջ է, կրնայ հասնիլ ամէն տօնի: Հայը ողջ է ու ժամանակը իր հետ կը բերէ բոլոր գրուած եւ երազուած տօները:

Անշուշտ պիտի գայ Հայկական Զատիկը, իր նոր, կանաչ ու կարմիր կիրակիներով:

Պէտք է դեռ քալել դէպի Զատիկը, որպէսզի Զատիկն ալ դէպի մեզ քալէ:

Առանց Հայկական Զատիկին քրիստոնեայ աշխարհին ճակատը միւռոն չկայ, պատիւ չկայ, ճառագայթ չըկայ:

Առանց Հայկական Զատիկին պարկեշտ մարդ չեմ ճանչնար աշխարհի մէջ:

Առանց Հայկական Զատիկին բոլոր արդարութեան պալատները որդոստաներ են:

Հայկական Զատիկը վերածնունդը պիտի ըլլայ մարդկային հոգիին, խղճմտանքին:

Պէտք է գայ Հայկական Զատիկը ու պիտի գայ: Ու ոչ մէկ Զատիկ այնքան կարմիր պիտի ըլլայ արիւններով, որքան մեր Զատիկը: Եւ սակայն, ոչ մէկ Զատիկ այնքան մեծ պիտի ըլլայ ու արդար, որքան մեր Զատիկը:

Պիտի գայ Հայկական Զատիկը, քանզի ոչ մէկ Սատանայ կրնայ աշխարհի այս պիղծ, այս խայտառակ, եօթնասուն հազար անգամ այս անարդար վիճակը այսպէս շարունակել տալ:

Պիտի գայ Հայկական Զատիկը, եթէ մենք պնակ մը ոսպապուրի տեղ չծախենք մեր անդրանկութիւնը, եթէ մենք որ եւ է Թուղթի կտորի մը համար չճեւազեղծենք մեր հոգին, մեր ազգային ոճէն վար՝ դուրս նետուելով:

Պիտի գայ նոր ոսկեդարը, ո՛վ Յիսուսի պէս չարչարուած ցեղս, եթէ տոկունութեանդ նոր զրահ մըն ալ պարգեւես: Եթէ մեծամասնութիւնովդ գաղբիս նմանիլ չսես, չլացող, կծկող, այլասերած, թեթեւ, փուճ պաւակներու որոնք իրենց կռնակին հանգիստը կը նախընտրեն մեծապայծառ Զատիկէ մը:

Պիտի գայ Զատիկդ, քանի որ բոլոր նոր մարգարէները աղաղակած են.

— «Քու ալ Զատիկդ մօտ է»:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Պատմութիւն զինուորական տուրքերու

5 եւ 15 առ հարիւր տուրքը, որ կը կոչուի «ազգային բացառիկ տուրք», շատ խօսեցուց իր վրայ: Այս տուրքին իմաստն այն է թէ ամէն քաղաքացի, զինուորական տարիքի մէջ ըլլալով հանդերձ՝ երբ այս կամ այն պատճառով դրօշի տակ չի գտնուիր, պարտաւոր է հատուցում մը ընել, ուրիշ խօսքով դրամական փոխարինութիւն մը ընել: Ոմանք ըսին թէ ճիշդ չէ տուրքին տրուած այդ իմաստը, որովհետեւ կարելի չէ հաւասար ասպարէզի վրայ դնել «արեան տուրքը» եւ դրամական փոխարինութիւնը, գործօն ծառայութիւնը եւ նիւթական հատուցումը: Հետեւաբար ազգային բացառիկ տուրքն ալ տուրք մըն է ուրիշ տուրքերու պէս, նպաստելու համար երկրին պաշտպանութեան: Ուրիշներ ըսին թէ ինչու ազգային տուրքը վճարելու հարկադրուի այն որ այսօր զինուոր չէ բայց վաղը զինուոր պիտի կանչուի, իսկ նոյն տուրքէն զերծ պիտի մնայ այն որ զինուոր պիտի չկանչուի իր տարիքին պատճառով՝ թէեւ կ'աշխատի եւ կը վաստկի:

Եւ սակայն աւանդութիւններն են յաճախ, որ կը տնօրինեն գործերը ազգերու կեանքին մէջ: Արդարեւ, պատմութիւնը բազմաթիւ փաստեր կը յիշէ տուրքերու նման տնօրինութեան մը:

Հին Աթէնքի մէջ, ամէն քաղաքացի որ նուազագոյն տասը տաղանդ հարստութիւն ունէր, օրինակ եռաթի ցռուկանաւերու պետերը (triérarque), պարտաւոր էին իրենց միջոցներով հայթայթել իրենց յանձնուած տորմիղին նաւաստիքն ու թիավարները: Հռոմէական Գաղղիոյ մէջ, զինուորական ծառայութիւնը կը համարուէր պարտաւորութիւն մը, որ կ'իյնար հողատէրերու վրայ, որոնք կը հայթայթէին զինուորները, հագուեցնելով ու զինելով զանոնք, իրենց հողերուն տարածութեան համեմատութեամբ, — որքան շատ հող ունէին, այնքան շատ զինուոր պիտի տային: Աւելի վերջ, այս պարտաւորութիւնը վերածուեցաւ փոխարինութեան ձեւի, — դրամով հատուցանել պահանջուած ծառայութիւնը, ինչպէս կը տրամադրէ Թէոդոսեան Օրինագիրքը, է. 13, օրէնք 13: Վճարուած այդ դրամով (Թուրքիոյ մէջ ծանօթ՝ պէտէլ անունով) կը հայթայթուէին փոխարինող զինուորներ (protostasia): Կարոլինգեան Թագաւորութեան շրջանին, ազատները, որոնք զինուորական ծառայութիւն չունէին, կը վճարէին զինուորական տուրք մը, համապատասխան իրենց հարստութեան, 60էն մինչեւ 5 սու:

Աւատապետութեան շրջանին, զինուորական ծառայութեան ենթակայ էին բոլոր ճորտերը, որոնք այդ ծառայութիւնը կը հատուցանէին զանազան ձեւերով, — իբրեւ զինուոր, իբրեւ ձիաւոր, իբրեւ պահակ: Յետագային, այդ ծառայութիւնը վերածուեցաւ հատուցման եղանակներու, — երբեմն ճորտը կը վճարէր զինուորական փրկագին մը, օրինակ 40 օրուան համար 300 սոլ: Այսպիսի վճարումները, աւելի վերջը, կը հատուցուէին արքայական դղեակներու շուրջ փորուած փոսերը կամ բերդաքաղաքներու պարիսպները նորոգելով, կամ պարիսպներու վրայ գիշերապահութիւն կատարելով: Յաճախ բերդաքաղաքին կառավարիչը գործի կը լծէր այդ մարդիկը, անոնց ծախքը յետոյ բաշխելով քաղաքին բնակչութեան վրայ:

ԺԴ. դարուն, երբ մնայուն բանակի սկզբունքը ընդունուեցաւ, զինուորական այդ պարտաւորութիւնները ջնջուեցան մէկ անգամէն:

1726 Թուականներուն կազմուեցան գաւառական պահակազօրքի բանակներ, որոնց զինուոր կը հայթայթուէր վիճակով: Յետոյ այս վիճակը դարձեալ փոխարինուեցաւ նիւթական հատուցումով, վճարողը զերծ կը մնար զինուորական ծառայութենէ:

Զինուորական արդի օրէնքներուն մէջ եւս տակաւին յիշատակներ կան այդ հին աւանդութիւններէն, — 1855 ապրիլ 28ի հրովարտակը կ'արտօնէ այն երիտասարդները, որոնք զինուորական ծառայութեան կը կանչուին, գումար մը վճարել (prestation, պէտէլ), որպէսզի բանակը այդ գումարներով վարձէ հին զինուորներ:

1889 Յուլիս 25ի եւ 1898 ապրիլ 13ի օրէնքները հատուցում կ'առնեն ամէն քաղաքացիէ, որ ընդունակ ըլլալով զինուորական ծառայութեան այս կամ այն օրինական պատճառով բանակի մէջ չի գտնուիր: Այդ հատուցում - տուրքը կը բաղկանայ երկու տեսակէ, — մէկը համեմատական, միւսը անփոփոխ: Համեմատականը կը համապատասխանէ զինուորցուին նիւթական կարողութեան ու կը վճարուի երեք տարի շարունակ, զօրակոչի առթիւ կատարուած բժշկական քննութեան տարւոյն Յունուարէն ըսկսեալ: Այդ տուրքերէն զերծ կը մընան միայն առողջական տեսակէտով տկարները եւ ընտանիքներու նեցուկները:

Ներկայիս prestationը կը կատարուի ոչ թէ դրամական հատուցումով, այլ Ֆիզիքական աշխատանքով, աշխատելով ազգ. պաշտպանութեան համար, ինչպէս, օրինակ, հայրենադուրկները:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

× Պատերազմի յայտարարութենէն ի վեր 16 հայ զինուորներ կը գտնուին Ռէմիոմոն քաղաքին մէջ: Թէեւ ըսկիզբները քիչ մը նեղութիւն կրեցին, բայց հետզհետէ վարժուելով առաջնութիւն շահեցան զինավարժութեան մէջ:

Անցեալ սեպտեմբերին, առտու մը չեփորը հնչեց եւ զինուորները ճամբայ ելան, տասը քիլոմեթր քալելու համար: Ֆրանսացի զինուորները իրենց քայլերգները կ'երգէին: Հինգ քիլոմեթր քալելէ վերջ, կէս ժամ հանգիստ կը տրուի: Յետոյ նորէն ճամբայ կ'ելլեն: Այս անգամ հրամանատարը մօտենալով հայ զինուորներուն, կ'ըսէ. — «Երգելու կարգը ձերն է»: Եւ հայ զինուորները կը սկսին հնչեցնել «Բամ Փորոտան»ը, յետոյ «Լուսին չկար» եւ ուրիշ քանի մը երգեր: Օդն ու անտառը կը թնդային հայկական երգերէն, որոնց պատճառած խանդավառութեան տակ բոլորը կը վերադառնան զօրանոց; առանց յոգնելու, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով սպաներուն եւ ֆրանսացի ընկերներուն: Հրամանատարը այդ օրէն ի վեր միշտ հայերէն երգելու կը պարտադրէ, քալած ատեն:

Զատիկն ալ ուրախութեամբ անցաւ, սեղանի մը շուրջ, որուն վրայ շարուած էին հաւու միս, սխտորով ապուր, երկու տեսակ կարկանդակ, նարինջ եւ գինի: Այս առթիւ բաժակաճառեր պարպուեցան, մաղթելով որ պատերազմը շուտ վերջանայ:

×

× Սիրելի «Յառաջ», կը խնդրուի թերթ ղրկել նաեւ այս զօրակայանը, ուր կը գտնուին հինգ հայ զինուորներ: Երեքը, — Միքայէլ Ճանիկեան (Մարսէյլ), Փէքմէզեան (Վալանս) եւ Գէորգ Պապիկեան (Տէսին) շատ լաւ գնահատուած են իրենց պարտաճանաչութեամբ: Սարգիս Սանօեան եւ Մամբրէ Ալթունեան կը ծառայեն սեպտեմբերէն ի վեր: Վերջինը դերձակի պաշտօնը կը վարէ: Յաճախ կը հարցնեն հայ զինուորներուն ազգութիւնը: Արդարեւ շատերը գաղափար չունին հայ ժողովուրդի մասին եւ մենք տեղեկութիւններ կը հաղորդենք միշտ: Մ. Ա.

ՆԵՐԻՍ ԼԷ ՊԷՆ. — Զատիկ է այսօր: Երկու հայ զինուորներ նստած հիւանդանոցին դիմացի պարտէզը, հսկայ սօսիին տակ: Օդը պայծառ է, արեւը տաքուկ:

Յովհաննէս, Խարբերդցի, աւելի տարեց, կը պատմէ թէ ինչպէս կը տօնուէր «մեր Զատիկը»:

Ցանկարծ մտածումս գնաց ճակատի միւս ընկերներուս: Քսանըհինգ օր է որ արկածի մը հետեւանքով փոխադրուած եմ հիւանդանոց:

Հայ զինուորը այսօր կարմիր հաւկիթին տեղ իր ձեռքին մէջ ունի կարմիր ռումբեր եւ ամէն ջանք կը թափէ, կեանքի գնով թշնամին ետ մղելու համար:

Ֆրանսա գալէս ի վեր գրեթէ միշտ եղած եմ կազմակերպութիւններու մէջ, Պատանեկան միութեան անդամ, յետոյ շարքային ընկեր մինչեւ այսօր, բայց երբեք չեմ լսած հայ երիտասարդներու բերանէն այնքան անուշ, Հայ եւ հայրենիք բառերը որքան զինուորական շրջանին մէջ...

Կը հաւաքուին բոլորը միասին եւ ուրախութեամբ կը կարդան մոմի լոյսին տակ, մեր սիրելի «Յառաջ»ը:

Աշոտ

Զինուորներու համար

Սրտառուչ երկտող մը՝ «մանտաքարտ»ին վրայ, Ֆրանսերէն.

— «Սիրելի «Յառաջ», այսօր ստացած առաջին վճարումէս հայ կարօտ զինուորի մը կը նուիրեմ այս փոքր գումարը, 50 Ֆրանք: Կուզէի աւելին ղրկել, բայց հազիւ 15 տարեկան եմ եւ ստացած վճարումս մեծ գումար մը չէ. — Լեւոն Օզանեան, Անիէռ:

Ցանձնեցինք Կապոյտ Խաչի վարչութեան:

Ապրին հասակով փոքր, բայց սրտով մեծ Լեւոնները:

*** Պուա Քոլոմպէն Պ. Յակոբ Նիկողոսեան 50 Ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու, փոխան ծաղկեպսակի, իր ողբացեալ ընկերոջ՝ զինուոր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԶԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պ. Պ. Պաղտասարեան եւ Թելեան Տիկին Աննա Կապօլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆրանք կը նուիրեն Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, 7 ապրիլ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ Իսիի ընկերներէն ողբացեալ զինուոր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԶԱՏԵԱՆի որ մեռաւ մարտ 25ին, բժշկական գործողութեան մը հետեւանքով, Լիմոժի մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ճերմակեղէնի եւ պլուզի գործաւորուհիներ ձեռքով եւ մեքենայով աշխատանքի համար: Դիմել Laure, 64, Rue de la Chaussée d'Antin, Փարիզ:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԵՐՊԱՐԱՆ ՎԻՃԱԿ

ՏԷՍԻՆ, 31 մարտ (Յառաջ). — Նախորդ թղթակցութեանս մէջ գրած էի թէ՝ Տէսինի մէջ ներկայիս գործելու իրաւունք ունին միայն Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը եւ Ազգ. մարմինը, առանց հաշուելու Հ. Կ. Խաչը եւ եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը: Մարտիկներու Միութիւնը՝ ի նպաստ զինուորներուն կազմակերպեց երկու ներկայացումներ, որոնց ժողովուրդը բերաւ իր լայն մասնակցութիւնը: Իսկ ի՞նչ կը բանի Ազգ. մարմինը, պատմեմ քանի մը խօսքով:

Ազատ եւ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուած 7 հոգիներ Ազգ. մարմինը, համերաշխութիւն գոյացնելու համար, իր կազմին վրայ աւելցուց չորս հոգի եւս, իբրեւ ներկայացուցիչները զանազան միութիւններու, որոնք յետագային դարձան աղբիւրը ներքին վէճերու, ի վերջոյ անշարժութեան դատապարտելով զայն: Սեպտեմբերէն ասդին Ազգ. մարմինը, ներքնապէս պառակտուած, գործունէութեան ոչ մէկ նշան ցոյց կուտայ, չնորհիւ քանի մը անուղղայ անդամներու:

Կ'ուզեմ որ բոլոր Տէսինցիները գիտնան հետեւեալը. — 1939 օգոստոս 5ին սարքուած գայրոցական հանդէսի հաշիւները ոչ միայն չեն տեսնուած օրուան կարգադիր յանձնախումբի կողմէ, այլեւ մինչեւ հիմա չեն յանձնուած միութեան գանձապահին: Եղած հասոյթը (400 Ֆրանք) իւրացուցած է անդամներէն մէկը եւ վճարելու ալ միտք չունի: Զինուոր գացած ուսուցիչին ամսականները վճարուած են ազգ. մարմնին քով եկեղեցւոյ անունով հաւաքուած նուէրներէն, որոնք անձեռնմխելի յայտարարուած էին: Ցաւալի է նաեւ որ դարձեալ Ազգային մարմնի թուլութեան պատճառաւ, եղած նուէրներէն մօտ հազար Ֆրանք դեռ չէ գանձուած եւ կը մնայ հրապարակաւ խոստացող անհատներու գրպանը:

Ժամանակն է որ Ազգ. մարմինը սթափի իր այս աններելի անշարժութենէն ու գործի մղուի, մանաւանդ այս օրերուն, երբ դոնէ մեր զինուորներուն օգնութեան հասնելու համար, շատ բան կը սպասուի իրմէ: Յետոյ, իր վարկը փրկելու համար անհրաժեշտ է որ գիւանը հասարակութեան ներկայացնէ իր բոլոր հաշիւները եւ գանձէ խոստացուած ապառիկները:

Վխունի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Անդրէասեան եւ զաւակները՝ Արայ եւ Եդուարդ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գամպուրեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Թնկրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Էլպիս Գամպուրեան եւ զաւակները՝ Լեւոն եւ Յովհաննէս (Ամերիկա), Տիկ. Աննիկ Պետիկեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Անդրէասեան, Չէօրտէկեան, Մկրտիչեան եւ Զարացեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին այրի Տիկին ՇԱՄԻՐ ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻՒ ԵՒ ԱՆԳԼ. ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, որ տեւեց երկու ժամ, մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ, ինչպէս կը հեռագրէ «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը: Պատճառը այն է որ անգլիական դեսպանը Լոնտոն կանչուած է ուրիշ դեսպաններու հետ, խորհրդակցելու համար հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի գործերու մասին: Անգարայի մէջ կը կարծեն թէ Թուրքիա կրնայ կարեւոր դեր մը կատարել այն քաղաքական եւ տնտեսական բանակցութեանց մէջ որ պիտի կատարուին Դաշնակիցներուն եւ պալքանեան պետութեանց միջեւ: Թուրքիա կրնայ օգնել հաշտեցնելու Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պահանջները Պալքաններու, մանաւանդ Ռումանիոյ եւ Եուկոսլավիոյ շահերուն հետ, խափանելու համար Գերմանիոյ պաշարումը:

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ մասին եղած հարցումներու պատասխանելով, գաղթական նոր նախարարը, Ալպէռ Սէրօլ (ընկերվարական) հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Փըթի Փառիզիէն»ի. — Ձեւակերպութեանց փութացումը կը գործադրուի արդէն անոնց համար որ կամաւոր արձանագրուած են մեր բանակին մէջ, հպատակութեան դիմում կատարելէ առաջ: Կը գործադրուի նաեւ դրօշի տակ առնուած հայրենազուրկներու համար: Վերջապէս նախապատուութիւն կը վայելեն անոնք որ Ֆրանսական կապեր ունին, մանաւանդ Ֆրանսա մեծցած տղաքը: Օրինակ, անցեալ շրջթու 1921 օտարականներ հպատակութիւն ստացան: Այս թիւին մէջ կը գտնուին 564 զինուորներ, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել 1105 ապագայ զինուորներ, այսինքն 18էն 40 տարեկան անձեր, խառնացի, սպանիացի, լեհ, մինչեւ անգամ գերմանացի: Ուրեմն միջին հաշուով ամիսը 7000 հպատակութիւն: 1939 դեկտեմբերին նահանգապետութիւնները ստացած էին աւելի քան հարիւր հազար խնդրագիրներ եւ համապատասխան քննութիւնները կը կատարէին վերջնական որոշման համար, որ ինծի կը պատկանի, պիտի հետեւիմ անաչառ եւ վճռական, բայց եւ մարդասիրական քաղաքականութեան մը:

ԱՆԳԼԻՈՅ պատերազմական ծախքերու մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ 1939 ապրիլ 1էն սեպտեմբեր 30 ազգ. պաշտպանութեան համար ծախսուած է 237 միլիոն ոսկի: Ինչ կը վերաբերի ելմտական տարեշրջանի մնացեալ մասին, նախարարը չուզեց մանրամասնութիւններ հաղորդել, իբրեւ պետական գաղտնիք: Աշխատաւորական երեսփոխան մը հարցուց թէ կարելի՞ ճշդել Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ գործակցութեան սահմանը: Վարչապետը բաւականացաւ յայտարարելով. — «Երկու կառավարութեանց գործակցութիւնը աւելի նշանակալից կ'երեւայ տնտեսական ասպարէզին մէջ»:

ՊԵԼԺԻՈՅ ոստիկանութիւնը քանի մը հոգի ձերբակալեց Լիէժի մէջ, իբրեւ լրտեսներ որ կը գործէին ի հաշիւ դրացի պետութեան մը: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ՓԱՐԵՆԱՏՈՄՍԻ հարցարանները պիտի գասաւորուին երկուշաբթի օրէն սկսեալ, 200 աղջիկներու եւ կիներու կողմէ, Լիսէ Շարլըմանյի մէջ: Միայն Փարիզի մէջ 1.200.000 ընտանիքի պետեր լեցուցած են հարցարանները:

ՆՈՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ. — Անգարայէն կը հեռագրեն թէ նոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ հիւսիսային Անատոլուի մէջ, եւ նաեւ ալ՝ ողողում: Ամասիա քաղաքը եւ 30 գիւղեր ջուրերուն տակ թաղուած են եւ կը կարծուի թէ շատ մը անձեր մեռած են: Ալիս գետը յորդած ըլլալով, հաղորդակցութիւնները վտանգուած են: Նիւթական կորուստները շատ կարեւոր են: Միջոցներ ձեռք առնուեցան, աղէտեալներուն պարենաւորումը ապահովելու համար:

ՓԱՐԵՆԱՏՈՄՍԻ համար այն Փարիզցիները որ արձանագրուած չեն այս կամ այն պատճառով, ապրիլ 2—3ի գիշերը, պէտք է դիմեն Hôtel des Examens, 3bis, Rue Mabillon, ապրիլ 6էն սկսեալ (այսօր), ժամը 9էն 18:

ԳԵՐՄԱՆ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐԸ, Ֆրանց Թիսէն, որ Հիթլէրի օգնած էր իր մեծագումար հարստութեամբ, սակայն Պերլինէն փախաւ վերջերս, Փարիզ եկած է:

ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ մարդ գլուխ առ առաւելն երկու պնակ կերակուր պիտի տան ապրիլ 7էն սկսեալ, միայն մէկը մսեղէն: Այն ճաշարանները ուր ոչ միսկայ, ոչ ձուկ, ոչ հաւկիթ, ոչ ալ ոստրէ, բացառաբար կրնան երեք տեսակ կերակուր տալ միեւնոյն անձին եւ միեւնոյն ճաշին: Միւս մանրամասնութիւնները փակցուած են պատերուն վրայ, բոլոր ճաշարաններու մէջ:

Le Gerant : H. STEPHAN

Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme — Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 7 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 7 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4317 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

Քսանըհինգ տարի առաջ այսօր, Վասպուրականի մէջ ...

Պարագաները թոյլ չեն տար բացառիկ թիւ մը նուիրելու այս պատմական տարեդարձին, ինչպէս ըրած ենք ուրիշ անգամ:

Եւ սակայն, տարրական պարտականութիւն մըն է անոր յիշատակութիւնը, մանաւանդ այս օրերուն, երբ ամբողջ Եւրոպան ծանր անձկութեան մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք նոր պատերազմին:

Ի՞նչ էր Վասպուրականի հերոսամարտը 1915 ապրիլին, եթէ ոչ պայքար յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան:

Աշխարհը բռնկած էր եւ թրքական կառավարութիւնը, որ այն ատեն կը կոչուէր Իթթիհատ, փոխանակ չէզոք մնալու եւ երկրին բարեկարգութեամբ զբաղելու, ինչպէս կը պահանջէր իր իսկ շահը, նախընտրեց ոչ միայն զինակցիլ Գերմանիոյ հետ եւ կրակին մէջ նետուիլ, այլեւ կրակը նետել ամբողջ ժողովուրդներ:

Այդ ժողովուրդներուն գլուխը կը գտնուէր Հայը, երբեմնի «միլլէթը սատըգա»ը, որ չատոնց աչքի փուշ էր դարձած, տարրական արդարութիւն, ապահովութիւն եւ բարեկարգութիւն պահանջած ըլլալուն համար:

Պատերազմը թանկագին պատեհութիւն մը կը ներկայացնէր, «միանգամ ընդ միշտ» փակելու համար Հայկական Հարցը, անձիտելով բուն իսկ ժողովուրդը:

Եւ օրուան կառավարութիւնը կանգ չառաւ որ եւ է միջոցի առջեւ: Ան արդէն պատրաստ ունէր գաղտնի ծրագիր մը, եւ զայն գործադրեց այնպիսի բարբարոսութեամբ մը «որ Օսմանեան պատմութեան մէջ անգամ տեսնուած չէր»,— ինչպէս կը յայտարարէր Իթթիհատի հիմնադիրը, Ահմէտ Րիզա, Օսմ. Ծերակոյտին մէջ...

Վասպուրականը, ինչպէս ուրիշ շատ մը շրջաններ կանուխէն զգացած էր վտանգը, եւ երբ անոր առաջին ազդանշաններն երեւցան կազմակերպուած սպանութիւններով, ընտրեց միակ ելքը,— ինքնապաշտպանութիւն: Ձեռնարկ մը, որ պսակուեցաւ աննախընթաց յաջողութեամբ, յանդգնանքի կանչելով ոչ միայն արտաքին աշխարհը, այլեւ թշնամին:

Արդարեւ, անօրինակ էր խոյանքը, վեց հարիւր տարուան ստրկութենէ մը վերջ: Անոր արժէքը աւելի կը բարձրանայ, երբ նկատի առնենք հանգամանքները եւ ուժերու համեմատութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, այդ յաղթանակին շնորհիւ էր որ ողջ մնաց Վասպուրականի ժողովուրդը, յետոյ կոտորակուելու համար ցարական իշխանութեան սարքած դաւերով,— պարբերական նահանջներ եւ ի վերջոյ լքում:

Քսանըհինգ տարի անցած է այդ օրէն ի վեր եւ դէպքին մանրամասնութիւնները ծանօթ են բոլորին, ոչ միայն Հայերէն, այլ եւ օտարալեզու հրատարակութիւններով եւ անվիճելի վկայութիւններով:

Այսօր, հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, ի՞նչ կարելի էր ընել եթէ ոչ անգամ մը եւս ողեկոչել քաջութեան, յանդգնութեան եւ համերաշխութեան այդ հզօր ճիգը, որ պիտի մնայ անկորնչելի, մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Վասպուրականը յաղթեց մանաւանդ շնորհիւ բոլոր հոսանքներու, ամբողջ ժողովուրդին սերտ եւ անձնուէր, գիտակից գործակցութեան:

Թող այդ ոգին առաջնորդէ մեզ ներկայ ալեկոծութեան մէջ ալ, որուն վախճանը մղձաւանջի մը պէս կը ճնշէ բոլորին վրայ,— ամէն ուր որ հայկական համայնք մը կը գտնուի:

Թէեւ հեռու՝ հայրենիքէն ու հայրենի հողերէն եւ ցիրուցան՝ աշխարհի ցամաքներուն վրայ, մենք իրաւունք չունինք անձրկելու կամ վհատելու, ինչպէս այն ժողովուրդները որ ազատ էին երէկ, բայց իրենց սեւ օրը կուլան այսօր, բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ:— Շ.

Համայնավարական նոր կեդրոնին անդամները ձերբակալուեցան

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանութիւնը յաջողած է երեւան հանել Փարիզի եւ հիւսիսային շրջանի համայնավարական կեդրոնը, ձերբակալելով անոր 19 անդամները:

Առտնէ մը ի վեր ոստիկանութիւնը հաստատած էր թէ համայնավարական գործունէութիւնը կ՚աճի հիւսիսային շրջանի գործարաններուն մէջ եւ թէ թռուցիկներ կը փակցուին պատերուն վրայ: Կատարուած քննութենէն կ՚երեւար որ մասնակի ձեռնարկ մը չէ այս, այլ յատկապէս կազմակերպուած լայն ցանց մը: Այս առթիւ հաստատուեցաւ որ թռուցիկները կը տպուէին շարժուն տպարանի մը միջոցաւ, ամէն օր տեղափոխելով զայն: Կատարուած հետապնդումներուն շնորհիւ երեւան հանուեցաւ կազմակերպիչը,— Ֆէրնան Պարթոլէմի, գործօն համայնավար մը որ 1939 սեպտեմբերէն առաջ կը վարէր Ռընոյի գործարանին բոլշեւիկեան խմբակը: Փոխադրութիւնը կը կատարէին Տէր եւ Տիկին Թոմա, որոնք կ՚աշխատէին օդանաւային գործարանի մը մէջ: Վերջապէս թռուցիկներուն բաշխումը կը կատարուէր վստահելի ձեռքերով, առաջնորդութեամբ համայնավարական դպրոցի աշակերտներէն Թիլէէի:

Քննութիւնները յառաջ տարուելով, աւելի կարեւոր հետքեր գտնուեցան եւ ի վերջոյ երեւան հանուեցաւ ամբողջ «սպայակոյտը», որուն գլուխը կը գտնուէր Օպէրվիլիէի շրջանին նախորդ ընդհ. քարտուղարը, Ռաուլ Կոսէ: Այսպէս բռնուեցաւ ամբողջ ցանցը, որ կը բաղկանայ 19 հոգիէ: Ոստիկանութեան ձեռքն անցան նաեւ բազմաթիւ թռուցիկներ եւ տպագրական նիւթեր: Ամբաստանեալներէն Պրինըլէ վերջերս դրօշի տակ առնուած ըլլալով, քարոզչական կեդրոնը կը վարէր իր կինը, որուն բնակարանին մէջ, յատկապէս պատրաստուած փոսի մը մէջ գտնուեցան տպագրական նիւթեր եւ մեծաքանակ թուղթ, թռուցիկի համար: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի Ռոմէնվիլի քաղաքապետութեան նախկին անդամներէն մէկը, Պէն Ֆէրրէճ:

*** Զինուորական ատեանին կողմէ դատապարտուած համայնավար երեսփոխանները մեծ մասով խնդրագիրներ ստորագրեցին, վերաքննութիւն պահանջելով:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՊԻՏԻ ՔԱՄԵՆ ՍԿՍԵԼՈՎ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԷՆ

Կարեւոր խորհրդակցութիւններ Լոնտոնի մէջ

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պաշտպանման նախարարները, Րոպըրթ Քրոս եւ Ժոռժ Մոնէ ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, աւելի պրկելու համար պաշարման օղակները: Երկու կառավարութիւնները որոշած են ամէն միջոց փորձել, «քամելու» համար Գերմանիան, որպէսզի չկարենայ շարունակել պատերազմը: Այսպէս, թոյլ պիտի չտան որ ան պաշար, հում կամ գործուած նիւթեր ստանայ դրացի երկիրներէն, Պալքաններէն կամ հեռաւոր Ամերիկայէն: Այս առաջադրութեամբ, անոնք պիտի գնեն ինչ որ կրնան, պէտք ունենան թէ ոչ, որպէսզի Գերմանիոյ ձեռքը չանցնի:

Ֆրանսայի պաշտպանման նախարարը տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ Դաշնակիցները մեծ յառաջդիմութիւններ կը կատարեն, «ցամքեցնելու համար Գերմանիոյ կենսատու արիւնը»: Անոնք շատ լաւ գիտեն որ Գերմանիա արդէն նեղութիւն կը կրէ քարիւղ, պղինձ, կաշի եւ ուրիշ զինուորական պիտոյքներ ճարելու համար: Իրենց ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիոյ ծանր ճարտարարուեստութիւնը տեղ տեղ չէ կրցած անհրաժեշտ նիւթերը ճարել. հետեւաբար կարգ մը գործարաններ հարկադրուած են փակել իրենց դուռները կամ պակաս գործել: «Դաշնակիցները շարունակելով հանդերձ յարգել չէզոքներու առեւտրական իրաւունքները, պարտականութիւն կը սեպեն գտնել յաղթանակի ամէնէն արագ ճամբան: Տնտեսական զէնքը, զոր Անգլիա իր սպառազինութեանց հզօրագոյն միջոցը կը նկատէ, աւելի պիտի սրուի եւ աւելի ուժգնօրէն պիտի զարնէ»:

Խորհրդակցութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան: Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, առեւտրական ընկերութիւն մը կազմուած է Լոնտոնի մէջ, կառավարութեան նախաձեռնութեամբ, զարկ տալու համար առեւտուրին, մասնաւորապէս Պալքաններու մէջ: Ընկերութիւնը պիտի գնէ բոլոր տրամադրելի ապրանքները: Անգլիոյ ելմտական նախարարը բացատրելով այս հզօր կազմակերպութեան նպատակը, չեշտեց թէ ան ուրիշ ընկերութեանց տեղը պիտի չանցնի, այլ պիտի դիւրացնէ անոնց գործը: «Ընկերութիւնը ամէն բանէ առաջ պիտի զբաղի Պուլկարիայով, Յունաստանով, Ռումանիայով, Հունգարիայով, Եուկոսլավիայով եւ Թուրքիայով: Այս բոլոր պետութիւնները այժմ աւելի կամ պակաս զոհերն են գերմանական մեթոտներուն: Գերմանիա այդ երկիրներէն ապրանքներ կը գնէ վարկարեկ մարքով, զոր յետոյ ետ կ՚առնէ ինքն իսկ ծախելով իր ուզած ապրանքները իր ուզած գնով: Իսկ մենք պիտի վճարենք սթերլինով, գործուած ապրանքով կամ կայսրութեան հում նիւթերով որոնց պէտք ունին պալքանեան երկիրները, գինն ալ սովորականէն աւելի պիտի չըլլայ: Այս գործողութիւնները կրնան վտանգներ ներկայացնել: Մենք պատրաստ ենք ստանձնելու այդ վտանգները»:

Ընկերութիւնը մասնաւոր հանգամանք պիտի ունենայ, թէեւ դրամագլուխը ճարած է պետութիւնը: Անշուշտ իր գործառնութիւնները պիտի կատարէ միշտ խորհրդակցելով կառավարութեան հետ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի սարքած տնտեսական պատերազմին առթիւ, Գերմանիոյ վարիչները եւ մամուլը կ՚ազդարարեն թէ կառավարութիւնը փոխադարձաբար ձեռք պիտի առնէ համապատասխան միջոցները: Թերթերը այս առթիւ լուտանքներ կը տեղան Չըրչիլի եւ Փոլ Ռէնոյի դէմ, զանոնք պատասխանատու հռչակելով պատերազմին արհաւիրքներուն: Այս միջոցին քարոզչական ժողովներ կը գումարուին Գերմանիոյ ճարտարարուեստական շրջաններուն մէջ, որպէսզի պատրաստ ըլլան ամէն պատահականութեան հանդէպ: Մասնաւորապէս կոչեր կ՚ուղղուին բանուորներուն, որպէսզի պահեն իրենց պաղարիւնը: Միւս կողմէ, բոլոր թերթերն ալ կը շեշտեն թէ Գերմանիա անպարտելի է եւ կը ջանան համոզել թէ պատերազմի նոր ձեւ մը պիտի չտեսնեն: Վերջապէս, բոլորն ալ կ՚ազդարարեն թէ Գերմանիա ի վիճակի է արժանի պատասխանը տալու իր թշնամիներուն: «Եթէ արեւմտեան պետութիւնները վճռեն սաստկացնել պատերազմը, պիտի ստանան արժանի պատասխանը ոչ միայն գերման բանակներէն, այլեւ ամբողջ գերման ժողովուրդէն»:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Սաֆէթ Արըգան, Երզնկայի երեսփոխանը:

ԱՄԱՍԻՈՅ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒ մասին հասած վերջին տեղեկութիւնները կ՚ըսեն թէ կացութիւնը շատ ծանր է: Բազմաթիւ տուներ փլած են գիւղերու մէջ: Քաղաքին մեծ դպրոցը, նամակատունը, կառավարական պաշտօնատունը պարպուած են: Երկաթուղիի, հեռագրի եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, օգնութեան գործը դժուարութեանց կը հանդիպի:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍԻՆ հրատարակութեան առթիւ, որ փոթորիկ հանեց Իտալիոյ մէջ, նախագահ Րուզվէլթի պատուիրակը, Սըմնըր Ուէլըս, խզելով իր լռութիւնը, յայտարարեց թէ ինք այդ քարտէսը տեսած չէ Պ. Ռէյնոյի գրասենեակին մէջ: «Իմ տեսակցութիւններուս ընթացքին Փարիզի կամ ուրիշ մայրաքաղաքի մէջ, որ եւ է ակնարկ չեղաւ որ եւ է քարտէսի մասին»:— Ֆրանսական կառավարութիւնը աջլի օր արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրեց անգլիացի եւ ամերիկացի թղթակիցները, ցոյց տալով քարտէսը: Այս առթիւ հրաւիրուած էր նաեւ «Իլլիւսթրասիոն»ի խմբագիրը, որ բացատրեց թէ լուսանկարիչը քմածին ուղղումներ կատարած է, ծանօթ չըլլալով աշխարհագրութեան:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Անգարայի ֆրանսական դեսպանն ալ ճամբայ ելաւ անգլիականին հետ, խորհրդակցելու համար իր կառավարութեան հետ: Փարիզ հրաւիրուած են նաեւ պալքանեան երկիրներու ֆրանսական դեսպանները: Անգարայի դեսպանը մեկնելէ առաջ մէկ ժամ խորհրդակցեցաւ Սարաճօղլուի հետ, ապա ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ, որուն հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ:

ԼԻՈՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆուռվիէռի բլուրին վրայ, ծանօթ վանքին պատերէն մէկը, որ 10 մեթր բարձրութիւն ունի, փլաւ 30 մեթր երկայնութեան մը վրայ, փակելով երկու ճամբաներ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (219րդ օր).

Զեկոյց թիւ 429, ապրիլ 5, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 430, իրիկուն.— Թշնամի հետազօտիչ խումբ մը ետ մղուեցաւ մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկուն կողմէ: Հրամանատար սպան մեր ձեռքն ինկաւ:

*** Անգլիական օդանաւեր աջլի օր յարձակեցան գերմանական մարտանաւերու վրայ, Վիլհէլմսհաֆէնի հզօր նաւակայանին վրայ, ինչպէս կը ծանուցանէ օդանաւային նախարարութիւնը: Թէեւ մանրամասնութիւններ կը պակսին, բայց պաշտօնական զեկոյցը հաւանական կը գտնէ որ գերմանական մարտանաւերը վնասներ կրած ըլլան: Զեկոյցը կ՚ըսէ.— Մեր օդանաւերը հետազօտութիւններ կատարեցին նաւակայնին վրայ եւ թշնամի մարտանաւ մը տեսնելով ռումբեր արձակեցին: Աւելի դէպի հարաւ գերմանական չորս թորփիլահալածներ նշմարելով նոյնպէս ռմբակոծեցին եւ յետոյ վերադարձան իրենց կայանը, առանց որ եւ է վնաս կրելու:

*** Ճամբորդներու պատմութեան համաձայն, Նորվեկեան «Միրա» շոգենաւը ութ անգամ յարձակում կրած է գերմանական օդանաւերու կողմէ: Անգլիական թորփիլահալած մը վար առած է երկու օդանաւեր:

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, գերմանական կառավարութիւնը որոշած է Շուէտէն երկաթ փոխադրել ոչ թէ Նորվեկիոյ Նարվիք նաւահանգիստէն, ինչպէս մինչեւ հիմա, այլ Լուլէայէն, Պոթնիոյ ծոցին վրայ, պաշարումէն խուսափելու համար:

Անգլիա պատրաստ է հարուածելու

Զօր. Այրընսայտ, անգլիական սպայակոյտին նախագահը, ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա կատարելապէս պատրաստ է այժմ, ամէն պատահականութեան հանդէպ: «Երբ պատերազմը պայթեցաւ, Անգլիա պատրաստ չէր, բայց փառք իր բարութեան, Գերմանիա չյարձակեցաւ առաջին եօթը ամիսներու ընթացքին: Կը զղջամ երբ կը մտածեմ թէ ի՛նչ պիտի պատահէր, որովհետեւ մենք բանակ չունէինք: Եօթը ամսուան մէջ Բրիտանիա ընտիր բանակ մը կազմեց: Փառք իր բարութեան, Հիթլէր շոգեկառքը փախցուց: Դաշնակից բանակներուն ոգին եւ բարոյականը բարձր են եւ կազմակերպութիւնը յառաջ կը տարուի յաջողութեամբ»:

Զօրավարը այս առթիւ բացատրեց թէ գերմանական բանակը հրաշալի մեքենայ մըն է, բայց չունի փորձառու սպաներ: Գերմանական հրամանատարները հարիւրապետի աստիճանէն վեր չեն, մինչդեռ Անգլիա եւ Ֆրանսա ունին բազմաթիւ փորձ հրամանատարներ: «Թերեւս հանճար մը կը գտնուի Գերմանիոյ մէջ, բայց ես չեմ գիտեր»: Իր կարծիքով, եթէ Գերմանիա ահագին ուժ մը կը պահէ արեւմուտքի մէջ, պատճառը այն է որ «աւելի դիւրին է կառավարել ճակատին վրայ տեղաւորուած բանակ մը, քան թիկունքին մէջ»: Ռուսիոյ մասին ալ խօսելով, զօրավարը ըսաւ թէ անոր ամբողջ զինուորական պատմութիւնը կ՚ապացուցանէ որ միշտ կռուած է «հաղորդակցութեանց երկար գծի մը ծայրը», ինչ որ յանգած է մեծ նեղութեանց՝ ներքին ճակատին վրայ եւ յաճախ սովի: Վերջապէս, եզրակացուց թէ Գերմանիա չի կրնար երկար ատեն անշարժ պահել իր բանակները արեւմտեան ճակատին վրայ. պէտք է բան մը ընէ, այլապէս բարոյական կորովը կը խախտի: «Խոր լռութիւն կը տիրէ Գերմանիոյ մէջ. ես կը հաւատամ թէ այդ մահահաղոյն լռութիւնը շատ աւելի դէշ է Գերմաններուն համար քան ուրիշ որ եւ է բան»:

ԱՆԳԼԻՈՅ, ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ զինուորական խորհրդակցութեանց մասին հարցումներ ուղղուեցան Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ այդ խորհրդակցութիւնները կապ ունէին «մեր փոխադարձ օգնութեան դաշնագրին զինուորական տրամադրութեանց գործադրութեան հետ»: Պալքաններու եւ մասնաւորապէս Ռումանիոյ կացութեան մասին ալ հարցումներ եղան, բայց ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ արտաքին նախարարը առ այժմ յարմար չի նկատեր որ եւ է յայտարարութիւն ընել:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ առեւտրական նախարարութեան կողմէ հրատարակուած տեղեկագիր մը կ՚ըսէ թէ 1940ի առաջին երկու ամիսներու ընթացքին պակսած են թրքական արտածումները դէպի Գերմանիա, իսկ մեծապէս աւելցած՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: 1939ի առաջին երկու ամիսներու ընթացքին Թուրքիոյ արտածումները դէպի Գերմանիա կը կազմէին 85 առ հարիւրը իր արտաքին առեւտուրին, իսկ հիմա իջած են 2 առ հարիւրի. մինչդեռ Ֆրանսա եւ Անգլիա եղած արտածումները 6 առ հարիւրէն բարձրացած են 28 առ հարիւրի:— Անգարայի անգլիական դեսպանը Փարիզ կը հասնի այսօր եւ Լոնտոն պիտի երթայ օդանաւով, մասնակցելու համար միւս դեսպաններու խորհրդակցութեանց, որ պիտի սկսին երկուշաբթի: Այս խորհրդակցութեան նպատակն է քննել Պալքաններու եւ Մօտաւոր Արեւելքի հետ կապուած տնտեսական եւ զինուորական խնդիրներ: Անգլիա եւ Ֆրանսա կ՚ուզեն իրենց ազդեցութեան տակ առնել պալքանեան երկիրները, որոք մինչեւ հիմա Գերմանիայէն կը գնեն շատ մը նիւթեր: «Տէյլի Մէյլ» գիտել կուտայ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա 50 միլիոն ոսկի փոխ տուին Թուրքիոյ, բայց առաջնակարգ մասնագէտներ չճարեցին:

ԱՊՈՒԽԻ ՏՈՄՍԵՐԸ պիտի բաժնուին մայիս 1էն յունիս 1ի միջեւ, իբրեւ գղուշական միջոց, ինչպէս յայտարարեց հանրօգուտ շինութեանց նախարարը:

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆ, Մօտաւոր Արեւելքի ֆրանսական բանակին հրամանատարը, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լեհաստանի սպարապետին՝ Զօր. Սիքորսքիի հետ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ քարիւղի նոր եւ կարեւոր հանքեր գտնուած են Սուրիոյ մէջ, թրքական սահմանին մօտ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ դեսպանատունը կը հրաւիրէ Ֆրանսա բնակող սպաները եւ զինուորցուները որ դեսպանատուն կամ իրենց շրջանի հիւպատոսարանը ներկայանան, իրենց կացութիւնը ճշդելու համար:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸ

Պատերազմը՝ ժողովուրդներու կենսունակութեան եւ քաջութեան լաւագոյն փորձաքարն է։

Այս տեսակէտէն, նախորդ պատերազմին մէջ, եթէ Հայ ժողովուրդին պակսեցաւ ընդհանուր նշանախօսքը, այնուամենայնիւ Հայկական Տօրոսէն մինչեւ Արարատեան դաշտը, անտեղ տեղ հրապարակ բերաւ իր ֆիզիքական եւ բարոյական բոլոր կարողութիւններ, դիմադրական լաւագոյն կորով ու նախաձեռնութեան մեծ ոգի։

Դժուար է առաջնութիւն սահմանել այս կամ դրուագի միջեւ։ Այսօր կ'ուզէի սակայն, երկու խօսք գրել Վասպուրականի մեծ դէպքերու մասին։

Արդէն 25 տարի անցած է, այդ մեծ պայքարի օրերէն։ Ու վաղուց ապացուցուած է թէ, Վասպուրականցին ոչ թէ նախայարձակում գործեց, այլ պարզապէս, հարկադրուեցաւ դիմել սրբազան ինքնապաշտպանութեան։

Երբ աչքէ կ'անցընենք Վասպուրականի ազատամարտը, հոն կը գտնենք շատ մը ուսանելի դասեր մեր նոր սերունդին համար։ Ու մանաւանդ կը գտնենք ռազմավարական եւ ռազմական բազմաթիւ փայլուն գործեր։

Իւրաքանչիւր ռազմաբեմ — օրինակի համար Արճակի շրջան, Այգեստան, Քաղաքամէջ, Փեսանդաշտ, Շատախ — իւրայատուկ հանգամանք կը ներկայացնէ ռազմական տեսակէտէն։

Այդ վայրերուն մէջ մղուեցաւ ամէն տեսակ կռիւ, պաշտպանողական, յարձակողական, շարժուն եւ տեղական կռիւներ, մէկը միւսէն աւելի բուռն, մէկը միւսէն աւելի խիզախ, աւելի վտանգաւոր։

Հետեւեցէք օրինակ, Այգեստանի կռիւներուն։ Հարթ ու ընդարձակ տարածութիւն մը՝ շրջապատուած մօտակայ լեռներով ու բարձրութիւններով, որոնք բոլորը կը գտնուէին Թշնամիին ձեռքը, բռնուած անհամար հետեւակազօրքով, հեծելազօրքով եւ հրետանիներով։

Ելեւմուտքի ճամբաները բռնուած հակառակորդի կողմէ, ու յարաբերութիւնը բոլորովին խզուած, դուրսի աշխարհին հետ։

Այգեստանի ռազմիկները ստիպուած են դուրսի շէնքերու միջեւ պաշտպանողական գօտի մը ստեղծել, որ ահագին ուժերու կը կարօտի։ Եթէ Թշնամին յաջողի այդ գօտիէն ներս թափանցել, անոր խաչաձեւ կրակը մեծ սպառնալիք կը կազմէ հայկական դիրքերուն համար։

Արդարեւ, Թշնամին յաճախ յաջողած է, այս կամ այն կարեւոր դիրքը խլել, բայց մեր ռազմիկները հակայարձակումով վերագրաւած են։ Եղած են դիրքեր որոնք առնուազն տասն անգամ ձեռքէ ձեռք փոխուած, բայց ի վերջոյ հայ ռազմիկին են մնացած։

Թնդանօթները գիշեր ցերեկ, անխնայ ծեծած են հայկական դիրքեր, ու բազմայարկ տուներ գետնին հաւասարած են։ Բայց վասպուրականցի ռազմիկը վճռած է մնալ, ու մնացած է այդ հողակոյտերուն ետեւ, ի գին մեծ զոհողութեանց։

Առէք Քաղաքամէջի կռիւները։ Այստեղ արդէն, հերոսութիւնն ու խիզախութիւնը գագաթնակէտին կը հասնին։ Անոնք ոչ միայն կտրուած են դուրսի աշխարհէն, այլ եւ չեն կրնար կապուիլ Այգեստանի հայկական մեծ հատուածին հետ, ընդամէնը քանի վայրկեան միայն հեռու։

Ու կքած հինաւուրց Շամիրամաբերդի ստորոտը, հազարաւոր ռումբերու ահաւոր ռմբակոծման ենթակայ են գիշեր ու ցերեկ անդադար։

Իրարու ետեւէ կը փլին տուները, կը խորտակուին իրենց բազմաթիւ դիրքերը, բայց այդ հայորդիները վճռած են պատուով մեռնիլ եւ երբեք չլքել իրենց դիրքերը։

Այգեստանի եւ Քաղաքամէջի մեր ռազմիկները կը դիմեն ամէն տեսակ հնարքներու։ Երբ անկարող են Թշնամի դիրք մը գրաւել գրոհով, կը յաջողին զայն չէզոքացնել հրդեհելով։

Արդարեւ կրակի գործելակերպը՝ լաւագոյն զէնք եղաւ յաճախ պայքարի յաջողութեան համար։

Մեր ձեռքին տակ ունինք հրատարակութիւն մը, լատին զինուորական Տէն - Նօկալէսի կողմէ գրուած, որ այդ շրջանին կը ղեկավարէր Թրքական ուժերը Վանի մէջ։

Իր հաշուով, Հայոց դէմ գործող Թրքական ուժերը կը ներկայացնէին մօտ 10—12.000 կռուող, միայն իր հրամանին ներքեւ։

Քաղաքամէջի բուռն կռիւներուն մասին ահա թէ ինչ կը գրէ այս արկածախնդիր զինուորականը.—

« Հայերու դիմադրութիւնը սոսկալի էր եւ իր արժէքը մեծագոյն գովեստի համեմատական։ Ուր որ մեր ուժերը երեւային, հոն լափող ու լաւ ղեկավարուած կրակով մը կ'ընդունէին մեզ։ Իւրաքանչիւր տուն առանձին ամրոց մըն էր, որ անջատաբար պէտք էր լեցնել»։

Ուրիշ տեղ մը կը շարունակէ.—

— « Հազուադիպօրէն տեսած եմ այնքան ահեղ կռիւներ, ինչպէս Վանի պաշարման յարձակումներու ընթացքին։

Ասոնք շատ հեղ դիրկ ընդ դիրկ կամ պատնէշի մը դէմ մղուած անընդհատ կռիւներ էին, իրենց բովանդակ սաստկութիւնով։

Հոն ոչ խնդրանք կար եւ ոչ ազդագիր։

Քրիստոնեայ կամ այլակրօն Թշնամիի ձեռք իյնալուն պէս կը մահանար։

Այն օրերուն գերի մը փրկել փորձելը, անօթի վագրէ մը որսը խլել պիտի նշանակէր։

Մեր մարդոց թափը զօրաւոր էր։

Երբեմն ստիպողաբար կը հրամայէի Թնդանօթները տուներու մէջ զետեղել, յարակից շէնքերէ մեզ անջատող պատերը քանդելու համար։ Եւ երբ այդ տուները մեր ձեռքը կ'անցնէին, անմիջապէս կը հրդեհուէին, որպէսզի գիշերուան ընթացքին, Թշնամին չկարենար նորոգել։

Այսպէս, խանձուած մազերով, վառօդի մուխէն ներկուած դէմքով եւ Թնդանօթներու եւ հրացաններու պայթումներէն խլացած, պէտք էր դանդաղութեամբ եւ անլուր զոհերու ուժով յառաջանալ յաջողէինք, մինչեւ այդ յամառ քաղաքի սիրտը, ուր Հայերը իրենց այրած տուներու աւերակներուն մէջ, յուսահատօրէն կը շարունակէին պաշտպանուիլ եւ կռուիլ մինչեւ վերջին հառաչը՝ Ազատ Հայաստանի եւ Սուրբ Խաչի յաղթանակին համար... մինչ ես կ'անիծէի այն ժամը, երբ չար բախտը զիս կրօնակիցներուս դահիճը դարձուց»։

Աւելի հեռուն, դաշտի մէջ, տեղի կ'ունենան այլապէս կարեւոր ռազմական գործեր։

Արճակի շրջանի ղեկավարը բառին բուն իմաստով շարժուն կռիւ մը կը մղէ շատ փայլուն կերպով, ու կը յաջողի տասը հազար ժողովուրդը ապահով կերպով հասցնել Այգեստան։

Փեսանդաշտն ու Շատախը միշտ կանգուն կը մնան, իրենց պատնէշին վրայ, կռիւ մղելով աւելի քան 80 քիլոմեթր ռազմաճակատի վրայ, մշտական սպառնալիքի տակ պահելով Թշնամի գերազանց ուժեր։

Պէտք չէ մոռնալ նոյնպէս, թէ այդ հպարտ լեռցիներ իրենք տուին կռուի ահազանգը ու նաեւ հարկադրուեցան պայքարը շարունակել 10 օր աւելի Վանէն։

×

Ո՞ւր է գաղտնիքը այս մեծ պայքարին յաջողութեան։

Անկասկած յեղափոխ. ոգին,—սկըսած Խրիմեանի օրերէն — մեծագոյն դերը կատարեց։ Սակայն ատոր վրայ պէտք է աւելցնել վասպուրականցիի պատուախնդրութիւնը, ու մեծ հաւատքը իր սեփական ուժին եւ սեփական միջոցներու մասին։

Պէտք է արձանագրել թէ Վասպուրականի ժողովրդական բանակը բաղկացած էր բացարձակապէս տեղական տարրերէ եւ ղեկավարուած տեղական վարիչներով, տասնապետէն մինչեւ խմբապետը, մինչեւ շրջանապետը։

Վասպուրականցին գիտցաւ համերաշխիլ, վտանգը կանխելու բնազդը ունեցաւ, ու շարժելու նախաձեռնութիւնը։

Ի՞նչ պիտի ըլլար Վասպուրականի վիճակը, եթէ ան Վռամեանի եւ Իշխանի անհետացումէն վերջ մէկ վայրկեան իսկ տկարանար ու վարանէր...

Ու այսպէս, մէկ մարդու եւ զինուորի նման ոտքի կանգնած, ժողովրդական բանակը պայքարը հասցուց իր յաղթանակին։

Քսանըհինգ տարիներ անցած են այդ օրերէն ի վեր։

Հայ ժողովուրդը նորէն, մեծ խընդիրներու լուծման առջեւ է դրուած։

Ի՞նչ կը մտածէ Հայկական ղեկավարութիւնը...

Այսօր ունի՞նք արդեօք ընդհանուր նշանախօսք մը...

Եթէ այս անգամ ալ չօգտուինք պատմութեան դասէն, վաղը, անօգուտ պիտի ըլլայ մեր ամբողջ ճիգը՝ ռազմական ասպարէզին մէջ...

ՌԱԶՄԻԿ

Զինուորներուն համար

Վիրոֆլէյէն Պ. Պետրոս Օհանեան 50 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու։

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gerlnt : H. STEPHAN

ՑՈՒՇԵՐ ՊԱՅՔԱՐԻ ՕՐԵՐԷՆ

Յաղթանակի քաղցրութիւնը

Սօղվանք գիւղը մեր գլխաւոր խարիսխն ու թիկունքն էր։

Թառած Քուրիկ լերան լանջերուն, ան տիրականօրէն կ'իշխէր Թշնամի դիրքերուն վրայ։

Անոր ստորոտը փռուած էր Թաղը՝ սեղմուած երեք անդնդախոր ձորերու միջեւ եւ երկու արագընթաց գետերու եզերքին։

Ջուրերու հոսանքը մեր կռիւի գիծը բաժնող գօտին կը կազմէր։

Ցերեկ ատեն, մեր դիրքերէն դուրս չէինք կրնար ելլել։ Հետեւաբար չէինք կրնար տեսնել դիմացի շարժումները։

Սօղվանքը մեր դիտարանն էր։ Այնտեղի մեր պահակախումբը օրն ի բուն կը հսկէր, ու կը դիտէր Թշնամի բոլոր շարժումներն ու տեղափոխութիւնները։

Սօղվանք մեր բոլոր յարաբերութեանց հանգոյցը ու գլխաւոր կայանն էր։ Ցերեկը կարելի չէր հոն բարձրանալ, կամ անկէ Թաղ իջնել։ Որովհետեւ այդ ամբողջ տարածութիւնը կը ծեծուէր Թշնամի դիրքերու կրակին տակ։ Անհամբեր խաւարի իջնելուն կը սպասէինք, կարենալ յարաբերելու համար։

Սօղվանք մեր Թղթատարական սպասարկութեան կայանն էր։ Ամբողջ ցերեկուան ընթացքին, մեր հեռաւոր կամ մօտակայ դիրքերէն ու խումբերէն եկած նամակներն ու տեղեկագիրները հոն կը կեդրոնանային։ Արտակարգ պայմաններու մէջ, Թաղէն Սօղվանքի հետ կը հաղորդակցէինք դրօշախօսութեամբ։ Իսկ անկէ դուրս, ամէն իրիկուն, շատ կանոնաւոր կերպով ժամը 8ին, սուրհանդակ Մարտիրոսը մեզի կ'իջեցնէր օրուան ամբողջ Թղթատարը։ Կը կարդանք բոլորը, ու կը տեղեկանանք իրադարձութեանց։ Կը սպասենք գիշերուան նոր տեղեկութիւններուն, ապա կը պատրաստենք նամակներու պատասխան - հրահանգները, ու լուսաբացէն առաջ, սուրհանդակը նոր Թղթածրարով մը բեռնաւորուած, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Սօղվանք, ուր նամակները կը բաշխուին եւ իւրաքանչիւր վայրի սուրհանդակը իր հրահանգով կը մեկնի։

Ու այսպէս ամէն օր։ Ամբողջ քառասուն պայքարի օրեր, այդ սիստէմը շարունակուեցաւ։

Ու պատահեցաւ որ Թշնամին գըլխաւոր հարուածը տար մեր Թիկունքին։

Գիշերով, հակառակորդ գերազանց ուժեր, Թաղի մեր դիրքերէն հեռու, շրջանցիկ գործողութեամբ, յաջողեցան եօթօրեայ կռուէ մը վերջ գրաւել Սօղվանքը...

Առանց Սօղվանքի դիրքին կարելի չէր շնչել։ Կեդրոնացած քանի մը դիրքերու վրայ, բոլորովին կտրուած ենք մեր դուրսի ուժերէն։ Թաղի մէջ մնացած ենք հազիւ 50 ռազմիկներ, պաշարուած չորս կողմէն։ Հաւանաբար դուրսի մեր խումբերը վաղուց խաչ քաշած են մեր վրայ...

Ամէն արշալոյսին, անձկօրէն Թշնամի գրոհին կը սպասենք։ Բայց պէտք է շարունակել դիմադրել։ Ոչ, աւելին, պէտք է վերագրաւել Սօղվանքը։ Մեր զինուած գլխաւոր ուժերը շատ հեռու չեն մեզմէ, հազիւ երկու ժամ միայն, բայց պէտք էր կապուիլ անոնց հետ, ու կարենալ անոնց հասցնել պէտք եղած հրահանգը։

Գիշերային խաւարի մէջ կը սուրայ հերոսուհի Ամարը, իր հետ տանելով մեր նամակ - հրահանգը։

Ու մութին մէջ կը պատրաստուի Սօղվանքի երկրորդ կռիւը, վերագրաւումը...

Երկու օր վերջ, հեռուէն կը լսենք արդէն հրացանի խուլ ձայներ։ Հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ, եւ պարզ կը տեսնենք մեր խումբերու յառաջխաղացումը դէպի Սօղվանք։

Կռիւը բուռն, բայց կարճատեւ եղաւ։ Թշնամի գլխաւոր ուժերը քաշուած էին արդէն, ու վերջապահ մասեր խուսափեցան արագօրէն։

Մեր ռազմիկները կը մտնեն Սօղվանք։

Ու ահա վերէն, կը հնչէ Մեսրոպի զինուորական փողը, մեզի աւետելով յաղթանակը...

Օ՜հ, որքան քաղցր է յաղթանակը։

Ռազմիկն ու ժողովուրդը կը ցնծուին յանկարծ։ Ամբողջ Թաղը կը վերակենդանանայ ու կ'ալեկոծի։

Եկեղեցւոյ երկու խոշոր զանգակները, քառասնօրեայ լռութենէ վերջ, կը սկսին ղօղանջել հպարտօրէն ու բարձրաձայն...

Զինուորական շեփորի շեշտն ու զանգակներու ղօղանջը կը միախառնուին իրար, ու անոնց արձագանգը կը Թնդացնէ Շատախի լեռն ու ձորը։

Ո՜րքան դիւթիչ է յաղթանակի այդ ներդաշնակութիւնը...

Թշնամին պարտուած, կը փախչի խուճապահար։

Ամբողջ ժողովուրդը գոհութիւն եւ փառաբանութիւն կը մատուցանէ յաղթանակին...

Այո, ո՜րքան քաղցր է յաղթանակը։ Որքան կարօտ ենք յաղթանակներու...

Տ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿԻՐԸ ԿԸ ԲԱՐԳԱՒԱՃԻ

«Խորհ. Հայաստան»ի աշխատակիցներէն մին, Գ. Իսահակեան, «Լենինեան - ստալինեան ազգային քաղաքականութեան» մասին փչողական փառաբանութիւն մը կատարած ժամանակ, կուտայ նաեւ հետեւեալ տեղեկութիւնները (21 յունուար).—

Անսպառ են Հայաստանի ջրային հարստութիւնները։ Հայ ժողովուրդին ստեղծագործ ձեռքը գործի լծեց երկրին լեռնային գետերը եւ լիճերը, օգտագործելով թէ ոռոգելու եւ թէ ելեկտրական ուժ ստանալու համար։ Ջուրի այդ հարուստ ուժերով այսօր կ'աշխատին հզօր ջրաելեկտրակայաններ, օրինակ՝ Քանաքեռի, Ձորագետի, Երեւանի, եւայլ ելեկտրակայանները, որոնք կը սնուցանեն Հայաստանի աճող արդիւնաբերութիւնը եւ գիւղատնտեսութիւնը։ Հանրապետութեան հարիւրաւոր գիւղերուն մէջ այսօր կը վառին Լենինի լամպարները։ 16 տարուան ընթացքին Հայաստանի ելեկտրակայաններուն ուժը աւելցած է 30 անգամ՝ համեմատելով 1913 տարուան ուժին հետ, իսկ նոյն ելեկտրակայանները 68 անգամ աւելի արտադրած են 1938ին՝ բաղդատմամբ 1913ի արտադրութեան։

Գիւղատնտեսութիւնը այնքան աճած է ներկայիս, որ 1938ին արտադրութեան արժէքը կը հասնէր 106 միլիոն րուբլիի։ Հողագործական կեանքը ընկերվարական ձեւ ստացած է այլեւս։ Հաւաքական գիւղատնտեսութեան ձեռնարկները 96.1 համեմատութիւն մը կը կազմեն երկրին մէջ, անոնց ձեռքը կը գտնուի երկրին ցանքի տարածութեան 96.6ը։

Գրել - կարդալ սորվեցնելու պայքարը այնքան նուաճումներ կատարած է, որ շատ քիչեր կան հիմակ գրի անծանօթ։ Հայաստանի բոլոր դպրոցներուն մէջ կ'ուսանին ներկայիս 320.000 աշակերտներ (1927ին՝ 83.000 էր անոնց թիւը)։ Ինը բարձրագոյն եւ 65 արհեստագիտական վարժարաններու մէջ կ'ուսանին 17 հազար ուսանողներ։

Մինչեւ այժմ երկիրը տուած է 5890 երիտասարդ մասնագէտներ, — ճարտարապետ, բժիշկ, տնտեսագէտ, գիւղատնտես, եւայլն։

Շինարարութեան ճակատին վրայ եւս մեծ աշխատանքներ են կատարուած։ Շինուած են 300.000 քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարաններ, վեց քաղաքներու մէջ՝ հարիւր քիլոմեթր երկարութեամբ ջրմուղ։ Հիմնովին փոխուած է Երեւանի, Լենինականի եւ այլ քաղաքներու դիմագիծը։ Տասնեակ հազարներով գիւղացիներ իրենց միջոցներով շինած են լուսաւոր ու նոր տուներ։

Յիշենք նաեւ որ Կիրովականի քիմիական գործարանը, Լենինականի սպանդանոցը եւ մանարանը, Ալավերդիի պղինձի ձուլարանը, Երեւանի արուեստական ձգախէժի գործարանը այնպիսի նուաճումներ են, որ կ'արժէ պարծենալ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

*** Մայիս 7ին կը լրանայ ռուս հանճարեղ երաժիշտին՝ Չայքովսքիի ծննդեան հարիւրամեակը։ Որոշուած է այդ հարիւրամեակը տօնել բովանդակ Խորհ. Միութեան մէջ։ Հայաստան եւս պատրաստութիւններ կը տեսնէ։ Երեւանի օփերան պիտի խաղայ Չայքովսքիի «Պիկովայա դամա»ն։ Պիտի հրատարակուին գրքոյկներ Չայքովսքիի կեանքին ու գործին մասին, ինչպէս նաեւ հատոր մը «Հայ երաժշտագէտները Չայքովսքիի գործունէութեան մասին», իսկ Հայ երաժիշտներու Միութիւնը մրցում մը պիտի բանայ երաժշտական ստեղծագործութեանց։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ՀԱՒԱՔՈՅԹ

« Սիփան - Կոմիտաս » երգչախումբը իր երկրորդ թէյասեղանը կազմակերպած է 7 ապրիլ կիրակի օր, ժամը 3 — 8, Բարեգործականի տան մէջ, 8 Rue Bossuet, գեղարուեստական կարեւոր յայտագրով։ Երգչախումբը որ ներկայիս կը հաշուէ 50 անդամ, ունի կարեւոր բաժին մը իր խմբերգով։ Արտասանութիւն, մեներգ, եւն.։

Մուտք 5 ֆրանք, թէյի հիւրասիրութեամբ։ Մասնաւոր պիւֆէ եւ նուագ։

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ՔԱՐԻՒՂԻ միջազգային արտադրութեան մասին հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, Ռումանիա վեցերորդ տեղը կը բռնէ, Մ. Նահանգներէն (61 առ հարիւր), Վենեզուելայէն, Ռուսաստանէն, Իրանէն եւ Հոլանտական Հնդկաստանէն վերջ։ Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ Գերմանիոյ ներկայացուցիչը, Տոքթ. Քլոտիուս, երեք շաբաթ մնալէ վերջ, չէ յաջողած բարձրացնել մարքին գինը, ոչ ալ կրճատել տալ արտածման տուրքը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը պատասխանելով Հալաբի Թղթակցին հարցումներուն, յայտարարեց թէ Եգիպտոս Դաշնակիցներուն կողմը պիտի բռնէ, եթէ պատերազմը ծաւալի Արեւելքի մէջ։ « Արաբական երկիրները Եգիպտոսը կը նկատեն իբրեւ մեծ քոյր ազգը եւ ես վստահ եմ թէ անոնք ամէն աջակցութիւն պիտի ընծայեն, եթէ ընդհարում պատահի։ Եգիպտոսի բանակը ի վիճակի է կատարելու իր պարտքը ռազմադաշտին վրայ»։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ պատուիրակութիւնը նոր դժուարութեանց հանդիպած է Մոսկուայի մէջ, ինչպէս կը հաւաստեն սկանտինաւեան Թերթերը։ Խ. Միութիւնը կը պահանջէ որ եւ է զինակցութիւն չկնքել Շուէտի եւ Նորվեկիոյ հետ, ապազինել նոր սահմանագլուխը, Մաններհայմի նոր գիծ մը չշինել, դադրեցնել լրագրական պայքարը Ռուսիոյ դէմ եւն.։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր ելմտացոյցը 4.112.000.000 տրախմի (30.743.924 տոլար) կը նախատեսէ ազգ. պաշտպանութեան համար, ուրիշ խօսքով՝ 6.628.036 տոլար աւելի անցեալ տարուան վրայ։ Ելմտացոյցին բացը պիտի գոցուի նոր տուրքերով։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ պիտի կազմակերպուին Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ, պատերազմի ընթացքին, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար։

ԱԶԳ. ՊԱՐԳԵՒԱԽԱՂԻ 7րդ շարքին վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի, 9 ապրիլ, ժամը 15ին, Քալէի մէջ։

35 — 36 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ բժշկական քննութեան հրաւիրուեցան Գերմանիոյ մէջ։ Այս առթիւ Թերթերը կը գրեն թէ զինուորագրութիւնը յառաջ կը տարուի շուեպինդ, օգտագործելու համար անոնք որ դուրս մնացած էին բանակէն։

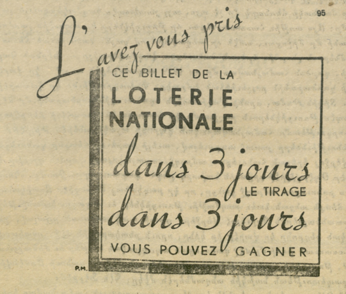
ԴԱՆՈՒԲԻ նաւային երթեւեկը վերսկսած ըլլալով, գերմանական նաւերը սկսան քարիւղ փոխադրել Ռումանիայէն։ Իւրաքանչիւր նաւ կրնայ փոխադրել 700 Թոն։ Մասնագէտներու կարծիքով, Գերմանիա պիտի չկրնայ տարեկան 500.000 Թոնէն աւելի քարիւղ փոխադրել Դանուբի ճամբով, մինչեւ Ռումանիայէն ստանալիք բաժինն է 700.000 Թոն։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ դիւանը ժողով գումարեց Պրիւքսէլի մէջ եւ որոշեց յանձնաժողով մը կազմել, որպէսզի նախնական աշխատանքները կատարէ, Եւրոպայի վերակառուցման ծրագրի մասին, պատերազմէն վերջը։ Յանձնաժողովը պիտի հաւաքէ բոլոր անհրաժեշտ նիւթերը, եւ մասնագէտներու յանձնախումբեր պիտի կազմէ, իւրաքանչիւր հարցի քննութեան համար։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ Գերմանիա երեք կղզիներ ծախու առած է, պատերազմէն առաջ։ Գերմանացի մը առաջարկած է գնել կամ վարձել յունական կղզի մը, ապաքինարան մը հաստատելու համար, բայց կառավարութիւնը նկատի չէ առած այս առաջարկը։

ԿԱՐԻՊԱԼՏԻԻ ազգականներէն Զօր. Ժօզէֆ, որ 16 տարիէ ի վեր Ամերիկա կը մնար իբրեւ կամաւոր աքսորական, նամակ մը ուղղելով Մուսոլինիի, իր ծառայութիւնը առաջարկեց Ֆաշական կառավարութեան։ Զօրավարը կ'ըսէ թէ խորապէս կը հիանայ Մուսոլինիի վրայ, որ հիմնովին վերակազմեց Իտալիան։

ՑԱՒՈՎ կ'իմանանք թէ Պ. Վահան Եարճանեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը, ՏԻԿ. ՆԱԶԵՆԻ որ խորապէս կը տառապէր մանուածապէս ողբացեալ Սիամանթոյի մահէն ի վեր։ Մեր խորին ցաւակցութիւնները բոլոր պարագաներուն։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ՆՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ԱՊՐԻԼ
MARDI 9 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4318

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Տնտեսական ճակատամարտը կը դառնայ հետզհետէ։ Անգլիա եւ Ֆրանսա նոյնիմաստ ծանուցագիրներ յանձնեցին Շուէտի եւ Նորվեկիոյ, ազդարարելով թէ չեն կրնար հանդուրժել «մասնակի չէզոքութեան»։ Գերմանիոյ արտաքին նախարարն ալ իր մօտ հրաւիրեց Պերլինի շուէտական եւ նորվեկեան դեսպանները, բացատրելու համար իր կառավարութեան տեսակէտը։ Միեւնոյն ատեն Անգլիա եւ Ֆրանսա խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Թուրքիոյ եւ պալքանեան երկիրներու իրենց դեսպաններուն հետ, որոնք Լոնտոն եւ Փարիզ հրաւիրուած են։ Մէկ խօսքով, չէզոքները կը գտնուին մուրճին եւ սալին միջեւ, իրենց առեւտրական ազատութիւնը պահպանելու համար։ Կան երկիրներ որ չեն ուզեր իրենց յարաբերութիւնները խզել Գերմանիոյ հետ, վախնալով հետեւանքներէն, քաղաքական թէ տնտեսական։

Թուրքիոյ եւ Ռումանիոյ դիրքը ամէնէն աւելի ուշադրութիւն գրաւած է, այս նոր կացութեան մէջ։ Անգարայէն Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, Գերմանիա պատրաստ է հինգ միլիոն սթերլինի (900 միլիոն ֆրանք) առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու Թուրքիոյ հետ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Գերմանիա կը պատրաստուի յանձնելու Թուրքիոյ ապսպրած երեք նաւերը, ինչպէս եւ մեծ քանակութեամբ շինանիւթ՝ կամուրջներու եւ մեքենաներու շինութեան համար։ Ասոր փոխարէն Գերմանիա պիտի ստանայ թրքական ծխախոտ եւ չոր պտուղներ։ Գալով Ռումանիոյ, Անգլիա կը յուսայ ձեռք անցընել առեւտրական գործառնութեանց գերակշռութիւնը, նոր համաձայնութիւն մը կնքելով։

Ռէնոյի դահլիճը ծերակոյտին կը ներկայանայ այսօր, երեքշաբթի, գաղտնի նիստի մը մէջ։ Եօթը հարցապնդումներ կան սեղանին վրայ, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Հինգշաբթի օր ալ երեսփ. ժողովը պիտի լսէ կառավարութեան բացատրութիւնները, վերջնապէս ճշդելով իր դիրքը։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ 300 ձեռնպահ երեսփոխաններէն շատեր փոխած են իրենց կարծիքը եւ ուրիշներ ալ կրնան դարձի գալ, վճռական թեանց ընթացքին, քուէարկելով ի նպաստ նոր դահլիճին։

Օդանաւային կռիւները սաստկացած են քանի մը օրէ ի վեր, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական զեկոյցները։ Ցամաքային գործողութիւնները միշտ կը մնան նոյն սահմանին մէջ,— փոխադարձ հետախուզութիւն, յառաջապահ զօրախումբերու ընդհարումներ եւն.։ Ոչ մէկ նշան՝ մօտալուտ ճակատամարտի մը մասին։

Իտալիոյ պատրաստութիւնները մեծ ուշադրութիւն գրաւած են քաղաքական շրջանակներու մէջ։ Մամուլը հրատարակեց կառավարութեան նոր հրամանագիրը պատերազմական կազմակերպութեան մասին, որուն ենթակայ են ոչ միայն քաղաքացիները, այլեւ կիները եւ 13 տարեկանէն վեր պատանիները։ Մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է, վարելու համար այս գործը։ Երբ մասնակի կամ ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարուի, ամբողջ ազգը կազմ եւ պատրաստ պիտի ըլլայ ամէն պատահականութեան հանդէպ։ Միեւնոյն ատեն զարկ պիտի տրուի արտասահմանի քաղաքական գործունէութեան։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԻՆԳ ԹՇՆԱՄԻ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (220րդ եւ 221րդ օր).—

Զեկոյց թիւ **431**, ապրիլ **6**, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։ Զեկոյց թիւ 432, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ։

Զեկոյց թիւ **433**, ապրիլ **7**, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։

Զեկոյց թիւ **434**, իրիկուն.— Քանի մը հրետաձգութիւն Վոժի արեւմտեան շրջանին մէջ։ Օդանաւային մեծ գործունէութիւն։ Հինգ թշնամի օդանաւեր վար առնուեցան, մէկը բրիտանական օդատորմիղին կողմէ։

*** Ինչպէս կը հաղորդէ պաշտօնական զեկոյցը, կիրակի օր վար առնուած են հինգ թշնամի օդանաւեր, մէկը՝ Անգլիացիներու կողմէ։ Օդը բացուած ըլլալով, օդանաւային կռիւները սաստկացած են։

Նոյն օրը գերմանական սուզանաւ մը խորտակեց նորվեկեան նաւ մը, «Նավարա» (2118 թոն), Սկովտիոյ բացերը։ Բոլոր նաւաստիները կորսուած կը համարուին, բացի 14 հոգիէ։ Ասով 55րդ նաւն է որ կը կորսնցնէ Նորվեկիա, պատերազմին սկիզբէն ի վեր, համագումար 120.000 թոն։ Մարդկային կորուստը կը հաշուեն 404 հոգի։

Գերմանական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ կիրակի օր հետապնդիչ օդանաւեր յարձակեցան 24 անգլիական օդանաւերու վրայ, Զիլթէն 150 քիլոմեթր անդին, եւ թէ երկու թշնամի օդանաւեր խորտակուեցան։

*** Ֆրանսայի զինուորական մասնագէտներն անգամ այլեւս գուշակութիւններ չեն փորձեր Գերմանիոյ ընդհանուր յարձակողականի մասին, քանի որ բոլոր նախատեսութիւնները ի դերեւ ելան։ Մարտը, որ Հիթլէրի աւանդական ամիսը կը համարուէր մեծ գործողութեանց համար, անցաւ գնաց առանց արտակարգ դէպքերու։ Ճիշդ է որ, ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, գերման բանակը որոշ գործունէութիւն կը ցուցնէ 200 քիլոմեթր ճակատին վրայ, Հռենոսի եւ Մոզէլի միջեւ, տասը օրէ ի վեր։ Անոնց հետախուզիչ խումբերը միշտ կ'աւելնան գիշերը թէ ցերեկը, եւ հրետաձգութիւնը սաստկացած է։ Բայց, Ֆրանսայի զինուորական լաւատեղեակ մասնագէտները մեծ կարեւորութիւն չեն տար այս շարժումներուն։ «Զարժեր պէտք եղածէն աւելի կարեւորութիւն ընծայել այս ամրակծութիւններուն», կ'ըսէ «Թան»ի զինուորական աշխատակիցը։ «Նախորդ պատերազմին ատեն ալ յաճախադէպ էին այսպիսի երեւոյթներ։ Այժմ Գերմանիոյ կեդրոնացումները իբրեւ նպատակակէտ ունենալով գիւղեր կամ անտառներ, կարեւոր եւ անմիջական յարձակում մը նախատեսել չեն տար։ Հիթլէր պատերազմ չէր նախատեսեր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ։ Ան հաւաքած չէր անհրաժեշտ նիւթերը, սկսելու եւ մինչեւ ծայրը տանելու համար այսպիսի մեծ գործողութիւն մը։ Կրնանք ըսել թէ լեհական պատերազմէն վերջը, ուր քարիւղը եւ ռազմանիւթը շռայլուեցան մեծ քանակութեամբ, գերման բանակը սպառած էր իր պաշարը։ Ան չունէր նաեւ անհրաժեշտ մեքենաները, խորտակելու համար այն ամրութիւնները որ կը փակեն արեւմտեան բոլոր սահմանները։ Հետեւաբար հաւանական է որ Առաջնորդը եւ իր զօրավարները դեռ անբաւական կը նկատեն պաշարի վերահաստատումը»։

«Թան»ի աշխատակիցը երկու եզրակացութեանց կը յանգի,— Առաջին՝ Հիթլէր կը հաւատայ թէ պատերազմը կարճ պիտի տեւէ, քանի որ բան մը չըներ այս պայծառ օդերուն.— Երկրորդ՝ կը հաւատայ թէ ժամանակը կը գործէ ի նպաստ իրեն եւ ոչ թէ Դաշնակիցներուն։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ԵՒ ՇՈՒԷՏԻ

Գերմանիան ալ իր կարգին կը սպառնայ

Վարչապետ եւ արտաքին նախարար Պ. Փոլ Ռէնօ շաբաթ օր ունկնդրութեան ընդունելով Փարիզի նորվեկեան եւ շուէտական դեսպանները, անոնց յանձնեց երկու ծանուցագիրներ, որպէսզի իրենց կառավարութեանց հաղորդեն։

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ նոյնիմաստ ծանուցագիր մը յանձնեց Լոնտոնի նորվեկեան եւ շուէտական դեսպաններուն։ Երկու ծանուցագիրներն ալ պարզելով Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ տեսակէտները՝ չէզոքութեան մասին, կ'ազդարարեն թէ չեն կրնար ընդունիլ մասնակի չէզոքութիւն մը եւ թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ շահագործել չէզոք պետութեանց տկարութիւնը։

Շուէտի եւ Նորվեկիոյ կառավարութիւնները անմիջապէս ձեռնարկեցին խորհրդակցութեան, պատասխանելու համար այս ծանուցագիրներուն։ Գերմանիոյ արտաքին նախարարն ալ իր մօտ հրաւիրեց Պերլինի նորվեկեան եւ շուէտական դեսպանները, իր կարգին ազդարարութիւններ ուղղելու համար։

Ինչպէս կ'երեւայ, երկու կողմերն ալ ձեռնարկած են դիւանագիտական ճնշումի մը, իրենց ազդեցութեան տակ պահելու համար չէզոք պետութիւնները։

Նոյն օրը Նորվեկիոյ արտաքին նախարարը, Քոհթ, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, պարզեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը։ Այս առթիւ յայտարարեց.

— «Նորվեկիա երբեք չահագրգռուած չէ ո եւ է պատերազմիկի միանալու այս պատերազմին մէջ։ Կառավարութիւնը իր տնտեսական քաղաքականութեան մէջ պահած է խիստ չէզոքութիւն, ապահովելու համար Նորվեկիոյ առեւտրական յարաբերութիւնները բոլոր երկիրներուն հետ։ Մենք կը ջանանք պահել մեր առեւտուրին խաղաղութեան շրջանի մակարդակը օտար պետութեանց հետ»։

Ցետոյ յիշելով Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ վկայութիւնները այս քաղաքականութեան մասին, Նախարարը վստահութիւն յայտնեց թէ անոնք պիտի յարգեն Նորվեկիոյ չէզոքութիւնը։ Պատերազմէն ի վեր Նորվեկիա կորսնցուցած է 54 նաւեր (այժմ 55), որոնց եօթը զարնուած են գերմանական ականներու, 12ը՝ հաւանաբար գերմանական, երկուքը անգլիական, հինգը՝ հաւանաբար անգլիական եւ 13ը անծանօթ ականներու,— թերեւս ռուսական։ Ուրիշ 12 նաւեր ռմբակոծուած կամ թորփիլահար եղած են գերմանական օդանաւերու կողմէ։ Պատերազմին սկիզբէն ի վեր Նորվեկիա ուղղած է 21 բողոքագիրներ զանազան կառավարութեանց,— հինգը Գերմանիոյ, տասը Անգլիոյ, վեցը Խ. Միութեան։ Կարգ մը պարագաներու մէջ կարելի եղած չէ ճշդել թէ ո՛վ է բռնաբարած չէզոքութիւնը։

Նախարարը յիշեց նաեւ Ֆինլանտայի եւ Շուէտի հետ ծրագրուած զինակցութեան խնդիրը, եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը յանձնարարած է զինուորական վարիչներուն ուսումնասիրել այս ծրագիրը։

Նոր դահլիճը խորհրդարանին առջեւ

»»» . «««

Ռէնոյի դահլիճը իր առաջին քննութիւնը պիտի անցընէ Ծերակոյտին առջեւ այսօր, երեքշաբթի եւ վաղը, գաղտնի նիստի մը մէջ, պատասխանելով եօթը-ութ հարցապնդումներու։

Ինչպէս յայտնի է, խորհրդարանը կը պահանջէ աւելի վճռական գործունէութիւն, պատերազմը շահելու համար։ Հարցապնդողները կ'ուզեն իմանալ նոր դահլիճին ուղեգիծը՝ զինուորական, քաղաքական թէ տնտեսական։ Վարչապետը պատրաստակամութիւն յայտնած է ընդունելու անմիջական վճռաբանութիւն մը, վստահութեան խնդիր յարուցանելով։ Տեղական թերթերուն կարծիքով, եթէ նախկին վարչապետը, Լավալ եւ ուրիշ ականաւոր ծերակուտականներ յարձակողականի չձեռնարկեն, դահլիճը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ Ծերակոյտէն, եւ երեսփ. ժողովին պիտի ներկայանայ աւելի զօրացած։

Հարցապնդումներուն մէջ կը գտնուին հետեւեալ խնդիրները,— Ազգ. պաշտպանութեան պահանջները հաշտեցնել երկրին տնտեսական շահերուն հետ.— Ի՞նչ միջոցներ կը նախատեսուին, վերջնական յաղթանակը շահելու համար.— Հրամանատարութեան խնդիր եւն.։

ԱՄԱՍԻՈՅ ողողումներուն հետեւանքով անպատսպար մնացած են 20.000 հոգի, ինչպէս կը հեռագրեն Անգարայէն։ Վնասուած են աւելի քան 30 գիւղեր։ Նոր հեռագրի մը համաձայն, Ալիսի ջուրերը իջնել սկսած են, տեղ տեղ մինչեւ 7 մեթր բարձրանալէ վերջ։ Սակայն ամբողջ գիւղեր դեռ ջուրերուն տակ են եւ հարիւրաւոր հեկթար հողեր ողողուած։ Շատ մը կամուրջներ քշուած են, տուներ փլած, արջառը խեղդուած, բայց մարդկային կորուստ չկայ։ Միայն քանի մը հոգի վիրաւորուած են պատերու փլուզումէն։ Ազատարարները հրաշքներ գործած են, մասնաւորապէս Քարամուսթաֆայի մէջ փրկելով 75 հոգի որոնք բարձունքի մը վրայ ապաստանած էին, հեղեղի սպառնալիքին տակ։ Հարաւային քամին կը շարունակէ փչել հալեցնելով ձիւները։ Կը վախցուի որ ուրիշ գիւղեր ալ վտանգուին։ Դերջանի հեղեղատը կը սպառնայ Երզնկա քաղաքին, որ ամբողջովին կործանած էր երկրաշարժէն։

ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԾՐԱՐՆԵՐԸ (colis) ձրի փոխադրելու պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ ապրիլ 30։ Ծանրութիւնը պէտք չէ անցնի հինգ քիլօն։

Տնտեսական պատերազմը, Թուրքիա եւ Պալքանները

Անգարայի եւ պալքանեան երկիրներու անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները Փարիզ եւ Լոնտոն հրաւիրուած ըլլալով, կը խորհրդակցին իրենց կառավարութեանց հետ, սաստկացնելու համար Գերմանիոյ տնտեսական պաշարումը։ Այս առթիւ «Թայմզ»ի դիւանագիտական խմբագիրը կը գրէ թէ մասնաւորապէս միջոցներ ձեռք պիտի առնուին որպէսզի Գերմանիա չկարենայ հողագործական արտադրութիւններ, մետաղներ եւ ռումանական քարիւղ ճարել։ Այդ միջոցներէն մէկն է գնել Թուրքիոյ եւ պալքանեան երկիրներու աւելցած արտադրութիւնները։ Համաձայնութիւն գոյացած է գնելու համար Թուրքիոյ արտադրութիւնները թրքական ոսկիով։ Առանձին պայմանագրութիւններ պիտի կնքուին իւրաքանչիւր պալքանեան պետութեան հետ։ Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, հակազդելու համար գերմանական ճնշումին։

*** Սեւ ծովու պաշարման սպառնալիքը մեծապէս կը գրաղեցնէ պալքանեան երկիրները եւ Թուրքիան։ Այս առթիւ Թուրք թերթերը նորէն կը շեշտեն թէ Անգարայի դաշնագիրը միայն պաշտպանողական հանգամանք ունի։ Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթը կը գրէ.

— «Այն լուրերը թէ Դաշնակիցները վճռած են անողոք պաշարում մը հաստատել Սեւ ծովու մէջ, կը ծառայեն խանգարելու խաղաղութիւնը հարաւային արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Քանի որ Գերմանիոյ թրքական արտածումները 58էն 2 առ հարիւրի իջած են, Անգարայի մէջ պատճառ չեն տեսներ որ Դաշնակիցները պահանջեն իրենց մարտանաւերը անցընել Տարտանէլէն»։

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Անգարայի անգլիական դեսպանը Լոնտոն մեկնելէ առաջ յայտարարեր է թէ պաշարումի ընդարձակման մասին Պալքաններու մէջ տարածուած լուրերը առ նուազն կանխահաս են։ Գալով դաշնակից տորմիղներուն Տարտանէլէն անցքին, դեսպանը ըսած է թէ Թուրքիոյ վարչապետին յայտարարութիւնը բացորոշ է այս մասին եւ թէ Մոնթրէօյի համաձայնութեամբ ճշդուած են մարտանաւերու անցնելուն պայմանները։

Ամէն պարագայի մէջ, Պալքանները անձկութեամբ կը սպասեն դէպքերու ընթացքին։

*** «Տէյլի» շահեկան խնդիր մը կը յուզէ,— գերմանական սուզանաւերը ինչո՞ւ չեն գործեր Միջերկրականի մէջ։ Եւ կը բացատրէ.— Սուզանաւերու գործունէութեան համար պարենաւորման եւ նորոգութեան խարիսխներ պէտք են։ Արդ, Գերմանիա չի կրնար գտնել այդ խարիսխները Միջերկրականի մէջ։ Նախորդ պատերազմին իր տրամադրութեան տակ էր Տալմաթիոյ ամբողջ ծովեզերքը, աջակցութեամբ Աւստրիոյ, յետոյ իրեն հետ էր Թուրքիան։ Այսօր այս վերջինը միւսի հետ է։ Գալով Ադրիականի, կը գտնուի չէզոք Եուկոսլավիոյ կամ Իտալիոյ ձեռքը։ Այս վերջինը կ'ուզէ իրեն պահել Դամոկլէսի սուրը դաշնակից տորմիղին համար։

*** Գերմանական մամուլը կը շարունակէ սպառնալիքներ ուղղել չէզոքներուն, որպէսզի գործիք չդառնան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի։ Թերթ մը կ'ազդարարէ.— «Բացարձակապէս ստոյգ է որ պատերազմէն վերջը այս չէզոքները այլեւս մէկ գնորդ պիտի չգտնեն ամբողջ աշխարհի մէջ։ Անգլիա իր բռնած ընթացքով կ'ապացուցանէ թէ տնտեսական պատերազմի ծայրագոյն սահմանին հասած է»։ Բոլոր թերթերը կը թելադրեն որ սկանտինաւեան երկիրները միանան եւ ընդդիմանան Անգլիոյ։

Իտալական մամուլն ալ ուշադրութեամբ հետեւելով այս պայքարին, կ'ազդարարէ թէ երկիրը պատրաստ է ամէն պատահականութեան հանդէպ։ «Ինչ որ ալ ըլլան զարնան ծագելիք դէպքերը, Իտալիա պատրաստ է։ Երիտասարդ եւ վճռական, Իտալիան, որ մէկ տարի առաջ երեք օրէն ազատեց ժողովուրդ մը (Ալպանիա) եւ որ անկէ առաջ նուաճած էր եթովպական կայսրութիւնը, եօթը ամիսէն, մեր ուզած եւ ստեղծած Իտալիան է, քսան տարուան տաժանելի եւ անընդհատ փորձերէ վերջը»։

*** Թուրք թերթերը անձկութեամբ կը հետեւին տնտեսական պատերազմին ելեւէջներուն։ «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ այս առթիւ.

— «Բոլոր ազգերուն ճակատագիրը կախում ունի ներկայ հսկայական պայքարին վերջնական ելքէն։ Ոչ մէկ եւրոպական ազգ ապահովուած է պատերազմին դէմ, որ դեռ նոր կը սկսի։ Չէզոք երկիրները պէտք է ըմբռնեն որ եթէ ժողովրդավար պետութիւնները պարտուին, պզտիկ եւ միջին ազգերը պիտի կորսուին»։

Խ. Միութեան պատրաստութիւնները

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Մոսկուայէն.—

Ծարտարագործութեան պաշտօնական օրկանը, «Ինդուստրիա», կը գրէ թէ քարիւղի արդիւնաբերութեան համար այս տարուան գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ շահագործել անցեալ տարի բացուած նոր հորերը։ 1938—39 ծրագիրը ամբողջովին իրականացած չէ, այս նոր հորերուն պատճառով եւ երկիրը կորսնցուցած է հարիւր հազարաւոր թոն քարիւղ։ 1940ի առաջին ամիսներու ընթացքին ալ անհրաժեշտ բարւոքումը չտեսնուեցաւ։ Թերթը կը յանձնարարէ գործի ձեռնարկել հարուածային կարգով, բանեցնելու համար 2135 հորեր։

Նոյն թերթը ուրիշ յօդուածով մը կը յանձնարարէ անմիջապէս օդի հարձակումներէն պահպանել քարիւղի պահեստները, քարէ շտեմարաններ շինելով, ինչպէս յանձնարարուած էր երկու տարի առաջ։ Բագուի շրջանը չափազանց մեծ պահեստներ ունի ամէնէն ընտիր քարիւղի, բայց հին ժամանակներէ ի վեր հողէ բաց հորեր կամ շտեմարաններ կը պահէ։ Այս կերպով ընտիր քարիւղը եւ վառնոցը իրար կը խառնուին միեւնոյն հորերուն մէջ եւ ահագին քանակութեամբ կազոլին կը կորսուի օդին մէջ։ Մինչեւ հիմա շատ բան եղած է գոց շտեմարաններ շինելու համար Ադրբէջանի մէջ, քարիւղի իւրաքանչիւր տեսակը զատելով։ Շատ մը բաց հորեր փակուած են եւ հազարէ աւելի հորեր կնքուած՝ մասնաւոր դրութեամբ։ Մոսկուայէն խումբ մը մասնագէտներ ղրկուած են Բագու, «կնքուած» շտեմարաններ շինելու համար։

*** Գերագոյն Խորհուրդի Կովկասի պատգամաւորներէն մէկը յայտարարեց թէ զինագործարանները գիշեր ցերեկ կը բանին եւ թէ նոր գործարաններ շինուած են, Ֆինլանտայի մէջ եղած կորուստները դարմանելու համար։

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Խ. Միութիւնը իր ուշադրութիւնը դարձուցած է դէպի Ծայր. Արեւելք։ Խորհրդային թերթերը բուռն յօդուածներ կը հրատարակեն Ճափոնի դէմ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԵՕԹԸ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐ

ԱԼԺԵՐԻԱ.— Կ'ուզէի ծանրանալ կարգ մը գիտելիքներու վրայ, որոնք անհրաժեշտ են մեր երիտասարդ զինուորներուն համար :

Եօթը ամսուան ընթացքին այնքան բաներ տեսանք, որ տակաւին վաղահաս կը նկատենք գրչին յանձնելու : Պահակութիւն, գոմերու կեանք, յարդ ու ցեխ, քար ու խարակ, անըսպասելի արկածներ : Մէկ խօսքով, աբթուն պահակ ամենուրեք :

Անհման է ֆրանսացի զինուորը իրբեւ ընկեր, իբրեւ բարեկամ : Մեծ քաղաքներու փողկապաւոր պարոններուն պէս չէ, որ միշտ խաղայ քու ազգային արժանապատուութեան հետ : Ամէնքն ալ մէկ հաւատքի, մէկ պարտականութեան զինուորներ են : Կարծես ամէնքն ալ կ'ուզեն ըսել .—

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի ամեն իր տխուր շքախումբով :

Կուգայ օր մը — մարտի օրը — հրճուանքով կը վճարես կեանքդ :

Երիտասարդ ու համարձակ արիւն մը՝ կը փռուի ձիւնին վրայ ,

Եւ կապոյտ ու ջինջ երկնակամարին տակ դրօշակ մը կը գծուի, որ քուկդ է :

Այսպէս է խորշակահար բազմութեանց կեանքը :Եւ մենք մաս կը կազմենք անոնց :

Երբ կ'ըսենք աստիճանաւոր , կը նշանակէ պետ մըն է : Պետ կը նշանակէ ղեկավար, միաժամանակ օրինակ : Լաւ զինուոր մը ըլլալու համար անհրաժեշտ է ըլլալ պատուախնդիր ,քաջ, կարգապահ, անձնուէր, յանդուգն, վճռական եւ համբերատար : Աւելորդ չըլլար մի առ մի քննել այս յատկութիւնները զինուորական մտքի կազմաւորման համար :

ՊԱՏՈՒԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ .— Զգացում մը որ կը բարձրացնէ զինուորը զինուորին մէջ : Հպարտութիւն կը զգայ իր կատարած գործերէն, եւ միանգամայն կը նուաստանայ անոնցմով : Ամէնէն առաջ զինուորէն կը պահանջուի յարգանք ինքնիրեն հանդէպ, պաշտամունք՝ պետական դրօշին հանդէպ, հաւատարմութիւն՝ երկրի օրէնքներուն եւ մարդասիրութիւն թշնամի վիրաւորներուն հանդէպ :

ՔԱՋՈՒԹԻՒՆ .— Ամէնէն հիմնական զգացումն ո եւ է զինուորի համար : Նափոլէոն շատ բարձր կը գնահատէր քաջութիւնը եւ խօսելով իր զօրավարներէն մէկուն մասին, կ'ըսէր .— « Եթէ ամէնքն ալ քաջ են անոր պէս, աղամանդի ծանրութիւն ունին» : Երկու տեսակ քաջութիւն կայ, — Բնական եւ բնազդական որ խիզախութիւն կը կոչուի, երկրորդ՝ ստացական եւ դաստիարակ : Հայոց դիւցազներգութիւնը հարուստ է բնական եւ բնազդական քաջարծութեամբ : Հոս պէտք չունինք այլազան օրինակներ յիշելու : Անսպառ պատմական գանձեր ունինք, որ կրկնելու պէտք չկայ : Բայց զինուորական կեանքիմէջ ստացական եւ դաստիարակ քաջութիւնն է որ կը գնահատուի, որովհետեւ ենթակայ է չափուած - ձեւուած կարգերու եւ հաշիւներու : Այս քաջութիւնն է որ զինուորին կը ներշնչէ ամէն զրկանքի տոկալու եւ տանջուելու կամք : Անշուշտ վախկոտութիւնը վատ զգացում է, բայց ո՞ր քաջը կրնայ ըսել թէ կրակին առջեւ չի դողդար կամ յուզում չզգար : Ամէնքն ալ մարդ են ամէնէն առաջ : Բայց միայն քաջութիւնն է որ կը բարձրացնէ մարդն ու միտքը :

ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ .— Ի՞նչ է կարգապահութիւնը : Պիտի ըսենք՝ հնազանդութիւն եւ ենթակայութիւն : Բաւական չէ հնազանդիլ իր պետերուն, առանց վէճի ու տրտունջի գործադրել անոնց հրահանգները, վերջապէս ընել ինչ որ կը թելադրուի : Առանց կարգապահութեան ոչ բանակ եւ ոչ յաղթանակ գոյութիւն ունի, կ'ըսէր Նափոլէոն : Եւ յիրաւի կարգապահութիւնը հիմքն է բոլոր կազմակերպութիւններու : Զինուորական օրինագիրքը խստօրէն կը պատժէ կարգապահութեան դէմ անսաստողները : Զինուորը վախի զգացումով պէտք չէ որ հնազանդի, այլ հայրենասիրութեան եւ դատողութեան ըզգացումով : Երբ կ'ուզես սրտի եւ ներքին հաշիւներու ձայնին հնազանդիլ, կը դառնաս անկարգապահ : Ով որ հրամայել կ'ուզէ, նախ պէտք է հնազանդիլ գիտնայ : Միթէ նոյնը չէ՞ քաղաքացիական կեանքին մէջ : Դիտեցէք որ եւ է ամրակուռ կազմակերպութիւն եւ պիտի տեսնէք, որ կարգապահութիւնը միակ դերակատարն է :

ԱՆՁՆՈՒԻՐՈՒԹԻՒՆ .— Բարձր ու վեհանձն զգացում մը, որ մարդը կը մղէ զոհաբերել իր կեանքը իր նմաններուն եւ հայրենիքի փրկութեան համար : Զինուորական համազգեստին տակ մարդ կը զոհէ իր կեանքը, իր զգացումները, իր շահերը, իր դիրքը, յանուն հայրենիքի շահերուն : Մեր հայդուկները անձնուիրութեան բիւրեղ եւ տիպար օրինակներ են :

ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆ . — Հոգեկան յատկութիւն մը, որ անհատը կը մղէ անկարելին փորձելու : Յանդուգն ձեռնարկները միշտ պսակուած են յաղթանակով : Երբ կը կարդաք հինաւուրց հայ ահաբեկիչներու յանդուգն ու խրոխտ ձեռնարկները, անսահման հպարտութեամբ կը լեցուիք : Յանդգնութիւնը զինուորին հիմնական տարրերէն մէկն է :

ՎՃՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ . — Գործելու կամքը եւ նպատակի մը հասնելու ճիգը կրնայ պատահիլ որ նկատուին նըւազ յաջող ու նպատակայարմար : Բայց զինուորական կեանքին մէջ բազմաթիւ օրինակներ, հակառակը կը պնդեն :

Զօրավար Պրաք կը պատմէ որ, երբ 1806ին, 7րդ Հիւսար գունդին հետ Սիլեզիայէն կ'անցնէր, հանդիպած է գոթական գիւղակի մը, որուն դրան վրայ՝ ցուլի մը արձանին վրայ գըրուած էր գերմաներէն .— «Աւելի վըճռականն է որ կը յաղթանակէ» : Ինքն ալ կը գործադրէ այդ նշանախօսքը եւ կը յաջողի :

Վճռականութիւնը մարտական ձեռնարկներուն մէջ, կարեւոր ազդակ մըն է զոր ներկայ պատերազմը աւելի քան անհրաժեշտ կը դարձնէ :

ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ .— Զէնքի եղբայրները իրարու միացնող միակ կապը : Զինուորը կատարելիք պարտականութիւններ ունի ոչ միայն իր աստիճանաւորներուն, այլեւ իր զինուոր ընկերոջ հանդէպ : Պէտք է սիրել եւ սիրուիլ : Պէտք չէ փորձել հարուածել ընկերոջ մը արժանապատուութիւնը, ազնուութիւնը : Զօրամասի մը մէջ ընկերը բարեկամ մըն է, հարազատ մը : Մերթ այս բարեկամութիւնը կը դառնայ այնքան ջերմ, այնքան թանկագին, որ քաղաքացիական կեանքի մէջ անկարելի է գտնել :

Ահա եօթը պատուիրաններ, անհրաժեշտ տարրերը զինուորական մտքի կազմաւորման, ինչ աստիճանի վրայ ալ գտնուիք :

Դեռ կը խօսինք ուրիշ գիտելիքներու մասին, որոնք նոյնքան պիտանի են զինուորին համար :

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

«Պալքանները ծախու հող չեն»

Թուրքերէն Թան'ի խմբագրապետը, Զէքերիա Սէրթէլ այս վերնագրին տակ դիտել կուտայ (25 մարտ)·

— Կը տեսնենք թէ վերջին օրերս Պալքանները սակարկութեան նիւթ դարձած են, իբրեւ ծախու հող : Այլ եւս ստոյգ է որ Մուսոլինի — Հիթլէր գաղտնի տեսակցութիւնը գլխաւորաբար պալքանեան խնդրին շուրջ դարձած է :

Պալքաններու մէջ շահեր ունին թէ Գերմանիան, թէ Իտալիան եւ թէ Ռուսիան : Այս շահերը իրարու հակադիր ըլլալով, մինչեւ հիմա ընդհարում տեղի չունեցաւ եւ Պալքանները ազատեցան պատերազմին մըղուելէ : Բայց ռուսեւֆինլանտական հաշտութենէն վերջ, Պալքանները նորէն առաջնակարգ կարեւորութեամբ խնդիր մը դարձան Պերլինի համար : Պատճառն ալ սա է :

Անգլիական մամուլին համաձայն, Գերմանիա կը պատրաստուի գարնան մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկելու արեւմտեան ճակատին վրայ, ցամաքէն, օդէն եւ ծովէն : Եւ որպէսզի յաջողի, կ'ուզէ որ շարունակուի Պալքաններու գոյավիճակը եւ նոր ճակատ մը սանդծուի այս շրջանին մէջ : Այս անհրաժեշտութեամբ է որ աշխատեցաւ իրարու հետ հաշտեցնել իտալական եւ ռուսական շահերը, եւ այս է Պրէննէրի տեսակցութեան իրական ու կարեւոր պատճառը :

Գերմանական մամուլին համաձայն, չկարենալով հիւսիսը ճակատ մը կազմել Ռուսերուն դէմ, Դաշնակիցները նոր ճակատ մը պիտի սանդծեն հարաւէն եւ շատ հաւանաբար Պալքաններէն, որպէսզի զօրացնեն Գերմանիոյ պաշարումը : Ասոր համար պատրաստ են Սուրիոյ ֆրանսական եւ Պաղեստինի ու Եգիպտոսի անգլիական բանակները : Այս շարժումը արգիլելու համար, հարկ է իտալեւգերմանեւռուսական խմբակ մը կազմել Պալքաններու մէջ եւ ճշդել երեք անդամներուն ազդեցութեան գօտիները : Երբ դուրսէն յարձակում կը գործուի այդ գօտիներուն վրայ, երեք պետութիւնները միասին պիտի պաշտպանեն զանոնք :

Եթէ հաւատանք կարգ մը գրոյցներու, Եուկոսլաւիա մաս կը կազմէ իտալական ազդեցութեան գօտին, Հունգարիա՝ գերմանականին, Ռումանիա՝ ռուսականին :

Կը տեսնուի թէ Դաշնակիցները եթէ ոչ զինուորական, գոնէ տնտեսական յարձակումի մը կը պատրաստուին Պալքաններու մէջ : Ռումանիոյ քարիւղի խնդրին մէջ կը մըցին Գերմաններուն դէմ, իսկ Եուկոսլաւիոյ արտադրութիւնները ձեռք անցընելու համար առեւտրական նոր դաշինքներ կնքեցին :

Եթէ Պալքաններու եւ Դանուբի մէջ շահ ունեցող պետութեանց հարցնէք, բոլորը միաբերան պիտի ըսեն թէ խաղաղութեան եւ գոյավիճակին պահպանումը կ'ուզեն : Ռուսիա կողմնակից է ոչ-յարձակման ուխտեր կնքելու Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ հետ : Գերմանիա առաջարկած է երաշխաւորել Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանները : Իտալիա այնքան առաջ կ'երթայ, որ կը յայտարարէ թէ պատրաստ է նոյնիսկ կռուելու անոնց դէմ որ պիտի ուզեն խանգարել Պալքաններու գոյավիճակը : Անգլիան եւ Ֆրանսան ալ այդ շրջաններու խաղաղութիւնը պահպանելու համար դինակցութիւններ կնքած եւ երաշխաւորութիւններ տուած են կարգ մը պալքանեան պետութեանց :

Այն ատեն ի՞նչ է սա յուզումը եւ խարանգումը՝ Պալքաններու եւ Դանուբի շուրջ : Ինչո՞ւ երկու կողմերն ալ զբաղած են Պալքաններու խաղաղութիւնը խանգարող գրգռութիւններով : Ի՞նչ է իմաստը երաշխաւորութեանց, սա պաշտպանողական խմբակներուն, սա հաւաստիքներուն :

Խնդիրը սա է .— Մեծ պետութիւններէն իւրաքանչիւրը զբաղած է միայն իր շահերուն պաշտպանութեամբը՝ Դանուբի եւ Պալքաններու մէջ : Այն օրը որ շահ տեսնէ գոյավիճակին խանգարման մէջ, պիտի չքաշուի փորձանք դառնալէ Պալքաններուն գըլխուն : Հիմակուան անոնց բռածը պարզապէս սա է .— Հողը վարձել եւ շուրջը առժամեայ պատ քաշել :

Բայց Պալքանները վարձու հող չեն, եւ միայն Պալքանցիները կրնան իրենց հողը փրկել գրաւուելէ կամ ծախուելէ : Պալքաններու խաղաղութեան միակ եւ ամենամեծ երաշխիքը այս է : Պալքանցիները երբեք պիտի չթոյլատրեն որ ո եւ է աշխարհակալ պետութիւն խանգարէ իրենց խաղաղութիւնն ու գոյավիճակը :

ՄԻՈՒԹԵՒԷՅԼԻՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ « Ժամանակ » թերթը կը գրէ .— Ձեռնարկուած է պատրաստութեանը՝ իւրաքանչիւր թաղականութեան համար (եկեղեցի, հիւանդանոց, որբանոց) միւթէվէլլիներու ընտրութեան, երեքական ընտրելիներու ցանկերու :

Ամէն մէկ թաղականութեան համար այս երեքական ընտրելիները ներկայացնելով, մէկը պիտի ընտրուի երեք հոգիէն, եւ անիկա պիտի ըլլայ միւթէվէլլին, պատասխանատու՝ Էվգաֆի մօտ, իսկ այդ անձը իրեն խորհրդական անդամներ պիտի ընտրէ : Իւրաքանչիւր թաղականութեան անունով սկսած են ներկայացուիլ այդ ցանկերը :

Բոլոր թաղականութեանց համար ալ ընտրական այս եղանակը պիտի գործադրուի :

Եթէ երբեք ներկայացուած ցանկերուն մէջ գտնուին արդէն ընտրուած միւթէվէլլիներ եւ եթէ կրկին անոնք ընտրուին, վերահաստատուած կ'ըլլան, բայց արդէն ընտրուած ըլլալը ազատ չի պահեր իրենց սահմանուած թաղականութիւնը՝ նոր միւթէվէլլիներու ընտրութենէն, քանի որ բոլոր թաղականութեանց համար ընտրական մէկ դրութիւն պիտի գործադրուի :

*** Աւալ հինգշաբթի օր, Պէշիկթաշի գայմագամը կը կանչէ Թաղական Խորհուրդը եւ կը հրամայէ այլ եւս գործի չխառնուիլ : Թաղականութեան ատենապետը բացատրած է թէ իրենք կառավարութենէն վաւերացուած են եւ թէ միակ միւթէվէլլիութեան դէմ բողոքած են Պետական Խորհուրդին : Եւ գայմագամին պահանջին վրայ ներկայացուցած են խնդրագրին թիւը :

*** Բերայի երեք եկեղեցիներու դպիրներուն՝ երկար տարիներէ ի վեր սովորութիւն էր որ Զատկին կօշիկ կը տրուէր, իբրեւ թաղին նուէրը : Այս Զատկին դպիրներուն կօշիկ չբաժնուեցաւ : Նոյնպէս հագուստ չտրուեցաւ եկեղեցական պաշտօնեաներուն կամ դրեստի դրամ, ինչպէս սովորութիւն էր :

*** Քանի մը շաբաթէ ի վեր դադրած է Բերայի Լուսաւորչեան Մանկապարտէզի աշակերտներուն ճաշը, որ կը հայթայթուէր Էսայեան վարժարանի խոհանոցէն :

*** Թաղի մը միւթէվէլլին (Բերա) այս տարի չէ արտօնած ժողովուրդին դիմել, ի նպաստ այրի երեցուհիներուն :

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԹՈՒՆՈՒԶ, 29 մարտ .— Սիրելի « Յառաջ », այս շրջանին մէջ, Բ. քաղաքը կը գտնուին երկու հայ զինուորներ, որոնք զօրաշարժի առաջին օրէն կը ծառայէին Ալժերիոյ մէջ : Երկուքն ալ իրենց մարզանքը լրացուցած են, գոհունակութիւն պատճառելով սպաներուն : Այս երկու զինուորները նախապէս կը բնակէին Փրիվա (Արտէշ) եւ եօթը ամիսէ ի վեր միասին են (Ա. Քէչիշեան եւ Մ. Փօյաճեան) : Երկուքն ալ խանդավառութեամբ կը կարդան սիրելի «Յառաջ»ը, որ դրկուած էր երկասող նամակի մը վրայ :

*** Հայ զինուոր մը եւս, Մ. Դարբինեան, որ Ալժերիա փոխադրուած էր Ֆրանսայէն, այժմ կը գտնուի Թունուզ, բոլորովին մինակ, անապատին մէջ, իբրեւ ընկեր ունենալով միայն «Յառաջ»ը : Կը ծառայէ Զուաւներու գունդին մէջ :

× Սիրելի «Յառաջ», մեր շրջանին մէջ կը գտնուին երկու հայ զինուորներ : Նախապէս Կրընօպլ էին տասնէ աւելի ընկերներով, բայց հետզհետէ բաժնուելով երկու հոգի մնացին : Միւսները հիւանդութեան կամ չորս զաւակներու հայրեր ըլլալով վերադարձան իրենց տուները : Երկուքն ալ վիէննէն են, նոյն օրը կանչուած : Վեց ամիս Կրընոպլ մնալէ վերջ փոխադրուեցան Լիոնի մօտ ուր մնացին մէկ ամիս : Այնտեղ դասեր առին ինքնաշարժ ճամբորդութեան մասին, օթօները եւ մօթօրները վարելու իրաւունքով :Զատկի օրը նորէն ճամբայ ելան անյայտ ուղղութեամբ, քալելով ամբողջ օրը : Երկուքն ալ շատ հանդիստ են, բարձրաբերձ լեռներու մէջ, որ կը յիշեցնեն հայրենի երկիրը : Երկուքն ալ ազգային ոգին վառ կը պահեն երգելով եւ «Յառաջ » կարդալով : «Հայ զինուորը հանգիստ չի կրնար ըլլալ առանց «Յառաջ»ի :—

Հրանդ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Գրեցինք թէ լրացաւ Երեւանի Օփերային շինութիւնը : Բացումը կատարուեցաւ Յունուար 20ին, եւ այդ առթիւ տօնուեցաւ նաեւ Երեւանի թատրոնին հիմնադրութեան եօթնամեակը :

«Խորհ. Հայաստան» կը գրէ .— Ինտերնացիոնալի նուագով բացուեցաւ հոյակապ բեմին թաւշեայ վարագոյրը : Բեմին վրայ դիրք գրաւած էին կոմունիստ կուսակցութեան Բ. քարտուղար Ս. Ղեւոնդեան, գործավարներու խորհուրդին փոխ-նախագահ Գ. Աղբալեան, արուեստագէտներ Հայկանուշ Դանիէլեան, Ա. Տիգրանեան, Պ. Լիսիցեան, ինչպէս նաեւ օփերային շինութեան աշխատաւորները :

Արուեստի գործերու վարչութեան պետը, Ա. Շահինեան, կարճ ճառ մը խօսեցաւ, յետոյ ճառեր արտասանեցին Խ. Սարգսեան, Արուս Ոսկանեան, Սվետլով, Գլատկով, Հայկանուշ Դանիէլեան :

Ամէնէն վերջ ներկայացուեցաւ «Ալմաստ» օփերան :

Երեւանի օփերան կը կրէ Ալեքսանդր Սպենդիարեանի անունը եւ ստացած է Լէնինի շքանշանը : Օփերային կից կը գործէ պարախաղի (պալէթ) թատրոն մը, եօթը տարիէ ի վեր, շինուած՝ Ակադեմական Ալ. Թամանեանի նախագծին վրայ :

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ (Յապաղած) .— Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը իր վաւերացումէն անմիջապէս վերջ գործի ձեռնարկեց, եղբայրական օգնութեան համար եւ մարտ 10ին ցերեկոյթ մը սարքեց : Ոչ միայն աղբեր փակցուած էին, այլեւ նամականիներուն մէջ ալ ձգուած էին հրաւիրագիրներ : Դժբախտաբար ներկայ էին միայն 40 հոգի․․․ Այս առթիւ նուէրներ ըրին հետեւեալ հայրենակիցները .— Մ. Սահակեան եւ Նշան Մուրատեան 50ական ֆրանք, Տիկին Մանուկեան 30 ֆրանք, Տիկին Արզումանեան եւ կամաւորները 25ական, Տիկիններ Զարգարեան, Ծաղիկեան, Կարապետով, Փէհլիվանեան, Ուզունեան, Անտոնեան, Պ. Խ. Տէրտէրեան 20ական, Տուրանեան, Յ. Գալաճեան, Օր. Կարապետեան 10ական : Գումար 350 ֆրանք :

Այս հասոյթով 51 ծրարներ դրկուեցան Վիէնի զինուորներուն : Կը ցաւինք որ չկրցանք աւելին ընել եւ խնդրենք ներողամիտ ըլլալ ակամայ թերացումներու համար :

Միութիւնը ձեռնարկած է ապրիլ 11ի սղահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 14ի կիրակին, ժամը 2ին, ծանօթ սրահին մէջ :— Կամաւոր

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐԻ մը համաձայն, որ հրատարակուեցաւ կիրակի օր, կեդրոնական ջերմութիւնը դադրած պիտի ըլլայ ապրիլ 1էն հոկտ. 15, մասնաւոր բնակարաններու թէ հանրային կամ առեւտրական հաստատութեանց մէջ : Եթէ օդը շատ ցուրտ ըլլայ, նահանգապետները կրնան ձմրան եղանակին սկիզբը եւ վերջը առ առաւելն 15 օր երկարաձգել ջերմութեան տեւողութիւնը : Նոյն հրամանագրով տաք ջուրի բաշխումը շաբաթը չորս օր պիտի դադրի ամառ - ձմեռ : Բացառութիւն պիտի ըլլայ պանդոկներու եւ ճաշարաններու համար : Պաղ եւ տաք ջուրի բաղնիքները եւ հանրային աւազանները ալ գոց պիտի ըլլան շաբաթը երեք օր իրարու վրայ, ամառ - ձմեռ : Բացառութիւն կը կազմեն այն հաստատութիւնները որ իբրեւ բուժարան կը ծառայեն :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ առթիւ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով, Մոսկուայի «Փրավտա»ն կը գրէ թէ Մեծն Բրիտանիա շնորհիւ իր սեփական աղբիւրներուն եւ արտադրիչ երկիրներու հետ կնքած պայմանագիրներուն իր տրամադրութեան տակ ունի անագի համաշխարհային արտադրութեան 75 առ հարիւրը, առանց հաշուելու Խ. Միութիւնը, նիքէլի 86 առ հարիւրը, կապարի 45 առ հարիւրը, ասբեստի (անկիզելի քար) եւ վոլֆրամի 70 առ հարիւրը, առանց հաշուելու ձգախէժը, քարիւղը, ծծումբը, աղբարակը : Խորհրդային օրկանը կ'եզրակացնէ .— «Այն երկիրը որ ոչ ալբորակ ունի, ոչ բամպակ, ոչ ձգախէժ, որ բաւական քանակութեամբ պղինձ եւ ալիւմինիոմ չունի, որուն կապարի հանքերը չեն բաւեր տարիներէ ի վեր, որուն քարիւղի արտադրութիւնը անբաւական է եւ որ պահեստի ծծումբ չունի, չի կրնար պատերազմ մղել » :

ԵՐԿՈՒ ԳՈՐԾՕՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ, Փիէռ Սէմառ եւ Ռէյմոն Թուռնըմէն, երկաթուղիի պաշտօնեաներու դաշնակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը եւ գանձապետը, 3ական տարի բանտարկութեան, 2000 ֆրանք տուգանքի եւ հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուեցան Փարիզի զինուորական Գ. ատեանին կողմէ : Երբ անցեալ տարի սեպտեմբերին համայնավար կուսակցութիւնը լուծուեցաւ, երկուքն ալ մերժեցին իրենց կապերը կտրել անոր հետ : Գանձապետը կ'ուզէր քարոզութեանց գործածել իր մօտ եղած դրամը, 1.550.000 ֆրանք, բայց ի վերջոյ ստիպուեցաւ յանձնել վերակազմուած սէնտիքային : Ջերրակալման եւ խուզարկութեանց ատեն բազմաթիւ շրջաբերականներ եւ թռուցիկներ բռնուեցան, որոնց հիման վրայ ամբաստանուեցան թէ կը փորձեն վերակազմել կուսակցութիւնը : Դատավարութեան ընթացքին երկուքն ալ երկար ճառեր խօսեցան, արդարացնելով իրենց ընթացքը, բայց ատեանը դատապարտելի գտաւ երկուքն ալ, հանրային ապահովութեան տեսակէտով :

ԱՆԳԼԻՈՅ 25 տարեկան զինուորցուներուն արձանագրութիւնը սկսաւ շաբաթ օր : Միեւնոյն ատեն կ'արձանագրուին անոնք որ 20 տարեկան եղած են վեց ամիսէ ի վեր : Պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքին գործադրութենէն ի վեր վեցերորդ շարքն է որ կ'արձանագրուի : Իւրաքանչիւր շարքի զինուորներուն թիւն է 250 — 300.000 :

ԱԾՈՒԽԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան երեսփ. ժողովին մէջ : Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը բացատրեց թէ 19 ամիսէ, եւ մասնաւորապէս 1938 դեկտեմբերէն ի վեր արտադրութիւնը շարունակ աճած է, շնորհիւ բանուորներուն որոնք յանձն առած են օրական մէկ ժամ աւելի աշխատիլ : Բայց պէտք չէ մոռնալ որ 35.000 հանքագործներ զինուոր գացած են, ինչպէս եւ լեհ բանուորներուն մեծ մասը : Հետեւաբար Ֆրանսա հարկադրուած է ածուխ գնել Պելժիքայէն եւ Անգլիայէն, միայն փոխադրութիւնն է որ յապաղումներու կ'ենթարկուի : Շատեր կը զարմանան որ երկիրը նոյնքան դժուարութիւններ չկրեց 1914—18ին, երբ հիւսիսային հանքերուն մեծ մասը թշնամիին ձեռքը անցած էր : Բայց այն ատեն Ֆրանսայի տարեկան սպառումն էր 40 միլլիոն թոն, որուն կէսը կը ճարէին ֆրանսական հանքերը : Այսօր սպառումը բարձրացած է 80 միլլիոն թոնի, որուն 51 միլլիոնը ֆրանս. հանքերը կ'արտադրեն, և դեռ կրնան մինչեւ 55—60.000.000ի հասցնել արտադրութիւնը : Կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած է արդէն, տագնապը մեղմացնելու համար, բայց հարկ է սահմանափակումներ հաստատել, եւ ատոր համար է որ տոմսեր պիտի բաշխուին :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ, որ 2 ֆրանք 30 սանթիմ էր, 2.20ի իջաւ երէկուընէ սկսեալ :

Տէր եւ Տիկին Վահան Եարճանեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սմբատեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Փօյաճեան, Այրի Տիկին Զապէլ Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աղամեան, Պ. Նուպար Փօյաճեան եւ Տիրատուրեան, Րէիսեան, Մանկեան, Եարճանեան, Bouillet, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, ինչպէս եւ Սիւրմէեան, Բարունակեան, Քէպապճեան, Սիւրմէլեան, Պետանպէյ, Սալեան, Քօլօլեան, Ճէնազեան, Աղաբէգեան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ բազմաւեղծ նահատակ Սխամանթօի վշտահար մայրիկին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԵԼԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մանկեան)

որ մեռաւ 78 տարեկան հասակին մէջ, ապրիլ 5ին, երկարատեւ հիւանդութենէ վերջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի առաւօտ, (9 ապրիլ), ժամը ճիշդ 9.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Rue Jean Goujon, եւ հանգուցեալին մարմինը պիտի ամփոփուի Cimetière Thiais - Parisienի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Բնակարանին հասցէն՝ Եարճանեան, 21, Rue Baudlin, Paris :

ԾԱՆՕԹ .— Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
10 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4319

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Պատերազմին սաստկացումը հետզհետէ աչքի կը զարնէ, գոնէ ծովու վրայ։ Նորվեկիոյ եւ Շուէտի ուղղուած ծանուցագիրներէն անմիջապէս վերջը, անգլիական եւ ֆրանսական մարտանաւերը ականներ տեղաւորեցին Նորվեկիոյ ցամաքային ջուրերուն մէջ, խափանելու համար առեւտրական նաւերու երթեւեկը դէպի Գերմանիա։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս գործողութիւնը տեւեց միայն մէկ ժամ։ Նորվեկիա անմիջապէս եւ հանդիսաւորապէս բողոքելով այս գործողութեան դէմ, պահանջեց վերցնել ականները։ Եւ ինքն ալ իր կարգին ականներ տեղաւորեց, յանուն ինքնապաշտպանութեան։

Միեւնոյն օրը գերմանական բազմաթիւ մեծ ու փոքր նաւեր համախմբուեցան Հիւսիսային ծովուն մէջ, անցնելով Գաթէկաթի նեղուցէն։ Տեղական թերթերը մինչեւ 100 կը հաշուեն այս նաւերուն թիւը, նաւատորմ մը նախատեսելով։ Պերլինի թերթերն ալ կ'ազդարարեն թէ նաւատորմը պատրաստ է։

Այս առթիւ զանազան զրոյցներ կը շրջին բերնէ բերան։ Զուիցերիոյ թերթերուն քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիոյ մէջ կ'ըսուէր թէ «Փարիզը պիտի գրաւուի յունիս 15ին եւ հաշտութիւնը պիտի կնքուի յուլիս 1ին»... Անշուշտ կարելի չէ հաւատք ընծայել այսպիսի գուշակութեանց։ Պերլինի մէջ յաճախ կը խօսին «շանթահարիչ պատերազմ»ի մասին, եւ հաւանաբար այս լուրն ալ մաս կը կազմէ այդպիսի զրոյցներու։

Մէկ բան ստոյգ է,— պատերազմի մէկ նոր շրջանն է որ կը բացուի, լի շոնդալից անակնկալներով, զինուորական, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ։

Թուրքիոյ եւ պալքանեան երկիրներու բրիտանական եւ ֆրանսական դեսպանները կը շարունակեն գաղտնի խորհրդակցութիւնները իրենց կառավարութեանց հետ։ Այս խորհրդակցութիւններն ալ կրնան յանգիլ վճռական ելքի մը, առ այժմ տնտեսական ճակատին վրայ։ Ինչպէս հիւսիսային երկիրներուն, հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ ալ Դաշնակիցներուն հիմնական նպատակն է պրկել օղակները, կղպանքներու ցանց մը հաստատել, ցամքեցնելու համար Գերմանիոյ նիւթական աղբիւրները։

Այս առթիւ ուշագրաւ է իտալական մամուլին բռնած դիրքը։ «Թան»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Հռոմի քաղաքական շրջանակներուն մէջ շատ կը հետաքրքրուին Զօր. Վէկանի բանակով եւ զանազան ենթադրութիւններ կ'ընեն անոր համրանքի մասին, 250.000էն մինչեւ 500.000, նոյնիսկ մէկ միլիոն հաշուելով անգլեւֆրանսական եւ թրքական զօրքին թիւը։ Մուսոլինի անցեալ օր կարճ բանախօսութեամբ մը յայտարարեց թէ «ինչ որ ալ պատահի այս գարնան, Իտալիա պատրաստ է դիմագրաւելու»։

Ծերակոյտին գաղտնի նիստը տեղի ունեցաւ երէկ, երեքշաբթի։ Հարցաքննումներուն թիւը հասած էր ինի։ Դալատիէն Ծերակոյտին վստահութիւնը ապահովելէ վերջ պիտի ներկայանայ երեսփ. ժողովին, վաղը, աւելի զօրացած։

Գերմանները Նորվեկիա եւ Տանիմարքա կը մտնեն

»»» · «««

Վերջին պահուն հասած հեռագիրներ կը հաղորդեն թէ գերմանական երեք մարտանաւեր զինուոր հանած են Տանըմարքա։ Զրոյցի մը համաձայն արդէն գրաւած են մայրաքաղաքը, Քոփէնհակ։ Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած են Լոնտոնի եւ Քոփէնհակի միջեւ։

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Նորվեկիա պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուի Գերմանիոյ հետ։ Գերման զօրքը գրաւած է Պէրկէնը, հակառակ Նորվեկիոյ մարտկոցներուն դիմադրութեան։ Կառավարութիւնը հեռացած է Օսլոյէն։ (Փառի Միտի)։

100 ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՒԵՐՈՒ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄԸ ՀԻՒՍ. ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (222րդ օր).

Զեկոյց թիւ 435, ապրիլ 8, առաւօտ.— Նոր հրետաձգութիւն Վոժի արեւմտեան շրջանին մէջ։ Տեղական գործունէութիւն պահակախումբերու։

Զեկոյց թիւ 436, իրիկուն.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ցերեկուան ընթացքին։ Գործունէութիւն երկու կողմի օդատորմիղներու, առտուան դէմ։

*** Անգլիական անթելը կը հաղորդէ թէ գերմանական օդանաւեր նոր արշաւ մը կատարեցին Սքափա Ֆլոյի վրայ, առանց վնաս պատճառելու։ Օդանաւերէն մէկը կորսուեցաւ։

Դարձեալ անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հիւսիսային ծովու առջի օրուան օդամարտին մէջ գերմանական մեծ օդանաւ մը խորտակուեցաւ բոցավառ, եւ ուրիշ քանի մը հատ ալ վնասուեցան։ Կը կարծուի թէ երկրորդ օդանաւ մը եւս խորտակուած է։ Կորսուած են նաեւ երկու անգլիական օդանաւեր։

*** Անգլիական սուզանաւ մը թորփիլահար ընկղմեց գերմանական «Րիօ տը Ժանէյրօ» փոխադրանաւը, Նորվեկիոյ հարաւային ափերուն վրայ (5261 թոն)։ Կը կարծուի թէ երեք հարիւր նաւաստիներէն 150ը խեղդուած են։ Անգլիական զեկոյցին համաձայն, գերմանական նաւը անսաստած ըլլալով կենալու հրամանին, սուզանաւը երկու թորփիլ արձակեց։ Նոյն աղբիւրին համաձայն անգլիական մարտանաւ մը ընկղմած է գերմանական սուզանաւ մը, Սքակէրրաքի մօտերը։

Նորվեկեան եւ անգլեւֆրանսական աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ 50 — 100 գերմանական նաւեր, մեծ մասով սպառազէն ձկնորսանաւեր եւ եղերապահներ համախմբուած են Հիւսիսային ծովուն մէջ, Նորվեկիոյ մօտերը եւ թէ նաւատորմ մը կը նախատեսուի։ Այս համախմբումէն քիչ առաջ էր որ անգլ. եւ ֆրանսական մարտանաւեր ականներ ցանեցին Նորվեկիոյ սահմանամերձ ջուրերուն մէջ։

Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ գերմանական 50 նաւեր արդէն անցած են դանիական նեղուցները, Գաթէկաթ մտնելով։ Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւատան թէ նաւատորմը պատրաստ է ճակատամարտի։ Կացութիւնը շատ ծանր կը համարուի սկանտինաւեան երկիրներուն համար։ Քանի մը անգլիական մարտանաւեր նշմարուած են Նորվեկիոյ ափերուն մօտ։ Առեւտրական նաւագնացութիւնը կանգ առած է։ Գերմանական թերթերը նոր ազդարարութիւններ ուղղելով սկանտինաւեան երկիրներուն, կը թելադրեն ապրանք չղրկել Անգլիա։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԱԿԱՆՆԵՐ ՑԱՆԵՑԻՆ ՆՈՐՎԻԿԻՈՅ ՋՈՒՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նորվեկիա բողոքեց, իր կարգին ականներ տեղաւորելով

Օրուան ամէնէն կարեւոր դէպքն է անգլեւֆրանսական կառավարութեանց վճռական դիրքը՝ սկանտինաւեան երկիրներու եւ մասնաւորապէս Նորվեկիոյ հանդէպ։ Երկու կառավարութիւնները ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ուղղեցին Նորվեկիոյ, գրաւոր եւ ձայնասփիւռ։ Ահաւասիկ այդ ազդարարութեան գլխաւոր կէտերը.—

Վերջին շաբաթներու ընթացքին սաստկացած է գերմանական պայքարը ամենազգի առեւտրական նաւերու դէմ եւ շատ աւելի վայրագօրէն յառաջ կը տարուի քան առաջ։ Գերմանական գործողութեան հետեւանքով ընկղմած չէզոք նաւերու թիւը 150էն աւելի է, կորսուած կեանքերու թիւը՝ մօտ հազար։ Այս յարձակումները գրեթէ միշտ կատարուած են արհամարհելով պատերազմի օրէնքները։ Յաճախ ամենամեծ բարբարոսութեամբ, եւ շատ մը պարագաներու մէջ առանց ամենաթեթեւ արդարացումի, Գերմանիա ծանուցած է թէ իրաւունք ունի խորտակելու որ եւ է չէզոք նաւ որ անգլիական նաւահանգիստ մը կ'երթայ, մէջն ըլլալով քննութեան սահմանուած նաւահանգիստները։ Ասկէ զատ, յաճախ պատահած է որ նաւեր խորտակուին երկու չէզոք նաւահանգիստներ ճամբորդած ատեն, երբ նաւը երբեք միտք չունէր անգլիական նաւահանգիստ մը հանդիպելու։

Ակներեւ է թէ գերման կառավարութիւնը ձեռնարկած է քանդումի անխտրական պայքար մը մղելու այն ջուրերուն մէջ ուր ականներ տեղաւորած է առանց նախապէս լուր տալու կամ ուր կրնան գործել իր սուզանաւերը։ Թէեւ վերջին շաբաթներու ընթացքին ամենամեծ կորուստները կրեցին չէզոք նաւերը, բայց անգլիական եւ դաշնակից նաւեր ալ վնասուեցան այս քանդիչ քաղաքականութեան հետեւանքով։ Այս քաղաքականութեան ուրիշ մէկ երեւոյթն է օդէն ռմբակոծել անգլիական եւ չէզոք մակոյկներ եւ ձկնորսանաւեր եւ գնդացիրի բռնել անոնց նաւաստիները։ Ձկնորսանաւերու անմեղ հանգամանքը մինչեւ հիմա ընդունուած է ամէնուն կողմէ, բայց այս պարագան արգելք չեղաւ որ Գերմանիա մօտ 200 յարձակումներ կատարէ ձկնորսանաւերու դէմ, զանոնք ընկղմելու եւ նաւաստիները սպաննելու համար։ Նոյնիսկ փարոսնաւերը, որոնց նպատակն է պաշտպանել ամէն ազգէ նաւեր եւ որոնք միջազգային օրէնքով ոչ-պատերազմիկ կը համարուին, անխնայ ռմբակոծուած են իրենց նաւաստիներով։ Իրողութիւն է որ գերմանական այս յարձակումներուն նպատակն է ոչնչացնել չէզոքներու կեանքը եւ ստացուածքը, պարզապէս ահաբեկում տարածել։

Դաշնակիցները երբեք չեն քանդած կամ զարկած մէկ հատիկ չէզոք նաւ, ոչ ալ մէկ չէզոք սպաննած։ Ընդհակառակն, անոնք ոչ միայն փրկած են գերմանական այս յարձակումներուն բազմաթիւ անմեղ զոհերը, այլեւ խեղդուելէ փրկած են գերման օդաչուներ եւ նաւաստիներ։ Ուրեմն պարզ է որ Գերմանիա յայտնապէս կը բռնաբարէ չէզոքներու իրաւունքը, վնասելու համար դաշնակից երկիրներուն։ Միջազգային օրէնքը միշտ իրաւունք տուած է պատերազմիկի մը, եթէ իր թշնամին ծրագրեալ ձեւով ապօրէն գործողութիւններ կը կատարէ, համապատասխան միջոցները ձեռք առնելու։ Այդպիսի գործողութիւն մը, եթէ նոյնիսկ օրէնքի համաձայն չըլլայ ներկայ պարագաներուն մէջ, կը դառնայ օրինաւոր, երբ միւս պատերազմիկը կը բռնաբարէ օրէնքը։ Ուստի, դաշնակից կառավարութիւնները իրաւունք կը համարին իրենց յարմար դատած գործողութիւնը ձեռք առնել ներկայ պարագաներուն մէջ։

Դաշնակից կառավարութիւնները գիտած են որ չէզոք երկիրներու կրած կորուստները, մարդկային թէ նիւթական, մեծ չափով կ'իյնան Նորվեկիոյ առեւտրական տորմիղին վրայ։ Եւ սակայն, մինչ գերման կառավարութիւնը յաճախ կ'ընկղմէ նորվեկեան նաւերը եւ կը սպաննէ Նորվեկիոյ հպատակները, կը շարունակէ պահանջել նորվեկեան կառավարութենէն լիովին օգտուիլ իր ջուրերէն, իր առեւտուրին համար, եւ նորվեկեան կառավարութիւնը նոյն իսկ ինքզինքը պարտաւորուած կը զգայ մարտանաւեր տրամադրել գերմանական նաւերուն ուղեկցելու համար, իր ջուրերուն մէջ, թէեւ ի վիճակի չէ ազդու միջոցներ ձեռք առնելու բաց ծովուն վրայ, գերմանական վայրագութեանց դէմ որոնց զոհ կ'երթան իր սեփական նաւերը։

Ինչ որ ըլլայ նորվեկեան կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը, գերմանական սպառնալիքներուն եւ ճնշումին տակ, դաշնակից կառավարութիւնները այլեւս չեն կրնար հանդուրժել կացութեան մը որուն շնորհիւ Գերմանիա կը ստանայ պատերազմին շարունակութեան համար կենսական միջոցները, եւ Նորվեկիոյ կողմէ կը վայելէ դիւրութիւններ որոնք վտանգաւոր դիրքի մը մէջ կը դնեն Դաշնակիցները։ Հետեւաբար, անոնք արդէն հաղորդած են նորվեկեան կառավարութեան թէ իրենց կը վերապահեն անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ Նորվեկիայէն ստանալ միջոցներ կամ դիւրութիւններ որոնք նպաստաւոր են անոր եւ աննպաստ՝ Դաշնակիցներուն համար, պատերազմի շարունակութեան տեսակէտէն։ Եթէ պատերազմը շահելու անհրաժեշտութիւնը Դաշնակիցներէն կը պահանջէ այդպիսի միջոցներ ձեռք առնել, աշխարհի կարծիքը ուշ-կանուխ պիտի հասկնայ թէ այդպէս շարժելու պարտաւորութիւնը եւ թէ իրենց գործողութեան նպատակը։ Այս պատերազմին մէջ անոնց նպատակն է հաստատել սկզբունքներ որոնց յաղթանակը Եւրոպայի փոքր ազգերը իրենք կը մաղթեն։ Ի վերջոյ այդ սկզբունքներէն կախում ունի այդ փոքր պետութեանց գոյութիւնը։ Անշուշտ Դաշնակիցները երբեք պիտի չհետեւին Գերմանիոյ բռնութեան օրինակին եւ իրենց որոշած միջոցները միշտ համապատասխան պիտի ըլլան մարդկութեան օրէնքներուն։

Ծանուցագիրը յետոյ կը յայտնէ թէ ականներ տեղաւորուած են երեք որոշ կէտերու վրայ, Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ (կը յիշէ մանրամասնութիւնները)։ Ու կը բացատրէ թէ այս գործողութիւնը արգելք մը պիտի չկազմէ նորվեկեան նաւերու երթեւեկութեան համար, թէ միջոցներ ձեռք առնուած են անգլիական մարտանաւերու կողմէ, մինչեւ 48 ժամ։

Տնտեսական պատերազմը եւ Թուրքիա

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիական Առեւտրական ընկերակցութեան կազմութիւնը ջերմ ընդունելութիւն գտած է թրքական շրջանակներու մէջ։ (Ինչպէս գրած ենք, այս ընկերակցութեան նպատակն է զարկ տալ չէզոք պետութեանց առեւտուրին, գնելով տրամադրելի ապրանքները, որպէսզի Գերմանիոյ ձեռքը չանցնին)։

Անգլիացիները արժէք չեն տար Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած 800 միլիոն փրանքի առեւտրական պայմանագրին, որուն շնորհիւ Գերմանիա Թուրքիոյ պիտի յանձնէ նախապէս ապսպրուած երեք նաւեր եւ կարգ մը մեքենաներ զոր միայն ինք կրնայ ճարել։ Թուրքիա երբեք տրամադիր չէ Գերմանիոյ յանձնելու որ եւ է նիւթ որ կենսական կը համարուի պաշտպանման սկզբունքով։ Ինչ կը վերաբերի Դաշնակիցներու առեւտուրին, Լոնտոնի նորակազմ ընկերութիւնը կը յուսայ աւելի մեծ մղում տալ առեւտուրին, ճարելով այն ապրանքները զոր Թուրքիա մինչեւ հիմա կը ստանար Գերմանիայէն։ Սարաճօղլու յայտարարած է թէ Թուրքիան ալ իր կարելին պիտի ընէ, ընդ առաջ երթալու համար Դաշնակիցներու ճիգին։ Թուրքիա պէտք ունի պղպատի, դեղերու եւ քիմիական նիւթերու։ Մինչեւ հիմա թրքական ապրանքներու արտածումը դէպի Անգլիա եւ Ֆրանսա աւելցած է, բայց փոխադարձաբար ներածումները այնքան չեն աճած։ Սարաճօղլու ըսած է «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակցին.

— «Մենք դաշնակիցէ աւելի բան մըն ենք։ Մենք կ'ուզենք Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բաժնեկիցներն ըլլալ միջազգային գործակցութեան ապագայ աշխատանքին մէջ»։

Ինչպէս կը յիշուի, Անգլիա 25 միլիոն ոսկի տրամադրած էր Թուրքիոյ, վերազինման համար։ Ասկէ զատ, 25 միլիոն սթերլին եւս (15 միլիոնը ոսկի) փոխ տրուեցաւ առեւտրական պէտքերու համար։ «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ առաջին գումարը օգտագործուած է արդէն։ Անգլիա Թուրքիոյ ճարած է ամենավերջին դրութեամբ օդանաւեր եւ հակահրասայլային թնդանօթներ որոնցմէ զուրկ էր ութ ամիս առաջ։ Թուրքիա կը ստանայ նաեւ մեծաքանակ վայրաշարժ։ Անգլիացիները գործարաններ պիտի հաստատեն Թուրքիոյ մէջ, գերմանական թնդանօթներու վերաբերեալ առարկաներ եւ ուրիշ նիւթեր ճարելու համար։

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ

Նորվեկիոյ կառավարութիւնը անմիջապէս ծանուցագիր մը ուղղեց, «լրջօրէն եւ հանդիսաւորապէս բողոքելով միջազգային օրէնքի այս բացայայտ խզումին դէմ»։ Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ պատերազմի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին Նորվեկիա խստօրէն յարգած է չէզոքութեան բոլոր կանոնները եւ եթէ իր ջուրերը ազատ ձգած է պատերազմիկ պետութեանց նաւերուն օրինաւոր երթեւեկին համար, այդ ըրած է բացարձակապէս համաձայն ընդհանրապէս ընդունուած կանոններու։ «Բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները այժմ միջոցներ ձեռք առած ըլլալով, թող հաճին յիշել թէ այս տարուան մարտ 11ին բրիտանական կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը կնքեց Նորվեկիոյ հետ, որով կ'ընդունի թէ նորվեկեան ապրանքները, նոյն իսկ անոնք որ արգիլեալ կը համարուին, կրնան ծախուիլ Գերմանիոյ եւ անկէ արտածուիլ Նորվեկիա։ Հետեւաբար նորվեկեան կառավարութիւնը պատճառ մը չէր տեսներ որ դաշնակից կառավարութիւնները բռնի միջամտեն եւ փորձեն խափանել այդ փոխադրութիւնները։ Նորվեկեան կառավարութիւնը երբեք չի կրնար ընդունիլ որ պատերազմիկ երկիրները ականներ տեղաւորեն Նորվեկիոյ ծովամասին մէջ։ Կառավարութիւնը հարկադրուած է պահանջել որ վերցուին այդ ականները, անյապաղ, եւ դադրի օտար մարտանաւերու հսկողութիւնը։ Կառավարութիւնը նոյնպէս հարկադրուած է իրեն վերապահել անհրաժեշտ միջոցներու տնօրինումը, իբրեւ հետեւանք չէզոքութեան այս բռնաբարման»։

*** Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ գերմանական 15 նաւեր բռնուած են ականներու ցանցին մէջ։ Առ նուազն 20 նաւեր կը գտնուին Նարվիք նաւահանգիստը, 7ը գերմանական, վեցը անգլիական, չորսը նորվեկեան եւ երեքը շուէտական։ Գերմանիա այս նաւահանգիստէն կը ստանայ Շուէտի երկաթը եւ ուրիշ ապրանքներ։ Թէ Նորվեկիա եւ թէ Շուէտ արտակարգ միջոցներ ձեռք առին, ինքնապաշտպանութեան համար։ Միեւնոյն ատեն կը խորհրդակցին, պատշաճ պատասխանը տալու համար Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ծանուցագիրներուն։

Խումբ մը կարմիր դաւադիրներ եւս ձերբակալուեցան

Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել համայնավար գործիչներու նոր խումբ մը, որ կը ջանար վերակազմել կուսակցութիւնը եւ զանազան ձեռնարկներ կատարել։

Ուրբաթ օր, սրճարանի մը մէջ թակարդը ինկան չորս այրեր եւ կին մը, երբ ծրագիրներ կը մշակէին, դրամական միջոցներ ալ ճարած ըլլալով։ Գաղտնի ոստիկաններ թոյլ տուին որ խորհրդակցութիւնը շարունակուի մինչեւ ուշ ատեն, եւ յետոյ բոլորը մէկ ձերբակալեցին։ Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին Վիլնէօվ Սէն Ժորժի նախկին քաղաքապետը, Անրի Ժանէն, որ այդ շրջանին գլխաւոր գործիչը կը համարուի, Անտուան Քառէ, Անտուան Ֆոռէ, Ժիւսթ Հէրսս եւ Քոսէ անուն կին մը։ Բոլորն ալ պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ։ Խուզարկութեանց ատեն ամբաստանեալներուն տան մէջ գտնուեցաւ ծրագիր մը, որուն համաձայն պայքար պիտի մղուէր համայնավար գործունէութեան համար նախատեսուած մահապատիժին դէմ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց նաեւ թռուցիկ բաժնելու եղանակ մը։ Այս առթիւ ձերբակալուեցան 17 հոգի, որոնցմէ շատերը թռուցիկներ բաժնած էին անձամբ։

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ վճռաբեկ ատեանը հաստատեց պատժական ատեանի վճիռը, որ անպարտ կ'արձակէր Փիէռ Լուիսի «Աֆրոդիտէ»ն թրքերէնի թարգմանողները եւ հրատարակողները։ Այս դատը ամիսներէ ի վեր կը զբաղեցնէր թրքական դատարանն ու մամուլը, որովհետեւ ընդհ. դատախազ մը «անբարոյական» հռչակած էր «Աֆրոդիտէ»ն։

ԷՋԵՐ ՕՐԱԳԻՐԷ ՄԸ

— Գինով են : Բոլորը գինով :

Մարմնի եւ Հոգիի գինովութիւն ․․․ :

Վերջացած են նորեկներու մարզանքի դասերը : Քիչ թէ շատ գիտեն թէ՝ ուր եւ ինչպէս զետեղելու է ինքնաշարժ զէնքերը :

Տասնեւերկու մեթր հեռաւորութենէն սկսելով, մինչեւ 250 մեթր կապար քաշած են : Մէկուն հինգ կապարներուն հինգն ալ սեւ կէտին մէջն էին տեղաւորուեր : Եւ գովեցին : Ափերն ալ նուէրներ տուին : Վկայականն ալ :

Կը հասկնամ թէ վերջին փորձն էր առիկա : Փոթորիկով ձգած դրասեղաններուն վերջին քննութեան մը պէս, ուսանող հասցուցած ուսուցիչներուն սրտի տրոփիւնը կը զգար : Եւ սպաները, աւելի խօսուն, նուազ պահանջկոտ, եղբայրական էին դարձեր : Նորեկները համբակներ չէին այլեւս : Թեւեր էին առած : Պէտք էր թռիլ, հեռո՜ւն, հեռո՜ւն, Ալպեաններէն, Պիրենեաններէն, ովկէանոսներէն ալ անդին :

Պիտի մեկնին : Ֆրանսայի անծանօթ մէկ անկիւնը :

Պայուսակ եւ զէնք շալկած, պատուի են կեցած, բարի ճանապարհ մաղթող հրամանատարին առջեւ :

Կը խօսի անիկա : Հօր մը պէս :

— Ձեր մեծ եղբայրներուն կողքին, ձեր հայրենիքը պիտի պաշտպանէք : Ինչպէս տասներշորսին, այս անգամ ալ յաղթութիւնը պէտք է մերինը ըլլայ :

Հայրենի՛ք : Ձեր հայրենիքը ․․ ::

Մեր երկրորդ հայրենիքը :

Բայց, ինչո՞ւ, առջի գիշեր, գինիս քացախի էր վերածուեր յանկարծ, ու փոթորիկը ուղեղիս՝ չէր հանդարտեր դեռ ․․․ :

Ճամբայ կ'ելլէ ջոկատը :

Ոսքերու թնդիւններ, մեսաղներու, կաշիներու շփումներ :

— Կ'երթա՜ն :

Բեռնաբարձ վակոն մը կողերը կը փչէ :

Գինին կը հոսի նորէն առատօրէն :

Կ'երթան : Չեն գիտեր թէ ուր :

Ու անծանօթը, ալքոլի գոլորշիներուն մէջէն կ'երեւայ սատանայի մը նման : Ու երբեմն նոյն գոլորշիներու խորէն, հեթանոս տաճարի մը քուրմին պէս, տարտամօրէն միս մարմին կ'առնէ աղջկան մը մերկ ու ազուոր կուրծքը :

Սատանան ու հրեշտակը կ'եղբայրանան : Կը համբուրուին :

Ուս ուսի, ծունկ ծունկի, գլուխ գլխի ինկած, քնացող ընկերներու դէմքերուն խորշոռ, երբեմն մեղմ, հանդարտ, գոհունակ պրկումները կը թարգմանեն դաշինքը՝ սատանային եւ հրեշտակին ․․․ :

— «Ոսքի, տղաք :

Կէս քուն, կէս արթուն սուսերները կ'երերան մութին մէջ :

— Ցակոբ, Պօղոս ․․․

— Մեր տղաքը հո՞ս են բոլորն ալ :

— Իրար չկորսնցնենք :

— Ոչ, հոգիս, մինչեւ վերջ, մինչեւ ծայրը միասին ․․․ : Մինչեւ ․․․ :

— Ժամը քանի՞ն է :

— Ո՞ւր են հասած :

Ոչ մէկ պատասխան, պայուսակները, զէնքերը, կազարդելները շալկած, կրկին կ'երերան սուսերները :

— Քսան քիլոմեթր քալել կայ : Առտուն 8ին կը հասնին :

Ոչ մէկ տրտունջ :

Պաղին, մութին, անտառի մը ծոցը ճեղքող աղօտ ճամբու մը երկայնքը, կը փչշայ ջոկատը, դէպի զառիվեր :

Ինչո՞ւ : Ինչո՞ւ : Ո՞ւր :

— Հին գղեակ մը կ'արթննայ : Տերացած, փետրաթափ ծառ : Բայց 80ի մօտեցած ազնուական տիկնոջ մը նման, հին օրերու ազուոր երիտասարդ բարքերէն պուտ պուտ պահած է դեռ անիկա :

Այգին, հեռուէն ճերմկցող հորիզոնէ մը խումբ մը եղնիկներ, զինուորներու պէս շարուած, բարեգալուստ կը մաղթեն :

Իմացեր էին անոնք թէ՝ մարդը կատղած մարդուն դէմ պիտի քաշէր իր կապարը :

Կը հեղնէին : Կը ծաղրէին : Կը հրճուէին :

« Խենդեցե՛ր, խենդեցե՛ր, խենդեցեր են մարդիկ» :

Խնջոյք, հարսնիք, հարսնիք :

Այսօր Զատի՞կ է եղեր ․․․ : Ա՛ ․․․ :

— Նոր կայանին եւ մեր պատմութեան միջեւ մեծ նմանութիւն մը կայ : Լքուած ապարանք մը գիւղերէ, մարդերէ հեռու, բլրակի մը գագաթը, անտառի մը մէջ :

Կիրակի է :

Ժամը 9ին գղեակի մատուռին մէջ պատարագ պիտի ըլլայ :

Պատարա՞գ : Խաղաղութեան խօ՞սք : Մոլորած, իրար բզկտելու պատրաստած մարդերո՞ւն : Եւ տեղական է պատարագիչը :

Զօրցած մատներով, սեւեր հագած, ժպտուն եւ խիստ համակրելի կին մը կը լացնէ երգեհոնը :

Իրեն քոյրի մը պէս նմանող ուրիշ կին մը գոյգոյկներ կը բաժնէ : Ու զինուորները կ'ընկերանան երգեհոնին :

— Շատ շնորհակալ ենք : Բարի էք եկեր : Գոհ ենք մեր զինուորներէն :

— Կը բաժնենք ձեր գոհունակութիւնը, Տիկին : Հայեր ենք մենք : Արեւելքի առաջին քրիստոնեաները : Ու այսօր եկեր ենք ձեզի պէս, ձեզի հետ ․․․ :

Ու ընկեր մը կը նկարագրէ նոյեմբեր 11ին Վերսայլի եկեղեցիին մէջ իրենց երգած հայերէն «Տէր ողորմեա»ին խանդավառութիւնը :

— Երթա՛յք ի խաղաղութիւն :

— Տեղակալը հետաքրքրուեցաւ : Հարցումներ ուղղեց : Լսեց « մեր » պատմութիւնը քանի մը գիծերով :

Հրամանով տուն գացած տեղակալի մը մասին կը խօսի :

— Փարիզի Քօնսէրուաթուարէն ելած երգիչ մըն է, պիտի ծանօթացնեմ ձեզի : Խնդրեմ կրկնել ձեր արեւելեան արարողութիւնը :

Ինչո՞ւ չէ : Մեր լեզուն, հայկական երգը, Կոմիտասի, Եկմալեանի ոգին թող սաւառնին հոս ալ :

Երեք հոգի բաժնուած էին նախկին խումբէն, իսկ հոս, վայրի անտառներու վրայ տարածուած ապարանքներուն մէջ՝ ուրիշ հինգ հայորդիներ գտան իրար :

— Ազգիս Հայոց» ․․․ :

Ու ըսեմ, խոստովանիմ թէ ինչպէս, ես հեթանոս՝ կ'աղօթեմ ․․ :

Ա․ ԿԱՊԵՆՑ

Խորհ. Միութիւն, Գերմանիա եւ Իտալիա

« Փոփոլօ »ի քաղաքական բաժնի խմբագիրը, որ XX․ կը ստորագրէ, այս խորագրով շահեկան յօդուածի մը մէջ կ'աշխատի պարզել Խորհ․ Միութեան, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ տեսակէտները Պալքաններու եւ Կովկասի մասին ․—

Մոլոթովի ճառը օրակարգի վրայ դրաւ Ռումանիան : Ի՞նչ կը նշանակէ Պեսարապիոյ հարցին յիշատակութիւնը Մոլոթովի ճառին մէջ :

Կասկած չկայ որ Ռուսիա դիւանագիտական ու զինուորական պատրաստութիւն կը տեսնէ գրաւելու համար այդ երկրամասը : Սակայն կարեւոր է գիտնալ թէ Մոլոթով ինչու հիմա կը խօսի Պեսարապիոյ մասին, եւ այդ պահանջը ինչ իմաստ ունի ռուսեւ-գերմանական եւ ռուսեւ-իտալական յարաբերութեանց զարգացման մէջ : Մոսկուան ուզեց նախապէս տեղեկացնե՞լ Գերմանիոյ : Սթալին ուզեց «կատարուած իրողութեան » առջե՞ւ դնել Հիթլէրը, թէ պարզապէս անոր յիշեցնել այն համաձայնութիւնները, որոնք կնքուած էին 1939 Օգոստոսին :

Կէտ մը կայ որ ստոյգ է մեզի համար : Մոսկուա չուզեր պահպանել ներկայ դրութիւնը Պալքաններու մէջ, ու կը սպասէ յարմար առիթին՝ մասնակցելու համար հաւանական բաշխումին : Սթալինի դիւանագիտական գործունէութիւնը այսօր նման է այն գործունէութեան, զոր ցոյց տուաւ 1939ի գարնան եւ ամրան միջեւ : Այն օրերուն պատերազմի մղեց Գերմանիան, որպէսզի կարենայ քիչ վրդովով ստանալ աւարի իր բաժինը Լեհաստանի մէջ : Այսօր նման ճնշում մը կը կատարէ, որպէսզի յաջողի նըւաղագոյն վնասով տիրանալ ռումանական հողամասին : Եւ մենք իրաւամբ կ'ենթադրենք թէ Մոսկուայի մեծագոյն ցանկութիւնն այն է որ Իտալիա անմիջապէս պատերազմի մտնէ, որպէսզի տակնուվրայ դառնայ Պալքանեան աշխարհը եւ Ռուսերուն համար դիւրանայ մրշաւը Պեսարապիայէն ներս :

Պալքանեան աշխարհին մէջ՝ Ռուսերուն աչքը ուղղուած է հիւսիսէն դէպի Կարպաթները, հարաւէն դէպի Նեղուցները :

Հիւսիսային կողմէն, Մոսկուա պիտի երբեք չգոհանայ Պեսարապիայով, այլեւ պիտի պահանջէ Պուքովինան, որպէսզի կարենայ իր տիրապետութիւնը ուղիղ շարունակել Լեհաստանի այն մասէն, զոր գրաւեց անցեալ Սեպտեմբերին, Կարպաթեան Ուքրանիոյ վրայով, մինչեւ Պեսարապիա : Այս ձեւով, Կարպաթեան ամբողջ գիծը կ'իյնայ Ռուսերու տիրապետութեան տակ, ռազմագիտական առաջնակարգ դիրք մը շնորհելով իրենց : Եւ այդ պահանջը անոր համար որ եթէ Պեսարապիոյ մէջ Ուքրէնները փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն, Ռութէնները մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն Պուքովինայի մէջ, ինչպէս ցոյց կուտան նախապատերազմեան վիճակագրութիւնները : Ճիշդ է սակայն որ այստեղ Մոսկուայի պիտի մղլ՛ավ... Մոսկուայի ախորժակը կ'առաջնորդուի ռազմագիտական կամ «աշխարհագրա-քաղաքական » պատճառներէ :

Հարաւային կողմէն, Պալքաններու մէջ, Ռուսերը կը վերակեն իրենց աչուըը, դէպի Նեղուցները : Ժամանակին, Առանցքէն առաջ, Փաշական Իտալիան նախատեսած էր այս վտանգը եւ փորձած արգելք հանդիսանալ անոր : Այսպէս, իտալական մամուլը մեծ կարեւորութիւն ընծայեց այն հանդիպումին, զոր Րիպէնթրոփ Արաս ունեցաւ կոմս Չիանոյի հետ, Միլանոյի մէջ : Այդ առթիւ «Կազէթթա տէլ Փոփոլօ» թերթին մէջ (1937 փետր․ 3) Ֆրանչէսքօ Քոփփոլա կը գրէր ․—

« Ապահովաբար Թուրքիա հասկցաւ թէ ուր կը գտնուի վտանգը : Թուրքիոյ համար իրական վտանգը այն է որ կը սպառնայ միաժամանակ Եւրոպայի, քաղաքակրթութեան, մարդկութեան, — բոլշեւիկ Ռուսիան : Ահա թէ ինչու Թուրքիա այժմ կը մօտենայ Իտալիոյ : Քաղաքական այն կէտերը, որոնց մասին կրնան համաձայնութեան գալ այս երկու պետութիւնները, հետեւեալներն են․ 1.— Ամենուն համար ազատութիւն եւ ապահովութիւն Միջերկրականի մէջ, մանաւանդ արեւելեան Միջերկրականի մէջ : 2.— Իտալիա կը յարգէ Մոնթրէօյի դաշինքին, այն պայմանով միայն, ամբողջէն երաշխաւորուած, որ Թուրքիոյ տրուած իրաւունքները երբեւիցէ պիտի չծառայեն բոլշեւիկ աշխարհակալութեան : 3.— Ընդմիշտ ապահովել ճակատագիրը Սեւ ծովու եւ Կովկասի ժողովուրդներուն, մեծ եւ ազնիւ Ուքրանիոյ, Թուրքիոյ, Վրաստանի, Ազրպէյճանի, զորս Մոսկուա գրաւեց դաւաճանութեամբ եւ բռնութեամբ եւ զորս իր թաթին տակ կը պահէ ու կը խեղդէ սարսափի մատնելով » :

Եթէ ռուսական աշխարհակալութիւնը հասնի Պուքովինա, Կարպաթեան Ուքրանիան (այսօր ծանօթ՝ Հիւս․ Հունգարիա անունով) քիչ մը աւելի պիտի պաշարուի Ռուսիոյ թաթերով : Եթէ Ռուսերը իջնեն մինչեւ Դանուբ եւ սահմանակից դառնան Պուլկարիոյ, այս երկիրը պիտի դառնայ խորհրդային «դուռ» մը դէպի Նեղուցները, դէպի Միջերկրական եւ Ադրիական (Մակեդոնիոյ վրայով) :

Այն պահուն երբ Մոլոթով կը խօսէր Պեսարապիոյ մասին, Տոքթ․ Քլոտիուսի առաքելութիւնը կը հաստատուէր Պուքրէշի մէջ : Կարգ մը գրոյցներու համաձայն, այդ առաքելութիւնը՝ այնքան քաղաքական է որքան տնտեսական : Տոքթ․ Քլոտիուս շատ կը փափաքի Գերմանիոյ միջնորդութիւնն ընծայել ստեղծելու համար ռուսեւ-ռումանական բարեկամական յարաբերութիւններ :

Մոլոթով կը սպառնայ, իսկ Քլոտիուս կը խրատէ : Նոյն ժամանակին երկու տարբեր երեսները :

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԲՈՅՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆր․ բանակի նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու ընկերակցութիւնը գեղեցիկ գաղափարը յղացած է բոյն մը (Foyer) հաստատելու 8 Rue Bossuet, զոր Բարեգործականի վարչութիւնը դրած է իրենց տրամադրութեան տակ : Բացումը պիտի կատարուի կիրակի, 14 ապրիլ, ժամը 15ին :

Արձակուրդ ստացած զինուորները սիրով պիտի հիւրընկալուին այս յարկին տակ :

ԶԱՒԵՆ ԳԱԽԱՌԷՆ

ԱԶԳ․ ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 5 ապրիլ․— Ազգ․ Կեդր․ վարչութիւնը վերընտրուած եւ ամբողջացած ըլլալով, նոր թափով մը աշխատանքի ձեռնարկած է : Վարչութեան նոր դիւանը կը բաղկանայ հետեւեալ անդամներէն․— Նախագահ՝ Կարապետ Ա․ քհնյ․ Երեւանեան, ատենապետ՝ Տոքթ․ Սիմոնեան, ատենադպիր՝ Պ․ Սէրէնկիլեան, գանձապահ՝ Պ․ Չիլճեան, խորհրդականներ, Պ․ Պ․ Շալճեան, Ճանիկեան, Մալաքեան եւ Սահաթճեան :

Զատկի տօնին առթիւ հաւատացեալներու թիւը շատցած էր այս տարի : Թէ քաղաքի եւ թէ արուարձաններու եկեղեցիները խուռներամ բազմութեամբ լեցուած էին ամբողջ Զատկի շաբթուն :

Մեր ժողովուրդը գոհողութենէ չի խուսափիր մանաւորապէս այսպիսի հանդիսաւոր օրերուն եւ եկեղեցական մարմիններու մուտքերն ալ գոհացուցիչ եղած են :

Ժամանակը չէ՞ որ թաղային մարմինները քաջալերուած ժողովուրդի հետաքրքրութենէն, քիչ մը թօթափեն իրենց թմրութիւնը եւ կենդանութիւն ստեղծեն իրենց թաղային, եկեղեցական եւ մանաւանդ դպրոցական գործերուն մէջ, որ երեսի վրայ թողուած է տարիէ մը ի վեր, բացի Սէն Լու եւ Պուլվառ Օտտօ թաղերէն :

Գնահատելի են Հ․ Կ․ Խաչի եւ Աղքատախնամի ջանքերը իրենց օժանդակութեան ձեռնարկներով որոնց կը գործակցի Ազգ․ վարչութիւնը :

Ցաւալի է սակայն որ այս երկու միութիւնները չկրցան իրարու մօտենալ եւ աշխատանքի կեդրոնացում մը ստեղծել, աւելի արդիւնաւոր դարձնելու իրենց օգնութեան գործը :

Կ'իմանամ թէ՝ Առաջնորդարանի եւ Աղքատախնամի կողմէ ցանկը կը կազմուի այն վաւերացուած աղքատներուն եւ անկարողներուն, որոնք, կարգ մը պատճառներով — հիւանդութիւն, ծերութիւն, չքաւորութիւն — չեն կրցած իրենց ինքնութեան թուղթերը կանոնաւորել տարիներէ ի վեր եւ կամ ծանր տուգանքներու դատապարտուած կը մնան :

Այսպիսիներու համար տեղական իրաւասու գրասենեակի վարիչը խոստացած է կարելի դիւրութիւններն ընծայել, միանգամ ընդ միշտ ասոնց վիճակը կանոնաւորելու, եթէ ենթականերուն անկարողութեան եւ չքաւորութեան վկայագրեր տրուին Փարիզի Նանսէնեան Օֆիսի տնօրէնէն :

Գրուած է Փարիզ, Օֆիսի տնօրէնին եւ արտակարգ պարագաներու մէջ զանուողներուն օգնելու համար տրամադրութիւն ցոյց տուած է տնօրէնը գրաւորապէս : Այս խնդիրներուն ցանկը մօտ օրէն պիտի ղրկուի Պ․ Փանի, անկարողութեան վկայագիր խնդրելով : Անհրաժեշտ է որ՝ Պ․ Պ․ Խատիսեան եւ Բաշալեան եւս բարեխօսեն, հաւատալով Առաջնորդարանի եւ Աղքատախնամի կողմէ ներկայացուած անձերուն իրապէս կարօտ եւ չքաւոր ըլլալը, շատ կարեւոր եւ օգ-

Պր․ Ցակոբ Գավուքճեան եւ Տիկինը՝ Yvonne Galli (Radio Citéի ծանօթ արուեստագիտուհին) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ աղջկան՝ ՇՈՒՇԱՆԻԿի :

Օր․ ՍՈՍԻ Տ․ ՁԻԹՈՒՆԻ

եւ

Պ․ ԺԻՐԱՅՐ Ս․ ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Ամուսնացած

28 Մարտ, 940 Քուրպըվուա

տակար գործ մը կատարուած պիտի ըլլայ թշուառներուն համար : Ցաւուն հոգին աւելի է այսպիսիներու թիւը :

Թղթակից

*** Մարսէյլի թերթերը կը գրեն թէ 18 ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է հայ համայնավար մը, Մուշեղ Ցակոբեան, «որ կը յամառէր մեր հիւրընկալ երկնքին տակ մնալ, հակառակ իրեն դէմ արձակուած արտաքսումի հրամանագրին : Դժբախտութիւնն այն է որ Մուշեղ Ցակոբեան երբեք չէր ծածկեր իր համայնավարական զգացումները, նոյնիսկ անոնցմով պարծենալու երեւոյթն ունէր» :

Ուրիշ կասկածելիներ ալ բանտարկուած են տանէ մը ի վեր, իբրեւ հետեւանք զանազան քննութեանց եւ խուզարկութեանց :

Զինուորներուն համար

Մէկցի համեստ արհեստաւորի մը՝ Ա․ Թաթուլեանի երկու զաւակները, Հրայր եւ Կորիւն, 50ական ֆրանք կը տրամադրեն, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու :

*** Վէլիզիէն Պ․ Մկրտիչ Թորոսեան 25 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ․ Լեւոն Շիրեան 100 ֆրանք կը նուիրէ «Համազգային»ի, Պ․ Վահան Եարճանեանի մօրը՝ ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԵԼԻ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Զինուոր Երուանդ Ուզունեան կը խնդրէ իր ցաւակցութիւնը յայտնել Այրի Տիկին Ց․ Ազատեանի, իր ամուսնին՝ զինուոր ՅՈՎՀ․ ԱԶԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացք, Հ․ Կարմիր Խաչի բուժարանին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ : 10 ապրիլ ժամը 4.30ին : Կը դասախօսէ Տոքթ․ Տէր Անդրէասեան ․— Դեղերու յանձնարարութիւն :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱԶԱՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ԳԵՐԻՆԵՐ — ծերունիներ, կիներ, մանուկներ եւ անկարներ — փոխանակելու համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, Ժընեւի մէջ : Գերմանացիներու առաջին կարաւանը, 120 հոգի, Լիոնէն Ժընեւ պիտի մեկնի ապրիլ 16ին, երկու զուիցերիական կառախումբերով եւ պիտի յանձնուի գերման հիւպատոսին : Միեւնոյն օրը Գերմանիայէն ճամբայ պիտի ելլեն ֆրանսացի գերիները, նոյն ձեւակերպութիւններով :

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՐԶՊԱՆԸ Ցիւրզիներու երկիրը երթալով, ջերմ ընդունելութիւն գտաւ : Էմիր Հասան սեղան մը սարքեց ի պատիւ հիւրին եւ յայտարարեց թէ միշտ հաւատարիմ կը մնայ Ֆրանսայի : Այս առթիւ զօրահանդէս մըն ալ կազմակերպուեցաւ եւ տեղացիները ազգային պարեր պարեցին :

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ տեւական զինակցութեան մը վերածելու համար, երկու պետութեանց մասնագէտները ուսումնասիրութիւններ կը կատարեն այժմ : Եթէ յաջողի այս ծրագիրը, զինակցութիւնը շատ աւելի ընդարձակ պիտի ըլլայ քան կը կարծուի ընդհանրապէս : Հաւանական է որ ծրագիրը քննուի յառաջիկայ Գերագոյն Խորհուրդին մէջ : Իրազեկներու կարծիքով, այս զինակցութենէն կրնայ ծնիլ տեսակ մը դաշնակցային դրութիւն, որուն կրնան միանալ ուրիշ ազգեր ալ, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌՕՐԵԱՅ ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ ճառ մը խօսելով, Ամերիկեան Ակումբին մէջ, Սէնի նահանգապետը յայտարարեց թէ աւելի քան 20 զօրացսեր դրօշի տակ առնուած են : Քաղաքապետական վարչութեանց պաշտօնեաները պակսած են մէկ չորրորդ համեմատութեամբ, շատ մը պարագաներու մէջ աւելի : Հանրակառքերու 25.000 պաշտօնեաներէն 13.000ը զէնքի տակ են : Հանրակառքերն ալ (օթօպիւս) 3500էն իջած են 1750ի, բանագրաւման հետեւանքով : Ստորերկրեայ երկաթուղին եւս կրճատած է երթեւեկները : Եւ սակայն քաղաքին կեանքը չէ կորսնցուցած իր յատկանշական կողմերը : Նոյնիսկ պերճանքի ապրանքներու արտադրութիւնը կը շարունակուի, թէեւ ազդուած է պատերազմի պահանջներէն : Կիները կ'աշխատին յարաճուն համեմատութեամբ եւ գործադրկութիւնը մեծապէս պակսած է 1939 օգոստոսէն ի վեր :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ մայրաքաղաքին մէջ աւելի քան հազար նշանտուքի եւ հարսնիքի մատիններ յանձնուեցան կառավարութեան, օգնելու համար տարագիրներու տեղաւորման :

ՏԱՐԱՏ ՀԱԳԱԾ ԵՐԵՔ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐ ձերբակալուած էին անցեալ յունուարին, Ֆրանսական ճակատին վրայ : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնապէս ազդարարուած է որ այսուհետեւ տարատ չհագնին այդ կարգի կիները, որովհետեւ կրնան կասկածելի սեպուիլ իբրեւ լրտես կամ զանազան մեղադրանքներու առարկայ դառնալ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻՆ հասած լուրերու համաձայն, բազմաթիւ հիւանդանոցներ հաստատուած եւ մասնաւորապէս կազմակերպուած են վտանգաւոր շրջաններու մէջ, պատրաստ գտնուելու համար ամէն հաւանականութեան հանդէպ : Միեւնոյն ատեն մեծ քանակութեամբ դեղ եւ ուրիշ նիւթեր ամբարուած են առողջապահական նախարարութեան կողմէ :

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ խումբը շարք մը ներկայացումներ տալէ վերջ Անգարայի մէջ, Սուրիա մեկնեցաւ, ուր եւս ներկայացումներ սարքուած են : Խումբը ջերմ ընդունելութիւն գտած է Անգարայի մէջ, բազմաթիւ ծաղկեփունջեր ստանալով հրաժեշտի պահուն :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Կամաւոր Մարտիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, ներկայ ըլլալ ընկերական հաւաքոյթի մը, այսօր, Չորեքշաբթի գիշեր, 10 ապրիլ, ժամը 20.30ին, 8 Rue Bossuet, Փարիզ : Զեկուցում եւ խորհրդակցութիւն, Centre d'Accueil des Combattants Arméniensի բացման առթիւ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

JEUDI 11 ԱՊՐԻԼ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4320 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԳՐՈՀԸ.— ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ, ՆՈՐՎԵԿԻԱ ԿԸ ԿՌՈՒԻ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ «ՊԱՇՏՊԱՆ» ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ ԵՒ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ

»»» · «««

ՆԱԽԱՊԷՍ ԵՐԿՈՒ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒՂՂԱԾ ԷՐ

Տանըմարքա համակերպեցաւ, Նորվեկիա պատերազմ յայտարարեց

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վերջին պահուն, Գերմանացիները Տանըմարքա եւ Նորվեկիա արշաւեցին ապրիլ 9ին, մեծ պատրաստութեամբ, անմիջապէս գրաւելով առաջին երկիրը եւ երկրորդին կարեւոր մասերը:

Ստորեւ կ'ամփոփենք այս դրդրդալին գործողութեան զանազան ելեւէջները.—

Հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, գերմանական նոր արշաւանքին առաջին լուրերը հասան Ամերիկայէն: Յետոյ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ իրողութիւնը: Անգլեւֆրանսական ազդարարութենէն եւ ականներու տեղաւորումէն անմիջապէս վերջը, Գերմանիա վերջնագիրներ կ'ուղղէ Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ, պահանջելով իր «պաշտպանութեան» տակ մտնել: Տանըմարքա բողոքելով հանդերձ կը համակերպի, իսկ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը ժողով գումարելով, կ'որոշէ մերժել Գերմանիոյ պահանջը: Այս պատասխաններուն վրայ գերմանական զօրքը անմիջապէս կը գրաւէ Տանըմարքան եւ Նորվեկիոյ գլխաւոր քաղաքները: Տանըմարքայի մէջ գրաւումը կը կատարուի առանց արիւնահեղութեան, իսկ Նորվեկիա պատերազմ յայտարարած ըլլալով, կռիւը կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

Նորվեկիոյ կառավարութիւնը պատերազմի յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը հեռացաւ մայրաքաղաքէն (Օսլօ) եւ փոխադրուեցաւ ուրիշ քաղաք մը, Համար, խորհրդարանին հետ: Մեկնելէ առաջ, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ գիշերուան ժամը 5ին գերմանական դեսպանը բերանացի եւ գրաւոր պահանջած էր չդիմադրել Գերմանիոյ գրաւման եւ ենթարկուիլ զինուորական վարչութեան: Այս ազդարարութեան վրայ էր որ կառավարութիւնը ժողով գումարեց եւ որոշեց մերժել գերմանական պահանջը, իբրեւ յարձակում Նորվեկիոյ գերիշխանութեան դէմ: Գերմանական դեսպանը ըսած էր նաեւ որ եթէ Գերմանիա չգրաւէ, Դաշնակիցները պիտի գան գրաւեն: Նոյն գիշերն իսկ ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարուեցաւ:

Մինչեւ հիմա հասած լուրերու համաձայն, Գերմանները գրաւած են Օսլօն, Պէրկէնը, Նարվիքը, Թրոնտհէմը եւ Սթավանկերը եւ ուրիշ քաղաքներ: Կառավարութիւնը, խորհրդարանը եւ արքայական ընտանիքը քաշուած են Համար, 60 մղոն դէպի հիւսիս: Առաջին օրն իսկ ամբողջ հարաւային Նորվեկիան ինկած էր Գերմաններու ձեռքը, բուռն կռիւներէ եւ ռմբակոծութիւններէ վերջ: Գերմանները զօրք փոխադրած էին նաւերով, օդանաւերով եւ անկարգելներով, միաժամանակ յարձակելով ծովէն, ցամաքէն եւ օդէն:

Մայրաքաղաքը եւ գլխաւոր քաղաքները գրաւելէ քանի մը ժամ վերջը, Գերմանները «ազգային կառավարութիւն» մը հաստատեցին Նորվեկիոյ մէջ, նախագահութեամբ Քուիզլինկի, որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար էր 1931էն 1933: Ինք պիտի վարէ նաեւ արտաքին գործերը: Միւս նախարարներն են հազարապետ Վոսլով՝ պատերազմական, Լունէ՝ ներքին, Եոնաս Լի՝ դատական, Փրոֆ. Քանսէ՝ աշխատանքի:

Նոր կառավարութիւնը, որ կը գործէ Օսլոյի մէջ, իր առաջին յայտարարութեամբ կ'ըսէ թէ Անգլիա բռնաբարած էր Նորվեկիոյ չէզոքութիւնը, ականներ ցանելով անոր ցամաքային ջուրերուն մէջ եւ կը ձաղկէ նախորդ կառավարութեան «անարժէք բողոքները»: Յետոյ կը յանձնարարէ Նորվեկիոյ բանակին ենթարկուիլ նոր կառավարութեան, իսկ ժողովուրդին կը յորդորէ ընդունիլ կատարուած իրողութիւնը: «Որ եւ է դիմադրութիւն գերմանական ուժին պիտի համարուի քրէական: Ազգ. Միութեան կառավարութիւնը ձեռք առած է իշխանութիւնը եւ պիտի պաշտպանէ Նորվեկիոյ շահերը: Նախորդ կառավարութիւնը հրաժարած է, իր տեղը տալով ազգ. կառավարութեան»:

ԴԱՆԻԱՑԻՆԵՐԸ ԵՐԲ ԱՐԹՆՑԱՆ, ԵՐԿԻՐԸ ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԷՐ

Ինչպէս ըսինք, Տանըմարքա համակերպեցաւ գրաւման: Քոփէնհակի մէջ երբ քաղաքացիները արթնցան, տեսան որ Գերմանները գրաւած են մայրաքաղաքը եւ բոլոր ռազմագիտական դիրքերը, առտուն ժամը 6ին: Գերմանական հետեւակազօրքը, մեքենաշարժ զօրամասերը եւ հրետանին Տանըմարքա մտած էին եօթը տարբեր կէտերէ, հակառակ անոր որ ոչ-յարձակման տասնամեայ դաշնագիր մը կնքուած էր երկու երկիրներուն միջեւ: Յարձակումը կատարուած էր ծովէն եւ ցամաքէն: Գերման զօրքը Շլէզվիկի սահմանը կ'անցնէր երբ երեք յածանաւեր Միթէլֆարթի նաւահանգիստը կը մտնէին, ցամաք հանելով ու նուաղն մէկ ծանր թնդանօթ: Դանիական զօրքը քաշուեցաւ, կէս մղոն հեռաւորութիւն մը ձգելով իրեն եւ գերման զօրքին միջեւ:

Քոփէնհակ մտնելէ անմիջապէս վերջը, Գերմանները գրաւեցին անթելի կայանը: Միեւնոյն ատեն 50 գերմանական օդանաւեր յայտարարութիւններ ցրուեցին, ազդարարելով թէ Գերմանիա գրաւած է Տանըմարքան եւ Նորվեկիան եւ թէ ժողովուրդը պէտք է հանդարտ մնայ: Կը թուի թէ Դանիացիները նախ կ'ուզէին դիմադրել, բայց յետոյ փոխեցին իրենց միտքը: Կէս օրէն վերջը, անթելը կը հաղորդէր Տանըմարքայի թագաւորին կոչը, որ կը հաստատէր թէ կառավարութիւնը հարկադրուած է տեղի տալու, բողոքելով հանդերձ: Գրաւումը վերջացած էր քանի մը ժամէն:

Զրոյցի մը համաձայն, Քոփէնհակի անգլիական դեսպանը գերի բռնուած է:

*** Անգարայէն կը հեռագրեն թէ նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց: Գերմանական նոր արշաւը մեծ յուզում պատճառած է Թուրքիոյ մէջ:

*** Մոսկուայի գերմանական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մոլոթովի հետ:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՈՐՈՇԵՑԻՆ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՕԳՆԵԼ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ

ՆԱՒԱՄԱՐՏ ԵՒ ՕԴԱՄԱՐՏ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԷՋ

Խոր մտահոգութիւն Շուէտի, Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ

Գերմանական յարձակումէն անմիջապէս վերջը, Փարիզի նորվեկեան դեսպանը ներկայացաւ վարչապետ Պ. Ռէնոյի, որ յիշելով գերմանական յայտարարութիւնը՝ Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի գրաւման առթիւ եւ յարակից դէպքերը, յայտարարեց.—

Ոչ մէկը կրնայ խաբուիլ գերմանական այն յայտարարութենէն թէ Գերմանիոյ կատարած գործողութիւնը պատասխանն է բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց ձեռք առած միջոցներուն: Գործողութիւն մը որու միջոցին միաժամանակ զօրք ցամաք կը հանուի Նորվեկիոյ կարգ մը նաւահանգիստներուն մէջ աջակցութեամբ նաւային ուժերու՝ կրնար կատարուիլ միայն երկար պատրաստութենէ մը վերջը: Ֆրանսական կառավարութիւնը կը շնորհաւորէ Նորվեկիան որ վճռած է զինու զօրութեամբ դիմադրել գերմանական նախայարձակման: Ֆրանսական կառավարութիւնը նկատելով որ Նորվեկիա արշաւանքի ենթարկուած է Գերմանիոյ կողմէ, որոշած է անմիջապէս կատարել օգնութիւն մը հասցնել եւ պատերազմը շարունակել լիովին աջակցելով այդ երկրին: Հետեւաբար, անհրաժեշտ նաւային եւ զինուորական միջոցները ձեռք առնուած են, գործակցութեամբ Անգլիոյ:

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ ունկնդրութեան ընդունելով Լոնտոնի նորվեկեան դեսպանը, նոյն վճռական յայտարարութիւններն ըրաւ: Յետոյ Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ 7րդ Գերագոյն Խորհուրդը, որուն կը մասնակցէին, Ֆրանսայի կողմէ՝ վարչապետը, սպարապետ՝ Զօր. Կամլէն, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ Տալատիէ, ծովակալ Տարլան, Զօր. Բէյց, Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանը, իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ Պ. Չէմպըրլէն, արտաքին նախարարը, Չըրչիլ, օդանաւային նախարարը եւն.: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու կառավարութիւնները կատարելապէս համաձայն եղան, ձեռք առնուելիք զինուորական եւ դիւանագիտական միջոցներու մասին:

Գերագոյն Խորհուրդի գումարումէն առաջ, Պ. Չէմպըրլէն կարճ յայտարարութիւն մը ընելով երեսփ. ժողովին մէջ, բացատրեց թէ Գերմանիա շատոնց սարքած էր այս բռնագրաւումը: Երբ Գերմանները կը գրաւեն Նորվեկիոյ Թրոնդհէմ նաւահանգիստը, որ կը գտնուի Գերմանիոյ նաւակայանէն՝ Քուքսհաֆէնէն 700 մղոն հեռու, կը նշանակէ թէ շատոնց որոշած էին ամէն բան, երբ դեռ անգլիացի եւ ֆրանսացի նաւազները ականներ զետեղած չէին Նորվեկիոյ բացերը:

Գալով Տանըմարքայի, Պ. Չէմպըրլէն մերժեց պատասխանել երեսփոխանի մը որ կ'ուզէր հասկնալ թէ կառավարութիւնը ինչ կը խորհի ընել, օգնելու համար այդ երկրին որ Գերմանիոյ «պաշտպանութեան» տակ մտած է: Քանի մը երեսփոխաններ հարցուցին թէ անհրաժեշտ չէ՞ նիստի հրաւիրել Ազգաժողովը: Վարչապետը պատասխանեց.

— «Տակաւին որ եւ է թելադրութիւն եղած չէ մեզի Ազգաժողովի գումարման մասին: Նախ պէտք է խորհինք առաջին գործերու մասին: Գործողութիւններ կան որոնք աւելի ազդու պիտի ըլլան քան Ազգաժողովին գումարումը»:

*** Գերմանական կառավարութիւնը նոր արշաւանքէն անմիջապէս վերջը զեկոյց մը հրատարակեց, հաղորդելով թէ «ամէն տեսակ ուժեր Նորվեկիա մտած կամ իջած են», ինչ որ կը նշանակէ թէ զինուոր ղրկուած է նաեւ օդանաւերով եւ անկարգելներով: Զեկոյցը կը մեղադրէ Դաշնակիցները թէ փորձեցին միջամտել ռուսեւֆինլանտական պատերազմին, որպէսզի խափանեն Հանածոյ երկաթի փոխադրութիւնը Շուէտէն Գերմանիա, թէ յաճախ բռնաբարեցին չէզոքութիւնը եւ դեռ երէկ որոշեցին այլեւս չյարգել Նորվեկիոյ ցամաքային ջուրերուն չէզոքութիւնը: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Նորվեկիոյ տուած պատասխանը շատ թոյլ էր եւ թէ գերման սպարապետութիւնը որոշեց ստանձնել Նորվեկիոյ պաշտպանութիւնը, ընդդիմանալու համար Դաշնակիցներուն: Այս առթիւ զեկոյցը կը յիշէ «Ալթմարք» շոգենաւին դէպքը, իբրեւ ապացոյց թէ Նորվեկիա չի կրնար յարգել տալ իր չէզոքութիւնը:

Գերմանական զեկոյցը հետեւեալ կերպով հաղորդեց Տանըմարքայի գրաւումը.— Այս առտու գերման մեքենաշարժ եւ զրահապատ զօրամասերը անցան գերմանեւդանիական սահմանը, Ֆլէնսպուրկի եւ Թոնտէրնի միջեւ, եւ յառաջացան դէպի հիւսիս: Առտուն արշալոյսին գերման զինուորները ցամաք ելան Փոքր Պէլթ, եւ գրաւեցին կամուրջը: Գերման նաւային ուժերը Մեծ Պէլթը մտան եւ զինուոր հանեցին Քորսէրի եւ Նիպորկի մէջ: Լուսաբացին գերման զօրքը Քոփէնհակ ելաւ, գրաւելով միջնաբերդը եւ անթելի կայանը: Ժամը 8էն սկսեալ ամբողջ քաղաքը Գերմաններու ձեռքն էր»:

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Տանըմարքա «Գերմանիոյ պաշտպանութեան տակ առնուած է, Դաշնակիցներու հաւանական յարձակման դէմ»:

Նոյն օրը Գերմանիոյ քարոզչութեանց նախարարը, Տոքթ. Կէօպէլս եւս ճառ մը խօսելով, կարդաց Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի յանձնուած յուշագիրը, որուն համաձայն Գերմանիա «անվիճելի փաստաթուղթեր ունի թէ Դաշնակիցները կ'ուզէին պատերազմը տարածել հիւսիսային երկիրներուն մէջ, նոյնիսկ հակառակ անոնց հաւանութեան»: Յուշագիրը կը պատմէ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ յայտարարեցին Գերմանիոյ դէմ, հակառակ գերման ժողովուրդին խաղաղասիրութեան, թէ այդ երկու երկիրները ծովային պատերազմ բացած են չէզոքներու դէմ, եւ, «բոլորովին անտեսելով ժողովուրդներու ամէնէն էական իրաւունքները, սովամահութեան պաշարում կը կատարեն գերման կիներու, մանուկներու եւ ծերուններու դէմ»: Յետոյ յիշելով Դաշնակիցներու դիրքը ռուսեւֆինլանտական պատերազմին մէջ, յուշագիրը կ'ըսէ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա շարժելով սկանտինաւեան պետութեանց դէմ, կ'ուզեն.— 1. Գրաւել Նարվիքը եւ կտրել Գերմանիոյ պաշարը.— 2. Նոր ճակատներ շահիլ, անգլիական եւ ֆրանսական զօրք ցամաք հանելու համար սկանտինաւեան պետութեանց մէջ եւ կողէն զարնել Գերմանիան:

Յուշագիրը յետոյ կը յայտարարէ թէ գերման կառավարութիւնը չուզեր որ Տանըմարքա պատերազմի բռնուի ուղղակի կամ անուղղակի, «հետեւաբար որոշեց կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար դանիական թագաւորութեան պաշտպանութիւնը եւ հիւսիսային Եւրոպայի խաղաղութիւնը»: Վերջացնելով, Տոքթ. Կէօպէլս կը հաւաստէ թէ գերման զօրքը թշնամական դիտումներ չունի Տանըմարքայի հանդէպ եւ իբրեւ խարիսխ պիտի չգործածէ այդ երկիրը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, եթէ չհարկադրեն: «Գերմանիա պիտի չբռնաբարէ Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի հողային եւ քաղաքական ամբողջութիւնը, բայց կ'ազդարարէ թէ անօգուտ է որ եւ է դիմադրութիւն»:

ՈՒՐԻՇ ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ ԵՒ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Վերջին լուրերու համաձայն, նաւամարտը սկսած է արդէն, անգլեւֆրանսական եւ գերմանական ուժերուն միջեւ: Գերմանական աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ Թորփիլահար ընկղմած են նորվեկեան երկու մարտանաւեր, 542 նաւաղներով: Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը հերքէ գերմանական այն լուրը թէ բրիտանական երկու զրահաւորներ եւ երկու մեծ յածանաւեր վնասուած են: Որ եւ է զրահաւոր չէ զարնուած, բայց երկու յածանաւեր թեթեւապէս վնասուած են:

Հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ անգլիական զօրագունդ մը ճամբայ ելած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Աշխարհագրական նոր զոհեր

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ ԿԱՄ ԴԱՆԻԱ.— Սկանտինաւեան երկիրներուն ամէնէն հարաւային շրջանը կը կազմէ: Ունի 42.925 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 3.777.000 բնակիչ: Սահմանադրական եւ ժառանգական միապետութիւն է: Օրէնսդիր իշխանութիւնը կը վարեն թագաւորը եւ խորհրդարանը (Ռիկստակ), որ կը բաղկանայ երեսփ. ժողովէն եւ ծերակոյտէն: Երեսփոխանները կ'ընտրուին երկու սեռերու ընդհանուր քուէարկութեամբ: Մայրաքաղաքն է Քոփէնհակ: Դաւանանքով բողոքական են, որ պետական կրօն հռչակուեցաւ 1536ին: Միւս դաւանանքներն ալ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն, թէեւ շատ քիչ հետեւորդներ ունին:

Մեծ պատերազմին Տանըմարքա փրկուեցաւ իր չէզոքութեամբ եւ Վերսայլի դաշնագրով ստացաւ Շլէզվիկի նահանգին մէկ մասը: 1918ին Իսլանտան գերիշխան պետութիւն հռչակուեցաւ, միացած՝ Տանըմարքայի:

1922ի օրէնքով, զինուորութիւնը պարտաւորիչ է. բայց ամէն տարի զինուորագրելի քաղաքացիներու թիւը սահմանափակուած է 9000ով: Ծառայութեան շրջանն է 150 օր կամ հինգ ամիս հետեւակազօրքին, 215 օր կամ եօթը ամիս հրետաձիգ զօրքին, 425 օր հեծելազօրքին համար: Նոր պատերազմին հետեւանքով բացառիկ օրէնքներ հրատարակուեցան, երկրին պաշտպանութիւնը ապահովելու համար: Ունի հարիւր հազար զինուոր:

Ֆիզիքական կրթութիւնը եւ զինուորական նախապատրաստութիւնը կ'ապահովեն մարտական կամ մարզական ընկերակցութիւններ: Նաւատորմը կը բաղկանայ 5 — 6 եղերապահ նաւերէ, 18 — 20 ականանաւերէ, 20—25 թորփիլանաւերէ եւ նոյնքան սուզանաւերէ:

ՆՈՐՎԵԿԻԱ (կամ Նորկէ).— Կը գրաւէ Սկանտինաւեան թերակղզիին արեւմտեան մասը: Ունի 321.477 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 2.650.000 — 2.907.000 բնակիչ, կամ իւրաքանչիւր քառ. քիլոմեթրին 8 — 10 հոգի: Մայրաքաղաքն է Օսլօ (նախապէս Քրիստիանիա): Ժողովուրդը գերմանածին է, երկայնահասակ, խարտեաշահեր, մորթը շատ ճերմակ: Ամբողջ ժողովուրդը համախմբուած է ծովեզերքը եւ հարաւային շրջանները. երկրին մնացեալ մասերը ամայի են: Բոլոր կարեւոր քաղաքները նաւահանգիստներ են: Մայրաքաղաքը ունի մօտ 300.000 բնակիչ: Երկրորդ կարեւոր քաղաքն է Պէրկէն, մօտ հարիւր հազար բնակչութեամբ եւ բարձր մշակոյթով: Նշանաւոր է նաեւ Նարվիք, որուն երկաթի հանքերը փորձանք բացին Նորվեկիոյ գլխուն:

Նորվեկիացիները շատ լաւ կրթուած են. չկայ մէկը որ գրել-կարդալ չգիտնայ: Այս երկիրն ալ սահմանադրական եւ ժառանգական միապետութիւն է: Շատ սահմանափակ է թագաւորին գործադիր իշխանութիւնը: Օրէնսդիր իշխանութիւնը կը վարէ Խորհրդարանը (Սթորթինկ): Երեսփոխանները կ'ընտրուին ընդհանուր քուէարկութեամբ: Նորվեկիա շատ յառաջ գացած է ընկերային տեսակէտով: Պաշտօնական կրօնն է բողոքականութիւնը:

Զինուորութիւնը պարտաւորիչ է 1876էն ի վեր: Կը սկսի 21 տարեկանէն եւ կը տեւէ 24 տարի, 12ը գործօն եւ պահեստի, մնացեալ շրջանը երկրապահ: Առաջին տարին զինուորները կը ծառայեն երեք ամիս, մարզանք ստանալով, յետոյ 30 օր փորձութիւններ կատարելով գործօն բանակին հետ: Ասկէ զատ, ամէն ընդունակ Նորվեկիացի 18էն մինչեւ 55 տարեկանը մաս կը կազմէ երկրին պաշտպանութեան: Նորվեկիա եւս շարք մը բացառիկ օրէնքներ հրատարակեց, պատերազմին հետեւանքով: Զինուորներուն թիւն է 135.000, բայց կրնայ բարձրանալ մինչեւ 300.000ի, ընդհ. զօրաշարժով: Նաւատորմը կը բաղկանայ չորս հին եղերապահներէ, վեց թորփիլանաւերէ, երկու թորփիլահալածներէ եւ 1917էն մնացած շարք մը մարտանաւերէ: Վերջերս ութ նոր թորփիլանաւեր ապսպրեց Անգլիոյ: Սուզանաւերու թիւն է 9:

Նորվեկիա կ'ապրի անասնապահութեամբ, ձկնորսութեամբ, անտառաբուծութեամբ եւ նաւագնացութեամբ: Ունի 1.600.000 ոչխար, 1.200.000 եզ, 300 հազար այծ, նոյնքան խոզ, 200 հազար ձի եւ 35 հազար եղջերու: Թուղթի խմորի ճարտարարուեստը մեծապէս զարգացած է Նորվեկիոյ, մանաւորապէս Օսլոյի ծոցին մէջ ուր կան բազմաթիւ գործարաններ: Մօտ 250.000 Նորվեկիացիներ կ'ապրին ձկնորսութեամբ, իսկ 300.000 հոգի նաւագնացութեամբ:

ՀԱԿԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓՍՓՍՈՒՔ ՄԸ

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի մարտ 17ի թիւին մէջ կային երկու ուշագրաւ թըղթակցութիւններ Անգարայէն եւ երկուքին մէջ ալ՝ գրգռիչ ակնարկներ Հայերու դէմ այն իմաստով, որ իբր թէ Խորհրդային գործակալները Սուրիոյ մէջ կը շահին ոչ թէ Արաբներու, այլ Հայերու համակրանքը եւ կ'աշխատին կազմակերպել Հայերը Դաշնակիցներու դէմ․ իբր թէ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը Թուրքիոյ յանձնուելէն վերջ, Ֆրանսացիները կորսնցուցած են Հայերու համակրանքը, եւ իբր թէ Ֆրանսացիներն ալ չափազանց մտահոգուած են այն մասին, որ «զանազան գաղտնի հայ յեղափոխական կոմիտէներ Սուրիոյ մէջ կը գործեն Խորհրդային Հայաստանէն տրուած հրահանգներու համաձայն» :

Անկնեբեւ է, որ սաիկա նենգ փրովոքասիոն մըն է, որուն նպատակը դժուար չէ հասկնալ : Պարզ է, որ Թուրքերը կ'ուզեն կասկած յարուցանել Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու մէջ անոնց իշխանութեան տակ ապրող Հայերու օրինապահութեան եւ վըստահելիութեան վերաբերմամբ :

Սակայն, նախ եւ առաջ, անվիճելի իրողութիւն է, որ Խորհրդային գործակալները, ինչպէս ամէն տեղ արտասահմանի մէջ, այնպէս ալ Սուրիոյ մէջ կը գործեն Մոսկուայի հրահանգներուն համաձայն : Հետեւաբար, անոնք Սուրիոյ մէջ եւս կը դաւեն ոչ թէ Խորհրդային Հայաստանէն, այլ Մոսկուայէն ստանալով իրենց հրահանգները : Պէտք չէ մոռնալ, որ հայ ժողովուրդը Խորհրդային Հայաստանի մէջ նոյնքան իրաւունք կը վայելէ վարելու իր արտաքին քաղաքականութիւնը, որքան Խորհրդային լուծին ենթարկուած ո եւ է ժողովուրդ, այսինքն՝ ոչ մէկ իրաւունք : Գաղտնիք չէ, որ առանց Մոսկուայի հաւանութեան ու հրամանին մէկ հատիկ մարդ իսկ չի կրնար արտասահման երթալ Հայաստանէն : Հասկնալի է, որ Հայաստան ինքը չի կրնար ո եւ է գործակալ պահել Սուրիոյ մէջ :

Երկրորդ՝ Հայերը ինչպէս Սուրիոյ, այնպէս ալ ո եւ է ուրիշ երկրի մէջ ոչ մէկ շահ ունին դաւելու զիրենք հիւրընկալող երկրի կառավարութեան դէմ : Իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ինչպէս Սուրիոյ, այնպէս ալ արտասահմանի Հայերը հակաբոլշեւիկ են եղած եւ են այսօր, ինչ որ ցոյց տուին վերջին քանի տարիներու ընթացքին հազարումի տեսակ միջոցներով : Եւ այժմ այդ նոյն Հայերը ո եւ է պատճառ չունին յանկարծ փոխուելու եւ դառնալու Խորհրդային գործակալներու խաղալիքը՝ դաւելու համար զիրենք հիւրընկալող կառավարութեանց դէմ :

Բարեբախտաբար, անցեալի դաւն փորձէն մեծապէս խրատուած, հայութիւնը այսօր չափազանց զգաստ է եւ ո եւ է ցանկութիւն չունի քաղաքական ո եւ է վտանգաւոր ծրագրի հետամուտ ըլլալու, որքան ալ հրապուրիչ ըլլան այդ ծրագրի նպատակները կամ ոճքեր ալ ըլլան այդ ծրագրի բուն հեղինակները : Կասկած չկայ, որ հայ ժողովուրդը ամէն տեղ հաւատարմօրէն կը կատարէ ու պիտի կատարէ այն բոլոր քաղաքացիական եւ ի հարկին, նաեւ զինուորական պարտականութիւնները, զոր ունի զինքը հիւրընկալող կամ հովանաւորող պետութեանց հանդէպ :

Թրքական յիշեալ փրովոքասիոնը, սակայն, աւելորդանգամ մը եւս կը յիշեցնէ արտասահմանի հայութեան ներկայ անկերպարան, պառակտեալ եւ անիշխանական վիճակին առաջ բերած վնասները :

Պէտք կա՞յ ըսելու եւ ապացուցանելու, թէ որքան աւելի երկար տեւէ մեր ներկայ պառակտեալ վիճակը, այնքան աւելի դիւրութեամբ հայ ժողովուրդի թշնամիները պիտի կարենան «փրովոքասիոններ» սարքել հայութեան դէմ, այնքան աւելի օտար կառավարութեանց գործակալները դիւրին միջոց ու հնարաւորութիւն պիտի ունենան զանազան «փրովոքասիոն»ներով ու դաւերով վնասելու հայութեան եւ հայկական դատին :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

1940ի Եւրոպան

La Revue des Deux - Mondes կը հրատարակէ եռաստղ ստորագրութեամբ չահեկան յօդուած մը, որ կը քննէ 1940ի Եւրոպան :

Յօդուածագիրը նախ կը հաստատէ թէ Դաշնակիցները կը հետեւին երկարատեւ պատերազմի ռազմագիտութեան, կ'աշխատին մեծ ճակատամարտներ չմղել, այլ համապազօրեայ փոքրիկ յարձակումներով թշնամութիւնները երկարաձգել : Վերջապէս մաշեցնել թշնամիին դիմադրութիւնը, քայքայել անոր ջիղերը, ցամքեցնել ուժի եւ սնունդի աղբիւրները : Ահա այս կացութեան առջեւ, Գերմանիա հրապարակ կը նետէ ծրագիրներ, որոնք կը մատնեն իր փառասիրութիւնները : Եթէ մանրամասնութիւններուն մէջ անմեղութիւն ցոյց կուտայ, ամբողջութեանը մէջ չի ծածկեր որ կը ձգտի իր գերիշխանութեան տակ պահել բովանդակ Եւրոպան : Ճիշդ է թէ ինքնարդարացումի փորձեր կը կատարէ չողոքելով ծանօթ տարազներ, — «տեղ կ'ուզենք արեւին տակ», «կենսական տարածութիւն», «Գերմանիա պէտք ունի տարածուելու», բայց այդ տարազներուն տակ ծածկուած է Հիթլէրի խելակորոյս մեծամոլութիւնը, որ սկիզբ կ'առնէ համագերմանականութեան յաւիտենական ժահրէն :

Սակայն եւ այնպէս Գերմանիա ին՞չ չստանձնեց զինուորական գործողութիւններու նախաձեռնութիւնը, քանի սկսած են թշնամութիւնները : Վեց ամիսէ ի վեր վարանում ցոյց կուտայ Հիթլէր, երբ կը սպասուէր որ յարձակի իր գլխաւոր թշնամիին վրայ, ինչպէս կը թելադրէ դասական ռազմագիտութիւնը : Գերմանիա չուզեց յարձակիլ այն պահուն՝ երբ յոյսեր կային յաջողութեան, չուզեց յարձակիլ՝ որովհետեւ Հիթլէր կը հաւատար թէ կարելի էր հաշտուիլ Լեհաստանի արշաւանքէն վերջ : Ծանթահարելով Լեհաստանը, կը կարծէր թէ պիտի կարենար սարսափի մատնել իր հակառակորդները, որոնք պիտի հարկադրուէին ընդունիլ կատարուած իրողութիւնը : Մեծ եղաւ իր յուսախաբութիւնը, երբ ինքզինք գտաւ կացութեան մը առջեւ, զոր չկրցաւ նախատեսել, — Անգլիա եւ Ֆրանսա վճռած էին ընդունիլ պատերազմը, բայց պատերազմ մը որ երկարատեւ է, դանդաղաքայլ եւ մաշեցնող : Հիթլէրի «կայծակ - պատերազմ»ի տարազին դէմ Դաշնակիցները բանաձեւեցին «դանդաղ պատերազմ»ի տարազը, — նապաստակին ու կրիային պատմութիւնը : Ուշ էր այլեւս «կայծակ - պատերազմ» մը մղելու համար Մաժինոյի գիծերուն դէմ : Ֆրանսա վերջացուցած էր իր զօրաշարժը եւ Անգլիա շարունակ ուժ կը ղրկէր Ֆրանսա, այն պահուն՝ երբ Հիթլէր զբաղած էր Լեհաստանի պատերազմով : Այսպէս անցան վեց ամիսներ, — Ֆրանսա հետզհետէ աւելի ամրացուց իր դիրքերը եւ կազմակերպուեցաւ Մաժինոյի հովանիին տակ : Վեց ամսուան այդ կորուստը, Գերմանիոյ համար, համարժէք է պարտութեան, — կարելի է իր այդ կորուստը եւ Մառնի վրայ կրած պարտութիւնը համեմատել եւ եզրակացնել որ պատմութիւնը կրկնուեցաւ : Ֆրանսա կըցաւ խորտակել 1914ի թշնամիին խոյանքը Մառնի վրայ, եւ այդ յաղթանակին հովանիին տակ յաջողեցաւ ամրացնել խրամային դիրքերը եւ աշխատցնել պատերազմական գործարանները : Այսպէս Գերմանիան դատապարտուեցաւ մաշեցնող պատերազմի մը :

Այս անգամ նոյն Գերմանիան վեց ամիս անշարժ կանգ առաւ Մաժինոյի գիծերուն առջեւ, մինչ Ֆրանսա կ'ամրացնէր իր դիրքերը եւ գիշեր ցերեկ շարժման մէջ դրած էր պատերազմական գործարանները :

Ահա թէ ինչու Գերմանիա ինքզինք գտաւ անելի մը առջեւ : Հիթլէր վարանեցաւ զինուորական լայն գործողութիւններու եւ բախտորոշ ճակատամարտներու ձեռնարկելէ, եւ եթէ պատեհութիւն մը կորսնցուց, առանց պատճառի չէր անշուշտ, — կը վախնար որ Մաժինոյի գիծերուն վրայ յարձակում մը վերջանար գերման եւրոպատարդութեան ջարդով ու կործանումի պարտութեամբ : Այդ պարագային, գիտէր որ խաւաքարտէ շինուած գղեակի մը նման պիտի փլէր ու կործանէր իր վարչաձեւը : Ուստի նախընտրեց, ամբողջ վեց ամիս, խորտակել Դաշնակիցներու կորովը՝ ահաբեկչական ճիղերով, որոնք կատարուեցան ծովին վրայ եւ օդին մէջ, դիւանագիտական խաղերով, որոնք փորձուեցան զանազան մայրաքաղաքներու մէջ, քարոզչական ու դաւաճանական ձեռնարկներով, որոնք տեղի ունեցան իրեն դէմ ճակատող բանակներուն մէջ եւ անոնց ետեւ : Զինուորներու պատերազմին տեղ Հիթլէր ուզեց մղել ջիղերու պատերազմ մը, փոխանակ յարձակելու թշնամիին նիւթական ուժին վրայ՝ փորձեց զարնել անոր բարոյական կորովին, ռազմավարութիւն մը որ միաժամանակ կը նպատակէր վառելու դիւրախաբ այլ ինքնահաւան գերման ժողովուրդին երեւակայութիւնը :

Ի՞նչ արդիւնք տուաւ այս ռազմավարութիւնը :

«Կրաֆ - Շփէ» զրահաւորին վախճանը եւ «Ալթ - Մարք» նաւին կրած յարձակումը բարոյական բեկում մը առեղծեցին գերման ծովակալութեան մէջ : Ֆինլանտայի պատերազմը համաշխարհային հակակրութիւն մը առեղծեց ոչ միայն Մոսկուայի, այլեւ Պերլինի դէմ, որ պատճառ դարձած էր ռուսական աշխարհակալութեան այդ զզուելի ձեռնարկին, թէեւ Գերմանները, նկատի առնելով ֆինլանտական պատերազմին անժողովրդականութիւնը, ամէն պատասխանատուութիւն ձգեցին բոլշեւիկներուն վրայ :

Այս ամէնը կը նշանակէ թէ արդիւնք չտուաւ ահաբեկումի ռազմավարութիւնը :

Ներկայ պայմաններուն մէջ ինչեր կը վերապահէ ապագան : Առանց գուշակութիւն փորձելու, պէտք է արձանագրել միայն որ Գերմանիոյ ներքին կեանքը մատնուած է անստուգութեան վախերուն : Ու մարդ կը տարուի հարցնելու․— Հիթլէր կը վայելէ՞ նոյն ժողովրդականութիւնը գերման ժողովուրդին մէջ, թէ իշխանութիւնը կը պահէ կեսթափոյին սարսափին տակ պահելով երկիրը : Ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէ երկրին բարոյական ուժը : Ի՞նչ կը մտածէ բանակը : Ի՞նչ կը մտածեն նախկին բանակին հրամանատարները, ճարտարարուեստի վարիչները, ընկերային ու վարչական նախկին կարգերու ներկայացուցիչները : Հիթլէր ո՞րքան կրցած է քանդել երկրին դասակարգային նախկինկարգերը, նացիականութեամբ դէպի բոլշեւիկացում մօտեցնել Գերմանիան : Հարցումներ են ասոնք, որոնց պատասխանը պիտի պայծառացնէր ապագայի անստոյգ հորիզոնը : Ինչ որ ալ ըլլայ, Գերմանիան պատերազմին ծանր բեռան տակ մաշելէ վերջ՝ պիտի կրէ զինուորական հզօր հարուած մը : Ամէն պատերազմ կը վերջանայ զինուորական բախտորոշ գործողութեամբ մը : Ե՞րբ տեղի պիտի ունենայ այդ գործողութիւնը, կարելի չէ գիտնալ : Ի՞նչ դիրք բռնած պիտի ըլլան չէզոքները, նման որոշումի մը առջեւ, — եթէ վաղը բոլորն ալ ճշդեն իրենց դիրքերը, պատերազմը կը վերջանայ վաղն իսկ, եւ Գերմանիա կը կործանի մեծաշռինդ : Չէզոքները դեռ կը տատանին : Մարդկային է եւ հասկնալի : Այսուհանդերձ կարելի է ըսել թէ անոնք հոգիով դաշնակիցներուն կողմն են, յաղթութիւն կը մաղթեն Դաշնակիցներուն, բայց եւ այնպէս չեն ուզեր դուրս ելլել չէզոքութենէն :

Զինուորներու համար

ՊԼԻՏԱ (Ալժերիա) — Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբրահամեան (Զալի) իրենց սիրելի փոքրիկին՝ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐի քառասունքին առթիւ 100 ֆրանք կը նուիրեն, ֆութպոլ մը գնելու համար հայ զինուորներուն, 100 ֆրանք ալ՝ «Յառաջ» ղրկելու ճակատի հայ զինուորներուն : Ողբացեալ պատանին շատ կը սիրէր ֆութպոլ խաղալ :

Տէր եւ Տիկին Քերոբէ Թորոսեան 100 ֆրանք կը նուիրեն Փոքրիկն ՔՐԻՍՏԱՓՈՐի քառասունքի առթիւ, «Յառաջ» ղրկելու համար Ալժերիոյ հայ զինուորներուն :

Աֆրովիլէն Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Թորոսեան 50 ֆրանք կը նուիրեն, նոյն քառասունքի առթիւ, «Յառաջ» ղրկելու հայ գրի կարօտ հայ զինուորներու :

Պլիտայէն Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Ալակէօզեան 50 ֆրանք կը նուիրեն նոյն քառասունքի առթիւ, «Յառաջ» ղրկելու մոռցուած հայ զինուորներու :

Դարձեալ Պլիտայէն Տէր եւ Տիկին ՊօղոսԱրզումանեան 50 ֆրանք կը նուիրեն նոյն առթիւ, «Յառաջ» ղրկելու համար «Յառաջ»ը սիրող հայ զինուորներուն :

ԽՄԲ.— խումբ մը հայ զինուորներ ֆութպոլի գնդակ մը ուզեր էին «Յառաջ»ի միջոցաւ եւ երիտասարդ մը՝ Յ. Մինասեան յանձն առաւ տրամադրել անհրաժեշտ գումարը : Բայց խումբը այլուր փոխադրուած ըլլալով, այս գումարն ալ կը պահենք միւսին հետ, ի հարկին գործածելու համար ուրիշ զինուորներու :

*** Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Էքմէքճեան հարիւր ֆրանք կը տրամադրեն իրենց երկրորդ զաւկին՝ Ա. ՐԱՖՖԻի ծնունդին առթիւ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու :

է դէպի Նորվեկիա : Սթոքհոլմէն հասած հեռագրի մը համաձայն, Նորվեկիոյ ծովեզերեայ մարտկոցները ընկղմած են գերմանական մեծ զրահաւոր մը, «Կնէյզնաու», որ ունի 26.000 թոն տարողութիւն : Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն ընկղմած է գերմանական մեծ շոգենաւը, «Պրեմէն», 1300 նաւաստիներով :

Կարգ մը լուրերու համաձայն, մեծագոյն նաւամարտ է որ կը մղուի Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ : Ծովն ալեկոծ ըլլալով, գործողութիւնները մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին : Միեւնոյն ատեն օդային ճակատամարտ մը կը մղուի : Գերմանական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ վար առնուած են երեք անգլիական օդանաւեր : Կ'ըսուի թէ գերմանական յածանաւ մը խրած է Նորվեկիոյ ծովախորշերուն մէջ : Գերմանական մարտանաւ մը հասած է Նարվիք, Սաուցեալ ովկիանոսին երկաթի քաղաքը : Գերմանական մարտանաւեր եւ օդանաւեր ռմբակոծեցին Քրիսթիանսանտ նաւահանգիստը : Անգլիական օդանաւեր թռիչք մը կատարեցին հիւսիսային - արեւմտեան Գերմանիոյ վրայ, բայց ետ մղուեցան :

*** Շուէտ որոշեց չէզոքութիւն պահել, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնելով : Հոլանտա եւս բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, ջնջելով զինուորական արձակուրդները : Հոլանտա, Պելժիա եւ Զուիցերիա նորէն մտահոգութեան մատնուած են եւ կը զօրացնեն իրենց ազգ. պաշտպանութիւնը :

Նախագահ Րուզվէլթ անմիջապէս Ուաշինկթըն վերադառնալով, խորհրդակցեցաւ արտաքին նախարարին հետ :

Գերմանական նոր արշաւանքը խոր յուզում պատճառեց ամէն կողմ : Ընդհանուր յոռետեսութիւն կը տիրէ պատերազմի ելքի մասին : «Պատերազմը նոր կը սկսի», կ'ըսեն բոլոր թերթերը :

Ֆրանսայի ծերակոյտը առջի օր յետաձգած ըլլալով իր գաղտնի նիստը, գումարուեցաւ երէկ : Այս առթիւ նոր հարցապնդումներ պիտի ըլլան նաեւ երեսփ. ժողովին մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ․— Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (223րդ օր)․— Զեկոյց թիւ 437, ապրիլ 9, առաւօտ․— Հրետաձգութիւն Մոզէլի արեւելեան կողմը։— Զեկոյց թիւ 438, իրիկուն․— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ, Մոզէլէն Հռենոս : Հետեւակազօրքի քանի մը հրացանաձգութիւն Հռենոսի վրայ, Վերին Ալզասի մէջ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ երկու նոր հրամանագիրներ ստորագրուեցան հանրապետութեան նախագահին կողմէ : Մէկը մահապատիժ կը սահմանէ ո եւ է անհատի դէմ որ գիտակցօրէն կը մասնակցի բանակը կամ ազգը վհատեցնող ձեռնարկի մը, վնասելով ազգ. պաշտպանութեան : Միւսը աւելի խիստ պատիժներ կը սահմանէ այն պետական պաշտօնեաներուն որ կը ծառայեն լուծուած կուսակցութեան մը նպատակներուն կամ ընդհանրապէս կը վնասեն ազգ. պաշտպանութեան շահերուն :

ԳԻՆԵՐԸ ԵՐԵՔ ԱՄԻՍ անփոփոխ պահելու համար կարգ մը նոր հրամանագիրներ հրատարակուեցան պաշտօնաթերթին մէջ : Խիստ պատիժներ սահմանուած են անսաստողներուն :

Ազգ. վիճակահանութեան պարգեւները

Ազգ. պարգեւախաղի 7րդ շարքին վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր, Բալէի մէջ : Հինգ միլիոնի մեծ պարգեւը շահեցաւ 151.056 թիւը :

Հետեւեալ երկու թիւերէն իւրաքանչիւրը շահեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք — 024.497, 549.992 :

Հետեւեալ չորս թիւերէն իւրաքանչիւրը շահեցաւ 500.000 ֆրանք — 128.140, 334.219, 079.207, 812.116 :

33.904 վերջացող թիւերը շահեցան 100.000 ֆրանք :
78.356 եւ 99.407 վերջացող թիւերը շահեցան 50.000 ֆրանք :
8743 վերջացող թիւերը շահեցան 10.000 ֆրանք :
309 վերջացող թիւերը շահեցան 5000 ֆրանք :
98 վերջացող թիւերը շահեցան 1000 ֆրանք :
5 վերջացող թիւերը շահեցան 220 ֆրանք :
7 վերջացող թիւերը շահեցան 110 ֆրանք :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՆԳԼԻԱ օրական մէկ միլիոն ոսկի կը ծախսէ զինագործարաններու համար, ինչպէս յայտարարեց սպառազինութեանց նախարարը :

ԻՐԱՔԻ նոր վարչապետը պարզելով իր քաղաքականութիւնը, յայտարարեց թէ պիտի հետեւին Նուրի փաշայի դահլիճին քաղաքականութեան : Արտաքին քաղաքականութեան մէջ կառավարութիւնը պիտի ջանայ,— 1. Ամրապնդել Անգլիոյ հետ հաստատուած բարեկամութիւնը եւ զինակցութիւնը,— 2. Ամրապնդել յարաբերութիւնները արաբական երկիրներու հետ եւ աջակցիլ դրացի արաբ ազգերու ազգային տենչերուն իրականացման, համախորհուրդ Դաշնակիցներուն հետ․— 3. Ամրապնդել բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը Սաատապատի ուխտակիցներուն հետ (Թուրքիա, Իրան եւ Աֆղանիստան)․— 4. Սիրալիր յարաբերութիւններ մշակել միւս բարեկամ երկիրներու հետ : Ներքական ասպարէզին մէջ խնայողութիւններ պիտի կատարուին :

ԱԾՈՒԽԻ ՏՈՄՍԵՐԸ պիտի բաժնուին մայիսին, համաձայն իւրաքանչիւր ընտանիքի անդամներու թիւին : Մէկէն երեք հոգինոց ընտանիքի մը համար կը նախատեսուի տարեկան 800 քիլօ, չորս — հինգ հոգինոց ընտանիքի մը համար՝ 1200, վեց հոգիի համար՝ 1600 եւն․ : Միջոցներ ձեռք առնուած են որպէսզի ածուխ չամբարուի չարաշահութեամբ :

ԱԶԳ. ՊԱՐԳԵՒԱԽԱՂԻ 8րդ շարքին վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի ապրիլ 23ին :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ, կարտինալ Վէտտիէ, որ բժշկական գործողութեան մը ենթարկուած էր անցեալ շաբթու, մեռաւ առջի օր : 73 տարեկան էր եւ մեծ համբաւ հանած էր իբրեւ եկեղեցաշէն : Գործակցութեան սուր տագնապին ատեն, ձեռնարկեց հարիւր եկեղեցիներ եւ մատուռներ շինելու, որպէսզի գործ ճարուի բանուորներուն :

ՄԱՄՈՒԼԻ ԵՒ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ վարչութեան տնօրէն նշանակուեցաւ Պ. Մոնթանեօն, նախկին երեսփոխան Փարիզի : Տեղեկութեանց նախարարը, Պ. Ֆրոսար, նոր անուանումներ եւս կատարած է, վերակազմելու համար ձայնասփիւռ քարոզութիւնները եւ ուրիշ աշխատանքներ :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ «Անգարա» շոգենաւը, որ կը հետապնդուէր Եուկոսլաւիոյ ջուրերուն մէջ, յաջողեցաւ Թրիէսթէ (Իտալիա) հասնիլ իր բեռով : Ուրիշ նաւ մը եւս կը սպասուի :

«ՆՈՐՄԱՆՏԻ» ՇՈԳԵՆԱՒԸ, (83.423 թոն) որ Նիւ Եորքի նաւահանգիստը կը գտնուի պատերազմէն ի վեր, կը պաշտպանուի 112 նաւազներու կողմէ : Անոր 1400 նաւաստիները Ֆրանսա վերադառնալով բանակին կամ նաւատորմին միացած են : Հսկողութիւնը շատ խիստ է այս շքեղ շոգենաւին համար, որուն գինը կը հաշուեն մէկ միլիառ ֆրանք : Բոլոր կարասիները ցուցակագրուելով պահուած են ամբարանոցներուն մէջ : Ծխնելոյզներն ալ փակուած են, որպէսզի հովը չփչէ :

ՊԵԼԺԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց ազդու միջոցներ ձեռք առնել գիներու բարձրացման դէմ : Ամէնէն աւելի սղած են շաքարը, կարագը, բանջարեղէնները եւ ածուխը : Կառավարութիւնը լիազօրութիւն ստացած է այս հարցին համար, պատերազմին սկիզբէն ի վեր : Ժողովուրդը մտահոգութեան մատնուած է, գիներու յարատեւ բարձրացման հետեւանքով :

ԱԴԱՄԱՆԴԻ ՆԵՐԱԾՄԱՆ խնդիրը քննելու համար, Անգլիոյ առեւտրական նախարարութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկեց Հոլանտա եւ Պելժիա : Անգլիական կառավարութիւնը կը կարծէ թէ այդ երկու երկիրները իրենց պահանջներէն աւելի ադամանդ կը ներածեն, եւ կը կասկածի թէ Գերմանիա կը փոխադրուին :

25.000 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ պատրաստակամութիւն յայտնած են ծառայելու ֆրանսական բանակին մէջ, ի գին իրենց ազատութեան : Միայն մէկ բանտէ 500 ազերսագիրներ ղրկուած են դատական նախարարութեան, առաջարկելով ծառայել կրակի առաջին գիծերուն վրայ : Այս խնդրագիրներէն 450ը մերժուած են․ բայց Ֆրանսայի բոլոր մեծ բանտերէն 1600 կալանաւորներ արձակուած եւ իրենց զօրագունդերուն միացած են : Մեծ մասը վեց ամիս կամ աւելի պակաս պատիժներու դատապարտուած էր : Բանտերու վերատեսուչը յանձնարարած է զարկ տալ բանտային արհեստանոցներուն, որպէսզի կալանաւորները իրենց պարտականութիւնը կատարեն նիւթեր հայթայթելով ազգ. պաշտպանութեան համար : Բանտերը մինչեւ հիմա ճարած են 336.000 հաստ մազգեստ, 500.000 տաբատ եւ 175.000 զոյգ կօշիկ :

ՀՐԵԱՆԵՐԸ կէս առ կէս պակսած են Գերմանիոյ մէջ, վեց տարուան ընթացքին : Ընդհ. թիւն է 330.890, կամ 391.000 պակաս 1933էն : Միայն 7 քաղաքներու մէջ 5000էն աւելի Հրեաներ կան : Վիէննայի մէջ դեռ կը գտնուին 91.000, Պերլինի մէջ՝ 83.000 Հրեաներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի 6րդ նստաշրջանին փակման առթիւ, կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ․— «Գերագոյն խորհուրդը միաձայնութեամբ վաւերացուց արտաքին քաղաքականութիւնը : Ուրիշ ոչ մէկ պետութիւն կրնայ այնքան յստակօրէն եւ բացէ ի բաց պարզել իր արտաքին քաղաքականութիւնը : Ներկայ խռովեալ շրջանին, Մոլոթովի խօսքերը հաստատեցին թէ Խ. Միութիւնը երբեք գործիք պիտի չդառնայ օտար քաղաքականութեան մը եւ թէ ան իր սեփական քաղաքականութիւնը պիտի վարէ, ուրիշ պետութեանց համար հաճելի ըլլայ թէ ոչ : Աշխարհակալ պետութեանց պատերազմին մէջ Խ. Միութիւնը բռնեց չէզոք դիրք մը որ կ'ազդէ իբրեւ սանձ մը պատերազմին ծաւալման : Այդ քաղաքականութիւնը շահեցաւ յաջողութիւններ որոնք երբեք գնահատելի չեն : Խ. Միութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի պատերազմի դրդիչներու ջանքերուն եւ երբեք թոյլ պիտի չտայ որ Խ. Միութեան շահերը վնասուին : Խ. Միութեան բռնած դիրքը ծառայեց պաշտպանելու շատ մը փոքր պետութիւններ, որպէսզի չիյնին պատերազմին մէջ» :

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 12 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 12 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4321

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿԱՏԱՂԻ ՆԱՒԱՄԱՐՏ 700 ՔԻԼՈՄԵԹՐ ՃԱԿԱՏԻ ՄԸ ՎՐԱՅ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏՈՐՄԻՂԻՆ ԲՈՒՌՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԷՆ

Նորվեկիա կը շարունակէ դիմադրել

Երէկ հաղորդած էինք թէ ամենամեծ նաւամարտն է որ կը մղուի Հիւսիսային ծովուն մէջ: Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ նաւամարտը սաստկացած է, տարածուելով 700 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ, Նորվեկիոյ հիւսիսէն հարաւ: Անգլիական կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է բազմաթիւ մարտանաւեր, որոնց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Իբրեւ առաջին արդիւնք, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին.—

Ընկղմած են գերմանական երկու յածանաւեր, «Պլիւխէր» եւ «Քարլսրուհէ»: Առաջինը ունէր 10.000 թոն տարողութիւն եւ շինուած էր 1937ին, երկրորդը՝ 6000 թոն, շինուած՝ 1929ին: Գերմանական հրամանատարութիւնն ալ պաշտօնապէս հաստատեց այս երկու կորուստները :

Տակաւին պաշտօնապէս հաստատուած չէ գերմանական «Կնէյզնաու» զրահաւորին խորտակումը (26.000 թոն): Թորփիլահար եղած է փոխադրաւ մը, «Ամասիս», 9000 թոն, Շուէտի արեւմտեան ափերուն մէջ: Պայթած է զինապարճ շոգենաւ մը, «Ռաւէնսֆէլս»: Նարվիքի առջեւ ընկղմած է թորփիլահալած մը, իսկ ուրիշ երեք թորփիլահալածներ բռնկած են նոյն նաւահանգիստին բացերը: Ընկղմած են վեց պաշարաբարձ նաւեր Նարվիքի մէջ: Ընկղմած են նաեւ երկու նաւեր որոնք զինուոր կը փոխադրէին :

Անգլիական տորմիղէն ընկղմած է «Հընթըր» թորփիլանաւը, որ շինուած էր 1934ին եւ ունէր 1350 թոն տարողութիւն, 10 թնդանօթ, 8 թորփիլարձակ խողովակ, 175 նաւազ: Նարվիքի առջեւ խրած եւ բեկորի մը վերածուած է «Հարտի» թորփիլանաւը, որ շինուած էր 1936ին, ունէր 1455 թոն տարողութիւն, 11 թնդանօթ, 8 թորփիլարձակ խողովակ եւ 175 նաւազ: Դարձեալ Նարվիքի առջեւ թորփիլահար եղած է նորվեկեան եղերապահ զրահաւոր մը (3380 թոն). նոյնպէս ընկղմած է նորվեկեան ուրիշ պահականաւ մը, եւ մեծ մարտանաւ մը: Վնասուած են երկու անգլիական մարտանաւեր :

Անգլիական մարտանաւերը բուռն ճակատամարտի մը բռնուած են Քաթէկաթի նեղուցին բերանը: Նաւամարտ մըն ալ տեղի կ'ունենայ Շուէտի արեւմտեան ափերուն վրայ: Շատ մը Գերմաններու դիակները քշուած են դէպի ծովափ: Անգլիական մարտանաւերուն կը գործակցին օդանաւերը: Կը հաստատուի թէ Դաշնակիցները առաջին առթիւ Նորվեկիա փութացուցած էին 600 օդանաւեր: Անգլիական մարտանաւեր երեւցած են Սքակէրրաքի նեղուցին առջեւ, որ ծածկուած է ականներով :

Երէկ զրոյց կը շրջէր թէ Դաշնակիցները ետ առած են Նորվեկիոյ Պէրկէն եւ Թրոնտհէմ քաղաքները, բայց նոր հեռագիր մը հաղորդեց թէ պաշտօնապէս չի հաստատուիր այս լուրը :

Գերմանական երկու յածանաւերը խորտակուած են նորվեկեան մարտկոցներուն կողմէ, Օսլոյի ծովախորշին մէջ, երեքշաբթի օր, երբ գերման առաջին զինուորները ցամաք կ'ելլէին: «Պլիւխէր» նախ ռմբակոծուած, յետոյ ականի մը զարնուած էր :

Գերմանական աղբիւրէ կը հաղորդէին թէ գրաւուած է Նորվեկիոյ նոր մայրաքաղաքը, Համար, Օսլոյէն 60 մղոն դէպի հիւսիս: Այս լուրը պաշտօնապէս չհաստատուեցաւ, բայց բոլոր տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ բուռն կռիւներ կը մղուին այդ շրջանին մէջ եւ թէ կառավարութիւնը այլուր փոխադրուած է: Կ'ըսուի թէ Գերմանները հաշտութիւն առաջարկած են Նորվեկիոյ, բայց կառավարութիւնը վճռած է շարունակել դիմադրութիւնը: Դաշնակիցներն ալ հասկցուցած են որ եթէ Նորվեկիա տեղի տայ, իրենք պիտի շարունակեն կռուիլ: Ճակատամարտը կը շարունակուի գերմանական եւ նորվեկեան նաւերուն միջեւ, ինչպէս եւ ցամաքի վրայ:

Անգլիական զեկոյցի մը համաձայն, վար առնուած են գերմանական երկու օդանաւեր, Անգլիոյ հիւսիսային-արեւելեան շրջանին մէջ: Ճակատամարտը կը սաստկանայ Նորվեկիոյ մէջ, անգլեւգերման օդատորմիղներուն միջեւ :

Անգլիական մարտանաւերը գրաւեցին Տանըմարքայի Ֆարօէ կղզիները, որ կ'իշխէ Իսլանտայի վրայ: Այս վերջին երկրին խորհրդարանը անկախութիւն հռչակեց, յայտարարելով թէ այլեւս չի ճանչնար Քրիստիան թագաւորը եւ կը խզէ իր կապերը Տանըմարքայի հետ: (Իսլանտա կղզին ունի 39.709 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 117.692 բնակիչ: Կը գտնուի հիւսիսային Ատլանտեանի մէջ եւ հրաբխային երկիր մըն է: 1918ին Տանըմարքայի միացաւ, իբրեւ վեհապետ ճանչնալով անոր թագաւորը: Հանրապետութիւն է եւ ունի աշխարհի ամէնէն հին խորհրդարանը: Ոչ բանակ ունի, ոչ նաւատորմ, ոչ ալ ամրութիւններ):

*** Նորվեկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հետեւակազօրքը մեծ յաղթութիւն մը շահեցաւ Գերմաններուն դէմ, Էլվէրումի մօտ, Օսլոյէն 80 մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Գերմանները գրաւած են նոր քաղաք մը, Արէնտէլ: Օսլոյի գերմանական անթելը նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց Նորվեկիոյ ժողովուրդին եւ զօրքին, որպէսզի զէնքերը վար դնեն, այլապէս հետեւանքը շատ ծանր պիտի ըլլայ :

*** Հեռագրի մը համաձայն, վնասուած է նաեւ գերմանական «Էմտէն» յածանաւը, 5400 թոն: Թեթեւապէս վնասուած է անգլիական «Հօսթայլ» թորփիլահալածը, իսկ ուրիշ մը՝ «Հաթափըր», որ ընկղմած «Հընթըր»ի ընկերն էր, ծանրապէս :

*** Գերմանները կը շարունակեն զօրք թափել Նորվեկիա: Թագաւորը եւ ամբողջ արքայական ընտանիքը հեռացան նոր մայրաքաղաքէն, որ վտանգուած է: Նորվեկեան զօրքը դէպի հիւսիս կը քաշուի, նոր դիրքեր պատրաստելով: Խորհրդարանը գիշերային նիստ մը գումարեց եւ այս առթիւ վարչապետը նորէն յայտարարեց թէ պիտի կռուին անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան համար: Գերմաններուն կազմած կառավարութիւնն ալ կը գործէ առանձին: Տանըմարքայի մէջ ալ նոր կառավարութիւն մը կը կազմուի:

Նոր մանրամասնութեանց համաձայն, Գերմանները պաշարելով Նորվեկիոյ Թրոնտհէմ քաղաքին անգլիական հիւպատոսարանը, գերի բռնած են հիւպատոսը եւ պաշտօնեաները: Գերմանները այդ քաղաքը մտած էին առտուն ժամը 6ին, 1200 զինուորներով որոնց կ'օգնէին օդանաւերը :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ոչ մէկ թոն երկաթ. Երկու պատուհաններ փակուեցան»

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետները կարեւոր յայտարարութիւններ ըրին օրուան դէպքերու մասին:

Պ. Ռէյնօ ներկայացաւ ծերակոյտին, որ գաղտնի նիստ պիտի գումարէր: Իր յայտարարութիւնները լսելէ վերջ, Ծերակոյտը յարմար դատեց նորէն յետաձգել գաղտնի նիստը, չզբաղեցնելու համար կառավարութիւնը ճիշդ այն պահուն երբ ան ուժգնօրէն յառաջ կը տանի պատերազմական գործողութիւնները :

Վարչապետը պարզելով ականներու տեղաւորումը Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ եւ գերմանական յարձակումը Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի դէմ, հաւաստեց թէ այս դէպքը ի վերջոյ պիտի յանգի մեծ յաղթանակի մը, տնտեսական, զինուորական թէ դիւանագիտական տեսակէտով: Բացատրելէ վերջ թէ առանց Շուէտի արտադրութեանց Գերմանիա հազիւ պիտի կրնայ իր սպառազինութեանց պահանջներուն (երկաթ) կէսը ճարել, Պ. Ռէյնօ յայտարարեց.

— «Մեր գործողութիւնը սկսաւ երկուշաբթի առտու ժամը 5ին: Անոր նպատակն էր վերջ տալ կացութեան մը որ կ'երկարաձգուէր եօթը ամիսէ ի վեր,— Շուէտական երկաթի հայթայթումը թշնամի պետութեան կողմէ: Այդ գործողութեան հետեւանքն եղաւ ականներով փակել Նորվեկիոյ ցամաքային ջուրերուն անցքը: Մենք չէինք կրնար կանգ առնել այդ ջուրերուն չէզոքութեան առարկութեան վրայ, քանի որ Գերմանիոյ համար այդ չէզոքութիւնը գոյութիւն չունէր երկար ատենէ ի վեր: Մենք նախ յայտնեցինք մեր առաջարկութիւնները, յետոյ գործի անցանք: Կառավարութիւնը կը ստանձնէ պատերազմական այս գործողութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը (բուռն ծափեր): Ինչ որ ալ պատահի այսուհետեւ, կարելի է հաւաստել թէ ոչ իսկ մէկ թոն հանածոյ երկաթ պիտի փոխադրուի Նարվիքէն Գերմանիա, պատերազմի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին: Հաղորդակցութեան միակ մնայուն ճամբան փակուած է: Ասիկա Դաշնակիցներուն համար կը կազմէ կենսական եւ տեւական շահ մը: Գերմանիան ալ իր կարգին շարժեցաւ: Նոյնիսկ մեզմէ առաջ շարժեցաւ: Երբ դեռ Դաշնակիցները գործի չէին ձեռնարկած, ականներ տեղաւորելով, Գերմանիա իր նաւահանգիստներէն դէպի Նորվեկիա ճամբայ հանեց նաւատորմիղ մը որ շատոնց համախմբուած էր. որովհետեւ այդպիսի գործողութիւն մը չի կրնար գլուխ հանուիլ մէկ օրէն միւսը: Այս առտու օտար մամուլի տեղեկութիւններէն կ'իմանանք թէ իբրեւ առեւտրական նաւաստի ծպտուած Գերմաններ նորվեկեան նաւահանգիստները մտնելով, յանկարծ հագած են իրենց զինուորական նաւազի համազգեստները, առած են ամբարանոցներու մէջ պահուած զէնքերը եւ գրաւած այն նաւահանգիստները ուր կը գտնուէին իրենց նաւերը: Ապագան պիտի ըսէ թէ ի՛նչ պիտի պատահի այս գերման նաւազներուն, որոնք օգտագործած են Տրովադայի ձիուն ռազմավարութիւնը: Միեւնոյն ատեն Գերմանները Տանըմարքա կ'արշաւէին, Սկանտինաւեան միակ պետութիւնը որ 1939 մայիս 31ին — դեռ տասը ամիս չըներ — ոչ-յարձակման դաշնագիր մը կնքած էր Հիթլէրի Գերմանիային հետ: Ոչ մէկ համեմատութիւն կայ Դաշնակիցներուն ականներ տեղաւորելու գործողութեան եւ Գերմանիոյ այս երկու արշաւանքներուն միջեւ: Մէկ կողմէ պաշարումի գործողութիւն մը, միւս կողմէ — ինչպէս 1914ին Պելճիոյ մէջ — զինեալ արշաւանք եւ սարկացումը Տանըմարքայի, որ բոլորովին կապ չունի պաշարումի այս գործողութեան հետ: Հիթլէրական վայրագութեան այս նոր արարքը մոռցողներուն պիտի յիշեցնէ պատերազմի նպատակը մեզի եւ անոնց համար: Միակ խնդիրը այն է թէ միջազգային օրէնքի այս բռնաբարումները կը բարեփոխե՞ն հաւասարակշռութիւնը ի նպաստ Գերմանիոյ: Տնտեսապէս, անգամ մը որ լափէ սպառէ արշաւանքին աւարը, Գերմանիա այլեւս պիտի չկրնայ պաշար ստանալ Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ ճամբով: Երկու բաց պատուհաններ են որ կը փակուին: Դաշնակիցներու պաշարումը վաղը իր ամբողջ խստութեամբ պիտի գործադրուի այն շրջաններուն մէջ որ մինչեւ հիմա կը գտնուէին գերմանական տիրապետութեան տակ: Զինուորական տեսակէտով, մինչ Հիթլէր միշտ կը պարծենար թէ իր ուժերը չի ցրուեր, թէ միայն մէկ ճակատ ունի, այժմ ստիպուած է զօրք եւ ռազմանիւթ ցրուել աջ ու ձախ, խուսափելու համար երկաթի ճամբուն խափանումէն: Վերջապէս, գերմանական տորմիղին մէկ մեծ մասը, որ մինչեւ հիմա այնքան զուրգուրանքով կը պահուէր իբրեւ պահեստի ուժ, այժմ ենթակայ է Անգլիոյ ներքին տորմիղին եւ ֆրանսական մարտանաւերու հարուածներուն »:

Այստեղ վարչապետը հաղորդեց օրուան լուրերը՝ Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ նաւային կորուստները, որոնց մասին խօսած ենք արդէն: Յետոյ հաստատեց թէ երկար ճակատամարտ մըն է որ կը մղուի ծովուն վրայ, Նորվեկիոյ հիւսիսէն հարաւ: «Մենք վստահ ենք թէ դաշնակից տորմիղները պիտի գտնուին իրենց մեծ աւանդութեանց բարձրութեան վրայ»:

Ծերակոյտը ջերմապէս ծափահարելով այս յայտարարութիւնները, որոշեց երեքշաբթի օրուան յետաձգել գաղտնի նիստը:

Միջազգային աշխարհակալութեան նոր զոհերը

Երէկ շարք մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ մասին: Կարգ մը տեղեկութիւններ եւս, Շուէտն ալ միասին առնելով.—

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ծովեզերեայ կղզիներուն տարածութիւնն է 150.000 քառ. քիլոմեթր: Երկիրը Ֆինլանտայի հետ սահմանակից է 920 քիլոմեթր, իսկ Շուէտի հետ՝ 1650 քիլոմեթր տարածութեամբ: Իր ծովեզերքին երկայնութիւնն է 3400 քիլոմեթր, բազմաթիւ ծովախորշերով (ֆիորտ): Անտառներու տարածութիւնն է 74.000 քառ. քիլոմեթր :

Երկրագործութիւնը միջակ է Նորվեկիոյ մէջ, անասնապահութիւնը շատ զարգացած: Ունի հարուստ հանքեր որոնք կ'արտադրեն 400.000 թոն երկաթ, 3000 թոն պղինձ, 10.000 քիլօ արծաթ: Իր քսան մեծ գործարանները կ'արտադրեն 20.000 թոն պղպատ, 40.000թոն զինկ, հարիւր հազար թոն ազոտ եւայլն:

Ձկնորսութիւնն ալ շատ զարգացած է. ունի 160.000 մեծ ու փոքր նաւեր եւ տարին կ'արտադրէ 750 հազար թոն ձուկ: Ամէն տարի աւելի քան հարիւր հազար թոն մորիւ ձկան իւղ կ'արտածէ :

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ մայրաքաղաքը, Քոփէնհակ, ունի 771 հազար բնակիչ: Հողագործութիւնը շատ զարգացած է: Ունի 3.300.000 հէքթար մշակուած հող եւ 450.000 մշակ: Կ'արտադրէ ճակնդեղ, գետնախնձոր, վարսակ, գարի, ցորեն: Զարգացած է նաեւ անասնապահութիւնը,— հաւազգի՝ 19 միլիոն, խոզ՝ 3.400.000, եզ՝ երեք միլիոն, ձի՝ 500.000, ոչխար՝ 250 հազար:

Գլխաւոր ճարտարագործութիւնն է կաթնատնտեսութիւնը,— տարեկան երեք միլիոն թոն կաթ, 150.000 թոն կարագ: Ունի 1400 գործակցական կաթնատուններ: Զարգացած է նաեւ նաւային շինութեան ճարտարարուեստը: Ձկնորսանաւերու թիւն է 15.500: Հաղորդակցութեան միջոցներ,— 50.000 քիլոմեթր ճամբայ, 5300 քիլ. երկաթուղի: Առեւտրական նաւատորմը կը բաղկանայ 1840 նաւերէ:

ՇՈՒԷՏ, որ տակաւին անվնաս կը մնայ, ունի 448.973 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 6.190.000 բնակիչ: Մայրաքաղաքը՝ Սթոքհոլմ, ունի 556.000 բնակիչ: Ժողովուրդին 10.6 առ հարիւրը կը զբաղի հողագործութեամբ, արտադրելով վարսակ, ցորեն, գարի, գետնախնձոր: Ծաղկեալ վիճակ ունի նաեւ անասնապահութիւնը.— 3 միլիոն եզ, 1.500.000 ոչխար, 1 միլիոն երկու հարիւր հազար խոզ, 800 հազար ձի: Հանքերը կ'արտադրեն միջին հաշուով հանածոյ երկաթ (10 միլիոն թոն), զինկ, մանկանէզ, բայց ածուխ չունի: Զարգացած է նաեւ անտառաբուծութիւնը,— 1200 սղոցարան, 800 կահագործարան, 110 թուղթի խմորի եւ 15 լուցկիի գործարաններ: Երկաթուղիներուն երկայնութիւն է 16.776 քիլոմեթր:

Շուէտի բանակը կը բաղկանայ հարիւր հազար գործօն եւ 525.000 պահեստի զինուորներէ: Օդանաւերուն թիւն է հազար: Նաւատորմին մէջ կան 5500 սպաներ եւ անհամար պահեստիներ, սպայ թէ նաւազ: Ունի 8 եղերապահ զրահաւորներ, մէկ օդանաւակիր, 16 թորփիլահալած, 7 թորփիլանաւ, 16 սուզանաւ եւն.:

*** Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի դէմ կատարուած յարձակումը ազդարարութիւն մը կը համարուի Հոլանտայի համար, որ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է: Զուիցերիոյ մէջ ալ մտահոգութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին: Թերթերը կը շեշտեն թէ երկիրը պատրաստ է ի հարկին կռուելու իր անկախութեան համար:

*** Նոյն օրը նոյնիմաստ յայտարարութիւններ եղան Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Պ. Չէմպըրլէնի կողմէ, իսկ հացկերոյթի մը առթիւ Լորտ Հալիֆէքսի կողմէ: Վարչապետին յայտարարութիւնը շատ կարճ էր եւ ջերմապէս ծափահարուեցաւ: Աւելի երկար խօսեցաւ արտաքին նախարարը, որ օրուան լուրերը հաղորդելէ վերջ, ազդարարեց թէ Դաշնակիցները պիտի շարունակեն կռուիլ Նորվեկիոյ համար, եթէ նոյնիսկ այս վերջինը դադրեցնէ պատերազմը իր նախաձեռնութեամբ: «Հիմա որ սկանտինաւեան երկիրները ռազմադաշտ են դարձած, Դաշնակիցները կ'ուզեն այդպէս ալ պահել: Կը կարծեմ թէ չէզոք երկիրները պիտի կրնան խրատուիլ այս դէպքէն: Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա կրնային, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, որ եւ է ատեն գրաւել այս կամ այն խարիսխը Նորվեկիոյ մէջ. եւ այս բանը կրնայ պատահիլ, եթէ չէզոք պետութիւնները պատրաստ չեն ժամանակին խնդրելու օգնութիւն մը զոր յաճախ շատ ուշ կը խնդրեն»:

Նախարարը յետոյ բացատրեց թէ ինչո՛ւ ականներ դրուեցան Դաշնակիցներուն կողմէ եւ շեշտեց թէ այս նոր դէպքերը աւելի ուժ կուտան իրենց վճռականութեան: «Մենք յաճախ յստակօրէն պարզած ենք մեր պատերազմի նպատակները,— վերահաստատել ազատութիւնը այն ժողովուրդներուն որ անողորմաբար զրկուեցան Գերմանիոյ կողմէ եւ Եւրոպան ազատել նացիական տիրապետութեան սպառնալիքէն»: Յետոյ խօսելով Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց մասին, Լորտ Հալիֆէքս յայտարարեց.— «Ապագային մեր յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ կախում պիտի ունենան, ամէն բանէ առաջ, գործօն աջակցութեան այն չափէն զոր ան կրնայ եւ կ'ուզէ ընծայել Գերմանիոյ, ինչ պատճառով ալ ըլլայ »:

ՈՒՐԻՇ ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը գոհ չէ գերմանական նոր արշաւանքէն, վախնալով որ Գերմանիա գերակշռութիւն կը ստանայ սկանտինաւեան երկիրներուն մէջ: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Մոսկուա զինուոր կը կեդրոնացնէ հիւսիսային շրջանին մէջ: Մոսկուայի գերման դեսպանին եւ Մոլոթովի տեսակցութիւնը տեւած է չորս ժամ :

*** Դաշնակիցները որոշեցին գրաւել բոլոր այն նաւերը որ Նորվեկիա, Տանըմարքա կամ Շուէտ կ'երթան Պալթիկ ծովէն, Էսթոնիայէն, Ֆինլանտայէն, Լեթոնիայէն կամ Լիթուանիայէն: Անգլիական նաւահանգիստներու դանիական եւ նորվեկեան բոլոր նաւերը վար դրուեցան :

*** Մ. Նահանգներուն մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին: Այս առթիւ նորէն կ'արծարծուի հետեւեալ խնդիրը,— Ամերիկա պիտի կրնա՞յ մինչեւ վերջը պահել իր չէզոքութիւնը: Կարեւոր թերթ մը կը գրէ.— «Մ. Նահանգները կ'ուզեն պահել խաղաղութիւնը. բայց այս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Գերմանիա ուրկէ պիտի ճարէ այսքան դրամ

« Փըթի Փարիզիէն»ի ելմտական աշխատակիցը կը գրէ .—

Թերթերու մէջ կը կարդանք յա - ճախ .

Զէնքերու պատերազմ :

Տնտեսական պատերազմ :

Քարոզչական պատերազմ , որու նը - պատակն է քայքայել թշնամիին բա - րոյական կորովը :

Զինուորական պատերազմ , որու յաջողութիւնը կախում ունի որքան սպառազինութեան կատարելութե - նէն , նոյնքան զինուորին քաջութե - նէն :

Բայց եւ այնպէս գոյութիւն ունի աւելի վտանգաւոր պատերազմ մը , — դրամական պատերազմ :

Նափոլէոնն էր , որ թշնամիին յաղ - թելու համար կը պահանջէր .

— Դրա՛մ , դրա՛մ , դարձեալ դրամ :

Գերմանիա ո՞րքան ուժեղ է վարե - լու համար ելմտական պատերազմ մը : Չունի ոսկի , ոչ ալ օտար թղթա - դրամ : Իր ամբողջ տնտեսութիւնը սպառեց նացի կառավարութեան ծը - րագիրներուն մէջ : Ի՞նչպէս պիտի յաջողի դրամ գտնել :

Այս հարցումին պատասխանելէ ա - ռաջ , անհրաժեշտ է գաղափար մը տալ այն ծախքերուն մասին , զորս Գերմանիա կատարեց պատրաստելու համար պատերազմական մեքենան : Ճիշդ է թէ պաշտօնական թիւեր չու - նինք , որովհետեւ Գերմանիա դադրե - ցուց իր պիւտճէին հրատարակութիւ - նը՝ նացիներու տիրապետութեան ա - ռաջին օրէն սկսեալ : Այսուհանդերձ կարելի է թափանցել գաղտնիքին : Խաղաղութեան ժամանակ՝ Գերմա - նիա պատերազմի տնտեսութեան կը հետեւէր : 1939 Սեպտեմբեր 6ին , ճառ մը խօսելով Ռայխստակի առ - ջեւ՝ Հիթլէր 90 միլիար մարք կը հաշուէր այն բոլոր զինուորական ծախքերը , որոնք կատարուեցան նա - ցիներու իշխանութեան առաջին օրէն ի վեր : Ասկէ եւ ուրիշ կարգ մը մաս - նագիտական հաշիւներէ հետեւցնելով , կարելի է ըսել թէ անցեալ հարկային տարեշրջանին (1938—1939) Գերմա - նիա ծախսած է մօտ25 միլիառ մարք , իսկ 1939 — 1940 հարկային տարե - շրջանի առաջին վեց ամիսներու ըն - թացքին՝ 30 միլիար մարք :

Պատերազմի ժամանակ , ամէն եր - կիր ստիպուած է անհաշիւ ծախքեր ընել , այնքան որ «պիւտճէն կ՚ուռի եւ կը յորդի» : Զօրաշարժէն առաջ կա - տարուած զինուորական շարժումնե - րուն հետ համեմատելով՝ Գերմանիա մեծ զոհողութիւններ կատարեց , նախ երեք միլիոն զինուոր եւս զօրաշարժի ենթարկեց յաւելուածաբար , միւս կողմէ բանակներուն եւ պատերազմա - կան մեքենային փոխադրութիւնը , նոր ամրութիւններու շինութիւնը , Լեհաստանի գրաւումը , պատերազ - մական ճարտարարուեստին արդիւ - նաբերութեան յաւելումը , օդանաւա - յին յարձակումներու վտանգէն հե - ռացուած ճարտարուեստներու տե - ղափոխութիւնը , նախանիւթերու գի - ներուն սղելը , վերջապէս պատերազ - մական մեքենային կրած վնասները , այս ամէնը այնպիսի ծախքեր կը տեղծեն , որ սխալած չենք ըլլար եթէ ըսենք թէ 50 առ հարիւր յաւելում մը կրած է Գերմանիոյ պատերազմական ծախքերու հաշուեցուցակը՝ համե - մատելով 1938 — 1939 տարուան հաշ - ուեցուցակին հետ :

Կլոր թիւով , Գերմանիա կը ծախսէ զինուորական նպատակով 42 միլիար մարք մէկ տարուան մէջ : Ֆրանսա - կան դրամով՝ 630 միլիար ֆրանք , պաշտօնական սակարանի հաշիւնե - րով , իսկ գնորդի հաշիւով՝ 420 մի - լիար ֆրանք :

Այս գումարին վրայ պէտք է աւել - ցնել տակաւին քաղաքային ծախքերը , նուազագոյն 10 միլիար մարք :

Ուրեմն , ծախքերուն ընդհ . գումա - րըն է 52 միլիար մարք :

Եկամուտը հաշուելով 20 միլիար մարք , Գերմանիա կ՚ունենայ տարե - կան 32 միլիար մարքի բաց մը :

Ի՞նչպէս ճարել այսքան դրամ : Տուրքե՞ր դնելով , փոխառութի՞ւն կնքելով , մա՞րքը արժեզրկելով , — հարկ չկայ ելմտագիտութեան բաւիղ - ներուն մէջ մոլորելու , տարրական ճշմարտութիւն մը կայ որ կ՚առաջ - նորդէ մեզ : Գերմանիա ոսկի չունի , օտար թղթադրամ չունի , հետեւաբար ստիպուած է դիմել ազգային եկամու - տի աղբիւրին : Եւ սակայն , ինչպէս Կէօրինկ կ՚ըսէր , կարագի տեղ թըն - դանօթ կը շինէր պետութիւնը տարի - ներէ ի վեր , այնպէս որ զրկանքով ապրող քաղաքացին կրնա՞յ նոր զըր - կանքներ կատարել :

Պատերազմին սկիզբը , ի՞նչ կը սպառէր գերման քաղաքացին , — Աշ - խատանքի Ճակատին կողմէ կատար - ուած քննութիւն մը մեզի կուտայ հե - տեւեալ տեղեկութիւնները : Զորս հո - գինոց բանուոր ընտանիքի մը միջին հասոյթն է 2185 մարք տարեկան , այսինքն 21.850 ֆրանք :

Անցեալ Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսներուն , նոյն ընտանիքը ամսա - կան կը ծախսէր , միշտ համաձայն Գերմանիոյ Աշխատանքի Ճակատին կատարած քննութեան ,

Պարէն	16.44	մարք
Պտուղ , բանջարեղէն	1.05	մարք
Ըմպելի , ծխախոտ	1.67	մարք
Հագուստ	3.45	մարք
Օճառ	0.32	մարք
Վարձք , ջերմութիւն , տուրք , ռատիօ , լրագիր , նորոգութիւն , ապահովա - գրութիւն	14.05	մարք
Տրամադրելի	4.84	մարք

Այս թիւերը բազմապատկեցէք 10ով եւ կ՚ունենաք ֆրանքով հաշիւը , ու կրնաք գաղափար մը կազմել թէ որ - քան սուղ է կեանքը համեստ բանուո - րի մը համար : Քանի պատերազմը եր - կարի , ապրուստի սղութիւնը աւելի պիտի ծանրացնէ այս կացութիւնը :

Գերմանիոյ ազգային եկամուտն է 88 միլիար մարք , պետութիւնը կ՚առ - նէ 62 միլիարը , որով քաղաքային սպառումին համար կը մնայ 26 մի - լիար : Երկրին բնակչութիւնն է 78 միլիոն : Զեղչելով զինուորները , ո - րոնց սնունդը եւ հագուստը պետու - թիւնն է որ կը հոգայ , կը մնայ 70 միլիոն հոգի , 26 միլիար մարք եկա - մուտով : Կարելի՞ է ապրիլ : Մարդ - գլուխ , տարեկան կ՚իյնայ 370 մարք : Զորս հոգինոց ընտանիք մը պիտի ըս - տանայ ուրեմն 1480 մարք , 2185 մար - քի տեղ :

Դաշնակիցները

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՐՆԱՆ ՁԵՌՔ ՁԳԵԼ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԸ

Այս խորագրին տակ , Մ . Ջէֆէրիս Սէրթէլ հետեւեալը կը գրէ Թուրքերէն Թանի մէջ .

— Պալքանները հինէն ի վեր նա - ցիական կայսրութեան կենսական տարածութեան մէջ կը գտնուէին : Նացիական Գերմանիան ջանացած է իրեն համար կենսական տարածու - թիւն նկատած հողամասերը պատե - րազմով եւ կամ սպառնալիքով իրեն կցել : Պալքաններու մէջ հետապնդած իր քաղաքականութիւնն ալ , այս տա - րածութիւնը տնտեսապէս իր պա - հանջներուն գոհացում տուող գաղ - թավայրի մը վերածել եղած է :

1940ին Հունգարիոյ արտաքին ա - ռեւտուրին հարիւրին 55ը , Ռումա - նիոյ՝ հարիւրին 56ը , Եուկոսլավիոյ՝ հարիւրին 48ը , Յունաստանի՝ հարիւ - րին 31ը Գերմանիոյ ձեռքը անցած է , Բայց այս կացութիւնն ալ Գերմա - նիան չէ գոհացուցած : Գերմանիոյ համաձայն , Պալքանեան եւ Դանուբ - եան երկիրները տնտեսապէս դեռ ի - րենց կատարեալ զարգացումին մէջ չեն գտնուիր : Անոնց հանքերը դեռ չեն շահագործուած . իրենց երկրա - գործական արտադրութիւնները կա - րելի է կրկնապատկել . անոնց ճար - տարարուեստականացումը Գերմա - նիոյ պահանջներուն կարելի է պատ - շաճեցնել եւ վերջապէս այս երկիր - ներուն տնտեսութիւնը ամբողջովին գերման պահանջներուն պէտք է յար - մարցնել :

Բայց այս կացութեան իրականաց - ման համար անհրաժեշտ են կարգ մը պայմաններ : Եւրոպական պատերազ - մին Պալքանները փոխանցելուն հա - ւանականութիւնը՝ պալքանեան պե - տութիւնները ստիպած է զինուորա - կան միջոցներ ձեռք առնելու : Ռումա - նիա կիսովին զօրաշարժի մէջ է . Հունգարիոյ հողագործներուն եւ բանուորներուն կարեւոր մէկ մասը զէնքի տակ կը գտնուին : Պալքաննե - րու մէջ գերմանական ծրագրին հա - մաձայն կարենալ օգտուելու համար , այս պատերազմի վտանգը պէտք է անհետանայ եւ պալքանեան ազգերուն պէտք է այն հաւատքը ներշնչել թէ խաղաղութիւնը պիտի չվտանգուի :

Բայց Պալքաններու մէջ իրարու բա - խող կարգ մը շահեր կան : Խ . Ռու - սիա Ռումանիայով եւ Պուլկարիայով կը շահագրգռուի : Իտալիա՝ Հունգա - րիոյ եւ Եուկոսլավիոյ իբր խնամա - կալը կը ներկայանայ : Դաշնակիցնե - րը , հինէն ի վեր տնտեսապէս Պալ - քաններու հանդէպ անտարբեր մնա - լով , երբ Խ . Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ գո - հացում տրուի , Գերմանիա հարաւա - յին արեւելեան Եւրոպայի մէջ լայն գետնի վրայ օգտուելու կարելիու - թիւնը պիտի ունենայ : Այդ պարագա - յին , Գերմանիա պիտի յաջողի լաւա - գոյն չափով շահագործել դանուբեան եւ պալքանեան երկիրներուն տնտե - սական կարելիութիւնները եւ Եւրո - պայի այս հողամասը իբր իր սեփա - կան մէկ ագարակը պիտի օգտագոր - ծէ :

Ահա Դաշնակիցները այսօր Պալ - քաններու մէջ այսպիսի կացութեան մը հետ դէմ յանդիման կը գտնուին :

Դաշնակիցներուն շահը կը պահան - ջէ արգելք ըլլալ Գերմանիոյ խաղաղ ճամբով Պալքաններու մէջ իր կենսա - կան տարածութիւնը ձեռք անցընե - լուն :

Դաշնակիցներու համար Դանուբի աւազանին եւ Պալքաններու մէջ Գեր - մանիոյ դէմ կատարելիք փոխադարձ յարձակումը յաջողութեամբ գործա - ծելիք բազմաթիւ զէնքեր կան .—

1.— Դանուբեան եւ պալքանեան եր - կիրները գոհ չեն Գերմանիոյ կենսա - կան տարածութիւն ըլլալէն : Տնտե - սապէս Գերմանիոյ ենթարկուիլ , ա - նոնց տնտեսական եւ քաղաքական ան - կախութեանը հարուած մը կը կազմէ : Այս պատճառով , Գերմանիոյ այս հո - ղամասերուն մէջ օրէ օր տիրապետող դառնալը , այս երկիրներուն մէջ ընդ - վզում մը առաջ բերած է : Դաշնակից - ները Պալքանցիներուն այս ընդվզու - մի զգացումներէն օգտուելով , հա - րաւային արեւելեան Եւրոպան կրնան Գերմանիոյ դէմ ընդդիմութեան մը մղել :

2.— Գերմանները իրենց գնած ապ - րանքին փոխարէն ազատ «տըվիզ» չեն կրնար տալ : Դանուբեան եւ պալքան - եան երկիրներէն իրենց առած քարիւ - ղի , հանքի եւ սննդեղէնի նման արժէ - քաւոր նիւթերու փոխարէն , «ասփի - րին» , «կրամոֆոն» եւ ռատիոյի նը - ման ապրանքներ կուտան , Դաշնա - կիցները ազատ «տըվիզ» տալու ի վի - ճակի ըլլալով , այսօր հարկադրաբար Գերմանիոյ տրուած չատ մը նիւթեր կրնան գնել Պալքանցիներէն :

3.— Պալքանեան եւ դանուբեան եր - կիրներուն ծովային ճամբով փոխա - դրութիւնները հակակշռի տակ առ - նելով , կրնան նեղել այս երկիրները : Այս կերպով գերմանական ճնշումին ու սպառնալիքին նոյն զէնքով կրնան փոխադարձել :

Այսպիսի բազմաթիւ միջոցներով , Գերմանիան ,իր կենսական տարածու - թիւն նկատած հողամասին մէջ իսկ կարելի կ՚ըլլայ պարտութեան մատ - նել : Բայց Դաշնակիցները մինչեւ այսօր իրենց ցոյց տուած անտարբե - րութեամբ , հարաւային արեւելեան Եւրոպայի մէջ չատ տեղ կորսնցուցած են : Անոնք իրենց կորսնցուցած տեղե - րը չահելու համար , ստիպուած են ժամանակ չկորսնցնել եւ անհողու - թիւն ցոյց չտալ :

Այս հաշիւը դեռ չատ նպաստաւոր է , որովհետեւ տեսական : Իրականին մէջ կացութիւնը աւելի ծանր է : Եւ եթէ տրտունջ չի լսուիր , պատճառն այն է որ ամէն մարդ պահեստի բան մը ունի տակաւին ,— հագուստ , կօ - շիկ , օճառ : Վերջապէս լեհական ա - ւարն ալ կրնայ մխիթարութիւն պար - գեւել կարճ ժամանակ մը : Այնպէս որ Գերմանիա պիտի հասնի զրկանքի ծայրագոյն սահմանին , տակաւին պատերազմի առջեւ տարին չլրացած : Եւ երբ պատերազմը սաստկանայ , սպառումը այնքան պիտի աւելնայ , որ Գերմանիա պիտի ստիպուի արշաւել դէպի պալքանները , ոչ թէ ռազմա - գիտական նպատակներով , այլ տնտե - սական նոր աղբիւրներ գտնելու հա - մար միայն :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Dameşme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

× Սիրելի «Յառաջ» , վեց հայ զին - ուորներ ամբողջ 70 օր ճակատին վը - րայ ծառայելով ձիւն-ձմրան , իրենց նոր դիրքերը երթալէ առաջ հաւաք - ուեցան , միասին ճաշեցին , երգեցին եւ խօսեցան : Վայրկեան մը խոր լռու - թիւն եւ տրտմութիւն տիրեց բոլորի դէմքերուն վրայ . . . «Կերէք , ընկեր - ներ» : Յետոյ համբուրուելով դժուարութեամբ բաժնուեցան իրար - մէ : Անկէ վերջ ամբողջ 28 օր իրարմէ լուր չունեցան , առանձին գումար - տակներու մէջ գտնուելով : Բոլորն ալ մեծ փորձառութիւն ձեռք ձգած են կրակի գծին վրայ , մանաւանդ մարտ 28ի եւ 29ի գիշերները , եռ մղելով թշնամին : Ամէն մէկը կը պատմէր իր տեսածները եւ ըրածները : Կը միջա - մտէ սափրիչ ընկերը ,— Սիմոն ջան , դո՞ւն ինչպէս ես :— Ես լաւ եմ , ժի - բայր , ես վոլթիժներուդ մասին չատ կը մտածէի , մէկ ալ փոքրիկս չատ եմ կարօտցեր , արդեօք այս կիսա - վայրենի դէմքովս պիտի կրնա՞յ ճանչնալ զիս . . . Իրիկունը նորէն մի - ասին ճաշեցին եւ զուարճացան , ըս - պասելով իրենց արձակուրդին :— Ս .Ա..

× Սիրելի «Յառաջ» , մեր շրջանին մէջ , Ս . Ժ . , հայ զինուոր մը կար , բոլորովին մինակ՝ իր Ֆրանսացի ըն - կերներուն հետ : Նոյեմբերին Լիոնէն ուրիշ մը եւս եկաւ , Սահակ Քիլէր - ճեան , իսկ երկուքին երրորդ ընկեր մը եղաւ «Յառաջ»ը : Այս երկու հայ զինուորները եւ Ֆրանսացիները մեծ մասով օժանդակ են , եւ կը զբաղին զանազան աշխատանքներով ,— տա - կառները ցօղուել պաղ ջուրով , գինի լեցնելու համար եւն . : Այստեղ չատ քիչերը կը ճանչնային հայ ժողովուր - դը : Մէկը հպատակութեան համար դիմում կատարած է նոյեմբերէն ի վեր եւ կը սպասէ պատասխանի : Այս տղան իբրեւ լուացարար զրասենեա - կի եւ հանդերձարանի , ուշադրութիւն գրաւած է իր աշխատասիրութեամբ եւ բարեխղճութեամբ : Գլխապետը միշտ կը խրախուսէ հայ զինուորնե - րը , իրենց հայրենիքի ազատութեան համար :— Բագրատ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբրահամ - եան (Զալի) , Տիգրակերտցի եւ նախ - կին լեգէոնական , եղբարք Աբրահամ - եան , Կարօտն , Տէր եւ Տիկին Գար - բիէլ Թորոսեան , Աֆրովիլ (Ալժերիա) եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն , Մարսէյլի Հայ Լեգէոնական Միու - թեան , Փարիզի Տիգրակերտի եւ շր - ջանի հայրենակցական միութեան եւ Ֆրանսայի շրջ . վարչութեան , Կար - տանի «Նիկօլ» խումբի ընկերներուն , Սէն Մոռիս Լէճի (Տիգրանակերտ) հայրենակիցներուն եւ բոլոր ընկեր - ներու , բարեկամներու որոնք նամա - կով , «Յառաջ»ի միջոցաւ , փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց սր - տագին ցաւակցութիւնը յայտնեցին մեր սիրելի զաւկին , եղբօրորդւոյն , քեռորդւոյն եւ ազգականին , փոքրիկն ԲՐԻՍՏԱՓՈՐի դամբանէտ մահուան

Ֆ . Կ . ԽԱՉԸ ԵՒ ՄԵՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Ֆր . Կապոյտ Խաչի Շրջ . վարչու - թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է «Յառաջ»ի միջոցով հետեւեալ նը - ւէրները , ի նպաստ հայ զինուորներու օգնութեան իր ձեռնարկին (11 մարտ- 31 մարտ 940) .—

Պ . Արփիար Հաճեան (Տրակինեան) 850 ֆրանք , Տէր եւ Տիկին Թամբր - եան 100 , Տէր եւ Տիկին Քէլէշեան 50 , Սեւրանի մէջ հանգանակուած 103.50 , Վիլիէի մէջ հանգանակուած 100 , Զոմական մը 50 , Տէր եւ Տիկին Պէնկ - լեան 100 , Պ . Գարեգին Սարգիսպէկ - եան 500 , Պ . Նուպար Ալիքսանեան 50 , Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեան 50 , Լա Թուր Տէքի մէջ հաւաքուած 120 , գումար 2073.50 ֆրանք , Պ . Խա - չատուր Պէկթիմուրեանէ նոյնպէս 50 ֆրանք :

*** Ուրախութեամբ կը հաղորդենք թէ Լոնտոնի հայ գաղութի մէջ եւս Տիկիններ Շուշանիկ Պէնկլեանի եւ Իպմիթլեանի ու Պ . Պ . Խաչֆեանի եւ Ժ . Միսաքեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած յանձնախումբը արդիւնա - ւոր աշխատանքով մը 102 անգլ . ոսկի հաւաքած է ի նպաստ մեր ձեռնար - կին : Շրջ . վարչութիւնը կը փութայ հրապարակաւ իր ջերմ շնորհակալու - թիւնը յայտնել բոլոր նուիրատունե - րուն եւ իրենց ժրաջան աշխատանքով զայն գլուխ հանող Տիկիններուն ու Պարոններուն :

*** Այս առթիւ կը հաղորդենք որ 1940 յունուար 1էն — 1940 մարտ 31 , մեր զինուորներուն ղրկուած են 270 ծրար (300 զոյգ գուլպայ , ոմանց եր - կուական , 20 լանջապահ , ինչպէս եւ թաշկինակ , օճառ , ածելի , եւ սննդե - ղէն , 7500 ֆրանք արժէքով , միջին հաշուով 28 ֆրանք իւրաքանչիւր ծրար) :

Ֆր . Կ . Խաչը միշտ պատրաստ է շարունակելու նոյն եռանդով , անտէր զինուորներու եղբայրական աջակ - ցութեան հաճելի պարտականութիւ - նը :

Շրջ . վարչութիւն

առթիւ , որ տեղի ունեցաւ 13 տարե - կան զաւկին հասակին մէջ , 11 փետր - ուար 1940 Աֆրովիլի մէջ (Ալժերիա) :

Ֆիզիքական վիճակս թոյլ չի տար պատասխանել չատ մը նամակներու եւ առաջարկներու : Ի գիտութիւն կը տե - ղեկացնեմ որ մեր սիրելի Քրիստա - փորին մարմինը զմռսուած եւ ի պահ դրուած է Ալժերիա , յետագային փո - խադրելու Կարտան եւ իր սիրած , վաղվղած հողին յանձնելու :— Զալի

Ո՞Վ ՀՆԱՐԵՑ

Վերջերս արտասահմանի թերթերէն արտատպեր էինք լուր մը ,— Հայ տի - կին մը 300.000 լիրէթ նուիրած է , եկեղեցի մը շինելու համար Միլանի մէջ :

Միլանի մեր թղթակիցը կը խնդրէ մեզմէ հերքել այս լուրը :

Ո՞վ հնարեց այս տեղեկութիւնը , որ շրջան ըրաւ բոլոր հայերէն թեր - թերուն մէջ , սկսելով Պոլսէն . . .

քաղաքականութիւնը կրնայ փոխուիլ արագօրէն : Այս պարագան կախում ու - նի , ինչպէս 1917ին , պատերազմիկներու դիրքէն » :

*** Տեղեկութեանց եւ քարոզութեանց նախարարը , Պ . Ֆրոսար , ձայ - նասփիւռ ճառ մը խօսելով , յանձնարարեց զգուշանալ կասկածելի անթելնե - րէն , որոնք չանդալից լուրեր կը հաղորդեն : Յետոյ , «չընել բան մը , չըսել որ եւ է բան որ կրնայ վնասել Դաշնակիցներու ձեռնարկած գործողութեանց յա - ջողութեան» : «Թայմզ» ալ կը պատուիրէ բացարձակ լռութիւն պահել , մաս - նաւորապէս անթելով , որպէսզի թշնամին չկարենայ օգտուիլ :

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Պոլսոյ ոստիկանութիւնը սահմանա - գլուխին վրայ ձերբակալած է երկու Գերմաններ , որոնք զինուորական փաս - տաթուղթեր գողցած էին , փախցնելու համար : Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ յա - րաբերութիւնները լարուած ըլլալով , Թուրքիա մնացած գերման ընտանիք - ներն ալ սկսան հեռանալ :

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՍՈՖԻԱ հասաւ գերմանական պատուիրակութիւն մը , զարկ տալու համար երկու երկիրներուն առեւտրական փոխանակութեանց :

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հաղորդեն թէ պատերազմի առաջին եօթը ամիսներու ընթացքին Դաշնակիցները մօտ երկու անգամ աւելի քարիւղ գնած են Ռու - մանիայէն քան Գերմանիա : Պատերազմի առաջին երեք ամիսներու միջոցին Ռումանիոյ քարիւղի արտածումն եղած է 760.000 թոն , որուն 300 հազարը Անգլիոյ , հարիւր հազարը Գերմանիոյ , 77 հազարը Ֆրանսայի համար : 1940 մարտի ընթացքին Ռումանիա արտադրած է 290 հազար թոն , որուն 118 հա - զարը Անգլիոյ , 30 հազարը Գերմանիոյ , 13 հազարը Ֆրանսայի համար :

ԱՆԳՈՐԱՅԻ անգլիական դեսպանը , որ Լոնտոն կը գտնուի այժմ , առջի օր ճառ մը խօսելով յայտարարեց .— «Թուրքիա վճռական որոշումներ տուած է քաղաքական գետնի վրայ եւ մենք իրեն հետ ենք այս խնդիրներուն մէջ : Մենք գիտենք որ հաւատարիմ բարեկամներ ենք եւ հպարտ ենք որ այսքան քաջ բարեկամներ ունինք» : Զօր . Տիտս ալ , որ վերջերս Երզնկա գացած էր , իր կարգին փառաբանեց թուրք զինուորները , ըսելով թէ անոնք կ՚ուզեն անգ - լիական զօրքին հետ ըլլալ» :

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը որոշեց Փարիզ վերադարձնել իր պաշտօնա - տան կարգ մը վարչութիւնները որոնք դուրս փոխադրուած էին , ընդհանուր զօրաշարժին առթն : Այս վարչութիւններուն մէջ կը գտնուի մասնաւորապէս հպատակութեանց գիւանը :

ՖԻՆԼԱՆՏԱ ԵՒ Խ . ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ սկսան փոխանակել գերիները : Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ մօտ 5000 խորհրդային գերիներ կը գտնուին Ֆին - լանտայի մէջ , իսկ ֆին գերիներու թիւը աւելի քիչ է :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ «Կրաֆ Շփէ» զրահաւորին սպաներէն 11 հոգի Արժանթի - նէն փախած ըլլալով , կառավարութիւնը արգելափակեց միւսները : Կը կար - ծուի թէ Չիլի գացած են ծպտուելով : Նախապէս ալ երեք սպաներ եւ երկու նաւաստիներ փախած էին :

ԱԳՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ առթիւ սուր քննադատութիւններ կը հրատա - րակեն տեղական թերթերը , գիտել տալով թէ քննիչ յանձնաժողովը ուշա - դրութեամբ չի հետեւիր գիներու հսկողութեան : Ամէնէն հասարակ բանջարե - ղէնը անմատչելի դարձած է , իսկ խեղճ խաղողը . . . տեսակ մը լիւքս , կ՚ըսէ «Էնթրանսիժան» : «Թան» ալ յիշելով տաք ջուրի գործածութեան սահմանա - փակումը , կը զարմանայ որ հիմակուընէ որոշում տրուած է նաեւ ձմրան հա - մար , ինչ որ չարաչուք տպաւորութիւն կը գործէ ժողովուրդին վրայ : «Ին - չո՞ւ չեն սպասեր մինչեւ ձմեռ : Երկիրը տաժանելի պատերազմի մը , խիստ կարգապահութեան մը կը սպասէ : Բայց ինչո՞ւ անարդարանալի յոռետեսու - թիւն մը պատճառել : Մենք ընդհակառակն պէտք ունինք լաւատեսութեան , զուարթմտութեան , նոյնիսկ խանդավառութեան» :

2500 ԹՈՆ ՍՈՒՐՃ պիտի գայ Քամերունի ֆրանսական գաղթավայրէն , որ նախապէս կը պատկանէր Գերմանիոյ : Յառաջիկայ տարուան հունձքը կը հաշուեն 3000 թոն : Առաջին անգամ 1930ին էր որ սուրճը մշակուեցաւ այդ գաղթավայրին մէջ , եւ 1938ին արդէն արտադրուած էր հազար թոն :

ՉՕԼԱՅԻ ծննդեան հարիւրամեակը տօնուեցաւ հինգշաբթի օր , պարզ ա - րարողութեամբ մը , Պանթէոնի մէջ , ուր իր բարեկամները ծաղկեպսակներ դրին : Կը նախագահէր կրթական նախարարը : Յետոյ սեղան մը սարքուեցաւ , ուր Պ . Էրիօ ճառ մը խօսեցաւ :

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ երեւցած են Ծայր . Արեւելքի ջուրերուն մէջ , իբրեւ հետեւանք երկու խորհրդային նաւերու խուզարկութեան : Կը կարծուի թէ Խ . Միութիւնը որոշած է թոյլ չտալ որ Դաշնակիցներու պաշարումը տա - րածուի Վլատիվոսթոքի շրջանին մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԻՋԵՒ կնքուած պայմանագրին համաձայն , քարիւղի գինը մարտ 25էն սկսեալ պիտի վճարուի ամերիկեան տոլարով : Որ եւ է ապսպրանք նկատի պիտի չառնուի , եթէ պայմանագիրը կնքուած է ուրիշ դրամով :

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

SAMEDI 13 ԱՊՐԻԼ ՇԱԲԱԹ 13 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4322 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՒԵԼԻ ՄԵԾ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻՆ

22 ՆԱՒԵՐ ԸՆԿՂՄԱԾ, 18 ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՆԿԱՐԱԳՐԷ ԵՐԵՔ ՕՐՈՒԱՆ ԾՈՎԱՄԱՐՏԸ

Խրատներ չէզոքներուն եւ Իտալիոյ

Վերջին լուրերու համաձայն, նաւամարտը եւ օդամարտը կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ, Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ եւ ցամաքի վրայ: Երեք օրուան ընթացքին, երկուշաբթիէն չորեքշաբթի ընկղմած են 22 նաւեր, որոնց 18ը գերմանական, չորսը անգլիական: Ֆրանսացիները որ եւ է կորուստ չեն կրած, թէեւ ֆրանսական մարտանաւեր ալ կը մասնակցին գործողութեանց: Գերմանական անթելը առջի օր կը ծանուցանէ թէ ընկղմած են ֆրանսական «Տէօնքէրք» զրահաւորը եւ «Ֆոշ» յածանաւը, սակայն ծովային նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը, իբրեւ բոլորովին անհիմն:

Անգլիոյ ծովային նախարարը, Չըրչիլ, մանրամասնօրէն նկարագրեց երեք օրուան ծովամարտը, երեսփ. ժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ: Անսովոր բազմութիւն մը խռնուած էր ժողովասրահը, անհամբեր սպասելով նախարարական զեկուցումին: Չըրչիլ իր ճառին մէջ մասնաւորապէս շեշտեց թէ Հիթլէր ռազմագիտական եւ քաղաքական ամենամեծ սխալը գործեց յարձակելով Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի վրայ, «սխալ մը որ կը յիշեցնէ Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Սպանիա 1808ին»: Յետոյ հերքեց այն լուրը թէ Անգլիացիները ետ առած են Պէրկէն եւ Թրոնտէյմ քաղաքները (Նորվեկիա):

Ծովային նախարարը յիշելէ վերջ ականներու տեղաւորումը, կտրելու համար երկաթի ճամբան, բացատրեց թէ Գերմանիա շատոնց պատրաստուած էր այս նոր արշաւանքին համար:

— «Երկուշաբթի առտու կանուխ իմացանք թէ Գերմանիա այս անգամ ընտրած է Նորվեկիան եւ Տանըմարքան: Անշուշտ կարելի է ապացուցանել թէ Գերմանիոյ պատրաստութիւնները կատարուած էին մօտ մէկ ամիս առաջ, բայց զօրքի եւ նաւերու շարժումը իրապէս սկսած էր անգլօ-ֆրանսական ականներու տեղաւորումէն առաջ: Գերմանները օգտագործեցին Նորվեկիոյ նորանցքը, երկաթի փոխադրութեան յատուկ նաւեր ղրկելով դէպի հիւսիս, պարապ նաւեր որոնց ամբարանոցները լեցուած էին պաշարով եւ ծպտուած զինուորներով, գրաւելու համար Նորվեկիոյ զինուորական նաւահանգիստները: Անոնք նմանապէս շարժման մէջ դրին շատոնց պատրաստուած զօրագունդերը, գործելու համար երկու չէզոք եւ անմեղ երկիրներու դէմ, որոնք այնքան օգնած էին իրենց: Մենք ամէն կերպով պիտի օգնենք Նորվեկիոյ, որ կը կռուի արիաբար: Մենք հաշտութիւն պիտի կնքենք միայն այն ատեն երբ վերահաստատուի Նորվեկիոյ ազատութիւնը եւ իրաւունքները: Նորվեկիացիներուն դիմադրութիւնը պիտի ըլլայ ուժեղ եւ երկարատեւ, շատ սուղի նստելով թշնամիին: Ի՛նչ պերճախօս օրինակ միւս չէզոք երկիրներուն համար, ապացուցանելու համար թէ Գերմանիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւնը որ եւ է պաշտպանութիւն չապահովեր: Եթէ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը այնքան խիստ եղած չըլլար չէզոքութեան կանոններու գործադրութեան մէջ, շատ դիւրին էր աւելի կարեւոր օգնութիւն մը հասցնել ժամանակին, ինչ որ կարելի չէ այսօր: Կը յուսամ թէ այս օրինակը մտածել պիտի տայ ուրիշ չէզոք ազգերու որոնք վաղը, մէկշաբաթէն կամ մէկ ամիսէն, կրնան զոհերը դառնալ գերմանական սպայակոյտին ծրագիրներուն, այնքան մեթոտիկ կերպով պատրաստուած՝ իրենց ստրկացման համար»:

ԵՌՕՐԵԱՅ ԾՈՎԱՄԱՐՏԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախարարը յետոյ պատմեց զինուորական եւ նաւային գործողութիւնները, հաղորդելով անոնց արդիւնքը մինչեւ հինգշաբթի օր:

— «Անցեալ գիշեր Սքափա Ֆլոյի վրայ կատարուած արշաւին ատեն, 60 օդանաւեր յարձակում գործեցին յաջորդական ալիքներով, առանց նաւատորմին վնաս մը պատճառելու: Առ նուազն վեց օդանաւեր վար առնուեցան: Նաւատորմը շոգեկիրի կը սպասէր եւ պատրաստ էր մեկնելու երբ, կիրակի իրիկուն, հետախոյզ օդանաւերու միջոցաւ իմացանք թէ գերմանական մեծ յածանաւ մը եւ ուրիշ բազմաթիւ յածաւորակներ եւ մարտանաւեր կը սուրան դէպի հիւսիս: Ընդհ. հրամանատարը անմիջապէս ճամբայ ելաւ իր տորմիղով: Անկէ զատ, ուրիշ կարեւոր նաւաբաժին մը կը մօտենար Նարվիքի, ականներ տեղաւորելու համար եւ այս գործը կատարելէ վերջ դէպի արեւմուտք կը քաշուէր: Թորփիլահալած մը կորսնցուց իր նաւաստիներէն մէկը, որ ծովն ինկած էր կիրակի ցերեկ եւ ստիպուեցաւ քիչ մը ետ մնալ, զայն ազատելու համար: Այս թորփիլահալածը, «Կլօուուօրմ», դէպի հիւսիս կ'երթար երբ, երկուշաբթի առտու ժամը 8ին նախ մէկ, յետոյ երկու թշնամի թորփիլածներ նշմարեց եւ կռիւի բռնուեցաւ: Համաձայն անթելով հաղորդուած լուրերու որոնք յանկարծ ընդհատուեցան, այս նաւը հաւանաբար ընկղմած է գերազանց ուժերու կողմէ: (Այստեղ հերքեց այն լուրերը թէ Անգլիացիները ետ առած են Նորվեկիոյ նաւահանգիստները): Երկուշաբթի օր կը թուէր թէ թշնամի նաւաբաժնին ճամբան կտրուած է, բայց ան փախած էր:

Երեքշաբթի օր նաւատորմը կը յածէր Կէնկէնֆուէթի մօտերը, շարունակ յարձակում կրելով օդանաւերու կողմէ: Երկու յածանաւեր թեթեւապէս վնասուեցան, առանց ընդհատելու իրենց գործողութիւնը, մնալով իրենց պաշտօնին վրայ: Շատ զօրաւոր ռումբ մը ինկաւ «Ռոտնի»ի վրայ, բայց կամուրջը դիմացաւ: Չորս սպաներ եւ երեք նաւաստիներ վիրաւորուեցան: «Աւրորա» մարտանաւերը հինգ յարձակումներ կրեց, բոլորն ալ ապարդիւն: «Զուլու» թորփիլահալածը գերմանական սուզանաւ մը ընկղմեց: Նարվիքի բացերը, երեքշաբթի առտու «Րինօուն» յածանաւը նշմարեց գերմանական «Շարնհորսթ» մարտանաւը եւ 10.000 թոննոց յածանաւ մը: Մեր մարտանաւը կրակ բացաւ 18 մղոն հեռուէն եւ երեք վայրկեան վերջը թշնամին, որ պատասխանած էր, փախուստ դրեց անմիջապէս: Ինը վայրկեան վերջը մեր մարտանաւը վնասներ նշմարեց գերմանական յածաւորակին յառաջամասին վրայ:

ՆԱՒԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ՕԴԱՄԱՐՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

»»» · «««

Ընդհանուր զօրաշարժ Նորվեկիոյ մէջ

Աւելի վերջը ծուխի ամպ մը նշմարուեցաւ թշնամի յածանաւին վրայ, եւ յետոյ երկու մարտանաւերն ալ անհետացան:

Երեքշաբթի իրիկուն հրամայուեցաւ Նարվիքի արեւմտեան ծովախորշը պաշարող թորփիլահալածին յարձակիլ թշնամի նաւերուն վրայ: Արքայական օդանաւերը ուժգին յարձակում մը կատարեցին երկու թշնամի յածանաւերու վրայ, Պէրկէնի ծովախորշին մէջ: Երկու յածանաւերը կը պաշտպանէին գերման զինուորները ցամաք հանելու գործողութիւնը: Այս թեթեւ յածանաւերէն մէկը զարնուեցաւ եւ անկէ ի վեր լուր չկայ:

Չորեքշաբթի առտու արշալոյսին նաւատորմին ընկերացող օդատորմիղը յարձակեցաւ գերմանական յածանաւի մը վրայ, Պէրկէնի մէջ: Քիչ մը վերջը հետախոյզ օդանաւերը ոչ մէկ յածանաւ տեսան, միայն իւղի հետքեր կ'երեւային իբր մէկ մղոն տարածութեամբ: Կը թուի թէ յարձակումը նպատակին հասած էր:

Այսօր, հինգշաբթի արշալոյսին թորփիլատար օդանաւ մը յարձակեցաւ թշնամի առեւտրական նաւերու վրայ, Թրոնտէյմի մէջ: Կը յուսայինք թշնամի յածանաւ մը գտնել հոն, բայց գտանք միայն թորփիլահալած մը որ զարնուեցաւ թորփիլով մը:

Իմ կարծիքով, որուն ուժ կուտան մասնագէտ խորհրդականներս, Հիթլէր ռազմագիտական մեծ սխալ մը գործեց այսքան հեռուն դէպի հիւսիս տարածելով պատերազմը եւ իրենց չէզոքութենէն բռնի հանելով Սկանտինավիոյ ժողովուրդը — կամ ժողովուրդները: Գրաւած ենք նաեւ Ֆէրօէ կղզիները զոր հեռու պիտի պահենք պատերազմի վտանգներէն եւ ուր պիտի հաստատուինք մինչեւ այն օրը որ վերադարձնենք զարշելի ստրկութենէն փրկուած Տանըմարքայի մը»:

Պ. Չըրչիլ բացատրելէ վերջը թէ շատ բան չշահեցան ռազմագիտական տեսակէտով, յայտարարեց թէ Դաշնակիցները ոչ միայն գերազանց են ծովային ուժով, այլ եւ բաւական մարտանաւեր ունին, պահպանելու համար Միջերկրականի տիրապետութիւնը: Յետոյ յիշեց նաւային կորուստները, որոնք շատ ծանր են Գերմանիոյ համար.

— «Ընկղմած են չորս յածանաւեր, Գերմանիոյ նախապատերազմեան ծովային ուժին մօտ կէսը, կէսէն շատ աւելին՝ իրենց ներկայ ուժին: Կիրակի օրէն ի վեր խորտակուած են շատ մը գերմանական թորփիլահալածներ եւ քանի մը սուզանաւեր: Գերմանական տորմիղը անխնայ յօշոտուած է կարեւոր եթէ ոչ անհրաժեշտ յածանաւերու տեսակէտով: Մեր սուզանաւերը անգործ չեն մնար, անոնք ծանր կորուստներ պատճառած են գերմանական փոխադրանաւերուն: Կը յուսանք անդադար ջարդել այն նաւերը որ կը փորձեն պաշար հասցնել զօրքին: Այն յանդգնութիւնն իսկ որով Հիթլէր եւ իր խորհրդականները վտանգեցին գերմանական տորմիղին շահերը ալեկոծ ջուրերու մէջ, նախանշանն է շատ աւելի լայն եւ անմիջական դէպքերու՝ ցամաքի վրայ»:

Վարչապետը ծերակոյտէն վերջը երեսփ. ժողովին մէջ ալ տեղեկութիւններ հաղորդեց օրուան դէպքերու մասին, ջերմ ծափերու մէջ, փառաբանելով Դաշնակիցներուն յաղթանակը.

— «Գերմանիա ի զուր կը խոյանայ փոքր ժողովուրդներու վրայ, զանոնք ստրկացնելու համար, հակառակ իր խոստումին: Հիմակուընէ իսկ, ինչպէս ըսի երէկ Ծերակոյտին մէջ, մէկ բան ստոյգ է,— հանածոյ երկաթի ճամբան կտրուած է եւ կտրուած պիտի մնայ: Ինքզինքը վտանգուած զգալով կենսական կէտի մը վրայ, Գերմանիա, որ պողպատի պէտք ունի մեր վրայ յարձակելու համար, մէջտեղ դրաւ իր բոլոր մեթոտը, իր բովանդակ յանդգնութիւնը եւ հեղինակութիւնը: Ան պաշարուած երկրէ մը դուրս ելլելու տեսարանը կը պարզէ: Ցամաքի վրայ, Տանըմարքան ոտքի տակ առնելէ վերջ, խոյացաւ Նորվեկիոյ վրայ: Այնտեղ կը յուսար գտնել Աւստրիոյ կրաւորական դիրքը 1938ին, բայց գտաւ Պելժիոյ դիմադրութիւնը 1914ին: Նորվեկիոյ ժողովուրդը ոտքի կանգնած է իր թագաւորին ետին: (Այստեղ յիշեց Նորվեկիոյ կառավարութեան կոչը): Կառավարութիւնը պիտի հաղորդէ բոլոր լուրերը, լաւ թէ գէշ, որովհետեւ մենք չափահաս ժողովուրդ ենք: Լուրերը ցանցառ են, որովհետեւ ճակատամարտը կը շարունակուի, գործող մարտանաւերը կը խուսափին անթելէն, իրենց դիրքերը երեւան չհանելու համար: Այժմէն իսկ կարելի է գաղափար մը կազմել գերմանական ելքի մասին,— նախ ռազմավարական յաջողութիւններ, յետոյ ռազմագիտական ահագին սխալ մը: Ֆրանսական կարեւոր նաւաբաժին մը եւ լեհական մարտանաւեր կը կռուին բրիտանական տորմիղին հետ: Վերջին լուրերու համաձայն, ի՛նչ է հաշուեկշիռը,— ոչ մէկ ֆրանսական կորուստ: Գերմանական անթելը ի զուր կը հաղորդէր «Թարթիւ» թորփիլահալածին կորուստը: Բրիտանական տորմիղը կորսնցուցած է ընդամէնը չորս թորփիլանաւեր, երկուքը Նարվիքի առջեւ: Գերմանական տորմիղը կորսնցուցած է չորս յածանաւեր, մէջն ըլլալով «Պլիւխէր»ը եւ «Քարլսրուհէ»ն, որոնք կը ներկայացնէին Գերմանիոյ ամբողջ նաւատորմին տասը առ հարիւրը, նաեւ ուրիշ երկու յածանաւեր, մէկը ընկղմած անգլիական սուզանաւի մը կողմէ, միւսը՝ բրիտանական օդանաւերու կողմէ: Անկէ զատ Գերմանիա կորսնցուցած է մէկ սուզանաւ ընկղմած ապրիլ 9ին, մէկ թորփիլահալած ընկղմած Նարվիքի մէջ եւ 12 նաւեր, որոնք զօրք եւ պաշար կը փոխադրէին: Ուրեմն ծովամոյն կորած են 22 նաւեր որոնց չորսը Դաշնակից, 18ը գերմանական: Ամբողջ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ժողովուրդը անձկութեամբ կը հետեւի այս կատաղի ճակատամարտին ելեւէջներուն»:

Ժողովը ջերմապէս ծափահարելով վարչապետին խօսքերը, յետաձգեց հարցապնդումները: Նոր դահլիճին կազմութենէն ի վեր, երկրորդ անգամ էր Պ. Ռէյնօ կ'երեւար երեսփ. ժողովին առջեւ: Այն ատեն 300 հոգի ձեռնպահ մնացին, բայց այս անգամ բոլորն ալ վստահութիւն յայտնած եղան լռելեայն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԸ ՋՆՋՈՒԱԾ

Զեկոյց թիւ 439, 10 ապրիլ, առաւօտ (224րդ օր).— Գիշերը հանդարտ անցաւ Ռոէնի եւ Ալզասի ճակատին վրայ:— Զեկոյց թիւ 440, իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն հետեւակազօրքի, ճակատի զանազան կէտերուն վրայ:

Զեկոյց թիւ 441, ապրիլ 11, առաւօտ (225րդ օր).— Գիշերը հանդարտ անցաւ Լոռէնի եւ Ալզասի ճակատին վրայ: Երկու թշնամի հետախոյզ օդանաւեր վար առնուեցան ապրիլ 11ի առտուն, մեր օդանաւերուն կողմէ:

Զեկոյց թիւ 442, իրիկուն.— Վոժի արեւմտեան կողմը քանի մը թշնամի հրետաձգութիւն, որուն ուժգնօրէն պատասխանեց ֆրանսական հրետանին:

*** Աժանս Հավաս կ'իմանայ թէ զինուորական արձակուրդները ջնջուած են առժամապէս: Այս պարագան եւ ուրիշ կարգ մը իրողութիւններ ենթադրել կուտան թէ յարձակում մը կը սպասուի արեւմտեան ճակատին վրայ: Տեղական թերթերը հաւանական կը գտնեն որ ճակատը բռնկի մէկ օրէն միւսը:

Այս առթիւ մասնաւորապէս մտահոգութեան մատնուած են Հոլանտա եւ Պելժիա, աչքի առջեւ ունենալով Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ դէպքերը: Պելժիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Եթէ ութ ամիսէ ի վեր Պելժիա հեռու մնաց պատերազմէն, պատճառը այն է որ զինուորական միջոցներ ձեռք առած է: Ութ ամիսէ ի վեր բանակը շարժման մէջ է եւ կարեւոր աշխատանքներ կատարուած են: Այնպէս որ եթէ պետութիւն մը յարձակում փորձէ, դժուար թէ կարենայ անցնիլ սահմանը»:

Հոլանտայի մէջ լրջօրէն կը կասկածին գերմանական արշաւանքէ մը: Բանակը պատերազմական վիճակի մէջ է Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի դէպքերէն ի վեր: Շատ մը վայրերու մէջ ականներ դրուած եւ ճամբաները փակուած են: Նաւահանգիստները եւ խճուղիները հսկողութեան տակ են: Տեղ - տեղ հեռաձայնը չի բանիր: Կարգ մը զինուորական շարժումներ կը նախատեսուին սահմանագլուխին մէջ, ուր Գերմանները ճամբաներ կը շինեն անտառներու մէջ:

*** Հոլանտա սկսաւ պարպել կարգ մը սահմանամերձ քաղաքներու դպրոցներն ու հիւանդանոցները, իբրեւ զգուշական միջոց:

*** Առջի օր բազմաթիւ գերման օդանաւեր յարձակեցան Սքափա Ֆլոյի վրայ (Սկովտիա), կորսնցնելով 6 — 9 օդանաւեր, ինչպէս կը հաղորդէ անգլիական զեկոյցը: Գերմանական յարձակումը ուղղուած էր անգլիական նաւակայանին դէմ, որուն վրայ բազմաթիւ ռումբեր արձակեցին, առանց իրենց նպատակին հասնելու: Ականատեսներ կը պատմեն թէ յարձակողները դիմադրուեցան բուռն կրակով մը եւ թէ անոնց ռումբերը մարտանաւերէն շատ հեռու ինկան: Միայն պաշտօնեայ մը վիրաւորուեցաւ ոտքէն: Գերման օդաչու մը անկարգելով իջած ատեն ծովն ինկաւ եւ փրկուեցաւ անգլիական թորփիլահալածի մը կողմէ:

*** Նորվեկիոյ թագաւորը մերժելով ճանչնալ Գերմաններու կողմէ հաստատուած նոր կառավարութիւնը, հրամայեց իբրեւ հայրենադաւ ձերբակալել նոր վարչապետը, Քուիսլինկ: Այս առթիւ թագաւորը եւ կառավարութիւնը նոր կոչ մը ուղղեցին ժողովուրդին, յայտարարելով թէ կռիւը պիտի շարունակուի մինչեւ վերջ: Կ'ըսուի թէ Գերմանները որոշեր էին գերի բռնել Նորվեկիոյ թագաւորը, բայց ան յաջողեցաւ հեռանալ կառավարութեան հետ:

*** Կռիւները կը շարունակուին ծովու թէ ցամաքի վրայ: Դաշնակից օդանաւերը ռմբակոծեցին Օսլոյի օդանաւային կայանը: Հեռագրի մը համաձայն, հազար գերմանական դիակներ կը ծփան Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ: Օսլոյի բնակիչները խուճապի մատնուած ըլլալով կը փախչին: Շատ մը ընտանիքներ ցիրուցան եղած են, կորսնցնելով իրենց զաւակները: Կ'ըսուի թէ Գերմանները գրաւած են դանիական Պորնհոլմ կղզին, որ Պալթիկի բանալին կը համարուի, եւ Շուէտի հարաւակողմը կ'իյնայ:

Շուէտական կառավարութիւնը որոշեց դիմադրել գերմանական արշաւանքին: Ականներ դրուեցան շուէտական ջուրերուն մէջ: Քսան հազարնոց նորվեկեան զօրագունդ մը դէպի հիւսիս գնաց, Նարվիքէն քշելու համար Գերմանները: Նարվիքի փապուղին փակուեցաւ, որպէսզի Գերմանները չկարենան յառաջանալ դէպի Շուէտի սահմանագլուխը: Հանածոյ երկաթով լեցուած կառախումբ մը գլորուած է բլուրէն վար, փակելու համար այս ճամբան:

*** Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ գերմանական օդանաւերը յայտարարութիւններ ձգեցին, ազդարարելով որ Եուկոսլավիա չդիմադրէ Գերմանիոյ: Բոլոր պալքանեան երկիրները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին:

*** Ֆրանսայի վարչապետը պատասխանելով ամերիկեան թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց թէ «պատերազմը պիտի շարունակուի մինչեւ մահ: Դէպքերու ընթացքը ցոյց կուտայ թէ բոլոր չէզոքները վտանգուած են: Ես վստահ եմ թէ մենք պիտի յաղթենք առանց Ամերիկայի գործօն օգնութեան. բայց պէտք չէ մոռնանք թէ մեր դիմացն ունինք յուսահատ թշնամի մը, ահաւոր բանակով եւ հզօր սպառազինութեամբ: Այլեւս ոչ մէկ բան կրնայ կասեցնել պատերազմը, բացի մէկ կամ միւս կողմին պարտութենէն»:

** Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պատերազմական գօտի հռչակելով Նորվեկիան, արգիլեց ամերիկեան նաւերու մեկնումը դէպի այդ երկիրը: Միեւնոյն ատեն դադրեցուց սեղանաւորական գործառնութիւնները Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի հետ:

*** Պելժիոյ նախարարական խորհուրդը ժողով գումարելով, որոշեց անխախտ պահել չէզոքութեան քաղաքականութիւնը: Վարչապետը այս առթիւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ թագաւորին հետ:

ԴԱՆՈՒԲԸ յորդած ըլլալով Ռումանիոյ երկու կարեւոր նաւահանգիստները ողողուեցան, ուրիշ երեք նաւահանգիստներ ալ վտանգի տակ են: Մասնաւորապէս ծանր է կացութիւնը քարիւղի նաւահանգիստին՝ Ճուրճէվայի մէջ: Քանի մը փոքր փոխադրանաւեր ընկղմեցան:

ՏՈՒՆԷՆ ՆԵՐՍ

Խօսքը մեր ազգային տան, ներքին կեանքի մասին է:

Մեր տան, որ երթալով խարխուլ կը դառնայ, կը մնայ առանց տիրոջ եւ առանց պահակի:

Կը մտածենք ամէն բանի մասին. աշխարհի բոլոր գործերուն, բայց երբեք կամ շատ քիչ մեր տան ու մեր գործերուն մասին. բոլոր ժողովուրդներուն, անոնց պատմութեան, մշակոյթին, քաղաքականութեան ու կեանքի բոլոր երեւոյթներուն, բայց հազիւ թէ կ'անդրադառնանք մեր ժողովուրդին, մեր պատմութեան ու մշակոյթին. մեր կեանքին ու քաղաքականութեան, եթէ ունինք նման բան մը:

Զենք մտածեր, եւ կ'ուզենք որ ուրիշները մտածեն. հազիւ թէ կը հետաքրքրուինք մեր գործերով եւ կը մեղադրենք ուրիշները որ չեն հետաքրքրուիր կամ շատ քիչ կը հետաքրքրուին մեզմով. մեր կեանքով, ճակատագրով եւ դատով:

Շատերէն մէկը միայն մեր գործերէն.— մեր ժողովուրդի ծանօթացման խնդիրը: Ուրիշ խօսքով քարոզութեան, փրոփականտի հարցը՝ մեր ժողովուրդին ու իր դատին, այսօրուան ու վաղուան գործերուն շուրջ: Ամէնէն անհրաժեշտ, բայց նաեւ ամէնէն անտեսուած ձեռնարկներէն մէկը, որուն կարեւորութիւնը կը զգանք ու կը չափենք եւ սակայն ոչ մէկ գործնական քայլ կ'առնենք անոր իրականացման համար:

Ատեն ատեն, վրդովում մը ծայր կու տայ, յօդուածներ կամ խմբագրականներ կը գրուին հայ մամուլին մէջ ծանօթացման անհրաժեշտութիւնը շեշտող, մանաւանդ երբ անպատասխան արտայայտութեան մը առջեւ գտնենք մենք մեզ կամ հակահայ քայլի մը կամ ձեռնարկի մը սպառնալիքին տակ: Հրապարակ կը դնենք Հայը ճանչցնելու անհրաժեշտութեան խնդիրը, միջոցներ ու մեթոտներ կը մատնանշենք. առանց սակայն շօշափելի արդիւնքի մը հասնելու:

Հակառակ այս բոլորին սակայն, խնդիրը կը մնայ հոն ուր որ էր քանի մը տասնեակ տարի առաջ. աւելի եւս գացած նոյնիսկ, որովհետեւ անցեալին բոլորովին զուրկ չէինք նման աշխատանքներէ:

Իսկապէս, վրդովիչ է երեւոյթը:

Ցրուած ենք աշխարհի բոլոր կողմերը. շփման մէջ բոլոր ժողովուրդներուն հետ. դիրքի ու արժէքի տէր, բայց չեն ճանչնար մեզ:

Կամ, աւելի ողբալին, դէշ կը ճանչնան մեզ:

Հին ժողովուրդ ենք. գիրի ու գրականութեան տէր, պատմութեան ու մշակութային նշանակելի արժէքներով, դեր կատարած պատմութեան մէջ քաղաքական կամ քաղաքակրթական, բայց անտեսուած ենք, մոռցուած պատմութեան ձեռնարկներուն ու գիրքերուն մէջ: Կան հին բոլոր ժողովուրդները, Հրեան, Քաղդէացին, Ասորին, Պարսիկը եւն., բայց չկայ Հայը, կամ հազիւ թէ պատահօրէն կը յիշատակուի ան, թէեւ առաջիններէն երբեք վար չէ եղած:

Մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը, քաղաքական ու ընկերային անցեալը մութ սենեակներ կը մնան ժողովուրդներուն համար. ու միայն հազուադէպ պրպտողներ կը մտնեն հոն ու կը գնահատեն զարմանքով, ապշութեամբ, յաճախ ալ հիացումով:

Շուրջ 3000 տարուան պատմական անցեալ ունինք, ստեղծագործական կեանք, բայց անծանօթ կը մնանք պատմութեան համար:

Աւելի քան 1500 տարուան մտքի ու մշակոյթի հերկ ունինք, բայց մեր բերքը, մեր աշխատանքն ու իր արդիւնքը շատ քիչ շրջանակներու ծանօթ կը մնան:

Նոր պատմութեան մէջ, քաղաքական գործունէութիւն, ազատութեան համար տենդագին պայքար, եւ աւելի քան կէս դարու յեղափոխական անօրինակ շարժում ստեղծած ենք, արիւնով ոռոգուն մշակոյթով մը, բայց այս բոլորէն լուր չունի աշխարհ:

Քիչերը կը ճանչնան մեզ, իսկ շատերը, միջազգային զանգուածները, անոնց այսպէս կոչուած ղեկավար ու «վերին» խաւ կոչուածները դէշ ու սխալ կը ճանչնան մեզ: Անոնց համար Հայը հին ու արեւելեան ժողովուրդ մըն է, աղօթող եւ դարերէ ի վեր ջարդուող ժողովուրդ մը: Գիտեն, կը յիշեն հայկական կոտորածները, աքսորը, հալածանքը, դաղթը, այսինքն՝ անոր անհուն դժբախտութիւնը, դժբախտութեան ու կարեկցութեան արժանի վիճակը:

Իրականութիւն մը, որ ըմբոստացուցիչ է, բայց կը շարունակէ տեւել մեր աչքերուն առջեւ եւ մեր անհոգութեան ու մեր անգործօն կեցուածքին պատճառով: Իրականութիւն մը, որ կրնար փոխուիլ սակայն, եթէ ուզէինք, եթէ աշխատիլ ու կազմակերպել գիտնայինք, ու մեր վիշտին հետ, մեր տկարութիւններուն ու դժբախտութիւններուն հետ մեր արժէքները նաեւ բերել գիտնայինք. մեր ցեղային ստեղծագործութիւնները, ազգային պահանջները, հայրենիքի ու ազատութեան իրաւունքները ճանչցնել ու արժեցնել գիտնայինք:

Ի՞նչ օգուտ սակայն այս բոլորէն, երբ գիտենք թէ մենք պիտի գրենք ուրիշներու հետ, շատեր ալ պիտի կարդան, բայց քայլ մը պիտի չառնուի դէպի իրականացում. ձեռնարկ մը պիտի չըլլայ այսօրուան անբաղձալի իրականութիւնը փոխելու համար:

Ո՞վ պիտի մտածէ այս մասին, եւ մանաւանդ ո՞վ պիտի գործի ձեռնարկէ:

Զունինք համազգային մարմին, չունինք կեդր. իշխանութիւն մը, այս եւ ասոր նման կենսական հարցերու մասին մտածելու համար:

Ունինք սակայն ազգ. իշխանութիւններ գաղութէ գաղութ: Զե՞ն կրնար մտածել այս ուղղութեամբ եւ գործել, գոնէ տեղական շրջանակներու մէջ, մասնաւոր պիւտճէով ու գիտնով մը, բայց լրջութեամբ եւ հարցին կարեւորութեան զգացումով: Կրնան անշուշտ, յետոյ կապ հաստատելու համար այլ գաղութներու նմանօրինակ կազմակերպութեանց հետ:

Կրնան, բայց ե՞րբ եւ ո՞ր գաղութի նախաձեռնութեամբ: Նման ձեռնարկ մը պատմական թուական մը կրնար բանալ մեր գաղթային կեանքին մէջ եւ անհուն բարիք բերել մեր ժողովուրդին: Որ եւ է գաղութի եւ որ եւ է իշխանութեան համար կրնար փառք մը կազմել. ճիշդ է, լուռ փառք մը եւ առանց շողշողուն պսակներու, բայց անպատճառ շատ աւելի արդիւնաւէտ ու տեւական, քան այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք աղմուկ ու անուն կը նետեն միայն հրապարակ:

Պիտի գիտնա՞նք ըմբռնել իրականութիւնը եւ պիտի գտնե՞նք իշխանութիւններ, որոնք նախաձեռնութեան ոգի ունենային ու մնայուն ու տեւական բան մը ձգել ուզէին իրենցմէ ետք:

Յուսահատ չենք:

(Խմբ. ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

«ՅԱՌԱՋ» եւ հայ զինուորները

«Յառաջ»ի ընթերցողները անշուշտ օրը օրին եւ ուշի ուշով կը հետեւին «Հայ Զինուորներու Կեանքէն» բաժնին ու «Յառաջ»ի ցոյց տուած գուրգուրանքին:

«Յառաջ»ը ըլլալով երիտասարդութեան ձայնն ու կամքը, անոր մտածումներն ու ցանկութիւնները ներկայացնող միակ օրկանը, երբեք չթերացաւ իր պարտականութեան եւ բարոյական օժանդակութեան մէջ: Ընդհակառակն, աւելի ուժգին եւ անվհատ պայքարեցաւ երիտասարդական միացեալ ճակատ մը եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար: Հրաւէր ուղղեց բովանդակ երիտասարդութեան համախմբուիլ մէկ դրօշի տակ, տոգորուած ինքնավստահ հաւատքով: Դժբախտաբար ձեռնարկը չիրականացաւ, թէեւ շատ մը երիտասարդներ արտայայտեցան՝ տեսակէտներ եւ գործնական միջոցներ ներկայացնելով:

Եւ ահա պատերազմը, որ վերիվայր շրջեց ամէն բան:

Այսուհանդերձ, գաղափարը վառ բռնեց մեր երիտասարդութեան ստուար մասը, մղելով զայն ինքնամփոփումի, կարգապահութեան եւ խանդավառութեան: Ամէն պարագայի մէջ, «Հայ Զինուորներու Կեանքէն» խորագրին տակ հրատարակուած կարճ, ամփոփ բայց եւ այնպէս բովանդակալից նամակները կը հաստատեն թէ լայն ծիլեր արձակած են «Յառաջ»ի ցանած հունտերը:

Երէկ իրարմէ խրտչող, այլամերժ կամ օրուան վայելքներուն անձնատուր տղաքը, հիմա դրօշի տակ, Հայու կարօտ կը քաշեն, թերթի եւ գիրքի պահանջ կը զգան շարունակ: Կը տեսնէք թէ անոնք ինչպէս մղոններով ճամբայ կը քալեն, բախտակից հայ զինուոր մը գտնելու, անոր հետ հայերէն խօսելու համար: Ի զուր չէ որ լսած են թէ տառապանքը կ'եղբայրացնէ թշնամիները: Ու ահա նոյն այս ճակատագրին ենթակայ մեր զինուորներն ալ նոյն բաղձանքներով տոգորուած, յաճախ իրար կը փնտռեն, կամ խմբովին պտոյտի կ'ելլեն անտառներու մէջ, բարձրաձայն կ'երգեն, կը խօսին, կ'արտայայտուին: Հրատարակուած նամակները այնքան կարօտով լեցուած են, որ կը կարծես թէ կը թեւածին հայրենի սարերուն եւ ձորերուն վրայ: Միջավայրը, օտար շրջանակը, ուր կ'ապրին եւ կը գործեն մեր տղաքը, տեսակ մը բարոյական պարտականութիւն կը դնէ իրենց վրայ, որպէսզի արտայայտեն իրենց տպաւորութիւնները ու զգացումները: Անոնք կ'ուզեն խօսիլ «Յառաջ»ի հետ, իրենց երբեմնի դաստիարակ ուսուցչին հետ: Անոնց նամակներուն մէջ տեսակ մը քարոզչական աշխատանք կը տեսնենք: Անոնք իրենց շրջանակին մէջ միշտ կը գովեն ու կը պանծացնեն հայերէն թերթը, Հայոց պատմութիւնը, եւ բազմաթիւ հերոսական անցքեր, որոնց վերյիշումն ու ծանօթացումը յաչս օտարներու, ինքնին մեծագոյն գրաւականը կը կազմէ այն մեծ պայքարին, զոր տարիներէ ի վեր կը հնչեցնէ մեր մամուլը: «Յառաջ»ի կատարած աշխատանքը անգերազանցելի է մեր մամուլի պատմութեան մէջ: Հոգեկան ու բարոյական այն կապը որ կը միացնէ մեր զինուորները «Յառաջ»ի հետ ամուր է եւ անխորտակելի: Մի՞թէ ուրիշ թերթեր կը պակսին, պիտի հարցնեն բարեմիտներ: «Յառաջ»ը «պաշխա» է, պիտի ըսէր մամիկս իմ բարի...

Մէկ խօսքով «Յառաջ» եւ հայ երիտասարդութիւնը (այժմ զինուոր) իրարու շաղկապուած են, միս ու ոսկոր դարձած: Անոնք իրարու լեզուէ կը հասկնան, անոնց ձայնն ու շեշտը նոյնն է: Թե՞րթ կը պահանջեն,— ողջ մնայ «Յառաջ»ը կը սուրայ կը հասնի ճիշդ տեղը, գիրք եւ փո՞ղ,— նոյնպէս, «Յառաջ»ի շնորհիւ ամէն պահանջ նկատի կ'առնուի: Ահա թէ ուր է «Յառաջ»ի բարոյական մեծութիւնը, ահա թէ ինչո՞ւ հայ ժողովուրդի ստուարագոյն մասը իր նիւթական օժանդակութիւնը չի զլանար, «Յառաջ»ի միջոցաւ իր նպատակին զրկելու:

Ապրի՛ «Յառաջ»ը:

ԼԵՒՈՆ ԳԵՂՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

× Սիրելի «Յառաջ», մեր շրջանին մէջ կան 8 հայ զինուորներ, որոնք եօթը ամիսէ ի վեր մէկ խումբի մէջ են: Բոլորն ալ օրինական 10 օրուան արձակուրդով իրենց տուները գացին Զատկի օրերուն: Սպաները եւ ենթասպաները միշտ բարեացակամ են, ինչպէս եւ ֆրանսացի ընկերները:

15 օր առաջ ընկերական ուրախութիւն մը ունեցան ի պատիւ արձակուրդի գացած զինուորներու: Ֆրանսացի ընկերները իրենց կարգին երգեցին, ռուս եւ իտալացի ընկերները նոյնպէս: Բոլորի խնդրանքին վրայ հայ զինուորներն ալ յանկարծ երգեցին «Բամբ Փորոտան»ը եւ «Յառաջ նահատակ»ը: Ունկնդիրները շատ գոհ մնացին եւ ջերմապէս ծափահարեցին: Շատերը առաջին անգամ էր որ հայերէն եղանակներ կը լսէին:

Սիրելի «Յառաջ», հայ զինուորները շնորհակալութեամբ կը ստանան թերթը, օրուան աշխատանքէն վերջ զայն գտնելով սեղանին եւ կամ անկողինին վրայ: Կը մաղթեն յարատեւութիւն: — Յ. Մատօեան

× Սիրելի «Յառաջ», այսօր ձիւն կը տեղայ ամէն կողմ, բայց օդը բաւական տաք է: Քանի մը հայ զինուորներ նստած «Յառաջ» կը կարդան եւ կարծիքներ կը փոխանակեն: Մեր շունը գլուխը զինուորի մը ծունկին դրած է եւ խօսակցութեանը կը հետեւի առանց բան մը հասկնալու: Քանի մը օր առաջ բռնուած էր խրամատի մը մէջ, հետախուզութեան մը պահուն: Զինուոր Օննիկ Պոյաճեան, որ հայկական կեանքէն կտրուած էր եւ հազիւ քանի մը բառ հայերէն գիտէ, արձակուրդէն վերադառնալէ ի վեր թունդ հայրենասէր դարձած է: «Սարօ, զինուոր ըլլալը շատ լաւ բան է, մանաւանդ երբ մարդ իր ազգին կը ծառայէ»:

Անշուշտ մեզի համար ալ լաւագոյն օրեր պիտի ծագին:— Սարօ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տէսինի Ազգ. Միութեան գանձապահը, Պ. Ա. Գապաքճեան, կարգ մը լուսաբանութիւններ կը հաղորդէ, հաստատելով հանդերձ մեր թղթակցին գրութեան ճշդութիւնը: Տեղի անձկութեան պատճառով կը հրատարակենք միայն հիմնական կէտերը.—

ՏԷՍԻՆ 6 ապրիլ.— «Յառաջ»ի թղթակիցը կ'ըսէ.— Գիտենք որ 400 ֆրանք Xը խրացուցած է, բայց չենք գիտեր թէ գանձապետին մօտ ի՞նչ կայ: Տարօրինակ հարցում: Ոչ թէ 400, այլ դեռ կան 100ով, 200ով խրացնողներ, որ տակաւին չեն վճարած:

Գալով եկեղեցւոյ նուէրներու գանձումին, հակառակ իր խոստման Տիկ. ատենապետուհին որ մեզի պիտի յանձնէր մատուռին շինութիւնը եւ ամէն ինչ ու ինքը պիտի քաշուէր, վերջին պահուն կազմած է կրօն. ընկերութիւն մը իր հովանաւորութեամբ եւ անոնցմով կը գործէ ի հեճուկս ազգ. մարմնի: Այո, գովելի է իր ջանքը, ինքն էր որ ձեռնարկեց եղած շինութեան, եւ այսօր գրեթէ աւարտած է. սակայն մինչեւ ե՞րբ իրը պիտի ըլլայ, քանի որ գաղութին անունով եւ անոր օգնութեամբ շինուած է:— Ա. Գապաքճեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ամսագրին մարտի թիւը (3) հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ՝ Խմբագրի Յուշատետրը (Տիրան Չրաքեան, Գրականը եւ մշակութային շարժումը 1914էն եւ անկէ առաջ): ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ՝ Հրճուանք (քերթուած): ԶԱՐՄԷՆ՝ Տառապանք (քերթուած): Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ՝ Ի՞նչ է հայագիտութիւնը: ՍՕՍ-ՎԱՆԻ Ո՛ տայր ինձ զծուխն ծխանի: Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ՝ Արարատի Ադրերակը: Գրական եւ գեղարուեստական ամսօրեան:

Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա եւ գաղութներ 40 ֆրանք, միւս երկիրներ՝ 50 ֆրանք:

Խմբագրութեան գրկուած զինուորի հասցէներուն թերթ կը ղրկուի:

Դիմել՝ M. BARSAMIAN,
46, Rue Richer Paris (9):

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի յառաջիկայ ընդհ. ժողովը այսօր, շաբաթ, 13 ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը 6 Rue St. Sulpice, Paris, (մէթրօ Օտէօն):

Զինուորներուն համար

Իսկ Լէ Մուլինոյէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գորգիկեան 50 ֆրանք կը տրամադրեն, Յառաջ ղրկելու համար հայ զինուորներու, իրենց զաւկին ՎԱՐՈՒԺԱՆի մկրտութեան առթիւ:

Փոքրիկին կնքահայրը եւ կնքամայրը, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Պօղոսեան եւս 50 ֆրանք կը տրամադրեն միեւնոյն նպատակին:

*** Նանթէռէն Պ. Գրիգոր Հիւրմիւզեան 50 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներուն, իր մօր Շահնազ Հիւրմիւզեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

*** Նանթէռէն Պ. Գրիգոր Հիւրմիւզեան եւ Այրի Տիկին Վերժին Թաթարեան, Սէն Ժէրմէնէն Տէր եւ Տիկին Քիլիմլեան 50ական ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին, հայ զինուորներուն համար, իրենց ողբացեալ մօր՝ Շահնազ Հիւրմիւզեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

*** Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան 50 ֆրանք կը տրամադրեն, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներուն, իրենց որդւոյն՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵԼԻՔԻ մկրտութեան առթիւ (Ապրիլ 7), կնքահայրութեամբ Պ. Սարգիս Գոչեանի, որ նոյնպէս կը տրամադրէ 50 ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Յարութիւնեան 50 ֆրանք կը նուիրեն Պէյրութի Ճեմարանին, փոխան ծաղկեպսակի, այրի տիկին Նազելի Եարճանեանի մահուան առթիւ:

*** Համազգայինի Կեդր. Վարչութիւնը 100 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան, փոխան ծաղկեպսակի, այրի տիկին Նազելի Եարճանեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աղաւնի Ազատեան եւ Պ. Մելքոն Պետրոսեան իրենց ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Իսիի ընկերներուն եւ բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով, ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ Յովհաննէս Ազատեանի մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մարաշցի Եղիկէ Վարժապետեան (Եղիկ), 30 տարեկան: Աշխատած է Մարսէյլ եւ Վալանս: Իր հասցէն իմացնել՝ Ստեփան Պօյաճեանի, Eastern Company S. A. E. Ghizeh. Egypte.

*** Կը փնտռուի Ժիրայր Յովհան անունով երիտասարդ մը որ Jerald Fairbank անունով կը խաղար անգլիական բեմերու վրայ ու ժամանակ մը կը գտնուէր Լոնտոն: Լուր ունեցողները բարի ըլլան իմացնել իր քրոջ՝ Տիկին Էլիզ Ալեքսանեանի, Hotel Nautique, Vieux Port, Մարսէյլ:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Ընդհանուր վրդովում եւ յուսախաբութիւն

Տեղական մամուլը լարուած ուշադրութեամբ հետեւելով Նորվեկիոյ ճակատամարտին, զանազան տեսութիւններ կը հրատարակէ անոր ելքի մասին: «Ֆիկառօ» «բացառապէս ծանր» կը գտնէ այս ճակատամարտը, «որ դեռ նոր կը սկսի»: «Փըթի Փարիզիէն» կեանքի եւ մահուան պայքար կը կոչէ Գերմանիոյ դէմ յայտարարուած պատերազմը:

«Թան» պարզելով Նորվեկիոյ եւ Տանիմարքայի գրաւման շարժառիթները, կ'ըսէ թէ Գերմանիա ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ ճակատ մը նուաճել Հիւսիսային ծովու եւ Սառուցեալ ովկիանոսի հիւսիսային կողմը, որպէսզի իր առեւտրական նաւերը կարենան մօտենալ առանց ականի հանդիպելու: «Բայց այդ ծովեզերքին վրայ, Պէրկէնի եւ Թրոնհէյմի միջեւ հաստատուած նաւահանգիստներուն հետ հաղորդակցելու համար, Գերմանիա ստիպուած է տէր-տիրական դառնալ ամբողջ հարաւային Նորվեկիոյ եւ ձեռք անցընել այդ երկրին երկաթուղիներու ցանցը: Վերջապէս, ապահովելու համար այդ նաւահանգիստներուն եւ Օսլոյի հաղորդակցութիւնները, պէտք է որ գրաւէ ամբողջ Տանիմարքան: Բացորոշ է որ եթէ Գերմանիա յաջողի տէր դառնալ այս ծովային ընդարձակ տարածութեանց, մեծապէս պիտի բարւոքէ իր կացութիւնը, շարունակելու համար պայքարը ի խնդիր Հիւսիսային ծովու տիրապետութեան: Գերմանիոյ երկրորդ նպատակն է գրաւել Նորվեկիոյ առեւտրական տորմիղը, որ կրնայ մեծապէս աւելցնել իր նաւերուն թիւը:

«Էնթրանսիժան»ի մասնագէտ աշխատակիցն ալ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.— Պէրկէնի եւ Օրքստեան կղզիներու միջեւ 8 աստիճանի անջրպետ մը կայ: Այդ շրջաններուն մէջ երկայնութեան աստիճանը 55 քիլոմեթր է. ինչ որ կը կազմէ 450 քիլոմեթրի հեռաւորութիւն մը: Ուրիշ խօսքով, Գերմաններու կողմէ Նորվեկիոյ մէջ հաստատուելիք խարիսխներուն եւ բրիտանական խարիսխներուն միջեւ թռիչքը մէկ ժամէն աւելի չէ: Այս է այն ռազմագիտական առաւելութիւնը զոր կ'ուզեն ապահովել Գերմանները, անգամ մը եւս բռնաբարելով միջազգային օրէնքը:

«Լ'Օրտր» կը թելադրէ որ Դաշնակիցները անմիջապէս գրաւեն «ռազմագիտական անհրաժեշտ դիրքերը», որոնց նուաճումը շատոնց նախատեսած է Գերմանիա: «Գերմանիա շաբաթներով աշխատեցաւ տեղին վրայ, մինչդեռ Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները կը գործէին դուրսը: Արդիւնքը,— հրաշէք իմն, ապրիլ 9ի առտուն 12 — 15.000 Գերմաններ գրաւեցին ռազմագիտական կարեւոր դիրքեր, Նորվեկիոյ մէկ ծայրէն միւսը: Օրինակ, 2000 Գերմաններ մտան Նարվիքի նաւահանգիստը, կարծես երկինքէն իյնալով»:

«Էքսէլսիոր»ի կարծիքով, եթէ Գերմանիա Պոհեմիոյ եւ Լեհաստանի մէջ գտնէր իր ժողովուրդին և բանակին պարենաւորման անհրաժեշտ աղբիւրները, պիտի չյարձակէր Տանիմարքայի եւ Նորվեկիոյ վրայ: «Քանի որ Հիթլէր աչք առաւ այս վերջին գործողութեան վտանգները, կը նշանակէ թէ ստիպուած է ամէն գնով ապահովել սկանտինաւեան երկաթին հայթայթումը»:

«Փըթի Պլէօ» ռազմագիտական տեսակէտէն ալ շատ ծանր կը գտնէ Գերմանիոյ սխալը: «Ինչ որ ալ ըլլան նաւամարտին ելեւէջները, գերմանական նաւատորմին ջախջախումը ստոյգ է: Այն ատեն Նորվեկիոյ մասնակի գրաւումը գերման զօրքին կողմէ եւ նոյնիսկ ամբողջ Տանիմարքայի նուաճումը արկածախնդրական ձեռնարկ մը կը դառնայ, որ կրնայ յանգիլ վերջնական աղէտի մը»:

Լէոն Պլում «Փոփիւլէռ»ի մէջ բացատրելով չէզոքներու եղերական վիճակը, կ'եզրակացնէ թէ ցորչափ ծաւալի պատերազմը, չէզոքները պիտի դարնուին կարգով: «Չէզոքութիւնը անտանելի դիրք մը պիտի դառնայ, ինչպէս է եօթը ամիսէ ի վեր, արդարութեան թէ քաղաքական բարոյականի տեսակէտով: Երբեք այսքան յստակ եղած չէր Եւրոպայի ճակատագիրը: Եւրոպան կամ պիտի փրկուի եւ կամ ստրկութեան պիտի դատապարտուի ամբողջովին»:

Այրի Տիկին Վարդանոյշ Գաշըրճեան եւ զաւակները՝ Ժագ եւ Մատլէն, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Գաշըրճեան, Պ. Ստեփան Գաշըրճեան եւ զաւակները՝ Գէորգ եւ Ժանէթ, Պ. Վարդան Գաշըրճեան սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, որդւոյն, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՇԸՐՃԵԱՆԻ

դառնագէտ եւ յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 10ին, 53 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր շաբաթ, 13 ապրիլ առաւօտեան ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժոն:

Մարմինը պիտի ամփոփուի Թոմէնվիլի գերեզմանատունը ժամը 12ին:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թագուհի Շարապխանեան (Մեծ Նոր գիւղացի) կը ծանուցանէ թէ 14 Ապրիլ կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժոն, տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ հանգուցեալ ԹՈՄԱՍ ԳԱՍԸՄԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ողողումներ պատահեցան Թրակիոյ շրջանին մէջ, քանդելով երկաթուղին երկար տարածութեան մը վրայ: Երեքշաբթի օր Եւրոպայէն մեկնած միջազգային կառախումբերը կանգ առին Հալքալըի մօտ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 14 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 14 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4323

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՒԵԼԻ ԱՀԱՒՈՐ ՔԱՆ ԵՐԷԿ

Պատերազմին ծաւալումը կը պարզէ հեռանկար մը որ աւելի ահաւոր է քան երէկ, 1914—1918ին, երբ աւելի բազմաթիւ էին պատերազմիկները:

Աւելի քան երբեք, սուրն է որ կը տիրապետէ այսօր, յանուն կարգ մը նշանախօսքերու, որոնք մէկ իմաստ ունին,— կողմերէն մէկը պէտք է տապալի, որպէսզի աշխարհ խաղաղի:

Եւ այս անգամ ալ, նորէն փոքր, անճար երկիրներն են որ սպանդանոց կը դառնան: Չէզոքութիւնն անգամ դարձեր է մահացու մեղք,— կա՛մ ինծի հետ, կամ ինծի դէմ:

Երջանիկ երկիրներ կը համարուէին սկանտինաւեան պետութիւնները, ազատ եւ բարգաւաճ կեանք մը վարելով հիւսիսային սառնամանիքներուն եւ ծովախորշերուն մէջ: Բայց ահա դարձեր են ոտքի կոխան, ճիշդ պալքանեան կամ կովկասեան երկիրներուն պէս:

Իրարու ետեւէ ռազմադաշտի վերածուեցան Ֆինլանտան, Նորվեկիան եւ Տանըմարքան: Այս վերջինը համակերպեցաւ, նուազագոյն կորուստով փրկուելու համար. բայց, ո՞վ կրնայ նախատեսել գալիքը:

Միւս հիւսիսային երկիրները, Շուէտ, Պելժիա եւ Հոլանտա ահուդողի մէջ են, քանի որ կրակը կը սպառնայ իրենց երդիքներուն: Կայծ մը եւս,— եւ բանկած են բոլորն ալ: Մանաւանդ որ, երկու կողմերն ալ ուժգնօրէն կը ճնշեն, դիրք բռնելու համար:

— Մենք չէզոք ենք, ոչ պատերազմ կ՚ուզենք, ոչ ալ պաշտպանութիւն: Ազատ ձգեցէք մեզ:

— Ո՛չ, վերջը կը զղջաք, ձեր դատը մեր դատն է, եկէք միացէք մեզի, ճամբայ բացէք, որպէսզի պատերազմը շուտ վերջանայ:

Ո՞ր քարին զարնեն իրենց գլուխը: Ո՞ր ջուրը նետուին, ո՞ր լատին կառչին...

Փռուած՝ անյաղ աշխարհակալութեան մը ճամբաներուն վրայ, բոլորն ալ սարսափահար կը սպասեն գալիքին, որ կրնայ սպանդանոցի մը վերածել իրենց երկիրները, դիմադրեն թէ տեղի տան:

Հեռանկարը ահաւոր է մանաւանդ անոր համար որ, պատերազմին բոցերը դժուար թէ սահմանափակուին Եւրոպայի մէջ:

Երկու կողմերն ալ իրենց ուժերը լարած են դէպի աւելի հեռուն, մինչեւ Արեւելք,— դասական հնոցը ազդեցութեան պայքարներու եւ աշխարհաւեր փոթորիկներու:

Այնտեղ ալ նոյն վրդովիչ հարցականը,— ո՞րու հետ, որո՞ւ դէմ: Այնտեղ ալ կրակն իյնալու վախը թոյլ չի տար մէկ ճակատ կազմել հարեւան եւ բախտակից երկիրներու միջեւ:

Եւ բոլորն ալ հրաշքի մը կը սպասեն, ողջ մնալու համար, ինչպէս մենք՝ այս յարաճուն աւեկծութեան մէջ:— Շ.

ԿԱՐԳԸ ՇՈՒԷՏԻ՞ ԵԿԱՒ

Վերջին լուրերու համաձայն ծանր մտահոգութիւն կը տիրէ Շուէտի մէջ: Գերման մամուլը բուռն պայքար մը բացած է այդ երկրի թերթերուն դէմ: Լոնտոն հասած լուրեր կ՚ըսեն թէ Գերմանիա պահանջած է զօրք եւ պաշար փոխադրել Շուէտ - Նորվեկիա երկաթուղիներով, բայց այս լուրը չի հաստատուիր պաշտօնապէս: Լոնտոնի շուէտական դեսպանատունը յայտարարեց թէ տեղեկութիւն չունի այս պահանջէն: Շուէտ վճռած է անխախտ պահել իր չէզոքութիւնը, որ կողմէն ալ սպառնալիք ըլլայ եւ ի հարկին դիմադրել:

Շուէտի վարչապետը, Հանսոն, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով պարզեց կացութեան ծանրութիւնը: «Անգամ մը եւս մեր երկիրը փորձութիւն մը կ՚անցընէ որ կրնայ ամէնէն տաժանելին ըլլալ աւելի քան մէկ դարէ ի վեր: Պատերազմը մեր դուռները հասած է: Ամէն մարդ կ՚ըմբռնէ թէ թէեւ խաղաղութիւն կը տիրէ մեր երկրին մէջ, բայց մեր միտքերը խորապէս ցնցուած են: Այժմ մեր գլխաւոր հոգն է պահպանել մեր խաղաղութիւնը, ազատութիւնը եւ պատիւը: Շուէտ մինչեւ հիմա ամէն բան ըրաւ պահպանելու համար իր չէզոքութիւնը, որ յայտարարուած էր առաջին օրէն: Շուէտ վերջնապէս վճռած է խիստ չէզոքութեան հետեւիլ նոյնիսկ ապագային: Կը նշանակէ թէ մենք պարտաւոր ենք պահել մեր անկախ դատողութեան եւ գործունէութեան իրաւունքները: Խիստ չէզոքութեան համաձայն չէ թոյլ տալ ո եւ է ռազմիկ պետութեան որ գործածէ Շուէտի հողերը իր ձեռնարկներուն համար: Բարեբախտաբար այդ կարգի պահանջներ եղած չեն մեզի: Եթէ ըլլան, պիտի մերժուին: Չէզոքութիւն պահել՝ կը նշանակէ նաեւ ի հարկին պաշտպանել զայն: Հետեւաբար, պատերազմի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, կառավարութիւնը լայն պատրաստութիւններ կատարած է, համաձայն օրուան պահանջներուն: Պատերազմին ծաւալումը մեր դրացի երկրին մէջ անհրաժեշտ կը դարձնէ աւելցնել այդ պատրաստութիւնը, ինչ որ անշուշտ պիտի խանգարէ մեր սովորական կեանքը, դժուարութիւններ պատճառելով բնտանիքներու եւ անհատներու: Ես վստահ եմ թէ շուէտ ազգը պատրաստ է կրելու ծանր զոհողութիւններ խաղաղութեան եւ իր ինքնորոշման իրաւունքին համար: Եթէ սեւ օրեր հասնին, մեր երկիրը պիտի կրնայ ինքզինքը պաշտպանել հզօրապէս, եւ պաշտպանել մանաւանդ ինչ որ ամէնէն աւելի նուիրական է Շուէտի համար,— ազատութիւն եւ անկախութիւն»:

*** Պերլինէն հաղորդուած լուրերու համաձայն, Գերմանիա ազդարարած է որ եթէ Նորվեկիոյ թագաւորը եւ կառավարութիւնը Շուէտ ընդունուելով այդ երկրէն վարեն իրենց գործերը, խախտած պիտի նկատէ չէզոքութիւնը: Այն ատեն Գերմանիա ձեռք պիտի առնէ համապատասխան միջոցները:

*** Շուէտ շոգեկինդ յառաջ կը տանի իր պատրաստութիւնները, պատսպարաններ շինելով օդանաւային յարձակումներու դէմ: Կիները եւ մանուկները կը պարպուին Կոթէնպէրկ, Մալմօ եւ Հէլսինկպորկ քաղաքներէն, կառախումբերով եւ ինքնաշարժներով: Կոթէնպէրկի մէջ կը վախցուի որ Գերմանիա այդ ճամբով օգնական զօրք փոխադրէ Նորվեկիա: Հազարէ աւելի պատսպարաններ շինուած են: Քաղաքին լոյսերը մարած են եւ փոխադրութեան բոլոր միջոցները բռնագրաւուած, ի հարկին զօրք փոխադրելու համար:

Դաշնակիցները ական ցանեցին 50.000 մղոն տարածութեան վրայ

Դաշնակիցները յաջողած են անհամար ականներ տեղաւորել 420 մղոն հեռաւորութեամբ եւ 50.000 մղոն տարածութեան վրայ, Նորվեկիայէն մինչեւ Հոլանտա: Այս աննախընթաց գործողութեան նպատակն է թոյլ չտալ որ գերմանական կամ դանիական նաւեր երթեւեկեն Հիւսիսային եւ Պալթիկ ծովերուն մէջ, երկու երկիրներու նաւահանգիստներէն: Ասկէ զատ, ականներ ցանուած են Սքակէրրաքի եւ Քաթէկաթի նեղուցներուն, Մեծ եւ Փոքր Պէլթերուն մէջ, Քիլէն 50 մղոն հեռու, խափանելու համար Գերմանիոյ նաւային գործողութիւնները: Այս ականագօտը կ՚երկարի Պէրկէնէն (Նորվեկիա) դէպի հարաւ, Զաւիտէրզէի հիւսիսակողմը (Հոլանտա): Ցետոյ կը տարածուի դէպի գերմանական ծովեզրքը:

«Ականաւորում»ի այս գործողութիւնը ամենամեծն է որ երբեք կատարուած ըլլայ: 1914—1918ի պատերազմին ատեն Դաշնակիցները ականներ տեղաւորած էին 233 մղոն տարածութեան վրայ, գործածելով 71.000 ականներ: Անշուշտ Գերմանները պիտի փորձեն մաքրել այս ականները, բայց Դաշնակիցները ատոր համար ալ միջոցներ ձեռք առած են:

TRIBUNE DE "L'UNION FRANCO-ARMÉNIENNE"

Notre action et ses résultats

Depuis la récente constitution de l'«**Union Franco-Arménienne**», son Comité Directeur a développé une incessante activité pour réaliser son programme et nous pouvons manifester une légitime satisfaction des résultats obtenus en quelques mois, malgré les obstacles et les bouleversements que la guerre mondiale a fait surgir.

Je consacrerai un prochain article à souligner l'importance morale de notre initiative ainsi que ses répercussions sur la vie de la Colonie arménienne et les conséquences qu'elle ne manquera pas d'avoir sur l'avenir de celle-ci. Aujourd'hui je veux seulement dresser un rapide bilan des réalisations que nous sommes parvenus à obtenir.

Nos lecteurs se souviennent des démarches que nous avons faites depuis le début de l'année à la Présidence du Conseil comme au Ministère des Affaires Etrangères où nous fûmes reçus successivement par M. Champetier de Ribes, Sous-secrétaire d'Etat et par M. Coulondre, Ambassadeur de France et Directeur du Cabinet du Ministre.

Les promesses qui nous furent faites alors n'ont point tardé à être sanctionnées par des actes. Les 13 et 23 Janvier, des circulaires ministérielles édictaient que la «procédure accélérée» des nationalisations — jusqu'alors réservée aux citoyens des pays limitrophes — serait dorénavant accordée aux Arméniens mobilisés. Même, dans certaines formations militaires, les soldats arméniens ont été convoqués en vue de hâter les formalités.

En ce qui concerne l'inadmissible mention figurant sur les livrets militaires des mobilisés arméniens — « **ne possède pas la nationalité française** » — nous sommes également intervenue avec énergie auprès du Président du Conseil et, dès le 2 Février, le Sénateur Henry Haye, membre du Comité Directeur de l'«UNION FRANCO-ARMENIENNE», a reçu une communication officielle l'assurant que l'attention du Ministère de la Guerre était attiré sur cette question et que des instructions précises ne manqueraient pas de suivre.

Par ailleurs, nous n'avons cessé d'agir auprès du gouvernement, notre Président, M. le Ministre Louis Marin et moi, ainsi que nos collègues qui appartiennent aux assemblées publiques, en particulier MM. les Sénateurs Justin Godart, ancien ministre, Gustave Gautherot et Henry Haye et M. Marius Moutet, député et ancien ministre. Nous avons eu la joie de voir nos efforts couronnés de succès, puisque nous avons obtenu des déclarations d'une importance exceptionnelle en raison du caractère officiel des hautes personnalités de qui elle émanent.

Les règles imposées aux Services d'information ne nous ont pas encore permis d'obtenir l'autorisation de publier ce document, mais je puis dire qu'il constitue un hommage solennel rendu aux Arméniens, fils adoptifs de la France.

«L'UNION FRANCO-ARMENIENNE» a le droit d'être fière de cette victoire morale dont les conséquences pratiques ne peuvent manquer d'être considérables et qui permet de mesurer le chemin parcouru en quelques mois. Un tel résultat dicte leur devoir à tous les Arméniens : adhérer en masse à l'«UNION FRANCO-ARMENIENNE» et, en facilitant sa tâche, lui donner les moyens de réaliser promptement l'œuvre généreuse qu'elle s'est assignée.

André FAILLET
Vice-Président-Délégué
de l'«**Union Franco-Arménienne**»

P. S. On n'a certainement pas oublié ma récente intervention auprès de M. Fernand Bouisson, député des Bouches-du-Rhône et ancien Président de la Chambre, au sujet de la Colonie arménienne de La Ciotat. J'ai reçu du Maire de La Ciotat une réponse d'un grand intérêt que je communiquerai incessamment à nos lecteurs.

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԿԱՏԱՂՕՐԷՆ

Հինգ անգլիական, երկու գերմանական օդանաւեր վար առնուած

Օդամարտը եւ նաւամարտը կը շարունակուին Նորվեկիոյ մէջ, նոյն ուժգնութեամբ: Երկու կողմերն ալ մանրամասնութիւններ չեն հաղորդեր, սպասելով վերջնական ելքին:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանիա բազմաթիւ զինուորներ կը համախմբէ Քափէնհակի շուրջը, Շուէտի դիմացը:

Անգլիական օդանաւերը երկու անակնկալ յարձակումներ կատարեցին Նորվեկիոյ Սթավանկէր քաղաքին օդակայանին վրայ որ կը գտնուի Գերմաններու տիրապետութեան տակ եւ ամէնէն կարեւորն է: Այս յարձակումէն վնասուեցան կարգ մը օդանաւեր: Կ՚ըսուի թէ օդաչուներ ալ սպաննուած կամ վիրաւորուած են: Օդամարտ մըն ալ տեղի ունեցաւ Քրիսթիանսանտ քաղաքին վրայ, երկու գերման մարտանաւերու դէմ: Անգլիական զեկոյցին համաձայն, հինգ բրիտանական եւ առնուազն երկու գերմանական օդանաւեր խորտակուած են: Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ մանրամասնութիւններ կը պակսին թըշնամիին ամբողջ կորուստներու մասին եւ թէ հաւանաբար ուրիշ օդանաւեր ալ ծանր վնասներ կրած են:

Կատաղի կռիւներ տեղի կ՚ունենան Թրոնտէմի մօտ, գերման եւ նորվեկեան զինուորներու միջեւ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլիական օդանաւեր շարունակելով հետապնդել Գերմանիոյ փոխադրութիւնները Քիլէն Օսլօ, խորտակեցին նաւ մը, եւ հաւանաբար վնասած են երկրորդ նաւու մը: Օդանաւերը յարձակեցան նաեւ գերմանական օդակայանի մը վրայ, Պալթիկ ծովուն մէջ:

*** Շուէտական քարիւղատար մեծ շոգենաւ մը ընկղմեցաւ Սկովտիոյ բացերը: Նաւը ունէր 9076 թոն տարողութիւն եւ Ամերիկայէն քարիւղ կը փոխադրէր Շուէտի համար:

*** Զրոյցի մը համաձայն, բրիտանական զինուորներ ցամաք ելած են Նարվիք եւ կը ջանան կապ հաստատել նորվեկեան զօրքին հետ: Այս լուրը չէ հաստատուած տակաւին: Նորվեկեան երեք զօրամասեր կը ջանան պաշարել Նարվիքը: Նորվեկիացիները կը կռուին նաեւ Համարի շրջանին մէջ (Նորվեկիոյ երկրորդ մայրաքաղաքը ուրկէ նորէն հեռացան թագաւորն ու կառավարութիւնը, գերմանական կրակին տակ): Գերմանացիները կրակի բռնած են նաեւ Էլվէրում քաղաքը, ուր նոյնպէս կատաղի կռիւներ տեղի կ՚ունենան:

*** Նորվեկիոյ կառավարութիւնը հրամայեց բոլոր զինուորական եւ նաւային իշխանութեանց ամէն կերպով գործակցիլ Դաշնակիցներուն հետ: Փարիզի նորվեկեան դեսպանը վարչապետին ներկայանալով, հաստատեց թէ Նորվեկիա իր ճակատագիրը կապած է Դաշնակիցներու դատին հետ: Երեք Դաշնակիցները կը ջանան ետ առնել Նորվեկիոյ նաւահանգիստները, գերմանական գլխաւոր բանակին ժամանումէն առաջ: Պ. Ռէյնօ նիստի հրաւիրեց պատերազմական դահլիճը, նոր միջոցներ ձեռք առնելու եւ սկանտինաւեան երկիրները Գերմանիոյ տիրապետութենէն փրկելու համար:

*** Գերմանիոյ կազմած նորվեկեան կառավարութեան վարչապետը, Քուիզլինկ, նոր կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէսզի դադրեցնէ դիմադրութիւնը, անտեսելով «նախորդ կառավարութեան անիմաստ քաղաքականութիւնը, որ կրնայ կործանել երկիրը»: Ինչպէս հաղորդած էինք, Նորվեկիոյ կառավարութիւնը հրամայած է ձերբակալել Քուիզլինկը եւ ընկերները, իբրեւ հայրենադաւ: Կառավարութեան զեկոյցին համաձայն, նոր վարչապետը եւ ընդ. Սունտլօ դաւաճանութիւն գործած են, Գերմաններու յանձնելով Նարվիքը: Նաւահանգիստին հրամանատարը կը մեղադրուի նաեւ իբրեւ պատասխանատու երկու նորվեկեան նաւերու կորուստին, 350 զոհերով: Հրամանատարը փոխանակ դիմադրելու գերմանական մարտանաւերու արշաւանքին, հրամայած է իր մարտանաւերուն որ ճամբայ բանան: Գերման զօրքը ցամաք ելած ատեն ալ, նորվեկեան զօրքին հրամայուած է չդիմադրել:

*** Ամերիկեան թղթակից մը կը հեռագրէ թէ Գերմանները յաջողած են 20.000 զինուոր ցամաք հանել, խզելով Դաշնակիցներու պաշարման շղթան:

** Հոլանտա եւ Պելժիա կը շարունակեն իրենց պատրաստութիւնները, ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու: Հոլանտա «փոթորիկի կեդրոն մը» կը համարուի քաղաքական շրջանակներու մէջ: Կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը ուղղեց ժողովուրդին, հանդարտութեան յորդոր կարդալով: Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ ձեռք առնուած միջոցներու մասին:

** Մուսոլինի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «Իտալիա պատրաստ է դիմաւորելու գարնան դէպքերը, որքան ալ ծանր ըլլան»: Հռոմի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հերքեն այն լուրերը թէ հինգ զօրագասեր դրօշի տակ պիտի առնուին:

*** Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Նորվեկիոյ Էլվէրում քաղաքը ամբողջովին քարուքանդ եղած է, գերմանական օդանաւերու ռմբակոծութեամբ:

*** Տանըմարքայի բոլոր Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները կեդրոնացման կայաններ փոխադրուած են:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ — Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (226րդ օր) — Զեկոյց թիւ 443, ապրիլ 12, առաւօտ — Ոչ մէկ դէպք: — Զեկոյց թիւ 444, իրիկուն — Հրետաձգութիւն Վոժի եւ Հռենոսի միջեւ: — Ուրբաթ առտու ժամը 3.30ին փարիզեան շրջանի հակօդային թընդանօթները գործեցին թշնամի օդանաւերու դէմ, բայց ահազանգը չհնչեց: Գիշերուան ժամը 12.45էն 1.30 ահազանգը հնչեց Ֆրանսայի կեդրոնական շրջանին մէջ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ամիսներէ ի վեր խիստ հսկողութիւն կը կատարուէր գերման գործակալներու կասկածելի գործունէութեան մասին: Այս հետապնդումներուն շնորհիւ Իզմիրի մէջ ձերբակալուեցաւ գերման զինուորական թղթակից մը, Հէրման, որ Պոլիս կը բնակէր, բայց յաճախ կը ճամբորդէր, եւ յանկարծակիի եկաւ, երբ լուսանկարներ կը քաշէր զինուորական արգիլուած գօտիներուն մէջ: Ամբաստանեալը զինուորական մասնագէտ ըլլալով, պիտի դատուի զինուորական ատեանին առջեւ:

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԻ ԱՐՏԱԾՄԱՆ ԴԷՄ նոր սահմանափակումներ հաստատուեցան հրամանագրով մը որ հրատարակուեցաւ ուրբաթ օր: Այս օրէնքին տրամադրութեամբ արգիլուած են հետեւեալ գործառնութիւնները, իբրեւ արտածում դրամագլուխի եւ կրնան կատարուիլ միայն ելմտական նախարարութեան մասնաւոր արտօնութեամբ.— 1. Կալուած կամ արժեթուղթ գնել օտար դրամով: —2. Ֆրանսական հողէն դուրս ձգել կամ օտար դրամով պահել արտածումներու արդիւնքը.— 3. Արտածել ամէն տեսակ արժեթուղթեր, թղթադրամներ եւ մետաղ դրամներ: Ֆրանսա մտնող անձերը կրնան ֆրանսական, օտար եւ գաղթային դրամներ բերել որոշ քանակութեամբ:

ՋՈՐ. Վէկան, որ Փարիզ եկած էր վերջերս, իր պաշտօնավայրը մեկնեցաւ: Այս առթիւ վարչապետը հեռագիր մը ուղղելով, կառավարութեան վստահութիւնը յայտնեց Մօտաւոր Արեւելքի բանակին եւ անոր հրամանատարին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց փութացնել ամէն տեսակ մարտանաւերու շինութիւնը: Խորհրդային անթելը այս առթիւ յայտարարեց թէ կարմիր նաւատորմը «շուտով պատրաստ պիտի ըլլայ կռուելու եւ ոչնչացնելու որ եւ է երկրի նաւատորմը»:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ զեկոյցով մը կը խնդրէ ծանուցանել թէ Կեդր. վարչութիւնը եւ Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը, որոնք առժամապէս Պրըթէօյլ փոխադրուած էին, Փարիզ վերադարձած են:

30.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐ ճամբայ ելան դէպի Գերմանիա, դաշտերը մշակելու համար:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ նոր հրահանգներ հրատարակուեցան Անգլիոյ մէջ: Անոնց արգիլուած է բնակիլ ութ մասնաւոր շրջաններու մէջ, առանց արտօնութեան: Ցետոյ օտարականներուն արգիլուած է պահել լուսանկարի գործիքներ, հեռադիտակներ եւն.:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Դրուագներ պատերազմի օրերէն

ԹՈՂ ՉԳԱՅ…
ԹՈՂ ՉԳԱՅ…

Մա՛յր է. եւ ի՛նչ մայր: Պարտէզը չատոնց աւերակ, ծառերը հղակոտր, ու անկիւն մը սկսած է վերածնիլ միակ սլացիկ նոճին, ընձիւղած՝ հակայ ծառի մը չանթահար բունէն:

Մայր է, ու բոլորին աչքը տուած է այս մէկին, ու այս մէկը եկեր են խլել ձեռքէն, ի՛նչ դիւրին է ըսել մինակն ըլլար, ոչ ոք պիտի կրնար կորզել իր ձեռքէն, իր կեանքին կէսը անոր տուած է, պիտի զոհէր եւ միւս կէսը. բայց մինակ չէ:

Դառն է. բայց երնէ՛կ իրեն, լաւ գիտէ: Մայրերը երջանիկ են որ կրնան քամել կուտակուած դառնութիւնները, ու վիշտերը իրենց ծով արցունքով. թողէք. ինչո՞ւ արգիլենք որ լայ, ինչ երանութիւն արցունքի թմբերին մէջ:

Ահա արդէն դէմքին խորշոմներուն վրայ արեւ կայ. աչքերուն մէջ ծիածան, տղուն հայրն է կանգնած իր դէմ.

— Չըսի՞ քեզի, հայ կնիկ, չըսի՞, որ տղաս օր մը հրացանը ուսը ճակատէ ճակատ պիտի խոյանայ: Քաջերու քաջը պիտի դառնայ. պիտի հաստատէ իր ազատ հայկականութիւնը, եւ պիտի պաշտպանէ արդարութիւնը, որմէ, եւ որ կողմէն ալ որ գայ. արդարութիւնը, մշտաեւ մեզի ըլլացուած արդարութիւնը: Չըսի՞ քեզի, ու դուն թերահաւատ կ'օրօրուէիր: Ես կը լսեմ արդէն յաղթանակի փողահարումը, ուշացած արդարութեան վերադարձը, ու տղաս՝ անոնց առաջին շարքերուն մէջ: Արեւահար ու մեռնող լոյսի պէս սպիտակ մեր ոսկորները կը խայտան: Տասնեակ տարիներ, անապատներու աւազները մեր սրտի բաղձանքներով սնանեցան, ու փոթորիկները մեր զայրոյթի թեւերով բախեցին պողպատեայ փակ դռները: Համբերութեամբ սպասեցինք այս ժամուն, արդարութեան, արդարութեան, ու մեր անօրինակ մահը ապարդիւն չեղաւ: Ու դուն… նստեր ես կուլա՞ս.ապա ի՞նչ, մինչեւ՞ երբ պիտի մնանք ոտնակոխ, ու փոթորկավար անցորդներու անարգանքին նշաւակ:

Եթէ ողջերը պիտի չվերցնեն մեր պարտութեան դրօշը, բաէ, կնիկ, ըսէ, մենք պատրաստ ենք պայքարելու դարձեալ, մեր ջախջախուած գանկերով, մեր փշրուած բազուկներով դեռ եւս կնքել մարդկութեան ճակատը, իր քաղաքակրթութեան անունով ապրիլ կամ թաղուիլ միասին: Ալ հերիք է. մենք միացած ենք մեր անհամար զոհերով, մեռածներ ու ողջեր, ողջեր ու մեռածներ ու միասին յարութեան փողին կը սպասենք:

— Մեղա՛յ տէ՛ր:

Ու վայրկեանի մը մէջ կմախացած մայրը իր երկար, ոսկրոտ մատներով կը վանէ անտեսանելին, ու կը շարժէ իր շրթները՝ դաշունահար աղաւնիի մը սրտին պէս: Ինք անցած նահատակ ամուսնոյն դարաւոր ճամբաներէն, ու իր զաւակները փռած է խորշակահար մացառներուն վրայ:

Տղուն խանձարուրով սփիացուած է իր անհամար վէրքերը:

Մոռցած է աշխարհքը, ուրեմն ամէն ինչ, ամէն ինչ որ կ'ենսաւրէր կրնայ ըլլալ իրեն համար, ու իր կեանքը դոհած է իր հաւատքին, իր կորած ամուսնոյն հաւատքին համար. անլուր տառապանքով մեծցուցած է զայն. կրցած է երգել՝ ու իր երգերով անոր սրտի բաբախումները կերպարանած. անդիմադրելի մղիչով տաքի հանած է զայն, ու ան այսօր կը մեկնի: Եկեր կը տանին:

Ինք նոյն պարպուած կիզեւի պէս լքուած՝ դրան եռեւ, իր կարմիր հատիկներուն երազով պիտի դեղնի:

Իր մէկ հատիկը, ան՝ տղան չէ որ եկեր են տանելու, ինքն է, ինքն է որ կը մեկնի:

— Նստէի անոր քարէ սնարին քով, արեմարդ, դողա բարձի տեղ, նստէի օրօր ըսէի, եկող չարքերը արցունքի մէջ խեղդէի: Արթնար՝ քաջէի իրեն հետ, կուրծքս պարիսպ ընէի ,նետերը մաղերուս մէջ կալաւէի, հայ մարդ:

Մայր է, ան ի՛նչ մայր.

Անոնց չունի. չունի դէմք. տեղերը մըն է ան. յաւիտենական կրակը մարող այրիացած էակն է ան: Իր բոլոր զաւակները քաղաքակրթութեան կուռքին զոհաբերող անմահութիւնն է ան:

— Ո՞ւր կը տանիք այրիացեալ մօր վերջին ժառանգը, ո՞ւր. հասպ եթէ չկերպաւոնա՞յ:

Մաղերը խուրձ, խուրձ մատներուն մէջ, դարձեալ ցաւի ալիքները կուզան նուաճել, ճարճատել անոր ապառաժ կուրծքը,պատրաստ փլելու չուրջի մարդոց գլխուն, եթէ յոյսը՝ իր բովիկը կեցող միակ յոյսը, չգտնէ պնդէ գինքը:

— Ալ հերիք է մայրիկ… մանուկ չեմ հիմա, չատեր կ'երթան ինծի պէս ու քիչեր միայն պիտի չդառնան: Դուք ի՞նչ կուլաք, մարդիկ ու դրացիք, չըլլայ ամէն մէկդ մահ ունիք ձեր սրտին մէջ ու եկած էք գիս ողբալու. հեռու ինծմէ մահը. «յաղթանակ արդարութեան համար» ,— ահա մեր դրօշակը վերադարձի:

Մեր գիւղին կէսը միւս կէսին ոզջերթէ է եկեր:Մեկնողները բոլորն ալ կայտառ արեւոտ տղաներ, հեւհեւալ բաժնուելով իրենց բոյներէն ողկոյզ մըն են կազմեր, ու այդ ողկոյզին չուրջ մենք դոյզդոյն տերեւներ, մինչ անոնք պիտի քամուին կարմիր բաժակին մէջ, մենք, տերեւաթափ պիտի ըլլանք աչնան ուրիշ օր մը: Այդպէս է՞: Թերեւս: Այո եւ ոչ: Ոչ, ահա բաժանման բոպէն ու անոնց ճուռողումը կը լսուի, կառակներ, բառախաղեր, ու մրցում իրարմէ առաջ տեղաւորուելու համար կառաչարին մէջ:

— Ձեզ տեսնեմ, տղաք, մեզ փրկած չթողուք այսպէս:

Շատեր կը գոցեն իրենց տառապանքը, ամօթ է օտարին առջեւ լալ. չատերը, բայց մօր մը համար աչխարհ մը կայ, իր զաւակը, որուն մէջ կը հալի օտարութիւնը. ամէն բան:

— Երթաս բարով, առիւծս, երթաս բարով մէկ հատիկս. յաղթող ու դով գայիր, այդպէս ալ ետ դառնաս, տղաս, այս ջուրին պէս:

Ու խոշոր դոյլ մը ջուր, անծանօթ իմաստութեան ակերէն հոսող, նուիրական դոյլ մը ջուր կը սրսկէ անոր ետեւ, անոնց ետեւ, գետինը…:

Օրեր վերջ ես հայկական թաղէն անցայ, գետինը թափուած դոյլ մը ջուրը չէր չորցեր դեռ: Աչնան զայրոյթ ու անօթ արեւը անզօր էր եւ ինչպէ՞ս պիտի կրնար չորցնել մօր մը արցունքով խառնուած ջուրի հոհակները: Ինծի բուին թէ՝ ան, հիւանդ ու անտէր անկողնին ինկած էր, մեկնող հայ տղուն մայրը, չատեր փորձեր էին զինք մխիթարել, բայց ապարդիւն:

Տեսայ զինքը, իր սրբած փարդատով ջուրը դեռ հոն էր, հաւատքի մը պէս տարածուած փողոցի լայնքին, ու այն ո՞ր արեւն էր որ պիտի կրնար չորցնել մօր արցունքները, մանել, հեռոհեռէ պարպուած երակներուն մէջ ու արդիլէր դառամելու: Ու աչնան արեւը այնպէս տժգոյն, փառուած, այնպէս անդոյն, որ կը նմանէր հիւծախտաւոր տղու մը, որուն վաղաժեռ զաւակները կուզան խառնել ապականեալ աչքերու մէջ:

Բառ չեմ գտներ.

— Մայրիկ, կ'ըսեմ, լսեցի՞ր Դաւիթը եւ են գրեր, ալ գինուոր պիտի չըլլայ…

Գիտախուիւ, գլխահարի մը պէս այլակերպ, գլուխը վեր կ'առնէ, կը շուրջ կ'իջնայ, խորունկ չունչ մը կը քաչէ. անհնարիւ ինծի կը նայի. չրթունքները դարձեալ կը չարժին անիմանալի մրմունջով մը, վարձատրուած մայրութեան կորովով կը դունեւորուի երեսը. ու կարծես ինքն ըլլար ան միակն մայրը, ձեռքերը նախ դողդողուն, դեղեւելով դէպի առաջ կը տարածէ անապատի ծարաւածի մը նման ու գրեթէ կը պոռայ.

— Չէ, չեմ ուզեր. թող չգայ տղաս, թող չգայ տղաս անոր պէս:

Սառերկրեայ գետէ մը սնանող արցունքի ակերը յանկարծ չորցան խորշակ էր անցեր:

— Թող չգայ… գինուոր տղաս թող չգայ…:

ԽՈՍՐՈՎ ԱՐԱՄԱՆԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Արքայական առածներ

Արկածով մը ինկայ ռուս տարագիր՝ կոմսուհի Իվան Տոլստոյին Իվանովիչի «Մարսօ» գինետունը:

Այնտեղ ծանօթացայ՝ կոմսուհին Սէրգէյ Կրէկորովիչի որ չահկան ծերունի մըն է, տիպար մը հին օրերու վիպասաններուն, առակախօսներուն եւ առածախօսներուն:

Սէրգէյ Կրէկորովիչ խօսք յարդելի նոր բարեկամս՝ պեղելով իր յիշողութեան մէկ քաղաքը — չէ՞ մը արագի օգնութեամբ, աղած ձուկի բարեհամ մասնակցութեամբ եւ սոխի մը հոգատարութեամբ — լոյս աշխարհ բերաւ ռուսական այն առածները որոնք կը խօսին ցարի մասին: Այդ առածները, որոնք պիտի հրամցնեմ ձեզի, քիչ վերջը, հաւանաբար բոլորն ալ վաւերական չեն: Ցարդելի Սէրգէյը վստահաբար անոնց մէկ մասը հանած է իր որովայնէն: Թերեւս այս տողերը գրողն ալ մասնակից է սուեղծագործական այդ մեղքին, մեղսակից ըլլալով նաեւ արաղի երկրորդ չիշի մը չորնալուն:

Այդ առածներուն մէջ սակայն կը ցոլայ ամէն ժամանակներու ցարերուն — թագաւոր թէ անթագ — հոգեկանը: Ու կարեւորը այդ է:

Առասպելները, առակներն ու առածները մարդին սպառազինութիւններն են: Ամէնէն քրիստոնեայ զէնքերը, քանի որ Յիսուս անգամ առակախօս էր:

Կը մաղթեմ որ մարդկութիւնը երբեք մորթոտ զինաթափ չըլլայ եւ Սէրգէյ Կրէկորովիչի նման ածէ առածներ: Ռուս բարեկամս խոստացաւ, այլ հանդիսաւոր առիթով մը՝ աւելի պարզ խօսելով, յաջորդ պատարագի ընթացքին՝ ինծ պատմել պատմութիւններ Ցարերուն կեանքէն, բոլորովին անտիպ եւ ինքնատիպ:

Ահաւասիկ առածները.

— Ցարը փէչէով չի կրնար մարել արեւը:

— Ցարը երբ ամանի մը մէջ թքէ, այդ ամանը կը ճաքի հպարտութենէն:

— Երբ Ցարին աչքերուն մէջ կաթիլ մը արցունք ըլլայ, ամբողջ երկիրը միլիոնաւոր թաչկինակներու պէտք կ'ունենայ:

— Երբ Ցարը պաղ առնէ, ամբողջ ժողովուրդը կը տառապի հարբուխէ:

— Ցարին թագը չի կրնար գլխացաւէ ազատել զինքը:

— Ցարին ձեռքը որքան ալ երկար ըլլայ, չի կրնար հասնիլ մինչեւ երկինք:

— Ցարը չի կրնար քացախը օչարակի վերածել:

— Ցարը կրնայ օչարակը քացախի վերածել:

— Ցարին ձեռքը հինգ մատ ունի, բոլոր մահկանացուներուն նման:

— Երբ մեռած է Ցարը՝ կարելի չէ գտնել մուժիկ մը որ ինքզինքը փոխէ անոր հետ:

— Ցարը երբ ապուշ է՝ անոր կ'ըսեն ցար, մուժիկը երբ ապուշ է՝ անոր կ'ըսեն ապուշ:

— Երբ Ցարը ծախուած իչուն նայի՝ այդ աւանակին գինը տասը բուպլի կը բարձրանայ:

— Երբ Ցարը ջորիի մը նայի՝ այդ ջորին աղնիւ ձիու կը վերածուի:

— Ցարը չատ կիններ կը սիրէ, «ժողովուրդի հայր» կոչուելու համար:

— Երբ Ցարը կնոջ մը հաճի ու անոր հետ պառկի՝ այդ կինը կը կոչուի դեղեցկութեան թագուհի: Իսկ երբ մուժիկը նոյնը ընէ կնոջ մը հետ՝ այդ կինը կը կոչուի պոռնիկ:

— Ցարը սուրբ է երբ կը քնանայ, հանճար է երբ կը զառանցէ ու քաջ է երբ քունէն կ'արթննայ:

— Ցարը աշխատաւէր է երբ մասը մատին դպցնէ, իսկ մուժիկը ծոյլ է երբ օրը ութ ժամ աշխատի:

— Մուժիկը երբ մէկուն քիթը արիւնէ՝ ապուշ մարդ է, Ցարը երբ մէկ միլիոն հոգիի արիւնը թափէ՝ մեծ հայրենասէր է:

— Մուժիկը երբ չատ խմէ՝ կրնայ ինքզինքը Ցար կարծել, իսկ Ցարը երբ չատ խմէ՝ կրնայ ինքզինքը Աստուած հռչակել:

— Մուժիկը երբ խմէ՝ մէկը երկու կը տեսնէ, Ցարը երբ խմէ, հարիւր հոգին մէկ հոգիի պէս կը տեսնէ:

— Ցարը «բարեխնամ» կը կոչուի, որովհետեւ լաւ կը խնամէ ինքզինքը:

— Աստուած կը ներէ ժողովուրդին մեղքերը, ժողովուրդը կը ներէ Ցարին մեղքերը, Ցարը սակայն Աստուծոյ իսկ չի ներեր, եթէ դայն յանցանքի մէջ բռնէ:

— Ցարը երբեւ Աստուծոյ ներկայացուցիչ՝ չատ չար է, իսկ երբեւ սատանայի յաջորդ՝ բաւական բարի է:

— Ցարին համար միայն երկու տեսակ մարդիկ կան.— երախտապարտ — ներ եւ ապերախտներ:

— Մի՛ փորձէք ձեր «ոխը» Ցարին չուչաններուն հետ:

— Ցարը չատ բան արգիլած է, սակայն իրեն ալ արգիլուած է վաւերականի չէ մէկ տարր զարնել, ինչը օրը հանել եւ պարունակութիւնը մէկ ումպով խմել:

— Ցարը սոսկալի կերպով տաքաբեր մըն է, որ ծաղեր է հիւսիսի մէջ, ու չուքի մէջ անգամ կ'այրէ իր ժողովուրդը, հարիւր աստիճան ջերմութեամբ:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Տո՛ւն, տոհմ՛ ու տունն…

Ֆրանսական հայրենասիրութեան կամ, առ հասարակ, հայրենասիրութեան բաւմ չէշտ մը կը գտայ իր տեսեալ ֆերբութեամբ մէջ, որուն հեղինակուհին է Ամէլի Միւռա (Amélie Murat): Հայրենասէր ֆերթողուհին վերջերս մեռաւ Գլէրմօն - Ֆէռան: Այս առթիւ կարեւոր գիտելիք մը բոլոր Հայերուս համար, որ կ'ապրինք արտասահմանի զանազան պողոտաներուն վրայ:Միւռա Նափոլէոնեան շրջանին նշանաւոր ճակատամարտներուն մասնակցող զինուորական հրամատարներէն մէկն է, ՀԱՅԱԶԳԻ ՄՈՒՐԱՏ, Նափոլէոնի ֆեռայրը, որուն մասին սակայն լսուաղ այլ իմաստուն աշխարհիկականն համոզումն էր, թէ «իմ փոխանորդս միմիայն ան կրնայ ըլլալ»: Մուրատի սերունդը տեւեց տոկալ իր նորաստեց հայրենիքին մէջ, ինչպէս իր հարազատ ցեղին կտրիճները տեւեցին տոկալ երենց բնիկ հայրենիքին մէջ: Այս հայրենաշունչ զմայլելի ֆերթը լսեց գունելով Նուէլէ Լիթիւրէկի մարտ 16ի թիւին մէջ, համարձակեցան թարգմանել ի վայելս մերազնեից, առանց սակայն հաւու ըլլալու թէ հանգուցեալ Ամէլի ուղղակի սերո՞ւնդն է համբաւաւոր Մուրատին, որ ա՛յնքան մեծ անուն թողած է Նափոլէոնեան դարուն անմահունն տարեգրութիւններուն մէջ:

Երէկուանը տեսայ ես. «Երբեմնի այն ողջերէն» եմ:

Դեռ կը չընչեմ, անքաւելի կերպով դեռ ողջ:

Եւ յուսալից ու աներկիւղ, բայց կը պահեմ

Աչքերս որ տեսնեն ծագիլը վաղուան:

Հայրենիքիս դուն երկիրն, այնքան նորերին է քու լոյս

Որ վայրենին չի կրնար հոն տուն

կազմել իրեն համար:

Հողդ հայրենի, անոր ուր ո՞ր դրոշն կ'ըռուան,

Մեր մեռելոց քանի փոշին խառնուած է բուսահողին:

Ժամ ու պարտէզ եւ ճոխ տուներ, տարերքներին իսկ փայփայուած,

Դուք լոկ մէկ մասն էք մեր երկրին, մեր ժառանգութեան:

Դարեր անցնին, դուք միշտ նոյն էք մեզի համար,

Քանի աշխարհ միշտ հրմայքի կը կարօտի:

Ինչո՞ւ ղողալ ի տես դաւին, սպանդներուն եւ թալանին,

Թէ մեր եռեւը կը թողունք անսպառ, աւերակոյտ:

Ով տապանակդ դու Փարիզ, հնար չէ որ ոմբահար կորուսիս

…« Տուն՛ » հրեղէն բառն է գրուած սատուերամած պատին վրայ:

Հրաչքը, որ միշտ կը գործէ, ի՛նչ եւ բեւեռ պիտի առնէ:

Մեր հայրենի վրկանքերէն ու սուրբերէն որո՞նք արդեօք

Պիտի գան ձիշդ տատնին վերականգնել մեր հին օճախ:

Ո՞րքան պրկինձ, ոսկի, հողի եւ աւրին պէտք պիտի ըլլայ

Մնացորդացին ահա եռեւն աչնան ապու մէջօրէ մը,

Տատրակներուն ճիւղին վայել զրմբուռ գոյնով, ես կը լսեմ

Հաղն անոնք քրմանմեայ պատանեակին,

Որ չի կրուիր, թէկուզ սակայն կեանքը կուտայ պատարագ:

Մենք հաշտութիւն կ'երազենք, քանի խիստ է խիստ ըլլայն իսկ:

Բայց եթէ հարկ է որ մեր ցեղն հետ մեր միտքն ալ փրկելի,

Կը խրատանանք, կը փրցննենք եւ դունդները գիչակերին,

Կը լլանք ծովն, ու կը սպաննենք մահն, ու այնքը կը պեղենք:

Ո՛հ, ապրիմ ես որ այս բաները տեսնեմ: Ով դու մարմինը փփուուն,

Դաչինք կրնէք ցաւից հետ, վաղորդայնին բռնէ ճամբան…

Ձեռ գիտէր Տէրն իր ձեռքին մէջ ի՛նչ կը ծածկէ մեզի համար,

Բայց կը հաւատամ Հայրենիքիս, հաւատալու չափ Աստուծոյ:

Թարգմ. ԵՏԱՆ

ԺԻՒԼ ՌՈՄԷՆ, ծանօթ գրագէտը, ճառ մը խօսելով Փարիզի Ամերիկեան Ակումբին մէջ, թելադրեց որ չէզոք ազգերը մասնակցին պատերազմին, փութացնելու համար անոր վախճանը: «Եթէ ներկայ պատերազմը չատ երկար տեւէ, մեր ամբողջ քաղաքակրթութիւնը ծանր վտանգի մը պիտի մատնուի, եւ որովհետեւ Դաշնակիցները բացարձակապէս վճռած են զէնքերը վար չդնել մինչեւ որ վճռական յաղթանակը չշահին, հիթլէրականութեան դէմ, բովանդակ աշխարհ պէտք է ըմբռնէ թէ հարկ է օգնել անոնց, կարճ կապելու համար այս կենսական պայքարը»: Ժիւլ Ռոմէն այս առթիւ քննադատեց չէզոք ազգերուն «եսասիրութիւնը եւ այսպէս կոչուած խոհեմութիւնը»: Գալով հաշտութեան, ֆրանսացի գրագէտին կարծիքով անոր պայմանները մեղմ կրնան ըլլալ, եթէ գերման ժողովուրդը ապստամբի Հիթլէրի դէմ: «Բայց եթէ չարունակէ իր սորկական հպատակութիւնը, այն ատեն պիտի եզրակացնենք թէ վտանգաւոր ազգ մըն է եւ թէ բացառիկ միջոցներ պէտք են, զայն կարգի բերելու եւ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու համար»:

Ի՞նչ կ'ըսեն տեղական եւ օտար թերթերը

Թուրք մամուլը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ դէպքերուն: Երեսփոխան Շիւքրի Էսմէր յօդուած մը գրելով կիսապաշտօնական «Ուլուս»ի մէջ, դիտել կուտայ թէ անգամ մը եւս ապացուցուեցաւ որ չէզոքութիւնը չի կրնար փրկել փոքր երկիրները գերմանական արշաւանքին դէմ: Յօդուածագրին կարծիքով, սկանտինաւեան արշաւը պիտի չդիւրացնէ Գերմանիոյ յաղթանակը, այլ պիտի փութացնէ անոր պարտութիւնը, վառելանիւթ եւ ռազմանիւթ վառնել տալով երկրորդական ճակատի մը վրայ: Այս առթիւ, Անգարայի քաղաքական չրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ Գերմանիա մեծապէս կը սխալի, եթէ կը կարծէ որ տեղական եւ վաղանցուկ յաջողութիւն մը կրնայ խախտել Թուրքիոյ ամբողջական եւ հաւատարիմ յարումը Դաշնակիցներու դատին:

Իտալական մամուլը յայտնապէս կը պաշտպանէ գերմանական տեսակէտը, Դաշնակիցներուն վրայ ձգելով Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ արշաւանքին պատասխանատուութիւնը: «Ճորնալէ տ'Իթալիա» հատուածներ կ'արտատպէ ֆրանսական եւ անգլիական թերթերէն, ապացուցանելու համար թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա պատրաստ էին Տանըմարքա եւ Նորվեկիա արշաւելու, եթէ Գերմանիա չկանխէր: Ուրիչ թերթ մը խոշոր տառերով կ'աւետէ թէ «սկանտինաւեան երկիրներու չէզոքութիւնը ապահովուած է Գերմանիոյ պաշտպանութեամբ»:

Լոնտոնի աշխատաւորական օրկանը, «Տէյլի Հէրըլտ», կը կարծէ թէ Իտալիա քանի մը չաբաթէնպիտիվճռէիր բախտը կապել Հիթլէրի հետ, որովհետեւ Գերմանիա ոչ միայն կը ճնշէ, այլեւ համոզուած է որ եթէ Դաշնակիցները յաղթեն, պիտի վտանգուի Փաշական կարգուսարքը:

Ռումանական մամուլը չի ծածկեր տիրող մտահոգութիւնը: Կիսապաշտօնական «Ռոմանիա»ն պարզելով չէզոք պետութեանց ողբերգութիւնը, կը յայտարարէ.— «Մենք պատրաստ ենք եւ կը սպասենք. կը սրենք մեր զէնքերը պաշտպանութեան համար»: Ուրիշ թերթ մը կը գրէ.— «Ճակատամարտ մըն է որ տեղի կ'ունենայ գերմանական արծիւին եւ բրիտանական առիւծին միջեւ. պայքար մը որու նմանը Եւրոպան տեսած չէ Նափոլէոնէն ի վեր: Բրիտանական կայսրութեան համար գոյութեան կռիւ մըն է այս. նոյնը Գերմանիոյ համար, որովհետեւ պարտութիւն մը պիտի նշանակէ ոչնչացում եւ Գերմանիոյ բաժանումը չարք մը տկար պետութեանց»:

Տեղական մամուլը լայնօրէն հետեւելով հանդերձ սկանտինաւեան դէպքերուն, ուշադրութենէ չի հեռացներ բուն արեւմտեան ճակատը: «Լը Ժուռ» կը կարծէ թէ թշնամին մեծ յարձակողականի մը կը պատրաստուի, Լոռէնի ճակատին դէմ: «Լ'Էփոք» եւս խորհրդաւոր շարժումներ կը նշմարէ Մոզէլի եւ Հռենոսի ճակատին վրայ: «Լա Վիքթուար» դիտել կուտայ թէ Գերմանիոյ գլխաւոր ուժը իր նաւատորմը չէ, այլ բանակը: «Ֆրանսական բանակին կ'իյնայ ցամաքի վրայ կատարել այն գլխաւոր դերը զոր բրիտանական տորմիղը կը կատարէ ծովու վրայ: Մենք Եւրոպայի արեւմտեան կողմը եւ Արեւելքի մէջ կը կազմենք դաշնակից բոլոր բանակներուն երկաթեայ չրջանակը: Թող Ֆրանսայի զինուորները չմոռնան այս պարագան, երբ վաղը Գերմանիոյ ցամաքային զինուորները իրենց վրայ թափին, հաւանաբար Լիւքսէնպուրկէն, Պելժիայէն կամ Հոլանտայէն: Իրենց աւանդական համբաւը, որ աւելի մեծցաւ Մառնով եւ Վէրտէօնով, 25 տարի առաջ, ահարկու փորձի մը պիտի ենթարկուի մէկ չաբաթէն միւսը, մէկ օրէն միւսը: Ամփոփումի, եւ եթէ հաւատացեալ են, աղօթքի ժամն է անոնց բոլորին համար»:

«Թան»ի կարծիքով, եթէ Գերմանիա յաջողի ամբողջովին տիրել Նորվեկիոյ, կարգը պիտի գայ Շուէտի գրաւման: «Արդարեւ, անըմբռնելի է որ Գերմանները Նորվեկիոյ մնացեալ մասէն բոլորովին կղզիացած նաւահանգստի մը՝ Նարվիքի մէջ հաստատուին, առանց որ եւ է հաղորդակցութիւն ունենալու անոր հետ: Արդ, հաղորդակցութեան միակ ճամբան Շուէտն է»:

«Լ'Էօվռ»ի տեղեկութեանց համաձայն, Հոլանտայի եւ Պելժիոյ ներկայացուցիչները ապդարարութիւն ստացած են թէ Գերմանիա իր պաշտպանութեան տակ պիտի առնէ երկու երկիրները, ինչպէս ըրաւ Տանըմարքան եւ Նորվեկիան: Երկու փոքր պետութիւնները չուզելով հանդերձ դահավիժել դէպքերը, մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, ինքնապաշտպանութեան համար: «Ապահովաբար անոնք պիտի սպասեն կատարուած իրողութիւն, ինչպէս ըրին Նորվեկիացիները, Դաշնակիցներէն օգնութիւն խնդրելու համար: Բայց, իրենց համար կացութիւնը չատ աւելի վտանգաւոր է քան Նորվեկիոյ համար»:

« Լը Փըթի Պլէօ» կը կարծէ թէ Գերմանիա պիտի ջանայ ընդարձակել Սկանտինավիոյ մէջ կատարած գործողութիւնները, նոյն իսկ Շուէտ արշաւելով, եթէ Սքաքէրրաքի եւ Քաթէկաթի նեղուցները փակուին իր առջեւ: Միեւնոյն ատեն պիտի փորձէ ճեղքել Մաժինոյի գիծը, թերեւս կողէն զարնել, Հոլանտայի եւ Պելժիոյ ճամբով:

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքականութեան մասին ճառ մը խօսելով, Պապը յոյս յայտնեց թէ երկիրը հեռու պիտի մնայ պատերազմէն: Իսկ նախարար Ֆարինաչչի, անդամ Փաշական Գերագոյն Խորհուրդին, նոր յօդուածով մը կ'ազդարարէ թէ «Իտալիոյ համար անհեթեթ բան պիտի ըլլար չմասնակցիլ Եւրոպայի եւ թերեւս աշխարհի վերակարանորոգութեան: Մենք հիմա կրնանք խօսիլ բարձրաձայն եւ աւելի ուժգին»:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հերքեն այն լուրը թէ արտաքին նախարարը Հռոմ պիտի երթայ մօտերս:

Le Gerant : H. STEPHAN

Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme - Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ԱՊՐԻԼ
MARDI 16 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4324

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Նորվեկիոյ ճակատին վրայ կռիւները կը շարունակուին սաստկութեամբ, օդանաւերով եւ մարտանաւերով: Ելքը անորոշ է տակաւին, թէեւ Դաշնակիցները յաջողութիւններ չահած են, մասնաւորապէս ծովու վրայ: Անգլիական անթելը կը յայտարարէ թէ գերմանական թորփիլանաւերուն մէկ երրորդը փճացած է արդէն: Դաշնակիցներուն նպատակն է գրաւել Նարվիքը, երկաթի փոխադրութեան ճամբան, եւ փակել շուէտական սահմանագլուխը, միեւնոյն ատեն պաշարելով ցամաք ելած գերման զօրամասերը: Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Գերմանիա չատ նեղը մնայ, Շուէտ պիտի արշաւէ, ելք մը գտնելու համար, մանաւանդ որ Դաշնակիցները ական ցանած են նաեւ Պալթիկ ծովուն մէջ, գերմանական ափերուն վրայ :

Շուէտի չափ մտահոգ են Հոլանտա եւ Պելժիա: Գերմանիա այնքան ալ գոհ չերեւար Շուէտի խիստ չէզոքութենէն: Հեռագրի մը համաձայն, քարոզութեանց նախարարը, Տոքթ. Կէօպէլս հասկցուցեր է որ Գերմանիոյ դիրքը կրնայ փոխուիլ մէկ օրէն միւսը: Հոլանտա եւ Պելժիա իրենց պատրաստութիւնները յառաջ կը տանին լարուած ուշադրութեամբ: Հոլանտա մասնաւորապէս մտահոգ է անոր համար որ հիթլէր. զօրաւոր կազմակերպութիւն մը կը գտնուի երկրին մէջ, կազմ եւ պատրաստ գործակցելու՝ եթէ Գերմանները արշաւեն, ինչպէս եղաւ Նորվեկիոյ մէջ:

Իտալիոյ դիրքը հեղհեղուկ աւելի կը դառնայ: Վկայ՝ իտալական անթելին կիրակի օրուան կոչը որ թարգմանուած է քիչ անդին: Իտալական մամուլը կը շարունակէ փառաբանել Գերմանիոյ նոր նուաճումները, հեգնելով Դաշնակիցները: Հռոմի եւ Պերլինի թերթերը գրեթէ նոյն լեզուն կը գործածեն Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի դէպքերուն առթիւ, արշաւանքին պատասխանատուութիւնը ձգելով Դաշնակիցներուն վրայ :

Արեւմտեան ճակատին վրայ եւս խորհրդաւոր շարժումներ կը նշմարուին, երկու երեք օրէ ի վեր, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական զեկոյցները: Շաբաթ առտու ժամը 2ին ընդացիրներով զինուած գերմանական մակոյկներ փորձեցին գրաւել փոքր կղզի մը Հռենոսի վրայ, Զուիցերիոյ մօտ: Օգտուելով գիշերուան մութէն, անոնք յաջողեցան մօտենալ, հակառակ բուռն հոսանքին, բայց ֆրանսական պահակները յաջողեցան ետ մղել զանոնք: Ուշագրաւ շարժումներ տեղի կ'ունենան միւս շրջաններուն մէջ ալ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիրակի եւ երկուշաբթի հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (227րդ եւ 228րդ օր) .—

Զեկոյց թիւ 445, ապրիլ 13, առաւօտ.— Ապրիլ 12ի իրիկուան դէմ Սարի շրջանին մէջ մեր հրետանին կրակեց թշնամի ամրութեանց վրայ որ նոր կը շինուին: Գիշերը հետեւակազօրքի գործունէութիւն Հռենոսի ափերուն վրայ, ինչպէս եւ Միւլհուզի արեւելեան շրջանին մէջ եւ Սթրազպուրկի շրջակաները: Թշնամին անյաջող արշաւ մը փորձեց Հռենոսի մէկ կղզիին վրայ որ կը գտնուի մեր զօրքին ձեռքը, Հիւնէնկի հիւսիսային կողմը :

Զեկոյց թիւ 446, իրիկուն.— Օրը նշանաւոր հանդիպացաւ յառաջապահ զօրախումբերու գործունէութեան բուռն վերսկսումով: Մոզէլի արեւելեան կողմը բոլորովին ձախողեցաւ թշնամի տեղական յարձակում մը որ պատրաստուած էր ուժգին հրետաձգութիւններով: Թշնամին չկրցաւ անցնիլ փշաթելերու ցանցը եւ ստիպուեցաւ նահանջել: Աւելի դէպի արեւելք, հետազօտիչ խումբերու ընդհարումները վերջացան ի նպաստ մեզի: Սարի եւ Վոժի միջեւ մեր մէկ արշաւը յաջողութեամբ վերջացաւ :

Զեկոյց թիւ 447, ապրիլ 14, առաւօտ.— Հրետաձգութիւն Վոժի արեւմտեան կողմը :

Զեկոյց թիւ 448, իրիկուն.— Վոժի արեւմտեան ճակատին զանազան կէտերուն վրայ թշնամի հետեւակազօրքի խումբեր փորձեցին մօտենալ մեր դիրքերուն, աջակցութեամբ հրետաձիգ ուժերու, բայց ետ մղուեցան, կորուստներ կրելով :

ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ մասին նոր հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ, որ կարգ մը փոփոխութիւններ կը կատարէ, որպէսզի ազգ. պաշտպանութեան գործերը չխանգարուին: Ուրիշ խօսքով, 1940ի արձակուրդները պիտի յարմարցուին օրուան պահանջներուն: Ի հարկին արձակուրդները պիտի բաժնուին երկու կամ երեք կարճ շրջաններու, ամբողջ տարուան ընթացքին: Ամէն պարագայի մէջ, բանուորները պիտի ստանան արձակուրդի հատուցումը:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԻՆ բացումը կատարուեցաւ կիրակի օր, Բարեգործականի տան մէջ (8 Rue Bossuet) նախաձեռնութեամբ ֆրանսական բանակի նախկին Հայ Կամաւորներու Միութեան: Կը նախագահէր Կիլիկիոյ նախորդ հրամանատարը, Զօր. Տիւֆիէօ: Ներկայ էին չատ մը ականաւոր Ֆրանսացիներ: Սրահին բոլոր պատերը զարդարուած էին ֆրանսական, անգլիական եւ հայկական դրօշներով: Մանրամասնութիւնները քանի՛ մը օրէն :

ՆՈՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՄԸ սարսեց Թուրքիոյ Եոզկատ, Սըվազ, Թոքատ, Կեսարիա եւ Սամսոն քաղաքները, ինչպէս կը տեղեկացնէ ապրիլ 14 Թուականի հեռագիր մը: Մինչեւ հիմա ճշդուած կորուստներն են մօտ հարիւր մեռեալ եւ վիրաւոր: Նիւթական կորուստը քանի մը միլիոն ֆրանքի կը հասնի :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստան մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւի հիւսիսային Եւրոպայի դէպքերուն: Միւս կողմէ թուրք մամուլը գովասանական յօդուածներ կը հրատարակէ Յունաստանի ներքին կացութեան եւ բանակի մասին: Յունական մամուլը այս պարագան նոր ապացոյց մը կը նկատէ երկու երկիրներուն բարեկամութեան եւ զինակցութեան անկեղծութեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒ մասին հասած լուրերը չատ ծանր են: Թրակիոյ մէջ Իփսալայի հովիտը ամբողջովին ողողուած է եւ բնակիչները լեռները ապաստանած են իրենց արջառներով: Իզմիրի եւ Զօրումի մէջ ալ ողողումներ պատահած են :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

Եօթը գերմանական թորփիլանաւեր ընկղմած, երեք անգլիական նաւեր վնասուած

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 13ին.—

Չորեքշաբթի օրէն ի վեր, երբ մեր թորփիլանաւերու երկրորդ տորմիղը Նարվիքի մէջ յարձակեցաւ գերմանական թորփիլանաւերուն վրայ, այս տորմիղը պաշարած է թշնամին Նարվիքի ծովախորշին մէջ, աջակցութեամբ օդնական ուժերու: Այս առտու, կէս օրուան մօտ «Ուօրսփայթ» զրահաւորը ընկերակցութեամբ չատ մը թորփիլահալածներու, ականահաւաքներ եւ ուրիշ գործիքներ գործածելով, յառաջացաւ դէպի ծովախորշը, յարձակելու համար գերմանական թորփիլանաւերու վրայ որոնց մէկ մասը վնասուած էր արդէն եւ որոնք նաւահանգիստը ապաստանած էին: Կ'ուզէինք նաեւ զարնել որ եւ է ծովեզերեայ ամրոց որ կրնար շինուիլ Գերմաններու կողմէ: Ընդհ. հրամանատարէն հասած տեղեկագիրներու համաձայն, յարձակումը չատ յաջող անցաւ: Թշնամիին դիմադրութիւնը այնքան ալ բուռն չէր: Դաշտային թնդանօթ մը, որ տեղաւորուած էր ծովեզերքը, անգործութեան դատապարտուեցաւ «Քօզաք» մարտանաւին կողմէ: Գերմանական չորս թորփիլահալածներ ջարդուփշուր եղան եւ ընկղմեցան Նարվիքի ծոցին մէջ: Ուրիշ երեք թորփիլանաւեր փախան Ռոմպաքսի ծովախորշը, Նարվիքէն 8 — 9 մղոն անդին: Անոնք ալ հետապնդուելով խորտակուեցան: Այս զեկոյցը հրատարակած ատեն ծովային նախարարութիւնը ճշգրիտ լուրեր չունի Նարվիք քաղաքի կացութեան մասին: Զինուորներու խումբեր, հաւանաբար գերման, փախած են դէպի բլուրները, բայց մանրամասնութիւններ կը պակսին: 7 թշնամի թորփիլահալածներուն ոչնչացումը առանց կորուստի չեղաւ: Բրիտանական երեք թորփիլահալածներ վնասուեցան նաւամարտին մէջ, բայց ոչ մէկը ծանրապէս, իսկ մարդկային կորուստը չատ փոքր կ'երեւայ: Առ այժմ անկարելի է հաշուել Գերմաններու մարդկային կորուստը, բայց եօթը թորփիլահալածները աւելի քան հազար նաւաստիներ ունենալու են: Ծովակալութիւնը իր շնորհաւորութիւններն ուղղեց ընդհ. հրամանատարին՝ ծովակալ Սըր Չարլզ Ֆորպսի, նաւարաժնի հրամանատարին, սպաներուն եւ նաւաստիներուն, այս ուժգին, յանդուգն եւ ճարտար գործողութեան համար, որ պիտի լուսաբանէ կացութիւնը, նորվեկեան ծովեզերքի այս մասին մէջ: Գործողութիւնները կը շարունակուին:

*** Բրիտանական օդատորմիղը կը շարունակէ գործել Նորվեկիոյ ափերուն վրայ, հազար մղոն տարածութեամբ, զարնելով Գերմաններու գրաւած քաղաքները եւ գերմանական նաւերը: Վերջին լուրերու համաձայն, քանդուած է Պէրկէնի ազդմանիւթի մթերանոցը: Վնասուած է նաեւ Սթավանկէրի օդակայանը: Մինչեւ չաբաթ, Անգլիացիները երկու օրուան մէջ կորսնցուցած էին ութ օդանաւեր, Գերմանները՝ հինգ հատ: Կ'ըսուի թէ վար առնուած են նաեւ ուրիշ երկու օդանաւեր :

*** Նորվեկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ զօրքը յաջողած է կտրել Օսլոյի ելեկտրական ուժը եւ լոյսը, ինչպէս եւ հեռաձայնի եւ հեռագրի հաղորդակցութիւնները Գերմանիոյ հետ: Ճամբաները փակուած եւ կամուրջները քանդուած են: Կռիւները կը շարունակուին Գերմաններու եւ Նորվեկիացիներու միջեւ, Օսլոյի հիւսիսային կողմը եւ շուէտական սահմանագլուխի մօտ: Միեւնոյն ատեն նորվեկեան զինուորներ կը համախմբուին Նարվիքի եւ Թրոնտհէմի մօտ :

*** Նորվեկիոյ թագաւորը, որ կայանէ կայան ապաստանած էր գերմանական յարձակումներուն հետեւանքով, յայտարարեց թէ կոչիկները հանած չէ Օսլոյէն հեռանալէ ի վեր (անցեալ երեքշաբթի), ոչ ալ քնացած: Բայց եւ այնպէս պիտի չհեռանայ Նորվեկիոյ հողէն: Իրազեկներ կը պատմեն թէ ընդհ. բանակատեղին ռմբակոծուած ատեն չորս ռումբեր ինկած են թագաւորին մօտ: Կառախումբով հեռացած ատեն ալ գնդակ մը ինկեր է թագաւորին առջեւ, որ զայն գրպանը դրեր է, իբրեւ յիշատակ :

Օսլոյէն կը հեռագրեն թէ գերմանական դեսպանը երրորդ տեսակցութիւն մը խնդրած է թագաւորէն, բանակցելու եւ կռիւը դադրեցնելու համար: Կ'ըսուի թէ վեհապետին եղբայրն ալ, Տանըմարքայի Քրիսթիան թագաւորը, թելադրած է դադրեցնել դիմադրութիւնը, բայց Հաքոն մերժած է:

Դաշնակիցները ական կը ցանեն Պալթիկի մէջ ալ

Հիւսիսային ծովուն անցքերը եւ Նորվեկիոյ ծովեզերքը «ականաւորելէ» վերջ, 50.000 մղոն տարածութեան վրայ, բրիտանական տորմիղը ականներ ցանեց նաեւ Պալթիկ ծովուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Լոնտոնէն: Այս նոր ականադաշտը կը բռնէ Պալթիկի հարաւային մասը եւ կը տարածուի դէպի հիւսիս, Մէմէլէն 12 մղոն հեռու: Ականադաշտը միանալով անցեալ չաբթու Սքակէրրաքի եւ Քաթէկաթի նեղուցներուն մէջ տեղաւորուած ականներուն, կ'անցնի Մեծ եւ Փոքր Պէլթերէն եւ կը հասնի բուն Պալթիկ ծովը: Գործողութիւնը վերջացաւ կիրակի օր: Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ականները կը ծածկեն Գերմանիոյ եւ Տանըմարքայի ամբողջ ծովեզերքը, սակայն ապահով անցք մը ձգուած է չէզոք նաւերուն համար: Շուէտի ցամաքային ջուրերն ալ ազատ են :

Անգլիոյ ծովային նախարարութեան շրջանակներուն մէջ կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ ականներու տեղաւորման եղանակի եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին: Ամէն պարագայի մէջ չատ յանդուգն եւ ճարտար գործողութիւն մը կը համարուի այս ձեռնարկը, որ ապահովաբար պիտի կրկնուի, որպէսզի Գերմանները չկարենան քանդել: Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ այս գործողութեան հետեւանքով Գերմանները այլեւս չեն կրնար շուէտական երկաթը Գերմանիա փոխադրել Լիւլէայի ճամբով (Պոթնիոյ ծոց):

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ բրիտանական սուզանաւ մը, «Սփիրֆիշ», թորփիլներ արձակեց գերմանական «Ծովակալ Շէր» զրահաւորին վրայ, որ մէկն է նոյն դասակարգի մնացեալ երկու մարտանաւերուն եւ ունի տասը հազար թոն տարողութիւն: (Երրորդը, « Կրաֆ Շփէ», խորտակուեցաւ Հարաւ. Ամերիկայի ջուրերուն մէջ): Կը կարծուի թէ մարտանաւը ընկղմած է:

Բրիտանական օդատորմիղը կիրակի օր երկրորդ արշաւ մը կատարեց Սթավանկէրի օդակայանին վրայ, ծանր կորուստներ պատճառելով: Անգլիական վեց մարտանաւեր յարձակում կրեցին 22 գերմանական օդանաւերէ, որոնք ետ մղուեցան: Գերմանական անթելը կ'ըսէ թէ ընկղմած է անգլիական մեծ յածանաւ մը, «Եորք»:

*** Հակասական լուրեր կը շրջին Նարվիքի մասին: Շուէտ հասած Նորվեկիացիներ պատմած են թէ Անգլիացիները ցամաք ելած են, բայց Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ցամաք ելած Անգլիացիները այն 60 սպաներն ու նաւաստիներն են որ փրկուեցան «Հարտի» թորփիլանաւէն, երբ այս վերջինը խորտակուեցաւ, չորեքշաբթի օր: Չի գիտցուիր թէ այս փախստականները գերի՞ բռնուած են թէ Նորվեկիացիներուն միացած :

Բուռն կռիւներ կը մղուին Նորվեկիոյ հարաւային մասին մէջ, Շուէտի սահմանին մօտ: Գերմանները կը ջանան կտրել Օսլօ — Շարլոթէնպէրկ (Շուէտ) երկաթուղին: Անոնք երեք նոր քաղաքներ եւս գրաւած են,— Սարպուրկ, Ֆրէտրիքշթատ եւ Հալտէն:

*** Ֆրանսայի վարչապետը հեռագիր մը ուղղելով Պ. Չէմպըրլէնի, շնորհաւորեց Նարվիքի նաւային յաղթանակը, «որ փառաւոր էջ մը աւելցուց բրիտանական նաւատորմի պատմութեան մէջ եւ անբուժելի վէրք մը պատճառեց թշնամիին »:

ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՐԱՊԵՏԻՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐԸ

Զօր. Ֆալքէնհորսթ, Նորվեկիոյ գերման սպարապետը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «աւելի խիստ եւ անողոք միջոցներ» ձեռք պիտի առնուին, եթէ դիմադրութիւնը չարունակուի: Զօրավարը նորէն յի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

12 ժամ աշխատանք Թուրքիոյ զինագործարաններուն մէջ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն.—

Կարծես թէ եւրոպական պատերազմէն միլիոնաւոր մղոն հեռու մոլորակի մը մէջ բնակէին, Թուրքերը, բացի իրենց պատրաստութիւնները փութացնելէ, գրեթէ անտարբեր կ'երեւան Նորվեկիոյ ծովախորշերուն կամ արեւմտեան ճակատի կռիւներու վերջնական ելքին հանդէպ: Անոնք վստահ են թէ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց, Նէլսընի նաւային ոգին եւ Նափոլէոնի զինուորական ժառանգութիւնը անպատճառ պիտի յաղթեն նացիներու տիրապետութեան երազներուն: Յուսալով հանդերձ որ պատերազմը պիտի չտարածուի իրենց կողմերը, Թուրքերը ժամանակ չեն վատներ վիճելով ռազմագիտական ելքերու մասին: Անոնց միակ հոգն է օգնել յաղթանակին, կատարելապէս պատրաստուելով դիմադրելու որ եւ է կարելի ընդհարում հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի կամ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ :

Նոր հրամանագրի մը համաձայն կը ջնջուի պաշտօնեաներու չաբաթական հանգիստը զինուորական գործարաններու մէջ: Այս հրամանագրին ենթակայ են նաեւ այն կիները եւ պատանիները որ կը բանին բանակի, նաւատորմի եւ օդանաւային հաստատութեանց մէջ: Աշխատանքի ժամերը կը բարձրանան օրական 9էն 12ի: Կիները եւ պատանիները, ինչպէս եւ այրերը ի հարկին պէտք է նոյնքան աշխատին նաեւ գիշերը, բան մը որ արգիլուած էր առաջ:

Ուրիշ հրամանագիր մը կը պարտադրէ մինչեւ երեք օր կառավարութեան յայտնել իրենց քով եղած երկաթի քանակութիւնը եւ տեսակը: Այս հրամանին ենթակայ են բոլորը, առեւտրական թէ անհատ, նոյն իսկ պաշտօնական հաստատութիւնները :

*** Պոլսէն Փահիրէ ուղղուած հեռագիր մը եւս հաստատելով Թուրքիոյ տենդագին պատրաստութիւնները, կ'աւելցնէ թէ կառավարութիւնը 12 միլիոն ոսկիի նոր փոխ մը պահանջած է Ազգ. Մեծ Ժողովէն :

*** Անգարայի եւ պալքանեան երկիրներու անգլիական դեսպանները երէկ նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ: Դեսպանները անմիջապէս պիտի վերադառնան իրենց պաշտօնատեղիները:

Իտալիա՞ն ալ պիտի մասնակցի պատերազմին

Իտալիոյ արտաքին նախարարի օրկանին խմբագիրը, Պ. Անսալտի, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, խօսքը ուղղելով իտալական բանակին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց այս ճառը, ճիշդ այն պահուն երբ Դաշնակիցները վճռապէս գործի ձեռնարկած են :

Ահաւասիկ ճառին գլխաւոր մասերը, համաձայն տեղական թերթերու յայտարարութեանց .

— « Եթէ չփորը պիտի հնչէ, պէտք է մենք հնչեցնենք զայն: Իտալիա չի կրնար հանդուրժել որ պատերազմը յանկարծակիի բերէ զինքը, ինչպէս եղաւ Նորվեկիոյ համար: Անցեալ չաբթուան դէպքերէն վերջը, կարելի է ըսել թէ ոչ մէկ ժողովուրդ կրնայ կղզիանալ: Այս ծրագիրը չյաջողեցաւ փոքր երկրի մը համար. ուրեմն ա՛լ աւելի չի կրնար յաջողիլ Իտալիոյ համար, որուն սահմանագլուխները կը հպին պատերազմիկ երկիրներու սահմաններուն եւ որ շահեր ունի Միջերկրականի մէջ: Պատերազմը կրնայ պայթիլ Իտալիոյ վրայ ինչպէս պայթեցաւ Նորվեկիոյ վրայ: Ահա թէ ինչո՛ւ Իտալիա կը պատրաստուի պատերազմի համար: Այն առիթը որ չատ հեռու կ'երեւար մէկ ամիս առաջ, այսօր կրնայ չատ աւելի մօտ ըլլալ քան կ'ենթադրուի: Ուստի Իտալացիները պատրաստ ըլլալու են, պէտք է յիշեն այն զարթօնքը որ վերապահուած էր Նորվեկիոյ արտաքին նախարարին: Չէ՞ որ առտուն կանուխ անոր հաղորդեցին թէ երկիրը յարձակում կրած է: Իտալացիները չեն ուզեր արթննալ չփորին ձայնով: Ընդհակառակն, անոնք պէտք է պատրաստ ըլլան իրենք հնչեցնելու չփորը, պատեհ ժամուն»:

*** Իտալական մամուլը միաբերան կը փառաբանէ հիւսիսային պատերազմը, զինարուեստի գլուխ գործոց մը հռչակելով Գերմանիոյ բանակին, նաւատորմին եւ օդատորմիղին գործողութիւնը Նորվեկիոյ դէմ: Գալով Դաշնակիցներուն, մամուլը կը ջանայ նսեմացնել անոնց յաջողութիւնները, որոնք վերջին էջերուն վրայ կ'արձանագրուին, իբրեւ աննշան լուր: Իտալական թերթերուն կարծիքով, Մեծն Բրիտանիա կորսնցուցած է ծովերու տիրապետութիւնը, իր նաւատորմը ծանր կորուստներ կրած է, ինքն ալ ենթակայ է «մահացու սպառնալիքի մը»: Դարձեալ նոյն աղբիւրին համաձայն չփոթութիւն կը տիրէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ :

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ»

Փրոֆ. Սամուէլ Վան Վալքէնպուրկ, Ուտրէխ Քոլէջ համալսարանէն, այս խորագրին տակ, «Ուսթըր Սընտէյ Թէլէկրաֆ»ի մէջ կը խօսի մանաւանդ Հայերու, հայկական բարձրաւանդակի եւ Հայաստանի մասին, հաւանական պատերազմի մը կապակցութեամբ.—

Հայաստանի հողմահալած ներքին բարձրաւանդակներուն վրայ, ուր վեհափառօրէն կը կանգնի Ս. Գրքի համբաւեալ Արարատ լեռը 17.000 ոտք բարձրութեամբ, կը միանան Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմանները: Ամբողջ պատմութեան ընթացքին այս վայրը ունեցած է ռազմագիտական արժէք: Անկէ կ'անցնի ան ճամբան, ուրկէ սախացի արշաւողները քալեցին դէպի Անատոլու եւ յետոյ Եւրոպա: Իրենք՝ Թուրքերը առնօք այս ճամբէն եկան՝ նուաճելու բիւզանդական կայսրութիւնը եւ հաստատելու իրենց սեփական պետութիւնը: Ծարունակական այս պատերազմներէն վերապրեցան ժողովուրդներ: Ահա Հայերը եւ Վրացիները, Պարսիկները եւ Քիւրտերը, Թաթարները եւ Թուրքերը, եւ, անշուշտ, անցեալ դարէն ի վեր նաեւ Ռուսերը:

Հոն միշտ պատերազմներ եղան. պատերազմներ երկրագործական ժողովուրդներու եւ վաչկատուն ժողովուրդներու միջեւ: Ցեղեր ելան ցեղերու դէմ եւ ազգեր՝ ազգերու դէմ: Հիմա, անգամ մը եւս աշխարհի ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ այս շրջանին վրայ իբր կարելի ռազմադաշտ մը եւ արդէն բանակներ դիրք կը բռնեն քաղաքական սահմաններու երկայնքը: Կացութիւնը հասկնալու համար անհրաժեշտ է ետ երթալ՝ համաշխարհային պատերազմի ատենը:

Այդ ժամանակ Ռուսիա եւ Թուրքիա երկու հակառակորդներ, իրար կը դիմաւորէին այս ճակատին վրայ: Թուրքիա դաշնակիցն էր կեդրոնական պետութեանց .— Գերմանիոյ եւ Աւստրիա-Հունգարիոյ,— մինչ Ռուսիա կռուեցաւ Դաշնակիցներու կողքին: Պատերազմը դանդաղ եղաւ. կարճ արշաւանքներու յաջորդեցին երկար շրջանի լճացումներ: Ինչպէս կրնար ուրիշ կերպ ըլլալ: Արդիական պատերազմը քիչ օգուտ կը բերէ հոս: Բարձր լեռնաշղթաներ, 7000էն 8000 ոտք բարձրացող կիրճերով, տարուան կէսը ձիւնապատ, ի դերեւ կը հանեն արագ յառաջացումը: Քանի մը երկաթուղիներն ու խճուղիները փոխադրական շատ կարողութիւն չունին եւ մեծ բանակներու զօրախումբերու շարժումները վտանգաւոր կը դառնան՝ փոխադրութեան դժուարութեանց պատճառաւ:

Այսուհանդերձ, ռուսական բանակը դանդաղօրէն շարժեցաւ դէպի արեւմուտք, իր առջեւէն քշելով Թուրքերը: Երեք տարուան կռիւէ ետք, առնուեցաւ Էրզրում ռազմագիտական քաղաքը, նաեւ Տրապիզոն՝ Սեւ ծովու վրայ եւ թուեցաւ որ բաց է այլեւս Անատոլուի աւազանին ճամբան: Ցետոյ, սակայն, եկան ռուսական յեղափոխութիւնը եւ ռուս բանակին քայքայումը: Պատերազմը Ռուսիոյ համար, վերջ գտած էր: Թուրք զօրքերը հետեւեցան նահանջող բանակին մինչեւ Անդրկովկասի փոսը՝ դրաւելու համար նախկին տասնեակ տարիներու ատեն իրենց կորսնցուցած հողամասերը:

Այդ ատեն հին քաղաքական խմբաւորումներ, գրեթէ մոռցուած օտար դարաւոր լուծի տակ, առին դատն քաղաքական ազատութեան: Նոր յարութիւն առած պետութիւններ, Հայաստան, Վրաստան եւ Ազրբէջան, ջանացին դիմադրել յառաջացող Թուրքերուն եւ դրսի աշխարհի ճանաչումը եւ օգնութիւնը խնդրեցին: Գերմանացիները կռուեցան Վրաստանի մէջ, իսկ Անգլիացիները զօրք ցամաք հանեցին Բագու, Ազրբէջանի մայրաքաղաքը: Թուրքիոյ հետ ժամանակաւոր խաղաղութիւն մը կենդանի պահեց անկախութեան յոյսը: Տարի մը ետք Օսմ. կայսրութիւնը կտոր կտոր եղաւ եւ Թուրք զօրքերը կանչուեցան պաշտպանելու վերջին պատնէշները: Կը թուէր որ նախագահ Ուիլսընի ինքնորոշման գաղափարները պիտի թափանցէին նոյնիսկ Մերձաւոր Արեւելքի այս անջատ մասին մէջ»:

Այնուհետեւ յիշելով բոլշեւիկ յեղափոխութեան ամրապնդումը, Բրիտանացիներու քաշուիլը Անդրկովկասէն, բոլշեւիկներու գրաւումը Անդրկովկասեան երեք հանրապետութեանց եւ ռուսեւթուրք դաշինքը, փրոֆէսէօրը կ'ըսէ.

— «Փոքրամասնութեանց ազատութեան երազը չիրականացաւ: Օրինակ, Հայաստան, որ բոլոր մը այնքան բարձր յոյսեր տածեց անկախութեան եւ Մ. Նահանգներուն կը նայէր օգնութեան եւ առաջնորդութեան համար, տեսաւ իր յոյսերուն խեղդուիլը արեան մէջ, եւ միայն ներկայ հայկական խորհրդային հանրապետութիւնը կենդանի կը պահէ «Հայաստան» անունը:

Հիմա, քսան տարի ետք, պատերազմը նորէն կը սպառնայ, թէեւ քաղաքական կացութիւնը փոխուած է մեծապէս: Անգամ մը եւս Թուրքիա եւ Ռուսիա իրար կը դիմաւորեն, բայց Թուրքիա հիմա ունի օգնութիւնը ֆրանսական եւ բրիտանական մեծ ուժերու, կեդրոնացած Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ: Ցարձակումը — եթէ գայ — պիտի ուղղուի Ռուսիոյ ամէնէն խոցելի կէտին, այն է անոր քարիւղի աղբիւրներուն, որոնք կը գտնուին Կովկասի երկու կողմերուն վրայ....:

Դաշնակից ուժերու յարձակումը կրնայ գալ երեք ուղղութիւններէ: Գլխաւոր ցամաքային ճամբան կ'անցնի Էրզրումէն եւ Կարսի գիծով դէպի Թիֆլիս, որ Անդրկովկասի գլխաւոր քաղաքն է: Թրքական երկաթուղիները Անգարայէն, նաեւ Սուրիայէ, կ'երկարին դէպի Էրզրում: Սուրիոյ մէջ կեդրոնացած են ֆրանսական ուժերը: Բայց այս երկաթուղիները չեն կրնար լայն երթեւեկ ունենալ, իսկ վերջին ծանր երկրաշարժը հաւանօրէն մեծ վնաս պատճառած է անոնց: Այս գիծէն յարձակում մը դիւրին պիտի չըլլայ, թէեւ անկարելի ալ չի նկատուիր: Մերձեցման ուրիշ կէտ մը պիտի ըլլայ Իրանի ճամբան, եթէ այդ երկիրը տրամադիր է կամ մղուի միանալու Դաշնակիցներուն:

Ազատութիւն խոստանալով Անդրկովկասեան ժողովուրդին, որ բաւ կարգ մը տեղեկութեանց, դժգոհ է խորհրդային տիրապետութենէն, այդ ժողովուրդը կրնար ապստամբիլ եւ Անդրկովկասը դիւրաւ պիտի իյնար

Թուրքիոյ դիրքը

Պրիւքսէլի «Լը Սուար» թերթը (7 Ապրիլ) կը հրատարակէ թղթակցութիւն մը Պոլիսէն, խորագիր ունենալով՝ «Թուրքիա, թէեւ ամբողջէն Դաշնակիցներու դատին կապուած, կը փափաքի ապրիլ խաղաղութեան մէջ».—

Եթէ համեմատաբար միօրինակ է շոգենաւով ճամբորդութիւնը Քոնսթանցայէն Պոլիս, այսուհանդերձ առիթ կ'ընծայէ դիտելու ռուսական նաւատորմին գործունէութիւնը Սեւ ծովուն մէջ:

Այս ճամբորդութեան ընթացքին, մենք տեսանք միայն քանի մը խորհրդային թորփիլանաւեր եւ մէկ սուզանաւ, որոնք հետազօտութիւններ կը կատարէին չէզոք ջուրերէն դուրս: Անկէ զատ հանդիպեցանք բազմաթիւ առեւտրական նաւերու, ընդհանրապէս շտեմարան-նաւեր, որոնք կ'ուղղուէին դէպի Վառնա: Անոնք քարիւղ բարձած էին Պաթումէն, յետոյ ռուսական ծովեզերքէն հետեւելով հասած մինչեւ Խրիմ, ուրկէ դէպի պուլկարական նաւահանգիստ:

Երբ Վառնա հասանք, նաւամատոյցին կապուած՝ իտալական հինգ մեծ շտեմարան-նաւեր քարիւղ կը պարպէին: Պարպումի այս գործողութիւնը պէտք է կատարուի առանց սպասումի, որովհետեւ Վառնայի նաւահանգիստը ամբարելու յարմարութիւն չունի: Քարիւղին մէկ մասը կը դրկուի ծովէն, ուրիշ մաս մը վակոններու վրայ կը բարձուի Ռուսճուքի մէջ, շտեմարան-վակոններով:

Պատկերը կը փոխուի երբ կը մտնենք Վոսփորի մէջ: Թուրքիա ամէն կարգադրութիւն բրած է պաշտպանելու համար իր դերիչխանութիւնը: Ծովեզերքին վրայ կը շարուին նկարչագեղ հին տուներ, մէջ ընդ մէջ արդիական ապարանքներ եւ հին ամրութիւններ: Սակայն իրավարժ աչք մը անոնց միջեւ կը զատորոշէ բոլորովին արդիական ամրութիւններ, պէթոնով շինուած եւ սպառազինուած՝ այնպէս մը որ կը տիրապետեն ամբողջ նեղուցին վրայ:

Եթէ չհաշուենք արդիական կառավարական քանի մը շէնքեր, Պոլիս տեսքով շատ չէ փոխուած վերջին քսան տարիներու ընթացքին: Ճիշդ է որ ֆէսը եւ չարշաֆը հրապարակէն անհետացած են, բայց եւ այնպէս փողոցներուն մէջ միշտ պիտի հանդիպիք ծանրաբեռն իշակներու խումբերու, որոնց մէջէն դժուար ճամբայ կը բանան առաջնակարգ ինքնաշարժներ:

Թուրքիոյ արդիականացումը իրողութիւն է այսօր, կառավարութեան հետեւած քաղաքականութիւնը ազդած է բնակչութեան հոգեբանութեան վրայ: Թուրքը նուազ թմբած է: Ան գիտակցութիւնն ունի այժմ ինքն իր վիճակին, իր երկրին արժէքին եւ ուժին: Մինչեւ 1918, Օսմ. կայսրութիւնը խառնուրդ մըն էր ցեղերու, յաճախ մէկը միւսին թշնամի: Այս երկրին մէջ, որ ազգային կազմութիւն չունէր, իշխանութիւնը թրքական էր, բանակին մեծ մասը՝ ալպանական, կղերականութիւնը՝ արաբական, դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը՝ յոյն կամ հայ, բարձր առեւտուրը կը գտնուէր Յոյներու, Հրեաներու եւ Հայերու ձեռքը: Վերջապէս, երկրին զարգացած դասակարգը ստացած էր ֆրանսական կամ պարսկական մշակոյթ:

Պատերազմէն վերջ, պայմանները փոխուեցան ազգային տեսակէտով, շնորհիւ Աթաթիւրքի ղեկավարութեան: Տարազը, որով առաջնորդուեցան Թուրքիոյ վերականգնումին վարիչները, այն էր թէ երկրի մը ուժը կը կայանայ ոչ թէ հողային տարածութեան, այլ ազգային միութեան մէջ:

Քէմալ Աթաթիւրք կրցաւ դարբնել այդ միութիւնը եւ այսօր այդ միութիւնը կ'արտացոլայ բովանդակ Թուրքիոյ բնակչութեան կամքին մէջ: Անոր ամէնէն յատկանշական արտայայտութիւնն է Սարաճօղլուի քաղաքականութիւնը:

Այդ քաղաքականութիւնը կրնանք սահմանել քանի մը բառով.— Թուրքիա, ամբողջէն կապուած ըլլալով հանդերձ Դաշնակիցներու դատին, կարելիութեան չափով կը փափաքի ապրիլ խաղաղութեան մէջ: Բայց եւ այնպէս վճռած է զէնքով պատասխանել ամէն յարձակումի:

Գիտնալու համար թէ Թուրքիա ի՞նչ պիտի ընէ երբ Ռումանիա ենթարկուի ռուսական կամ գերմանական յարձակումի մը, հարցում մը ուղղեցի կառավարութեան ազդեցիկ անդամներէն մէկուն: Ահաւասիկ պատասխանը բառ առ բառ.

— Այդպիսի պարագայի մը մէջ, վճռած ենք քալել անմիջապէս: Ճիշդ է թէ յարձակումը ուղղուած չէ ուղղակի մեզի, բայց մեծ չափով վտանգուած պիտի գտնուինք մենք, այնպէս որ պիտի չսպասենք որ թշնամի բանակը խարինէ հասնի: Կը նախընտրենք կռուիլ մեր հողէն դուրս:

Այս տեսակէտը կրցայ հաստատել իմ քննութիւններուս ընթացքին ամէնուրեք:

Զինուորական ճակատի վրայ, Թուրքիա մեծ ճիգեր կատարեց այս վերջին տարիներուն: Ներկայիս դրօշի տակ ունի 500.000 զինուոր, 120 հազարը եւրոպական մասին մէջ, 350 հազարը Փոքր Ասիոյ մէջ: Լաւ սպառազինուած, այս բանակը ունի հզօր հրետանի մը եւ օդանաւային ուժ մը: Մեծ ճիգեր կատարուած են նաեւ բանակը մեքենականացնելու ուղղութեամբ:

Անկէ զատ, Թուրքիա զինուորական մեծ կարելիութիւններ ունի: Արդարեւ տակաւին զինուորագրելի բնակչութեան թիւը կը հաշուեն 1.200.000: Պահեստի այս ուժին սպառազինութեան համար ներկայիս մեծ աշխատանք կը թափուի: Այդ մասին տեսակցեցայ բազմաթիւ օտար զինուորական կցորդներու հետ, որոնք յայտարարեցին թէ այդ աշխատանքը կը լրանայ երեք ամիս վերջ:

Կարեւոր նուաճումներ կատարած է նաեւ թրքական նաւատորմը, որուն գլխաւոր խարիսխն է Իզմիթի ծոցը: Վարժ սպաներու թիւ մը պատրաստուած են նաւատորմին համար: Այս ամէնը անոր համար որ թրքական նաւատորմը գերակշռութիւն մը ունենայ Սեւ ծովուն մէջ: Ներկայիս թրքական պատերազմական նաւատորմը կը հաշուէ բազմաթիւ յածանաւեր եւ թեթեւ մարտանաւեր: Նոյն կարգի բազմաթիւ ուրիշ մարտանաւեր, որոնց շինութիւնը աւարտելու վրայ է, ծով պիտի մտնեն շուտով: Բոլոր այս մարտանաւերուն ընկեր՝ շինուած են նաեւ ականահաւաքներ: Շինութեան մէջ են նաեւ վեց նոր թորփիլանաւեր, հինգ պահականաւեր, ինը սուզանաւեր: Թուրքիա, վերջապէս, ունի ականաձիգ նաւեր եւ բազմաթիւ օժանդակ նաւեր:

Թուրքերը մեծ վստահութիւն ունին իրենց բանակին վրայ: Համոզուած են որ ի հարկին շատ լաւ պիտի կատարէ իր առաքելութիւնը: Թուրքերը նոյն ատեն իրենց աչքերը դարձուցած են դէպի Մերձ. Արեւելքի դաշնակից բանակները:

Հեղինակաւոր մարդոց կարծիքով, այդ անգլեւֆրանսական ուժերուն թիւն է մօտ 400.000: Այդ բանակին մեծ մասը մեքենաշարժ է եւ ունի օդանաւային հզօր ուժ մը: Այս վերջին պարագան շատ կարեւոր է, անոր համար որ թրքական սահմանէն մինչեւ Պաքու հեռաւորութիւնը հազիւ երեք քառորդժամ կը տեւէ թռիչքով:

Աւելցնենք որ, հակառակ կատարուած քարոզութիւններուն, Գերմանները չկրցան շահիլ բնակչութեան համակրանքը,— Թուրքերուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը բացարձակ կապուած է Ֆրանսացիներուն:

Դաշնակիցներու ձեռքը: Սակայն, շատ դժուար է լաւ տեղեկութիւն ձեռք բերել Ռուսիոյ մէջ հանրային զգացումներու մասին: Տեղեկութիւններէն շատերը բաղձալի մտածում են եւ Թուրքերը, որոնք կը կռուէին Դաշնակիցներու կողքին եւ կրնան նոր տիրողներն ըլլալ, աւելի յոյսի համբաւ ունին քան Ռուսերը:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՊՐԻԽՍԷԼ (յապաղած).— Մարտ 31ին, Լոզանի մէջ երկարատեւ հիւանդութեան մը հետեւանքով, իր մահկանացուն կնքեց պելժահայ գաղութին ամենահին ու սիրուած դէմքերէն մին՝ Պ. Դաւիթ Մսրեան:

Իր մարմինը փոխադրուեցաւ Պրիւսէլ, ուր Ապրիլ 6ին կատարուեցաւ մեռելական արարողութիւնը մեծաշուք հանդիսաւորութեամբ եւ ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան մը Հայերու եւ օտարազգիներու, որոնք եկած էին իրենց վերջին յարգանքը ընծայելու հանգուցեալին: Հանգուցեալը իր գործին բերումով, բազմաթիւ առիթներու մէջ օգտակար եղած էր իր հայրենակիցներուն եւ օտարներու: Իր նախաձեռնութեամբ Պրիւսէլի մէջ հիմնուած էր գլանիկի մեծ գործարան մը, ուր կ'աշխատէին բազմաթիւ Հայեր ու Պելժեր:

*** Անցեալ շաբաթ „ դժբախտութիւնն ունեցանք կորսնցնելու նաեւ Տիկին Բերուզ Սիսլեանը, կողակիցը պոլսահայ ծանօթ վաճառական Պ. Մկրտիչ Սիսլեանի: Տիկինը հոգեվին նուիրուած էր իր տունին եւ իր զաւակները մեծցուցած հայկական դաստիարակութեամբ:

Հ. Տպրոսկի

ՊՐԱՑԻԼԱՑԷՆ զինուոր Վարդգէս Պէրպէրեանի յատուկ նամակ մը սխալ հասցէի ուղղուած ըլլալով, կը գտնուի մեր քով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Գորուչայի Թեղուտ գիւղէն Յովհաննէս Փափազեան, 32 տարեկան: Մայրը վեց տարի առաջ նամակ ստացած է Մարսէյլէն, այնուհետեւ որ եւ է լուր չկայ: Տեղեկացնել Իսթանպուլ, Բանկալթի Զիւմէն սօղագ թիւ 119, մօրը՝ Տիկին Օղիսա Փափազեանի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեւանի մէջ լոյս տեսան հետեւեալ գիրքերը.—

1.— «Երկու տող» եւ «Ազգային թշուառութիւն», երկուքը մէկ հատորի մէջ, գործ՝ Միքայէլ Նալբանդեանի, յառաջաբանը՝ փրոֆ. Յովիկ Մելիքեանի կողմէ:

2.— Ղազարոս Աղայեանի «Երկերու ժողովածոյին» Բ. հատորը, որու մէջ ամփոփուած են «Արութին եւ Մանուէլ», «Երկու քոյր», «Սէրը արտաքսուած», «Բաժանութիւն» վիպակները: Յառաջաբանը Ա. Ինճիկեանի կողմէ:

3.— Սողոմոն Տարօնցիի «Բանաստեղծութեանց» ժողովածուն:

4.— Մկրտիչ Խերանեանի «Մոկաց Միրզա» պօէման:

5.— Մայակովսկիի «Լէնին» պօէման, թարգմանուած՝ Գ. Արուլի կողմէ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ ԵՆ

Հրատարակութեան համար տպագրութեան յանձնուած են.—

1.— Ամիրտովլաթի «Օգուտ բժշկութեան» ձեռագիրը:

Այս առթիւ «Խորհ. Հայաստան» (Փետրուար 29) կը գրէ.— «Հայաստանի գիտութեանց ակադեմիան տպագրութեան յանձնած է միջնադարեան հայ մեծ բժիշկ Ամիրտովլաթի «Օգուտ բժշկութեան» ձեռագիր գործը: Ամիրտովլաթ ապրած է Թուրքիոյ մէջ 1415 — 1496 թուականներուն: Երկար տարիներ գործած է Պոլսոյ մէջ իբրեւ պալատական բժիշկ, Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Բ.ի օրով: Իր ժամանակի բժշկական գիտութեան մեծագոյն ներկայացուցիչներէն մէկն է եւ մեծ գիտնական մըն է միաժամանակ: Կը տիրապետէր հայերէն, յունարէն, արաբերէն, թուրքերէն լեզուներուն եւ ծանօթ էր լատիներէնի: Իրմէ մեզի հասած են ինը ձեռագիր աշխատութիւններ»: (ԽՄԲ. — Մեր աշխատակիցը, Պ. Կ. Բասմաճեան հրատարակած է հայ բժշկապետին «Անգիտաց Անպէտ» ձեռագիրը եւ այժմ հրատարակութեան համար կը պատրաստէ մէկ ուրիշ ձեռագիր աշխատութիւնը: Ամիրտովլաթ Ամասիացի էր, եւ 2 տարի առաջ Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը Փարիզի մէջ տօնեց Ամիրտովլաթի յիշատակը):

2.— Երեւանի համալսարանին կողմէ.

ա) Տքթ. Ար. Ղարիբեանի «Բարբառագիտութիւնը»:

բ) Հրաչեայ Աճառեանի «Հայոց լեզուի պատմութիւնը»:

գ) Հրաչեայ Աճառեանի «Օտար աղբիւրները Հայերի մասին»:

դ) Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան քսանամեակին նուիրուած ժողովածուն:

ՅԱՌԱՋ ՍՏԱՑՈՂ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ամէն օր «Յառաջ» ստացող զինուորներու թիւը բարձրացած է 321ի (երեք հարիւր քսանեմէկ): Հասցէներու փոփոխութիւնը յաճախադէպ ըլլալով, կը խնդրենք հին հասցէներն ալ գրել, որպէսզի շփոթութիւններ չծագին:

Գերմանները կրնա՞ն յաղթել Նորվեկիոյ մէջ

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը պարզելով Նորվեկիոյ ռազմական կացութիւնը, գիտել կուտայ թէ Նորվեկեան բանակը յանկարծակիի եկաւ խաղաղութեան ատեն: Իր ընդհանուր զօրաշարժը հրամայուեցաւ երբ Գերմանները արդէն բռնաբարած էին չէզոքութիւնը, գրաւելով կարգ մը կարեւոր քաղաքներ:

Նորվեկեան բանակը քաղաքապահ զօրք է որ խաղաղութեան ատեն կը բաղկանայ 16.000 հոգիէ՝ ամառը եւ 8000 հոգիէ՝ ձմեռը: Բայց մասնակի զօրաշարժ կատարուած էր արդէն հիւսիսային նահանգներուն մէջ, ֆինլանտական պատերազմին ատեն: Միւս կողմէ Գերմաններն ալ մասնաւոր եւ անհասարակ խախտ կացութեան մը մէջ կը գտնուին: Անոնց ջոկատները ցրուած են Նորվեկիոյ գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ, բոլորովին կղզիացած եւ պաշարուած ծովէն: Կը թուի թէ Օսլօ հանուած զինուորները կը կազմեն գերմանական արշաւախումբին գլխաւոր մասը, սպառազինուած հրասայլերով: Օդանաւերով փոխադրուած գերման զօրամասերը իջած են Նորվեկիոյ օդակայաններուն մէջ, որոնք բազմաթիւ չեն եւ ընդհանրապէս փոքր տարածութիւններ ունին, բացի Սթավանկէրի կայանէն: Բայց այդ զինուորները իրենց հետ փոխադրած են թեթեւ սպառազինութիւններ, առաւելին հետեւակազօրքի զէնքեր եւ քանի մը դաշտային թնդանօթներ: Անոնք դժուար պիտի կրնան ռազմանիւթ եւ նոյնիսկ պաշար ճարել երկրի մը մէջ որ ցանցառ բնակչութիւն ունի եւ անտառապատ տարածութիւններ:

Վերջապէս, Նորվեկիոյ գետինը դժուարանցանելի է: Նոյնիսկ Օսլօյի մօտ, Պէրկէն եւ Թրոնտէյմ տանող ճամբաները կը հետեւին նեղ, փակ հովիտներու, երկար կիրճերով: Գրեթէ ամբողջ երկիրը ընդարձակ անտառ մըն է:

Արեւմտեան ծովեզերքին նաւահանգիստները Օսլոյէն անջատուած են ձիւնապատ եւ սառուցեալ, գրեթէ անբնակ լեռնապարով մը: Նորվեկիացիներուն համար դիւրին պիտի ըլլայ փակել այս անապատային շրջաններուն ճամբան: Մէկ խօսքով, գերմանական նախայարձակման առաջին շրջանը յաջողեցաւ, շնորհիւ անակնկալին: Բայց նաւահանգիստները գրաւող ջոկատները բոլորովին կղզիացած են: Նորվեկիոյ դիմադրութիւնը կը կազմակերպուի: Անոնք ապահովաբար պիտի ջանան Օսլոյի շրջանին գերմանական զօրքը կեցնել անտառապատ եւ լեռնային շրջանին մէջ, որպէսզի Դաշնակիցները ժամանակ ունենան պաշարելու թշնամին ծովեզերեայ նաւահանգիստներուն մէջ եւ անձնատուր ըլլալու ստիպել:

*** «Տէյլի Թէլէկրաֆ» Լոնտոնի սեղանաւորական շրջանակներէն քաղելով, կը գրէ թէ Գերմանները ձեռք անցուցած պիտի ըլլան Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ ոսկի պահեստին մեծ մասը, որովհետեւ շատ քիչ բան փոխադրուած էր Նիւ Եորք եւ Լոնտոն: Նորվեկիոյ պահեստն է 20 միլիոն անգլ. ոսկի, Տանըմարքայի պահեստը՝ 12 միլիոն ոսկի, այնպէս որ Գերմանները կրնան ձեռք անցուցած ըլլալ առ նուազն 30 միլիոն ոսկի: Շուէտի ոսկի պահեստը, 70 միլիոն ոսկի, մեծ մասով Մ. Նահանգները փոխադրուած է:

Ուրիշ անգլիական թերթ մը կ'ըսէ թէ Տանըմարքա եւ Նորվեկիա յաջողած են ժամանակին Լոնտոն եւ Նիւ Եորք փոխադրել իրենց ամբողջ պահեստը:

չեյնելով թէ Գերմանները եկած են «Նորվեկիան պաշտպանելու արեւմտեան պետութեանց արշաւանքէն», կը յայտարարէ.

— «Նորվեկիոյ ժողովուրդը պէտք է որոշէ իր ճակատագիրը: Մենք եղբայրական ձեռք մը երկարեցինք Նորվեկիոյ եւ կը յուսանք թէ ժողովուրդը պիտի գնահատէ մեր այս վերաբերումը: Եթէ Նորվեկիացիները թոյլ տան որ մենք մեր պարտականութիւնը կատարենք առանց դիմադրութեան, պիտի կատարենք զայն նոյն հանդարտութեամբ ինչպէս Տանըմարքայի մէջ: Այլապէս, պիտի հարկադրուիմ աւելի խիստ եւ անողոք միջոցներ ձեռք առնել: Մահապատիժի ենթակայ է ո'վ որ զէնքով կը բռնուի: Մահապատիժի ենթակայ է ով որ կառավարութեան դէմ խօսելով կը փորձէ վնասել երկրին: Մահուան պիտի դատապարտուի ո'վ որ կը հետեւի զօրաշարժի հրամանին»:

Ռատիօնական վերատեսուչն ալ իր կարգին ազդարարեց որ ժողովուրդը զէնք չվերցնէ «գերմանական պաշտպանութեան դէմ»:

Գերմանական իշխանութիւնը խնդրեց Նորվեկիոյ արքունիքէն (սկաուտ) գործակցիլ Օսլոյի կրաւորական պաշտպանութեան:

*** Հեռագրի մը համաձայն, Գերմանները հարիւր հազար զինուոր համախմբած են Տանըմարքա, Նորվեկիա ղրկելու համար: Օդանաւերն ալ զինուոր կը փոխադրեն:

*** Նախագահ Րուզվէլթ ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, ըսաւ թէ «բանի ուժը եւ զինուորական նախայարձակումը անգամ մը եւս կը գործեն փոքր ազգերուն դէմ, այս անգամ Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ արշաւանքով: Մ. Նահանգները վերջին արշաւանքներու առթիւ ուժգնօրէն դատապարտեցին բռնի ուժի այս ապօրէն կիրարկումը: Եթէ քաղաքակրթութիւնը պիտի ապրի, փոքր ազգերու անկախութեան, հողային ամբողջութեան եւ ինքնավարութեան իրաւունքները պէտք է յարգուին իրենց աւելի զօրաւոր դրացիներուն կողմէ»:

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme - Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
17 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4325

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԵՔԻ ԽՕՍՔ

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԼՐՋՈՒԹԻՒՆ

Զարմանալի երեւոյթ մը.— Արտասահմանի հայկական մամուլը շատ աւելի խանդավառ կ'երեւայ ցանազան «հայաստիրական» ձեռնարկներէ քան մենք որ Փարիզ կը գտնուինք:

Ո՛ր եւ է գրութիւն կամ ճառ անմիջապէս արտատպուելով, տուն կուտայ վարդավառ խորհրդածութեանց, որոնք չեն համապատասխաներ իրականութեան:

Վերադա՞րձ մը արդեօք դէպի նախապատերազմեան օրերը...

Այո, բարենշան երեւոյթներ չեն պակսիր: Ունինք բարեկամներ որոնք բարեացակամութեամբ կը լսեն մեր տրտունջները, եւ կը ջանան օգտակար հանդիսանալ:

Այդ բարեկամներու մէկ մասը կը հովանաւորէ Ֆրանքօ-Հայկական Միութիւնը, որ կարգ մը ձեռնարկներ կատարեց վերջերս, աջակցելով հայկական օրկաններու: Այս առթիւ հրատարակուեցան հատատիքներ ալ, հայերէն թէ ֆրանսերէն: Վաղը ուրիշներ ալ կրնան հրատարակուիլ:

Եւ սակայն, բարեացակամութիւնն ու հատատիքը ամէն բան չեն: Տասը քան պիտի ուզենք, չօշափելի արդիւնք մը ձեռք բերելու համար:

Ցաւոք, երկրին վարչական մեքենան այնպէս կազմակերպուած է որ, ամէնէն նպաստաւոր տրամադրութիւնն ալ յաճախ դժուարութեանց կը հանդիպի, բոլորովին անկախ՝ այս կամ այն բարձր պաշտօնատարին կամքէն:

Այնպէս որ, բաժակը դեռ շատ հեռու է բերանէն: Աշխատանքները պէտք է շարունակուին: Ձեռնարկները, հետապնդումները պէտք է յարատեւեն: Նոր դուռներ պէտք է զարնուին:

Մէկ խօսքով, համբերութիւն եւ լրջութիւն: Իսկ մեր ազգ. մարմիններուն համար ալ՝ քիչ մը ուշադրութիւն եւ աշխատանք, դիւրացնելու համար մեր օտար բարեկամներուն գործունէութիւնը, որպէսզի վրիպումներ չպատահին, նոր յուսախաբութեանց մատնելով անճար պաղութիւնները:— Շ.

Ամերիկա չուզեր խառնուիլ պատերազմին

Մ. Նահանգներու նախագահը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ համամերիկեան գործակցութեան յիսնամեակին առթիւ, անգամ մը եւս ճշդելով իր կառավարութեան դիրքը: Ահաւասիկ այդ ճառին ամփոփումը.

— «Երկու Ամերիկաներուն համար անհրաժեշտ է աւելին ընել, պատերազմը հեռացնելու համար արեւմտեան կիսագունդէն: Ես համոզուած եմ թէ, մենք պիտի կրնանք այդ գործը գլուխ հանել կատարեալ յաջողութեամբ: Ո՛վ որ կը պչի մեզմէ մէկուն, բոլորին դպած կ'ըլլայ: Մենք պարզապէս կը խնդրենք որ աշխարհը մեզի հետեւի խաղաղութեան ճամբուն վրայ, բայց մենք այդ ճամբան բաց կրնանք պահել միայն այն ատեն երբ պատրաստ ըլլանք ուժին դէմ ճակատիլ ուժով, եթէ երբեք մարտահրաւէրը ուղղուի մեզի: Պէտք չէ պատրանքներ սնուցանենք: Տիեզերական կայսրութեան հին երազները նորէն կը տիրապետեն: Կը լսենք ցեղերու գերակշռութեան իրաւունքի յայտարարութիւններ, կը լսենք թէ կարգ մը ժողովուրդներ իրաւունք ունին իրենց կենցաղը պարտադրելու ուրիշ երկիրներու: Կը տեսնենք տնտեսական ճնշումներ՝ իրենց քաղաքական ազդեցութեան ենթարկելու համար լայն շրջաններ: Մենք գիտենք թէ ինչ որ տեղի կ'ունենայ Հին Աշխարհին մէջ ուղղակի եւ կարեւոր հետեւանքներ պիտի ունենայ Նոր Աշխարհի խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար: Ատոր համար է որ միջոցներ ձեռք առած ենք ամէն պատահականութեան հանդէպ: Պուէնոս Այրէսի մէջ մենք համաձայնեցանք թէ պիտի խորհրդակցինք իրարու հետ, եթէ վտանգուի մեր խաղաղութիւնը: Լիմայի մէջ մենք որոշեցինք միացեալ ճակատ կազմել, պահպանելու եւ պաշտպանելու համար բացարձակ ամբողջութիւնը իւրաքանչիւր ամերիկեան ազգի՝ որ եւ է ուղղակի կամ անուղղակի յարձակման դէմ: Փանամայի մէջ միջոցներ մշակեցինք, պատերազմը մեր կիսագունդէն հեռացնելու համար: Կ'աղօթեմ Աստուծոյ որ չստիպուինք աւելէ աւելին ընել: Բայց եթէ հարկ ըլլայ, ես համոզուած եմ թէ պիտի ընենք կատարեալ յաջողութեամբ: Անդիմադրելի է խումբ մը ազատ ազգերու ներքին ուժը, երբ անոնք պատրաստ են գործելու: Ամերիկեան կիսագունդին մէջ մենք պէտք չունինք միջազգային նոր կարգուսարք մը փնտռելու: Մենք արդէն գտած ենք զայն: Մենք զայն չգտանք ջղագար կիրքերով կամ զինուորական բուռն շարժումներով: Մենք ո եւ է պետութիւն չկործանեցինք, կառավարութիւններ գերի չբռնեցինք, ոչ ալ անմեղ ժողովուրդներ աքսորի դատապարտեցինք: Մենք ցեղային գերակշռութեան արտառոց վարդապետութիւններ չհնարեցինք, ոչ ալ դիկտատուրա պահանջեցինք համաշխարհային յեղափոխութեամբ: Մեր միջեւ խաղաղութիւն կը տիրէ, որովհետեւ մենք որոշեցինք միայն մեր գործերով զբաղիլ: Մենք չուզեցինք միջամտել ուրիշներու ներքին գործերուն, ընդունելով որ ազատ եւ անկախ ազգեր իրենք պէտք է վարեն իրենց ճակատագիրը եւ կենցաղը: Խաղաղութիւն կը տիրէ մեր միջեւ, որովհետեւ մենք որոշած ենք բարեկամական բանակցութիւններով լուծել որեւէ վէճ, եւ ոչ թէ բռնի ուժով: Խաղաղութիւն կը տիրէ մեր միջեւ, որովհետեւ մենք կ'ընդունինք այն սկզբունքը թէ միայն միջազգային տնտեսական զօրաւոր յարաբերութիւններու շնորհիւ եւ փոխադարձ առաւելութիւններով կարելի է ապահովել տնտեսական բարօրութիւնը»:

Նախագահը վերջացուց շեշտելով իր հաւատքը արդարութեան եւ ազատութեան մասին:

*** Ամերիկայի Կ. Խաչը որոշեց պաշար ճարել Կրօէնլանտայի 16.000 բնակիչներուն, մեծ մասով էսքիմօներ, որոնք անօթութեան դատապարտուած են, եթէ հաղորդակցութիւնները խզուին Տանիմարքայի հետ, գերմանական գրաւման հետեւանքով:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ԵՒ ԽՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր սահմանները ճշդուեցան վերջնապէս: Ռուսերը Ֆինլանտայի վերադարձուցին Փէցամոյի շրջանը, բայց իրենց պահեցին Էնսոյի «սէլիւլոզ»ի գործարանը, որ Ֆինլանտայի թուղթի ամենամեծ եւ արդիական հաստատութիւններէն մէկն է:

27 ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԳԵՐԻՆԵՐ կը գտնուին Գերմանիոյ մէջ: Իրանի դեսպանը ձեռնարկներ կը կատարէ, զանոնք ազատելու համար: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս գերիները արգելափակուած են դղեակի մը մէջ, հարիւր անգլիացի եւ քսան ֆրանսացի գերիներու հետ:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանները կը պահեն իրենց գրաւած նաւահանգիստները

Անգլիոյ ծովային եւ պատերազմական նախարարութիւնները միացեալ զեկոյց մը հրատարակեցին ապրիլ 15ին, ծանուցանելով թէ «բրիտանական ուժեր ցամաք ելած են Նորվեկիոյ կարգ մը կէտերուն վրայ»: Գերմանական զեկոյցն ալ հաստատելով այս պարագան, կ'աւելցնէր թէ Անգլիացիները չեն մօտեցած որ եւ է քաղաքի որ կը գտնուի Գերմաններու ձեռքը: Անգլիական արշաւադունդը շատ զօրաւոր կը համարուի: Թէեւ պաշտօնական շրջանակներու մէջ չեն յայտներ թէ ո՛ր կէտերուն վրայ ցամաք հանուած է զօրքը, բայց կը կարծուի թէ մէկ վայրը Նարվիքն է, որուն համար կ'ըսեն թէ Գերմանները կրակի տուած են, փախչելէ առաջ: Շուէտէն հասած լուրեր կ'ըսեն թէ ո եւ է գերմանական ուժ մնացած չէ երկաթի փոխադրութեան այս կեդրոնին մէջ: Մասնագէտներու կարծիքով, քանի որ Նարվիք բրիտանական մարտանաւերու կրակին տակ ինկած էր եւ Գերմանիոյ օդանաւային ամենամօտ կայանը 500 մղոն հեռու կը գտնուի, Անգլիացիներուն համար դիւրին էր զօրք հանել, իսկ հակառակորդին համար դժուար էր արգիլել այս գործողութիւնը: Եթէ Դաշնակիցները եւ Նորվեկիացիները յաջողին իրենց տիրապետութեան տակ պահել Նարվիքը, Գերմանիոյ համար մեծապէս պիտի դժուարանայ արշաւանք մը դէպի Շուէտ: Այս կարեւոր նաւահանգիստը միայն քանի մը մղոն հեռու է Շուէտի երկաթի հանքերէն որոնց այնքան պէտք ունի Գերմանիա: Դաշնակիցներուն համար դիւրին է անմիջապէս յառաջանալ դէպի այդ հանքերը, եթէ Գերմանիա յարձակի Շուէտի վրայ:

Տակաւին ստոյգ լուրեր կը պակսին Նարվիքի կացութեան մասին: Շուէտական լուրի մը համաձայն թանձր ծուխեր կ'երեւան Նարվիքի կողմէն, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ քաղաքը կրակի տրուած է: Միւս կողմէ Գերմանները կը հաւաստեն թէ հանդարտութիւն կը տիրէ Նարվիքի մէջ: Կը կարծուի թէ գերման զօրքը ապաստանած է Նարվիքի շրջակայ լեռներուն մէջ: Հեռաձայնը խզուած ըլլալով այս նաւահանգիստին եւ Նորվեկիոյ մնացեալ մասին միջեւ, դժուար է լուր առնել:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլիական սուզանաւերը ընկղմած են երկու գերմանական փոխադրանաւեր: Ծովային նախարարութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ գերմանական նաւային կարաւան մը յարձակում կրեց եւ թէ «չորս թորփիլներ իրենց նպատակին հասան»:

Անգլիական օդանաւերը նորէն յարձակեցան Սթավանկէրի օդակայանին վրայ: Մինչեւ հիմա կատարուած են հինգ արշաւներ: Անգլիական զեկոյցին համաձայն, բոլոր օդանաւերն ալ իրենց կայանները վերադարձած են, յաջող յարձակումներ կատարելով: Գերմանական փոխադրանաւ մը կրակի տրուած է եւ ուրիշ մը ընկղմած, ինչպէս կը յիշուի վերը: Դէպի Պէրկէն թռած օդանաւերէն մէկը չէ վերադարձած:

Բուռն կռիւներ ծովերու մէջ

»»» · «««

*** «Նիւ Եորք Հէրըլտ» հետեւեալ գերմանական զեկոյցը կը հրատարակէ.— Հարաւային Նորվեկիոյ մէջ նոր զինուորներ, սպառազինութիւններ եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ յանձնուեցան ապրիլ 14ին, աւելի ապահովելով կացութիւնը: Թշնամին նաշանակելի գործողութիւններ չկատարեց դէպի այս շրջանը: Նարվիքի մէջ օրը հանդարտ անցաւ: Բրիտանական նաւային հզօր ուժեր փակեցին նաւահանգիստին մուտքը: Պէրկէնի մէջ երկու անգլիական օդանաւեր ռմբակոծեցին առեւտրական նաւ մը եւ ընկղմեցին: Երկու օդանաւերն ալ խորտակուեցան քիչ վերջը, գերմանական օդանաւերու կողմէ: Սթավանկէրի եւ Քրիսթիանսանդի շրջաններուն մէջ օրը հանդարտ անցաւ: Բրիտանական սաւառնակներ ապրիլ 13ին անյաջող յարձակում մը կատարեցին եւ երկու թշնամի ռմբաձիգներ վար առնուեցան մեր օդանաւերուն կողմէ: Օսլոյի շրջանին մէջ գերման զօրքը գրաւեց Հօէնէֆօսը: Միեւնոյն շրջանին մէջ ի դերեւ ելաւ նորվեկեան փորձ մը՝ զօրաշարժի համար: Մեծ քանակութեամբ ռազմական պիտոյքներ անցան մեր ձեռքը: Մեր կորուստները շատ փոքր են: Սքակէրրաքի մէջ մեր զօրքը ոչնչացուց երկու սուզանաւեր եւս, եօթնի բարձրացնելով մեր ծովային եւ օդանաւային ուժերուն կողմէ խորտակուած թշնամի սուզանաւերու թիւը: Նորվեկեան «Հվալ» թորփիլանաւը մեր ձեռքն անցնելով, գերմանական նաւատորմին կցուեցաւ: Մեր օդանաւերը հետազօտութիւններ կատարեցին Հիւսիսային ծովուն եւ ամբողջ գերման ծովեզերքին վրայ, ապրիլ 14ին: Մասնաւոր դէպքեր չկան արեւմտեան շրջանին մէջ: Գերմանական ռմբաձիգ օդանաւ մը վար առաւ անգլիական օդանաւ մը: Ուրիշ բրիտանական օդանաւ մը վար առնուեցաւ Օփէնպուրկի հիւսիսակողմը:

Նոյն թերթին հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, Պերլինի մէջ կը խոստովանին թէ անգլիական զինուորներ կրնան ցամաք ելած ըլլալ Նորվեկիոյ ափերուն վրայ, բայց ոչ այն մասերուն մէջ որ կը գտնուին Գերմանիոյ ձեռքը: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ գիտել կուտան թէ Նորվեկիոյ ծովեզերքը ունի մօտ հազար մղոն երկայնութիւն, ծածկուած ծուռումուռ ծովախորշերով: «Որովհետեւ ծովեզերեայ գծին կարեւոր մէկ մասը գերմանական գրաւման տակ չէ, կրնայ ըլլալ որ անգլիական զինուորներ ցամաք ելած ըլլան քանի մը կէտերու վրայ, գերմանական շրջանէն դուրս»:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Օսլոյի շրջանը բոլորովին մաքրուած է նորվեկեան զինուորներէն, որոնց մեծագոյն մասը շուէտական սահմանը անցած է եւ զինաթափ կ'ըլլայ: Գերման պաշտօնատարները առանց վերապահութեան կը յայտարարեն թէ Նորվեկիոյ ծովեզերքը այսուհետեւ պիտի գործածուի իբրեւ խարիսխ օդանաւերու եւ սուզանաւերու յարձակման Մեծն Բրիտանիոյ դէմ: Այս առթիւ գիտել կուտան թէ Անգլիոյ շարունակական յարձակումները Գերմանիան կ'ազատեն Նորվեկիոյ տուած խոստումներէն:

*** Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կռիւները կը շարունակուին Նորվեկիոյ մէջ, հակառակ օդին անյարմարութեան: Զինամբարիկները կը խանգարեն Գերմաններու գործողութիւնները: Ուսանողներ եւ բանուորներ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԴԷՊԻ ՎԱՆ

Պոլսէն կը հեռագրեն Լոնտոնի թերթերուն.—

Թրքական կառավարութիւնը տասը միլիոն սթերլինի փոխ մը տրամադրեց հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, փութացնելու համար կառուցումը երկու երկաթուղիներու որոնք կը շինուին 1937էն ի վեր: Այս երկու գիծերը Թուրքիան պիտի կապեն Իրանի եւ Իրաքի հետ: Գիծերէն մէկը՝ հարաւային Անատոլուի մէջ՝ Տիարպէքիրը կը միացնէ Իրաքի սահմանագլուխին, միւսը՝ արեւելեան Անատոլուի մէջ, Խարբերդը կը կապէ Իրանեան սահմանագլուխին, Վանի ճամբով: Երբ լրանան, այս երկու երկաթուղիները մեծ արժէք պիտի ունենան ռազմագիտական եւ առեւտրական տեսակէտով:

*** Դարձեալ անգլիական թերթերու մէջ հրատարակուած տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ Թուրքիա կը շարունակէ իր զինուորական պատրաստութիւնները: Միեւնոյն ատեն Թուրք թերթերը կը շարունակեն բացէ ի բաց քննադատել Գերմանիան: Այս առթիւ գիտել կուտան որ եթէ Գերմանները յաջողին Նորվեկիոյ մէջ, կարգը պիտի գայ պալքանեան արշաւանքին: Թուրքերէն «Թան» կը գրէ թէ Գերմանիա պիտի չշարժի դէպի Պալքանները, որչափ զբաղած է Նորվեկիոյ մէջ, բայց այս վերջին պատերազմին ելքը կենսական կապ ունի հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի հետ: «Վագըթ» եւս կը կարծէ թէ Նորվեկիոյ դէպքերը վճռական ազդեցութիւն պիտի ունենան պատերազմի ընթացքին վրայ:

*** Թուրք թերթերը զարմանքով գիտել կուտան որ Իտալիա Նորվեկիոյ արշաւանքին սկիզբէն խիկ թեր կանգնեցաւ Գերմանիոյ, պատասխանատուութիւնը ձգելով Դաշնակիցներուն վրայ: Սակէ կը հետեւցնեն թէ Իտալիա ժամանակը յարմար կը նկատէ վերջ տալու իր սպասողական դիրքին: «Եէնի Սապահ» այս առթիւ կը գրէ թէ սփսողական պատճառներ հարկադրած են Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը միջոցներ ձեռք առնել Միջերկրականի մէջ, մինչ անգլօ-ֆրանսական տորմիղը Հիւսիսային ծովը կը մաքրէ գերմանական նաւերու մնացորդներէն:

*** Պերլինի Թուրք դեսպանը Անգարա գնաց, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ:

** Ֆրանսացի ծովակալ Մորէն, որ Թրքական կառավարութեան կողմէ հրաւիրուած էր քննելու կրաւորական պաշտպանութեան աշխատանքները, վարչապետին ներկայացուց տեղեկագիր մը, իր ուսումնասիրութեանց մասին: Ծովակալը այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց իրեն եղած ջերմ ընդունելութեան համար եւ հաստատեց թէ ահագին յառաջդիմութիւններ կատարուած են երկրին մէջ:

ԾԱՆՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԿԱՐՍԻ ՄԷՋ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ վերջին երկրաշարժէն բոլորովին քանդուած են չորս գիւղեր Եոզկատի շրջանին մէջ, ինչպէս եւ գաւառակին կեդրոնը: Ուրիշ 15 գիւղեր ալ վնասուած են: Կարսի մէջ ողողումներ պատահելով, ջուրերուն տակ թաղուած են մօտ հինգ հարիւր տուներ: Շատ մը տուներ փլած են:

Նորվեկիա կը վերադառնան Շուէտէն, կռուելու համար հայրենիքին ազատութեան համար:

*** Նորվեկիոյ Թագաւորը յայտարարութիւն մը ուղղելով իր ժողովուրդին, կ'ըսէ թէ հարիւր տարիէ ի վեր երկիրը չէ մատնուած այսքան տաժանելի փորձութեան մը: Թագաւորը կը յանձնարարէ այրերուն եւ կիներուն կռուիլ հայրենիքին ազատութեան եւ անկախութեան համար: Ցետոյ կը յայտարարէ թէ Նորվեկիա զոհ գնաց չանթահարիչ նախայարձակումի մը, պետութեան մը կողմէ որուն հետ միշտ բարեկամական յարաբերութիւններ պահած է: «Կացութիւնը այնպէս է որ այսօր չեմ կրնար ըսել թէ վաղը ուր պիտի գտնուին վեհապետը, դահաժառանգը եւ կառավարութիւնը: Գերմանական ուժերը բուռն յարձակում մը կատարեցին մեզի դէմ այն պահուն երբ կը գտնուէինք փոքր եւ անպաշտպան վայրի մը մէջ: Հրձիգ, պայթուցիկ ռումբեր եւ գնդացիրներու կրակը քաղաքացի ժողովուրդին դէմ ուղղուեցան ամենավայրագ ձեւով: Թող Աստուած պաշտպանէ մեր հայրենիքը»:

Թագաւորը յայտնած է վարչապետին թէ պիտի չբանակցի Գերմաններուն հետ, եթէ առաջարկեն:— Զրոյցի մը համաձայն Գերմաններու կազմած կառավարութեան վարչապետը, Քուիզլինկ, հրաժարած է:

*** Գերմանները շուէտական սահմանագլուխին մօտեցած ըլլալով, կառավարութիւնը կը շարունակէ խիստ միջոցներ ձեռք առնել: Բազմաթիւ նաւեր ձերբակալուած են արդէն: Գերմանիոյ ճնշումը զգալի է նաեւ Հոլանտայի վրայ:

*** Տանիմարքա ծանր տագնապի մը մատնուած է գերմանական գրաւումէն ի վեր, տնտեսական տեսակէտով: Այդ երկրին արտածումներուն 66 առ հարիւրը Անգլիա կ'երթայ, իսկ Անգլիայէն եղած ներածումներն ալ ամբողջին 44 առ հարիւրը կը կազմէին: Գալով Գերմանիոյ, արտածում թէ ներածում կը տարուբերէին 26 — 27 առ հարիւրի միջեւ: Այսպէս բոլորովին նոր կացութիւն մը ստեղծած էր, որ կը պահանջէ արմատական վերաքննութիւն տնտեսական քաղաքականութեան: Թերթերը կը գրեն թէ Տանիմարքա հարկադրուած է գերմանական ապրանքներով լեցնել հրապարակը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ.— Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (229րդ օր).— Զեկոյց թիւ 449, ապրիլ 15, առաւօտ.— Երէկ իրիկուան դէմ եւ գիշերը գործունէութիւն մեր հետազօտիչ խումբերու եւ հրետաձգութիւն ճակատի զանազան մասերուն վրայ:— Զեկոյց թիւ 450, իրիկուն.— Տեղական բուռն ընդհարումներ, մէկը՝ Մոզէլի արեւելեան կողմը, միւսը՝ Փալաթինայի սահմանին վրայ, մեր հետազօտիչ խումբերէն երկուքին եւ թշնամի ջոկատներու միջեւ:

ՕԴԸ ՏԱՔՑՆՈՂ ՋՈՒՐԸ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ՏԱՔԱՐԱՆ ՋՈՒՐՑ ԸՆԱԼՈՎ, կեդրոնական ջերմութիւնը, որ դադրած էր ապրիլ 1էն ի վեր, յետոյ արտօնուած մինչեւ ապրիլ 15, պիտի շարունակուի մինչեւ մայիս 1, բնակարաններու, պանդոկներու եւ ուրիշ հաստատութեանց մէջ: Տաք ջուր ալ պիտի մատակարարուի:— Սէն է Ուազի նահանգապետութիւնը արգիլեց տաք ջուրի բաշխումը երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի եւ ուրբաթ: Բաղնիքներն ալ գոց պիտի ըլլան ամէն երկուշաբթի, երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Հ. Կ. ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Տասնամեակէ մը ի վեր, փետրուարի վերջին եւ մարտի առաջին շաբաթներու ընթացքին, Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի դրեթէ բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ կը տօնուի Հ. Կ. Խաչի Օրը:

Այս տարուան տօնակատարութիւնը կը զուգադիպի կազմակերպութեան երեսնամեակին, որուն առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ նոր անդամագրութեան քէմփէյնը: Այս իսկ պատճառով այս տարուան հանդէսները կը դրաւեն Մարտի վերջին եւ Ապրիլի առաջին շաբաթներն ալ:

Երբ յետադարձ ակնարկ մը նետենք վերջին երեք տասնամեակներու հայ կեանքի ու մանաւանդ ամերիկահայ կեանքի վրայ, դիւրութեամբ կրնանք տեսնել այն մեծ տարբերութիւնը, որ կայ Հ. Կ. Խաչի եւ կանացի այլ կազմակերպութիւններու միջեւ:

Մինչ Հայաստանի ու այլ գաղութներու մէջ հիմնուած նման, երբեմն նոյնանուն կազմակերպութիւններ քաղաքական ու նիւթական պատճառներով չեն կրցած ունենալ բնականոն զարգացում մը եւ աւելի կամ նուազ երկար ժամանակաշրջանի մը փայլուն գործունէութենէ յետոյ հարկադրաբար քաշուած են ասպարէզէ. մինչ Միացեալ Նահանգներու մէջ իսկ հիմնուած կանացի բազմաթիւ ընկերակցութիւններ հազիւ ունեցած են քանի մը տարուան կեանք կամ կը քաշքշեն անուանական գոյութիւն մը, — Հ. Կ. Խաչը եղած է այն կազմակերպութիւնը, որ տարուէ տարի ըրած է նոր նուաճումներ, շնորհիւ ներքին կենսունակութեան մը, որ իր գործունէութիւնը պատշաճեցուցած է ժամանակի պահանջներուն, առանց աչքէ վրիպեցնելու իր հիմնական նպատակը, — սատարել հայ ժողովուրդի ազգապահպանման հերոսական ճիգերուն:

Հիմնուած 1910ին, երբ անմոռանալի Ակնունի Միացեալ Նահանգներու մէջ կը հնչեցնէր Դէպի Երկիր կոչը եւ երբ Թրքահայաստանի ժողովուրդը կրթական ու անտեսական վերելքի ճամբան էր բռներ, Հ. Կ. Խաչը իր սկզբնական տարիներուն կը նուիրուի կազմակերպութիւնը տարածելու եւ ամրացնելու աշխատանքին:

Միաժամանակ, սակայն, ան դրամական պատասխան կու տայ այն բոլոր դիմումներուն, որոնք կուգան Թրքահայաստանի գիւղական շրջաններէն՝ դպրոցի մը պահպանման կամ անասնաբուծութեան եւ երկրագործութեան զարգացումին սատարելու համար:

Իր գործունէութիւնը մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ 1914 — 1918 շրջանին, երբ պատերազմն ու տարագրութիւնը աղէտներու ամենասոսկալիին թատերավայրը կը դարձնեն Հայաստան աշխարհը:

Զինադադարէն յետոյ, երբ կը հիմնուի Պոլսոյ Հ. Կ. Խաչը եւ կը ստանձնէ ներքին գաւառներէն մայրաքաղաք թափած գաղթականութեան, մանաւանդ Թրքական հարէմներէ ազատած երիտասարդ աղջիկներու առողջապահական ու կրթական հոգածութիւնը, Միացեալ Նահանգներու Հ. Կ. Խաչը կ'ըլլայ առաջինը, որ արձագանգ կու տայ Պոլսէն լսուող կոչին եւ իր դրամական ու այլ օժանդակութեամբ մեծապէս կը նպաստէ ծով կարիքներու նուազագոյն գոհացումին:

Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն եւ Դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ լքումէն վերջ ծայր տուած նոր գաղթականութիւններու շրջանին ալ՝ Հ. Կ. Խաչը կը կատարէ փրկարար դեր մը, որով հնարաւոր կը դարձնէ Ատրպատականի, Իրաքի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի մէջ կեդրոնացած բազմութիւններու կենսական պահանջներուն գոհացումը:

1925էն վերջ, երբ այս բազմութիւններու համար կը ստեղծուի քիչ թէ շատ տանելի կեանք ու սեփական տնտեսութիւն, Հ. Կ. Խաչը կը շարունակէ օժանդակել անոնց առողջապահիկ պայմաններու բարելաւումին, միւս կողմէ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան նուիրուած հաստատութիւններուն:

Այս ամփոփ ուրուագծումէն պարզ է որ Հ. Կ. Խաչի գործունէութեան դաշտը միշտ ալ եղեր է արտասահմանը, որովհետեւ ցեղին սպառնացող վտանգը հոն է երեւցեր:

Քանի մը տարիէ ի վեր, սակայն, զգալի է Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի մէջ ալ որոշ գործունէութիւն ունենալու անհրաժեշտութիւնը: Այս երկիրներուն մէջ մենք ունինք այժմ տասնեակ հազարներու հասնող նոր սերունդ մը, որ ենթակայ է հայութեան համար կորսուելու վտանգին, եթէ լուրջ հակամիջոցներ ձեռք չառնուին: Ըսել կ'ուզենք որ հոս ալ ունինք ազգապահպանման համար կատարելի աշխատանք:

Հ. Կ. Խաչը, որ վերջին տասնամեակին իր նիւթական ու բարոյական միջոցներուն կարեւոր մէկ՝ մասը նուիրած է հայ կնոջ ինքնազարգացման եւ մեր նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան, այժմ սկսած է լրջօրէն զբաղիլ նաեւ ամերիկահայ նոր սերունդը ազգային կեանքին կապելու աշխատանքով: Ասոր համար է որ ան մասնաւորապէս հետաքրքրուած է ամերիկահայ դպրոցներու կանոնաւորութեամբ, բացած է երեկոյեան դասընթացքներ՝ երկսեռ պատանիներու եւ երիտասարդներու համար, որոշած է կազմակերպել ամառնային դաշտագնացութիւն (քէմփ) եւայլն:

Իր այս գործունէութիւնը ո եւ է ձեւով արդիւնք պիտի չըլլայ արտասահման հասցուցած իր նիւթական օժանդակութեան: Ընդհակառակն, այս տարի պիտի ստիպուի աւելի մեծ չափով օգնել արտասահմանեան իր մասնաճիւղերուն, որոնց պէտքերը բազմացած են պատերազմի հետեւանքով: Հայ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն պահանջները պէտք է գոհացուին ազգովին եւ այս պարտականութեան մէկ կարեւոր բաժինը պիտի իյնայ այս կազմակերպութեան վրայ:

Եւ որպէսզի Հ. Կ. Խաչը կարենայ հասնիլ բոլորին, անհրաժեշտ է որ ամէն Հայ եւ մանաւանդ ամէն Հայուհի մասնակցի անոր ազգօգուտ աշխատանքին եւ յաջողութիւն մը դարձնէ անոր անդամագրութեան քէմփէյնը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՐԼ, 11 ապրիլ (Յառաջ). — Այս քաղաքին մէջ ալ բաւական թիւով զինուորցուներ, 20—48 տարեկան, կը սպասեն իրենց կարգին:

Այս գաղութը արդէն դրօշի տակ ունի քանեակ մը զինուորներ, երկու, երեք, չորս զաւակներու տէր հայրեր, մեծ մասով որբեր: Ասոնք ալ օգտուեցան արձակուրդէն, իսկ որբերը իբրեւ հողագործներ հրաման ստացած են մէկ ամիս եւ աւելի:

Հրամանով վերադարձող բոլոր հայ զինուորները, արհեստաւոր թէ գործաւոր, իրենց նախկին գործատէրերու կողմէ պարտադրաբար կը հրաւիրուին շարունակելու իրենց գործերը յաւելեալ վճարումով, իսկ զինուորներու ընտանիքներուն եւ զաւակներուն նախապատուութիւն կու տան ազգային պաշտպանութեան գործերուն մէջ: Բոլորն ալ բանակին մէջ գնահատուած են իրենց կարգապահութեամբ, պարկեշտութեամբ եւ լրջութեամբ:

Արձակուրդի եկած որբ զինուոր մը կը պատմէր.

— Մեր գունդին մէջ մինակ եմ իբրեւ Հայ. միակ սրտակից ընկերս Յառաջն է: Մեր հարիւրապետը, որ շատ բարեացակամ է, առտու մը կանչելով հարցուց. — «Թովմասեան, Թուրքերէն, արաբերէն գիտե՞ս»: Այո, պատասխանեցի: — «Դուն անկեղծ, հաւատարիմ ու քաջասիրտ զինուոր մըն ես, ինչպէս տեսայ տասնեւութ ամսուան ծառայութեանդ միջոցին: Եթէ Ս... կամ Ք... երթամ, իբրեւ թարգման հետս կուգա՞ս»: Իբրեւ կարգապահ զինուոր, հաւանութիւն յայտնելով հանդերձ, ըսի թէ «սիրտս չի թոյլատրեր»... Բարեխիղճ սպան տեսնելով յուզումս, ըսաւ մտերմական շեշտով մը. — Գնա տղաս, գնա, ես շատ լաւ գիտեմ սիրտդ կրծող ցաւը: Ես գիտեմ ձեր պատմութիւնը:

*** Քանի մը օրեր առաջ Օրանժէն հոս փոխադրուեցան երեսուն մարզուած հայ զինուորներ, Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն (Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ, Նիս, Քան):

Այս արի եւ կայտառ տղոց ներկայութիւնը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց գաղութին մէջ: Շատ մը հայրենակիցներ շրջապատելով հարցումներ կ'ուղղէին ազգականներու եւ բարեկամներու մասին:

Place Forumի սրճարանը այս զինուորներու գալէն ետք դարձած է տեսակ մը ազգային հաւաքավայր, ուր ամէն իրիկուն կը հաւաքուին, կը խօսին, կը խմեն, կը խաղան եւ գոհ սրտով կը վերադառնան զօրանոց:

Այս տղաքը Օրանժէն փոխադրուած են իբրեւ մարզուած ու կարգապահ զինուորներ, հսկելու համար նորակոչ զինուորներուն վրայ: Իրարու հետ շատ սիրով են, չեն մոռցած իրենց լեզուն եւ ժողովուրդը: Ամէն տեղ մայրենի լեզուով կը խօսին: «Յառաջ» կը ստանայ միայն մէկը, բայց մէկ թիւը չի բաւեր, կը փափաքին որ հատ մը եւս ղրկուի (ԽՄԲ. — Անհրաժեշտ է նոր հասցէ մը հաղորդել): Ուր որ երթան, այս տղաքը հայրենակից, բարեկամ, ընկեր կը փնտռեն: Իրենց զօրագունդին դեղագործն ու հրամանատարին քարտուղարն ալ Հայեր են: Ահաւասիկ անունները. —

Մարսէյլէն տասնապետ, Ս. Յարութիւնեան, հին լեգէոնական, Մ. Թէրզեան, մարզուած հին զինուոր: Սենեքերիմ Ակայեան, նորակոչ: Կ. Պոտիկեան, նորակոչ, Յ. Խօզկիւլեան, նորակոչ: Կ. Փօլօեան, նորակոչ: Ս. Տօնիկեան, նորակոչ, Յ. Մեսրոպեան նորակոչ, Պ. Տէվէճեան նորակոչ: Ա. Զպուգճեան, նորակոչ: Մ. Եուսուֆեան, նորակոչ: Սօլաքեան, նորակոչ: Ա. Գումրուեան, նորակոչ: Բ. Բաբելեան, նորակոչ: Վ. Նազարեան, նորակոչ: Բ. Գավէզեան, նորակոչ (Նիս), Ա. Տէմիրճեան (Քան), Պ. Պետրոսեան (Քան): Յ. Մալաքեան (Կարտան), Թ. Պօյաճեան նորակոչ, (Կարտան), Յ. Արզումանեան նորակոչ (Արաէչ):

Այս հայ զինուորները մէկ շաբաթուան ընթացքին ընտելացան հայ գաղութին ու տեղացի Հայերն ալ համակրանքով կը վերաբերուին անոնց հետ:

Կը լսեմ որ քաղաքիս Կիւլէսէրեան ընտանիքը ի պատիւ այս զինուորներուն խնջոյք մը սարքած է իրենց տան մէջ, ուր տղաքը ուրախ գիշեր մը անցուցած են երգելով, խօսելով: Այս առթիւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն նոյն ընտանիքին:— Ն. Մ.

X

Սուրիայէն թղթակից մը կը գրէ ապրիլ 8 թուականով. — Սիրելի «Յառաջ», առիթ ունեցայ ծանօթանալու հինգ հայ զինուորներու հետ, որոնք մաս կը կազմեն երկու զօրագունդերու (մէկը՝ առանձին, միւսները միասին): Ահա իրենց անունները. — Անդր. Թէրզիպաշեան, որ 18 ամիս ծառայած է Թարպի մէջ եւ հպատակ դարձած, Վալանսէն ընկեր Գ. Պօյաճեան, որու միջոցաւ կը կարդան «Յառաջ»ը, Յ. Դանիէլեան, Մ. Արապեան, Պ. Գէորգ: Բոլորն ալ թնդանօթաձիգ զինուորներ են: Իրենց գործն է ձի հեծնել, թնդանօթի փորձերուն հետեւիլ (շաբաթը երկու երեք անգամ մարզանք կը կատարեն): Ասկէ դուրս աշխատանքի ժամերուն Անդր. կը զբաղի դերձակութեամբ, հագուստներ կարկտելով, Դանիէլեանը ենթասպաներու ճաշարանը կ'աշխատի, Արապեանը բեռնակառքի շօֆէօր է, իսկ երկու Գէորգները իրենց ձիերով կը զբաղին: Իրիկունները իրար գտնելով կը խօսին զանազան խնդիրներու շուրջ, իրարու հայերէն թերթեր եւ գրքեր կու տան եւ պառկելէ առաջ կը կարդան, մոռնալով օրուան յոգնութիւնները: Տեղացի հայ կամաւոր զինուորներ եւս կան որ եկած են Հալէպէն զինուորական շինութիւններու համար: Կառքով պէտք եղած բաները կը փոխադրեն եւ շատ անգամ իրարու կը հանդիպին, խօսելով մեր հայրենիքի օդին եւ ջուրին, հողին, բարձր լեռներուն եւ մեր սիրելիներու մասին, առանց մոռնալու իրենց պարտականութիւնը մեր երկրորդ հայրենիքին հանդէպ: Տեղացիները միշտ հրաւէրներ կ'ուղղեն հայ զինուորներուն: Տարին անգամ մը մէկ ամիս արձակուրդի իրաւունք ունին, Արապեան գնաց արդէն: Անդր. կը մեկնի մէկ շաբթէն: Այս առթիւ կը շնորհաւորեն մեր սիրելի մայրերը, քոյրերը եւ եղբայրները, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնները չեն զլանար իրենց զինուոր եղբայրներուն: Նաեւ հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Կ. Խաչին, Հ. Ե. Ե. Միութեան, Հայ Զին. Օգն. Մարմնին, իրենց ղրկած ծրարներուն, նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւններուն համար: — Ա.

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

«Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբին սարքած թէյասեղանը նախապատերազմեան օրերը կը յիշեցնէր նախընթաց կիրակի օր: Համակիրներու հոծ բազմութիւն մը եկած էր ամբողջութեամբ լեցնել սրահը, եւ, վերջաւորութեան մօտ դժուար էր հաւատալ թէ պատերազմական շրջանի մէջ կը գտնուէինք:

Ղեկավարին բացման խօսքէն վերջ, գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան խումբին անդամ անդամուհիներէն տասնեակ մը անձեր, Տիկին Զիլինկիրեան, Օր. Գավէզեան, Պ. Մեհրթէրեան մեներգներով, Օր. Զահրէճեան, Պ. Պ. Կարապետեան եւ Պետրոսեան արտասանութեամբ: Հաճոյքով ունկնդրուեցաւ դերասան Պ. Ալթունեանի արտասանութիւնը — «Դերասանուհին» — որ բաւական յուզեց ներկաները: Խօսք առաւ Պ. Կարօ Ուշագլեան, «Յառաջ Նահատակ»էն վերջ, եւ յիշեց որ Հայերը հիմա ոչ թէ «կամաւոր», այլ «կանոնաւոր» բանակով կը մասնակցին ներկայ պատերազմին, եւ գնահատելով երգչախումբին յարատեւ գործունէութիւնը, շեշտեց թէ դեռ շատ կարեւոր բաներ ունի կատարելիք հայ երգը:

Ներկայ էին նաեւ Պ. Զօպանեան, եւ Անտրէ Ֆայէ, որ ջերմ ծափերու մէջ կրկին խօսք առաւ: Եւ քիչ վերջ տեղի ունեցան խմբերգները, մերթ ոգեւորիչ եւ կազդուրիչ ներկայ դժնդակ պայմաններու մէջ: Այս առթիւ ղեկավարը, Պ. Ա. Պարթեւեան յիշեց թէ երգչախումբը ցարդ տուած է եօթը զինուոր, որոնց փոխարէն՝ նոր շրջանին համար արձանագրուած են նոր անդամներ:

Ժամը 6էն վերջ սկսան պարերը, մանաւանդ ի պատիւ արձակուրդով ներկայ զինուորներուն, որոնցմէ ընկեր Պ. Պետիկեան, վաղեմի եւ եռանդուն պանծապահը, խանդավառ խօսքերով իր գոհունակութիւնը յայտնեց, տեսնելով որ իրենց սկսած գործը կը շարունակուի:

Ներկայ պարագաներու մէջ ամէնէն աւելի պէտք ունինք այսպիսի հաւաքոյթներով իրարու մօտ գալու, թէ՛ ապրելու համար անցեալ օրերը, թէ՛ նուազ տաժանելի դարձնելու համար ներկան, այլ մանաւանդ պատրաստ ըլլալու համար... վերադարձի օրուան: — Գ.

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ (Յառաջ). — Իտալիոյ եւ մանաւորապէս Միլանոյի հայ գաղութը հանդարտութեամբ լծուած է իր ամենօրեայ աշխատանքին եւ կը շարունակէ վայելել իտալական իշխանութեանց բարեացակամութիւնը: Գաղութը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ համախմբուած է Ազգային Մարմնին շուրջ, կատարեալ համերաշխութեամբ մը որ գիտակցութեան ամենագեղեցիկ ապացոյցն է: Վերջերս տեղի ունեցաւ թէնոր Էմմանուէլ Փափազեանի առաջին երգահանդէսը, բարոյական եւ նիւթական յաջողութեամբ: Հայ եւ իտալացի բազմութիւն մը պատուեց մեր թենորը որու մասին իտալական մամուլն ալ համակրանքով կ'արտայայտուի: Ջերմ ծափերու արժանացան իտալացի հեղինակներու, ինչպէս եւ Մանուկեանի եւ Սրուանձտեանցի կտորները: Ա. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պլիտայի (Ալժերիա) Ազգ. Միութեան դիւանը նամակով մը կը պատասխանէ մեր թղթակցին քննադատութեանց: Կ'արձանագրենք հիմնական մասը, ի տեղեկութիւն. —

Ազգ. Միութեան ներկայ վարչութիւնը, կանոնաւորապէս կազմուած անդամներու 2/3ի մեծամասնութեան քուէով, նահանգապետութեան թիւ 22179 պաշտօնագրով հաստատուած եւ Օտար Միութիւններու նոր կանոնագրին համեմատ պատկան իշխանութեանց 14357 թիւ պաշտօնագրով արտօնուած է:

Նախկին վարչութեան երեք անդամները մաս կը կազմեն ներկայ վարչութեան եւ նախկին վարչութեան պատասխանատու նախագահը ճանչնալով նոր կազմին կանոնաւորութիւնը, փոխան ընկալագրի միութեան հաշիւները եւ դրամը նոր վարչութեան փոխանցած է ժամանակին: Պլիտայի հայ զինուորները, որոնց գովեստը կ'ընէր թղթակիցը, կը կազմեն Միութեան գլխաւոր տարրը:

ՅԱՌԱՋ ՍՏԱՑՈՂ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ամէն օր «Յառաջ» ստացող զինուորներու թիւը բարձրացած է 325ի (երեք հարիւր քսանեւհինգ): Հասցէներու փոփոխութիւնը յաճախադէպ ըլլալով, կը խնդրենք հին հասցէներն ալ գրել, որպէսզի շփոթութիւններ չծագին:

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme - Paris (13)

Ռումանիա կը դադրեցնէ արտածումները

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ռումանական կառավարութիւնը հրամայած է դադրեցնել ցորենի, քարիւղի, ածուխի եւ ատաղձի փոխադրութիւնը երկրէն դուրս եւ հսկողութիւն կատարել Դանուբի վրայ: Այս որոշման պատճառ կը համարուի այն պարագան որ ցորենի նոր հունձքը յաջող չէ եւ Ռումանիոյ բանակը պէտք ունի ամբողջ պաշարին: Միւս արդիւնքներուն պատճառները անյայտ կը մնան: Տրուած որոշումը ետ կրնայ առնուիլ երբ անհրաժեշտ պաշարը ապահովուի: Միեւնոյն ատեն Ռումանիա պիտի գործադրէ իր պայմանագիրները ցորենի մասին:

Եթէ այս հրամանագիրը գործադրուի, Գերմանիա պիտի զրկուի իր պաշարի ամէնէն կարեւոր աղբիւրէն: Կ'ըսուի թէ Ռումանիայէն զատ Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա եւ Հունգարիա եւս որոշած են հսկողութիւն կատարել Դանուբի վրայ, որ գլխաւոր ճամբան է Գերմանիոյ փոխադրութեանց համար:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Կարտինալ Վէրտիէի մահուան առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ աւագերէց Թովմաս քահանայ եւ հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Յակոբ Գալըպճեան պաշտօնապէս ներկայացան Արքեպիսկոպոսարան եւ յանուն Հայ Եկեղեցւոյ յայտնեցին իրենց ցաւակցութիւնը, ստորագրելով մասնաւոր տոմարին մէջ:

Հանգուցեալ կարտինալին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, մեծ հանդիսաւորութեամբ, Նոթր Տամի մէջ: Արարողութեանց կը մասնակցէին աւելի քան հարիւր կարտինալներ, եպիսկոպոսներ եւ ուրիշ կրօնաւորներ: Ներկայ էին հանրապետութեան նախագահը եւ Տիկինը, նախարարները, դեսպանները եւ ուրիշ երեւելիներ: Կարտինալին մահէն ի վեր այցելած են հարիւր հազար հաւատացեալներ, մէջն ըլլալով հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը:

ԼԻՈՆԻ 25ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ: Ներկայ էին Պ. Էրիօ եւ երեք նախարարներ, որոնցմէ Պ. Ֆրոսար ճառ մը խօսելով, վստահութեան, հանդարտութեան եւ համբերութեան յորդոր կարդաց: «Մարտանաւերու, սուզանաւերու եւ օդանաւերու ճակատամարտին հետ, կը մղուի ուրիշ կռիւ մը, — ալիքներու պատերազմը, սուտ-իրաւ լուրեր, նպատակաւոր տեղեկութիւններ: Այս պատերազմին մէջ ամէնքս ալ պարտականութիւններ ունինք: Ձեր պարտքն է պահել ձեր պաղարիւնը եւ սպասել, անձնատուր չըլլալ կանխահաս եզրակացութեանց եւ անտեղի մեկնութիւններու, օգնելով դարանակալ հակառակորդին»: Պ. Էրիօ ալ իր ճառին մէջ ողջունելով Անգլիոյ ներկայացուցիչները, յայտարարեց. — «Բրիտանական առիւծը մռնչեց: Անգլիա գիտէ համբերել: Անողորմ է անոր կամքը որ կը ծառայէ պաշտպանելու անհատներու եւ ժողովուրդներու ազատութիւնը: Անգլիա ձեռնարկած է ուղղելու Գերմանիան: Մենք անոր հետ պիտի ըլլանք բոլոր վտանգներուն եւ պատասխանատուութեանց համար, պիտի կռուինք ուս ուսի: Մենք վստահ ենք յաղթանակին վրայ, եւ արդէն կը տեսնենք անոր առաջին սպիտակ թեւերը»:

ԹՈՒՂԹԻ գործածութիւնը սահմանափակելու համար հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ Անգլիոյ մէջ, 60էն 30 առ հարիւր իջեցնելով թղթավաճառներուն յանձնելիք թուղթին քանակութիւնը: Անգլիական թերթերը մեծապէս պիտի ազդուին այս կրճատումէն:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ մեզի կը գրեն թէ Խարբերդցի Պ. Պօղոս Եղիկեանի կինը՝ Վարդուհի դժբախտ արկած մը ունեցած է դզմաճի գործարանին մէջ: Ձախ ձեռքը մեքենային տակ ճզմուած ըլլալով, տարաբախտ կինը հիւանդանոց փոխադրուած է ուշաթափ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՋՈՒՐԵՐԸ օդանաւային յարձակումներու դէմ պաշտպանելու համար շինութիւններ կատարուած են, 390.736 ոսկի ծախքով:

ԻՏԱԼԻՈՅ նաւային ռազմափորձերը սկսան երկուշաբթի օր, մեծ պատրաստութեամբ:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերմանիոյ հետ կատարուած առեւտրական բանակցութիւնները վերջանալու վրայ են:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կարգ մը զօրագունդեր տրամադրեց, մասնակցելու համար Նորվեկիոյ պատերազմին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը, որ երեք շաբաթէ ի վեր քննական պտոյտ մը կը կատարէր Հարաւային Ռուսիոյ եւ մանաւորապէս Կովկասի մէջ, վերադարձաւ իր պաշտօնատեղին: Դեսպանը մերժեց որ եւ է յայտարարութիւն ընել:

2600 ՆՈՐ ՕԴԱՆԱՒԵՐ պիտի գնեն Դաշնակիցները Մ. Նահանգներուն մէջ: Արժէքը՝ 800 միլիոն տոլար: Տարուան ընթացքին գնուած պիտի ըլլան 5000 օդանաւեր, բոլորն ալ նոր դրութեամբ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ծանր ոճիրներու դատապարտուեցան 13 համայնավարներ, մէկը կին: Պատիժները կը հասնին երկու ամիսէն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութեան եւ մինչեւ 3000 ֆրանք տուգանքի: Կինը դատապարտուեցաւ մէկ տարի բանտարկութեան եւ հարիւր ֆրանք տուգանքի: Դատապարտեալներէն վեցը զրկուեցան քաղաքացիական իրաւունքներէ, հինգ տարուան համար:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ընկերութիւն մը կազմուեցաւ Հռոմի մէջ, առեւտրական յարաբերութիւններ մշակելու համար Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ հետ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70

17, Rue Damesme, PARIS (13)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ՆՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 18 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4326

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍՊԱՆԴԱՆՈՑ, ՈՐԲԱՆՈՑ, ԶՕՐԱՆՈՑ

Եթէ սաեղծագործ նկարիչ մը փորձէր կտաւի վերածել այս խորագիրը, հրաշակերտ մը կրնար արտադրել :

Եւ սակայն, Հասարակ մահկանացուներուն Համար իսկ դժուար չէ կարդալ իմաստը այդ երեք բառերուն : Մանաւանդ այս օրերուն :

Սպանդանոց, որբանոց, զօրանոց.— Այս չէ՞ պատմութիւնը այն սերունդին որ աճա կը տքնի ու կը փայլի Ֆրանսական դրօշին տակ, 1939 սեպտեմբերէն ի վեր : Եւ աւելի առաջ, քանի որ շատերը զինուորագրուած էին երկու տարիէ ի վեր :

Անոնց մանկութիւնը անցաւ արեան ճապաղիքներու մէջ : Բիւրաւորներու մէջէն հարիւրաւորներ փրկուելով, հաւաքուեցան որբանոցներու կամ գաղթակայաններու մէջ :

Հայու քիչ մը այրուբեն սորված եւ ճլորած, նոր աղէտ մը զանոնք ցրուեց «ի տար աշխարհ» : Նորէն որբանոց - դպրոց : Եւ ատոռ մը կաբաւաններ դէպի այս լպրծուն ափերը եւ այլուր :

Այս անգամ, բոլորովին նոր կեանք մը կը սկսէր իրենց Համար,— բանուորութիւն կամ աղարակ : (Հազարէն աւելի հողագործներ փոխադրուած էին Ֆրանսայի գիւղերը, բայց ոչ մէկը կրցաւ ճշդել թէ որքանը մնաց, որքանը հալեցաւ...) :

Այս նոր փորձութեան ալ դիմացան «ժառանգորդները» : Անոնք արդէն տուն - տեղ էին եղած իրենց արդար քրտինքին շնորհիւ, շրջապատուած՝ ճիժ ու բիժերով, միշտ խրոխտ եւ ինքնավստահ :

Եւ աճա նորագոյն փորձութիւնը,— զօրանոց : Աւելին,— ճակատ, արդէն կրակի գիծին վրայ :

Մեր վարժապետը պիտի ըսէր թէ ամբողջ դասընթացք մը բոլորած եղան այս տղաքը, սպանդանոցէն մինչեւ զօրանոց :

Ինչո՞ւ չըսել,— ամբողջ կեանք մը : Նախորդ սերունդներու մէջ, յիսուն-հարիւր տարի պէտք էր, այսքան ելեւէջներ դիմաւորելու, մանաւանդ անոնց դիմանալու Համար :

Եւ քննութիւնը անցաւ կատարեալ յաջողութեամբ : Վկայ՝ վեցամսեայ շրջանին արդիւնքը, բարոյական թէ իրական, շօշափելի :

Կ'արժէր աւելի ընդլայնել այս վերջին պարագան, որ խսկապէս նոր եւ փայլուն էջ մը կը բանայ մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, այնքան դառնութեանց կարգին :— Շ.

ՄԷԿ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ
ՇԱՏ ՍՈՒՂԻ ՆՍՏԱՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Վարչապետը մանրամասն զեկուցում մը հաղորդեց մէկ շաբթուան ճակատամարտի մասին, Ծերակոյտին մէջ, յայտարարելով թէ անդարմանելի ջարդ մը ենթարկուեցաւ գերմանական նաւատորմը :

— « Միայն Նորվեկիոյ Ջուրերու ճակատամարտին մէջ Գերմանիա Հետեւեալ կորուստներն ունեցած է.— Իր առաջին կարգի մարտանաւերուն 30 առ Հարիւրը վնասուած.— Իր յածանաւերուն 20 առ Հարիւրը ընկղմած.— Իր Թորփիլանաւերուն 25 առ Հարիւրը ընկղմած.— Իր Թորփիլանաւերուն 15 առ Հարիւրը վնասուած, առանց Հաշուելու քանի մը սուզանաւեր որ ընկղմած են : Գալով առեւտրական տորմիղին, 78.000 թոն տարողութեամբ նաւեր ընկղմած, իրենց կողմէ խորտակուած կամ Դաշնակիցներու ձեռքը անցած են : Միեւնոյն ժամանակաշրջանին Դաշնակիցներու առեւտրական տորմիղին կորուստները ոչինչ են : Ահաւասիկ ութ օրուան Հաշուեկշիռը : Այսպէս ուրեմն, Գերմանիոյ եւ Դաշնակիցներու միջեւ առաջին մեծ ճակատամարտը եղաւ նաւամարտ մը եւ Դաշնակիցները շահեցան զայն :

Երկրորդ արդիւնքը այն է որ շուէտական երկաթի ճամբան կտրուած է : Արդէն բացատրած էի Նարվիքի արժէքը : Գերմանիան Հաստատեց այս պարագան, այդ նաւահանգիստին մէջ տեղաւորելով, իբրեւ պահապան շունեբ, եօթը Թորփիլահալածներ, ամէնէն արդիական դրութեամբ : Գիտէք թէ ինչ պատահեցաւ : Դաշնակիցները Նարվիք մտած են, բռնելով երկաթի միակ ճամբան : Ասկէ զատ, Դաշնակիցները ականներ տեղաւորած են Պալթիկ ծովուն մէջ, որ երկաթի օժանդակ ճամբան է տարին վեց ամիս :

Երրորդ արդիւնք.— Գերմանիա Հարկադրուած է կռուիլ նոր ճակատի մը վրայ. արդէն իսկ գերման ուժեր ցամաք հանուած են սկանտինաւեան հողին վրայ, ուրիշներ ալ ճամբան են : Այս ճակատին վրայ թշնամին կը մաշեցնէ իր օդանաւերը, կը վառէ իր վառելանիւթը, կը ցրուէ հրետանին եւ զինուորները, մինչդեռ այն զօրամասերը զոր մենք կը ղրկենք հոն, իբրեւ զէնքի ընկերներ կը գտնեն նորվեկեան զօրքը, որ արդէն իսկ զգալի կորուստներ պատճառած է Հասարակաց թշնամիին :

Չորրորդ արդիւնք.— Բարոյական ծանր պարտութիւն մը Գերմանիոյ Համար : Գերմանիա Հետզհետէ կը մխրճուի ոճրագործութեան մէջ : Ասկէ զատ, չարաչար սխալեցաւ : Ան Հաշւոյ հետ չփոխեց Նորվեկիոյ Թագաւորը (Ջեխոսլովաքիոյ նախագահը, հլու Հպատակ Գերմանիոյ) : Ֆոն Ռիպպէն - Թրոփ կեղծ կառավարութիւն մը կազմած էր նախագահութեամբ Քուիզլինկի : Այդ կառավարութիւնը ինքնին փլաւ Հանրային արհամարհանքին մէջ» :

Վարչապետը ապա յիշելով Գերմանիոյ արարքներուն Հակազդեցութիւնը քաղաքակիրթ աշխարհին վրայ, կրկնեց նախագահ Ռուզվէլթի խօսքը.— «Այն ժողովուրդները որ ատելութեան անձնատուր կ'ըլլան, ի վերջոյ կը կործանին ատելութեամբ» :

— « Պիտի գայ այդ օրը : Այս ութ օրուան ճակատամարտը ուրիշ զոհ մը եւս ունեցաւ,— գերմանական քարոզութիւնը : Նախ, այլեւս ոչ մէկը պիտի Համարձակի ժխտել բրիտանական ժողովուրդին սքանչելի աջակցութիւնը Հասարակաց ճակատամարտին մէջ : Յետոյ, օրէ օր աւելի կը պայծառանայ եւ կը զօրանայ պայքարին իմաստը՝ յանուն ազատութեան : Փորձութիւններ կը սպասեն մեզի : Դժուարին օրեր պիտի գան : Այդ օրերուն թշնամին անգամ մը եւս պիտի իմանայ թէ անպարտելի է Ֆրանսացի ժողովուրդը, երբ կը կռուի ազատութեան Համար» :

Ճառը վերջացաւ բուռն ծափերու մէջ : Յետոյ Ծերակոյտը մէկդի դնելով

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՆ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԷՋ
Նոր զօրք եւ պաշար փոխադրելով

»»» . «««

Վերջին լուրերը կը Հաստատեն թէ Դաշնակիցները ոչ միայն ցամաք ելած են Նորվեկիոյ զանազան մասերուն մէջ, այլեւ նոր զօրք եւ պաշար կը փոխադրեն, զօրացնելով իրենց դիրքերը : Իտալական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ Դաշնակիցները ցամաք ելած են եօթը կէտերու վրայ, Հիւսիսային Նորվեկիոյ մէջ, Նարվիքն ալ մէջն ըլլալով, բայց գերմանական զեկոյց մը կը պնդէ թէ դաշնակից զինուորներ չկան Նարվիքի մէջ :

Ցամաք ելած անգլիացի զինուորներուն մէջ կը գտնուին Քանատացիներ, որոնք մասնաւորապէս վարժ են Հիւսիսային երկիրներու կլիմաներուն Համար : Այս Քանատացիները մէկ մասն են այն ջոկատներուն որ Ֆինլանտա պիտի ղրկուէին : Պաշտօնապէս կը Հաստատուի թէ անգլիական զինուորներ ցամաք ելած են նաեւ Ֆարօէ կղզիներուն մէջ, որ Տանիմարքայի կը պատկանին եւ կը գտնուին անգլիական Շէթլէնտ կղզեխումբին Հիւսիսային արեւմտեան կողմը :

Բրիտանական տորմիղը շատ ծանր վնասներ պատճառած է Նորվեկիոյ Սթավանկէր քաղաքի մեծ օդակայանին, զոր Գերմանները գրաւած էին առաջին օրէն : Շարք շարք օդանաւեր ամբողջ մէկ ժամ պայթուցիկ եւ Հրձիգ ռումբեր արձակած են, երկու Հրդեհներ յառաջ բերելով : Եօթներորդ ռմբակոծութիւնն է այս :

Գերմանները կը Հաղորդեն թէ իրենց օդանաւերը անգլիական յածանաւ մը ընկղմած են Նորվեկիոյ ափերուն վրայ, երկուշաբթի օր :

« Նիւ Եորք Հէրըլտ» երէկ ալ գերմանական զեկոյց մը Հրատարակած էր որ կ'ըսէ.—

Ապրիլ 15ին Անգլիացիները նորէն փորձեցին զինուոր Հանել Գերմաններու գրաւած կէտերուն վրայ : Անոնք օդանաւային անյաջող փորձ մը կատարեցին Նարվիքի վրայ, ապրիլ 15ի առտուն : Նարվիքի եւ Հարշթատի ջուրերուն մէջ նշմարուեցան անգլիական նաւային մեծ ուժեր, փոխադրանաւերով : Թրոնտհէմի եւ Պէրկէնի շրջանը Հանդարտ էր ամբողջ օրը : Գերման զօրքին շարժումը Օսլոյի շրջանին մէջ շարունակուեցաւ Համաձայն մեր ծրագրին եւ Նորվեկիոյ Հարաւային - արեւելեան շրջանին խաղաղեցումը աւելի յառաջ գնաց : Վերջին գործողութեան ատեն գրաւեցինք 36 թնդանօթներ : Գերմանական տորմիղը նոր դիրքեր ապահովեց Թրոնտհէմի, Պէրկէնի եւ Սթավանկէրի նաւահանգիստներուն մէջ եւ զօրացուց ծովեզերքի պաշտպանութիւնը : Հակայարձակումները շարունակուեցան սուզանաւերու դէմ եւ իբրեւ հետեւանք մեծապէս սահմանափակուեցաւ թշնամի սուզանաւերու գործողութեանց շրջանակը Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ : Բրիտանական օդանաւ մը, որ կը փորձէր Հէլիկոլանտի ծոցը մտնել եւ ռումբեր ձգած էր առանց իր նպատակին Հասնելու, վար առնուեցաւ մեր օդանաւերուն կողմէ : Շումախէրի օդատորմիղին 17րդ յաղթանակն է այս : Ուրիշ անգլիական օդանաւ մը վար առնուեցաւ Սքակէրրաքի արեւմտեան մուտքին առջեւ : Գերմանական մէկ օդանաւ չվերադարձաւ :

*** Նորվեկիացիները լքեցին Քոնկսվինկէր քաղաքը, որ Գերմաններուն ձեռքը անցաւ, բուռն կռիւներէ վերջ : Այս քաղաքը 40 մղոն հեռու է Օսլոյէն, դէպի Հիւսիս - արեւելք : Կ'ըսուի թէ Նորվեկիացիները կը շարունակեն դիմադրել Էլվէրումի, Պէրկէնի եւ Թրոնտհէմի շրջակաները : Գերմաններու յառաջխաղացումը կը շարունակուի դէպի հիւսիս, Հիւսիսային արեւելք եւ հիւսիսային արեւմուտք, բայց առատ ձիւն տեղացած ըլլալով, մեքենաշարժ զօրամասերու գործողութիւնները դժուարութեանց կը հանդիպին : Նորվեկեան անթելը կը ծանուցանէ թէ գերմանական անկարգելներ զօրք իջեցուցին Տոմպաս, որ երկաթուղիի կարեւոր հանգոյց մըն է : Մասնաւոր կառախումբով մը գերման զօրք հասաւ Շուէտի սահմանագլուխէն իբր երեք մղոն հեռու :

ԻՆՉ ՊԱՀԱՆՋԱԾ ԷԻՆ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ

Նորվեկիոյ պաշտօնական գործակալութիւնը երկար յուշագիր մը հրատարակեց կացութեան մասին : Յուշագիրը կը պատմէ թէ ճիշդ այն պահուն երբ գերման զինուորներ Նորվեկիա կ'արշաւէին, գերման դեսպանը ծանուցագիր մը կ'ուղղէր կառավարութեան, հետեւեալ պահանջները դնելով.—

1. Նորվեկիոյ կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը պէտք է բացարձակապէս նկատեն որ եւ է դիմադրութենէ :— 2. Կառավարութիւնը պէտք է հրահանգներ տայ բանակին, որպէսզի բարեկամական յարաբերութիւններ մշակէ գերման զօրքին հետ :— 3. Հաղորդակցութեան բոլոր միջոցները պէտք է դրուին գերման զօրքին տրամադրութեան տակ :— 4. Պէտք է մանրամասն տեղեկագիր մը յանձնել գերման սպարապետութեան, ականներու տեղաւորման մասին :— 5. Ամբողջ Նորվեկիոյ մէջ լոյսերը պիտի մարեն ի Հարկին, դիմադրելու Համար օդային յարձակումներու եւն. : Նորվեկիոյ արտաքին նախարարը մերժեց այս պահանջները, յիշեցնելով Հիթլէրի հետեւեալ խօսքը.— «Երկիր մը որ բռնութեան կը հանդուրժէ առանց հրացան մը արձակելու, արժանի չէ ապրելու» :

Հարցապնդումները, գաղտնի նիստ գումարեց, լսելու Համար ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովներուն զեկուցումները : Գաղտնի նիստը շարունակուեցաւ երէկ ալ :

«Մինչեւ որ այս կատղած շունը...»

Չէյմպըրլէն ճառ մը խօսելով ազգ. ազատ եկեղեցիի խորհուրդին առջեւ, յայտարարեց.

— « Ոչ մէկ ժողովուրդ, որքան ալ հեզ, խաղաղասէր եւ անվնաս ըլլայ, կրնայ ապահով ըլլալ, մինչեւ որ չփճանայ այս կատղած շունը... Ինչպէս դիտել կուտար Լորտ Հալիֆէքս, քանի մը օր առաջ, ամէն օր հետզհետէ աւելի պարզ կ'երեւայ թէ նացիականութեան դէմ մեր մղած կռիւը բուն իսկ մէկ մասն է արդարին եւ անարդարին յաւիտենական պատերազմին : Ամէն օր աւելի կը Հաստատուի Գերմանիոյ բացարձակ արհամարհանքը կրօնի, գթութեան, ճշմարտութեան եւ արդարութեան Հանդէպ : Եթէ նացիները յաղթեն, պիտի փլի ամէն ամրոց որ շինուած է քաղաքակրթութեան կողմէ քրիստոնէութեան սկզբունքներուն վրայ եւ աշխարհը նորէն պիտի իյնայ բարբարոսութեան մէջ զոր թաղուած կը կարծէինք դարաւոր յառաջդիմութեան տակ : Գերմանիա շատ սխալ Հաշիւներ ըրաւ, բայց ոչ մէկը այնքան մեծ էր որքան Նորվեկեան արշաւանքը :

Հրատապ հարց մը — Իտալիա պիտի շարժի՞

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ գերման զինուորական պատուիրակութիւն մը հասած է Իտալիա : Այս պատճառով, Մուսոլինի յետաձգած է իր ճառը, զոր պիտի խօսէր շաբաթ օր, 1942ի ցուցահանդէսի կազմակերպիչ յանձնաժողովին առջեւ :

Այս հեռագիրը երէկ հրատարակուած էր «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի մէջ, իսկ մնացեալ մասը գրաքննուած :

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, գերման զինուորներ կը հաւաքուին Հունգարիոյ սահմանին վրայ, գլխաւորաբար Ստորին Աւստրիոյ եւ Սլովաքիոյ մէջ : Փէշթայի մէջ յարաճուն մտահոգութիւն կը պատճառէ նացիներու գործունէութիւնը :

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ դանուբեան բոլոր պետութիւնները համաձայնած են զօրացնելու նաւարկութեան հսկողութիւնը, իւրաքանչիւրը իր սահմանին մէջ :

*** Վ. Կայտա, Մուսոլինիի թարգմանը, յօդուածաշարք մը սկսած է «Ճօռնալէ տ'Իթալիա»յի մէջ, Միջերկրականի մասին : Յօդուածագիրը բացատրելէ վերջ թէ Ֆրանսա կորսնցուցած է իր ինքնավար քաղաքականութիւնը Միջերկրականի մէջ, անոր քաղաքականութիւնը կը պարզէ սկսելով Լուի Թ.էն մինչեւ մեր օրերը, ապացուցանելու Համար Ֆրանսական ազդեցութեան անկումը : Յետոյ կը յիշեցնէ Իտալիոյ «բնական իրաւունքը» Միջերկրականի մէջ, «որուն խոչընդոտ կը Հանդիսանայ Ֆրանսայի աշխարհակալ եւ զինուորական քաղաքականութիւնը» : Իբրեւ եզրակացութիւն, իտալական թերթը «այժմէական եւ սուր» կը հռչակէ Միջերկրականի խնդիրը :

« Լ'Էօվրա»ի քաղաքական աշխատակիցը կը գրէ թէ Իտալիոյ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Պալքաններու վրայ, ուր մեծ դէպքերը կը սպասուին : Իր կարծիքով, Գերմանիոյ երկաթի պատերազմին պիտի յաջորդէ քարիւղի պատերազմը : Հիթլէր այլեւս չկարենալով պարտկել Նորվեկիոյ մէջ կրած պարտութիւնը, պիտի փորձէ յաղթանակ մը շահիլ Ռումանիոյ մէջ : Այն ատեն Իտալիան ալ պիտի նետուի Եուկոսլավիոյ վրայ, որ պաշարուած է :

Գալով Խ. Միութեան, նոյն յօդուածագիրը կը կարծէ թէ ան ձեռնպահ պիտի մնայ առ այժմ, հիւսիսային պատերազմին մէջ : Իբրեւ թէ Մոսկուայի գերման դեսպանը պահանջած է որ Խ. Միութիւնը ճնշէ Շուէտի վրայ, ճամբայ բանալու Համար, բայց ժխտական պատասխան ստացած է :

*** «Լ'Էփոք » եւս մտահոգութիւն կը յայտնէ Իտալիոյ դիրքի մասին, միեւնոյն ատեն բացատրելով թէ Դաշնակիցներուն դիրքը զօրաւոր է Միջերկրականի մէջ : «Անգլօ-Ֆրանսական տորմիղը գերազանց է իտալականէն : Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ, Եգիպտոսի անգլիական եւ Թունուզի ու Ալժերիոյ Ֆրանսական ուժերը կը սեղմեն Լիբիան : Պատերազմի առաջին օրէն Թուրքիա մեր կողմը պիտի ըլլայ եւ Սուէզի մեր դիրքերուն շնորհիւ պիտի կրնանք խզել Իտալիոյ կայսերական ճամբան : Միւս կողմէ, դիւրաւ կը պաշտպանուի Ալպեաններու մեր սահմանը, նոյնիսկ շատ փոքր ուժերով : Իսկ Պալքաններ աւելի անառիկ է քան Նորվեկիան : Հաւանական է որ Իտալիա մտածէ հիթլէրական դրութեամբ լայն գործողութիւն մը կատարել, պատերազմ մը աւելի շատ դէպի արեւելք քան դէպի արեւմուտք : Պէտք է կացութեան վրայ հսկենք ամենամեծ ուշադրութեամբ եւ խուսափինք անգամ մը եւս ոչ միայն դիւանագիտական, այլեւ զինուորական անակնկալէ մը . բայց բարոյական անակնկալը ցնցում մը պիտի ըլլար մեր Հանրային կարծիքին Համար» :

« Էքսէլսիոր» կը կարծէ թէ Հիթլէրի յաջորդ հարուածը Շուէտի, Հոլանտայի թէ Պալքաններու դէմ, կամ երեքին դէմ միանգամայն, յաջողութիւն մը պիտի ըլլայ, իտալական նժարը Գերմանիոյ կողմը հակելու Համար :

*** Պելկրատի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ գերման ուղեւորներու անընդհատ ժամանումը : Քանի մը ամիսէ ի վեր այցելուներու թիւը շաբաթը 40 էր, բայց հետզհետէ բազմապատկուեցաւ, քանի մօտեցան Պելկրատի տօնավաճառին օրերը : Մասնաւորապէս ուշադրութիւն գրաւած է սա պարագան որ գերման այցելուներուն մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն զինուորցուները :

« Թայմզ » կը գրէ թէ հազարաւորներու կը հասնի գերման շրջիկներու թիւը : Անոնք թռուցիկներ կը բաժնեն, քարոզութիւններ եւ լրտեսութիւններ կը կատարեն զօրքին մէջ եւն. : Այս շրջիկներէն աւելի քան 700 հոգի եկած են դիւանագիտական պաշտօններով եւ խոշոր պայուսակներով որոնք չեն խուզարկուած եւ ուղղակի գերմանական հիւպատոսարանը փոխադրուած են :

Սոֆիայէն ալ կը հաղորդեն թէ շատ մը Գերմաններ հասած են իբրեւ թղթակից եւ քարոզութիւններ կը կատարեն պահպանողական եւ աշխարհիկ շրջանակներու մէջ :

Բոլշեւիկեան ցանց մը քանդուեցաւ
երկու գաղտնի տպարաններով

Ապահովութեան տեսչութիւնը վերջերս գաղտնի տպարան մը երեւան հանած էր Հարաւային Փարիզի համայնավարական շրջանին մէջ, բռնելով երկու թոն տպագիր թռուցիկ եւ անթելի գործիք մը, որ կրնար գործել վեց կայաններու հետ : Քննութիւնները յառաջ տանելով, Տեսչութիւնը չորս անջատ գործողութիւններ կատարեց եւ երեւան հանեց գաղտնի տպարաններու ամբողջ կազմակերպութիւն մը : Այս առթիւ ձերբակալուեցան 58 համայնավարներ, որոնց մէջ կը գտնուին խորհրդային դեսպանատան նախկին մէկ պաշտօնեան, նահանգային ժողովի նախկին անդամ մը, համայնավարական արգիլուած թերթի մը տնօրէնը, «Իւմանիթէ»ի մէկ խմբագիրը (Ռուս) եւ ուրիշ կարեւոր գործիչներ :

« Մաթէն »ի քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանները Լէոն Տէփոլէի տան մէջ գտնուած են տպագրական մեքենայ մը, որ վերջերս գնուած էր 15.000 ֆրանքի, չորս բազմագիր մեքենաներ, 1500 քիլօ ճերմակ թուղթ եւ բազմաթիւ թռուցիկներ : Այս կալանաւորին սիրուհին, Քոլէթ Ռոպէն, կառապաններու սենեակային քարտուղարը, 14 բազմագիր մեքենաներ ապսպրած էր, որոնց եօթը յանձնուած չեն դեռ : Յետոյ, վճարած եւ ստացած էր 50.000 ֆրանքի թուղթ : Այս կինը ունէր երկու ինքնաշարժներ եւ իր քով գտնուեցաւ 80.000 ֆրանքի գումար մը : Ձերբակալուած օրն իսկ Քոլէթ ժամադրութիւն մը ունէր կառավարի մը հետ, որուն տունը խուզարկուելով, բռնեցին ուրիշ կառավար մը, երբ հազար թ[illegible] դիկներ կը յանձնէր :

Միեւնոյն օրը ձերբակալութիւններ կատա[illegible]եցան նաեւ գաւառի մէջ : Հետապնդումները կը շարունակուին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԽԻՂՃԸ

Օքսֆորտ Համալսարանի «Միջազգային Յարաբերութեանց» փրոֆէսէօրներէն Սըր Ալֆրէտ Զիմերն, «Հոգեկան Արժէքներու վերլուծումը աշխարհային, միջազգային յարաբերութեանց մէջ» երկին մէջ խօսելով նախորդ պատերազմի (1914 — 1918 յաջորդող դէպքերուն, Անգլիոյ գործած սխալներուն եւ անոնց սրբագրութեան անհրաժեշտութեան մասին, եւ ծանրանալով մանաւորապէս պետական նեղմտութեան, ազգային եսակեդրոնացման վրայ, կը գրէ. —

— «Ի՞նչ կրնանք ըսել այս նիւթին, առաջադրութեան (թէզիս) մասին մենք, իբրեւ քրիստոնեաներ: Եթէ չվախնայի գործածելէ բարոյական դատապարտութեան լեզուն, պիտի կոչէի զայն չար: Ըլլանք աւելի բարեացակամ, եւ ըսենք թէ ան արտադրութիւնն է անարժան պետական մտային վիճակի մը, որուն զինակից չեն անկէ տարուողները. — մտային վիճակ մը, որ կը բաղկանայ վախէ, ծուլութենէ եւ խղճահարութեան որոշ տարրէ մը:

Վայրկեան մը նկատի առէք առաջադրութեան մանրամասնութիւնները: Գերմանիոյ հանդէպ մենք պէտք է քաւենք այն բարոյական զանցառութիւնը, որ ունեցանք 1919ին ու հետագայ տարիներուն: Ինչո՞ւ Գերմանիոյ հանդէպ:

Ինչո՞ւ, օրինակի համար, ոչ Հայաստանի հանդէպ: Մարդկային արդարութեան ամէն չափանիշով մեր Հայաստանի չվճարուած պարտքը անբաղդատելի կերպով աւելի մեծ է քան ո եւ է պարտք որ կրնանք ըսել թէ ունինք Գերմանիոյ:

Հայ ժողովուրդը կռուեցաւ մեր կողքին պատերազմին մէջ, եւ միսմինակը արգիլեց Թրքական բանակին յառաջացումը Կովկասի մէջ, ռուս բանակին 1917ի վերջերը ճակատը լքելէ յետոյ:

Անոնց կորուստը համեմատաբար շատ աւելի ծանր եղաւ քան կորուստը ո եւ է այլ պատերազմիկ երկրի — երկու կողմէն ալ: Զորսուկէս միլիոնոց ժողովուրդի մը մէկ միլիոնը բնաջնջուեցաւ:

Մեր կառավարութեան կողմէ Հայերուն տրուած խոստումները բացորոշ էին: Հայաստան յանուանէ յիշուեցաւ մեր վարչապետին կողմէ, մեր պատերազմական նպատակները պարզող իր 1918ի յունուար 5ի ճառին մէջ, իբրեւ Թուրքիոյ մաս կազմող շրջաններէն մին, որ «արժանացած էր իր առանձին ազգային գոյութեան ճանաչումին»: «Թէ՝ ինչ ձեւ պիտի ստանայ այդ ճանաչումը», շարունակեց Պ. Լոյտ Ճորճ, «պէտք չկայ խորհրդածութեան նիւթ դարձնել այստեղ, յայտարարելէ յետոյ թէ՝ այլեւս անկարելի պիտի ըլլայ իրենց նախկին պետութեան յանձնել այն հողամասերը, որոնց արդէն ակնարկած եմ»:

Այս աներկրայելի խոստումը՝ Թրքական լուծէն զանոնք ազատագրելու մասին՝ քանի մը օր վերջ վաւերացուեցաւ նախագահ Ուիլսընի 14 կէտեր պարունակող ճառին մէջ, հետեւեալ բառերով. —

Այն միւս ազգութիւնները, որոնք այժմ կը գտնուին Թրքական իշխանութեան ներքեւ, պէտք է երաշխաւորուին կեանքի անտարակուսելի ապահովութեան եւ ինքնավարական զարգացման բացարձակօրէն անկաշկանդ պատեհութեան մը համար»:

Ի՞նչ պատահեցաւ:

Փորձ մը կատարուեցաւ այս խոստումը գործօրէն վերածելու Սեւրի դաշնագիրով: Բայց, երբ Մուսթաֆա Քէմալ, ինչպէս կը կոչուէր ան այն ժամանակ, մղեց թուրք ժողովուրդը ընդդիմանալու այդ դաշնագրին, մենք եւ Ամերիկացիները կորսնցուցինք ամէն հետաքրքրութիւն եւ լքեցինք Հայերը իրենց ճակատագրին: Եւ տասը տարի վերջ, երբ մեծ գործնական գաղափարապաշտ մը, Ֆրիտոֆ Նանսէն, փորձեց վերակենդանացնել այդ հետաքրքրութիւնը՝ արտասահմանի տարադիր Հայերը Երեւանի խորհրդային հանրապետութեան մէջ տեղաւորելու ծրագրով մը, անոր կոչը խուլ ականջներու հանդիպեցաւ Ժընեւի մէջ:

Մի միայն մէկ ածական կայ որ կրնայ գործածուիլ բնորոշելու համար մեր վերաբերումը հանդէպ Հայերուն. — Ամօթալի:

Սակայն, մեզմէ քանի՞ն կ'ամչնան, կը ցաւին այդ բանին համար: Շատ քիչեր: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, Հայերը չափազանց տկար են, ու չափազանց աղքատ՝ իրենց կացութեան փաստերն ու իրողութիւնները շարունակաբար մեր աչքին առջեւ դնելու: Անոնք իրենց դատը ծանուցանելու վիճակի մը մէջ չեն գտնուիր: Անոնք չեն կրնար պրոպականտ կատարել: Եւ ամէնէն աւելին, անոնք չեն կրնար սպառնալ մեզ՝ զաւերով ու պատիժներով, եթէ չլսենք զիրենք: Ուստի՝ մեր խիղճը չի տանջուիր Հայաստանի համար»:

Գերմանիոյ պաշարումը

«Փըթի Փարիզիէն»ի աշխատակիցներէն մին, Ռոժէ Մասիփ, կը գրէ թէ Գերմանիա կը նմանի պաշարուած բերդի մը, այնպէս որ Նորվեկիոյ վրայ յարձակումը ուրիշ իմաստ չունի, բայց եթէ փորձ մը խորտակելու համար պաշարման շղթան եւ դուրս ելլելու համար բերդէն:

Այսուհանդերձ, կ'աւելցնէ նոյն յօդուածագիրը, ամբողջական եւ կատարեալ չէ այդ պաշարումը, ճեղքեր կան, ուրկէ կ'օգտուի Գերմանիան:

Ներկայացնենք նախ պաշարման գիծը:

Դաշնակից նաւատորմը գիշեր ցերեկ կը հսկէ ծովային ճամբաներուն վրայ, այնպէս շղթայ մը նետելով բրիտանական կղզիներուն հիւսիսային ծայրամասէն մինչեւ Նորվեկիոյ հիւսիսային ծայրամասը: Ատլանտեանի դուռն է այս, որ փակուած է: Մաքսանենգ նաւերը կ'առաջնորդուին Թէյմըրդի գետաբերանը: Իսկ Միջերկրականի դուռները փակուած են Ճիպրալթարի եւ Սուէզի մէջ: Ծայր. Արեւելքի մէջ հսկողութիւն կը կատարուի այն բոլոր նաւերուն վրայ, որոնք Վլատիվոսթոք կ'երթան:

Եւ սակայն, ինչպէս գրեցինք, ճեղքեր կան, — ռուսեւռումանական ճեղք, դանուբեան ճեղք, իտալական եւ սերպիական ճեղք, զուիցերական ճեղք, պելժիական եւ հոլանտական ճեղք:

Ներկայիս Խորհ. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ գոյութիւն ունի հաղորդակցութեան գիծ մը, Պրեսլաու - Քրաքովիա — Լվով — Չէրնաութի — Պուքրէշ, որ ճիւղ կ'արձակէ դէպի Օտեսա, հետեւելով Տնիէսթերի հովիտին: Այս ճեղքէն Գերմանիա կը մտնեն ռուսական եւ ռումանական ապրանքներ, — ընդեղէն եւ քարիւղ: Ընդեղէնի փոխադրութիւնը դժուարութիւն չի ներկայացներ, բայց քարիւղի փոխադրութիւնը կը պահանջէ չանմարան - վակոններ: Ռուսիա սակայն չունի չանմարան - վակոն, պահանջուածին չափ: Գալով Վարշաւա - Մոսկուա գծին, այդ ճամբան կ'օգտագործուի փոխադրելու համար ռուսական ապրանքները եւ Ծայր. Արեւելքի արտադրութիւնները, ինչպէս նաեւ ամերիկեան վաճառքները, որ կը հասնին Վլատիվոսթոքի ճամբով:

Սկանտինաւեան ճեղքը ամէնէն կարեւորն էր մինչեւ մէկ շաբաթ առաջ, այդ ճամբով Գերմանիա ոչ միայն կը պարենաւորուէր, այլեւ կը փոխադրէր շուէտական երկաթը, օգտագործելով չէզոք ջուրերու այն նրբանցքը զոր կը կազմեն Նորվեկիոյ ջուրերը իր արեւմտեան ծովեզրքն ի վար: Գերմանական նաւերը, Նարվիքէն իջնելով կը մտնէին դանիական նեղուցները եւ այնուհետեւ ապահով կը հասնէին Շթէթթինի նաւահանգիստը:

Այդ ճամբան այսօր փակուած է անդառնալի կերպով:

Կը մնայ Պալթիկի ճամբան: Պոթնիոյ ծոցին սառը կը հալի սովորաբար ապրիլի կէսին, եւ նաւարկութիւնը այնպէս բաց կը մնայ մինչեւ Դեկտեմբեր: Այնպէս որ կարելի է շուէտական երկաթը փոխադրել Քիրունայէն Լուլէա՝ շոգեկառքով, Լուլէայէն Շթէթթին՝ շոգենաւով:

Այս ճամբան, սակայն, չունի այն արժէքը զոր կը ներկայացնէ Նարվիք Շթէթթին ճամբան, որովհետեւ Պոթնիոյ ծոցը նաւարկելի է միայն Ապրիլէն մինչեւ Դեկտեմբեր, յետոյ Լուլէայի նաւահանգիստը չունի Նարվիքի յարմարութիւնները շոգենաւ բեռցնելու տեսակէտով, եւ վերջապէս Քիրունա - Լուլէա երկաթուղին միագիծ է, այնպէս որ փոխադրութիւնը չորս անգամ աւելի ժամանակ կ'առնէ: Ինչ որ ալ ըլլայ, այս ճամբան թանկագին ճեղք մըն է Գերմանիոյ համար:

Դանուբի բացած ճեղքը աւելի արժէք կը ներկայացնէ: Այդ ճամբով է որ Գերմանիա կը շարունակէ իր փոխանակութիւնները արտաքին աշխարհի հետ: Դանուբ կը սառի Դեկտեմբերէն մինչեւ Մարտ, Մարտէն վերջ կը սկսի նաւարկութիւնը: Դանուբն է որ Վիեննա կը բերէ ռումանական ընդեղէնը՝ շոգենաւ բեռցնելէ վերջ Թուռնու - Սէվէրինի մէջ, հունգարական ապրանքները, այլ մանաւանդ ռումանական քարիւղը, որ շոգենաւ կը բեռցուի Ճուրճուի մէջ: Ռուսական քարիւղը եւս, Քոնսթանցա հասնելէ վերջ, կը բռնէ այս ճամբան: Պէտք է ըսել, սակայն, որ ամսական 40.000 թոնէն աւելի փոխադրութիւն կարելի չէ ընել այս ճամբով:

Աւելցնենք նոյնպէս այն Ֆրանսա եւ Անգլիա մեծ քանակութեամբ քարիւղ կը գնեն Ռումանիայէն, — նորագոյն վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտար որ 1939 Մարտ ամիսէն մինչեւ 1940ի սկիզբը Դաշնակիցները Ռումանիայէն գնած են 600.000 թոն քարիւղ: Այնպէս որ Գերմանիա չի կրնար ուզածին չափ քարիւղ ստանալ այդ ճամբով:

Եուկոսլավիոյ ճեղքը երկաթուղիով Գերմանիոյ կը հայթայթէ Պալքանեան պարէնը: Պալքաններու մէջ գնած ապրանքները, գերման առեւտրական գործակալները երկիր կը ղրկեն կամ սերպիական երկաթուղիով, կամ Իտալիոյ ճամբով: Մեծ գնումներ չեն կրնար կատարել սակայն, վճարման դժուարութիւններու հետեւանքով:

Իտալիոյ ճեղքէն Գերմանիա կը ստանայ ընդեղէն, պտուղ, բանջարեղէն, կտաւատ, բրինձ, սնդիկ եւ ծծումբ, բայց ոչ աւելի երկրին արտածելու կարողութենէն:

Գերմանիա, սակայն, Իտալիոյ վրայով կը կատարէ թրանզիթ փոխադրութիւններ, օգտագործելով Ճենովայի եւ Թրիէսթէի նաւահանգիստները: Այդ թրանզիթ ապրանքները ենթակայ են դաշնակիցներու հսկողութիւնին:

Երկրորդական արժէք կը ներկայացնեն զուիցերիական, պելժիական եւ հոլանտական ճեղքերը: Գերմանիա զանոնք կ'օգտագործէ՝ փոխադրելու համար այն ապրանքները, զորս կը գնէ Ամերիկայէն եւ թրանզիթ կ'անցընէ Զուիցերիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի վրայով: Այդ ապրանքները եւս ենթակայ են բրիտանական - ֆրանսական հսկողութեան:

Պաշարման ենթակայ են ոչ միայն ապրանքները, այլեւ օտար թղթադրամները: Գերմանիա պէտք ունի օտար թղթադրամի, վճարելու համար իր գնումները արտասահմանի մէջ: Ասոր է որ կը ջանան արգելք ըլլալ Դաշնակիցները:

Շնորհիւ իր դիրքին, Գերմանիա մասամբ կը յաջողի մաքսանենգութիւն ընել՝ օգտուելով պաշարման ճեղքերէն: Այսուհանդերձ, հսկիչը հետզհետէ կը խստանայ՝ մեծ վնաս պատճառելով գերմանական տնտեսութեան: Դէչ - աղէկ Գերմանիա կրնայ օգտուիլ այդ ճեղքերէն, քանի սկսած չեն մեծ յարձակողականները, անգամ մը որ սակայն պատերազմական սպառիչ գործողութիւնները սկսին, դժուար թէ կարենայ ապրուիլ ճեղքերէն ստացած փշրանքներով, ըլլայ երկաթ կամ քարիւղ, պարէն կամ նախանիւթ:

Այդ օրն է որ պիտի խեղդուի Գերմանիոյ երկինքը»:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Մեծ Եղեռնի նահատակներու հոգեհանգիստը պիտի կատարուի այս Կիրակի, 21 ապրիլ, 15, Rue Jean Goujon: Սկիզբ պատարագի (երգեհոնով) ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Հայազգի Պ. Ղազար Վէմեան պատրաստակամութիւն կը յայտնէ տասը օր հիւրընկալելու արձակուրդ ստացած զինուորներ: Հասցէ. — 1, Rue Etienne Dolet, Ste. Marthe:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

× Հինգ հայ զինուորներ

Երբ Ամիէն կը գտնուէին, իրենց ընկերներուն ղրկուած «Յառաջ»ը կարդալով կը հետեւէին հայկական կեանքին եւ քաղաքական դէպքերու: Հիմա բոլորովին զրկուած են հայկական թերթէ: Կը խնդրեն «Յառաջ» մը ղրկել, որպէսզի բոլորովին կտրուած չըլլան արտաքին կեանքէն: (ԽՄԲ. — Կը ղրկուի): — Իրենց նոր վայրին մէջ ալ անոնք կը վայելեն սպաներու եւ Ֆրանսացի ընկերներու բարեացակամութիւնը: Ոչ մէկ այլամերժութիւն, որմէ այնքան կը տառապէին քաղաքային կեանքի մէջ: — Ա. Աճ.

× Անցորդ մը կը պատմէ. — Ընդհ. զօրաշարժի 14րդ օրը Կէնկան փոխադրած էին մօտ 40 հայ զինուորներ: Մէկ ամիս մարզուելէ վերջ, միայն չորս Հայեր մնացին իբրեւ օժանդակ, իսկ միւսները փոխադրուեցան Բուրժ: Առաջիններէն Յակոբ (Վիէն) առեն մը հիւանդանոցի դարմանատուններուն հետեւելէ վերջ, կը ծառայէր հրամանատարի մը գրասենեակին մէջ, յետոյ փոխադրուեցաւ Բուրժ, ուր մէկուկէս ամիս մնաց իր ընկերներուն հետ: Այնուհետեւ նոր կարգադրութիւն մը եղաւ. — Անոնք որ 1926ի զօրադասէն վեր էին, մնացին Բուրժ, իսկ միւսները ղրկուեցան Կէնկան: Յետոյ նորէն իրարմէ բաժնեցին, անոնք որ 1933ի զօրադասէն վար էին, մնացին այդ քաղաքը, իսկ անոնք որ վեր էին, այսինքն 27 տարեկանէն վար, հինգ հոգի, փոխադրուեցան անյայտ վայր մը: Ասոնք են Պօղոս Օհաննեան, Վահէ Սիմոնեան եւ Երկաթեան՝ Մարսէյլէն, մէկը՝ Իսի լէ Մուլինոյէն, միւսն ալ Վիէննէն, ինչպէս ըսի: Իրենց գացած նոր վայրին մէջ աւելի դժուար է աշխատանքը, բայց կը վարժուին: Կը խնդրեն թերթ ղրկել, ինչպէս կը ստանային իրենց գացած բոլոր վայրերուն մէջ: — Յակոբ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Զինուորներու համար

Տէսին 14 ապրիլ (Յառաջ). — Տէսինի զինուորներու օգնութեան գործը կանոնաւորելու եւ մշտական դարձնելու համար, տեղական մարմինը հաստատած է նուիրատուութեան տետրակ մը 12 սինակէ բաղկացած: Այս տետրակը պիտի բաժնուի քաղաքին մէջ, որպէսզի ամէն ամիս եղած նուէրները արձանագրուին եւ ստորագրուին, Հայերուս բաժինը ձրգուած է մեր ներկայացուցիչ ընկեր Ս. Առաքելեանի:

Գաղութին ուշադրութեան յանձնելով այս կարգադրութիւնը, կոչ մը կ'ընենք բոլորին ալ որ երբ իրենց կը ներկայանայ մեր ներկայացուցիչը, սիրայօժար կատարեն իրենց պարտականութիւնը: Նուիրատուութիւնը կամաւոր է, բայց եւ այնպէս կը յուսանք թէ մենք Հայերս ետ պիտի չմնանք տեղացիներէն:

*** Ընդհանուր զօրակոչի առեն դրօշի տակ կանչուածներէն երկու հոգի, ընկեր Մ. Գրիգորեան եւ Աբրահամ Շաքարեան ետ վերադարձուեցան 4ական զաւակ ունենալով: Իսկ երկու հոգի ալ՝ Կարապետ Քէօշկէրեան եւ Վահան Տօնիկեան, որոնք նախապէս քննուած էին, նորէն բժշկական քննութեան ենթարկուելով, օժանդակ համարուեցան եւ պիտի մեկնին ուղղակի Կրընոպլը: — Վեհունի

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէն, 14 ապրիլ (Յառաջ) — Այսօր, կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, կօշիկի գործատիրոջ սրահին մէջ տօնեցինք Ապրիլ 11/24ի 25րդ տարեդարձը, կազմակերպութեամբ Հ. Կ. եւ Մ. Միութեան, եւ մասնաւոր արտօնութեամբը զինուորական իշխանութեան:

Ինչպէս անցեալ ձեռնարկին, այս անգամ ալ գաղութէն հազիւ յիսնեակ մը հանդիսականներ կային սրահին մէջ:

Մեր հայրենակիցներու անտարբերութիւնը նման ձեռնարկներու՝ մանաւանդ այս նուիրական օրուան առթիւ, մեզի այն եզրակացութեան կը բերէ թէ, այս օրուան — պատերազմին — կը սպասէին, որպէսզի ցոյց տան իբրեւ պատրուակ... Խղճալի է այս վիճակը:

Համեստ սրահ մը զինուած էր իբրեւ խորհրդանշան, զարդարուած՝ կանանչ ճիւղերով, ծաղիկներով ու հայկական եռագոյնով: Ներկայ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներէն խմբակ մը, փոխ - խմբապետ՝ Գ. Պարոնեանի հետ միասին, որոնք պատուոյ կեցած էին սրահին երկու կողմերը, զոյգ - զոյգ:

Նախ երգուեցաւ «Ո՛վ մեծասքանչ»ը, յետոյ բացումը կատարեց Միութեան անդամներէն Յ. Ուզունեան, յիշելով օրուան իմաստը եւ, մեղադրելով գաղութին անտարբերութիւնը: Աւելի պատշաճի արտասանութիւններ ըրին նորահաս սերունդէն՝ Ր. Ուզունեան, Ա. Լուսարեւեան, Ս. Արզումանեան եւ Կ. Կարապետեան:

Կարճ բանախօսութիւն մը ըրաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահը՝ Հ. Կ. Տէրմոյեան եւ յիշելով Մեծ Եղեռնէն քանի մը կարեւոր դրուագներ, յորդորեց ամուր պահել մեր հաւատքը հայ ժողովուրդին ու հայրենիքին ապագային համար:

Հանդէսը փակուեցաւ «Հիմի՞ էլ լռենք» խմբերգով, նորահաս սերունդին կողմէ: Ժամը 4ին սրահէն մեկնեցանք, մեր նահատակներու յիշատակը թարմացնելով մեր սիրտերուն մէջ: — Գալէ

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Պատրաստութիւններ Պալքաններու մէջ

«Թայմզ» հետեւեալ նշանակալից խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ.

— «Պալքանեան երկիրները Լեհաստանէն եւ պալթեան երկիրներէն վերջ ամէնէն աւելի վտանգուած են: Առանց Դանուբի ճամբով եղած արտածումները իր ձեռքն ունենալու Գերմանիա չի կրնար յաջողութեամբ շարունակել պատերազմը: Հետեւաբար վստահ կարելի ըլլալ թէ թշնամին պիտի օգտուի Դաշնակիցներու ռազմավարական ամենափոքր սխալէն, սեղմելու համար իր ճնշումը դանուբեան երկիրներուն վրայ, խոստումներով, սպառնալիքներով եւ պարզապէս նախայարձակ ըլլալով»:

Պաշտպանողական օրկանը կ'եզրակացնէ թէ պալքանեան երկիրները Դաշնակիցներուն համակիր են տարբեր աստիճաններով, բայց երբեք կարելի պիտի չըլլայ կատարեալ գործակցութիւն մը ապահովել, եթէ անոնք շարունակ Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի եւ Նորվեկիոյ ճակատագրին ենթարկուելու վախն ունենան: «Անօգուտ է այդ երկիրներուն համաձայնութիւններ առաջարկել կարճ պայմանաժամերով, իրենց արտադրութիւնները գնելու համար, եթէ ի վերջոյ պիտի իյնեն գերմանական շուկային մէջ»:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արտաքին նախարարը, համախորհուրդ ֆրանսական կառավարութեան հետ, ճշգրիտ եւ լրիւ տեղեկութիւններ եւ կարծիքներ քաղած է Թուրքիոյ եւ Պալքաններու բրիտանական դեսպաններէն, որոնք Լոնտոն կը գտնուին: Բացարձակապէս գաղտնի կը պահուի ամէն բան, այնպէս որ յայտնի չէ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա ի՛նչ նոր քաղաքականութեան պիտի հետեւին Պալքաններու մէջ:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ. — Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (230րդ օր). — Զեկոյց թիւ 451, ապրիլ 16, առաւօտ. — Ոչ մէկ կարեւոր դէպք գիշերուան ընթացքին: — Զեկոյց թիւ 452, իրիկուն. — Ճակատի մէկ մասին վրայ, որ կը գտնուի անգլիական զօրքին ձեռքը, թշնամին յարձակում գործեց հրետաձգութեամբ: Յարձակումը ետ մղուեցաւ եւ թշնամին զգալի կորուստներ կրեց: Սարի շրջանին մէջ, մեր հրետանին կրակեց թշնամի կազմակերպութեանց վրայ: Գործունէութիւն մեր հետազօտիչ խումբերուն կողմէ Վոժի արեւելեան կողմը:

200.000 ԼԵՀԵՐ աքսորուած են Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ գրաւած հողերէն, համաձայն Փարիզ հասած լուրերու: Մարտ 9էն հարիւր կառախումբեր մեկնած են Լէմպէրկէն եւ ուրիշ վայրերէ, փոխադրելով այս տարագիրները: Խորհրդային իշխանութիւնը այս թշուառները ցրուած է Տոնի հարաւային աւազանին, հարաւային Ռուսիոյ շրջաններուն եւ Արխանկէլի անտառներուն մէջ, մինչեւ Թուրքեստան: Փոխադրութիւնը տեւած է երեք շաբաթ եւ հազարաւորներ մեռած են, ինչպէս կը հաղորդէ լեհական գործակալութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ տխրահռչակ արարած մը, Յովհ. Շահին Գայա (Փափազեան), որ քանի մը տարի առաջ բռնի գրաւած էր Ղալաթիոյ եկեղեցին եւ Կեդր. վարժարանը, բանտարկուած է վերջապէս: Խվզաֆի վարչութիւնը այս խաչագողին հաշիւները քննելով, կարեւոր զեղծում մը երեւան հանած էր: Այս առթիւ զանազան հայրենակիցներու դէմ անուանարկութիւններ ըրած ըլլալով, ենթակաները դատ բացին եւ դատարանը բանտարկութեան պատիժ սահմանեց: Շահին Գայա վերաքննութեան դիմած էր, բայց վճռաբեկ ատեանը հաստատած ըլլալով բանտարկութիւնը, այժմ կը կրէ իր պատիժը: Անշուշտ օր մըն ալ կարգը Դաւիթ Երզնկացի Սամուէլեանին կուգայ, (միակ «մեծիթէվէլլի» Բերայի ազգ. հարստութեանց....):

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ բանտարկուեցան շատ մը օտարականներ: Պատճառները գաղտնի կը պահուին, «ի շահ ազգ. պաշտպանութեան»:

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը իր մօտ հրաւիրելով հոլանտական դեսպանը, բացատրութիւններ պահանջեց արեւելեան Հնդկաստանի մասին: Ճափոն կը կասկածի թէ պատերազմական գործողութիւններ պիտի կատարուին այդ շրջանին մէջ ալ: Թոքիոյի մէջ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին այս մասին, որովհետեւ այդ շրջանը սերտ կապ ունի Ճափոնի տնտեսական շահերուն հետ:

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 19 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 19 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4327

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ

Քաղաքական դէպքերու եւ չնդալից լուրերու ժխորին մէջ, նորէն աչքի կը զարնէ ընդհանուր թուլութիւն մը՝ հայկական ճակատին վրայ։

Ինչ որ կ'արձանագրենք իբրեւ գործունէութիւն, Փարիզի թէ գաւառի մէջ, շատ վար կը մնայ օրուան պահանջներուն ծանրութենէն։

Այո, պակաս չեն բարենշան շարժումներ եւ ձեռնարկներ, այս կամ այն հայաշատ քաղաքին մէջ։ Բայց, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, շատ աղօտ է պատկերը։

Թմրութիւն մը, տեսակ մը վհատութիւն իր դեղին փոշին ցաներ է մեր տարագիր բազմութեանց վրայ։

Կը թուի թէ ամէնէն գործօն տարրերն ալ, իրենց սովորական աշխատանքէն վերջը, օրը իրիկուն կ'ընեն կա՛մ հէքեաթ պատմելով, եւ կամ քաղաքական տեսութիւններ պարզելով։

Անշուշտ բոլորս ալ պարտաւոր ենք հետեւիլ կացութեան ելեւէջներուն, որոնց վերջնական ելքէն կախում ունի նաեւ մեր վիճակը։

Բայց, ի՞նչպէս կարելի է դիմանալ օրուան փոթորիկներուն, երբ երեսի վրայ ձգեր ես քու երդիքդ եւ ածուդ, երկուքն ալ տարուբեր՝ օրուան հովերէն։

Գիւղն եւ հասցէ պահանջեցինք ամիսներով — տարիներո՛վ — վարելու համար այս բազմապահանջ դաղութը։

Մեզի պատասխանեցին թէ օրկաններ կան արդէն,— Գաղթականաց Յանձնաժողով, զոյգ Օֆիսներ եւն.։

Կրնայինք օրերով գրել, հաստատելու համար թէ այս երեք օրկանները մասնիկներն են ամբողջութեան մը, բանուկ մեքենայի մը որ դժբախտաբար կը պակսի։

Երեք համանման հաստատութիւններ պահել՝ չի նշանակեր վարել, ուղղութիւն տալ, օրը օրին դիմաւորել եւ լուծել այնքան բարդ եւ տեւողական պահանջներ։

Մնաց որ, մեզի համար պաղտնիք չէ այդ երեք օրկաններուն բովանդակութիւնը։ Մանաւանդ անոնց գործունէութեան եղանակը։

Եթէ «անավարի»ն շատ ծանր կուգայ, պէտք ըսէինք թէ պատահական է այդ գործունէութիւնը։

Ուրիշ խօսքով, ոչ որոշ ուղեգիծ, ոչ պատասխանատուութեանց սահմանում, ոչ ալ գործօն, հետեւողական աշխատանք։ Օր մը կ'աշխուժանան, շաբաթներով կը թմրին, կամ կը գոհանան առօրեայ գործառնութիւններով։

Ահա նոր օրկան մը եւս,— Ֆրանքօ-Հայկական Միութիւնը, որուն կ'անդամակցին նաեւ ազգ. մարմիններու պատասխանատու վարիչները։

Երեւոյթները ցոյց կուտան թէ այս՝ Միութիւնը հետզհետէ աւելի կը մօտենայ բուն հայկական կեանքին, թերեւս ալ ուղղութիւն կուտայ, երբ միւսները անհատներու վրայ կը ձգեն այնքան հոգեր։

Ինչո՞ւ դժուար կը թուի իրար լրացնել մէկ շէնքի մէջ, քանի որ բարեացակամութիւն չի պակսիր երկու կողմէն ալ։

«Քիչ գրո՛յս շատ իմացիր»,— պիտի ըսէր պապիկը։— Շ.

Թուրքիա կը հետապնդէ գերման գործակալները

«Փարի - Սուար»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պոլսէն.— Ինչպէս Պալքաններու բոլոր խոցելի կեդրոններուն, Պոլսոյ մէջ ալ Գերմանները բազմամարդ եւ գործօն գաղութ մը կը կազմեն։ Անշուշտ անոնք հոս չեն յոխորտար ինչպէս պալքանեան կարգ մը մայրաքաղաքներու մէջ։ Անոնք գիտեն որ Թուրք ոստիկանութեան հետ կատակ չըլլար։ Այդ ոստիկանութիւնը ատեն ատեն շարք մը արտաքսումներ կը կատարէ, ջլատելով Կէսթափոյի եւ ուրիշ լրտեսական դիմակաւոր օրկաններու կողմէ սարքուած կազմակերպութիւնները։ Բայց այս միջոցները բաւական չեն համարուիր եւ թերթերը, մասնաւորապէս Նորվեկիոյ դէպքէն ի վեր, կը պահանջեն աւելի կորովի միջոցներ ձեռք առնել հիթլէրական գործակալներուն դէմ։ Կը բաւէ այցելել Պոլսոյ կարգ մը շրջանակները, հաստատելու համար թէ գերմանական քարոզութիւնը չէ դադրած այստեղ, քարոզութիւն մը որուն հզօրապէս կ'աջակցին, քանի մը օրէ ի վեր ուրիշ օրկաններ։ Օրինակ, Պոլսոյ գերմանական օրկանին՝ «Թիւրքիշէ Փոսթ»ի խափանումէն ի վեր, Գերմանիոյ համար քարոզութիւնը աւելի քան երբեք սաստկացած է «Պէյօղլու» թերթին մէջ, որ յայտնապէս կ'օգտուի արդէն իտալական դեսպանատան աջակցութենէն։

Քանի մը օրէ ի վեր, քարոզչական աշխատանքը այնքան աշխուժացած է որ կը յիշեցնէ Նորվեկիոյ արշաւանքին նախընթաց օրերը։ Այս առթիւ սուտ լուրեր ալ կը տարածեն, միտքերը պղտորելու համար։ Թուրքերը չեն աղդուիր, բայց գիտել կուտան թէ Նորվեկիա արշաւելէ առաջ, Գերմանները կ'առարկէին թէ Դաշնակիցները պատրաստուած էին զօրք հանելու հոն։ Այս պարագան եւ Իտալիայէն հասած լուրերը մտածել եւ գործել կուտան իրենց։

Աւելի քան երբեք, Թուրքիա կորովի դիրք մը բռնած է Գերմանիոյ դէմ, եւ կը հրաւիրէ Պալքանցիները որ միանան, զինակցին։ Հիւսէյին Ճահիտ կը գրէ.

— «Պալքանցիներուն համար հասած է ժամանակը որոշում տալու։ Չէզոքութիւնը, կանոնական յարաբերութիւնները, ոչ - յարձակման դաշինքները արժէք չունին։ Մենք միայն մեր զինուորական ուժին պէտք է վստահինք։ Աւելի քան երբեք ժամանակն է գլուխ հանելու մեր միութիւնը։ Եթէ յաջողինք, անանցանելի պատուար մը կազմած պիտի ըլլանք»։

Բոլոր թերթերն ալ այս լեզուն կը գործածեն, իսկ կառավարութիւնը կը գործէ եւ այժմէն իսկ միջոցներ ձեռք կ'առնէ, որ եւ է անակնկալ դիմաւորելու համար, ներսէն թէ դուրսէն։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցն ալ կը հաստատէ թէ Թուրքիա կատարեալ հաւատք ունի Դաշնակիցներու յաղթանակին վրայ, որ իր իսկ յաղթանակն է։ Թուրք թերթերը խոշոր խորագիրներով կ'աւետեն բրիտանական տորմիղին յաղթութիւնները Նորվեկիոյ մէջ։

*** Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային տորմիղը ռազմափորձեր կը կատարէ Սեւ ծովու մէջ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՄԱՐՏ ԵՒ ԲՈՒՌՆ ԿՌՈՒՆԵՐ ՑԱՄԱՔԻ ՎՐԱՅ

Նորվեկիոյ սպարապետութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ Գերմանները գրաւած են չորս երկաթուղիներ, բայց անընդհատ կը հետապնդուին հիւսիսի եւ հարաւի մէջ, նորվեկեան զօրախումբերու կողմէ։

Բրիտանական ուժերը կը շարունակեն յարձակումներ կատարել ծովէն, օդէն եւ ցամաքէն։ Մարտանաւերը նորէն կրակ տեղացին Սթավանկէրի վրայ, գործակցութեամբ օդանաւերու։ Այս գործողութեանց նպատակն է անդործածելի դարձնել Նորվեկիոյ այդ կարեւոր նաւահանգիստը եւ օդակայանը։ Բրիտանական ռմբաձիգ օդանաւերը գիշերանց յարձակեցան Թրոնտեէմի օդակայանին վրայ, Սթավանկէրէն 350 մղոն դէպի հիւսիս։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ յարձակումը մեծ վնասներ պատճառեց Գերմաններու կողմէ հաստատուած օդակայանին։ Սթավանկէրի յարձակման ատեն գերմանական ռումբ մը զարնուեցաւ անգլիական յածանաւի մը։ Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ թէ մարտանաւերը վիրաւորած ատեն յածանաւ մը զարնուեցաւ գերմանական ռումբէ մը եւ որոշ վնասներ կրեց, բայց կրցաւ իր ճամբան շարունակել դէպի նաւակայանը։

Թրոնտեէմի դէմ կատարուած յարձակումը կապ ունի ցամաքային գործողութեանց հետ։ Գերմանները կը փորձեն երկարաձգել իրենց գիծը դէպի շուէտական սահմանագլուխ։

Նարվիքի մասին հասած լուրերը հակասական են։ Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ցամաք ելած զինուորները տեղաւորուած են Նարվիքի վարի մասին մէջ, բուռն կռիւներէ վերջ որ տեւած են ամբողջ օրը։ Անգլիացիները կը ջանան դէպի ձիւնապատ լեռները քշել Գերմանները, հեռացնելով երկաթուղիէն։ Ուրիշ լուրի մը համաձայն 2—3000 գերման զինուորներ դիրք բռնած են Նարվիքի արեւմտեան կողմը եւ կայարանին մէջ։ Անգլիական հրետանին կը սպառնայ իրենց նահանջի գծին։

Սթօքհոլմէն կը հաղորդեն թէ Գերմանները ամբողջ մէկ շաբաթ կռուելէ վերջը Նորվեկիացիներու յամառ դիմադրութեան դէմ, գրաւեցին Նարվիքի երկաթուղին, մինչեւ շուէտական սահմանագլուխ։ Նորվեկեան զօրքին մէկ մասը Շուէտ անցաւ, բայց ուրիշ զինուորներ օգնութեան հասան եւ կռիւները կը շարունակուին։ Գերմանական օդանաւերը կը շարունակեն զինուոր իջեցնել։ Այս օդանաւերուն մեծ մասը Տանիմարքայէն կուգայ։ Գերմանները ուրիշ յառաջխաղացութիւններ ալ կատարած են։

Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան Նարվիքի ներսերը, անգլիական եւ գերմանական զինուորներուն միջեւ։ Փախստականներու պատմութեանց համաձայն, Գերմանները յաջողած են Նորվեկիացիները քշել այն բարձունքներէն որ կ'իշխեն Նարվիքի վրայ։ Անգլիացիները կը ջանան քաղաքէն քշել Գերմանները։ Նորվեկիացիները քաշուեցան երբ Գերմանները Նարվիքի իրենց զօրքին մեծագոյն մասը թափեցին ճակատամարտին մէջ, ծանր կորուստներ կրելով։ Այսպէս վերջացած կ'ըլլայ Նորվեկիացիներու գործը այս ճակատին վրայ։ Անոնք ամբողջ մէկ շաբաթ անշարժութեան դատապարտեցին գերման զօրքը, մինչեւ որ անգլիական մարտանաւերը ոչնչացուցին գերմանական թորփիլանաւերը։ Նորվեկիացիները Շուէտ դացող երկաթուղին քանդեցին քանի մը կէտերու վրայ, որպէսզի Գերմանները չկարենան զօրք եւ պաշար փոխադրել։ Ի վերջոյ ստիպուեցան Գերմաններուն ձգել սառուցեալ եւ ամայի տարածութիւն մը։ Այս ճակատին վրայ գործող Գերմանները մեծ մասով Աւստրիացիներ կամ Թիրոլցիներ են, վարժ՝ լեռնային կռիւներու։ Ականատեսներ ջերմապէս կը գնահատեն Նորվեկիացիներու հերոսական պայքարը գերազանց ուժերու առջեւ։ Գերման զինուորներէն անոնք որ Շուէտ անցած են, զինաթափ կ'ըլլան։

*** Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 17ին (Ն. Ե. Հ.).— Նորվեկիոյ մէջ ընդհանուր կացութիւնը ամրապնդուեցաւ օդնական ուժերու ժամանումով։ Նարվիքի շրջանին մէջ գերման զօրքը գրաւեց երկաթի փոխադրութեան գիծը, մինչեւ Շուէտի սահմանագլուխ։ Նորվեկեան զօրաբաժին մը, որ դիմադրած էր, ցիրուցան եղաւ, ծանր կորուստներ կրելով։ Մաս մը զինուորներ գերի բռնուեցան եւ մնացեալները շուէտական սահմանագլուխը փախան։ Հարշթատի մէջ, Նարվիքէն 37 մղոն հեռու, թշնամին յաջողեցաւ զինուոր հանել։ Զօրք ցամաք հանելու փորձեր կատարուեցան Նարվիքի անմիջական շրջակաները։ Թրոնտեէմի շրջանին մէջ գերման զօրքը հասաւ Շուէտի սահմանագլուխը եւ գրաւեց երկաթուղին։ Պէրկէնի շրջանին մէջ օրը հանդարտ անցաւ։ Սթավանկէրի շրջանին մէջ թշնամին օդանաւային նոր յարձակումներ փորձեց ապրիլ 15ի եւ 16ի գիշերը, բայց չյաջողեցաւ որ եւ է վնաս հասցնել զինուորական դիրքերուն։ Քրիսթիանսանտի գերման զօրքը նորվեկեան երկու մարտկոցներ եւս գրաւեց։ Գերմանական տարածումը կը շարունակուի Օսլոյի շրջանին մէջ։ Երկաթուղին վերահաստատուած է Օսլոյէն մինչեւ Շուէտի սահմանագլուխը։ Ապրիլ 16ին գերման ջոկատ մը գրաւեց Քոնկսվինկէրը եւ շարունակեց յառաջ խաղալ դէպի հիւսիս։ Գերմանական տորմիղը զինուոր եւ պաշար փոխադրած է Նորվեկիոյ նաւահանգիստները։ Ծովեզերեայ մարտկոցները պատրաստ են գործելու, ամրութեանց կառուցման համար։ Նարվիքի պաշտպանութեան մէջ հերոսաբար ինկաւ թորփիլանաւերու հրամանատարը, Պոնթէ, կռուելով անգլիական գերազանց ուժերու դէմ։ Վնասուած կամ անգործութեան դատապարտուած թորփիլանաւերու նաւաղներուն մօտ 2)3ը, որոնց ռազմանիւթը սպառած էր, եկան աւելցան Նարվիքի զօրքին վրայ։

** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ «Թիսլ» սուզանաւը, որ կը գործէր Հիւսիսային ծովուն մէջ, շատ ուշացած է եւ կորսուած պէտք է համարուի։ Սուզանաւը ունէր 1090 թոն տարողութիւն եւ 53 նաւաստի։ Շինուած էր 1938ին, 1.400.000 տոլար ծախքով։ Ասով Անգլիա կորսնցուցած կ'ըլլայ իր 57 սուզանաւերէն հինգը, անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր։ Լոնտոնի թերթերը կ'ըսեն թէ Գերմանիա կորսնցուցած ըլլալու է իր 70 սուզանաւերէն 60ը։

*** Զուիցերիական թերթերը կը գրեն թէ գերմանական զրահապատ ինքնաշարժներ սրընթաց արշաւելով, մօտեցեր են նորվեկեան գիծերուն, գերի բռնելու համար Հաքոն թագաւորը, ողջ կամ մեռած, ինչպէս հրամայած էր սպարապետը։ Ձեռնարկը բոլորովին ձախողեր է։ Նորվեկեան զինուորները բռնելով ինքնաշարժները, սպաններ կամ գերի բռներ են գերման զինուորները։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Նոր անակնկա՞լ մը կը սպասուի

»»» · «««

Տեղական թերթերը կը շարունակեն վրդովիչ լուրեր հրատարակել Պալքաններու կացութեան մասին, յիշելով շարք մը կասկածելի երեւոյթներ։

Այսպէս, ուշադրութիւն գրաւած է բազմաթիւ գերման շրջիկներու ժամանումը Եուկոսլաւիա եւ Պուլկարիա։ Ասոնք թէեւ քաղաքային հագուստ հագած են, բայց լուրջ կասկածներ կը ներշնչեն, քանի որ Նորվեկիոյ եւ Տանիմարքայի մէջ ալ այդպէս եղաւ։ Միւս կողմէ, կը հաւաստեն թէ Գերմանները կարեւոր ուժեր կը համախմբեն Քարենթիոյ սահմանին վրայ։ Միեւնոյն ատեն Իտալիա զինուորական միջոցներ ձեռք առած է Թրիէսթէի, Ֆիումէի եւ Ալպանիոյ մէջ, Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ։ Պարի արգիլեալ գօտի հռչակուած է։

Առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ Իտալիոյ մէջ թշնամական ցոյցեր կատարուած են Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ, մանաւանդ Հռոմի եւ Միլանի մէջ, բայց անմիջապէս հերքուեցան այս լուրերը։

Պելկրատի թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, խափանելու համար կասկածելի օտարականներու գործունէութիւնը։ Բնակութեան արտօնագիրները պիտի նորոգուին միայն այն օտարականներուն համար որ կրնան ապացուցանել թէ ստիպուած են մնալ։ Ճամբորդութեան մասին ալ սահմանափակումներ պիտի հաստատուին։

Հունգարիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց նացիներուն թէ պիտի լուծէ երեսփ. ժողովը, եթէ շարունակեն խանգարել ներքին միութիւնը, այս տագնապալի պահուն։ Հունգարիա ուշադրութեամբ կը հետեւի արտաքին դէպքերուն, մանաւանդ Ռումանիոյ դիրքին։ Կ'ըսուի թէ 450.000 հոգինոց ռուսական բանակ մը համախմբուած է Ռումանիոյ սահմանին վրայ, իսկ լեհական հողին վրայ կը գտնուին տասնեակ մը գերմանական զօրաբաժիններ։

Լոնտոնի թերթերը կը կարծեն թէ Գերմանիա նոր անակնկալ մը կը սարքէ, խզելու համար Դաշնակիցներու պաշարումը հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Հեռագրի մը համաձայն, Փէշթա հասած են 300 գերման երիտասարդներ, բոլորն ալ զինուորցու։ Բազմաթիւ գերման «շրջիկներ» կը հասնին նաեւ Ռումանիա։

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ զինուորական շարժումներ տեղի կ'ունենան Պուլկարիոյ մէջ։ Թուրքիա եւս տենդագին յառաջ կը տանի իր պատրաստութիւնները։ Իրազեկներ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ կացութիւնը կը բաղդատեն Տանիմարքայի եւ Նորվեկիոյ կացութեան հետ, դիտել տալով թէ Դանուբի ճամբան Գերմանիոյ համար այն է քարիւղի համար ինչ որ էր Նորվեկիոյ ծովը երկաթի համար։ Դաշնակիցները կը ջանան սահմանափակել Գերմանիոյ քարիւղի պաշարը, մեծ քանակութեամբ քարիւղ գնելով Ռումանիայէն։ Անգլիացիները գնած են նաեւ ռումանական բեռնատար նաւեր, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ քարիւղ փոխադրել։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կարծիքով, Դաշնակիցները տրամադիր են փակելու պաշարման ճեղքերը, եթէ նոյնիսկ Գերմանիա բուռն գործողութեան մը դիմէ, հակազդելու համար։ Մօտաւոր Արեւելքի դաշնակից բանակը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ այդպիսի պատահականութեան մը հանդէպ։ Հաւանական կը նկատուի գերմանական միացեալ գործողութիւն մը Ռումանիոյ մէջ, ներսէն թէ դուրսէն։ Եթէ Գերմանները վճռեն գործել Պալքաններու մէջ, պիտի ջանան թոյլ չտալ որ Ռումանացիները պայթեցնեն քարիւղի հորերը։

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՏՈՔԹ. ԿէՕՊԷԼՍ

Գերմանիոյ քարոզութեանց նախարարը ճառ մը խօսելով, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— «Առաջնորդը չուզեց այս պատերազմը, բայց վճռեց մինչեւ ծայրը տանիլ զայն, խուսափելու համար նոր Վերսայլէ մը որ կը պատրաստուի Գերմանիոյ դէմ, ինչպէս կը հաստատեն վերջերս հրատարակուած լեհական վաւերագիրները։ Ունեւոր պետութեանց ուրիշ մէկ նպատակն է տապալել հիթլէրականութիւնը։ Բայց գերման ժողովուրդը գիտէ որ այդ պետութիւնները իրենց դարաւոր գերակայութիւնը կրցած են պահել միայն շնորհիւ Գերմանիոյ ներքին անմիաբանութեան։ Ամէն Գերման գիտէ որ, Հիթլէրը գլխէն ի զատ պատրուակին տակ, գերման ժողովուրդն է որ կ'ուզեն զարնել. ուստի այս պատերազմը իսկապէս ժողովրդական պատերազմ մըն է։ Չէմպըրլէն ի զուր ներքին յեղափոխութեան մը կը սպասէ և եթէ այս յեղափոխութիւնը պայման է անգլիական յաղթանակին համար, այդ յաղթանակը ինքնին ջուրը կ'իյնայ»։

Տոքթ. Կէօպէլս յետոյ փառաբանելով նացիականութիւնը եւ բանակին զոհողութիւնները, եզրակացուց.

— «86 միլիոն Գերմաններ Առաջնորդին յառած են իրենց աչքերը։ Ոչ մէկ բան, ոչ մէկ մարդ կրնայ մեզ անջատել Առաջնորդէն։ Ճակատը պէտք է գիտնայ թէ թիկունքը կը կատարէ իր պարտականութիւնը։ Առաջնորդը կը կանչէ մեզ, գերման ժողովուրդը. մենք պիտի պատասխանենք իր կոչին, պիտի աշխատինք, պահելով մեր հաւատքը իր վրայ, եւ ի վերջոյ պիտի շահինք գերմանական յաղթանակը»։

*** Անգլիոյ աշխատաւորական անկախ կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Նշաններ կան թէ պատերազմը աւելի պիտի ծաւալի Եւրոպայի ուրիշ մասերուն վրայ, իրարու ետեւէ կործանումի եւ մահուան ենթարկելով փոքր ազգեր։ Կոչ կ'ուղղենք Անգլիոյ եւ միւս պատերազմիկ եւ չէզոք պետութեանց բանուորներուն որ պահանջեն դադրեցնել պատերազմը, քանի աւելի ծաւալած չէ աղէտը որ կը սպառնայ մարդկութեան։ Կը հրաւիրենք բոլոր երկիրներու բանուորները ոչ միայն զինադադար պահանջել, այլեւ ջանալ ապահովել խաղաղութիւն մը որ վերջ տայ աշխարհակալութեան եւ անկէ ծագած պատերազմներուն, հաստատելով ընկերվարական միջազգային տնտեսական կազմակերպութիւն մը որ աշխարհի հարստութիւնները բաժնէ համաձայն բոլոր ժողովուրդներու պէտքերուն»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը կազմած է «յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնն է ուսումնասիրել օտար երկիրներէ Ֆրանսա գաղթած աշխատաւորներու վերաբերեալ հարցերը»: Յանձնախումբին մաս կը կազմեն Էվրար, Սիքար եւ Լեվլիան:

Այս Յանձնախումբը պարբերաբար զեկոյցներ կը հրատարակէ «Փոփիւլէր»ի մէջ, տալով օտարականներու վերաբերեալ օրէնքներու ամփոփումը եւ վերջապէս կը տեղեկացնէ կառավարական ամէն կարգադրութիւն որով շահագրգռուած են օտարականները:

Առաջին զեկոյցը լոյս տեսաւ «Փոփիւլէր»ի Յունուար 27ի թիւին մէջ, — այդ զեկոյցով կը ներկայացուին այն բոլոր օրէնքները, որոնք հրատարակուած են անցեալ Սեպտեմբեր 1էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31, եւ կը վերաբերին օտարականներու ինքնութեան թուղթերուն, անոնց սակին, այդ սակը վճարելու պարտաւորութենէն զերծ անձերուն: Ժամանակին «Յառաջ» արձագանգ տուած է այդ օրէնքներուն:

Երկրորդ զեկոյցը լոյս տեսաւ «Փոփիւլէր»ի Ապրիլ 16ի թիւին մէջ, — այդ զեկոյցով կը ներկայացուին այն բոլոր օրէնքները, որոնք հրատարակուած են Յունուար 1էն մինչեւ Մարտ 31 եւ կը վերաբերին օտարականներու ինքնութեան թուղթերուն, անոնց սակին, օտար աշխատաւորներուն, նախկին լեգէոնականներուն եւ ռազմիկներուն, նորատաց հպատակութեան:

1.— Ինքնութեան թուղթերու մասին Պաշտօնաթերթը Յունուար 6ի թիւով հրատարակած է օրէնք մը, որ կը ճշդէ օտարականներու անձագլուխ վճարելիք սակը եւ այդ սակէն զերծ մնալու պայմանները: Նորութիւններ չկան մեզի համար: Շահագրգիռները կրնան մանրամասնութիւնները կարդալ Պաշտօնաթերթի այդ թիւէն զատ երեսփոխան Անտրէ Տիփոնի մէկ յօդուածին մէջ, գրուած յատկապէս այդ առթիւ՝ «Փոփիւլէր»ի Յունուար 28ի թիւին մէջ:

2.— Օտար աշխատաւորներու մասին Պաշտօնաթերթը Մարտ 13ի թիւով հրատարակած է օրէնք մը, որ կը հրահանգէ օտար բանուորներու համար ընկերային ապահովութեան Յանձնախումբեր կազմել իւրաքանչիւր նահանգի մէջ,— այդ Յանձնախումբին պաշտօնն է բարոյական եւ ի հարկին նիւթական օժանդակութիւն ընծայել օտար աշխատաւորներուն:

3.— Օտար ռազմիկներու մասին հրատարակուած օրէնքները կարելի է դասաւորել հետեւեալ ձեւով.—

Ա.— Դաշնակից ռազմիկներ, — այսպէս կը կոչուին լեհ եւ չեխ զինուորները: Արդ, Լեհերը եւ Չեխերը ենթակայ են պարտադիր զինուորական ծառայութեան, զոր պիտի կատարեն իրենց ազգային բանակներուն մէջ, որոնք կազմուած են ֆրանսական հողի վրայ:

Բ.— Հայրենազուրկներ եւ քաղաքական ապաստանեալներ,— այս դասակարգի օտարականներու զինուորական կացութիւնը ճշդուած է 1939 Ապրիլ 12ին եւ Յուլիս 20ին հրատարակուած օրէնքներով: Յետոյ, Սեպտեմբեր 4ին եւս հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որ կը ճշդէր կարգ մը մանրամասնութիւններ: Այս տարի Յունուար 13ին մշակուեցաւ նոր եւ շատ կարեւոր օրէնք մը, որ հրատարակուեցաւ Պաշտօնաթերթին Յունուար 18ի թիւին մէջ:

Բոլոր այդ օրէնքները թարգմանուեցան «Յառաջ»ի մէջ, բայց յիշողութիւնը թարմացնելու համար՝ ըսենք որ հայրենազուրկները (ինչպէս Հայերը) եւ քաղաքական ապաստանեալները, 20էն 48 տարեկան, ենթակայ են պարտադիր ծառայութիւններու իբրեւ փոխարինութիւն իրենց զինուորական պարտաւորութեանց: Թէ ինչ կարգի աշխատանքներ պիտի կատարեն, պատերազմի ընթացքին եւ որքան ժամանակ, այդ կէտերը պիտի ճշդուին ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան կողմէ մասնաւոր հրովարտակներով: Այսքանը միայն յայտնի է որ յատկապէս նման աշխատանքներու համար պիտի կազմուին բանակներ, որոնց մէջ պիտի տեղաւորուին հայրենազուրկները եւ քաղաքական ապաստանեալները՝ համաձայն իրենց կարողութիւններուն, վայելելով Ֆրանսացի զինուորին իրաւունքները: Պատերազմին սկիզբը հրապարակային հրաւէրի մը վրայ արձանագրուեցան այս դասակարգի օտարականները: Մոռցուածներու արձանագրութեան համար պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Ապրիլ 25: Գաւառի մէջ արդէն կատարուած է անոնց բժշկական քննութիւնը: Վերջին արձանագրութիւնները լրանալէ ետքը, Փարիզ եւ շրջակայքը բնակող օտարականները եւս բժշկական քննութենէ պիտի անցնին, եւ այնուհետեւ պիտի հրատարակուի հրովարտակը, որ պիտի ճշդէ անոնց կատարելիք աշխատանքը եւ ծառայութեան վայրը:

Աւելցնենք որ 20էն վար եւ 48էն վեր տարեկաններուն համար օրէնքը կը տրամադրէ կամաւորութիւնը:

Գ.— Կամաւորներ, — լեգէոններէն զատ գոյութիւն ունին Régiments de Marche de Volontaires Etrangers, որոնց մէջ կը ծառայեն օտար կամաւորները: Վերջերս հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որու համաձայն՝ անոնք, որ R. M. V. E.ի մէջ կը կատարեն իրենց զինուորական ծառայութիւնը, կրնան մտնել ուղղակի ֆրանսական բանակի մէջ, եթէ կը լրացնեն հետեւեալ պայմանները.— Հաստատել որ նուազագոյն տասը տարիէ ի վեր կը բնակին Ֆրանսայի մէջ, կամ հինգ տարիէ ի վեր կը բնակին Ֆրանսայի մէջ բայց ամուսնացած են Ֆրանսուհիի մը հետ, կամ Ֆրանսացի զաւակ ունին, կամ ֆրանսական վկայական ունին, կամ վերջապէս բանակին օգտակար մասնագիտութիւն մը ունին:

Կարեւոր պարագայ մը եւս այն, որ Պաշտօնաթերթին Յունուար 11ի թիւով հրատարակուած օրէնքի մը համաձայն՝ այն օտարականները, որոնք զինուորական աստիճան մը ունին, ստացած՝ օտար բանակի մէջ, կրնան նոյն աստիճանով ծառայել ֆրանսական բանակին մէջ,— աւելցնենք որ ատիկա իրաւունք մը չէ, այլ շնորհ մը որ կախում ունի զինուորական իշխանութեան գնահատութենէն:

4.— Թշնամի երկիրներու հպատակներուն մասին օրէնքին տրամադրութիւնները ծանօթ են արդէն: 17 տարեկանէն վեր բոլոր այրերը կ'արգելափակուին մասնաւոր կայաններու մէջ, բայց նոր օրէնք մը բարեացակամութիւն ցոյց կուտայ հանդէպ անոր որ, տակաւին 17 տարեկան, յանձն կ'առնէ կամաւոր զինուորագրուիլ,— այդ պարագային մինչեւ 18 տարեկան դառնալը կ'արձակուի կեդրոնացման կայանէն:

5.— Ֆրանսական հպատակութեան խնդրողներուն համար, մասնաւոր օրէնք մը կը հրահանգէ դիւրացնել եւ արագացնել ձեւակերպութիւնները, եթէ խնդրարկուն Ֆրանսայի երկրագործական մէկ շրջանին մէջ հաստատուած է եւ հողային աշխատանքի լծուած է նուազագոյն հինգ տարիէ ի վեր:

ՃԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ, 9 ապրիլ (յապաղած).— Սիրելի «Յառաջ», կիրակի է, կարծես զօրանոց չէ, այլ զբօսավայր մը: Զինուորները սանտրուած, ածիլուած, իրենց «աշխատանքի» հագուստները փոխած, կօշիկները ներկուած, երկու կամ երեք հոգի միասին շրջան կ'ընեն զօրանոցին հրապարակը: Ոմանք ալ ֆութպոլ եւ պասքէթ պոլ կը խաղան: Այս վերջինները անպայման կը սպասեն որ երկուշաբթի ըլլայ եւ զօրանոցը իր բնական վիճակը ստանայ: Սպաները եւ զինուորները, անոնք որ իրենց հերթը չէ զօրանոց մնալու, բոլորն ալ ազատ են:

Ծառի մը բունին կրթնած կը դիտեմ այս բոլորը եւ չեմ դիտեր ոչ մէկը, որովհետեւ մտքիս մէջ կարօտ մը կայ որ չեմ կրնար գտնել: Ինքնաբերաբար որբանոցը միտքս կուգայ, ուր կիրակի օրերը ազատ կ'ըլլայինք դասաւանդութենէ, ինչպէս հոս մարզանքփորձերէ: Այն ատեն պատանիներ էինք, ուսումով կը զինէին, ինչպէս եւ խաղով կը զօրացնէին: Իսկ այժմ զէնքով եւ մնացեալ կազմածներով:

— Կարօ, եկուր սինէմա երթանք: Ֆրանսացի ընկեր մըն ալ կ'առաջարկէ որ սրճարանը պլօթ մը խաղանք: Երկուքն ալ կը մերժեմ: Կը մտածեմ Հայերու սրճարանը երթալ, բայց այս աղուոր օդին եւ արեւին մեղք է ապականուած սրճարանը փակուիլ: Ուրեմն պէտք է տուն հանգչիլ, ձագուկներուս մօտ:

— «Յառաջ»ը տուր նայիմ, ի՞նչ նորութիւն կայ այսօր, կը ձայնէ ընկեր Գրիգորը: Կ'առաջարկեմ որ Ակումբ երթանք (Սընօն), թէեւ երկու ընկերներ են մնացած:— Մէկ մը սա «Յառաջ»ը հանէ վերջը կը խօսինք, ու կը թաղուի թերթի սիւնակներուն մէջ: Ահա ընկեր Ճիվանը, հայու «բարեւ ձեզ» եւ ձեռքի սեղմումը առած է, կը խլէ «Յառաջ»ը ընկերոջ ձեռքէն:

— Ընկեր Տօնէքեանը կ'ըսէ որ Սընօն երթանք:

— Լաւ կ'ըլլայ, ինքնաշարժս ալ զօրանոցին դրան առջեւն է, կը պատասխանէ միւս ընկերը:

Սընօն երթալու պատճառը ոչ մէկը չհարցուց, բայց ես գիտէի որ «Արարատ» Միութեան դպրոցի դասաւանդութիւն կար եւ աշակերտները պիտի տեսնէի:

Երեք ընկերներս ահա, երեկոյի «Բաբսեղ - Ծահպալ» ակումբն ենք: Երեք ամիս է որ ներս չէի մտած, պատէն կախուած նկարները զիս կը դիտեն, կարծես ըսել կ'ուզեն թէ ո՞ւր էն հանդէս - ներկայացում եւ խնջոյքները, երգերը…

«Արարատ» միութեան շրջանաւարտներէն երեքը, իրենց ուսուցչին զինուոր երթալէն ի վեր անբաժան ընկերուհիներ են դարձած եւ յաճախ կը թղթակցին իրենց ուսուցչին հետ: Կը հարցնեմ թէ ո՞հ են որ դասընթացքներու կը հետեւին:— Այո, կը պատասխանեն, — նախ մեր գիտցածը աւելի կը նորոգենք ու կը պատրաստուինք հանրային գործերու համար, եւ երբ մեր ուսուցիչը եւ զինուոր եղբայրները վերադառնան, նորէն հանդէս - ներկայացումներ կազմակերպելու համար մեծ դժուարութիւններու չեն հանդիպիր:

Փափաք կը յայտնեմ որ քանի մը հայկական կտորներ նուագեն: Օր. Շ. Քէնտիրեանը դաշնակին առջեւ նստած՝ օրիորդներ Ե. Վարդանեան եւ Մ. Բաբսեղեան երկու կողմերը կեցած կ'ընկերանան նուագին: «Ղարաբաղի Մելիքները»էն քանի մը կտորներ: Ականջը խօսի Ա. Գ. Մեսումենցին, օգոստոսի առաջին օրերուն եռանդով, իր ամբողջ հանգիստը զոհած էր որպէսզի «Ղարաբաղի Մելիքները» աւելի կոկէ եւ ձեւի բերէ, արդիական ըմբռնումով: Նախադասութիւններէն մաս մը չափածոյի վերածած եւ եղանակներ դաշնաւորած էր, ինչպէս եւ նախերգանքը, որոնց ունկնդրողը անպայման պահ մը հայրենի աշխարհ փոխադրուած պիտի զգայ ինքզինքը: Այս ներկայացումը ամբողջացուցած էր, սեպտեմբերին տալու համար, բայց պատերազմը … Կ'երգեն ու կը նուագեն «Ես իմ Հայաստանի», «Ուրին», «Ծիրանի ծառ», «Մշակ բանուոր» եւայլն, կարծես թէ մեր բացակայութեան աւետիսը աւելի մարզեր էր, որ այնքան անոյշ կուգան իրենց երգերը:

— Երգեցէք դուք, դարուն սոխակներ, երգեցէք հայ զինուորներուն համար, երգեցէք մեր քոյրերուն եւ մայրերուն համար, միշտ երգեցէք, հայկական երգը թող հնչէ բոլոր ականջներուն:

Հայկական երգը հալեցուցած էր կարօտս:— Կ. Տօնէքեան

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՓՈԽՈՒԻՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 4 ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», զինուորութենէ վերադառնալէս վերջը կը մտածէի թէ ինչ ձեւով կրնամ օգտակար ըլլալ քեզի, դուն որ անբաժան ընկերն ես հայ զինուորներուն: Ապրիլ 7ին, կիրակի Պ. Ե. Քէշիշեանի երախայրին մկրտութեան առթիւ, կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր, բոլոր սեղանները ճոխ հայկական ուտելիքներով: Պ. Բ. Տիպիտապեան եւ Պ.Կ.Չիփթճեան հարցուցին թէ կարելի չէ՞ պզտիկ հանգանակութիւն մը կատարել հայ զինուորներուն «Յառաջ» ղրկելու համար: Խօսքէն գործի անցանք, եւ հինգ վայրկեանի մէջ հաւաքուեցաւ 320 Ֆր., 200 ֆրանքը «Յառաջ» ղրկելու հայ զինուորներուն, իսկ 120 ֆրանքը Կապոյտ Խաչին, դարձեալ հայ զինուորներու օգնութեան համար:

Անհատական մասնակցողներուն անունները.— Բ. Տիպիտապեան, Կ. Չիփթճեան, Դ. Թորոսեան, Ա. Ուզուրլուեան, Յ. Արապեան, Ե. Քէշիշեան եւ անծանօթ մը 20ական, Կ. Սուքիասեան (զինուոր Վիէնէն), Ա. Սարգիսեան Օր. Թիւթիւնճեան, Վ. Աթմաճեան, Մ. Քէթէնճեան, Յ. Երկանեան, Աստուր Կիւրիւնեան, Շուքրիւ Գասպարեան, Օննիկ Կարապետեան, Գոնստանտին (Յոյն), Ճովաննելի (Իտալացի), Յովրիկ Թորոսեան, Յովհաննէս Անտոնեան, Պապիկեան քահանայ, Կարապետ Ֆէրահեան, Գաբրիէլ Տէյիրմէնճեան, Աւետիս Թորոսեան 10ական, Ղազարոս Գասպարեան (զինուոր), Թադէոս Ինճէեան (զինուոր) 5ական ֆրանք:

*** Այս կռուանքին առթիւ քանի մը հայ զինուորներ տեսայ (Ռօմանէն, մօտ 40 հոգի) որոնք իրենց տեղակալին զրկած էին, զինուորական տետրակներուն մէջ եղած «ոչ - հպատակ» արձանագրութեան համար: Բոլորին տետրակները հաւաքած եւ չորս շաբաթ վերջը նոր տետրակներ տուած են, ինչպէս ֆրանսացի զինուորներուն: Շատ ուրախ էին:—

Դ. Թորոսեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԵՐՈՍ ՕԴԱՉՈՒՆ

Ֆինլանտական պատերազմին մէջ հերոսացաւ հայ օդաչու մը, Կարէն Ազիզեանց, որ հրամանատարն էր օդային տորմիղի մը: Զօրամասին հրամանատարը Լէնինկրատէն հեռագիր մը ղրկեց Երեւան, հերոսին ծնողքին, շնորհաւորելու համար զանոնք եւ յայտնելու թէ իրենց զաւակը ստացած է ամէնէն մեծ շքանշանը՝ «մարտական կարմիր դրօշ»ով:

Խորհ. Միութեան մէջ հրատարակուող բազմաթիւ թերթեր, այս առթիւ, գովասանքի հիւսեցին հայ հերոսին:

Ռուսերէն թերթ մը, որմէ կը թարգմանէ «Խորհ. Հայաստան» (Փետրուար 24), երկար կը նկարագրէ հերոս Կարէնի թռիչքները եւ քաջութիւնը: Ամփոփելով կուտանք.

— Ձիւնափայլ եւ ազմկոտ առաւօտ մը: Օդանաւերուն մեքենաները կը դղրդան: Սպիտակ հողը կը սուրայ դաշտին վրայէն: Ընդհանուր շարժումին մէջ կը տեսնուի միջնահասակ, թեկնիկ, կաշիէ բաճկոնով մէկը, որ հանդարտօրէն կը քննէ իր մեքենան:

— Օդաչու Ազիզեանցն է, պարծանքով ցոյց կուտայ երիտասարդ տեղակալ մը:

— Պալթիկի առաջին ամպրոպը: Ազիզեանց ծնած է Հայաստանի մէջ: Տակաւին պատանի, կ'երազէր օդաչու դառնալ: Մեծ դժուարութեամբ կը յաջողի մտնել Թիֆլիսի օդանաւորդներու վարժարանը: Կ'աւարտէ եւ այնուհետեւ «կը բնակի օդին մէջ»: Տարունակ մարզանքներ, արկածալի թռիչքներ: Իր հմտութեան տակ կը մարզուին «սերունդներ»: Ֆինլանտայի պատերազմին՝ կը մտնէ Պալթեան նաւատորմին մէջ, եւ ամէն օր թռիչքներ ձիւնոտ երկինքն ի վեր, Թշնամիին հակաօդանաւային կրակին դէմ, բայց կը վերադառնայ անվնաս, անխոցելի, յարգելով հրահանգը, — «վերադարձ առանց ռումբի կամ փամփուշտի, բոլորը պարպել վերջ թշնամի ամրութիւններու վրայ»: Անգամ մը կը վերադառնայ կայան, բայց կայանի հրամանատարը կը տեսնէ որ Ազիզեանց չի կրնար գետին իջնել: Կ'իջնէ վար, կը մօտենայ գետնին, յանկարծ քիթը կը ցցէ վեր եւ կը կորսուի ամպերուն մէջ, դարձեալ կ'իջնէ, այս անգամ ուղղահայեաց, քիթը վար, սուրալով ու սուլելով, բայց յանկարծ նորէն կը նետուի վեր, կը շրջի մէկ թեւին վրայ, քթին վրայ: Վտանգաւորն հասած էր: Ի վերջոյ կ'իջնէ վար, մեծ ցնցումներով օդանաւը կը կեցնէ կայանին վրայ: Անվնաս վար կ'իջնէ Ազիզեանց իր խուցէն եւ կը բացատրէ որ յարձակման ենթարկուած ու վնասուած էր օդանաւը, այնպէս որ չէր կրնար էջք կատարել: Ստիպուած էր կամ օդանաւը ձգել երկինքին մէջ եւ վար իջնել անկարգելով, կամ իր կեանքը վտանգի մէջ դնել եւ փրկել օդանաւը: Կ'ընտրէ երկրորդ միջոցը եւ կը յաջողի:

Զինուորներու համար

Պ. Ներսէս Փափազեան 50 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու, փոխան ծաղկեպսակի, այրի տիկին ԱՐՄԻԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (Շաւիլ) մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վարդանոյշ Գաշըրդճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Գաշըրդճեան, Պ. Ստեփան Գաշըրդճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, որդւոյն, եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՇԸՐԴՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Փարիզի Ս. Յով. Մկր. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Մեծ Եղեռնի նահատակներու հոգեհանգիստը պիտի կատարուի այս Կիրակի, 21 ապրիլ, 15, Rue Jean Goujon: Սկիզբ պատարագի (երգեհոնով) ժամը 10ին:

UNION FRANCO - ARMÉNIENNE

PERMANENCE

8, Rue Bossuet (10)

Mr. André FAILLET, Vice Président Délégué, reçoit le Lundi, de 18 h. à 19 h. 30:

M. SAGHERIAN, Président de la Commission de Propagande, reçoit les Mercredis et Vendredis, de 17 h. 30 à 19 h. 30 :

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Քոփէնհակի բրիտանական դեսպանատունը յաջողած է գերմանական գրաւումէն մէկ օր առաջ փճացնել ծածկագիրները եւ ուրիշ կարեւոր թուղթեր: Անգլիական, ֆրանսական եւ լեհական դեսպանատուններու եւ հիւպատոսարաններու 152 անդամները սահմանը անցնելով Փարիզ եւ Լոնտոն հասան: Ասոնց պատմութեան համաձայն, Գերմանները անցեալ երեքշաբթի օր ձերբակալած են անգլիական դեսպանատան պաշտօնեաները եւ անոնց կիները, նոյնիսկ մէկուն ձեռնակապ են անցուցած, բողոքած ըլլալով, յետոյ Քոփէնհակի մէկ բանտը առաջնորդած են գարեջուրի կառքերով եւն.: Քննութենէն վերջը գերմանական իշխանութիւնը ներողութիւն խնդրած է:

*** «Տէյլի Թէլէկրաֆ» մասնաւոր թղթակիցը կը պատմէ թէ Գերմանները Օսլոն եւ ուրիշ կարեւոր քաղաքներ գրաւեցին ոչ թէ նաւային գերազանցութեամբ, այլ շնորհիւ Նորվեկիոյ մէջ սարքուած «վիթխարի դաւադրութեան մը»: Օսլոյի ծովախորշին մարտկոցները հրաման ստացած էին, իբրեւ թէ արտաքին նախարարէն, չխփել Գերմաններուն: Միեւնոյն ատեն անվնաս վիճակի մը վերածուած էին ընդծովեայ ականները: Այս գործողութիւններէն կէս ժամ վերջն էր որ յանձնուեցաւ գերմանական վերջնագիրը: Այս դաւադրութեան շնորհիւ Գերմանները ձեռք անցուցին Նարվիքը, Պէրկէնը եւ Հարթէնի կարեւոր նաւակայանը: Թղթակցին պատմութեան համաձայն, 1500 հոգինոց ուժ մը բաւական էր գրաւելու Օսլօն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ.— Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (231րդ օր).— Զեկոյց թիւ 453, ապրիլ 17, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:— Զեկոյց թիւ 454, իրիկուն.— Անցեալ գիշերուան վերջը գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու, Վոժի արեւմտեան կողմը:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԷՆ (Արժանթին) կը հեռագրեն թէ 50 հոգի մեռած, 50.000 հոգի անպատսպար մնացած են, վերջին ողողումներուն հետեւանքով:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ արտաքին առեւտուրի գործավարը, Ա. Միկոյեան, ապրիլ 15ին իր մօտ հրաւիրած է ճափոնական դեսպանը, անոր հաղորդելու համար կարեւոր առաջարկ մը, երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրներու կարգադրութեան համար: Կը կարծուի թէ այս ձեռնարկը կապ ունի եւրոպական պատերազմին հետ:

«ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ»ի դատավարութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն շարժած է Մ. Նահանգներուն մէջ: Ամբաստանեալներն են 16 հոգի, որոնք դաւ մը սարքած էին, կառավարութիւնը տապալելու եւ դիկտատուրա հաստատելու համար: Վկաներէն Հիլլ յայտարարեց թէ ինք անդամակցած էր կազմակերպութեան, իբրեւ գործակալը Ապահովութեան Տեսչութեան, թէ ռազմանիւթ գնած էր զինավարժութեան համար, թէ դեկտեմբեր 5ին գլխաւոր ամբաստանեալներէն Պիշըփ քարտէս մը ցուցուց իրեն, Ատլանտեանի ծովեզերքին կենսական մասերը գրաւելու համար եւն.: Պիշըփ ըսած էր նաեւ.— «Գործօն կոմիտէին անդամներէն 300.000 հոգի պատրաստ են յեղափոխութեան ատեն խանգարել երկաթուղիները, կամուրջներ պայթեցնելով, ջրուղիները քանդելով, ուտեստի եւ հանդերձեղէնի մթերանոցները գրաւելով եւ պատնէշներ շինելով»:

ՀԻՆԳ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ծանր պատիժներու դատապարտուեցան զինուորական Գ. ատեանին կողմէ: Գլխաւոր ամբաստանեալը, Ռօժէ Մարի, որ թռուցիկներ բաժնած էր, դատապարտուեցաւ հինգ տարի բանտարկութեան, 2000 ֆրանք տուգանքի եւ հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի, կինը՝ մէկ տարի բանտարկութեան եւ 50 ֆրանք տուգանքի, Հրեայ մը՝ Աբրահամ Մէնսպրէգ չորս տարի բանտարկութեան եւ հազար ֆրանք տուգանքի եւն.:

ՓԱՐԻԶԻ հիթլէրական ակումբը, «Գորշ Տուն», գրաւուած ըլլալով, գործերը աճուրդի հանուեցան: Ծախուած առարկաներուն մէջ կը գտնուէին դաշնակներ, գրամեքենաներ, անթելի գործիքներ, շարժանկարի մեքենաներ, գրասենեակի եւ ճաշարանի կազմածներ, հանդերձեղէններ եւն.:

ՊԱՊԸ կոչ մը ուղղեց հաւատացեալներուն, յորդորելով որ աղօթեն մայիս ամսուան ընթացքին, որպէսզի վերահաստատուի խաղաղութիւնը: «Ամբողջ աշխարհ գիտէ որ պատերազմին սկիզբէն ի վեր մենք ոչ մէկ միջոց զանց առինք, յորդորելու համար ազգերը որ վերահաստատեն խաղաղութիւնը եւ ներդաշնակութիւնը, հիմնուած՝ արդարութեան եւ փոխադարձ եղբայրասիրութեան վրայ: Այսօր մեր սիրտը համակուած է խոր վիշտով, ոչ միայն ազգերու գլխուն պայթած ահաւոր դժբախտութեանց պատճառով, այլեւ անոր համար որ յարաճուն եւ ահարկու վտանգներ կը սպառնան չէզոք ազգերուն»:

ԼԻՒՔՍԷՆՊՈՒՐԿԷՆ կը գրեն թէ ժողովուրդը միշտ կը վախնայ գերմանական արշաւանքէ մը, մանաւանդ որ հանածոյ երկաթի հարուստ պաշար մը կը գտնուի այդ փոքրիկ երկրին մէջ, աւելի քան մէկ միլիոն թոն: Ամէն ամիս Գերմանիա կ'արտածուի 83.000 թոն: Գերմանները հինգ մասնագէտներ ղրկած էին անցեալ շաբթու, գնահատելու համար այս մթերքը, որ 28 առ հարիւր երկաթ կը պարունակէ: Մթերքը կը գտնուի ֆրանսական հրետանիներու գիծերէն տասը մղոն անդին, այնպէս որ փոխադրող կառախումբերը ենթակայ են թնդանօթներու կրակին: Գերմանները գիշեր ցերեկ կը բանին, նոր ամրութիւններ եւ թաքստոցներ շինելով: Շինուած են նաեւ բազմաթիւ նաւամատոյցներ Մոզէլի վրայ եւ պատրաստ կը պահուին 200—300 լաստեր: Շատեր կը հեռանան Լիւքսէնպուրկէն:

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A - DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme - Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70

17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՌԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ .... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.

Անգլիա եւ Իտալիա .... 265 ֆրանք 140 ֆրանք

Ուրիշ երկիրներ .... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 20 ԱՊՐԻԼ SAMEDI 20 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4328 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԸ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՅ

Վարչապետը փայլուն յաջողութիւն մը չահեցաւ ծերակոյտին գաղտնի նիստին մէջ, մէկուկէս ժամ խօսելով պատերազմի քաղաքականութեան մասին: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ճառը այնքան համոզիչ էր որ, միաձայնութեամբ մէկդի դրուեցան հարցապնդումները:

Գաղտնի նիստը տեւեց երեք օր, ամբողջովին նուիրուած ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներու: Ձեռք բերուած արդիւնքը աւելի զօրացուց դահլիճին դիրքը: Գաղտնի նիստէն վերջը, Ծերակոյտին նախագահը հրապարակաւ յայտարարեց թէ կառավարութեան բացատրութիւնները բոլորովին կը գոհացնեն ժողովականները: Յետոյ բեմ բարձրացաւ Պ. Ռէնօ եւ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի օգտուի եղած դիտողութիւններէն, քննադատութիւններէն եւ թելադրութիւններէն: «Մենք կ'ուզենք սերտօրէն գործակցիլ ծերակոյտի մեծ յանձնաժողովներուն հետ, որոնց գործը վճռական դեր մը պիտի կատարէ այս պատերազմին մէջ, դէպի վերջնական յաղթանակ առաջնորդելու համար զայն»:

Վարչապետը ջերմապէս ծափահարուեցաւ: Ծերակուտականները առանց վերապահութեան կը գնահատէին անոր ուժեղ յատկութիւնները եւ ընդդիմադիր հոսանքը, որ երկու շաբաթ առաջ դիրք բռնած էր գլխաւորութեամբ Լաւալի, ինքնին հալեցաւ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

Վարչապետը պատրաստակամութիւն յայտնած է անմիջապէս լսելու երեսփ. ժողովին հարցապնդումները, ընդհանուր քաղաքականութեան մասին: Հարցապնդողներուն գլուխը կը գտնուի Մարսէլ Տէա, անկախ ընկերվարական:

Դահլիճին դիրքը զօրացած կը համարուի ոչ միայն Նորվեկիոյ մէջ շահուած յաջողութիւններով, այլեւ պալքանեան քաղաքականութեամբ: Ինչպէս կը հետեւի օրուան լուրերէն, Դաշնակիցները վճռական դիրք բռնած են, կանխելու համար որ եւ է անակնկալ հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի մէջ:

Զուիցերիա Շուէտ, Հոլանտա եւ Պելճիա միջոց [illegible]

Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ արշաւանքէն ի վեր, բոլոր փոքր երկիրները կը շարունակեն արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, իրենց ինքնապաշտպանութեան համար:

Այսպէս, Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը կարգ մը միջոցներ եւս ձեռք առաւ: Նախ որոշեց դրօշի տակ առնել, մայիս 6էն յուլիս 29, պահեստիներու 13 գունդեր եւ 20 վաշտեր: Յետոյ, ժողովուրդին հաղորդեց հրահանգներ՝ զօրաշարժի մասին, եթէ անակնկալ յարձակում մը կատարուի: Այս հրահանգները հաղորդուեցան թերթերով եւ անթելով: Զօրաշարժի մեքենան այնպէս մը լարուած է որ ժողովուրդը անմիջապէս դրօշի տակ պիտի մտնէ, առաջին ազդանշանին վրայ, յարձակողին դիմադրելով մինչեւ վերջին փամփուշտը:

*** Պելճիա դրօշի տակ հրաւիրեց այն զինուորները որ սահմանուած են երկաթուղիներու եւ ճամբաներու պաշտպանութեան:

*** Պելճիոյ կառավարութիւնը լրջօրէն կը զբաղի 400.000 օտարականներով, որոնց 60.000ը հասած են վերջին երկու տարիներու ընթացքին: Ամէնէն աւելի խճողուած են Պրիւքսէլի եւ Անվէրսի շրջանները: Միայն Պրիւքսէլի մէջ կը հաշուեն հարիւր հազար օտարականներ, իսկ Անվէրսի մէջ՝ 50.000: Ասոնք բոլորն ալ արձանագրուած չեն ոստիկանութեան տետրակներուն մէջ, այնպէս որ երբ վերջերս պարենատոմս բաժնուեցաւ Պրիւքսէլի շրջանին մէջ, 9000 օտարականներ երեւան ելան: Կատարուած քննութիւններէն կ'երեւայ որ շատ մը օտարականներ զինուորական տարիք ունին, բայց ոչ միայն իրենց երկիրը չեն գացած, այլեւ չեն կանչուած իրենց կառավարութեանց կողմէ: Այս պարագան մասնաւորապէս գրաւած է Պելճիոյ Սպաներու Միութեան ուշադրութիւնը, քանի որ շատերը գերման են:

*** Պելճիոյ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Նորվեկիոյ դիրքը օրինակ մը եւ դաս մը կը կազմէ իրենց համար: «Մենք հաւատարիմ կը մնանք մեր յանձնառութեանց հանդէպ Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Գերմանիոյ, որոնք երաշխաւորած են մեր երկրին ամբողջութիւնը: Այն խոհեմ քաղաքականութիւնը զոր կը վարենք, կ'արդարանայ պատերազմէն խուսափելու կամքէն, այլ մանաւանդ անգամ մը եւս Եւրոպայի ռազմադաշտը չդառնալու բաղձանքէն: Մենք ամէն գնով կը խուսափինք պատերազմէն եւ եթէ ստիպուինք մասնակցիլ, այդ կրնայ ըլլալ միմիայն մեր անկախութիւնը պաշտպանելու համար. որովհետեւ չէզոքութենէն եւ խաղաղասիրութենէն վեր կայ ազատութիւնը որ նուիրական է ամէն բանէ առաջ: Տնտեսական թէ զինուորական ասպարէզին մէջ, մենք ըրած ենք ամէն ինչ որ կրնայինք եւ պարտաւոր էինք ընել: Մենք բարձրագոյն աստիճանին հասցուցինք երկրին դիմադրական ուժը եւ երբեք չենք մոռնար թէ ներկայ ժամանակներուն մէջ ազգ մը ամէն բանէ առաջ ինքն իր վրայ պէտք է վստահի: Հանրութիւնը մտահոգ է: Կը հասկնամ: Այդ անձկութիւնը դիւրաւ ընդունիլ կուտայ կարգ մը զրոյցներ: Պելժերը կրնան վստահ ըլլալ թէ կառավարութիւնը պիտի չընդունի որ եւ է թելադրութիւն որ կրնայ շեղեցնել իր ընտրած ճամբէն որուն հաւանած է երկրին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը»:

*** Շուէտի կառավարութիւնը նոր միջոցներ ձեռք առաւ, երկրին պաշտպանութեան համար: Թոյլ պիտի չտրուի որ եւ է օտար մարտանաւի, նոյնիսկ առեւտրական կասկածելի նաւերու մուտքը շուէտական ջուրերուն մէջ: Շատ մը նաւահանգիստներու մէջ նաւարկութիւնը արգիլուած է: Ժողովուրդը կը պահանջէ նաեւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել օտար գործակալներու եւ ներքին դաւաճաններու դէմ, որպէսզի չկարենան դաւեր սարքել, ինչպէս ըրին Նորվեկիոյ մէջ: Հողագործական միութիւնը կոչ մը ուղղեց բոլոր Շուէտացիներուն, այր թէ կին, որպէսզի օգնեն երկրագործական աշխատանքներու, աւելցնելու համար արտադրութիւնը: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան օտարականներուն դէմ, որոնք իրաւունք չունին պտտելու նաւահանգիստներու եւ կայարաններու մէջ, կամ ինքնաշարժով ճամբորդելու: Հոլանտայի մէջ ալ խիստ միջոցներ ծրագրուած են:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՆԱՐՎԻՔԻ ՇՈՒՐՋ

Թէ անգլիական եւ թէ գերմանական վերջին զեկոյցները կը հաստատեն թէ կռիւները կը շարունակուին Նարվիքի շուրջը: Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ բրիտանական զօրքը յաջողած է կապ հաստատել Նորվեկիացիներուն հետ եւ թէ ցամաք հանելու գործողութիւնները կը շարունակուին անընդհատ: Ծովային նախարարութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ վերջին երկու օրերու ընթացքին շատ յաջող գործողութիւններ կատարուեցան նաւատորմին օդանաւային ուժերուն կողմէ: Երեքշաբթի օր յարձակում կատարուեցաւ թշնամի նաւերու վրայ, Պէրկէնի մէջ եւ փոխադրանաւ մը ընկղմեցաւ: Զարնուեցաւ նաեւ սուզանաւ մը որ ջուրին երեսը ելած էր: Չորեքշաբթի օր բրիտանական օդանաւերը քանիցս ընդհարեցան թշնամի օդանաւերու հետ որոնք կը փորձէին յարձակիլ Սթաւանկէրի ռմբակոծութենէն վերադարձող նաւերու վրայ: Գերմանական երկու օդանաւեր վար առնուեցան, իսկ ուրիշ երեք օդանաւեր վնասուեցան: Բրիտանական օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան անվնաս:

Վերջին լուրերու համաձայն, բուռն ճակատամարտ մը կը մղուի անգլիական եւ նորվեկեան միացեալ զօրամասերուն եւ Գերմաններուն միջեւ, Նարվիքքի վերին շրջանը գրաւելու համար: Նարվիքը տակաւին Գերմաններուն ձեռքն է, իսկ Անգլիացիները բռնած են ծովաշարժին երկու ափերը: Անգլիական զօրագունդը կը ջանայ ետ առնել Ռոմպաքի բարձունքը, զոր Նորվեկիացիները լքած էին եւ կտրել Գերմաններու նահանջի գիծը դէպի Շուէտ, բուն յարձակողականը սկսելէ առաջ: Այս գործողութիւնը կրնայ քանի մը օր տեւել, կատաղի կռիւներով: Շուէտացիները որոշած են զինաթափ ընել գերման զինուորները եւ արգելափակել, եթէ անոնք յաջողին սահմանագլուխը հասնիլ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ վեց ժամ տեւած է Նարվիք զօրք հանելու գործողութիւնը, որ կատարուեցաւ երեքշաբթի օր: Անգլիացիները նախ ցամաք ելան ծովախորշի մը մէջ, որուն անունը գաղտնի կը պահուի, յետոյ, վեց ժամ վերջը, յառաջացան դէպի ներս, բարձունքները գրաւելու համար Նորվեկիացիներուն հետ: Անկէ ի վեր կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Գերմանները կը կռուին յուսահատօրէն, տեղի չտալու համար գերազանց ուժերու առջեւ: Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 50 նորվեկեան զինուորներ եւս զինաթափ եղան, սահմանը անցած ըլլալով: Երեքշաբթի օր ալ սահմանը անցած էին 150 զինուորներ, ուրեմն համագումար 200 հոգի: Առաջին օրուան կռիւներուն մէջ սպաննուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են 50 Նորվեկիացիներ, որոնց վեցը սպաներ են: Հեռագրի մը համաձայն, ընկղմած գերմանական թորփիլանաւերէն մէկուն տասը նաւազները փախած եւ անձնատուր եղած են Շուէտի սահմանապահներուն: Ասոնք հետիոտն անցած էին 2460 ոտք բարձրութեամբ լեռներ եւ բոլորովին ուժասպառ եղած էին, երբ Շուէտ հասան:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Պերլինի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Նորվեկիոյ բոլոր բերդերը գերման զօրքին ձեռքն են: Իսկ սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 18ին.— Նարվիքի շրջանին մէջ անգլիական տկար ուժեր ապրիլ 17ին առաջին անգամ ըլլալով փորձեցին զինուոր հանել Հէրեանկի ծովախորշին մէջ: Գերման զօրքը ի դերեւ հանեց այս փորձը: Թրոնտհայմի դէմ կատարուած բրիտանական յարձակումը անյաջող անցաւ եւ ետ մղուեցաւ: Պէրկէնի շրջանին մէջ օրը հանդարտ անցաւ: Սթաւանկէր հեռուէն ռմբակոծուեցաւ բրիտանական յածանաւերու կողմէ, ապրիլ 17ի առտուն: (ԽՄԲ.— Ծովային հրետանին կրնայ զարնել 40 քիլոմեթր հեռուէն): Մեր օդանաւերէն չորսը վնասուեցան ռումբերէ, Սթաւանկէրի մէջ: Մեր հետապնդիչ օդանաւերը յարձակեցան բրիտանական օդանաւերու վրայ: Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, բրիտանական յածանաւ մը հարուածներ կրեց ամենածանր ռումբերով: Զարնուեցան նաեւ թեթեւ ու ծանր յածանաւեր եւ թորփիլահալած մը: Վար առնուեցան երկու անգլիական սաւառնակներ: Գերմանական օդատորմիղին կողմէ Հիւսիսային ծովուն մէջ կատարուած անընդհատ հետազօտութիւններու շնորհիւ, կարեւոր տեղեկութիւններ ստացանք թշնամի մարտանաւերու գործողութեանց մասին: Պաշարի փոխադրութիւնը դէպի Նորվեկիոյ նաւահանգիստները կը շարունակուի, հակառակ աննպաստ օդերու պատճառած դժուարութեանց: (Ն. Ե. Հ.):

*** Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Գերմանիա օդնական զինուորներ կը հասցնէ հարաւային Նորվեկիայէն, վիթխարի օդանաւերով, որոնց իւրաքանչիւրը կրնայ առնել 40—60 հոգի: Գերմանական մեծ փոխադրանաւ մը հրասայլեր, ծանր թնդանօթներ եւ հակօդային թնդանօթներ ցամաք հանած է Թրոնտհայմի ներքին նաւահանգիստը:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ «Սուէյնլի» փոխադրանաւը, 5000 թոն, զարնուեցաւ սուզանաւի մը կողմէ, Սկովտիոյ հիւսիսային ափերուն վրայ: Բոլոր նաւաստիները, 38 հոգի, ողջ առողջ ցամաք ելան չոգենաւին ազատարար մակոյկով:

*** Անգլիական օդատորմիղը կրակ տեղաց Սթաւանկէրի վրայ, իններորդ անգամ ըլլալով, իսկ հետազօտիչ օդանաւերը զննութիւններ կատարեցին Նորվեկիոյ ծովախորշերուն մէջ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ծովային նախարարութիւնը հրամայեց մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնել նաւահանգիստներու պաշտպանութեան համար: Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ ցուցակագրել ցորենի պաշարը: Ինչպէս գրած էինք, արմտիքի արտածումը արգիլուած է առժամապէս:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ.— Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (232րդ օր).— Զեկոյց թիւ 455, ապրիլ 18, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:— Զեկոյց թիւ 456, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ: Սուզակ մը ծովուն խորն իջնելով, երեւան հանեց գերմանական սուզանաւի մը բեկորը: Այս նաւը քանի մը շաբաթ առաջ յարձակում կրած էր մեր մէկ ազդանաւին կողմէ, բայց անոր քանդումը անստոյգ ըլլալով, պաշտօնապէս չէր ծանուցուած Ֆրանսայի ծովային նախարարութեան կողմէ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՄԵԾ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պալքանեան բոլոր պետութիւններն ալ անձկութեամբ կը հետեւին կացութեան ելեւէջներուն, խորապէս ազդուած ըլլալով Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ դէպքերէն: Մասնաւորապէս Եուկոսլավիա, Ռումանիա եւ Թուրքիա իրենց զինուորական պատրաստութեանց հետ, նոր միջոցներ կ'որոճան, ի դերեւ հանելու համար կասկածելի տարրերու գործունէութիւնը: Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ դանուբեան պետութիւնները համաձայնութիւն մը կնքած են, խստացնելու համար գետային նաւարկութեան հսկողութիւնը: Ահաւասիկ այդ համաձայնութեան տրամադրութիւնները.—

1.— Այն նաւերը որ կրնան մարտանաւերու վերածուիլ, իրաւունք չունին երթեւեկելու Դանուբի վրայ.— 2. Բոլոր նաւերուն պաշտօնեաներու ինքնութեան մասին ստուգումներ պիտի կատարուին, նաւահանգիստները մտած ատեն.— 3. Արգիլուած է Երկաթեայ Դուռնէն անցընել ամէն տեսակ զէնք, շաղախ, պայթուցիկ նիւթեր եւ առ հասարակ ամէն նիւթ որ կրնայ ծառայել քանդիչ նպատակներու: Այս կարգի նիւթերու փոխադրութեան համար պէտք է մասնաւոր արտօնութիւն ստանալ գետեզերեայ պետութիւններէն.— 4. Ներկայ մաքսային կանոնագրին տեղ պիտի հաստատուի աւելի խիստ կանոնագիր մը:

Պուքրէշէն հասած լուրերու համաձայն, խորհրդային կառավարութիւնը եւ ռումանական կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը կնքած են, որով խորհրդային եւ ռումանական զինուորները 10ական քիլոմեթր ետ պիտի քաշուին, Տնիէսթէրի երկու ափերուն վրայ: Իտալական թերթերն ալ կը հաստատեն այս լուրը:

*** «Մանչէսթըր Կարտիըն»ի դիւանագիտական խմբագիրը քննելով Պալքաններու կացութիւնը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.

— «Պէտք է աչքի առջեւ ունենալ քանի մը ցայտուն իրողութիւններ: Անգլիա երաշխաւորութիւններ տուած է Յունաստանի եւ Ռումանիոյ: Ֆրանսա զինակից է Ռումանիոյ: Ֆրանսա եւ Անգլիա անմիջապէս պիտի գործադրեն իրենց յանձնառութիւնները, եթէ այդ երկիրներէն մէկն ու մէկը յարձակում կրէ: Եուկոսլավիոյ կացութիւնը քիչ մը տարբեր է, բայց Պալքանեան Համաձայնութեան բոլոր անդամներուն կացութիւնը կենսական խնդիր մըն է Թուրքիոյ համար, որ զինակից է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ: Ուրեմն Անգլիա, Ֆրանսա եւ Թուրքիա միասին պիտի գործեն:

*** Պելկրատէն կը հաղորդեն թէ մօտերս պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Մոսկուա, առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու համար: Այս առթիւ կը կարծուի թէ Եուկոսլավիա պիտի ճանչնայ Խ. Միութիւնը: Մինչեւ հիմա Պելկրատի մէջ կը գտնուի ռուսական դեսպանատուն մը, ցարական զինանշանով: Տօնական օրերուն ալ ցարական դրօշը կը պարզուի: Հազարաւոր հակաբոլշեւիկ Ռուսեր կը բնակին Եուկոսլավիոյ մէջ:

*** Իտալիա լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի պալքանեան անցուդարձին, թէեւ կը հերքէն այն լուրերը թէ կարգ մը զօրագասեր դրօշի տակ առնուած են եւ թէ Պարիի նաւահանգիստը արգիլեալ գօտի հռչակուած է: Անգլիոյ պաշարման նախարարը ճառ մը խօսելով, նշանակալից ակնարկներ ուղղեց Իտալիոյ բռնած դիրքին: Նախարարը շեշտեց թէ Անգլիա իրաւունք ունի պահանջելու որ Իտալիան վարուի իբրեւ չէզոք պետութիւն, ինչպէս որ է: «Մենք որ եւ է վէճ չունինք Իտալիոյ հետ: Մենք սրտանց կ'ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել այդ երկրին հետ. բայց մեր ժողովուրդը, որ կը սիրէ բացորոշ կացութիւնը եւ անկեղծութիւնը, կ'ուզէր գիտնալ թէ ի՛նչ է մեր կացութիւնը Իտալիոյ հետ»:

Անգլիոյ վարչապետին յայտարարութիւնը

»»» · «««

Պ. Չէմպըրլէն կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ, հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի կացութեան մասին, իբրեւ պատասխան զանազան հարցումներու: Այս առթիւ բացատրեց թէ Թուրքիոյ եւ պալքանեան պետութեանց բրիտանական դեսպաններուն հետ կատարուած խորհրդակցութիւնները կը համապատասխանեն դահլիճին քաղաքականութեան,— պահպանել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը պալքանեան եւ դանուբեան երկիրներուն մէջ: «Այդ պետութիւններէն ոչ մէկը որ եւ է պատճառ ունի վախնալու թէ Դաշնակիցները կամ իրենց ուժերը որ եւ է ատեն պիտի սպառնան իրենց անկախութեան կամ ամբողջութեան: Տնտեսական ասպարէզին մէջ, խորհրդակցութիւնները կատարուեցան այն հիման վրայ թէ կառավարութեան քաղաքականութիւնն է զարգացնել յարաբերութիւնները այդ երկիրներուն հետ, ինչպէս եւ կարելի եղածին չափ տեւական յաւելում մը ապահովել իրենց առեւտրական փոխանակութեանց մէջ»:

Կասկածելիները կը հետապնդուին Թուրքիոյ մէջ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Ազգ. Մեծ Ժողովին յանձնուեցաւ օրինագիծ մը, որ կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցնէ զինուորագրութեան օրէնքին մէջ: Այդ փոփոխութեանց համաձայն (58րդ յօդուած), պահեստիները պիտի կրնան դրօշի տակ առնուիլ աւելի քան 45 օրուան մարզանքի համար, նախարարական խորհուրդի մէկ պարզ որոշման վրայ:

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, կառավարութիւնը որոշած է արտաքսել կարգ մը կասկածելի օտարականներ, որոնք կ'ամբաստանուին իբրեւ հակաթուրք: Ապրիլ 17ին Թուրքիայէն արտաքսուեցան երկու Գերմաններ, իսկ երրորդ մը ձերբակալուած էր երեքշաբթի օր, երբ լուսանկարներ կը քաշէր Իզմիրի զինուորական շրջանին մէջ: Ոստիկանութիւնը հսկողութիւն կը կատարէ այն օտարականներուն վրայ որոնք շարունակ Պոլիս կը հասնին Կեդր. Եւրոպայէն, «չըջիկ»ի կամ «դերասան»ի անցագիրներով: Մասնաւորապէս մարզուած ոստիկաններ հետապնդումներ կը կատարեն Պոլիս բնակող, հոն հասած կամ անկէ մեկնած ամենազգի օտարականներու վրայ: Բոլոր կասկածելիները պիտի վտարուին առանց այլեւայլի:

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ձերբակալուեցաւ նախկին երեսփոխան մը, բարձր պաշտօնատար, երկար հետապնդումներէ վերջ, ամբաստանուած ըլլալով թէ խռովայոյզ արարքներ կը կատարէր պետութեան ապահովութեան դէմ:

Հայ զինուորներու Տան բացումը

Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանս. Բանակի նախկին Հայ Կամաւոր Ռազմիկներու Միութեան նախաձեռնութեամբ, կիրակի օր Բարեգործականի տան մէջ բացումը կատարուեցաւ «Ֆրանսական Բանակի Հայ Զինուորներու Տան»:

Կը նախագահէր Զօր. Տիւֆիէօ, նախկին անդամ պատերազմ. գերագոյն խորհուրդի, հրամանատար Կիլիկիոյ գրաւման բանակին, պատուակալ նախագահ Ֆր. Բանակի Հայ Նախկին Կամաւոր-Ռազմիկներու Միութեան եւ փոխ նախագահ Union Franco-Arménienneի:

Ներկայ էին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ դէմքեր:

Պաշտօնական ներկայացուցիչներ ղրկած էին Ազգ. Պաշտպանութեան, արտաքին գործերու եւ ռազմիկներու եւ հանգստեան թոշակներու նախարարութիւնները, Փարիզի զինուորական կառավարիչը, Փարիզի Կեդրոնի հրամանատարութիւնը, Փարիզի թաղապետական խորհուրդը: Ներկաներէն յիշենք՝ Զօր. Նիէսէլ եւ Զօր. Պրէմոն, ծովակալ Մոռնէ, հրամանատար կոմս Պընուա տ'Ազի, Պ. Ռընէ Ֆիքէ եւայլն: Հայ Հայ կաթոլիկ եկեղեցիներու վարչութիւնները, Հայ Գաղթ. Մարմինները, Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը եւ Տեղական մարմինը, Փարիզի Աղքատախնամը, Հայ Սպայից Միութիւնը եւ Կովկասեան ճակատին Հայ Մարտիկներու Միութիւնը, Հայ Տիկնանց Միութիւնը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը, մամուլը ունէին իրենց ներկայացուցիչները:—

Համակրական նամակներ ուղղած էին Պ. Պ. Լուի Մարէն, ծերակուտականներ Ժիւսթէն Կոտար, Հանրի Հէյ, Կիւսթավ Կոթըրօ, ակադեմական Հանրի Պորտօ, Շարլ Պրէօն, Կրիզոնի, Մարիուս Մութէ, կոմսուհի Մասքլարի, Պ. Ալ. Խատիսեան եւայլն:

Իրենց դրօշակներով ներկայ էին անգլիացի, ամերիկացի, պելժ, լիւքսէնպուրկցի, դանիացի, չուէտացի, հելլէն, լեհ, չեխոսլովաք եւ հրեայ նախկին կամաւորներու միութեանց ներկայացուցիչները:

Սրահը զարդարուած էր հայկական, ֆրանսական եւ անգլիական դրօշներով եւ դաշնակից բանակներու պետերուն, Անգլիոյ Թագաւորին եւ Թագուհիին, Ֆրանսայի Հանր. նախագահին, Պօղոս Նուպարի եւ Անդրանիկի մեծադիր նկարներով: 1914—1920ին ինկած հայ կամաւորներու յուշանկարը կը գտնուէր պատուոյ տեղը:

Երգչախումբի մը կողմէ երգուեցան ֆրանսական եւ հայկական քայլերգները: Ցետոյ Ֆրանսայի օտար կամաւորներու ընդհանուր նախագահ Գահրաման խան՝ Հարիւրապետ Նազար աղա յուզիչ ճառ մը խօսեցաւ՝ վեր հանելով հայ կամաւորներու կատարած դերը 1914—18ի պատերազմին՝ իր հրամանին տակ:

Ապա Ֆրանս. Բանակի Հայ նախկին Կամաւորներու Միութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Տատեան մանրամասնօրէն պատմականն ըրաւ հայ կամաւորներու գործունէութեան՝ Մեծ պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ: Ցիշեց որ մեր զոհողութիւնները ի զուր անցան, Հայաստան չազատագրուեցաւ, Կիլիկիան պարպուեցաւ: Հիմա նոր սերունդը իր տուրքը կուտայ Դաշնակիցներու դատին: Ու բացատրեց «Հայ Զինուորի Տան» նպատակը:

Ցաջորդ խօսողն էր Զօր. Ղորղանեան, նախկին զինուորական կցորդ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ նախագահ Հայ Սպայից Միութեան, որ յիշեց հայ ռազմիկներու հերոսական մարտնչումները Կովկասի ճակատին վրայ 1914—18, մէջբերումներ ըրաւ Լիւտէնտորֆէն որ իր յուշերուն մէջ վեր կը հանէ Հայերու կատարած դերը Բագուի պաշտպանութեան մէջ, ինչ որ փոխեց պատերազմին ճակատագիրը ի նպաստ Դաշնակիցներուն: Զօրավարին յուզիչ խօսքերը ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Ֆրանքօ-հայ Միութեան կողմէ ընդհ. քարտուղար Պ. Անտրէ Ֆայեէ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ, ոգեւորելով ներկաները: Ցիշելէ վերջ ֆրանսական եռագոյնին տակ կռուող հայ կամաւորներու կատարած քաջութիւնները, ծանրացաւ Դաշնակիցներու դատին համար հայ ժողովուրդի կատարած զոհողութեանց վրայ՝ 1914—1918: Ոգեկոչեց Հայկական Լեգէոնը, կովկասեան ճակատի հայ մարտիկները՝ հրամանատարութեամբ զօրավարներ Նազարբէգեանի, Սիլիկեանի, Ղորղանեանի, Անդրանիկի եւ Դրոյի, յետոյ՝ 1918 մայիսի հերոսական կռիւները Բաշ Ապարանի, Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի մէջ, զորս բաղդատեց Մառնի ճակատամարտին հետ: Ցիշելէ նաեւ Բագուի դիւցազնական դիմադրութեան մէջ Հայերու ցոյց տուած քաջութիւնը, Պ. Ֆայեէ խօսքն ուղղեց Զօրավար Տիւֆիէօյի, որ Կիլիկիոյ մէջ ականատես եղած էր Հայերու քաջութեանց, ըսաւ թէ Հայերը արժանի են Ֆրանսացիներու զինակիցն ըլլալու եւ աւելցուց.

— «Հայերը որ դարերէ ի վեր իրենց ուսին վրայ կը կրեն խաչը, յաղթականօրէն կրնան չաչնել նաեւ սուրն ու երկաթը՝ իբրեւ առիւծներ: Ժողովուրդները իրենց զոհողութիւններով է որ ձեռք կը բերեն իրենց իրաւունքները: Ազատութեան համար մղուած այս նոր խաչակրութեան մէջ Հայերը իրենց արեան տուրքը տալով իրաւունքներ կ'ապահովեն ապագային համար: Եւ յիշելով Հ. Ն. Կ. Ռ. Մ. խորհրդանիշը, (Meurs pour naître) եզրակացուց:

— «Ցառա՜ջ, վա՜յ պարտեալին: Մահը բան մը չէ, կեցցէ՛ դերեզմանը՝ եթէ հայրենիքը պիտի վերածնի անոր շնորհիւ»:

Պ. Բիվոլէ՝ նախկին նախարար եւ ընդհ. քարտուղար Ֆրանսական մարտիկներու համադաշնակցութեան, կարճ ուղերձ մը խօսեցաւ, ջերմ ծափեր խլելով:

Բարեգործականի կողմէ Պ. Պ. Խամէրեանի մէկ դրութիւնը կարդացուեցաւ, որմէ վերջ Պ. Ա. Զօպանեան կարդաց նախկին պատերազմի ընթացքին ի պատիւ Ֆրանսայի գրած իր երկու քերթուածները:

Նախագահ Զօր. Տիւֆիէօ իր փակման խօսքին մէջ յուզիչ դրուագներ պատմեց անցեալին զինուորական կեանքէն՝ վեր հանելով հայ զինուորներու քաջութիւնը: Իր խօսքերը ջերմ ծափերով ողջունուեցան:

Ներկաները հիւրասիրուեցան շամփանիայով, որոնք պարպուեցան «Հայ Զինուորի Տան» բարգաւաճումին, նախաձեռնողներու եւ հայ զինուորներու արեւշատութեան:

Գեղարուեստական բաժինը՝ ընկալվարութեամբ Պ. Գ. Ալէմշահի՝ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ:

Հ. Գ.

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Անեսանելի

Սինեմաթի հաստատուած բարեկամ մը կը գրէ մեզաւորիս.

— «Ամերիկացի քիմիագէտ մը, Բարթըր, գիւտուածի մը շնորհիւ չնդալից գիտ մը ըրած է: Գտած է ներկ մը որուն միջոցաւ կարելի է անտեսանելի դարձնել ամէն բան: Կը բաւէ միայն քսել այդ ներկը: Այստեղ շատ կը զբաղին այդ գիւտով: Հնարիչը գաղտնի կը պահէ իր ներկը: (Հաւանաբար ներկը ինքն ալ անտեսանելի է...): Վերջերս իր գիւտը ներկայացուց պետական յանձնաժողովի մը քննութեան: Արդիւնքը հրաշալի է, կ'ըսեն: Մեր երկրին մեծագոյն թերթերը, ինչ գոյնի ալ պատկանին, շատ կը խօսին այս ներկին մասին: Անոնցմէ մին կը գրէ որ եթէ զրահաւոր մը ամբողջովին ներկուի Բարթըրի պատրաստած նիւթով, կը դառնայ բոլորովին անտեսանելի: Կեանքը — խաղաղութեան մէջ ըլլայ թէ պատերազմի — ներկով մը միայն՝ պիտի ունենայ հսկայական յեղաշրջում: Ահաւասիկ քեզի նիւթ մը»:

Բարեկամս ինծի կը ղրկէ «նիւթ մը»... յօդուածի համար:

Շնորհակալ եմ: Անհունապէս շնորհակալ պիտի ըլլամ իրեն, եթէ վաղը միւս օր, յօդուածի «նիւթ» ղրկելու տեղ, ղրկէ Բարթըրի գտած նիւթը:

Ո՜րքան պէտք ունիմ անոր, անտեսանելի դառնալու համար... թշնամիներուս աչքին: Ըսի թշնամի...: Անցեալները, գիս շատ սիրող բարեկամ մը կը հարցնէր.

— Արդեօք դուն ալ թշնամի ունի՞ս...: Զեմ կարծեր:

Պատասխանեցի.

— Մէյ մըն ալ ինծի հարցուր: Եւ յետոյ, ինչ ոչինչ մարդ պիտի ըլլայի առանց թշնամիներու:

Ուրեմն պէտք ունիմ Բարթըրի գիւտին՝ պարզապէս փորի ցաւէ զերծ պահելու համար խեղճ թշնամիներս:

Ու լեցուն է աշխարհը թշնամութիւններով: Ի՜նչ բարերար դեր կրնայ կատարել Բարթըր: Պատերազմիկ բանակները կրնան անտեսանելի դառնալ: Պատերազմը կ'ըլլայ անտեսանելի: Ու երբ պատերազմը անտեսանելի ըլլայ՝ տեսանելի կ'ըլլայ... խաղաղութիւնը:

Ատկէ զատ, մինչեւ հիմա կիները կը ներկուէին՝ շատ տեսանելի դառնալու համար, այժմ կարգը մերն է: Այրերս կը ներկուինք, Բարթըրեան ներկով, դառնալու համար... անտեսանելի:

Ու տակաւին. եթէ տաբատիդ տակը կամ ծունկի մասը ծակած է՝ պէտք չկայ նորոգութեան: Բաւէ Բարթըրի ներկը ու ծակը կ'ըլլայ անտեսանելի: Դեռ ի՛նչ ծակ ու ծուկեր կրնան անտեսանելի դառնալ այս բարեհրաշ ներկով:

Աւելի կարճն ալ կայ. եթէ տափատդ ծակած է՝ կը մանես տասը տափատ ունեցող բարեկամի մը սենեակը ու մէկ հատը կը թռցնես:

Ու դեռ ինչե՜ր, ինչե՜ր...

Կարճ խօսելով, ամէն մարդ իր ուզածը պիտի կրնայ ընել, ներկուելով: Այս աշխարհի մէջ առանց ներկուելու բան կարելի չէ ընել: Այո, ամէն բան կարելի պիտի ըլլայ ընել: Զարերը չարութիւն ու բարիները բարութիւն պիտի կրնան ընել: Եւ որովհետեւ չարերը «յարգելի» ու «ազնուաշուք» մեծամասնութիւն մը կը կազմեն, աշխարհը կրնայ անգամ մը եւս դժոխքի վերածուիլ, Բարթըրի ներկով:

Ուրեմն ի՞նչպէս օգտագործել այս ներկը:

Ես, առայժմ, կ'առաջարկեմ այդ նիւթով ներկել եւ անտեսանելի դարձնել Չէզոք երկիրները, ինչպէս նաեւ փոքրամասնութիւնները եւ փոքր ձուկերը:

Մեծ ձուկերը ամէն միջոց ունին թէ՛ տեսանելի, եւ թէ՛ անտեսանելի դառնալու համար:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԱՅԼԸ ԵՒ ՀՈՎԻՒԸ

«Խորհ. Հայաստան»ի մէջ կը կարդանք (Փետրուար 26).—

Արեւելեան Արփաչայի ձախ ափին, անտառիկ լեռներու մէջ բազմած է Գնդեվազ գիւղը: Գնդեվազ եւ շրջակայքը թաղուած են խոր ձիւնի մէջ: Տեղ տեղ միայն կ'երեւայ հողին գորշերը:

Ամէն օր գիւղին երիտասարդ հովիւը, Կարապետ Ալավերդեան, արածելու կը տանէր Գնդեվազի անասուններ դէպի մօտակայ ձորը:

Փետրուար 16ի առաւօտը, երիտասարդ հովիւը կը տեսնէ որ իրարանցումի մատնուած են անասունները: Հսկայ գայլ մը կը փորձէր դեռեւ գլորել ոչխարներէն մէկը: Ակնթարթի մը մէջ հովիւը կը հասնի գայլին մօտ, մահակը կ'իջեցնէ գլխին: Այս անգամ գայլը կը յարձակի անգէն հովիւին վրայ: Կը սկսի մենամարտը:

Հովիւը 18 տարեկան է տակաւին, բայց քաջ եւ ուժեղ: Կը կռուի որքան կրնայ: Գայլը կը խածնէ ձեռքերն ու ոտքերը: Թէեւ արիւնլուայ, ինքզինք չի կորսնցներ սակայն: Կը յաջողի ձախ ձեռքը խօթել գայլին երախին մէջ: Գայլը, գրեթէ խեղդամահ, երբ ուժասպառ կ'ըլլայ, հովիւը աջ ձեռքով կը վերցնէ քար մը եւ կը սկսի զարնել գլխուն: Ցետոյ կը ջարդէ ակռաները:

Այսպէս սպաննեց գայլը:

Գնդեվազի գիւղացիները վարձատրեցին քաջ հովիւը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Լէնինականէն կը գրեն «Խորհ. Հայաստան»ի (Փետրուար 22).—

«Մոնիա» մարզական ընկերութեան անդամներէն 6 հոգի, առաջնորդութեամբ Տիգրան Սաեփանեանի, փետրուար 20ին Լէնինականէն ճամբայ ելան եւ դահուկով բարձրացան Արագածի գագաթը, յետոյ վար իջնելով ուղղուեցան դէպի Երեւան:

*** Ալավերդիէն կը գրեն նոյն թերթին (փետրուար 27).—

Մարց գիւղին մշակները նոր ջրանցք մը բացին, երեքուկէս քիլոմեթր երկար, որ պիտի ոռոգէ 80 հեկտար հողամաս:

*** Ապարանէն կը գրեն նոյն թերթին.—

Վերջերս ժողովրդական ստեղծագործութեան Տան աշխատակիցները Սամաղարլինչ գիւղին մէջ երեւան հանեցին հին նշանաւոր հայ աշուղի մը, Հալլաջ-Օղլուի (Ապարանցի) երգերուն տետրակը, որ կը պարունակէ մօտ հարիւր երգ, հայերէն եւ ազերի լեզուներով:

*** Վեդիի շրջանին մէջ հինգ գիւղեր խմելու ջուր ստացան կապուելով Գառնիէն եկող ջրմուղին: Կարալար, Աւշարի գիւղացիները իրենց միջոցներով կատարեցին հողային աշխատանքները:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

զինուոր մը կը պատմէ.

— Առաջին երկու ամիսը մարզուելէ վերջ, երբ կը պատրաստուէինք մեկնիլ անծանօթ ուղղութեամբ, մեզի բաժնեցին երկաթէ շղթաներ, որոնց վրայ փորագրուած էին մեր անուններն եւ թիւերը: Նորեկները կը հարցնէին աւելի հիներուն թէ ի՛նչ է աոր նպատակը: Քանի մը հոգի կատակեցին, սակայն զինուոր մը բացատրեց բուն նպատակը: Թէեւ սիրտերնիս խորթ երեւցաւ մեզի, բայց շուտ վարժուեցանք:

Քանի մը օր վերջը, ապարանջանին պզտիկ օղակին վրայ ուրիշ նորութիւն մը կ'աւելնար: Շատեր «Սէն Քրիստոֆ«ը, ուրիշներ Քրիստոսի դէմքը, խաչ եւայլն, պզտիկ մէտայներ կ'անցընէին: Կրկին հետաքրքրուած կը հարցնեմ հին զինուորի մը.

— Այս «մէտայ»ները կը կոչուին «ֆէթիշ», որ կ'ազատէ կեանքդ ծանր վտանգի մը պարագային, միայն պէտք է հաւատաս անոր:

Գրեթէ բոլոր զինուորները իրապէս ունէին այդ «ֆէթիշ»ը: Ընկերներս կատակելով իրարու կ'ըսէին.— տեսնենք Ս. ինչ պիտի ընտրէ իբրեւ «ֆէթիշ»: Մէկը միջամտելով ըսաւ.— Հայերը քրիստոնեայ չեն, ի՞նչ կ'ուզես որ ընտրեն: Թէեւ կատակ էր, բայց առնուեցայ այդ խօսքէն եւ ըսի.— Հայերը գրեթէ 4րդ դարէն ի վեր ամբողջութեամբ քրիստոնեայ դարձած են: Ուրիշ մը կատակելով ըսաւ.— Զըլլա՞յ թէ Հայերը Քրիստոսէ առաջ քրիստոնեայ դարձած ըլլան: Բայց այս ըսողը շատ լաւ ծանօթ էր մեր պատմութեան: Գիտէի որ կատակ էր ըսածը:

Թէեւ աւելորդապաշտ չեմ, բայց ստիպուեցայ յաջորդ օր անմիջապէս «Սէն Քրիստոֆ» մըն ալ ես գնել, սակայն միաքս դրի ազգային արժէք ունեցող «ֆէթիշ» մը գտնել:

Անցան ամիսներ, երբ տասը օրուան հրամանով տուն գացի, առաջին գործս եղաւ մատս անցընել արծաթեայ մատանիս, որուն վրայ փորագրուած էր Մեծն Տիգրանի գլուխը: Ասկէ աւելի մեծ «ֆէթիշ» կրնա՞ր ըլլալ:

Երբ վերադարձայ ճակատ, ընկերներս նորութիւն մը տեսնելով մատիս վրայ, սկսան նորէն կատակել,— Ս. թագաւորական է, (որովհետեւ Մեծն Տիգրանի գլուխը թագ կար): ... Այս անգամ ալ ստիպուեցայ Հայոց պատմութիւն պատմել:

Կատակելու կարգը իմս էր: Երբ «Ցառաջ»ը նոր ստացայ, ընկերներս զարմանքով կը դիտէին Մեսրոպեան տառերը, եւ կը հարցնէին թէ հայերէն ընթերցումը ա՞ջէն կը սկսի թէ ձախէն, թէ ոչ վերէն վար.— Ա՛, ըսի, մեր տառերը զարմանալի են. ուզենք աջէն կը կարդանք, ուզենք ձախէն:

Այս կատակախօս ընկերներս ծանօթացած են մեր շատ մը պատմութիւններուն, իսկ եթէ «Ցառաջ»ի մէջ տեսնեն ֆրանսերէն յօդուած մը, կը կտրեն եւ կը պահեն: Մանաւանդ գոց ըրած են «Հայ Զինուորներու Կեանքէն» խորագիրը եւ երբ տեսնեն որ չկայ, կ'ըսեն.

— Ալոր, օժուրտիւի իլ նի ա փա «Հայ Զիմոռներում Կիանքէն»:

Սերօ

Զինուորներու համար

Սէն Մոռիսէն քանի մը տիկիններ 70 ֆրանք կը տրամադրեն, «Ցառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներուն:

ԱՆԳՈՐԾ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Իբրեւ արդիւնք Առաջնորդարանի կողմէ կատարուած կարգ մը դիմումներու, ֆրանսական մեծ ընկերութիւն մը հայ բանուորներ կ'ուզէ:

Աշխատանքի վայրերը Պոռտոյի մօտիկ շրջաններն են: Գործը՝ անտառէն փայտեր կտրել, սղոցել, հաւաքել եւ ածուխի վերածել:

Կիներու եւ 14 տարեկանէն վեր պատանիներու յատուկ գործեր ալ կան: Ընտանիքով մեկնիլ ուզողներու համար դիւրութիւն: Երթալու ճամբու ծախքը ընկերութիւնը կը վճարէ:

Վճարումներու եւ պայմաններու մանրամասնութեանց տեղեկանալու համար, դիմել Առաջնորդարան, 57 Rue Tapis Vert, Մարսէյլ:

ԻՐԱՒԱԳԷՏ - ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆ

Վարձակալութեան եւ վարձքի, արկածի, առնելիքի, ամէն դատի համար.— Ձրիզ խորհուրդ եւ լաւ խմբագրութիւն ամէն պաշտօնաթուղթի, պայմանագրի, խնդրագրի:

Կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10—12, երեկոները 6—8 եւ ժամադրութեամբ:

122 Bld. Murat (Porte de St. Cloudի մեթրոյի կայարանէն 50 քայլ), Tél. Jasmin 52—69:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Ամերիկայի ազդարարութիւնը Ճափոնի

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ուժգին ազդարարութիւն մը ուղղեց Ճափոնի, իբրեւ պատասխան անոր վերջին յայտարարութեան, որ մտահոգութիւն կը յայտնէր հոլանտական Հնդկաստանի կացութեան մասին: Ճափոնի ներկայացուցիչը կ'ըսէր թէ պիտի չհանդուրժէն որ այդ շրջանն ալ մաս կազմէ պատերազմական գործողութեանց:

Ամերիկեան նախարարը յայտարարեց թէ որ եւ է փոփոխութիւն հոլանտական Հնդկաստանի մէջ ուղղակի պիտի ազդէ շատ մը երկիրներու շահերուն վրայ: Հոլանտական Հնդկաստանը շատ կարեւոր է ամբողջ Խաղաղական ովկիանոսի միջազգային յարաբերութեանց համար: Այդ կղզիները մօտաւորապէս 3200 մղոն հեռու են ամերիկեան երկրամասէն, եւ կարեւոր ազդակ մը կը կազմեն նաեւ ամբողջ աշխարհի առեւտուրին համար: Անոնք կ'արտադրեն կարեւոր մէկ մասը կենսական նիւթերու,— ճգախէժ, թիթեղ, քինին եւն.: Շատ մը երկիրներ, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները, մեծապէս կախում ունին այդ երկրէն, այս նիւթերուն համար: «Հետեւաբար, միջամտութիւն մը հոլանտական Հնդկաստանի ներքին գործերուն մէջ կամ որ եւ է փոփոխութիւն դոյավիճակի՝ ոչ-խաղաղ միջոցներով, վնասակար պիտի ըլլայ ոչ միայն Հոլանտական Հնդկաստանի, այլեւ ամբողջ Խաղաղականի շրջանին խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար»:

Նախարարը յետոյ կը յիշէ միջազգային դաշնագիրները, յոյս յայտնելով թէ բոլոր պետութիւնները պիտի յարգեն անոնց հիմնական սկզբունքները:

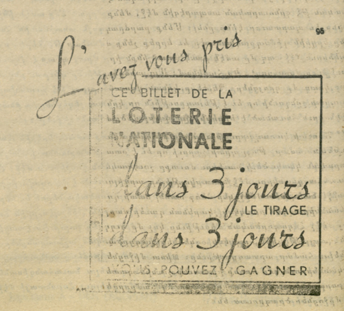
Երկու նախարարներուն յայտարարութիւնները անգամ մը եւս կը պղտորեն Ճափոնի եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները: Կը վախցուի որ Ճափոն զինուորական գործողութիւն մը կատարէ, իր պաշտպանութեան տակ առնելու համար Հոլանտական Հնդկաստանը: Հոլանտայի արտաքին նախարարը հաղորդեց ճափոնական դեսպանին թէ իրենք պաշտպանութիւն խնդրած չեն ո՛ եւ է պետութենէ եւ պիտի չխնդրեն, իսկ եթէ առաջարկուի, պիտի մերժեն: Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբերութեամբ կը սպասեն Ճափոնի պատասխանին:

*** Հոլանտական կամ արեւելեան Հնդկաստանը կը բաղկանայ շարք մը մեծ կղզիներէ եւ կղզեխումբերէ, ասիական ցամաքամասին, Փիլիպպեան կղզիներու եւ Աւստրալիոյ միջեւ: Բնակչութեան թիւն է 60.731.025, մեծ մասով իսլամ: Ամէնէն բազմամարդն է Ճավա կղզին, կառավարութեան կեդրոնը, ուր հայկական գաղութ մըն ալ կը գտնուի, գրաբարախօս: Բնակչութեան խտութիւնն է 821 հոգի մէկ քառ. մղոնի վրայ: Այս կղզիները կ'արտադրեն շաքար, սուրճ, թէյ, քաքաօ, համեմներ, ծխախոտ, քինին, ճգախէժ, իւղ եւն.: Աշխարհի ամէնէն ճոխ շրջաններէն մէկն է, բնական հարստութիւններով:

ԼԵՀԱԿԱՆ ՍԵՒ ԳԻՐՔ ՄԸ հրատարակուեցաւ, որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Գերմաններու կատարած բարբարոսութիւնները Լեհաստանի մէջ, փաստաթուղթերով եւ լուսանկարներով: Այս առթիւ ֆրանսական, անգլիական եւ լեհական կառավարութիւնները միացեալ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որ Գերմանիան պատասխանատու կը հռչակէ այդ ոճիրներուն համար եւ կ'ըսէ թէ Դաշնակիցները վճռած են հատուցում պահանջել պատերազմէն վերջը: Ցայտարարութիւնը միջազգային օրէնքներու բռնաբարում կը նկատէ գերմանական իշխանութեանց եւ բանակին ընթացքը Լեհաստանի մէջ, պատերազմէն ի վեր:

ՊԵՐԼԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, երկաթուղիներու երթեւեկը խստօրէն պիտի սահմանափակուի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, մայիս 10էն 15, ինչպէս եղաւ Ծնունդին եւ Զատիկին: Զինուորներուն արձակուրդ պիտի չտրուի այդ շրջանին, ոչ ալ ժամանակ: Անհնազանդները պիտի դատապարտուին մինչեւ երկու տարի բանտարկութեան:

ԻՍԼԱՆՏԱ իր յարաբերութիւնները խզած ըլլալով Տանիմարքայի հետ, գերմանական գրաւումէն ի վեր, խնդրեց Մ. Նահանգներէն պաշտօնական ներկայացուցիչ մը նշանակել: Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց հիւպատոսութիւն մը հաստատել Իսլանտայի մայրաքաղաքին՝ Ռէյքեավիքի մէջ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 21 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 21 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4329

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀՈԳԻՆԵՐ ՈՐ ԿԸ ՄԱՐՄՌԱՆ...

Երէկ մէկ ժամ յատկացուցինք,— ի՜նչ հաճոյք — ցիրուցան ծաղիկներ հաւաքելու համար հայ զինուորներու նամակներէն, ուր վարդն ու փուշը իրար խառնուած են:

Անշուշտ չէք փնտռեր կարգ, վայր կամ թուական: Ազգ. պաշտպանութեան պահանջները կը պարտադրեն զանց առնել շատ մը մանրամասնութիւններ, ինչպէս ամէն օր հրատարակուած նամակներուն մէջ:

Այդ յապաւումը բան մը չի պակսեցներ էութենէն, որ այնքան խօսուն է եւ կազդուրիչ, եւ մանաւանդ ընդհանրական:

Արդարեւ, ինչ որ քաղած ենք պատահաբար, կը ներկայացնէ համաօտագրութիւնը հարիւրաւորներու: Նոյն յոյզերը, նոյն ոգին:

×

Երբ «Յառաջ» կ'ուզեն. (կարճ կը կապենք այս գլուխը: Թերթին արժէքէն աւելի, զայն ուզողներու նպատակն է որ կը կը խանդաղատէ մեզ).

— «Չորս ամիս է որ զինուոր եմ, որ եւ է թերթ չեմ ստացած, աշխարհի լուրերէն եւ բարեկամներէս կտրուած եմ: Միակ Հայն եմ մեր զօրագունդին մէջ: Ուտելիք - խմելիքս շատ լաւ են, միայն «Յառաջ»ի կարօտը կը քաշեմ, որպէսզի ազգային կեանքէն չկտրուիմ եւ մայրենի լեզուս չմոռնամ: Սիրելի խմբագիր, գոնէ շաբաթը մէկ հատ «Յառաջ» ալ ինծի ղրկեցէք, ես ալ հայ արիւնէն եւ ոգիէն ծնած եմ».— Փ. Մ.

— Ես միշտ կը ստանամ անուշիկ «Յառաջ»ը, բայց եղբայրս, որ բոլորովին առանձին է իր զօրագունդին մէջ, անոր կարօտը կը քաշէ: Կը խնդրեմ օրինակ մըն ալ անոր ղրկել».— Շ. Մ.:

— «Ութ հայ զինուորներ էինք Լիմոժի մէջ: Վեցը զատեցին եւ այլուր փոխադրեցին, երկուքս մնացինք: Շատ կը խնդրենք շաբաթը գոնէ երկու թիւ «Յառաջ» ղրկել, որպէսզի կարդանք մեր մայրենի լեզուն, չմոռնալով մեր մշակոյթը. նոյնպէս մեր զինուոր եղբայրներէն տեղեակ ըլլանք».— Ն. Օ. եւ Յ. Կ.:

— «Ընկեր մը ունիմ որ կրակի գծին վրայ կը գտնուի եւ բոլորովին մինակ է: Քանի մը անգամ գրեց որ ձեզի դիմեմ եւ իրեն ալ ղրկուի բոլորիս սիրած «Յառաջ»ը, բայց չէի համարձակեր գրել: Վերջերս կրկին նամակ մը ստացայ, շատ սրտաճմլիկ. ուստի համարձակութիւն առի այս նամակը գրելու եւ չեմ կարծեր որ զլանաք անոր ալ «Յառաջ» մը ղրկել, իբրեւ հոգեկան սփոփանք».— Բ. Շ.:

×

— «Մենք յաճախ «Յառաջ»էն կը թարգմանենք յօդուածներ, մեր ֆրանսացի ընկերներուն համար, ապացուցանելով մեր մշակոյթին բարձրութիւնը»: — Եօթը զինուորներ:

×

Երբ կ'ուզեն երգել, ինքնագիր երգեր թոթովելով.

— «Հազար իննը հարիւր երեսուն իննին.— Սեպտեմբերը ամսուն էր որ մեկնեցայ.— Տոպրակ մը ուսիս, զերթ թափառական.— Իբրեւ տարագիր, որ երկիր չունի:— Մի լար խեղճ մայրիկ, գիտեմ ցաւդ է խոր.— Բայց մխիթարուէ, սիրտ առ, զօրացիր.—Չար օրը կ'անցնի, կուգան լաւ օրեր.—Ու դարձեալ ուրախ կ'ըլլաս ամէն օր:— Գր. Թ.

— «Այս վայրկեանիս նստած եմ.— Չորս պատի եւ դրան միջեւ.— Ձեռքերս մէջ առած եմ.— Իմ պղտորած գլուխս .— Շուտով դարձեալ կուգայ գարուն.— Դարձեալ վարդերը կը բացուին.— Ու ծիծեռնակը կ'երգէ:— Ս.Պ.

— «Ես հայկական զինուոր մըն եմ ժիր սրտով.— Չեմ խոնարհիր ոչ մէկ վատ ազգի առաջ.— Թէեւ հիմա պզտիկ ազգ մը կը կոչուինք.— Բայց համբերենք, ժամանակը ոսկի է»:— Գ. Պ.

Այո՛, տղաք, «դարձեալ կուգայ գարուն»:

Թող գարունը միշտ վառ մնայ ձեր սիրտերուն մէջ, ինչպէս կրակը ձեր աչքերուն, որոնք դատապարտուած չեն միայն արիւն տեսնելու:— Շ.

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքերը անփոփոխ պահելու համար, Ծերակոյտն ալ քուէարկեց այն օրինագիծը որ պայմանաժամը կ'երկարաձգէ մինչեւ 1941 յունուար 1:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՄԸ կը ներկայացուի այս միջոցին, որ կը ներկայացնէ Մաժինոյի գծին քանդումը... թուղթի վրայ: Յարձակումը կը սկսի սարսափելի թնդանօթաձգութեամբ մը, յետոյ փոթորիկ - խումբերը յառաջ կը նետուին տարձանակներով, փոխանակ հրացաններու: Անոնց ետեւէն կը հասնին ուրիշ ջոկատներ՝ ձեռնառումբերով, ընկերակցութեամբ խրամահատ զինուորներու որոնք «հրաշիք խմն» ֆրանսական ամրութեանց մէջ կը տեղաւորեն հրչէջ գործիքներու նմանող մեքենաներ: Շարժանկարին պատմութեան համաձայն, ասոնք Գերմանիոյ գաղտնի զէնքերն են, որոնց միջոցաւ մասնաւոր կաղ մը կը սրսկուի Մաժինոյի գծին խորերը: Կազը բոցավառելով ամբողջ Մաժինոյի գիծը կը պայթի: Յետոյ կուգան հրասայլերը, սուրալով դէպի Ֆրանսա, մինչեւ Փարիզ: Ուրեմն Հիթլերի մէկ հրամանին վրայ Մաժինօն պիտի պայթի...

ՊԱՇՏՊԱՆՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ
ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՉԷԶՈՔՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հոլանտայի կառավարութիւնը պաշտպանման վիճակ հրատարակեց ամբողջ երկրին մէջ, ապահովելու համար «կատարեալ չէզոքութիւնը»: Վարչապետը այս որոշման առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.

— «Ո եւ է կողմի հետ համաձայնած ըլլալու խնդիր չկայ: Մենք միայն մեր ուժին կը վստահինք: Մենք կը մերժենք որ եւ է աջակցութիւն, ո՛ր կողմէն ալ ըլլայ, եթէ նոյնիսկ պարտադրուի մեզի: Այս որոշումը կը վերաբերի նաեւ մեր անդրծովեայ ստացուածքներուն: Ո եւ է նախայարձակ ճամբան փակուած պիտի գտնէ ուժգնօրէն: Կը յուսանք թէ այս իրողութիւնը ալ աւելի իրաւունք կուտայ մեզի պահանջելու երկու պատերազմիկ ճակատներէն որ յարգեն մեր չէզոքութիւնը: Ճիշդ չեն արտասահմանի մէջ շրջած այն զրոյցները թէ մենք պատրաստ չենք պաշտպանելու մեր երկիրը ամէն պարագա՛յի մէջ, կամ թէ մեր դիրքը կախում ունի կուսակցական շահերէ: Բացարձակապէս շիտակ է կառավարութեան դիրքը, այսօր եւ վաղը,— պաշտպանել չէզոքութիւնը ամէն կողմէ. ոչ խոստումները, ոչ ալ սպառնալիքները կրնան փոխել այս որոշումը: Կանխաւ տրուած աջակցութիւնը պիտի դիմաւորենք մեր բանակին ուժով: Մենք որ եւ է խօսակցութիւն չենք ունեցած պատերազմիկ կողմերուն հետ: Մենք վստահ ենք թէ երկու կողմերն ալ պիտի յարգեն մեր չէզոքութիւնը, ցորչափ մենք ի վիճակի ենք պաշտպանելու զայն: Մենք պէտք չունինք համաձայնութեանց. իրականին մէջ, կ'ատենք այդպիսի համաձայնութիւնները: Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր կառավարութիւնը իր բոլոր ուժով զօրացուցած է երկրին պաշտպանողական միջոցները, օգտագործելով Հոլանտայի հողին մասնայատուկ առաւելութիւնները: Պատերազմիկ կողմերէն ոչ մէկը պէտք է վախնայ թէ կրնայ յանկարծ յարձակում կրել հոլանտական հողէն, որովհետեւ որ եւ է յարձակումի պիտի դիմադրենք ամենախիստ միջոցներով: Հոլանտայի նուիրական պարտականութիւնն է անսասան չէզոքութիւն. բայց որ եւ է ատեն պատրաստ ենք մեր միջնորդութիւնն առաջարկելու պատերազմիկներուն, եթէ ուզեն, վերջ տալու համար այն աղէտներուն որ անխուսափելի են, եթէ պատերազմը շարունակուի»:

Վարչապետը յետոյ յորդորեց որ ժողովուրդը հանդարտ մնայ, «ապաւինելով Անոր որ կը տնօրինէ աշխարհի բոլոր գործերը: Չկայ աւելի վտանգաւոր բան մը քան այն երբ ազգը կը կորսնցնէ իր հաւասարակշռութիւնը ջղագրգռութեամբ: Շատեր վախնալով մեր չէզոքութեան բռնաբարումէն, կը թելադրեն ինքնակամ հրաժարիլ չէզոքութենէն եւ համաձայնիլ պատերազմիկներուն հետ: Հեռու մեզմէ այդպիսի երկիւղները: Մենք պէտք է պահենք մեր չէզոքութիւնը»:

Պաշտպանման վիճակին շնորհիւ, կառավարութիւնը կրնայ խափանել համայնավարական թէ հիթլէրական կուսակցութեանց գործունէութիւնը եւ ուրիշ խստութիւններ հաստատել:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

Կռիւներ կը սաստկանան նոր զինուորներու ժամանումով

Անգլիական վերջին զեկոյցին համաձայն նոր զինուորներ ցամաք հանուած են (թիւը եւ վայրերը գաղտնի կը պահուին): Կ'ըսուի թէ Նարվիք պաշարուած է եւ Գերմանները անզօր հրամաններ արձակած են, կատաղօրէն կռուելու համար: Զօր. Տիթրիխ հրամայած է դրօշի տակ առնել 17—50 տարեկան Նորվեկիացիները: Այս հրամանէն առաջ ալ, նոյն տարիքի Նորվեկիացիներուն արգիլուած էր հեռանալ քաղաքէն:

Գերմանական զեկոյցը կ'ըսէ թէ գրաւած են Համար քաղաքը, որ առժամապէս մայրաքաղաք ընտրուած էր, երբ կառավարութիւնը հեռացաւ Օսլոյէն: Կռիւները կը շարունակուին Էլվէրումի համար, Շուէտի սահմանին վրայ, 25 մղոն հեռու Համարէն, դէպի հիւսիս - արեւելք: Մասնագէտներու կարծիքով, ամէնէն մեծ ճակատամարտներէն մէկն է այս:

Նորվեկիոյ Թագաւորը, որ անյայտ վայր մը կը գտնուի դահլիճին հետ, նոր կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Հաղարապետ Քվիզլինկի կազմած ինքնակոչ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ հրաժարիլ: Նորվեկիա հիմա միայն մէկ կառավարութիւն ունի,— այն որ նշանակուած է Թագաւորին կողմէ եւ խորհրդարանին միաձայն վստահութեան արժանացած: Ամէն Նորվեկիացի պէտք է վստահի թէ Թագաւորը եւ կառավարութիւնը կարելին կը փորձեն, երկիրը փրկելու համար օտար բռնութենէն եւ վերահաստատելու ազատ եւ անկախ Նորվեկիան: Բոլոր Նորվեկիացիները պէտք է օգնեն այս ազատամարտին, եթէ կ'ուզեն Նորվեկիացիներ կոչուիլ»:

*** Գերմանական կառավարութիւնը պահանջեց Պերլինի նորվեկեան դեսպանէն անմիջապէս հեռանալ բոլոր պաշտօնեաներուն հետ:

*** Գերման սպարապետութիւնը կը հաղորդէ ապրիլ 19 թուակիր զեկոյցով մը.— Մեր օդատորմիղը յարձակեցաւ անգլիական մարտանաւերու եւ փոխադրանաւերու վրայ, երբ կը փորձէին զօրք հանել Նարվիքի հիւսիսակողմը եւ ընկղմեց անգլիական սուզանաւ մը: Սքակէրրաքի եւ Քաթէկաթի մէջ սուզանաւ մը հետապնդած ատեն, գերման ուժերը հաւանաբար ոչնչացուցին անգլիական երեք սուզանաւեր: Գալով բրիտանական թռչնակիր յածանաւին, մեր սուզանաւին հրամանատարը, որ վերադարձած է, կը յայտնէ թէ յածանաւը խորտակուեցաւ ներքին պայթիւնով մը, թորփիլին արձակումէն անմիջապէս վերջ: (Ն. Ե. Հ.):

** Շուէտի տեղեկատու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ գերմանական օդանաւեր թռան, բայց դիմաւորուեցան թնդանօթներու կրակով: Այս առթիւ ահազանգ հնչեց կարգ մը վայրերու մէջ:

*** Պերլինէն հաղորդուած լուրերու համաձայն, անգլիական զրահաւոր մը յարձակում կրած է գերմանական օդանաւերու կողմէ, թէեւ վնասներ ստանալով:— Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ անգլիական սուզանաւ մը, «Էքլիփս», վնասուեցաւ թշնամի յարձակումի մը հետեւանքով, բայց կրցաւ վերադառնալ իր խարիսխը:— Չըրչիլ ճառ մը խօսելով անգլիացի նաւաստիներու առջեւ, յայտարարեց թէ Դաշնակիցները «Վիքինկներու հողը, Նորվեկիան պիտի մաքրեն նացիական բռնութեան զազրելի պղծութենէն»:

*** Զրոյցի մը համաձայն, Շուէտի կառավարութիւնը ձերբակալած է նշանաւոր երկրախոյզը, Սվէն Հէտէն, կասկածելով թէ կրնայ գերմանասէր կառավարութիւն մը հաստատել, ինչպէս եղաւ Նորվեկիոյ մէջ:

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

»»» . «««

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՐ ՎԱՐԿԵՐ ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐԷ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ .— ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ — ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ — « ԻՏԱԼԻԱ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ՄԻՇՏ ՋԵՌՆԱԾԱԼ ՄՆԱԼ »:

Մտահոգութիւնը կը շարունակուի պալքանեան բոլոր երկիրներու, ինչպէս եւ Թուրքիոյ մէջ: Այս առթիւ շատ մը զրոյցներ կը շրջին, որոնք ստուգումի կը կարօտին:

Թուրքիոյ մէջ նախատեսելով թէ Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի դէպքերը կրնան կրկնուիլ նաեւ Պալքաններու մէջ, կը բազմապատկեն զինուորական պատրաստութիւնները: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը օրինագիծ մը ներկայացուց Ազգ. Ժողովին, 12 միլիոն ոսկի նոր վարկ մը պահանջելով: Առեւտրական նախարարը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն տրամադրութեամբ երկաթեղէնը պէտք է արձանագրուի վեց մեծ քաղաքներու մէջ: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը որոշեց սահմանափակել այն պայմանաժամը որ տրուած է ապահովագրական ընկերութեանց, երկիր վերադարձնելու համար արտասահման եղած դրամները:

*** Ռումանական կառավարութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրը թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է Խ. Միութեան հետ, 10ական քիլոմեթր ետ քաշելու համար երկու կողմի զօրքերը, Տնիէսթերի ափերուն վրայ:

Ռումանական կառավարութիւնը որոշեց վերաքննել բոլոր օտար անցագիրները: Եուկոսլավիոյ նախկին վարչապետը, Ստոյատինովիչ, ձերբակալուեցաւ, կասկածելի թուղթեր գտնուած ըլլալով իր բնակարանին մէջ: Զուիցերիական թերթերը կը գրեն թէ ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնուած են ամբողջ երկրին մէջ, կասկածելի տարրերը մաքրելու համար: Կ'ըսուի թէ Պելկրատի գերմանական դեսպանատան մէջ կը գտնուին 70 հոգի որոնց կէսը միայն արձանագրուած է իբրեւ պաշտօնէութիւն: Այս յայտնութեան վրայ, ոստիկանութիւնը ձերբակալած է մնացեալ 35ը: Եուկոսլավիա ամէնէն աւելի մտահոգ է, վախնալով որ քարիւղի պատերազմը կրնայ մինչեւ Պալքանները հասնիլ: Այս մտահոգութեան կը վերագրուի Եուկոսլավիոյ որոշումը՝ դիւանագիտական յարաբերութիւնները հաստատելու համար Խ. Միութեան հետ: Պատուիրակութիւնը ճամբայ ելած է արդէն:

Հունգարիա եւս արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է: Բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալուած են, վրդովիչ լուրեր տարածած ըլլալով: Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի օտարականներու ստուգումը: Մասնաւորապէս ուշադրութիւն դրուած են անոնք որ Հունգարիա կը գտնուին իբրեւ «շրջիկ», ինչպէս Ռումանիոյ եւ Եուկոսլավիոյ մէջ:

*** Անգլիական ձայնասփիւռը առջի օր զեկոյց մը հաղորդեց իտալական թերթերու չափազանցութեանց դէմ, որոնք ծանր պարտութիւններ կը վերագրեն Դաշնակիցներուն, Նորվեկիոյ մէջ: Այսպէս, թերթ մը գրած էր Գերմանները փայլուն յաղթանակ մը տարած են Նարվիքի մէջ, սպաննելով 8000 Անգլիացիներ ...

Իտալական թերթերը կը շարունակեն խորհրդաւոր գրութիւններ հրատարակել, յիշեցնելով Իտալիոյ «պատմական իրաւունքները»: Այսպէս, «Փոփոլօ տ'Իթալիա» կ'ազդարարէ.

— Իտալացի ժողովուրդին պէս մեծ ժողովուրդ մը չի կրնար միշտ ձեռքերը ծալլած նստիլ: Մերինին պէս մեծ ժողովուրդ մը չի կրնար իբրեւ հանդիսատես դիտել այն դէպքերը որ պիտի փոփոխեն Եւրոպայի քարտէսը: Մասնաւորապէս ան չի կրնար հանդուրժել որ տեւականօրէն հսկողութեան մը ենթարկուի իր սեփական տան մէջ: Այսօր արգիլուած է Մասոլայէն Թրիէսթէ, այսինքն Իտալիայէն Իտալիա երթալ, առանց ենթարկուելու պաշարումի խստութեանց, խուզարկութեանց, բռնագրաւման եւ քարանթինայի: Եւ վերջապէս, մեծութիւնը տարածութիւն կը պահանջէ.— պատուհանները փակելով կարելի է ազատ մնալ ցրտառութենէ, բայց միեւնոյն ատեն կը փակուի հորիզոնը: Չկան մեծ ժողովուրդներ, առանց ուղղակի ճամբաներ ունենալու ովկիանոսներուն վրայ: Այս տեսակէտէն Փորթուկալը աւելի ազատ է քան Իտալիան »:

Թերթը եզրակացնելով կը յիշէ Մուսոլինիի խօսքերը, որոնց համաձայն իտալացի ժողովուրդը կրնայ բացառիկ զոհողութիւններ կատարել, որպէսզի բանտարկեալ չմնայ Միջերկրականի մէջ: Եւ կը յայտարարէ.

— «Մենք ծափահարեցինք մեր տենչերուն այս համադրութիւնը. բայց պատմութիւնը ծափերով չի գրուիր: Կարելի չէ որ եւ է բան ստեղծել առանց բան մը խորտակելու: Մարդիկ արիւնի մէջ կը ծնին»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ — Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (233րդ օր).— Զեկոյց թիւ 457, ապրիլ 19, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք.— Զեկոյց թիւ 458, իրիկուն.— Տեղական բուռն ընդհարումներ ֆրանսական եւ գերման հետապօտիչ խումբերու միջեւ, Մոզէլի արեւելեան կողմը եւ Պլիսի շրջականը: Հրետաձգութիւն այդ շրջանին մէջ: Մեր հետապնդիչ օդանաւերը կռուեցան թշնամի հետապօտիչ օդանաւերու հետ, մէկը վար ձգեցին մեր գիծերուն մէջ, եւ ուրիշ մը խանգարելով ստիպեցին վար իջնել թշնամի գիծերու ետին: Մեր բոլոր օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԿՐԱԿԻ ԳԻԾԸ

— Գրէ՛, ասաց մամիկը, գրէ՛ ամէն ըսածներս առանց բառ մը փոխցնե - լու, աչքիս առին զաւակս, սրտիս ալ առնելու չեն, հա՞... Զաւակներուդ սիրուն, բառ մը չփոխցնես ըսածնե - րէս:

Խոստացայ կատարել իր կամքը: Մամիկն սկսաւ իր անգիր նամակը. ես գրի առի.

ԵՂԻՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

×

— Սիրելի Թոռնիկս, Վարդան, ա - նունիդ մեռնիմ, նամակիս հետ կը ղրկեմ քեզի մայրական համբոյրներս: Մայրական համբոյրներս յիշէ նաեւ մեր Հայկին, Արամին, Մուշեղին... ո՞ր մէկկիդ անունը յիշեմ, այնքա՜ն, այնքա՜ն շատ էք դուք, համբոյրս եւ բարեւս յիշէ բոլորին, բոլորին, չէ՞ որ հող ամէնքդ եղբայր էք, մեր զա - ւակները: Համբոյրներս մանաւանդ ա - նոնց, որ քեզի պէս պզտիկուց որբ մնացած՝ մայրական համբոյրի կարօ - տը քաշած են:

Տիրամօր օրհնութիւնը ամէնուդ վրայ: Ամէ՜ն...

Եթէ ինծի հարցնես, աղէկ եմ, քու շնորհիւդ կ՛ապրիմ, ամէն ամիս զինուորական նպաստը կ՛առնեմ, քիչ մըն ալ հոս - հոն տունի գործ կ՛ընեմ, մարդու բեռ չեմ դառնար: Փա՜ռք Աստուծոյ, ոտքս ձեռքս դեռ կը բռնէ, աչքիս լոյսն ալ տեղն է: Աղօտ ժա - մերուս ալ Կ. Խաչի տուած գերձանով զինուորներու համար գուլպայ, փա - նէլա կը հիւսեմ: Քեզի ալ ղրկած էին, անշուշտ առած ես:

Առողջութեամբ գիտցածիդ պէս եմ. գիտցածէդ ալ աղէկ եմ, քանի որ միտքս դրեր եմ ապրիլ, ողջ մնալ մինչեւ սա պատերազմն ալ լմննայ, ողջ - առողջ տուն դալդ տեսնեմ, կա - րօտէդ բաց աչքով չմեռնիմ, ձեռ - քովդ ափ մը հող վրաս լեցնելդ գիտ - նամ, անդենականը հանգիստ պառ - կիմ:

Շատեր տարը օրուան համար տուն եկան. դուն ե՞րբ պիտի գաս, աչքս ճամբան՝ գալուդ կը սպասեմ: Ինք - զինքդ աղէկ նայէ, պաղ չառնես:

Հա, ականջիդ ըսեմ, մարդ չիմա - նայ, լուսի պէս աղջիկ մը նշմարեր եմ, որ դաս, հանիս, նշան պիտի դը - նեմ, որ պատերազմը լմննալուն պէս քեզ պսակեմ, տունս հարս բերեմ, օճախս վառ պահելու, դերդաստանիս յարատեւութեան ճամբան չակեմ, ծնողքիդ գերեզմանին պարտական չմնամ:

Այս անգամ նամակդ շատ ուշացու - ցիր. սիրտս պիտի պատռէր. ժամուն ճամբան մաշեցուցի երթալ - գալով: Է՜... կռուի դաշտն էք, ամօթ չէ, եթէ մտքէս պէշ բան անցնի: Անդոր՝ քեզ օգնութեան հասնելու՝ աղօթքով ու մոմով քեզի եւ քեզի պէսներուն համար Տիրամօր օրհնութիւնը եւ հո - վանին խնդրեցի:

Փառք Աստուծոյ, նամակդ առի, Տիրամայրը աղօթքս լսած էր, ողջ - առողջ ըլլալուդ լուրը կուտաս ինծի:

Թոռնիկս, կոխած ճամբաներուդ մեռնիմ, գրեր ես թէ կրակի գիծն ես, շատ զբաղած ես, ատոր համար նամակդ ուշացուցեր ես:

Ամիկս չեմ ուզեր հասկնալ, օրն ի բուն աչքս դուռը, լուրիդ կը սպա - սեմ: Նամակդ հացս է, ջուրս է, լոյսս է, օդս է, որ չունենամ, ինչպէ՞ս ապ - րիմ, Թոռնիկս:

Ի՞նչ կ՛ըլլայ եղեր կրակի գիծն ըլ - լալուդ: Արդէն դուն ե՞րբ կրակի մէ - ջէն դուրս եղած ես որ, հիմա մէջն ըլլալդ կ՛իմացնես:

Երբ ծնար՝ աշխարհ կրակ առած էր. հրդեհներուն էն մէջը: Կրակի ճարակ նաեւ մեր երկիրը, կրակի խանձ նաեւ մեր կեանքը: Դուն պզ - տիկ էիր, տեսածդ չես յիշեր, բայց անկէ ետքը շատ բան ես լսեր, շատ բան գիտես: Այդ կրակն էր որ տունդ տեղդ, գիւղդ, քաղաքդ, ողջ հայրե - նիքդ վառեց, աւերակ, մոխիր դար - ձուց:

Օրօրոցդ օրօրուեցաւ կրակի մէջ, աչք բացիր կրակի մէջ, քայլ փոխե - ցիր կրակի մէջ, լեզու ելար կրակի մէջ:

Կ՛ըսեն թէ՝ 1918 նոյեմբեր ամսուն, մեղա՜յ, մեղա՜յ, օրն ալ որոշ՝ 11ին հրդեհը մարեր եւ աշխարհ խաղաղեր է:

Կ՛ուրանամ թէ տեսած ըլլամ այդ խաղաղութիւնը:

Իզմիրի դէպքը 1918էն ետքը չէ՞ր մի... Ան ի՜նչ կրակ էր, Աստուած երբեմն ձեռքէդ բռնած, երբեմն շա - լակս առած քաշեցի, վազեցի՜, փա - խի՜, փախչի՜, փախի՜ ազատելու, համար, չէ՞ որ դերդաստանէս ինծի աւանդ մնացած մանուկ կեանքդ ու - նէի:

Վերջապէս նաւ մը մեզ առաւ, բե - րաւ թէ կրակի գիծէն դուրս հանելու համար:

Կրակի գիծէն դո՞ւրս... ինծի հար - ցնելու են, զաւա՜կս, սիրտս բանալ, տեսնելու էին՝ հասկնալու համար:

Բազմանգամ գերդաստանէս ողջ մնացեր էինք ես ու դուն, ես ու դուն, իմ անուշ Թոռնիկս: Ես՝ կուրծքս փորուած, խոռոչ կապած ուռենի մը, դուն՝ կաղնիի նոր ընձիւղ մը՝ ապ - րելու, փթթելու համար հողի, արեւի կարօտ:

Ըսին թէ հեռուն, Արարատի լան - ջերուն վրայ աշխարհակալ հրդեհի մոխիրներէն, հէքեաթի փիւնիկին պէս՝ ազատ հայրենիք մը ծներ է: Ա - զատ հայրենիք մը ինծի ու քեզի հա - մար, զաւակս:

Ազատ հայրենիք...

Թեւ առի, քեզի ալ թեւս առի ու թռա՜յ, թռա՜յ հայրենիքս հասնելու համար, որ հող ունենաս, արեւ ունե - նաս, օրէնք ունենաս, ապրիս, ապ - րիս, ինչպէս պէտք է որ ապրի մար - դը աշխարհիս վրայ:

Կէս ճամբան մնացի, զաւակս, հր - դեհը չէր մարած, ան կար ու լափեր էր նաեւ մեր հայրենիքը:

Անկէ ետքն ալ միշտ կրակի մէջ... Աշխարհէ աշխարհ, մինչեւ հոս: Ան - հայրենի՜ք, անտէր... Գիղակի պէս ոտքի տակ առին մեզ ու նետեցին դռնէ դուռ: Օրէնքէ խուսեցան, թուղթ, փկայական ուզեցին, քիչ մը աշխատանք, պատառ մը հաց տալու համար մեզի...

Ծնունդդ կրակի մէջ, ծնողքդ կրա - կի զոհ, եկեղեցիդ աւերակ, գիր ու տոմար կրակի ճարակ, ուրկէ՞ ճարէի վկայականը...

Խաղաղութիւ՞ն: Կ՛ուրանամ թէ տեսած ըլլամ, զաւակս: Կրակի մէջ, միշտ: Ու եթէ ողջ ես, պատճառն ան է որ, մարմար ես, պողպատ ես, Հայ ես, զաւակս:

Հոդ մի ըներ, զաւակս, մի վախ - նար, սիրտդ ամուր բռնէ: Մահը մի

Դրուագներ պատերազմի օրերէն

Անաւարտ նամակը

— Մնաք բարո՛վ ալ չըսաւ: Բոլոր թաղեցիները կը մեղադրէին զինք, այդպէս աներեւոյթ մեկնելուն համար: Կծու ակնարկներ ալ կային իր հասցէին, ու անթիւ ենթադրու - թիւններով ծանր մեղադրանքներ՝ ստուերն կը հիւսէին երիտասարդ-հար - սին չուրջ, հակառակ անոր որ Տիգ - րանուհիի պատմութիւնը, երկու բա - ռերով կը վերջանար, «Որբանոցի աղջիկ»:

Երկու օր իր հիւղակին դուռը գոց մնաց ու մոռցուեցաւ ամէնքէն: Որ - բանոցի աղջիկ, վանդակապատէն ներս մտած փոքրիկ անծանօթ թռո - չունէ մը աւելի հետաքրքրութիւն չարթնցուց իր չուրջը, առաջ ալ: Ո՞վ էր, որո՞ւն աղջիկը: Տիգրանուհին ինքն ալ արդէն յստակ չէր կրնար ը - սել:

Թէշնամին աւելի լաւ — այո — կըր - ցած էր գնահատել եւ ազատած զայն քարիւղի բոցերէն: Քարիւղի ողջա - կէզներէն էր ինքը, եւ մինչեւ վերջ նողկանք կը զգար այդ զարշ հեղուկի հոտէն իսկ, ու պահեր ունէր ուր կը զիտէր դէպի եա, երբ նստած կ՛ըլլար իր պատուհանին առջեւ: Անգիտա - գործութեան առարկայէն աւելի իր ձեռքերու ափերուն կը նայէր: Այդ ափերը կը բանային իր առջեւ անսա - պատի անհորիզոն ճամբաները, ո - րոնք գալարուելով ու պրկուելով կը հասնէին խարոյկի մը չուրջ: Իր գան - կին մէջ կը պայթէին քարիւղի աման - ները աւելի որոտումներով, հրա - ցանի հարցական բոմբիւնն եւ վայ - րի դռուռ - գոչումի մասնակցու - թեամբ:

Այդ վայրկեաններուն, անողոք սա - ռապաղով իր ձեւարդ շրթունքնե - րը կ՛իյնային իր մարդատարայի ակ - ռաներուն տակ արիւնելու չափ:Լուռ, զսպուած երեւոյթով վարագոյրը մէկդի կը քաշէր: Սպասումի պահը երկար կուղար իրեն, մինչեւ որ կը նշմարէր իր սրտակիցը: Փողոցի ծայ - րէն կ՛երեւար Մարտիկ, գլուխը բար - ձր, ճաշի պայուսակը ձեռքէն կախ: Աջ ու ձախ ոչ ոքի կը նայէր, աւելի շուտ տեսնելու համար Տիգրանուհին, սեւ մազերու փունջերով գլուխը պա - տուհանէն դուրս:

Ահա ատկէ սուր սլաքներ այս չէն - չող տղուն հասցէին ալ:

— Ոչ բարեւ, ոչ Աստծու բարին: Աղէկ որ հայր ու մայր չունի, թէ ոչ անոնք ալ մոռնար հաւանաբար սա որբանոցի ծաղիկին համար: Կախման իր կախարիչը դառած է:

Մարտիկ ալ որբանոցէն է: Մէկը հարիւր տարի պէտք է ապրի, որ այնքան երկար պատմութիւն ունե - նայ: Իր հովուական դրուագները ա - ւելի ճոխ են քան երկրախոյզի մը փնտռեր, բայց մահէն ալ մի վախ - նար, ան փախցողը աւելի շուտ կը դառնէ... Քաջ եղիր, կուռէ արդարու - թեան համար ու Տիրամայրը քեզ պի - տի պահէ:

Զէ՛, ողջ պիտի դառնաս, զաւակս, ողջ պիտի դառնաս, դերդաստանս, ազգս քեզմէ իր ժառանգը կ՛ուզէ:

Մնամ կանանչ - կարմիր արեւիդ համար աղօթարար՝

ՄԱՄԻԿԴ

արկածները: Իր փախուստները աք - սորականի մը յանդգնութեան նման: Որբանոցի շրջափակին մէջ նորոգել վերջ կեանքի պայքարին դիմադրա - ւելու իր զէնքերը, այս հեռաւոր ա - փերը ընկած է: Այդպիսի տունկ մը, այլեւս արմատ պիտի չձգեր հողին մէջ, ու չոր տատասկի պէս, հովերու խաղալիք պիտի դառնար: Բայց Մար - տիկ Հայ է. իր տարիներու աշխա - տանքը վերածեր է չորս պատերու, ծխան. երդիքով, ու մինչեւ իր Թոռ - նեբուն համար ծառեր տնկած իր տը - նակին չուրջ: Ալ ինչո՞ւ չուրջը դիտէ, ինչպէ՞ս ժամանակ տայ ուրիշներուն: Տիգրանուհին իր սրտահատոր կինը ըլլալէ աւելի բան մըն է, իր հայրե - նիքն է:

Ու ան, Տիգրանուհին սակայն չու - տով զաւեց անոր, ու քանի օրէ ի վեր այլեւս մարած է տան հուրն ու ճրա - գը: Դուռ - դրացի զարմանքի մէջ են մնացեր: Մարտիկ զինուոր եր - թալէ վերջ շատեր կը սպասէին որ կինը այլեւս լքէ փակուած կեանքը, զբօսնութեան շարքին մէջ մտնէր, քակէր լեզուին կապերը, իրենց գիտ - նալին անոր կենցաղը: Շատեր նոյն - իսկ գոց ըրած էին իրենց տալիք խը - րատները.

— Աղջիկս, Աստուծմով սա ալ կ՛անցնի, նեղութիւն չես քաշեր, ամ - սականդ քանի մը օրէն կը բռնի, պզականներդ մեզի ըսէ մի քաշուիր, հայ ազգ ենք, սասանի օրերուն իրարու չօգնենք, ե՞րբ պիտի օգնենք: Եղածը եղաւ, որո՞ւ մտքէն կ՛անցնէր:

Շատերը այս կարգի քարոզները եր - բեմն իրարու հետ կը փոխանակէին, երբ որբանոցի աղջիկը յամառօրէն այլեւս չէր երեւար:

Լուրը տարածուելով այլակեր - պուած ձեւով, մինչեւ միւս թաղերը Հայոց՝ արձագանգը զարնուեցաւ պատէ պատ ու նորութիւն մը եւս դուրս թռաւ: Տեղական ընդհանրա - ցած ձեւ մը հասցէ կը փնտռէր, փլած պատերէն դուրս եկող ջղջիկի պէս:

—Տիգրանուհին գործ դառած է, որ - բանոցէն սորված «զործերէն» մին, ու մեկնած է քաղաք, այլեւս հոն պի - տի բնակի: Կ՛ըսեն թէ փաքրոնը եր - տասարդ մըն է: Թերեւս դասալիք մը, ալ ինչպէ՞ս եսեւ պիտի մնար:

Նոր տարաձայնութիւնը պատուհն - բուն նոր սխորժ տուաւ ու մոռցուած որբանոցի աղջիկը սկսան նորէն ծամ - ծմել:

Թաղին լակոտները նոյնիսկ, հա - մարձակօրէն սկսան Մարտիկենց պարտէզին լեղակներն ու վարդենիներն րը արմատախիլ ընել.

— Ծօ, անանկ ալ տէր չորնայ, կը վճռէր անոնցմէ մին:

Բայց իրենց ապաստանութիւնը կանդ կ՛առնէ յանկարծ: Տան դուռը կը զարնուի յամառօրէն, մօտիկ դրա - ցի կին մը ձեռքը լաշակի պէս բերնին դրած ոտքի կծիկը կը քակէ, անակն - կալ մը լսելու առաջնութիւնը չահելու համար: Իր չար բախտէն անծանօթը հայերէն չի գիտեր, թարգմա՞ն կը պակսի. քիչ առաջուան պարտէզի կո - ղոպտիչները իր չուրջը կը հաւաք - ուին ճնճղուկներու պէս ու խօսքի կը բռնին, աւետաբականի տիպարով ծերունին զոհացուց կ՛ուզեն տալ ար - կօյով համեմուած բառերով:

Բայց մամիկը կը միջամտէ իր «փառթի, փառթի»ով.

— Գնա իր փաքրօնին հարցուր, կ՛ըսէ տղայ մը բանգիտօրէն.

— Փաքրօնը ես եմ, կ՛ըսէ ծերու - կը ու դարձեալ կը փորձէ զարնել, փակուած դուռը բանալ:

Կատուն աղիողորմ կը մլաւէ տան մէջ: Ճայեկ մը կը թառի ծխնելոյզին վրայ ու խնճեր կը թափէ վար:

Սատհակներէն մին պարսատիկ մը կը հանէ գրպանէն, որսի առիթը չփախցնելու համար, ճայը խոյս կու - տայ, բայց Մարտիկենց պատուհանը, ճառագայթաձեւ փակցուած թուղթե - րով ապակիէն կը մերկանայ: Կապ - տաղոյն գոլորշի մը բաց օդին մէջ կը ցնդի:

Ինչպէս ո եւ է ոտնակոխ բաց տեղ՝ քիչ վերջ դէպի կոտրած պատուհանը սանդուղ մը կ՛երկարի. դռները ներ - սէն կը բացուին մի առ մի: Բժիշկ մը եւ քննիչ մը ահապարանքով ներս կը մտնեն: Շատ ուշ էր: Երկու մեռե - լաթաղներ անտարբեր ձեւով թեթեւ դաղաղ մը կը բարձրացնեն մաքուր սանդղամատերէն վեր, ու կը տեղա - ւորեն այն սեղանին քով որուն վրայ թուղթի երկու բեկորներ հարցական իրար կը դիտեն, մէկուն վրայ դր - ուած «բնական մահ», իսկ միւսը — «Իմ սիրելի ամուսինս, Մարտիկս...

Ծերուկ օտարականը գլխարկը ձեռ - քը յարգանքով կը խոնարհի ու Տիգ - րանուհիին կարած, լրացուցած հա - գուստի ծրարը թեւին վրայ կ՛անհե - տանայ, իր յաճախորդը կորսնցնելու մտահոգութեամբ:

— Տիգրանոյշ: Մարտիկի ձայնին պէս, շունչ մը հով, ներս կը փչէ անոր պատուհանէն ու նամակը գետին կ՛իյնայ, գիրերը լեղու կ՛ելլեն:

— «Երբեք, երբեք չմտածես իմ վը - րայ. ոչ մէկուն կարօտ չեմ, ութ ֆրանք օրապահիկը մերժեցի, որով - հետեւ կարի գործ մը ճարած եմ լաւ վճարումով, ատոր համար ալ քեզի ղրկեցի մեր քէշիկ մը խնայողութիւնը, որպէսզի դուն չնեղուիս: Երախտա - պարտ ըլլանք որբանոցին որ մեզի չարքաշութիւն եւ ապրելու եղանակ սորվեցուց: Քու մասին բոլոր հոգիո - վիս վստահ եմ, որ Հայու պատիւը ամէն բանէ բարձր պիտի պահես»:

Մինչեւ հոս գիրերը կլոր են ու ներ - դաշնակ, բայց շարունակուած քանի մը տողերուն մէջ նիհար ու բեկբե - կուն են: Ու ծայրամասերը պարա - պութեան մէջ բոցի նման վեր ցցուած կը մատնեն հոգեկան փոթորիկ մը.

— «...Մարտիկ, անխնայ եղեր թշնամիին դէմ, մեր թեւերը փշրող դեւին մի խղճար, երբեք, երբեք ու կեանքի ծարաւ շրթներս վերադարձիդ պիտի վարձատրեն քեզ...»

Վերջին բառը մոմի լոյսի պէս կը պլպլայ:

Կանաչորակ հեղուկ մը կարմիր բի - ծերով, նուրբ ժապաւէն մը ձգեր է իր հրատոչոր շրթներէն, ձեռքի ափերուն վրայէն մինչեւ անաւարտ նա - մակը...:

ԽՈՍՐՈՎ ԱՐԱՄԱՆԻ

UNION FRANCO - ARMÉNIENNE
PERMANENCE
8, Rue Bossuet (10)

Mr. André FAILLET, Vice Président Délégué, reçoit le Lundi, de 18 h. à 19 h. 30:

M. SAGHERIAN, Président de la Commission de Propagande, reçoit les Mercredis et Vendredis, de 17 h. 30 à 19 h. 30 :

Ի նպաստ զինուորներուն

Ֆրանսական հանրային զանազան կազմակերպութիւններ կ՛աշխատին միջոցներ ստեղծել, որպէսզի արձա - կուրդի ղրկուած զինուորը օգտուի ի - րեն տրուած հանգիստի օրերէն:

Նախ բանակին մէջ, կարգ մը զօ - րաբաժիններու հրամանատարներ ձեռնարկած են սինեմաներու եւ մար - զախաղերու կազմակերպութեան, ինչպէս նաեւ ակումբներու, որոնց հասոյթը պիտի բաշխուի անտէր զին - ուորներու:

Երկրորդ, տեսնուած է որ կարգ մը զինուորներ, իրենց տասնօրեայ ար - ձակուրդը առնալէ վերջ, հասած են իրենց բնակավայրը, բայց տակաւին արձակուրդին օրերը չլրացած՝ վե - րադարձած են բանակ,— որովհետեւ նիւթական միջոցներ չունէին օգ - տուելու համար իրենց արձակուրդէն:

Այս պարագան քննութեան առնուե - ցաւ Փարիզի Քաղաքապետական ժո - ղովի անդամներէն նախկին ռազմիկ - ներու կազմած խմբակցութեան մէջ, ուր Ռընէ Ֆիքէ-Ներկայացուց առա - ջարկ մը.— Մինչեւ այժմ արձակուր - դի առթիւ բանակին կողմէ զինուոր - ներուն տրուած նիւթական օժանդա - կութիւնը կարգ մը զօրամասերու մէջ կը տրուէր արձակուրդի մեկնելէ ա - ռաջ, իսկ կարգ մը զօրամասերու մէջ՝ արձակուրդէ վերադառնալէն ետքը: Ռընէ Ֆիքէ կ՛առաջարկէ որ բոլոր հրամանատարներն ալ նիւթա - կան օժանդակութիւնը կատարեն ար - ձակուրդի մեկնելէ առաջ: Յետոյ կարգ մը թաղապետութիւններ նիւ - թական օժանդակութիւն կ՛ընեն մի - այն բնտանիքի տէր զինուորներուն՝ երբ արձակուրդի կուգան, բայց ոչ ամուրիներուն: Առաջարկուեցաւ խտ - րութիւն չդնել ամուրիին եւ ամուս - նացեալին միջեւ: Եւ վերջապէս զին - ուորներուն օժանդակելու նպատակով հաւաքուած գումարները դնել թա - ղապետութեանց տրամադրութեան տակ, բաշխելու համար կարօտ եւ անտէր զինուորներուն հաւասարա - պէս:

ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ Միու - թիւնը «Լեռնային պատերազմ» հա - տորէն 40 օրինակ կը դնէ «Ցառաջ»ի տրամադրութեան տակ, հայ զին - ուորներուն բաշխելու համար:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Մի ձայնի վստահութիւն դահլիճին

Վարչապետ Պ. Ռէնօ, որ մեծ յաջողութիւն մը չահած էր Ծերակոյտին մէջ, միաձայն վստահութեան արժանացաւ նաեւ երեսփ. ժողովին մէջ, ներ - կայացնելով դահլիճին քաղաքականութիւնը: Վստահութեան բանաձեւը քուէ - արկուեցաւ 504 ձայնով, եւ ձեռնպահ մնացին 40 հոգի: Դահլիճը Մարտ 22ին ստացած էր 268 քուէ, 156ի դէմ, իսկ ձեռնպահ մնացած էին 300 հոգի:

Նիստը բացուած ատեն, բազմաթիւ հարցապնդումներ կը դտնուէին սե - ղանին վրայ: Պատասխանելով նախագահի հարցումին, վարչապետը յայ - տարարեց թէ կ՛ուզէ անմիջապէս լսել հարցապնդումները, մինչեւ իրիկուն լրացնելու պայմանով:

Այս յայտարարութեան վրայ, որոշուեցաւ գաղտնի նիստ գումարել: Հարցապնդող երեսփոխանները պիտի խօսէին միայն 20 վայրկեան: Ազգայ - նական երեսփոխան մը եա առաւ իր հարցապնդումը, առարկելով թէ չի կրնար այդքան կարճ ժամանակի մը մէջ պարզել իր տեսակէտները: Հարցապնդում - ները կապ ունէին դահլիճին ընդհանուր քաղաքականութեան եւ պատերազմի ընթացքին հետ:

Գաղտնի նիստը տեւեց վեցուկէս ժամ, առտու եւ իրիկուն, միայն ճաշի համար ընդհատուելով: Հարցապնդումներէն վերջը, վարչապետը մանրամաս - նօրէն պարզեց դահլիճին քաղաքականութիւնը եւ պատասխանեց քննադատու - թեանց: Յետոյ նիստը դարձաւ հրապարակային, քուէարկելու համար վստա - հութեան բանաձեւը, որ կ՛ըսէ.

— «Երեսփ. ժողովը իր երախտագէտ ողջոյնը կ՛ուղղէ Դաշնակիցներու ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերուն, ինչպէս եւ Նորվեկեան հե - րոս ժողովուրդին, հաւանութիւն կը յայտնէ կառավարութեան յայտարարու - թեանց եւ վստահութիւն՝ մինչեւ յաղթանակ շարունակելու համար պատե - րազմի քաղաքականութիւնը, որ միշտ արժանացած է խորհրդարանին հաւա - նութեան, եւ, մերժելով որ եւ է յաւելում, կ՛անցնի օրակարգին»:

Բանաձեւին այն մասը որ կը վերաբերի Նորվեկիոյ, քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ (515 ձայն), իսկ մնացեալը ստացաւ 504 քուէ: Ձեռնպահ - ներուն գլուխը կը դտնուէր Լուի Մառէն:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ կառավարութիւնը յանձն առած է 9400 տոլար վճարել Շուէտի, իբրեւ հատուցում այն վնասներուն զոր կրեց շուէ - տական գիւղ մը, օդանաւային ռմբակոծութեամբ, Փինլանտական պատերազ - մին ատեն:

ՀԻԹԼԷՐ 51 ՏԱՐԵԿԱՆ եղաւ ապրիլ 20ին: Այս առթիւ Տոքթ. Կէօպէլս ճառ մը խօսելով, փառաբանեց Առաջնորդը, շեշտելով թէ առաջին անգամ է որ գերման ժողովուրդը կը գտնէ միութիւն հրամանատարութեան մէջ: «Նա - ցիականութենէն առաջ, գերման ժողովուրդը խոցելի էր այս տեսակէտով: 1918ին մենք պարտուեցանք մեր հողիներով: Առաջնորդը մեզի սորվեցուց զօրացնել մեր հողիները: Մեր բոլոր զինուորները մէկ մաղթանք ունին. — Երկա՜ր ապրի մեր Առաջնորդը. մնայ այն ինչ որ եղաւ մեզի համար,— մեր Հիթլէրը»: Քարոզչութեանց նախարարը իր ճառին մէջ յարձակեցաւ Չէյմ - պըլէնի վրայ, հեգնելով անոր մէկ ճառը, որ կ՛ըսէր թէ պատերազմը գերման ժողովուրդին դէմ ուղղուած չէ:

ՃԱՓՈՆ ութ վիթխարի զրահաւորներ կը շինէ, իւրաքանչիւրը 40—43.000 թոն տարողութեամբ, ինչպէս հաստատեց ամերիկացի ծովակալ մը: Իսկ Մ. Նահանգները կը շինեն ութ նոր զրահաւորներ, վեցը 35.000, երկուքը 45.000 թոն տարողութեամբ: Ամերիկայի մէջ կը խորհին 70.000ի բարձրացնել զրա - հաւորներու տարողութիւնը, նուազագոյն չափ համարելով 40.000 թոնը:

ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ մասին տասնարանեայ մը հաղորդուած է ֆրան - սական ճակատի անգլիացի զինուորներուն: Ահա գլխաւոր պատուէրները. — 1. Կրկնապէս զգոյշ եղիր, երբ օտարականներու մէջ կը գտնուիս: Ամէնէն անմեղ երեւոյթով մարդիկն ալ կրնան լրտես ըլլալ: Եթէ օտարական մը ըմ - պելի կը հրամցնէ քեզի, անգլիական կեանքեր կրնան վճարել անոր գինը. — 2. Մի գրաղեր չնդալից զրոյցներով: Անոնք կրնան խուճապ յառաջ բերել եւ յաճախ մէջերեղ կը հասնին թշնամի գործակալներու կողմէ, մասնաւոր նպա - տակներով:— 3. Զինուորական լուրեր մի տար նամակներուդ մէջ:— 4. Զգուշացիր նահանջական տրամադրութիւններէ:— 5. Զգուշացիր բանավէճե - րէ: Ամենագէտ մի երեւար:— 6. Երբեք մի թերանար հաղորդելու որ եւ է բան որ կասկածելի կը թուի:— 7. Երբեք մի վիճաբանիր զինուորական խըն - դիրներու մասին, հանրային վայրերու կամ կառքի մէջ, նոյնիսկ ընկերներու հետ: Որովհետեւ մարդ չկայ, չի նշանակեր թէ լսող չկայ:— 8. Այն զինուոր - ները որ գերի կ՛իյնան, պէտք է յայտնեն միայն իրենց անունը, աստիճանը եւ զօրագունդին թիւը:

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ՆԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ԱՊՐԻԼ
MARDI
23 AVRIL
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4330

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Ֆրանսական զօրքը Նորվեկիոյ մէջ ցամաք ելաւ կատարեալ յաջողութեամբ, առանց որ եւ է արկածի կամ դէպքի, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական զեկոյցները եւ տեղական թերթերու լուրերը: Լոնտոնի թերթերը այս առթիւ կը փառաբանեն ֆրանսական բանակին քաջութիւնը եւ ուժը: «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ դաշնակից փոխադրանաւերը Նորվեկիա փոխադրեցին ծանր թնդանօթներ, հրասայլեր, ինչպէս եւ հազարաւոր զինուորներ՝ 400 մղոն հեռաւորութեան վրայ: Բրիտական օդատորմիղին ուերիչ յարձակումները Սթավէնկէրի օդակայանին վրայ անտանելի դարձուցած ըլլալով Գերմաններու դիրքը, անոնք չեն կրցած բազմաթիւ օդանաւեր արձակել փոխադրանաւերուն վրայ: Ցամաքային կռիւները օրէ օր կը սաստկանան:

Արեւմտեան ճակատին վրայ եւս մեծ գործունէութիւն կը տիրէ քանի մը օրէ ի վեր: Օդերը պայծառացած ըլլալով, օդարշաւները օրէ օր կ'աճին: Դաշնակիցները 15—19 կը հաշուեն վերջին երեք օրերու ընթացքին կորսուած թշնամի օդանաւերու թիւը: Անգլիական զեկոյցին համաձայն, գերմանական 13 ռմբաձիգ օդանաւեր պարտուած են 8 բրիտանական օդանաւերէ: Շաբաթ եւ կիրակի շարք մը կռիւներ մղուեցան Մոզէլի եւ Հռենոսի վրայ, ֆրանսական, բրիտանական եւ գերմանական օդանաւերու միջեւ:

Պալքանեան երկիրներու կացութիւնը միշտ կը զբաղեցնէ դաշնակից երկիրները: Ինչպէս յայտարարեց Պ. Ռէյնօ, Դաշնակիցներուն հիմնական նպատակն է պահպանել խաղաղութիւնը հարաւային-արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Անգարայի ֆրանսական եւ բրիտանական դեսպանները, որոնք վերջերս Փարիզ եւ Լոնտոն հրաւիրուած էին պալքանեան դեսպաններու հետ, արդէն վերադարձած են իրենց պաշտօնատեղին: Պոլսէն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Դաշնակիցները որոշած են զօրացնել իրենց դիւանագիտական եւ տնտեսական գործունէութիւնը Թուրքիոյ մէջ: Առ այժմ հաւանական չի նկատուիր խաղաղական միջամտութիւն մը: Թուրքերը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին այդ գործունէութեան ընթացքին, վանելու համար գերմանական ազդեցութիւնը Պալքաններու մէջ: Իրաւասու շրջանակներու կարծիքով, Անգարայի ֆրանսական եւ բրիտանական դեսպանները պիտի ջանան սերտօրէն գործակցիլ Թուրքիոյ հետ, կանխելու համար զինուորական գործողութեանց տարածումը Պալքաններու մէջ, միեւնոյն ատեն խափանելով Գերմաններու թափանցումը: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, կը յուսացուի թէ Դաշնակիցները պիտի շարունակեն նոր ուժեր ղրկել Մօտաւոր Արեւելք, որպէսզի զօրացնեն իրենց աջակցութեան խոստումը: «Թուրքիոյ հանրային կարծիքին մէկ մասը այն համոզումն ունի թէ պալքանեան պետութիւնները պիտի գործակցին Դաշնակիցներուն, բայց միայն այն ատեն երբ վստահ ըլլան պատշաճ օգնութիւն մը ստանալու, հարկ եղած ատեն»: Թուրքերէն «Թան» կը գրէ այս առթիւ.

— Քաղաքական շրջանակներ Ռումանիա եւ Եուկոսլաւիա կը ջանան պաշտպանել օգտուիլ, որովհետեւ կը կարծեն թէ Դաշնակիցները կրնան օգնութեան հասնիլ բաւական շուտ: Եթէ անոնք վստահ ըլլան թէ իրենց երկիրները արշաւանքի պիտի ենթարկուին 24 ժամէն, ինչպէս եղաւ Տանիմարքան, դիւրին է պալքանեան դուռը փակել Գերմանիոյ դէմ»:

Անգլիա եւ Խ. Միութիւնը կը խորհին վերսկսիլ բանակցութիւնները, տնտեսական դաշնագիր մը կնքելու համար: Անգլիոյ արտաքին նախարարը ամփոփելով Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը, յայտնած է թէ կառավարութիւնը տրամադիր է, ինչպէս խորհրդային կառավարութիւնն ալ իմացուցած էր, ձեռնարկելու առեւտրական բանակցութեանց, պայմանաւ որ համաձայնութիւնը նկատի առնէ պատերազմին պահանջները: Ամէն պարագայի մէջ, այս ձեռնարկն ալ ուղղուած է Գերմանիոյ դէմ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (234 եւ 235րդ օր).—

Զեկոյց թիւ 459, ապրիլ 20, առաւօտ.— Գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու: Մոզէլի արեւելեան կողմը ետ մղուեցաւ թշնամի արշաւ մը: Մեր հրետանին ռմբակոծութիւններ կատարեց Պլիսի շրջանին մէջ: Նորվեկիոյ մէջ ֆրանսական զինուորներ ցամաք ելան եւ կը մասնակցին գործողութեանց:

Զեկոյց թիւ 460, իրիկուն.— Գիշերուան ընթացքին ետ մղուեցան շարք մը թշնամի արշաւներ: Ճակատին կեդրոնը, որ կ'երկարէր Մոզէլէն Հռենոս, ֆրանսական եւ գերմանական հրետանիները ցերեկը աւելի բազմաթիւ եւ կուռ թնդանօթաձգութիւններ կատարեցին քան նախընթաց օրերը: Բազմաթիւ ընդհարումներ պատահեցան մեր եւ գերմանական օդատորմիղներուն միջեւ: Կռիւներու ընթացքին թշնամի հետապնդիչ օդանաւ մը եւ հետազօտիչ օդանաւ մը վար առնուեցան մեր հողին վրայ: Ուրիշներ ալ վար առնուեցան բրիտանական օդատորմիղին կողմէ: Մեր հետապնդիչ օդանաւերէն մէկը վար իջնելու հարկադրուած ըլլալով, իջաւ մեր գիծերուն մէջ:

Զեկոյց թիւ 461, ապրիլ 21, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 462, իրիկուն.— Հրետաձգութիւն Պլիսի շրջանին մէջ:

*** Ֆրանսայի բրիտանական օդանաւային հրամանատարութիւնն ալ հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 20ին.— Այս առտու արքայական օդատորմիղի հետապնդիչ օդանաւերը շարք մը կռիւներ մղեցին ճակատին վրայ: Մեր օդանաւերէն մէկը վար իջեցուց գերմանական օդանաւ մը որ ինկաւ ֆրանսական հողին վրայ: Գերման օդաչուները գերի բռնուեցան: Մեր հետազօտիչ օդանաւերը յարձակեցան գերմանական ռմբաձիգ օդանաւի մը վրայ որուն կ'ընկերանային երեք հետապնդիչ օդանաւեր: Երկու գերմանական օդանաւեր վար առնուեցան: Ուրիշ խումբ մը յարձակեցաւ ինը թշնամի օդանաւերու վրայ, որոնց մէկը ինկաւ մեր գիծերուն մէջ եւ կը կարծուի թէ երկրորդ մըն ալ խորտակուած է: Մեր օդանաւերէն մէկը հարկադրուեցաւ վար իջնել թշնամի գործողութեան հետեւանքով, բայց օդաչուն անվնաս մնաց: Մեր բոլոր օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան:

*** Շաբաթ առտու ժամը 11ին գերմանական օդանաւ մը, որ Ֆրանսայի

Ֆրանսայի արտաքին յարաբերութիւնները

Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովը առջի օր լսեց վարչապետին ընդարձակ զեկուցումը՝ արտաքին յարաբերութեանց մասին (Պ. Ռէյնօ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար է):

Պատասխանելով շարք մը հարցումներու, Պ. Ռէյնօ խօսեցաւ պատերազմական գործողութեանց, Իտալիոյ եւ պալքանեան երկիրներու հետ եղած յարաբերութեանց, Հիւսիսային Եւրոպայի, Մայր. Արեւելքի եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցերու մասին:

Մօտաւոր Արեւելքի կացութեան առթիւ, ըսաւ թէ դաշնակից պետութիւնները «ուղղամիտ եւ սերտ գործակցութիւն մը հաստատելով Թուրքիոյ հետ», ուրիշ նպատակ չունին հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի մէջ եթէ ոչ պահպանել խաղաղութիւն մը որ ապահովէ պալքանեան պետութեանց անկախութիւնը:

Գալով Իտալիոյ հետ եղած յարաբերութեանց, վարչապետը յիշեց թէ ֆրանսական կառավարութիւնը սեպտեմբեր 1էն առաջ հաղորդած էր իտալական կառավարութեան թէ տրամադիր է բարեկամաբար փնտռելու այն հիմերը որոնց վրայ կարելի է արդար կարգադրութիւն մը նախատեսել երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրներու համար: Այս առաջարկները մինչեւ հիմա կը մնան անպատասխանի. բայց իտալական կառավարութեան բռնած դիրքը չի փոխեր ֆրանսական կառավարութեան տրամադրութիւնները:

Նոյն մտքով փորձեր կատարուած են Սպանիոյ հետ, վերջին ամիսներու ընթացքին, բարելաւելու համար յարաբերութիւնները: Կառավարութիւնը առանց նկատի առնելու գաղափարական տարբերութիւնները, պիտի շարունակէ իր ջանքերը, այս երկու պետութեանց հետ, միջերկրականեան համաձայնութեան մը յանգելու համար, որ խաղաղութեան անհրաժեշտ հիմերէն մէկն է, իր կարծիքով:

Պ. Ռէյնօ յետոյ յիշելով նախագահ Ռուզվէլթի վերջին ճառը, որ կը ձաղկէր նախայարձակման մեթոտները եւ բռնի տիրապետութիւնը, փառաբանեց երկու մեծ ժողովրդապետութեանց համամտութիւնը եւ անգամ մը եւս շեշտեց իր անխախտ հաւատքը ազատ ժողովուրդներու յաղթանակի մասին:

*** Ինչպէս յայտնի է, ֆրանքօ-իտալական յարաբերութիւնները կայուն վիճակ մը ունին 1938էն ի վեր, երբ Մուսոլինի չեղեալ հռչակեց Լավալի հետ կնքուած համաձայնութիւնը (1935): Հարցապնդողներուն մէջ կը գտնուէին նախկին վարչապետ Պ. Լավալ, որ կուսակից է Իտալիոյ հետ լեզու գտնելու եւ Փոլ Պոնքուռ, որ վերջերս կ'առաջարկէր երրեակ համաձայնութիւն մը կնքել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ: Վարչապետին բացատրութիւնները գոհացուցիչ համարուեցան եւ յանձնաժողովին նախագահը ջերմագին շնորհակալութիւն յայտնեց, ինչ որ վստահութեան նոր ապացոյց մը կը կազմէ, խորհրդարանին միաձայն քուէարկութենէն վերջը:

*** Իտալիոյ բռնած դիրքին առթիւ, «Թայմզ» խմբագրական մը գրելով դիտել կուտայ.— «Իտալացիները պէտք չէ մոռնան անգլիական տորմիղին յաջողութիւնները: Ամէն պարագայի մէջ, եւ հակառակ անխուսափելի կորուստներու, Մեծն Բրիտանիա ունի 150 թորփիլանաւ եւ 50 յածանաւ: Իր զրահաւորները եւ սուզանաւերը պատրաստ են — ֆրանսական հզօր նաւատորմին հետ — հասնելու ամէն ուր որ Դաշնակիցներու շահերը կը վտանգուին եւ ուր որ զանոնք օգնութեան կը կանչէ փոքր ազգի մը ազատութեան դէմ ուղղուած սպառնալիք մը»:

Հիւսիսային արեւմուտքէն դէպի հարաւային արեւելք կը սուրար, վար առնուեցաւ հակօդային թնդանօթներու կողմէ, կեդրոնական շրջանին մէջ: Օդանաւը բռնկած էր երբ գետին հասաւ: Օդաչուները հարեւան անտառները փախած էին, բայց բռնուեցան քիչ վերջը:

*** Նոյն իրիկունը գերմանական օդանաւեր երեւցան Անգլիոյ վրայ, մասնաւորապէս Թէյմզ գետին մօտերը: Հակօդային թնդանօթները եւ օդանաւերը անմիջապէս յարձակեցան: Ահազանգ հնչեց: Ուրիշ թշնամի օդանաւ մըն ալ երեւցաւ Շէթլէնտ կղզիներուն վրայ:— Գերմանական օդանաւ մը, որ կը հետապնդուէր պելժիական օդանաւերու կողմէ, զարնուելով ստիպուեցաւ վար իջնել Հոլանտայի մէջ:

*** Անգլիոյ հարաւային արեւելեան ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ մեծ շոգենաւ մը, որ ունէր 5404 թօն տարողութիւն: 39 նաւաստիները փրկուեցան ազատարար նաւակներով:— Ուրիշ անգլիական նաւ մը, 1037 թօն, խրեցաւ ահռելի պայթիւնէ մը վերջը: Կ'ըսուի թէ Գերմանիա նոր ականներ տեղաւորած է Հիւսիսային ծովուն մէջ:

*** Անգլիական կառավարութիւնը գրաւեց 23 դանիական նաւեր, համագումար 27.000 թօն, որոնք բրիտանական նաւահանգիստները կը գտնուէին: Անգլիա պատերազմական աւար կը նկատէ այս նաւերը, որոնք պիտի բանին բրիտանական կամ ֆրանսական դրօշներու տակ:

Կացութիւնը Պալքաններու եւ Թուրքիոյ մէջ

Եուկոսլաւիոյ նախկին վարչապետ Միլան Սթոյատինովիչ, որ կէս-դիկտատոր էր, ձերբակալուելէ անմիջապէս վերջը գիւղ մը աքսորուեցաւ, զրկուելով ամէն հաղորդակցութենէ: Ձերբակալուեցան նաեւ իր եղբայրը, որ «Վրէմէ» թերթին հրատարակիչն է, եւ ուրիշ մեղսակիցներ: Պատճառները գաղտնի կը պահուին. բայց կ'ըսուի թէ Սթոյատինովիչ դաւ մը սարքած էր, երկրին կառավարութիւնը փոխելու համար, Գերմանիոյ դրդումով: Խուզարկութեան ատեն, որ տեւեց վեց ժամ, գտնուած են վտանգաւոր թուղթեր եւ ցանկը այն անձերուն որ պիտի ձերբակալուէին, եթէ դաւը յաջողէր: Գտնուած են նաեւ օրինակներ այն թռուցիկներէն որոնք անցեալ շաբթու նետուած էին Պելկրատի փողոցներուն մէջ: Այս թռուցիկները կը թելադրէին ժողովուրդին հաւատք չընծայել Դաշնակիցներու դատին եւ վճռապէս դառնալ Գերմանիոյ կողմը, ինչպէս կը գրէ «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի թղթակիցը: Վարչապետը հսկողութեան տակ էր հրաժարումէն ի վեր, բայց կրնար դուրս ելլել եւ յաճախ կ'այցելէր գերման դեսպանին, որ երբեմն իր բնակարանն ալ կ'երթար: Կ'ըսուի թէ նախկին վարչապետը կը պատրաստուէր Գերմանիա փախչիլ:

*** Պելկրատի թերթերը մեծ արդիւնքներ կը սպասեն Խ. Միութեան հետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսական զօրքն ալ կը մասնակցի գործողութեանց

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կռիւները օրէ օր կը ծաւալին ամբողջ Նորվեկիոյ մէջ, ցամաքի վրայ թէ օդին մէջ: Ֆրանսական զինուորներ ալ ցամաք ելած ըլլալով, արդէն կը մասնակցին գործողութեանց: Ֆրանսական առաջին զօրագունդը ցամաք ելաւ առանց որ եւ է կորուստի, ինչ որ կը հերքէ գերմանական անթելին այն լուրը թէ ֆրանսական կամ անգլիական փոխադրանաւեր ընկղմած կամ վնասուած են Նորվեկիոյ բացերը: Պաշտօնապէս ալ հերքուեցաւ այս լուրը, իբրեւ բոլորովին անհիմն: Ֆրանսական զօրքը լաւ պատրաստուած էր թնդանօթներով եւ մեքենաշարժ ուժերով: Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ ֆրանսական եւ անգլիական զինուորներու տեւական ժամանումը մեծ ազդեցութիւն կը գործէ բարոյապէս, ոգեւորելով Նորվեկիոյ զինուորները որոնք մոլեգնօրէն կը դիմադրեն գերմանական արշաւանքին:

Գերմաններն ալ կը շարունակեն զինուոր փոխադրել մասնաւորապէս Նարվիքի շրջանը, լեռնային թնդանօթներով, ուտելիքներով եւ ռազմամթերքով: Կը թուի թէ անոնք վճռած են մինչեւ վերջը պաշտպանել այս դիրքը: Փոխադրութիւնը կը կատարուի հինգ վեց թոննոց հսկայ օդանաւերով: Գերմանական զօրքը կեդրոնացած է Ռոմպաքի բարձունքներուն վրայ, որ կ'իշխէ քաղաքին վրայ եւ շատ նպաստաւոր է օդարշաւի համար: Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Գերմանները շատ յարմար կայաններ ունին Նարվիքի ծովախորշերուն շուրջը, ջրօդանաւերու համար: Այս դիրքերը կրնան խախտիլ ծովային նոր յարձակումով մը եւ դաշնակից զինուորներու յաւելումով: Անգլիացիները եւ Նորվեկիացիներն ալ օդային ուժեր ունին այս հիւսիսային շրջանին մէջ, ուր օդանաւային բուռն ճակատամարտներ կը սպասուին:

*** Բրիտանական օդանաւերը կիրակի օր ռմբակոծեցին հիւսիսային Տանիմարքայի Ալպորկ օդակայանը, որ իբրեւ խարիսխ կը ծառայէ գերմանական փոխադրութեանց, ինչպէս եւ Նորվեկիոյ Սթավանկէր եւ Քրիսթիանսանտ կայանները: Օդանաւային նախարարութիւնը «շատ յաջող» կը նկատէ Ալպորկի յարձակումը, որ մեծ վնասներ պատճառած է: Այս կայանը 200 մղոն հեռու է Սթավանկէրէն, ուր Գերմանները զինուոր եւ պաշար կը փոխադրեն հիւսիսային Գերմանիայէն եւ Տանիմարքայէն: Երկրորդ զեկոյցի մը համաձայն, բրիտանական օդանաւերը յարձակեցան գերմանական օդանաւի մը վրայ, երբ վար կ'իջնէր եւ կրակի տուին օդակայանը: Քառասուն-յիսուն օդանաւեր ալ յարձակեցան Քրիսթիանսանտի վրայ, երկու կողմերէ, մեծ քանակութեամբ պայթուցիկ ռումբեր ձգելով: Ցեռոյ հրձիգ ռումբեր արձակուեցան, հրդեհներ պատճառելով:

Գերմաններն ալ փոխադարձաբար օդարշաւներ կատարեցին Անգլիոյ հարաւային արեւելեան ափերուն վրայ, կիրակի գիշեր եւ յաջորդ առտու: Թէեւ ահազանգը հնչեց, բայց ժողովուրդը պատսպարանները քաշուեցաւ, երբ ռումբերը կը պայթէին խլացուցիչ աղմուկով: Անգլիացիները պատասխանեցին հակօդային մարտկոցներու, օդանաւերու եւ մարտանաւերու կրակով: Ճակատամարտը տեւեց երեք ժամ: Ականատես մը կը պատմէ թէ շարք մը օդամարտներ տեսած է նախորդ պատերազմին ատեն, «բայց երբեք այսքան ծանր ռմբակոծութիւն լսած չէր»:

*** Անգլիոյ ծովային եւ օդանաւային նախարարութիւնները միացեալ զեկոյց մը հրատարակեցին, որ կ'ըսէ թէ թշնամին բուռն կրակ մը բացաւ Նորվեկիոյ Նամսոս քաղաքին վրայ, մեծ վնասներ պատճառելով: Դաշնակիցները որ եւ է կորուստ չունեցան բացի անգլիական ձկնորսանաւէ մը: Բրիտանական զինուորները կը գործեն նորվեկեան զօրքին հետ:

Գերմանիոյ սպարապետութեան վերջին զեկոյցը, որ հրատարակուած է «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Ապրիլ 20ին, իրիկուան դէմ թշնամի մարտանաւեր երեւցան Նարվիքի բացերը, կրակ բանալով նաւահանգիստին եւ քաղաքին վրայ, կարճ տեւողութեամբ: Նարվիքի գերման զօրքը գրաւեց 8000 հրացան եւ 315 գնդացիր, առանց ռազմանիւթի: Նոր հետեւակազօրք եւ հրետանի հասան Թրոնտհայմ: Պէրկէնի եւ Սթավանկէրի մէջ գերման զինուորները կ'ընդարձակեն գրաւեալ շրջանը, մաքրելով նորվեկեան փոքրաթիւ զօրաբաժինները: Օսլոյի շրջանին մէջ գերման զօրքը կը շարունակէ յառաջ խաղալ արագօրէն, ամէն ուղղութեամբ: Գերմանիոյ ծովային ուժերը ընկղմեցին շարք մը նորվեկեան փոքր մարտանաւեր և լռութեան դատապարտեցին ծովեզերեայ մարտկոցները: Զօրքի եւ ռազմամթերքի փոխադրութիւնը կը շարունակուի յաջողուն համեմատութեամբ: Լեհական թորփիլանաւ մը ընկղմեցաւ սուզանաւի մը միջոցաւ: Ապրիլ 19ի գերմանական յարձակման ատեն, ռմբակոծուեցան անգլիական մէկ ծանր եւ մէկ թեթեւ յածանաւ եւ չորս փոխադրանաւեր: Ապրիլ 20ին օդանաւային բուռն յարձակումներ կատարուեցան, երբ թշնամին կը փորձէր զօրք հանել Նամսոսի մէջ: Յածանաւ մը ընկղմեցաւ զարնուելով ծանր ռումբէ մը: Ուրիշ յածանաւ մը զարնուեցաւ միջին մեծութեամբ ռումբերէ, բռնկեցաւ եւ ի վերջոյ խրեցաւ: Ուրիշ կէտի մը վրայ 15.000 թօն տարողութեամբ զինուորական փոխադրանաւ մը զարնուելով բռնկեցաւ: Երկրորդ փոխադրանաւ մը եւս ծանրապէս վնասուեցաւ: Ցամաք ելած անգլիացի զինուորները կրակի բռնուեցան երկու կէտերու վրայ եւ ծանր կորուստներ կրեցին, մարդկային թէ զինական: Նամսոսի երկաթուղին կրակի տրուեցաւ, ճամբաներ եւ կամուրջներ քանդուեցան ռումբերով:

*** Շուէտի ծախքերը կրկնապատկուած են վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, իբրեւ հետեւանք վերազինման, ուրիշ խօսքով՝ նոր պատերազմին: 1939 Սեպտեմբերէն ի վեր Շուէտ ծախսած է տասը միլիառ ֆրանք, սպառազինութիւններ գնելու եւ ամրութիւններ շինելու համար: Այս գումարը արտակարգ զոհողութիւն մըն է երկրի մը համար որ ունի վեց միլիոն բնակիչ եւ որուն սովորական ելմտացոյցը 1360 միլիոն քուրոնի գումար մը կը ներկայացնէր 1939—1940ին (մէկ քուրոնը 10.50 ֆրանք է): Այս ահագին ծախքերը մեծապէս ազդած են երկրին տնտեսական եւ ելմտական կեանքին վրայ, եւ ոսկեդրամի պահեստն ալ նուազած է:

Ծրագիրներ եւ հաւանականութիւններ Միջին Արեւելքի մասին

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Քաղաքականութեան Ընկերութիւնը քանի մը օր առաջ հանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն իրողութեան վրայ, որ օր աւուր աւելի կ'աճի պատերազմի հաւանականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։

Այդ յայտարարութիւնը հիմնուած էր բաւականին հաւաստի աղբիւրներէ Ընկերակցութեան ստացած տեղեկութեանց եւ մասնաւորապէս Հարվըրտ համալսարանի կառավարութեան բաժանմունքի պրոֆէսէօր Ֆիլիփ Այրէլընտի պատրաստած տեղեկագրին վրայ։

Ըստ այդ տեղեկագրի՝ Թուրքիա եւ Միջին Արեւելքի միւս պետութիւնները (խօսքը, անկասկած, Իրանի եւ Աֆղանիստանի մասին է) կ'աշխատին չէզոք մնալ, բայց ո եւ է երաշխիք չկայ, որ դժբախտ միջադէպ մը պատերազմի մէջ պիտի չմխրճէ ամբողջ Միջին Արեւելքը։

Եթէ — կ'ըսէ ամերիկացի պրոֆէսէօրը — Ռուսիա որոշէ Հարաւի մէջ ալ ընել այն, ինչ որ ըրաւ Հիւսիսի մէջ, այն է՝ ամրացնել իր սահմանները, այդ պարագային պիտի աշխատի եւ ստանալ Պեսարապիան եւ իր հակակշռին ենթարկել ամբողջ Սեւ ծովն ու Նեղուցները (Վոսփոր եւ Տարտանէլ)։

Պեսարապիոյ գրաւումը պիտի ապահովէ Ուկրայնան եւ Օտէսա-Լվով երկաթուղին, իսկ Սեւ ծովի վրայ հակակշիռ հաստատելու համար պէտք պիտի ըլլայ գրաւել Պոլիսը։

Միջին Արեւելքի տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական ներկայ կացութիւնը քննութեան ենթարկելէ վերջ, պրոֆ. Ֆ. Այրըլէնտ կուգայ այն եզրակացութեան, որ եթէ Խորհրդային կառավարութիւնը յարձակում գործէ Ռումանիոյ վրայ՝ Պեսարապիան գրաւելու համար, Թուրքիա պիտի հարկադրուի վճռական ընտրութիւն մը ընել Ռուսիոյ եւ Դաշնակիցներու միջեւ։

Ընտրութիւնը չափազանց դժուար պիտի ըլլայ, որովհետեւ Ռուսիա ոչ միայն պիտի աշխատի ապահովել Կովկասի իր նաւթահորերը արտաքին ո եւ է յարձակումէ, այլ եւ պիտի ուզէ գրաւել կամ փճացնել Իրանի ու թերեւս նաեւ Իրաքի նաւթահանքերը՝ ծանր հարուած մը հասցնելու համար Դաշնակիցներուն։ Իրանի վրայ ռուսական արշաւանքը այն առաւելութիւնը պիտի ունենայ, որ պիտի դիւրացնէ Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներու նուաճումը Կարմիր բանակի կողմէն, ինչպէս եւ կատարեալ ապահովումը Կովկասի ռուսական նաւթահանքերուն։ Յարձակում մը Իրանի վրայ պիտի սպառնայ Թուրքիոյ մէկ թեւին եւ դիւրացնէ Կարմիր բանակի գործողութիւնները Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն դէմ։

Ամերիկացի պրոֆէսէօրն անհաւանական կը նկատէ Կարմիր բանակի շարժումի դէպի Աֆղանիստան եւ Հնդկաստան այն պատճառով գլխաւորապէս, որ հաղորդակցութեան միջոցները շատ աղքատ են այդ ուղղութեամբ։

Պրոֆ. Այրըլէնտ հաւանական կը նկատէ նաեւ յարձակողական մը Դաշնակիցներու կողմէ Միջին Արեւելքի մէջ, մօտիկ ապագային։

Այդ պարագային, կ'ըսէ ան, Դաշնակիցները, անկասկած, պիտի ջանան իրենց հակակշռին ենթարկել Սեւ ծովը, այն է՝ պիտի փորձեն գրաւել Օտէսան եւ թերեւս նաեւ Ռոստովը, որպէսզի ընդհատեն ռուսական նաւթի, բամպակի եւ ուրիշ կարեւոր հում նիւթերու առաքումը Գերմանացիներուն։

Ամերիկեան պրոֆէսէօրի կարծիքով՝ Դաշնակիցներու դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ ներկայիս շատ աւելի զօրաւոր է, քան Գերմանիոյ, Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ, որովհետեւ Դաշնակիցներու ձեռքն են ռազմագիտական կարեւոր կէտերը, հաղորդակցութեան գլխաւոր գծերը եւ տնտեսական աղբիւրները։

Աւելին. Դաշնակիցները յաջողած են շահիլ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներու, մասնաւորապէս արաբ ազգայնականներու համակրանքն ու աջակցութիւնը, որովհետեւ Արաբները կը վախնան, որ Գերմանիոյ յաղթանակի պարագային ոչ միայն անկարելի պիտի դառնայ իրենց անկախութիւնը, այլեւ իրենք պիտի կորսնցնեն եւ այն ազատութիւնները, զոր կը վայելեն։ Այդ պատճառով գերման եւ իտալական պրոպականտի ազդեցութիւնը չնչին է Արաբներու մէջ։

Սակայն, կ'ըսէ ամերիկացի պրոֆէսէօրը, Դաշնակիցներու յաղթանակին համար Միջին Արեւելքի մէջ Թուրքիոյ գործակցութիւնը չափազանց կարեւոր է։

Հարց է միայն, թէ Թուրքիա վճռական պահուն չպիտի՞ լքէ Դաշնակիցները։ Եթէ, օրինակ, Հիթլէր յաջողի կազմել իր ծրագրած գերման-իտալա-խորհրդային զինակցութեան ճակատը, Թուրքիա պիտի չվախնա՞յ իր գոյութիւնը վտանգելէ եւ Դաշնակիցներու հետ զէնք բարձրացնելէ այդ միացեալ դիկտատորական ճակատի դէմ։

Ուշագրաւ է, որ Պրոֆ. Այրըլէնտ բաղձալի կը նկատէ, որ Դաշնակիցները Թուրքիոյ խոստանան Պաթումի եւ նոյն իսկ Գրոզնիի (Հիւսիսային Կովկաս) նաւթահանքերը։

Անիկա, կ'ըսէ ամերիկացի պրոֆէսէօրը, ձեռնտու է եւ Դաշնակիցներուն, որովհետեւ այդ պարագային Թուրքիա այլեւս աչք պիտի չունենայ Մուսուլի նաւթահորերուն վրայ։

Եթէ Դաշնակիցները, իրենց կողմը գրաւելու համար Թուրքիան ընդդէմ Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ, չվարանեցան անոր զիջիլ Աղեքսանտրէթի Սանճաքը, զարմանալի պիտի չըլլայ երբեք, որ վաղը ալ անոնք ուզեն Թուրքիոյ զիջիլ Պաթումի եւ մինչեւ իսկ Գրոզնիի նաւթահորերը՝ անոր զինակցութիւնը ապահովելու համար նաեւ Ռուսիոյ դէմ։

Իրերը, ըստ երեւոյթին, տակաւին զարգացած չեն մինչեւ այդ տեղ, բայց ո եւ է երաշխիք չկայ, որ Դաշնակիցները, Թուրքիան իրենց կողքին պահելու համար, շուտով անոր չպիտի խոստանան մինչեւ իսկ ամբողջ Կովկասը։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

Ֆիքսի (Աթէնք) կայանը պիտի քանդուի

Յունական կառավարութիւնը տարիներով յետաձգելէ ետք, որոշած է վերջնապէս քանդել Տէրկութիի (Ֆիքս) գաղթակայանը, անտանելի գտնելով զայն Աթէնքի լաւագոյն ճամբուն վրայ։ Այս որոշումը նորէն մտահոգութեան մատնած է 3—4000 հայ գաղթականներ։ «Նոր Օր» այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցած է Գաղթ. Օփիսի ներկայացուցիչ Պ. Զանէթոսի հետ։ Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Անցեալ սեպտեմբերին բազմաթիւ անգամներ դիմեցի Պ. Ա. Գալփաքեանի եւ ըսի թէ կառավարութիւնը վճռած է քանդել գաղթակայանը եւ պէտք է միջոց մը գտնել չքաւոր ընտանիքները տեղաւորելու համար։ Միւս կողմէ, կառավարութեան մօտ ալ դիմում կատարելով, նոր պայմանաժամ ստացայ։ Ահա, ութ ամիս անցած է ու տակաւին ո եւ է քայլ առնուած չէ։ Բացարձակ համոզուած եմ թէ Տէրկութիի հայ գաղթականներուն եօթանասուն առ հարիւրը ի վիճակի են ամիսը քանի մը հարիւր արախմի տրամադրելով, սենեակ վարձելու։ Անոնց մէջ կան որ կարեւոր գումարներ ունին եւ ի վիճակի են տուն վարձելու, կան որ կրնան իրենց միջոցներով որ եւ է սենեակ վարձել եւ ազատիլ գաղթակայանի գարշելի կեանքէն։ Ամէն պարագայի մէջ Հայերը պէտք է գիտնան թէ կարելի չէ այլեւս մնալ Տէրկութիի մէջ, որ մաս առ մաս պիտի քանդուի։

— Համաձայն ենք, Պ. Զանէթոս, բայց դուք ալ գիտէք թէ Տէրկութիի մէջ կարեւոր թիւով չքաւորներ կան, որոնք նիւթական միջոցէ զուրկ են սենեակ վարձելու։ Այսպիսիներուն զետեղումը կը կարօտի արտաքին օժանդակութեան։ Իսկ ասոր համար ալ անհրաժեշտ է նոր պայմանաժամ մը, գոնէ մէկ տարի, որպէսզի ազգային մարմինները միջոց մը խորհին ու երեսի վրայ չմնան չքաւոր գաղթականները։

— Այս խնդիրը ութ ամիսէ ի վեր գոյութիւն ունի։ Ձեր զետեղման յանձնախումբին քանիցս խօսած եմ այս մասին։ Պէտք էր մինչեւ հիմա միջոց մը խորհուած ըլլար։ Չէք հասկնար թէ ինծի համար որքան դժուար է դարձեալ կառավարութեան ներկայանալ պայմանաժամ խնդրելու համար։ Ամէն պարագայի տակ, պիտի աշխատիմ լաւագոյնս ընելու, որպէսզի օգտակար ըլլամ Հայերու։ Ձեզի ըսի թէ Տէրկութիի գաղթականներուն մէջ մեծ թիւ կը կազմեն անոնք, որ նիւթապէս ապահովուած են եւ միջոց ունին տուն կամ սենեակ վարձելու։ Անձամբ քննութիւն կատարած եւ ստուգած եմ։ Նէա Իոմիոնի տուներու բաշխումի ցուցակներուն մէջ գաղթականներ գտայ, որոնք օրական 2—300 արախմի կը շահին (Պ. Զանէթոս քանի մը անուններ տուաւ)։ Բնականաբար անոնց անունները ջնջեցի ցանկերէն։

— Կրնայի՞ք բացատրել թէ նախապէս երկու սենեակնոց տուներու մէջ տեղաւորուածները ինչո՞ւ մէկ սենեակներու մէջ փոխադրել տուիք։

— Բացատրեմ ձեզի։ Զարմանքով տեսայ որ այն բազմանդամ ընտանիքները, որոնք վեցէն վեր անդամներ ունէին եւ որոնց երկուական սենեակ տրուած էր, որպէսզի առողջապահիկ պայմաններու մէջ ապրին, չգնահատեցին ընծայուած շնորհը։ Եօթ ութ հոգի, անոնք տեղաւորուեցան դարձեալ մէկ սենեակի մէջ եւ միւսը յատկացուցին հաւաբուծութեան եւ կենդանաբուծութեան։ Մեր նպատակն էր առողջապահիկ պայմաններ տալ անոնց եւ ոչ թէ հաւաբուծութեան միջոց։ Այս պատճառով ստիպուեցայ ընել այդ կարգադրութիւնը, աւելի թիւով գաղթականներ տեղաւորելու համար։

— Անշուշտ իմացաք թէ նոր արձանագրութիւններ կ'ըլլան նոր գաղթականներ զետեղելու համար։ Ի՞նչ է ձեր կարծիքը։

— Այո, ես ալ իմացայ։ Գաղափարը լաւ է։ Հայերը պէտք է աշխատին զետեղելու իրենց գաղթականները։ Բայց արձանագրութիւններու ընթացքին, դրամական գանձում պէտք չէ ըլլայ։ Բազմաթիւ գաղթականներ կան, որոնք ի վիճակի են մէկ անգամէն 10—20 հազար արախմի տրամադրել փոքրիկ տնակներու տէր ըլլալու համար։ Այս իմաստով, Բարեգործականի վարիչ-պատուիրակ Պ. Վ. Մալէզեանին ժամանակին գրեցի, որպէսզի ընդարձակ տարածութեամբ հող գնուի եւ այդ հողին վրայ երկու սենեակով եւ մէկ խոհանոցով տնակներ շինուին, որոնց փոխարժէքը տասը տարուան ընթացքին վճարեն գաղթականները եւ դառնան սեփականատէր։ Դուք պէտք է աշխատիք այս ուղղութեամբ։

— Այս ուղղութեամբ, Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը սկսած է գործել։ Պիտի կազմուի համազգային մարմին մը, զետեղման գործը գլուխ հանելու համար։ Մինչ այդ սակայն, անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը Տէրկութիի հիւղակներուն քանդումին համար նոր պայմանաժամ տայ։

— Լաւ, լաւ, պէտք եղածը պիտի ընեմ։ Միշտ պատրաստ եմ օգտակար ըլլալու ձեզի, պայմանաւ որ դուք ալ աշխատիք ձեր միջոցներով ձեր կարելին ընելու։

ՕՐԵՐՍ

... Ու հատիկ, հատիկ,
Օրերս ինկան
Դեղնորակ աշնան
Շաքիլներու պէս
Կեանք - օրացոյցէս :

Տե՛ս դուն, անըզգա՛մ,
Անցած օրերուս,
Լացող իղձերուս ...
Օրերուս անդարձ,
Արփիէն ինկած :

Կ'երթան, ա՜խ, կ'երթան,
Շարան առ շարան,
Օրերս անոյշ,
Սէրերս իմ նուշ,
Հոգիէդ փրցուած ... :

ԶԱՐՄԷՆ

Մանուկ Սարգիսեան

ՊԱՍՐԱ (Իրաք). — Մարտ 10ին հողին յանձնեցինք ընկեր Մանուկ Սարգիսեանի բազմաչարչար մարմինը, հայրենիքէն հեռու, օտար հորիզոնի տակ։

Ընկերը ծնած էր Վանի Կարճկան գաւառի Կանգուար գիւղին մէջ 1892ին։ Երիտասարդ տարիքէն կը փարի Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ եռանդուն գործունէութիւն ցոյց կուտայ։ Մեծ պատերազմին նախօրեակին, կառավարութեան կողմէ կը հետապնդուի իբրեւ մասնակից Մուսաբէգի սպանութեան։ Ընկերը կը ստիպուի հեռանալ եւ առժամապէս անցնիլ Ամերիկա։ Հոն կը հաստատուի Քանատայի մէջ (մօտ 6ուկէս տարի) ու նորէն կը նուիրուի կազմակերպական աշխատանքներու։ Իր բարի ու հեզահամբոյր բնաւորութեան շնորհիւ կը դառնայ բոլորին սիրելին։

1920ին ոգեւորուած Հայաստանի անկախութիւնով, կը ձգէ Ամերիկան ու կը դառնայ Հայաստան, օգտակար ըլլալու հայ ժողովուրդին։ Հայաստանի մէջ կը գտնէ իր կինը զոր թողած էր երիտասարդ տարիքին մէջ, գիւղէն հեռացած ատեն։ Մանուկ հոն կը մտնէ Վասպուրականի գունդին մէջ, յիսնապետի աստիճանով եւ մինչեւ Հանրապետութեան անկումը կը մնայ զէնք ի ձեռին, իբրեւ պարտաճանաչ ու հայրենասէր զինուոր։ Յետոյ տարագիրներուն հետ կ'անցնի Իրան, ու այնտեղէն ալ 1921ին ճամբայ կ'ելլէ իր կնոջ հետ դէպի Միջագետք, Ամերիկա անցնելու նպատակով։

Նահրէյլ Օմարի մէջ կը հանդիպի Վասպուրականի գաղթականութեան, ու կ'որոշէ իր ճակատագիրը կապել այդ ժողովուրդին հետ, հրաժարելով Ամերիկա անցնելու մտքէն։ Նահրէյլ Օմարի մէջ կը սկսի նոր գործունէութեան եւ ընկ. Լեւոն Շաղոյեանի հետ ամբողջ ութ տարի կ'ընտրուի Գաղթականական Կոմիտէի անդամ, ամենայն բարեխղճութեամբ կատարելով իր բոլոր պարտականութիւնները։

1930ին Նահրէյլ Օմարի գաղթականութիւնը կը փոխադրուի Մուսուլ։ Ընկեր Մանուկ կը մնայ Պասրա։ Նախ կը զբաղի առեւտուրով, յետոյ անյաջողութեան հանդիպելով գրագրի պաշտօն մը կը գտնէ նաւթային ընկերութեան մէջ, շարունակելով մինչեւ իր մահը։ Ողբացեալ ընկերը օժտուած՝ ընտիր յատկութիւններով, ուր որ պաշտօնավարած է, լաւագոյն գոհունակութեան վկայականներ ստացած է։

Թող հողը թեթեւ ըլլայ տանջուած ոսկորներուդ, սիրելի ընկեր։— Ս.

Զինուորներու համար

Լիմոժէն զինուոր Պ. Ժիրայր Տամլամեան 50 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու, ի յիշատակ իր զէնքի ընկերներէն Յովհ. Աղաւեանի, որ վերջերս մեռաւ հիւանդանոցին մէջ։

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Արձակուրդ ստացած զինուոր մը կը պատմէ. —

Մեր շրջանին մէջ կան չորս հայ զինուորներ, որոնք 10ական օր արձակուրդ ստացան մարտին։ Ես երկու օր աւելի կեցայ, բայց գիշերները քուն չունէի, պատժուելու վախէն։ Որոշեցի ամէն բան խոստովանիլ, եւ երբ հարիւրապետը կանչեց, ըսի. —

— Պ. Հրամանատար, գիտէք որ երկու տարիէ ի վեր կը ծառայեմ, չունիմ ո եւ է բարեկամ որ փոքր գումար մը ղրկէ ինծի։ Արձակուրդի առթիւ գործ գտայ, երկու օր աւելի աշխատեցայ։ Պատրաստ եմ կրելու պատիժս։

Բարի հրամանատարը պատասխանեց. — Առաջին գծի զինուոր ըլլալուդ համար կը ներեմ, բայց ուրիշ անգամ չընես։

Արդարեւ ամէնքս ալ սիրուած ենք մեր պարտաճանաչութեամբ։ Ես արձակուրդի ատեն գտնելով նախորդ գործատէրս, աշխատեցայ եւ հարիւր ֆրանք ալ նուէր ստացայ։ Տեղս վերադարձայ 400 ֆրանքով։ Երեք ամսուան զինուոր. ռոճիկ ալ ստանալով օրական տասը ֆրանքէն, հիմա դրամ ունիմ, սակայն ծախսելու տեղ չկայ ... Ս. Մ.

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Տէսինի դպրոցին կարգադիր յանձնախումբին կողմէ Պ. Պ. Վ. Պալեան եւ Ս. Աղամեան պատասխանելով մեր թղթակցին եւ Պ. Ա. Գապաքճեանի մեղադրանքներուն, կը յայտարարեն. 1.— Զորս յաւելեալ անդամներուն շնորհիւ էր որ Ազգ. միութիւնը շարունակուեցաւ մէկ տարի. — 2. Պառակտումին պատճառն է գանձապահը, Պ. Գապաքճեան, որ չուզեց եկեղեցւոյ շինութեան համար հանգանակուած դրամները յանձնել Կրօն. ընկերակցութեան. — 3. Կարգադիր յանձնախումբը տեսնելով որ գանձապահը չուզեր դրամները յանձնել եւ հաշիւ ներկայացնել, ստիպուեցաւ իր քով եղած դրամը յանձնել Կրօն. ընկերակցութեան։— 4. Իրենց քով եղած 400 ֆրանքէն 36ը օրին յանձնուած է գանձապահին, մնացեալ 364 ֆրանքը եւ նախկին հաշիւէն 150 ֆրանք, համագումար 514 ֆրանք յանձնուած է Կրօն. ընկերակցութեան (ներփակ՝ ստացագրին լուսանկարը)։

ԽՄԲ. — Ե՞րբ վերջ պիտի գտնեն այս կարգի վէճերը ...

ԵՐԲ ՈՐ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՆԱՔ

ԳԱՂԹ. ՕՖԻՍ, 71 Ave. Kléber, Paris (16)։ Բաց է ամէն օր ժամը 10—12։

ԳԱՂԹ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ ԵՒ ՕՖԻՍ, 15 Rue Jean Goujon (Հայոց եկեղեցի)։ Բաց է Գշ., Դշ., Եշ., եւ Շբ. օրերը, ժամը 10—12.30։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ, 3 Rue Cacheux, Courbevoie (Seine)։

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ, 15 Rue Jean Goujon։

UNION FRANCO - ARMÉNIENNE, 8 Rue Bossuet (10)։

FOYER DES COMBATTANTS ARMÉNIENS, 8 Rue Bossuet։

կատարուած բանակցութիւններէն։ Թերթ մը կը գրէ. — «Ռուսերը երկու դար իրենց արիւնը թափած են պալքանեան ազգերու ազատութեան, ինչպէս եւ իրենց սեփական շահերուն համար։ Սլաւական այս մեծ ազգը չէ փոխած իր աւանդական քաղաքականութիւնը որ կը խորհրդանշէ ազատութիւն պալքանեան ժողովուրդներուն համար։ Ռուսիոյ շահերը յարեւնման են մեր շահերուն,— ապահովել պալքանեան ազգերուն ազատութիւնը եւ անկախութիւնը»։

Ուրիշ թերթ մը կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը Գերմանիոյ հետ համաձայնելով հանդերձ, իր յարաբերութիւնները չէ խզած Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ, իսկ Իտալիոյ մէջ հակախորհրդային պայքարը հետզհետէ կը մեղմանայ. «ուրեմն պայմանները բոլորովին նպաստաւոր են Եուկոսլավիոյ համար»։

Այս բանակցութեանց առթիւ մտահոգութեան մատնուած են մօտ 30.000 հակաբոլշեւիկ Ռուսեր, որոնք Եուկոսլավիա կը բնակին տարիներէ ի վեր։

Պելկրատի առեւտրական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ եթէ համաձայնութիւն գոյանայ, Եուկոսլավիա պիտի կրնայ Ռուսիայէն գնել հողագործական մեքենաներ, բենզին, քարիւղ, քոք, ձղախէժ, երկաթ եւ պղինձ, իսկ ինք պիտի ծախէ զանազան հում նիւթեր։

*** Պոլսէն կը հեռագրեն թէ մասնաւոր ոստիկանութիւնը երկար եւ մանրակրկիտ պրպտումներէ վերջ ցանկ մը կազմած է կասկածելի օտարականներու մասին։ Այս ցանկը Անգարա ղրկուած է, որպէսզի ներքին նախարարութիւնը որոշէ անհրաժեշտ միջոցները։ Ցանկին մէջ կը գտնուին 60 Գերմաններ։

*** Ռումանիոյ օդանաւային նախարարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն արգիլուած է օդանաւերու թռիչքը նաւթահորերու եւ ամրացեալ շրջաններու մէջ, բացի պետական օդանաւերէն։

*** Մոսկուայէն հասած լուրերու համաձայն, Պերլինի խորհրդային դեսպանը իր պաշտօնավայրը վերադարձած է, երեք շաբաթուան բացակայութենէ մը վերջ։ Կ'ըսուի թէ դեսպանը Ֆոն Ռիպպէնթրոփի յանձնած է Մոլոթովի մէկ յուշագիրը, որ միջոցներ կը ցուցնէ գոհացում տալու համար թէ Գերմանիոյ, թէ Խ. Միութեան եւ թէ Իտալիոյ՝ Պալքաններու մէջ։ Ուրիշ խօսքով, Պերլին - Մոսկուա - Հռոմ գործունէութիւնը սկսած է պտուղներ տալ։

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՀԻԹԼԷՐԻ ծննդեան տարեդարձին առթիւ Մուսոլինի հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց. — «Մինչ գերման ժողովուրդը կը տօնէ ձեր տարեդարձը, կ'ուզեմ յանուն Ֆաշական կառավարութեան եւ իտալացի ժողովուրդին ձեզի յայտնել սրտագին մաղթանքներս, այն հաստատ համոզումով թէ գերման ժողովուրդը յաղթական պիտի ելլէ ներկայ փորձութենէն»։ Հիթլէր շնորհակալութիւն եւ փոխադարձ ողջոյններ յայտնեց, «նոյն համոզումով թէ մեր երկու ազգերը որոնք միեւնոյն նպատակներն ու միեւնոյն աշխարհահայեացքն ունին, ներկայ կենսական պայքարին մէջ, յաղթական պիտի հանդիսանան»։ Իտալիոյ թագաւորն ալ շնորհաւորութեան հեռագիր մը ուղղեց։ Նախագահ Ռուզվէլթ հեռագիր չղրկեց, որովհետեւ Ամերիկայի մէջ այդպիսի շնորհաւորութիւններ կ'ուղղէ երբ ծննդեան տարեդարձը ազգային տօն հռչակուած է։— Այս տարեդարձին առթիւ, հարիւր հազար թոն երկաթեղէն հաւաքուած է Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ ամէնէն թանկագին նուէրը։

ՀՊԱՏԱԿ ԴԱՐՁԱԾ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ պարտաւորին հպատակութեան ստացումէն անմիջապէս վերջը ներկայանալ բժշկ. յանձնաժողովի մը։ Եթէ յարմար դատուին գործօն կամ օժանդակ ծառայութեան, անմիջապէս պիտի ենթարկուին իրենց տարեկիցներու կամ ի հարկին իրենց զօրադասի զինակոչի պարտաւորութեանց։

ԶՕՐ. ԿԱՄԼԷՆ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լեհաստանի սպարապետ-վարչապետին՝ Զօր. Սիքորսկիի հետ, ինչպէս կը հաղորդէ լեհական դեսպանատունը։ Տեսակցութեան նպատակն էր ճշդել լեհական բանակին մասնակցութիւնը զանազան ռազմադաշտերու վրայ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ազգ. ժողովը ներում շնորհեց 241 բանտարկեալներու, որոնք բանտէն արձակուելով հարիւրաւորներ փրկած էին վերջին ողողումներուն ատեն։ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ անչափելի վնասներ պատճառած են ողողումները։ Միայն Ամասիոյ շրջանին մէջ վնասուած են հարիւրաւոր գիւղեր եւ հազարաւորներ թշուառութեան մատնուած։ Իզմիրի շրջանին մէջ ալ շատ ծանր են վնասները։

Պարենատոմսերը պիտի բաժնուին Մայիս 10ին

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պարենատոմսի դրութիւնը առաջին անգամ պիտի գործադրուի հացի համար։ Տոմսերը պիտի բաժնուին Մայիս 10ին, իսկ գործադրութիւնը պիտի սկսի Յունիս 1ին։ Հացի բաշխումը պիտի կատարուի համաձայն տարիքի եւ արհեստի.— 3 տարեկանէն վար մանուկներ (E), 3էն 12 տարեկան (J), չափահասներ՝ 12էն 70 տարեկան (A), աշխատաւորներ (T), 70էն վեր ծերունիներ (V), հողագործներ (C)։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս անգամ հացի բաժինը աւելի պիտի ըլլայ քան 1918 Մայիս 20ին։ Այն ատեն հարիւր կրամ էր երեք տարեկանէն վար մանուկներու համար, երկու հարիւր կրամ՝ 3էն 12 տարեկաններու համար, 200 կրամ՝ 12էն 70, 200 կրամ՝ 70էն վեր տարիքներու համար, իսկ 400 կրամ աշխատաւորներու համար։

Ապրիլ 6էն ի վեր 300 երիտասարդուհիներ կը զբաղին պարենատոմսերու պատրաստութեամբ։ Նախապէս կը հանէին օրական 100—120.000 հատ, այժմ կ'արտադրեն 145.000—148.000։ Առաջին առթիւ պատրաստ պիտի ըլլան 2 միլիոն տոմսեր։ Իւրաքանչիւր տոմս պետութեան կ'արժէ մէկ ֆրանք։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ
MERCREDI 24 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4331

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

1915 ԱՊՐԻԼ 11/24

Պարզ յիշատակութիւն մը առ այժմ, սպասելով որ զանազան Միութիւններ բարեհաճին կազմակերպել աւանդական սգահանդէսը: (Պատերազմը ցրուեց նաեւ Զմիւ կեղր. վարչութիւնը եւ մասնաճիւղերը, զինուոր տանելով անոնց անդամները, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ):

Օրուան պայմանները չեն կրնար արգիլել յիշատակի տօն մը, որուն 25ամեակն է այս տարի:

Քսան հինգ տարի... Բայց դեռ երէկ չէ՞ր որ կատարուեցաւ այդ, — Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտումը, կազմակերպուած՝ այնքան հրէշային մանրամասնութեամբ:

Տարիները կրցա՞ն սպիացնել անոր բացած վէրքերը: Կրնա՞ն սպիացնել որ եւ է ատեն:

Անշուշտ անօգուտ է արտասուել, հառաչել կամ անէծքի խօսքեր արտասանել:

Քսանըհինգ տարի վերջն ալ, քար դրած մեր սրտին վրայ, մենք պիտի ունենանք միայն մէկ նշանախօսք,— միշտ յիշել Հայաջինջ Սարսափները, որոնք սկսան 1915 ապրիլ 11)24ին, եւ շարունակուեցան ամբողջ պատերազմի ընթացքին, ինչպէս եւ անկէ վերջը, երբ Դաշնակիցները յաղթած էին արդէն:

Ոչ միայն յիշել, այլ եւ սերտել իւրաքանչիւր դրուագ, մանաւանդ այս տարիներուն վրայ, ուր այնքան շուտ կը մաշի ամէն բան: (Կիրակի օր հոգեհանգիստ կար Փարիզի եկեղեցին, եւ ներկաներուն թիւը հազիւ 150ի կը հասնէր...):

Պատերա՛զմ էր, եւ թշնամին լայն բացաւ թեւերը — մանգաղն ու եաթաղանը— անճիտելու համար ամբողջ ժողովուրդ մը: Ինչ որ փրկուած էր ջարդերէն, զոհ գնաց անօթութեան եւ հիւանդութեանց, հրակէզ անապատներու մէջ:

Ի՞նչ անակնկալներ կը սպասեն մեզի, այս անգամ:

Զխօսինք այդ մասին: Երկիւղածօրէն ոգեկոչելով յիշատակը անոնց որ գացին ու չեկան, բոլորս միակամ խորհինք մնացողներու մասին, ընդհանուր բարիքի մասին:

Եւ անկարելին փորձենք, որպէսզի յիմար կոյսերու կացութեան չմատնուինք, երբ նոր պատերազմին ծալքերն ալ բացուին, պուտ մը արդարութիւն բաշխելու համար:— Շ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆՅԱՋՈՂ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (236րդ օր).

Զեկոյց թիւ 463, ապրիլ 22, առաւօտ.— Գործունէութիւն մեր պահակախումբերու Մոզէլի արեւելեան կողմը: Ինչ կը վերաբերի Նորվեկիոյ դէպքերուն, յարմար կը գտնենք ներկայացնել բրիտանական պաշտօնական զեկոյցը.

— «Ապրիլ 20ի ցերեկը մեծ գործունէութիւն թշնամի օդանաւերու կողմէ: Նամսոսի վրայ բազմաթիւ ռումբեր նետուեցան: Քաղաքը կարեւոր վնասներ կրեց, իսկ Դաշնակիցներու միակ կորուստն է ձկնորսանաւ մը որ ընկղմեցաւ: Ոչ մէկ զոհ դաշնակից զօրքին մէջ»:

Զեկոյց թիւ 464, իրիկուն.— Մոզէլի արեւելեան կողմը, մեր կրակով ետ մղեցինք թշնամի ջոկատ մը որ չկրցաւ մօտենալ մեր յառաջապահ դիրքերուն: Ապրիլ 21էն 22ի գիշերը շարք մը խոր հետազօտութիւններ կատարուեցան մեր օդաչուներուն կողմէ: Ապրիլ 22ի առտուն, մեր պահակախումբերէն մէկուն հետ եղած ընդհարումի մը ընթացքին, հետազօտիչ օդանաւ մը վար առնուելով ինկաւ Պելժիոյ մէջ:

*** Անգլիական կառավարութիւնը երեք գեր-նախագահներ նշանակեց Մեծն Բրիտանիոյ սպայակոյտներուն, թեթեւցնելու համար գլխաւոր պետերուն աշխատանքը: Երեք օգնականները անդամ պիտի ըլլան ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային խորհուրդներուն եւ պիտի խորհրդակցին ստորադաս մարմիններու հետ, երբ նախագահները զբաղած ըլլան: Պիտի մասնակցին նաեւ պատերազմական խորհուրդներուն, եթէ պետերը չկարենան ներկայ ըլլալ:

*** Օքսֆորտի համալսարանին վարիչներէն Սըր Ռ. Պիվըրիճ գրքոյկ մը հրատարակեց, «Խաղաղութիւն դաշնակցութեամբ»: Ուսուցչապետը կ՚առաջարկէ դաշնակցային պետութիւն մը կազմել անդամակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Տանըմարքայի, Նորվեկիոյ, Շուէտի, Ֆինլանտայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Զուիցերիոյ, Իրլանտայի, Աւստրալիոյ, Քանատայի, Նոր Զելանտայի եւ Հարաւ. Ափրիկէի, «Պէտք է ընտրութիւն մը կատարենք ցնորքին եւ քաոսին միջեւ»:

*** Իտալական թերթերը կը շարունակեն ընդասեղի հարուածներ ուղղել Ֆրանսայի, հեգնելով անոր բարեացակամ տրամադրութիւնները: «Ռէլացիոնէ Ինթէրնացիոնալի» գիտել կուտայ թէ Դաշնակիցները կրնան կարեւոր յաջողութիւններ շահիլ Նորվեկիոյ մէջ, «բայց ատոնք չեն կրնար վճռական փոփոխութիւն մը յառաջ բերել Գերմանիոյ չանթահարիչ նախաձեռնութեան շնորհիւ հաստատուած կացութեան վրայ: Ժողովրդապետութիւնները կը շողոքորթեն Իտալացիները, գովելով Հռոմի խաղաղսիրութիւնը, բայց մենք ուժգնօրէն կը մերժենք այդ շողոքորթութիւնը: Իտալիոյ կամքը կ՚ապաւինի Իտալիոյ զէնքին: Ուժի քաղաքականութեան պատասխանը ուժն է»:

ԹՈՒՐՔԻԱ - ԻՐԱՆ երկաթուղին, որ կ՚երկարի Թէհրանէն Թաւրիզ, կը շինուի մեծ արագութեամբ, ինչպէս կը հեռագրեն Թէհրանէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 800.000 ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒՆ անունով զեկոյց մը հրատարակեց Ֆրանքօ-իտալական միութիւնը, հերքելու համար կարգ մը զրոյցներ, որոնց համաձայն իբրեւ թէ ծանր սպառնալիքներու ենթակայ են մասնաւորապէս առեւտրականները, գիւղացիները եւն.: Միութիւնը հիթլէրական գործակալներու վերագրելով այդ լուրերը, կը յորդորէ պաղարիւն մնալ եւ շարունակել իրենց բարեկամական եւ օրինապահ դիրքը հիւրընկալ Ֆրանսայի հանդէպ:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Դաշնակիցները եւ Նորվեկիացիները ձեռք ձեռքի

Վերջին լուրերու համաձայն, Դաշնակիցները եւ Նորվեկիացիները կը պատրաստուին զարնել Օսլոյի հիւսիսային եւ Պէրկէնի արեւելեան կողմը գտնուած այն քաղաքները որ կը գտնուին Գերմաններու ձեռքը: Այդ կ՚ապացուցանեն օդանաւային եւ ցամաքային յարձուն յարձակումները: Վճռական ճակատամարտ մը կը սպասուի Նարվիքի տիրացման համար: Կ՚ըսուի թէ Գերմաններու կացութիւնը ծանրացած է Համարի եւ Էլվէրումի մէջ: Դաշնակիցները նոր դիրքեր գրաւած են, բայց անունները գաղտնի կը պահուին, ինչպէս կ՚երեւայ թերթերու մէջ կատարուած գրաքննութենէն: Բուռն կռիւներ կը մղուին Թրոնտհայմի եւ Նամսոսի միջեւ, հարիւր մղոն դէպի հիւսիս: Դաշնակից ջոկատներ կը ջանան պաշարել գերմանական անջատ զօրամասերը: Գերմաններն ալ նոյն փորձը կը կատարեն, փոխադարձաբար:

Սթավանկէրի (Նորվեկիա) եւ Ալպէրկի (Տանըմարքա) օդակայաններուն դէմ կատարուած յարձակումները վնաս պատճառած են, համաձայն նոր մանրամասնութեանց: Սթավանկէրի դէմ 11րդ յարձակումը կատարեց բրիտանական զօրաւոր օդատորմիղ մը, որ կը բաղկանար ռմբաձիգներէ: Անգլիացիները մօտ 50 օդանաւեր նշմարեցին լուսնի լուսով: Անգլիական օդանաւ մը խոյանալով 15 թշնամի սաւառնակներու վրայ, տասը ռումբեր արձակեց: Կը կարծուի թէ առ նուազն վեց սաւառնակներ խորտակուած եւ ուրիշներ ծանրապէս վնասուած են: Ուրիշ օդանաւ մը զօրաւոր պայթուցիկ եւ հրձիգ ռումբեր արձակեց օդակայանին վրայ, հրդեհ յառաջ բերելով: Երրորդ օդանաւի մը զինուորները ետ դարձան, շատ ցածէն գնդացիր արձակելով գերմանական սաւառնակներուն վրայ որոնց երկուքը բռնկեցան: Գնդացիր արձակուեցաւ նաեւ մարտկոցներուն եւ լուսարձակներուն վրայ: Անգլիական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ օդանաւերը վերադարձան իրենց կայանը, հակառակ տեղատարափ կրակին:

Գալով Ալպէրկի օդակայանին, անգլիական օդանաւերը երկրորդ անգամ յարձակում գործեցին, ցրուելով չորս թշնամի սաւառնակներ: Այս յարձակումին հետեւանքով հրդեհ ծագեցաւ վեց կէտերու վրայ: Օդաչու մը մինչեւ հարիւր ոտք բարձրութենէ մօտենալով, ռումբեր արձակեց աշտարակին վրայ: Անգլիական օդանաւերէն մէկը չվերադարձաւ, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, աւելցնելով թէ օդակայանը մեծ վնասներ կրեց պայթուցիկ եւ հրձիգ ռումբերէն:

*** Նորվեկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Տոմպասի մէջ պաշարուեցան 50 գերման օդաչուներ, երբ վար կ՚իջնէին անկարգելներով եւ թէ չորս մեծ օդանաւեր վար առնուեցան: Այս օդաչուները ձիւներու մէջ իջած էին ձեռնառումբերով, փամփուշտներով եւ ուրիշ զէնքերով, սակայն ձիւնը շատ խոր ըլլալով, խրեցան մինչեւ իրենց վիզը եւ չկրցան շարժիլ: Նորվեկիացիները հանելով գերի բռնեցին զանոնք, 25 հոգի սպաննելէ վերջ: Կ՚ըսուի թէ այս օդաչուները Աւստրիացիներ են, որոնք Մեծ պատերազմին ատեն հիւրընկալուած էին Նորվեկիոյ մէջ, երբ մանուկներ էին եւ սով կը տիրէր իրենց երկրին մէջ...

*** Լոնտոնի նորվեկեան դեսպանը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, թախանձագին խնդրեց որ Դաշնակիցները «շատ արագ եւ զօրաւոր գործողութիւն մը» կատարեն, վտարելու համար Գերմանները: «Ամէն օր եւ ամէն ժամ արժէք ունի մեզի համար: Մեր կատարելիք զոհողութիւնները կրնան թեթեւնալ եթէ այժմէն կատարենք: Ոչ միայն զինուորական պատճառներով, բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ գործողութիւնը զօրաւոր ըլլայ եւ արագ, այլ տնտեսական պատճառներով: Եթէ չենք ուզեր որ Նորվեկիոյ ամբողջ տնտեսական կեանքը ջլատուի, պէտք է անյապաղ վերաբացուի անոր ծովային առեւտուրը, պէտք է անոր նաւերը ազատօրէն բանին Հիւսիսային ծովուն մէջ, փոխադրելով բոլոր անհրաժեշտ նիւթերը»:

*** Զրոյցի մը համաձայն, 3000 Գերմաններ պաշարուած են Նարվիքի հիւսիսային շրջանին մէջ:

Սթոքհոլմի ամերիկեան դեսպանատան զինուորական կցորդը, հարիւրապետ Րոպըրթ Լոզի, սպաննուեցաւ Տոմպասի մէջ (կեդր. Նորվեկիա), գերմանական օդարշաւի մը ընթացքին: Կցորդը Նորվեկիա գացած էր ամերիկեան հպատակներու փոխադրութեան համար: Գերմանական օդանաւերէն արձակուած ռումբի կտոր մը զարնուեցաւ իր սրտին, երբ կեցած էր փապուղիի մը առջեւ: Ուրիշ ինը հոգի ներս մտնելով փրկուեցան:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Գերմանական սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց, ապրիլ 22 թուականով (Ն. Ե. Հ.).—

Նարվիք նորէն ռմբակոծուեցաւ երէկ թշնամի ուժերու կողմէ, բայց զօրք հանելու փորձ չկատարուեցաւ այս հողամասին վրայ որ կը գտնուի գերման զօրքին ձեռքը: Թրոնտհայմի շրջանին մէջ գերման զօրագունդեր հասան կարգ մը կէտերու վրայ որոնք կարեւոր են գործողութեանց շարունակութեան համար, բայց լուրջ կռիւներ չպատահեցան: Պէրկէնի շրջանին մէջ գերման զօրքը գրաւեց աւելի կարեւոր աւար մը, որուն մէջ կը գտնուէին շարք մը արդիական թնդանօթներ եւ ուրիշ կարեւոր պիտոյքներ: Օդանաւային հաղորդակցութիւն հաստատուեցաւ Օսլոյի եւ Սթավանկէրի միջեւ, Քրիսթիանսանտի միջոցաւ: Օսլոյի շրջանին մէջ, դէպի հիւսիս եւ հիւսիսային արեւմուտք գերման զինուորներ կռուելով ետ մղեցին նորվեկեան ջոկատները: Այս կռիւներուն մէջ գրաւեցին երեք դիրքեր (կը յիշէ անունները): Օդանաւային հզօր խումբեր յաջող յարձակումներ կատարեցին Անգլիացիներուն վրայ, երբ կը փորձէին զինուոր հանել Նամսոս եւ Անտալնէս, քանդելով ռազմամթերքը եւ թշնամի զօրքին գրաւած շէնքերը: Անգլիական թորփիլահալած մը զարնուեցաւ եւ երկու առեւտրական նաւեր ընկղմեցան: Հակառակ օդին անյարմարութեան, գերմանական օդանաւերը օգնեցին խորտակելու թշնամի դիմադրութիւնը Համարի հիւսիսային կողմը եւ քանդեցին երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները թշնամիին կռնակէն: Օսլոյի պահակազօրքին զինարանը լեցուն էր ռազմամթերքով որ գրաւուեցաւ: Մեր սուզանաւերը հետապնդումներ կատարելով Սքակէրրաքի եւ Քաթէկաթի մէջ, ոչնչացուցին երկու թշնամի սուզանաւեր: Աշխատանքը վերսկսած է Նորվեկիոյ Հորթէն քաղաքի նաւագործարանին մէջ: Գերմանական օդատորմիղը շարունակեց հետազօտութիւններ կատարել Նարվիքի շրջակայ ջուրերուն, Նորվեկիոյ արեւմտեան ափերուն եւ Հիւսիսային ծովու հիւսիսային ջուրերուն մէջ:

*** Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ բրիտանական զօրքը գործելով Նորվեկիացիներուն հետ, մեծ յաջողութիւններ շահեցաւ, հակառակ ծանր դժուարութեանց:

Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ հոլանտական նաւ մը, 950 թոն, Անգլիոյ ափերուն վրայ խրեցաւ նորվեկեան նաւ մը, 1458 թոն, կորսնցնելով 20 նաւաստիներ: Գերմանական նաւ մը խրեցաւ Պալթիկի մէջ:

*** Շուէտի կառավարութիւնը նոր բողոքագիր մը ուղղեց Գերմանիոյ, գանգատելով թէ մինչեւ հիմա 28 օդանաւեր թռած են երկրին վրայ:— Նորվեկիոյ գերման սպարապետը նոր կոչ մը ուղղեց Նորվեկիացիներուն, որ պէսզի վար դնեն զէնքերը, եթէ չեն ուզեր որ երկիրը կործանի:

Թուրքիա ե՞րբ կրնայ մասնակցիլ պատերազմին

Անգլուհի մը, Տորոթի Թոմսըն, Ամերիկայէն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի ուղղած թղթակցութեամբ մը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ մասին.—

Այս տողերը գրած ատեն, պալքանեան բոլոր պետութեանց ֆրանսական եւ բրիտանական դեսպանները իրենց երկիրը կը գտնուին, խորհրդակցելու համար Դաշնակիցներու քաղաքականութեան մասին: Թուրքիա կը սպասէ այդ խորհրդակցութեանց արդիւնքին: Այստեղ, Թուրքիոյ մէջ կը խորհին թէ Դաշնակիցներուն կողմէ շատ մեծ ճնշում մը կրնայ փութացնել գերմանական շարժում մը: Անոնք չեն գիտեր թէ ի՛նչ ձեւ կրնայ ստանալ ճնշումը: Անշուշտ Դաշնակիցները պիտի շարունակեն գնել պալքանեան արտադրութիւնները, որպէսզի Գերմանիա չերթան, սնուցանելու համար պատերազմական մեքենան: Դաշնակիցները գրեթէ ամբողջովին յաջողած են այս գործը կատարել Թուրքիոյ հանդէպ: Անոնք տրամադրած են մեծագումար վարկեր զոր Թուրքիա կը հաշուակցի հում նիւթեր յանձնելով: Պալքաններն ալ յայտնապէս պիտի նախընտրէին օտար փոխանակութիւն եւ դրամ, որոնց լրջօրէն պէտք ունին, քան գերմանական գործիքներ: Միւս կողմէ գերմանական բանակը շատ մօտ է եւ սպառնալից, եւ տնտեսական փորձութիւնն ալ սահման մը ունի: Դաշնակիցները մինչեւ հիմա առեւտրական պատերազմ է որ կը մղեն զինուորական գրաւման սպառնալիքին դէմ: Տեսակ մը անիրականութիւն կայ ամբողջ մթնոլորտին մէջ: Գերմանիա քանիցս յայտարարեց թէ միտք չունի բռնաբարելու Պալքաններու չէզոքութիւնը: Նոյն բանը կ՚ըսեն Դաշնակիցները, բայց հոս մարդ չի հաւատար երկու յայտարարութեանց ալ:

Թուրքիա չափազանց հանդարտ է, ճիշդ անոր համար որ չի հաւատար չէզոքութեան խօսքերուն: Թուրքերը կը կարծեն թէ այս պարքարը ամենայն հաւանականութեամբ ի վերջոյ պիտի բռնէ ամբողջ Եւրոպան եւ ընտրած են իրենց դիրքը: Անոնք կը սիրեն խորհիլ թէ պատերազմը պիտի չհասնի Թուրքիա, բայց չեն ուզեր տկարանալ որ եւ է պատրուակով: Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը պարզապէս պաշտպանողական է եւ ամէն տեսակ բաց դուռ կը պարունակէ: Թուրքիա պարտաւոր չէ Տարտանէլը բանալու Բրիտանացիներուն առջեւ, մինչեւ որ ուրիշ եւրոպական պետութիւն մը յարձակում չգործէ Թուրքիոյ դէմ, կամ ուրիշ եւրոպական պետութեան մը դէմ որուն անկախութիւնը երաշխաւորած են Դաշնակիցները, կամ մինչեւ որ նախայարձակման արարք չգործուի Միջերկրականի շրջանին մէջ, պատերազմ յառաջ բերելով Դաշնակիցներուն հետ: Կը նշանակէ թէ Թուրքիա Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ պիտի քալէ, եթէ Իտալացիները պատերազմը փոխադրեն Միջերկրական կամ Գերմանները՝ Ռումանիա: Եթէ յարձակման արարք մը գործուի Պալքաններու մէջ եւ Թուրքիա կամ Դաշնակիցները զայն սպառնալիք մը նկատեն երկուքէն մէկուն դէմ, պարտաւոր են միայն խորհրդակցիլ: Դաշնագիրը գործողութիւն կը տրամադրէ միայն այն ատեն երբ նախաձեռնութիւնն ստանձնեն Գերմանիա եւ Իտալիա, եւ մասնաւորապէս դուրս կը ձգէ Ռուսիան:

Միւս կողմէ, ես այն բացորոշ տպաւորութիւնն ունիմ թէ Թուրքիոյ գործակցութեան չափը Պալքաններու որ եւ մէկ մասին մէջ կամ որ եւ է պարագայի տակ՝ կախում պիտի ունենայ հետեւեալ հարցէն,— Թուրքիա պիտի գնահատէ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա բաւարար չափով պատրաստուա՞ծ են իրենց ռազմագիտութիւնը յաջողցնելու, ի՛նչ ռազմագիտութիւն ալ ըլլայ եւ ի՛նչ ձեւով ալ սկսի: Անշուշտ ո եւ է կառավարական պաշտօնեայ այսպիսի բան չըսաւ ինծի, բայց պատերազմի մասին տիրող ընդհանուր կարծիքը, Դաշնակիցներու յաղթանակին բացարձակ անհրաժեշտութեան հաւատքը եւ այն իրողութիւնը թէ հաւանական չի սեպուիր որ Թուրքիա չխառնուի — իրականին մէջ բոլոր ոչ-պաշտօնական անձերը համոզուած են թէ Տարտանէլը հիմնական դիրք մըն է — տրամաբանօրէն միայն մէկ եզրակացութեան կը տանին: (Մնացեալը յաջորդով):

74 համայնավարներ ձերբակալուած

Ոստիկանութիւնը բոլշեւիկեան նոր ցանց մը երեւան հանեց Փարիզի արեւմտեան շրջանին մէջ, ձերբակալելով 74 հոգի: Այս գործողութիւնը դիւրացած էր շնորհիւ Վիլնէօվ Սէն Ժոռժի նախկին քաղաքապետ Ժանէնի ձերբակալութեան, որ տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ժանէն Մոսկուայէն պաշտօն ստացած էր յեղափոխական քարոզութիւնը կազմակերպել փարիզեան շրջանին մէջ (Սէն, Սէն է Ուազ եւ Սէն է Մառն): Երբ Ժանէն ձերբակալուեցաւ, շատ կարեւոր թուղթեր բռնուեցան: Ոստիկանութիւնը մանրակրկիտ քննութիւններ կատարելով եւ հետապնդումները սաստկացնելով, յաջողեցաւ երեւան հանել նոր ցանցը:

Քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, նոր կազմակերպութիւնը կը գործէր երկու ճակատի վրայ: Մէկ թեւը կ՚արտատպէր համայնավարական թռուցիկները, զանոնք յարմարցնելով իւրաքանչիւր գործարանի պահանջներուն, կ՚ապահովէր անոնց փոխադրութիւնը եւ բաշխումը, միւս թեւը կը գործէր արհեստակցական ճակատին վրայ: Այս վերջին թեւը մասնաւորապէս կ՚աշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵԼԺԻԱՅԷՆ

Անխախտ չէզոքութիւն

Աչքի առջեւ ունենալով Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ դէպքերը, ներկայիս երկու դրացի փոքր երկիրները՝ Պելժիա եւ Հոլանտա մատնուած են ամենալուրջ մտահոգութեան մը:

Ի նախատեսութիւն գերմանական արշաւանքի մը, Պելժիա կրկին ձեռք առաւ կարգ մը զգուշական միջոցներ, եւ զինուորական արձակուրդները ջնջուեցան:

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ ժողով գումարելով, հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որով անխախտ կը պահէ երկրին չէզոքութեան քաղաքականութիւնը:

Տեղական մամուլը հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի: —

Պելժիա ամէն բան պիտի ընէ խնայելու համար իր երկրին եւ իր հպատակներուն՝ պատերազմին աղէտը: Եթէ ան յանձն կ'առնէ անհաշիւ զոհողութիւններ, պահելու համար ուժեղ բանակ մը, այդ չի նշանակեր թէ կը պատրաստուի կռուելու, այլ պահպանելու խաղաղութիւնը:

Պելժիա հաւատարիմ կը մնայ իր բարեկամութիւններուն: Համաձայն զինքը շրջապատող մեծ պետութեանց կրկնակի հաւաստիքներուն, ան որոշած է չէզոք մնալ, յարգել իր յանձնառութիւնները եւ չշեղիլ իր այդ դիրքէն, որ եւ է թելադրութեան կամ ճնշումի տակ:

Սակայն հակառակ այդ չէզոքութեան, պելժ քաղաքացին չէզոք չէ խղճի ու գիտակցութեան տեսակէտով, եւ ազատ է դէպքերը դատելու իր հայեցողութեամբ: Մամուլը եւ հանրային կարծիքը կը մնան ազատ: Ժողովուրդը խստիւ կը դատապարտէ բռնաճնշումի եւ սարկութեան ամէն ձեռնարկ, ո՛ր կողմէն որ գայ: Այդ պարագային, Պելժիա վճռած է զինուորութեամբ եւ ամբողջ հոգիով պայքարիլ որ եւ է նախայարձակ թշնամիի դէմ:

Ինչ կը վերաբերի կանխարգել օգնութեան խնդրին, զոր Դաշնակիցները վերջերս թելադրեցին չէզոք փոքր պետութիւններուն, կառավարութիւնը հակառակ է այդպիսի ձեռնարկի մը, որ վերջ պիտի դնէր Պելժիոյ չէզոքութեան եւ զայն պիտի ենթարկէր անմիջական վտանգի մը եւ մեծ զոհողութիւններու, երկիրը վերածելով պատերազմական դաշտի մը եւ անոր պատճառելով անդարմանելի աղէտ մը:

Ներքին քաղաքական տեսակէտով, կառավարութեան կազմը կը մնայ անփոփոխ եւ իր ուժը կը ստանայ երեք կարեւոր կուսակցութիւններէն՝ կաթոլիկ, ընկերվարական եւ ազատական:

Ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը հակառակ է Ֆլաման ազգայնականներուն, որոնք անջատողական ձգտումներ ունին, Ռէքսէրուն՝ որոնք մենատիրական վարչաձեւի կողմնակից են, եւ համայնավարներուն՝ որոնք ծանօթ են իրենց միջազգային յեղափոխութեամբ եւ Խ. Միութեանց համակրութեամբ:

Ռէքսերը ներկայիս գրեթէ բոլորովին կորսնցուցած են իրենց նախկին ուժը, եւ կարգ մը հեղինակաւոր դէմքեր հեռացած են կուսակցութենէն:

Գալով համայնավարներուն, կառավարութիւնը ամենախիստ միջոցներ ձեռք առած է անոնց դէմ, հետապնդելով եւ զինուորական ատեաններու յանձնելով խռովարարները եւ ամէն անոնք որ թռուցիկներով կամ գաղտնի գործունէութեամբ կը փորձեն խանգարել երկրին անդորրութիւնը եւ ջլատել ժողովուրդին ու զինուորներուն բարոյական կորովը:

Տնտեսական կացութիւնը ոչ նուազ անբաղձալի վիճակ մը կը ներկայացնէ: Առեւտուրը մեծ մասով դադրած է, ապրանքները սղած են եւ ուտեստի գինները ենթակայ են յարաճուն բարձրացման:

Ծովային պաշարման հետեւանքով, ներածումներն ու արտածումները զգալի նուազում մը կրած են: Անվերսի նաւահանգիստը կատարեալ ջլատումի մը մատնուած է:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Այսքան դար լացինք…

Նորէ՛ն ամպոտ Ապրիլ, նորէ՛ն յուշեր, սեւ, սեւ լուրեր, նորէն անցեալն ահարկու, բոթաբեր…

Ապրիլ ամսուն այս գեղեցիկ, ուր բնութիւնն ալ կը ժպտի, ուր վարդ, սոխակ սէր կը բուրեն, կը ճռուողեն… բայց այն ապրիլն չէր նմաներ եւ ոչ մէկին…

Ապրիլ մը որ մահ կը բուրէր եւ արիւնով կ'ուրուագծէր պատկերներն այն զարհուրելի, երկնակամարին վրայ Թուխ եւ յղի…

Ապրիլը չէ՞ր որ ապրելու համար ծնած բայց արեւու լոյսն հազիւ տեսած կամ չտեսած հայ երախաները մայրերու գիրկէն պոկեց եւ խեղդեց:

Ապրիլը չէ՞ր որ հայ տղան թողուց մերկ, ծարաւ, անօթի կարաւաններու ճամբուն վրայ…

Ապրիլը չէ՞ր որ խանձեց հայ կոյսերու արեւը:

Ապրիլը չէ՞ր որ չխղճաց երիտասարդին, ծերին ու պառաւին, ոչնչացնելով զանոնք անապատին մէջ:

Եւ Ապրիլին լուսինը չէ՞ր որ գիշերներ ու գիշերներ, ահաւոր սարսափներ դիտեց, տեսաւ ու պատմեց մեզի…

Այդ պատմութիւններէն քարերն անգամ աղաղակեցին:

Քաղաքակիրթ աշխարհը լսեց ու լսեց, եւ մենք մնացինք մինակ:

Քառորդ դար է անցեր անկէ ի վեր եւ քառորդ դար ալ անցնի, ողջ մնացող ամէն Հայ պիտի չանցնի առանց սարսուռ մը զգալու:

Կորուստը զոր ունեցանք չէ դարմանուած, ոչ ալ մեր սուգը փարատած:

Նիւթապաշտ այս դարուն աղերսանքն ու պաղատանքը, լաց ու կոծը միայն արգահատանք կը շարժեն, իբրեւ ապացոյց թուլութեան:

Այսօր նորէն այս ապրիլին, դուրսը կ'եռի կեանքի մահուան, դորշ, դորշ ամպեր ու փոթորիկ Եւրոպայի սրտին վրայ:

Մեր պատմութիւնն է որ կը կրկնուի ուրիշ ազգերու օրինակով…

Ազատութեան պայքարին մէջ յաղթած են այն ազգերը որ միշտ հաւատք են ունեցեր, եւ լալով հանդերձ իրենց մեռելները, կը մտածեն ողջերու, ապագայ սերունդի մասին:

Ազգերը կը դիմանան եւ կը տեւեն միայն այն ատեն երբ չէ մարած ներքին կրակը եւ կրնան աւելի ամուր քայլերով շարունակել իրենց ճամբան:

Իսկ մենք յարգած կ'ըլլանք մեծ մեռելները, երբ վառ պահենք անոնց գաղափարները, ինչ փոթորիկներէ ալ անցնինք եւ ինչ խութերու ալ հանդիպինք մեր ճամբուն վրայ:

Սգաւոր՝ բա՛յց արի, պարտեալ՝ բայց հպարտ, յուսախաբ՝ բայց ոչ յուսահատ, հետեւինք դէպքերու ընթացքին:

Անշուշտ պիտի տեսնենք մեր փրկութիւնն ալ, մնալով միշտ արթուն եւ գիտակից:

ՄԷՆ - ՍԷ

Ի՞նչպէս քարիւղ կը ճարեն

«Թան»ի զինուորական աշխատակիցը կը գրէ.

— Ներկայ պատերազմը, կարգ մը տեսակէտներով, պատերազմ մըն է քարիւղի համար եւ քարիւղի միջոցով: Դաշնակիցները կը յուսան վառելանիւթի սով ստեղծել Գերմանիոյ մէջ, անշարժութեան դատապարտելու համար բանակը եւ օդանաւային տորմիղը: Իր կողմէ, Գերմանիա կ'աշխատի օդի մէջ եւ ծովի վրայ իր բոլոր միջոցներով խորտակել կարելի եղածին չափ մեծ թիւով քարիւղատար նաւեր, որոնք քարիւղ կը փոխադրեն դէպի անգլիական եւ ֆրանսական նաւահանգիստները, ի պէտս ճարտարարուեստին եւ ազգային պաշտպանութեան:

Europe Nouvelleի մէջ Սէտիյեոյի ստորագրութեամբ հրատարակուած սքանչելի ուսումնասիրութեան մը տուած թիւերուն համաձայն, 1938ին Անգլիա ներածած է 12.109.000 թոն քարիւղ, երեք տարի առաջ ներածած էր 10.500.000 թոն: Ֆրանսա նոյն տարուան մէջ ներածած է աւելի քան 8 միլիոն թոն քարիւղային արդիւնաբերութիւն:

Անգլիոյ գլխաւոր հայթայթիչներն են եղած, — Հոլանտական Հնդկաստան՝ 3.991.000 թոն, Իրան՝ 2.340.000, Միացեալ Նահանգներ՝ 2.102.000, բրիտանական Հնդկաստան՝ 938.000, Իրաք՝ 556.000, Վենեցուէլա՝ 544 հազար, Ռումանիա՝ 312 հազար:

Ֆրանսա ներածած է Իրաքէն՝ 3.114.000 թոն, Միացեալ Նահանգներէն՝ 2.818.000, Վենեցուէլայէն՝ 702 հազար, Քոլոմպիայէն՝ 420 հազար, Փերուէն՝ 344 հազար, Իրանէն՝ 119 հազար, Ռումանիայէն՝ 223 հազար: Այս ներածումները կատարուած են հետեւեալ նաւահանգիստներէն, — Ռուան (26 առ հարիւր), Հավր (19 առ հարիւր), Մարսէյլ (19 առ հարիւր), Պորտօ (10 առ հարիւր):

Ուրեմն, երկու դաշնակից երկիրներուն գնած քարիւղին մեծագոյն մասը կու գայ ծովու ճամբով, — Միացեալ Նահանգներէն, Հնդկաստանէն, Իրաքէն, Իրանէն, Վենեցուէլայէն: Տարեկան 20 միլիոն, եւ պատերազմական գործողութիւններու ժամանակ՝ տակաւին աւելի:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար քարիւղ ամբարելը անկարելի պիտի դառնար՝ եթէ չտիրապետէին ովկիանոսներուն եւ ծովերուն, — երկու երրորդը կ'անցնի Սուէզի ջրանցքէն, միւս երրորդը՝ Ատլանտեան ովկիանոսէն: Դաշնակիցներու պարենաւորումը ուրեմն կապուած է նաւատորմին:

Պատերազմի նախօրեակին, ամբողջ աշխարհի մէջ կը հաշուէին 1731 քարիւղատար նաւեր, որոնք կրնան բեռցնել 11.437.000 թոն: Անգլիա եւ իր գաղթապետութիւնները ունէին 498 նաւ ընդամէնը 3.264.000 թոն տարողութեամբ, Ֆրանսա՝ 50 նաւ ընդամէնը 318.000 թոն տարողութեամբ: Ուրեմն, աշխարհի քարիւղատար նաւատորմին մէկ երրորդը կը գտնուի Դաշնակիցներուն ձեռքը, քանի որ անոնց քարիւղատար նաւերուն թիւը կը հասնի 548ի 3582.000 թոն տարողութեամբ:

Եթէ ամերիկեան չէզոքութեան օրէնքը Դաշնակիցները զրկէ քարիւղատար նաւատորմէն, մօտ երեք միլիոն թոն տարողութեամբ, ծովերու վրայ իրենց տիրապետութեան շնորհիւ՝ անոնք կրնան դիմել Նորվեկիոյ, որ ունի աւելի քան երկու միլիոն թոն տարողութեամբ նաւատորմ մը, Հոլանտայի որ ունի աւելի քան կէս միլիոն թոն, Փանամայի որ ունի մօտ կէս միլիոն թոն:

Սէտիյեօ կը հաշուէ որ այսպէս Ֆրանսա եւ Անգլիա կրնան իրենց տրամադրութեան տակ ունենալ 5 միլիոն թոն տարողութեամբ նաւատորմ մը, փոխադրելու համար 7 — 8 միլիոն թոն քարիւղ, — այս նաւատորմը խաղաղ ժամանակ կրնայ մէկ տարուան մէջ 7 — 8 շրջան ընել, իսկ ներկայիս՝ կարաւանային դրութեան հետեւանքով (ընկերակցութեամբ մարտանաւերու) 5 շրջան: Հետեւաբար, արեւմտեան պետութիւնները կրնան ստանալ տարեկան 40 միլիոն թոն քարիւղ:

Այս հաշիւը հիմնուած է չէզոք վարձու նաւերու գործածութեան վրայ: Գերման մասնագէտները կը կարծեն թէ Դաշնակիցները չեն կրցած 2.800.000 թոն տարողութեամբ նաւատորմէ մը աւելին ճարել, մինչդեռ իրենց պէտք է 4.700.000 թոն տարողութեամբ նաւատորմ մը որ տարեկան փոխադրէ 26 միլիոն քարիւղ:

Գերմանիա, որ դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք անգլօ-ֆրանսական նաւատորմին գործունէութեան, շատ քիչ քարիւղ ստանալու, կ'աշխատի ընկղմել շահմարան-շոգենաւերը եւ արգիլել որ չէզոքները վարձու չտան իրենց նաւերը, — այդ է նպատակը թերեւս որ զինուորական արշաւանքի ձեռնարկեց Սկանտինաւեան երկիրներու մէջ:

Քէօլնի մէջ հրատարակուող գերմանական թերթ մը կ'ենթադրէ թէ անգլիական նաւատորմը, սուզանաւերու եւ ականներու կողմէ խորտակուելով, կորսնցուց 300.000 թոն, իսկ Ֆրանսա՝ 140.000 թոն: Իրականութենէն շատ հեռու են այս թիւերը: Անգլիա պատերազմի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին կորսնցուց 12 քարիւղատար նաւ 89.000 թոն տարողութեամբ, Ֆրանսա՝ միայն մէկ նաւ, նոր ու գեղեցիկ «Էմիլ Մինէ»ն, Նորվեկիա՝ 4 նաւ 28.000 թոն տարողութեամբ, Շուէտ՝ երկու նաւ 7000 թոն տարողութեամբ, Հոլանտա՝ մէկ նաւ 5000 թոն տարողութեամբ, Տանըմարքա՝ մէկ նաւ 10.000 թոն տարողութեամբ: Հաշուելով նաեւ 6000 թոն տարողութեամբ նաւ մը, զոր Գերմանացիները Համպուրկի մէջ դրաւեցին պատերազմի սկիզբը, Դաշնակիցներուն կորուստը կը հասնի 109 հազար թոնի, ուրեմն իրենց նաւատորմին 3 առ հարիւրը: Չէզոքներուն կորուստն է 50.000 թոն, չէզոքներու ամբողջ նաւատորմին 1.4 առ հարիւրը:

Դաշնակիցները փոխադրութեան այս արժէքաւոր միջոցներուն պաշտպանութեան համար ստեղծեցին կարաւանային դրութիւնը, — նոյն արագութիւնը ունեցող նաւերը մէկ խումբի մէջ դնելով: Միւս կողմէ կորովի ճիգեր կ'ընեն աւելցնելու համար շահմարան-շոգենաւերու թիւը: Անցեալ տարի, Ֆրանսայի առեւտրական նաւատորմի նախարարութիւնը, 1938 Սեպտեմբերի տագնապէն խրատուած, գնահատելի գաղափարն ունեցաւ գնելու 60.000 թոն տարողութեամբ շահմարան շոգենաւեր: Իսկ Անգլիա [illegible] ձեռնարկեց 96 հազար թոն տարողութեամբ նաւերու շինութեան, մեծ մասը արդէն ծով իջած:

Միւս կողմէ, անգլօ-ֆրանսական տնտեսական գործակցութեան մարմինը եւ հրամանատարութիւնը որոշեցին օգտագործել դաշնակից քարիւղատար նաւատորմը լաւագոյն ձեւով: Ֆրանսայի մէջ գործող անգլիական բանակին յատկացուած քարիւղը կը բերուի ուղղակի Ֆրանսա, այդ քարիւղը կը բերուի Մերձ. Արեւելքէն, իսկ Անգլիա ուղղակի կը ներածէ ամերիկեան քարիւղը: Ինչպէս ցամաքին, նոյնպէս ծովին վրայ, Դաշնակիցները ունին ուրեմն առեւտրական ու պատերազմական մէկ նաւատորմ, որ կը պարենաւորէ եւ կը պաշտպանէ տնտեսական ու զինուորական նոյն ու մէկ ուժ:

ԷՐՄԷՆԻՍՏԱՆ ՓԱՏԻՇԱՀԸ

Հիճրէթի 1278ին (այսօր՝ 1359 թուականն է) Կ. Պոլիս՝ «Նորին Կայսերական Վսեմութեան լուսամփոփ հովանիին տակ» (սայէի մէարիֆ վայէի հազրէթի միւլիւքեանէտէ) ամբողջովին թուրքերէն գրուած Դրամայիտութեան գիրք մը ունիմ, զոր պատրաստած է համբաւաւոր Սուպհի փաշա, եւ տպուած՝ Թագվիմհանէի Ամիրէի մէջ:

Այս գրքին Ս. մասին մէջ (երես 50) գլուխ մը կայ, որուն վերնագիրն է.— «Հայաստանի թագաւոր Տիգրանի՝ Դամասկոսի վրայ եւս տիրապետելը», (Էրմէնիստան փատիշահը Տիգրանին՝ Պէրրի Շամա տախի հիւքմ իյլէմէսի):

Ասկէ զուրս՝ մօտէն գիտեմ, թէ Պոլսոյ Միւլքիյէ դպրոցին մէջ Ընդհանուր Ազգաց Պատմութեան դասընթացքին՝ կ'ուսուցանեն նաեւ Հայոց Պատմութիւն:

Այս կէտերը կը յիշեցնեմ Թուրքիոյ արդի վարիչներուն, որոնք ամէն խտութիւն՝ չափազանցութեան կը տանին:

Կ. Ց. Բասմաճեան

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

ԵՐԱԺՇՏ. ԺԱՄԱՆՑ ՄԸ

Վենետիկի «Կածէթթինօ» թերթը կը գրէ (21 մարտ). —

Երկրորդ երաժշտ. հանդէսը, կազմակերպուած Ամրիայի Փաշական մշակոյթի կողմէ, կատարուեցաւ մասնակցութեամբ Լուիճի Ֆէրրօ եւ դաշնակահար Մարիա Պօտուրեանի: Դաշնակահարուհի Մարիա Պօտուրեան ժամանակէ մը ի վեր իր ստացած համբաւը վերահաստատեց եւ ժողովուրդը մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցաւ իր նուագը: Իւրաքանչիւր նուագէ վերջ, բուռն ծափահարութեան արժանացաւ:

Նուագահանդէսը փակուեցաւ երկու հայկական երգերով, զոր երգեց Օր. Մարի Պօտուրեան այնքան նուրբ արուեստով եւ քաղցրահնչուն ձայնով:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏ ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԹԵՄԻՆ

«Արագ» գոհունակութեամբ կը հաղորդէ, որ Թեմական Խորհուրդի աշխատանքները վերջապէս յաջողեցան նպաստաւոր ելքի մը յանգիլ՝ ապահովելով գումարի մը ներմուծումը պետութեան պիւտճէին մէջ, ի նպաստ ռումանահայ թեմին: Նախատեսուած գումարը, 400.000 լէյ, թէեւ ինքնին աննշան թեմին պահանջները հաւասարակշռելու համար, բայց կուգայ բարեկէպ նախընթաց մը կազմելու եւ ի հարկին կրնայ յետագային հասնիլ աւելի բաւարար չափի մը: Այս պարագան առիթ մը պիտի ըլլայ որ հայ եկեղեցապատկան կալուածները զերծ մնան «Էքվալէնթ»ի տուրքէն, որ կը գանձուի միայն պետական պիւտճէին հետ կապ չունեցող կազմակերպութիւններէն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ծամիլէն Պ. Ո. Պէրպէրեան կը նուիրէ 50 ֆրանք, Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ 25 ֆրանք «Յառաջ» դրկելու համար հայ զինուորներու, իր քրոջ մահուան առթիւ (Կ. Պոլիս):

Նոյն առթիւ Մ. Ս. կը տրամադրէ 25 ֆրանք, «Յառաջ» դրկելու համար հայ զինուորներուն:

ԱՆԳՈՐԾ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Իբրեւ արդիւնք Առաջնորդարանի կողմէ կատարուած կարգ մը դիմումներու, ֆրանսական մեծ ընկերութիւն մը հայ բանուորներ կ'ուզէ:

Աշխատանքի վայրերը Պոռտոյի մօտիկ շրջաններն են: Գործը՝ անտառէն փայտեր կտրել, սղոցել, հաւաքել եւ ածուխի վերածել:

Կիներու եւ 14 տարեկանէն վեր պատանիներու յատուկ գործեր ալ կան: Ընտանիքով մեկնիլ ուզողներու համար դիւրութիւն: Երթալու ճամբու ծախքը ընկերութիւնը կը վճարէ:

Վճարումներու եւ պայմաններու մանրամասնութեանց տեղեկանալու համար, դիմել Առաջնորդարան, 57 Rue Tapis Vert, Մարսէյլ:

խառէր վարկաբեկել Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, կը թելադրէր որ համայնավարները մտնեն վերակազմուած սէնտիքաներուն մէջ, անոնց վարչութիւնը ձեռք անցընելու եւ ուղղութիւն տալու համար: Այս առաջադրութեամբ, կազմակերպութիւնը որոշած էր նոր թերթ մը հանել բազմադրութեամբ, «La Voix des Usines» (Գործարաններու Ձայնը), որ պիտի տպուէր քանի մը հազար օրինակ: Առաջին թիւը պիտի բաժնէին մօտերս: Ոստիկանութիւնը գրաւեց ամբողջ տպագրութիւնը:

Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին մետաղագործական բանուորներու սէնտիքային նախկին քարտուղարը, Ռընէ Փուասօ, մետաղագործական փոխադարձ օգնութեան միութեան նախկին նախագահը եւ ուրիշ գործիչներ: Ոստիկանութիւնը գրաւեց նաեւ տպարան մը, որ հաստատուած էր ամբաստանեալներէն մէկուն տանը մէջ: Այս առթիւ ձեռք անցան երկու բազմագիր մեքենաներ, որոնց մէկը ելեկտրականութեամբ կը գործէր, քանի մը գրամեքենաներ, հարիւրաւոր քիլօ թուղթ եւ թռուցիկներ: Հաստատուած էր նաեւ մասնաւոր կեդրոն մը, թռուցիկները ցրուելու համար: Երեւան հանուեցաւ նաեւ գաղտնի խումբ մը, որուն անդամներուն պաշտօնն էր տարածել Գ. Միջազգայինի նշանախօսքերը կառախումբերու եւ գործարաններու մէջ:

ԱԹԷՆՔԻ թրքական դեսպանատան զինուորական կցորդը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Թուրքիոյ բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը միշտ Յունաստանի տրամադրութեան տակ են, եթէ յարձակում կրէ ո եւ է պետութեան կողմէ:

17 ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ ՄԸ, Օր. Փօնս, դատապարտուեցաւ 18 ամիս բանտարկութեան եւ 2000 ֆրանք տուգանքի, «ազգին բարոյական կորովը խախտելու ձգտող կարծիքներ յայտնած ըլլալով»:

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ դէմ դատական հետապնդումներ պատահած ըլլալով, դատական նախարարը շրջաբերական մը ուղղեց, յիշեցնելով օրէնքին տրամադրութիւնները: Օրինակ, պահանջատէրեր դատ բացած են զինուորներու կիներուն դէմ, անոնց գոյքերը գրաւելու համար, կամ բողոք ներկայացուած է զօրաշարժէն առաջ ստորագրուած մուրհակներու համար են.: Շրջաբերականը կը յանձնարարէ մասնաւոր ուշադրութեամբ քննել ամէն պարագայ, որովհետեւ օրէնսդիրին նպատակն եղած է բարոյական հանդարտութիւն եւ ապրուստի միջոցներու պահպանում ապահովել անոնց որ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն բանակին մէջ:

ԼՈՅԴ ՃՈՐՃ իր երեսփոխանութեան 50ամեակին առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, նախ կելտերէն (Կալլէսի բարբառ), յետոյ անգլերէն, եւ ըսաւ թէ աշխարհի քարտէսը մեծ փոփոխութիւններ պիտի կրէ, իբրեւ հետեւանք ներկայ պատերազմին: «Մէկ տարի առաջուան քարտէսը փոխուեցաւ անդարմանելի կերպով: Երեք շաբաթ առաջ ձեր ունեցած քարտէսները այլափոխուեցան: Կրնաք սրբագրել սեւ կէտերը եւ այլափոխումները, բայց ինչ որ ալ պատահի ներկայ պատերազմին մէջ, նոր քարտէսներ պիտի տպուին: Երբ այս պատերազմը վերջանայ, լաւ կամ գէշ, ոչ ոք կրնայ նախատեսել թէ ի՛նչ ձեւ պիտի ունենայ աշխարհը»: Նախկին վարչապետը հաշտութեան կուսակից ըլլալով հանդերձ, պատրաստակամութիւն յայտնեց երկրին ծառայելու ի՛նչ ձեւով որ կրնայ: Կը կարծուի թէ նոյնիսկ տրամադիր է նախարարական պաշտօն մը ստանձնելու:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ.— Չէզոք երկիրները կը շարունակեն արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, իրենց ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան համար: Զուիցերիոյ սպարապետութիւնը հրամայեց ձերբակալել սպայ մը եւ քանի մը քաղաքացիներ՝ մայրաքաղաքին մէջ, լրտեսութեան մեղադրանքով: Պելժիոյ մէջ ձերբակալուեցան օդաչու մը եւ իր կինը, ամբաստանուած ըլլալով թէ տեղեկութիւններ կը քաղէին եւ գործակալներ կը հաւաքէին օտար պետութեան մը համար, զինուորական շարժումներու մասին: Շուէտի ոստիկանութիւնը կոխեց Ստոքհոլմի նացիներու կեդրոնը, գրաւելով կուսակցութեան թերթը:

*** Մարսէյլի մէջ հինգ եւ երկու տարի բանտարկութեան եւ տուգանքի դատապարտուեցան երկու իտալացի եղբայրներ, վնասակար տեղեկութիւններ հրատարակած ըլլալով:

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ 27 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ երեսփոխաններու վճիռներուն վերաքննութեան դիմումը պիտի քննուի ապրիլ 25ին, զինուորական Գ. ատեանին առջեւ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Եփրատը յորդելով ողողեց Ֆալլուճայի եւ Ռամատիէի շրջանները: Անապատի ուղղակի ճամբան կտրուած է: Կը վախցուի նաեւ Տիգրիսի յորդումէն: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, մասնաւորապէս քանդել տալով Պաղտատի հիւսիսակողմի թումբերը:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 25 AVRIL 1940

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4332

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Կռիւները կը ծաւալին եւ կը սաստկանան Նորվեկիոյ ճակատին վրայ, համաձայն վերջին լուրերու: Ոչ միայն ցամաքի, այլեւ ծովուն վրայ: Մեծ նաւամարտ մը տեղի կ'ունենայ Քաթէկատի նեղուցին մէջ — ամենամեծը, կ'ըսեն իրազեկներ — բայց մանրամասնութիւններ կը պակսին: Միւս կողմէ, Փարիզի մէջ լրջօրէն կը վախնան թէ «պաշտպանութեան» տակ իյնալու կարգը Շուէտի եկած է, դատելով գերմանական մամուլին բուռն յարձակումներէն:

Յրդ Գերագոյն Խորհուրդը, որ գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, շատ կարեւոր որոշումներ տուած է պատերազմին շարունակութեան եւ Դաշնակիցներու գործակցութեանց մասին: Առաջին անգամ ըլլալով, ժողովին հրաւիրուած էին նաեւ Լեհաստանի եւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչները: Կ'ըսուի թէ Դաշնակիցները պատրաստ են ի հարկին օգնութեան հասնելու Շուէտի, ինչպէս ըրին Նորվեկիոյ:

Պալքաններու եւ Միջերկրականի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ առայժմ: Խ. Միութիւնը եւ Իտալիա կը շարունակեն իրենց երկդիմի դիրքը: Լոնտոն Մոսկուայի պատասխանին կը սպասէ, առեւտրական բանակցութեանց համար, իսկ իտալական մամուլը կը շարունակէ արծարծել Միջերկրականի խնդիրը եւ Իտալիոյ պատմական իրաւունքները: Հռոմի գերման եւ Պերլինի խորհրդային դեսպանները մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան Գերմանիոյ արտաքին նախարարին հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս խօսակցութեանց: Մօտերս Պերլին կը սպասուի նաեւ Մոսկուայի գերման դեսպանը: Նորէն զրոյց կը շրջի թէ Մոլոթով նամակ մը գրկած է Պերլին, պարզելով իր տեսակէտները՝ Խ. Միութեան, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ գործակցութեան մասին: Հռոմի մամուլը կը յիշեցնէ թէ Իտալիա բանտարկուած է Միջերկրականի մէջ, քանի որ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տիրապետութեան տակ են Ճիպրալթարը, Մալթան, Սուէզը, Կիպրոսը, Քորսիքան եւ Թունուզը, ինչպէս եւ բազմաթիւ նաւահանգիստներ: Կարեւոր թերթ մը կը յայտարարէ.— «Իտալիա, որուն համար Միջերկրականի շրջանը իսկապէս կենսական տարածութիւն մըն է քան միւս բոլոր մեծ պետութեանց համար, բանտարկուած է եւ միշտ ենթակայ սպառնալիքի»: Հակառակ այս լրագրական պայքարին, անմիջական վտանգ մը չսպասուիր հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի մէջ:

Յրդ Գերագոյն Խորհուրդին գումարումը Փարիզի մէջ

Դաշնակիցներու Յրդ Գերագոյն Խորհուրդը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս ժողովը ամէնէն կարեւորն է զինուորական տեսակէտով: Տրուած որոշումները գաղտնի կը պահուին, ինչպէս միշտ. բայց տարակոյս չկայ թէ կարեւոր ծրագիրներ մշակուած են, խափանելու համար Գերմանիոյ նոր ձեռնարկները հիւսիսային երկիրներու մէջ: Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, «լայն խորհրդակցութիւններ կատարուած են բոլոր քաղաքական եւ զինուորական հարցերու մասին, ապահովելու համար իրենց յանձնառութեանց գործադրութիւնը եւ իրենց շահերուն հասարակաց պաշտպանութիւնը որ եւ է թշնամի նախաձեռնութեան դէմ»: Ժողովը քննելով պատերազմի ընթացքին հետ կապուած բոլոր խնդիրները, նոր որոշումներ տուած է, ապահովելու համար Դաշնակիցներու գործակցութեան արդիւնաւորութիւնը, բոլոր պարագաներուն մէջ:

Այս անգամ Գերագոյն Խորհուրդին կը մասնակցէին ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ, այլեւ Լեհաստանի եւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչները: Լեհաստանի կողմէ ներկայ էին սպարապետ - վարչապետը, զօր. Սիքորսկի, արտաքին նախարարը, Զալեցքի եւ ուրիշ պաշտօնատար մը, իսկ Նորվեկիոյ կողմէ՝ Փարիզի դեսպանը: Ֆրանսայի կողմէ կը մասնակցէին վարչապետը, պատերազմական, ծովային, օդանաւային նախարարները, Զօր. Կամլէն, ծովակալ Տարլան, Զօր. Ուիլմէն, Զօր. Քէյց եւ ուրիշ պաշտօնատարներ. իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ վարչապետը, արտաքին նախարարը, ծովային նախարարը (Չըրչիլ), օդանաւային նախարարը, Զօր. Այրընսայտ եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ:

Լեհաստանի վարչապետը անգամ մը եւս յայտարարեց թէ լեհական կառավարութիւնը, բանակը եւ ժողովուրդը վճռած են շարունակել պայքարը իրենց բոլոր ուժերով որ կը վերակազմուին լիովին: Գերագոյն Խորհուրդը իր ջերմ գնահատութիւնը յայտնեց Լեհաստանի գործնական աջակցութեան համար: Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Լեհաստանի վարչապետները խնդրեցին Նորվեկիոյ դեսպանէն իր կառավարութեան յայտնել իրենց հիացումը նորվեկիացի ժողովուրդին հերոսական դիմադրութեան համար, առաջնորդութեամբ Հաքոն Թագաւորին: Նորվեկիոյ ներկայացուցիչը շնորհակալութիւն յայտնեց այն արագ եւ ազդու աջակցութեան համար զոր ընծայեցին դաշնակից կառավարութիւնները:

Գերագոյն Խորհուրդին գումարումէն վերջը, սեղան մը սարքուեցաւ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ: Անգլիոյ ներկայացուցիչները Լոնտոն վերադարձան օդանաւերով, իսկ վարչապետ Պ. Ռէնօ Հանրապետութեան նախագահին ներկայանալով անոր հաղորդեց ժողովին մանրամասնութիւնները:

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ» ձեռնարկին զարկ տալու համար ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ վարչապետը: Այս կոչին ամէնէն առաջ պատասխանեց Հանրապետութեան նախագահը, 20.000 ֆրանք տրամադրելով: Այս հաստատութիւնը կ'օգնէ այն հարիւր հազարաւոր քաղաքացիներուն որ այլուր փոխամաձայն, ամէն շաբթու մօտ մէկ միլիոն ֆրանք կը ղրկուի հարիւր համաձայն, ամէն շաբթու մօտ մէկ միլիոն ֆրանք կը ղրկուի այս հարիւր հազարաւոր տարագիրներու, ամբողջ երկրին մէջ: Աւելի քան չորս միլիոն ֆր. ծախսուած է մասնաւորապէս Ալզասի, Լոռէնի եւ Մոզէլի տեղահան բնակիչներուն: Անոնց բաժնուած են կահ - կարասիներ, հանդերձեղէն, կառքեր եւն.: Ցետոյ բացուած են արհեստանոցներ՝ կիներու համար, բուրդ գնելով, փոխ դրամ տալով եւն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԷՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (237րդ օր).

Զեկոյց թիւ 465, ապրիլ 23, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 466, իրիկուն.— Բաւական բուռն հրետաձգութիւն երկու կողմէն, Մոզէլի եւ Պլիսի միջեւ: Ետ մղուեցան թշնամի պահակախումբեր Վոժի արեւմտեան կողմը: Փոխադարձ հրաձգութիւն Հռենոսի ափերուն վրայ:

Իսկ Նորվեկիոյ մասին հրատարակուեցաւ հետեւեալ բրիտանական զեկոյցը.— Նորվեկիոյ մէջ գործողութիւնները կը շարունակուին գործակցութեամբ նորվեկեան զինուորներու: Հարաւային շրջանին մէջ մեր զօրքը նորվեկեան զօրքին հետ կը դիմադրէ թշնամի ճնշումին: Թրոնտհայմի հիւսիսային շրջանին մէջ մեր զինուորները հակայարձակում կրեցին եւ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ:

*** Ֆրանսայի բրիտանական բանակին հրամանատարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 23ին.— Այսօր բրիտանական եւ գերմանական ամրաձիգ օդանաւեր ընդհարում մը ունեցան Վէրտէօնի շրջակաները: Արդիւնքը յայտնի չէ: Կը կարծուի թէ գերմանական մեծ օդանաւ մը վար առնուած է: Մեր սաւառնակներէն մէկը բռնկեցաւ թշնամի գործողութեան հետեւանքով: Օդաչուն ազատեցաւ անկարգելով:

*** Երեքշաբթի առտու ժամը 2էն 2.30 ահազանգը հնչեց կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ: Երկուշաբթիէն երեքշաբթի լուսնալու գիշերը թշնամի օդանաւեր թռան փարիզեան շրջանին վրայ, բայց վտարուեցան հակօդային պաշտպանութեան թնդանօթներով:

*** Անգլիոյ ելմտական նախարարը երեսփ. ժողովին ներկայացուց ամենամեծ ելմտացոյցը, 2.667.000.000 ոսկի (10.668.000.000 տոլար կամ շուրջ հինգ հարիւր միլիառ ֆրանք), որուն 1.234.000.000 ոսկին պիտի ճարուի նոր տուրքերով, իսկ մնացեալը փոխառութեամբ: Այս գումարին երկու միլիառը պիտի ծախսուի պատերազմին համար եւ եթէ պատերազմը սաստկանայ, նոր գումարներ պիտի պահանջուին: Նոր տուրքերու ենթակայ են ծխախոտը, գարեջուրը, լուցկին, նամակադրոշմը, հեռաձայնը, հեռագիրը եւն.: Եկամուտի տուրքը պիտի ըլլայ 7 շիլին վեց փէննի, փոխանակ 7ի: Պատերազմին սկիզբը ելմտական նախարարը պահանջած էր 500 միլիոն ոսկի, սակայն ծախքերը այնքան մեծ չեղան եւ տրամադրելի կը մնայ 91 միլիոն ոսկի:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԵՐԵՔ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Մեծ նաւամարտ մը Քաթէկաթի նեղուցին մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն մեծ նաւամարտ մը տեղի կ'ունենայ Քաթէկատի նեղուցին մէջ, Տանըմարքայի եւ Շուէտի միջեւ, մասնակցութեամբ օդանաւերու եւ մարտանաւերու: Իրազեկներ կը պատմեն թէ տասը անծանօթ թորփիլահալածներ կը սուրային Շուէտի ափերուն վրայ, բոլորն ալ իրենց թնդանօթները բացած: Կը կարծուի թէ անգլիական թորփիլանաւեր են որ յարձակած են գերմանական փոխադրանաւերու վրայ:

Ցամաքի վրայ եւս կռիւները սաստկացած են: Թէեւ մանրամասնութիւններ կը պակսին, բայց կարգ մը հեռագիրներու համաձայն, ճակատամարտներ տեղի կ'ունենան երեք ճակատներու վրայ.— Նարվիքի շրջան, Թրոնտհայմի շրջան եւ Լիլէհամմէրի շրջան (Օսլոյի հիւսիսակողմը): Ամէնէն կատաղի կռիւը կը մղուի Թրոնտհայմի մօտ: Դաշնակիցները պաշարողական շարժում մը կը փորձեն նաւահանգիստին հիւսիսէն եւ հարաւէն եւ բաւական յառաջ գացած են: Կ'ըսուի թէ օդանաւային ռմբակոծութիւններէն քանդուած է Նամսոսը, Թրոնտհայմէն հարիւր մղոն դէպի հիւսիս, բայց Դաշնակիցները կրցած են յառաջ խաղալ: Գերմանները կրակի բռնած են բազմաթիւ կայարաններ: Բուռն կռիւներ կը մղուին նաեւ Նորվեկիոյ սրտին վրայ, ուրկէ Դաշնակիցները կը սպառնան Օսլոյի: Գերմանները սաստկացուցած են իրենց ռմբակոծութիւնը Տոմպասի եւ Լիլէհամմէրի դէմ, սպառնալու համար Դաշնակիցներու հաղորդակցութեանց: Երկու կողմերը շոգեպինդ զինուոր կը փութացնեն Համարի եւ Լիլէհամմէրի միջեւ գտնուած շրջան մը, որ գլխաւոր ռազմադաշտը կը համարուի: Հարաւային կողմէն ալ Գերմանները զինուոր կը փութացնեն օդանաւերով: Կ'ըսուի թէ Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները զինուոր հանած են այդ շրջանին մէջ:

Դաշնակից օդանաւերը երեք նոր արշաւանքներ կատարեցին Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ օդակայաններուն վրայ, շարք - շարք խոյանալով եւ պայթուցիկ ռումբեր տեղալով: Ֆրանսական երկու օդանաւեր առաջին անգամ ըլլալով յարձակեցան Նորվեկիոյ մայրաքաղաքին վրայ եւ թռուցիկներ ձգեցին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Մենք կուգանք ձեզի օգնելու. քաղաքին վրայ պիտի չյարձակինք, այլ օդակայաններուն վրայ»: Հրդեհ ծագեցաւ օդակայանի մը ռմբակոծութենէն: Միեւնոյն ատեն բրիտանական օդանաւեր յարձակեցան Տանըմարքայի Ալպէրկ օդակայանին վրայ, ուրկէ Գերմանները զինուոր կը փոխադրեն Նորվեկիա: Երրորդ անգամն է որ կը ռմբակոծուի այս կայանը: Անգլիոյ օդանաւային նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ.— Արքայական օդանաւերը նորէն յարձակեցան Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի թշնամի խարիսխներուն վրայ: Օսլոյի մօտ ռմբակոծուեցան երկու կայաններ եւ հրդեհ ծագեցաւ հրձիգ ռումբերէ: Գերմանները կ'ըսեն թէ չորս անգլիական օդանաւեր վար առնուեցան, սուտ է. միայն մէկ օդանաւ չվերադարձաւ:

*** Անգլիական մարտկոցները եւ օդանաւերը ետ մղեցին գերմանական սաւառնակներ, երբ կը փորձէին ականներ տեղաւորել Թէյմզի գետաբերանը:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 23ին (Ն. Ե. Հ.).— Անգլիացիները երէկ ալ չփորձեցին զինուոր հանել Նարվիքի շրջանը, որ կը գտնուի մեր ձեռքը: Անգլիոյ ծովային ուժերը, սակայն, նորէն ռմբակոծեցին քաղաքը եւ նաւահանգիստը: Թրոնտ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Թուրքիա ե՞րբ կրնայ մասնակցիլ պատերազմին

Երկիրը կրնայ ապրեցնել 80,000,000 ժողովուրդ...

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ վերջին մասը այն թղթակցութեան զոր Անգարայէն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի ուղղած է Անգլուհի մը, Տորոթի Թոմսըն եւ որուն առաջին մասը հրատարակեր էինք երէկ.—

Հետեւաբար, կարեւորը դաշնագրին տառը չէ, այլ Թուրքիոյ գնահատումը դաշնակից ուժին եւ իմաստութեան: Սկանտինաւեան պատերազմին ելքը չափազանց կարեւոր պիտի ըլլայ իր ազդեցութեամբ՝ այս տեղի հանրային կարծիքին վրայ

մէջ: Դարձեալ, ես կառավարական շրջանակներու կարծիքը չէ որ մէջ կը բերեմ. այդ շրջանակները բնականաբար չեն վճիռ այս կարգի հարցերու մասին:

Այն Թուրքերը որոնց հետ խօսեցայ, բոլորն ալ կը հաւատան թէ ինչ որ ալ պատահի անջատ ընդհարումներու մէջ, բրիտանական եւ ֆրանսական կայսրութիւնները ի վերջոյ պիտի շահին պատերազմը: Եթէ ոչ ուրիշ պատճառով, գոնէ անոր համար որ բոլոր չէզոքներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը ամենամեծ շահ ունի այս յաղթանակին մէջ:

Վերջապէս, այն չէզոք աղբիւրները որոնց հետ խօսակցելու առիթ ունեցայ, լաւ կը խօսին Թուրքերու մասին իբրեւ զինակիցներ: Արդի Թուրքիան անկեալ մահմէտական կայսրութեան մը ապականած կեդրոնը չէ: Ան արդիական միաձոյլ պետութիւն մըն է: Հակառակ այն իրողութեան որ ամբողջ բանակը պատերազմական վիճակի մէջ է— պաշտօնապէս 600.000 եւ անպաշտօն հաշիւներով շատ աւելի — ոչ մէկ բան սահմանափակման ենթարկուած է Թուրքիոյ մէջ: Միակ ինքնաշարժները, որոնցմէ շատ կան Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ, ամերիկեան են որոնք բոլորն ալ աւելի կազոլին կը գործածեն քան եւրոպական կառքերը. եւ կազի սահմանափակում հաստատուած չէ:

Թուրքիա կրնայ քաղել սատանալ Ռումանիայէն եւ Իրանէն: Ոչ մէկ ուտեստ պարենատոմսի ենթարկուած է եւ ամէն բան առատ է երկրին մէջ, մասնաւորապէս գիւղացի բնակչութեան մը համար որ վարժուած է պարզ ապրուստի: Թուրքիա բաւականաչափ հանածոյ երկաթ ունի իր սեփական գործածութեան համար եւ առատ քրոմ, պղինձ, ծարիր, մանգանէզ, բամպակ, բուրդ, ցորեն, գարի, վարսակ, եգիպտացորեն, վուշ, ոչխար, արջառ, կաղնեփայտ արտածման համար: Մինչ Գերմանիա կը պահանջէ որ նոյնիսկ մանուկներու խաղալիկները եւ արոյրէ զարդեղէնները կառավարութեան յանձնուին հալեցնելու համար, թրքական շուկաները կը յորդին խոհանոցի ծախու սպասներով, պղինձէ եւ պրոնզէ:

Թուրքիան հարուստ եւ անմշակ երկիր մըն է: Վարչապետը ըսաւ ինծի թէ կրնայ 80.000.000 ժողովուրդ սնուցանել, եթէ պէտք եղածին պէս մշակուի, ու թէեւ ուրիշներ շատ լաւատես կը նկատեն այս թիւը, բոլորն ալ համաձայն են թէ մեծ դիւրութեամբ կրնայ ապրեցնել 50 միլիոն հոգի: Թուրքիա ներկայիս ունի 17 միլիոն բնակիչ, բազմածնութեան ամենաբարձր աստիճանով, քան ո եւ է եւրոպական կամ Մօտաւոր Արեւելեան երկիր, բացի Ռուսիայէն: Հետեւաբար կրնայ Դաշնակիցներուն համար ըլլալ — եւ մեծ չափով կ'ըլլայ — այն ինչ որ Ռուսիան Գերմանիոյ համար: Պետական ելեւմուտքն ալ կանոնաւորուած է: Թուրքիա ունի հաւասարակշռուած ելմտացոյց մը: Ցետոյ, չկայ փոքրամասնութեանց խնդիր որ շահագործուի երկրին մէջ: Մուսթաֆա Քէմալ կարգադրած է այդ խնդիրը:

Եւ վերջապէս, եթէ սխալ չէ լսածս, Թուրքիա միացեալ է ներքնապէս: Նախնական երկիր մըն է, ինչպէս ազատօրէն կը խոստովանին իր ներկայացուցիչները, պաշտօնական եւ անպաշտօն: Անոնք կ'ըսեն,— «Այս իրողութիւնը կարգ մը առաւելութիւններ ունի: Մենք վարժուած ենք պատերազմի: Մենք դարերով պատերազմի մէջ եղած ենք ժամանակին մեծ մասը: Հեգնութիւն է որ հիմա պատերազմի դիմաց գտնուինք երբ դարերէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կը վարենք կատարեալ խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը եւ կռիւ չունինք ո եւ է հարեւանի հետ որ եւ է սահմանի վրայ: Բայց մենք վարժուած չենք միջին դասու հանգստաւէտ կեանքի գաղափարներուն եւ եթէ կամ երբ ստիպուինք կռուիլ, իրար անցնելու պատճառ չունինք»:

*** Այս թղթակցութեան բնագիրը հրատարակուած է «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի մէջ (Լոնտոն): Նոյն թերթին տեղեկութեանց համաձայն, Անգարայի բրիտանական դեսպանը յայտարարած է, վերադառնալէ անմիջապէս վերջը.

— «Ոչ Մեծն Բրիտանիա, ոչ ալ իր դաշնակիցները կ'ուզեն որ պատերազմը տարածուի Պալքաններու մէջ: Բայց եթէ պատահի այդ բանը, մեղաւորը մենք պիտի չըլլանք»:

Մայիսին Անգլիայէն առեւտրական պատուիրակութիւն պիտի հասնի Անգարա, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար: Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, մշակոյթի կապերը զօրացնելու համար: Համաձայնութիւն մը կնքուած է անգլ. հաստատութեանց հետ, նաւարան մը շինելու համար Ոսկեղջիւրի մէջ 2.000.000 սթերլին ծախքով:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ֆրանսացի ծովակալ Մորէն մեկնեցաւ, երեք օր քննելէ վերջ քաղաքին հակօդային պաշտպանութեան միջոցները: Ծովակալը մեկնելէ առաջ տեղեկագիր մը յանձնեց Թուրքիոյ վարչապետին, իր դիտողութեանց մասին:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ փաշական գերագոյն խորհուրդին բացման առթիւ, զինուորական կառավարիչը, Զօր. Ֆրանչէսքօ Ճաքոմոնի կարդաց Իտալիոյ Թագաւորին պատգամագիրը, որ կ'ըսէ թէ երկրին իշխանութեան հիմնական սկզբունքը պիտի ըլլայ բարեկարգութիւն եւ արդարութիւն: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու, հողագործութիւնը, ճարտարարուեստութիւնը եւ հաղորդակցութեան միջոցները զարգացնելու համար:

ԳՐ. ԹՐԱՆՔՈՒ ԵԱՇ

(Քանի մը յուշեր)

Ռումանական մամուլը սեւականներ նուիրեց հայազգի Թրանքու Եաշի մահուան առթիւ, պանծացնելով զայն իբրեւ աշխատանքի նախարարութեան հիմնադիրը եւ առաջին նախարարը :

Տաղանդաւոր եւ խիստ ժողովրդական դարձած հայ նախարարին յիշատակը յարգելու համար, մեծ բազմութիւն մըկ'ընկերանարմեռելակառքին, շրջապատուած օրուան նախարարներէն :

Ներքին նախարարը հրամայեց իր բնակարանի փողոցին անունը Թրանքու կոչել: Հարիւրաւոր աշխատանքի տուներ երկրին զանազան կողմերը կը կրեն անոր անունը :

Գրիգոր Թրանքու երբեք իր հայութիւնը եւ ծագումը չէր ծածկած : Տօնական օրերուն միշտ կուգար Հայոց եկեղեցին, իր աղօթքը խառնելու հայ խունկին, ծնրադիր՝ խորանին առջեւ: Եւ այս՝ նոյնիսկ այն օրերուն երբ նախարար էր :

Մահուան գոյժը տարածուած օրը, Պուքրէշի Հայ Համայնքը, ռումանահայ Միութեան կեդր. վարչութիւնը փութացին իրենց հաւաքական յարգանքը արտայայտել իր ընտանիքին եւ իր պարագաներուն :

Բայց շատեր իրարու կը հարցնէին թէ դրականօրէն ի՞նչ ըրած է Թրանքու իր ազգին եւ ազգակիցներուն համար:

Հազարաւոր փաստեր կրնամ յիշել, ապացուցանելու համար թէ Գրիգոր Թրանքու, որուն նախահայրերը դարերէ ի վեր հեռացած էին հայկական հողէն, շատ աւելի՛ծառայած է իր ազգակիցներուն, շատ աւելի տաք սրտով ու վեհանձն զգացումներով եւ անշահախնդրօրէն, քան այն շատերը, որոնք տակաւին երէկ մեկնած երկրէն, արդէն կտրած են իրենց հոգեկան ու բարոյական կապերը, իրենց ժողովուրդին հետ :

Ահա երկու փաստեր, որոնց տպաւորութեան տակ, կ'ուզէի որ մեր նորահաս եւ սփիւռ օտարամոլներէն շատերը չիկնէին ,—

1919ին Ռումանիոյ Կալաց քաղաքը գլխաւոր կայաններէն մին եղաւ Ռումանիա ապաստանող հայ տարագիրներուն համար :

Շատեր ոչ միայն կուգային Թուրքիայէն, այլեւ Ռուսաստանէն, չհանդուրժելով պոլշեւիկեան կարգուսարքին, որ կամաց կամաց կը դառնար տիրական, Ջախջախելէ վերջ Տէնիքինի, Գոլչաքի եւ Վրանկէլի բանակները:

Իտալական նաւով մը Կալաց եկած էին մօտ 30 գաղթականներ եւ նաւահանգիստի ոստիկանութիւնը բոլորն ալ երկու օր բանտարկելէ վերջ, դրած էր մակոյկի մը մէջ եւ հեռացուցած ամայի վայր մը գետափին մօտ, որպէսզի չփախչին եւ կամ առանց հրամանի քաղաք չմտնեն :

Քանի մը օր սպասելէ վերջ, այլեւս յուսակտուր ու ճարահատ, անոնք յաջողած էին պահակի մը միջոցաւ երկտող մը ղրկել, այդ օրերու Հայոց պատրիարքարանը, պարզելով իրենց վիճակը եւ դարման խնդրելով:

Այդ շրջանին Թրանքու Կալաց կ'ապրէր եւ շատ ալ մօտէն կը հետեւէր Հայոց եկեղեցիի մատակարարութեան եւ վարչական գործերու, ըլլալով միաժամանակ քաղաքին կարկառուն գործիչներէն մին եւ անդամ ի բաւաբանական կաճառին գլխաւոր վարչութեան դիւանին :

Թրանքուի տան դուռը բաց էր բոլոր զրկուածներուն եւ անտեսուածներուն առջեւ, օրուան որ եւ է ժամուն, առանց ազգի եւ կրօնքի խտրութեան: Բաց ալ մնաց մինչեւ վերջը, իր ամէնէն փայլուն օրերէն մինչեւ յանկարծամահ եղած բոպէն :

Իրեն վազեցի եւ երկու բառով պարզեցի իրողութիւնը: Անմիջապէս ոտքի կեցաւ եւ, «ինչպէ՞ս կարելի է այդպիսի անարդարութիւն, ի՞նչպէս կարելի է փախստականները, արդէն թշուառ, կրկին թշուառացնել» ըսելով, գլխ առաջնորդեց քաղաքապետին մօտ (Մարին Մարինէսքու):

Առանց սպասելու եւ առանց սպասցնելու, քաղաքապետը դուրս ելլելով իր սենեակէն, մեզ ներս հրամցուց :

Թրանքու իր համոզկեր եւ պերճախօս լեզուով յայտնեց եղելութիւնը եւ խնդրեց որ իր ազգակիցներուն ազատ մուտքի հրաման տրուի, չեշտելով Ռումանիոյ ասպնջականութեան դարաւոր ոգին եւ Հայերու դերը երկրին տնտեսական եւ կրթական վերելքին մէջ: Իբրեւ վերջաւորութիւն աւելցուց •

— Պարոն Մարինէսքու, եթէ դուք տեսնէիք թէ Նախիջեւանի մէջ ապրող Հայերը ինչքան սիրով եւ եղբայրօրէն ընդունեցին մեր ռումէն եղբայրները 1916 — 17ին, գիս մինչեւ հոս գալու պիտի չստիպէիք:

Մարինէսքու պատասխանեց •

— Գիտեմ որ դուք արդար պահանջ մը կը ներկայացնէք, սակայն ներքին նախարարը մասնաւոր հրահանգ տըւած է ոչ մէկը չընդունիլ, եւ ոչ ոքի ձգել որ քաղաք մտնէ :

Թրանքու ընդմիջեց •

— Ես կը ստանձնեմ ամբողջ պատասխանատուութիւնը, կը խօսիմ նախարարին հետ, որպէսզի Հայերու համար տարբեր տնօրինութիւն մը ընէ: Աշխարհը անոնց զլացած է արդարութիւնը եւ գոյութեան իրաւունքը, մենք պէտք չէ զլանանք :

Ազատ ձգելու հրամանը տրուած էր :

Բաժնուելով Թրանքուէն, չխտակ նաւահանգիստ վազեցի, տարագիրները ընդունելու եւ օգնելու անոնց:

Դալկահար հայրենակիցներս հազիւ քարափ ելած, պաշարուեցան մաքսային պաշտօնեաներէն, որոնք սկսան մանրակրկիտ քննութեան :

Քննութիւնը երկար տեւեց, ինչ որ ինծի կասկած կը ներշնչէր թէ նոր դժուարութիւններու առջեւ պիտի գտնուէի: Այդպէս ալ պատահեցաւ : Տարագիրներուն վրայ գտած էին մօտ 120.000 ռուբլի տէնիքինեան եւ վրանկէլեան դրամ: Մաքսային վարչութեան տնօրէնը բարկաճայթ կը պոռար •— «Փնտռեցէք մինչեւ շապիկները, ասոնք ծպտեալ դրամաննողներ են եւ ոչ թէ խեղճ տարագիրներ»:

Համոզարտեցնել փորձեցի, բայց ի զուր :

Դրամները գրաւեցին, ստորագրեալ յայտարարութիւններ առին եւ յետոյ ձգեցին որ քաղաք երթան, երկրորդ օրը ոստիկանութեան ներկայանալու պայմանաւ :

Կրկին վազեցի Թրանքուին, եղելութիւնը բացատրելու:

Հազիւ ներս մտած սենեակէն, Թրանքու ժպտալից հարցուց •

— Ի՞նչ կայ նորէն :

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ըլլայ, խեղճերէն խուրջանչիւրը քանի մը հազար ռուբլի բերած էր իր հետը, իրենց վերջին յոյսն ու ապաւէնը, մաքսային պաշտօնեաները գրաւեցին եւ ահ ու սարսափի մատնեցին: Պատուիրեցին ալ որ վաղը ոստիկանատուն ներկայանան :

— Հոգ չէ, ես թէ զիրենք կ'ազատեմ եւ թէ իրենց դրամը: Գնա եւ հանգստացուր զիրենք, թող գիտնան որ անպաշտպան չեն :

Մաքսային վարչութիւնը դատի յանձնած էր տարագիրները եւ չորս օր վերջն ալ դատին օրն էր:

Ստացուած կոչնագիրները անմիջապէս ուղարկեցի Թրանքուի, եւ որոշեալ օրին ալ հայրենակիցներուս հետ ներկայացայ դատարան :

Հոն էր Թրանքուն ժպիտը երեսին, բարութեան տիպար հսկայ՝ զրկուածներու պաշտպանը :

Թելադրեց տարագիրներուն յայտարարել թէ ինչ որ գրուած է իրենց ստորագրութեան տակ, մաքսային պաշտօնեաներու կողմէ, ճիշդ է եւ թէ կը ցաւին որ աւելին չունէին որպէսզի միասին բերէին :

Դատավարութեան ժամը հնչեց, տարագիրները մէկ մէկ ներս հրաւիրուեցան :

Թրանքու նստած էր պաշտպանողի աթոռին վրայ:

Դատարանի նախագահը, ինքն ալ ծագումով Հայ, Ապուրէչ, (մեռած երիտասարդ) հրամայեց կարդալ ամբաստանագիրը :

Ընթերցումէն վերջ խօսք առաւ Թրանքու, խորապէս յուզուած եւ կոռվի •

— Նայեցէք սա խեղճերուն, անտուն, անհայրենիք, կոտորակուած, արիւնը երակներուն մէջ սառած, հազիւ ոտքի վրայ կրնան կենալ: Ամբողջ պատերազմի ընթացքին կը փախչին, կը փախչին եաթաղանէն, կը փախչին տեղահանութենէն, կը փախչին բռնութենէն, եւ այսօր հազարաւոր քիլոմեթր հեռու իրենց ընտանեկան բոյնէն կը կենան ձեր դիմաց իբրեւ ամբաստանեալներ, ոբովհետեւ յանդգնած են իրենց հետ բերել իրենց արեան գինը, իրենց վաղուան հացին ապահովութիւնը, մեր երկրին եւ օտարներուն ձեռք չերկարելու համար: Վստահ կրնաք ըլլալ որ եթէ գիտնային թէ մեր երկրին օրէնքը կ'արգիլէր ռուբլիներու մուտքը, անոնք պիտի չբերէին: Ցետոյ մի մոռնաք որ քանի մը տարի առաջ մեր ժողովուրդն ալ դարձաւ մասամբ տարագիր, մենք ալ հիւրընկալուեցանք Ռուսերու կողմէ եւ մեզմէ շատերը կրեցին այն տառապանքները որոնցմով կ'ապրին այս անտէր ու անպաշտպան ամբաստանեալները: Հոն գտնուեցան դատարաններ եւ դատաւորներ, որոնք ոչ մեզ խուզարկել հրամայեցին եւ ոչ ալ արգելք հանդիսացան մեր ունեցածը միասին կրելու: Դեռ աւելին կայ, ես ականատես եղայ, երբ մեր ռումանացի եղբայրները փախչելով հասան Նախիջեւան (Դոնի շրջան), Հայերը որ այդ քաղաքին բնակչութեան 98 առ հարիւրը կը կազմէին, մեզ ընդունեցին գրկաբաց եւ առանց խտրութեան: Մեր երկու ազգերուն արիւնը նոյնացած է տառապանքի ճամբուն վրայ: Ուրեմն այսօր մենք մեր խղճին հետ պէտք է գործ ունենանք եւ ոչ թէ օրէնքին հետ :

Դատարանը լուսաբանուած էր եւ համոզուած: Մարդկային զգացումը, մարդերու եղբայրակցութեան ոգին յաղթած էր օրէնքին :

Տարագիրները ազատ ձգուեցան եւ որոշուեցաւ ռուբլիները ազգային դրամատան որոշած սակով փոխել լէյի եւ վճարել տէրերուն :

Թրանքու յաղթական դուրս կ'ելլէր, երբ տարագիրները կը մօտենային ձեռքերը համբուրելու, իրենց երախտագիտութիւնը յայտնելու համար :

Թրանքու միշտ նոյնը մնաց մինչեւ աչքերը փակած օրը, մնաց Հայ առանց իր ազգակիցներէն շահ մը ակնկալելու եւ մնաց ռումէն պետական մարդը, անբասիր եւ հպարտ:

Թող անմոռաց մնայ յիշատակը, անմահ Գրիգոր Թրանքու Եաշ :

Լ. ԼԱՆԻՍ

Սեւ ծովը եւ Նեղուցները

«Թան »ի աշխարհագրական բաժնի ծանօթ աշխատակիցը, Ի. Կոպլէ, կը գրէ. —

Սեւ ծովը մին է մեր երկրագունդին այն շրջաններէն, ուր բնութիւնը եւ պատմութիւնը կը մեծցնեն հակադրութիւնը ընդմէջ բնական սովորական միջավայրին եւ մարդաբանաաշխարհագրական դիրքին, որ պետութիւնները կը դնէ դժուարալոյծ հարցերու առջեւ :

380.000 քառ. քիլոմեթր մակերեսով, Սեւ ծովը տեսակ մը աղի լիճ է Կասպից ծովէն փոքր, եւ միաժամանակ ներքին ծով մը երեք անգամ աւելի մեծ քան Ադրիականը: Հիւսիսէն՝ Ազախի ծովը, մնացորդ մը երկրաբանական նոր ժամանակներու ծովալիճներէն, վերջին Ջրասոյզ դաշտը ռուսական դաշտին, հազիւ 15 մեթր խորութիւն ունի: Հարաւէն՝ Մարմարայի ծովը, փոս մը 1300 մեթրը խորութեամբ, որ Սեւ ծովուն հետ կը հաղորդակցի Վոսփորի միջոցով, իսկ Եգէականի հետ՝ Տարտանէլի նեղուցներուն միջոցով: Առաջին անցքը իր ամենանեղ մասին վրայ ունի 550 մեթր լայնութիւն, իսկ երկրորդը իր ամենալայն մասին վրայ՝ ոչ աւելի քան 7000 մեթր: Այդ երկու անցքերն ալ գետային նախկին հովիտներ են, որ տակաւին կը պահեն գետի այդ յատկանիշը: Ջուրին հոսանքը Վոսփորի մէջ կը հասնի ժամական տասը քիլոմեթրի, իսկ Տարտանէլի մէջ՝ 3—8 քիլոմեթր արագութեան :

Սեւ ծովը մեծ ծովի մը յատկանիշներէն ոչ մէկը ունի, ոչ իր բնական աշխարհագրութեան տարրերով, ոչ ալ իր դիրքով: Երբեք չէ ունեցած տնտեսական այն դերը, որ կարելի ըլլար բաղդատել Վենետեան Հանրապետութեան օրերու Ադրիականի կատարած դերին հետ, իր կատարած քաղաքական դերը եւս աւելի քիչ է եղած քան այն դերը զոր կատարած է Պալթիկը Սկանտինաւեան քաղաքակրթութեան փայլուն շրջանին: Դանուբը, որ անուշ ջուր կը բերէ իրեն, կարծես զինք կը ներկայացնէ կեդր. Եւրոպայի երկիրներուն, բայց Դանուբեան աշխարհը, ժամանակակից Ռումանիայէն զատ, որ ծովային ուրիշ դուռ չունի, երբեք չէ հակած իր կողմը: Քաղաքա - աշխարհագրական ամենափայլուն յղացումը, զոր ներշնչած է Սեւ ծովը, թերեւս եղած է այն զոր ծրագրած է Լեհաստան՝ ցանկալով տիրապետել Սեւ ծով-Պալթիկ պարանոցին, եւ այս՝ այն շրջանին, երբ Իսլամները փակեցին հարաւի ճամբան, այնպէս որ վաճառականութիւնը ստիպուեցաւ, Արեւելքէն Անգլիա հասնելու համար, անցնիլ տափաստաններու գետերէն, Վիստուլէն եւ Տանցիկէն :

Ռուսիոյ համար, որ իբրեւ ցամաքային պետութիւն՝ ծովը կը համարի իր կայսերական շէնքին սեմը, Սեւ ծովը երկար ատեն իրեն աւելի օտար եղած է քան Սիպերիան, ուր հաստատուած էր նախ քան Թաթարական տիրապետութեան անհետանալը ուքրանական տափաստաններէն եւ հարաւային Ռուսիայէն: Ատոր պատճառը այն է որ Սեւ ծովին եզերքը գտնուած հողերը տարբեր չէին այն հողերէն, որոնք, թէեւ շատ ընտիր, արդիւնաբերական տեսակէտով մի - ջակ կը մնային՝ արդի ճարտարարուեստին ու երկրագործութեան կողմէ տակաւին իրենց ներկայ արժեւորումը չստացած : Ժէ. դարու աշխարհագրութեան Ֆրանսացի հեղինակները մասնաւորաբար «եւրոպական Թաթարիստանի » եւ Տաւրեան Խերսոնէսի մէջ կը փնտռէին հին յունական հաստատութեանց, Արտեմիսի եւ կախարդիչ Իփիգենիայի տաճարներուն յիշատակները: Եւ կ'արձանագրէին թէ Տանայիսի (Դոն) մէկ կողմին մէջ կը գտնուէր Խարարային (Կազալնի՞կը կամ Ազա՞խը), «Եւրոպայի ծայրագոյն մասի քաղաքը »: Մեծն Կատարինէին վիճակեցաւ այս երկրամասը գաղութի վերածելու գործը: Այնուհետեւ ցարերը իրենց կայսրութեան ծովային հարաւային դուռը հաստատեցին այնտեղ, ինչպէս Նովկորոտի մեծութեան շրջանէն սկսեալ՝ Ռուսերը իրենց հիւսիսային դուռը փնտռեցին Ֆիննական Ինգրիոյ եւ Կարելիոյ միջեւ :

Քաղաքական տեսակէտով, լայնածաւալ Ռուսիոյ համար Սեւ ծովը այն միակ դուռն է դէպի բաց ծով, — առանց հաշուելու մուրմանսկեան ծովախորշերը,— որ չի սառիր երբեք : Ռումանիոյ համար, ինչպէս նաեւ Պուլկարիոյ համար՝ այն օրէն ի վեր երբ կորսնցուց Եգէականի իր դուռը, Սեւ ծովը միակ ելքն է դէպի բաց ծով, միակ հորիզոնը որ փակուած չէ օտար հողերով :

Տնտեսական տեսակէտով, Սեւ ծովը կը կազմէ առեւտրական ճամբայ մը հարաւային Ռուսիոյ ճարտարարուեստական եւ հողագործական շրջաններուն, ռումանական ընդեղէնի դաշտերուն, պուլկարական հողային արտադրութեանց համար: Բայց այս ամէնէն աւելի կարեւորը, Քոնսթանցայի (եԴանուբի վրայ՝ Ճուրճովայի) մէջ է որ կուգան կը վերջանան ռումանական քարիւղի մօտ 2000 քիլոմեթր երկար խողովակները, Տուապսէի եւ Պաթումի մէջ է որ կուգան կը վերջանան Մայկոպի եւ Պաքուի կովկասեան քարիւղի խողովակները: Եւ այդտեղ է Սեւ ծովին էական յատկանիշը եւ տնտեսական դերը, — Սեւ ծովը լիճն է ցորենի եւ քարիւղի, այնպիսի շրջանի մը՝ երբ ցորենն ու քարիւղը կը համարուին ռազմանիւթ, այնքան անհրաժեշտ որքան զէնքերը եւ ռումբերը :

Արդ, Սեւ ծովը դուռ մը չէ, այլ նախասենեակ մը, որ արտաքին աշխարհի վրայ կը բացուի Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղ դուռներով: Այնպէս որ այն պետութիւնը, որ տէրն է այդ նեղուցներուն եզերքին, կը տիրապետէ Միջերկրականէն Սեւ ծով կատարուած առեւտրական փոխադրութեանց: Ահա թէ ինչու Պատմութիւնը արձանագրեց Երլըղ - Քէօշկի «հիւանդ մարդուն» հրաշալի երկարակեցութիւնը: Ահա թէ ինչու Ռուսիա միշտ կ'երազէ դառնալ Բիւզանդիոնի նորագոյն ժառանգորդը :

Նեղուցները դարձած են աշխարհի կեանքին էական կէտերը, բայց չեն կրնար իրենց բնական դերը խաղալ առանց պահելու չէզոքութիւն մը, խաղաղասէր պետութեանց երաշխաւորութեամբ: Որովհետեւ այդ անցքերուն ազատ օգտագործումը անհրաժեշտ չէ միայն ու միայն աղի մեծ լիճերու եզերանակ ժողովուրդներուն: Ազատ անցքը էական պայման մըն է Արեւել. Եւրոպայի քաղաքական աշխարհագրութեան համար, եւ մասամբ՝ կեդր. Եւրոպայի համար: Ամէն պետութիւն պէտք է օգտագործէ այդ անցքերը, բայց ոչ ոք պիտի կարենայ իշխել: Իր կանոնադրքով մէկ գլուխն է ծովերու ազատութեան համաշխարհային դաշինքին: Ահա թէ ինչու Նեղուցներուն պահապան դարձած են ազատական մեծագոյն ծովակալութիւնները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վահան Եարճանեան, Տիկիններ Սմբատեան, Պօյաճեան եւ Համբարձումեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ հաճեցան անձամբ, հեռագրով եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնել իրենց պաշտելի եւ վշտահար մայրիկին Տիկին ՆԱԶԵԼԻ ՅՈՎՀ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

Նաեւ ջերմ շնորհակալութիւն այն բարեկամներուն որ հաճած էին ծաղկեպսակներ ղրկել, ինչպէս եւ անոնց որ դրամական նուէրներ ըրին փոխան ծաղկեպսակի, ազգ. բարեսիրական հաստատութեանց :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Հայմի շրջանին գերման զօրքը աջակցութեամբ նաւային թեթեւ ուժերու, յառաջ խաղաց մինչեւ հարիւր քիլոմեթր դէպի հիւսիս - արեւելք եւ եռ մղեց թշնամին: Այնտեղ փակեց հաղորդակցութիւնները Նամսոսէն դէպի հարաւ : Նորվեկեան նաւ մը խորտակուեցաւ: Պէրկէնի եւ Սթավանկէրի շրջաններուն մէջ կռիւները շարունակուեցան նորվեկեան ցիրուցան զինուորներու հետ, երկու քաղաքներու շրջակաները: Այս գործողութեանց ընթացքին նոր թնդանօթներ ինկան մեր ձեռքը: Օսլոյի հիւսիսային կողմը գերման զինուորները շարունակեցին իրենց յառաջխաղացութիւնը, հակառակ գետնին դժուարութեանց եւ թշնամի պատնէշներու: Օդանաւային ուժերը յաջողութեամբ մասնակցեցան կռիւներուն: Նորվեկեան օդանաւ մը խորտակուեցաւ: Ռազմական օդանաւեր նորէն յարձակեցան բրիտանական մարտանաւերու եւ փոխադրանաւերու վրայ, կեդրոնական Նորվեկիոյ բացերը: Հակառակ անոնց հզօր պաշտպանութեան, բրիտանական թորփիլահալած մը եւ փոխադրանաւ մը ընկղմեցան: Ուրիշ անգլիական թորփիլահալած մը զարնուեցաւ միջին մեծութեամբ ռումբերէ, իսկ 5000 թոն տարողութեամբ փոխադրանաւ մը բռնկելով ոչնչացաւ: Ուրիշ ռմբակոծութիւններ կատարուեցան Տոմպասի եւ Կրոնկի երկաթուղիի կայարաններուն վրայ, կեդրոնական Նորվեկիոյ մէջ, ինչպէս եւ անոնց մօտակայ գիծերուն վրայ: Կայարաններ եւ ճամբաներ քանդուեցան, թշնամին զրկելով արագ շարժումի ամէն պատեհութենէ :

*** Անգլիական եւ ֆրանսական աղբիւրէ կը հերքեն այն լուրերը թէ երկու անգլիական նաւեր ընկղմած եւ երրորդ մը կրակի տրուած է: Նոյն աղբիւրին համաձայն, զինուոր փոխադրող նաւերէն ոչ մէկը ընկղմած է, անգլիական կամ ֆրանսական :

*** Կ'ըսուի թէ Նարվիքի անգլիական հիւպատոսը հրացանի բռնուած է, գերմանական արշաւին առաջին օրը: Դեռ չէ հաստատուած այս լուրը :

12ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ, Ֆինլանտական Քարելիա, Գերագոյն Խորհուրդին համար ներկայացուցիչներ պիտի ընտրէ յունիս 16ին:

Վախեր Շուէտի համար

Գերմանական մամուլը եւ անթելը բուռն պայքար մը կը մղեն Շուէտի դէմ, դանգատելով թէ պատմութիւններ հրատարակած են գերմանական բարբարոսութեանց մասին: Այդ պատմութեանց համաձայն, Գերմանները գնդացիրի բռնած են նորվեկիացի կիներ եւ մանուկներ, երբ կը փախչէին: Գերմանական անթելը կ'ազդարարէ.— «Այս անգամ Գերմանիա տրամադիր չէ թոյլ տալու որ գերման բանակին պատիւը արատաւորուի: Գերմանիա կատակ չի վերցներ այս կէտին վրայ: Շուէտական թերթերը պէտք է գիտնան թէ Գերմանիա անպատիժ պիտի չձգէ գերման զինուորներուն դէմ արձակուած լուտանքները: Պէտք է միանգամ ընդմիշտ վերջ տալ այս կարգի հրատարակութեանց»:

Այս սպառնալիքները եւ ուրիշ կարգ մը իրողութիւններ այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Գերմանիա կը պատրաստուի Շուէտ արշաւելու: Շուէտի կառավարութիւնը բոլոր օտարականները հեռացուցած է երեք նահանգներէ : Ուրիշ լուրի մը համաձայն, գերման զինուորներ կը կեդրոնանան Պալթիկի ափերէն մինչեւ Լիւպէք, Տանցիկ եւն.: Կ'ըսուի նաեւ թէ 70.000 գերման զինուորներ Քոփէնհակէն ճամբայ ելած են դէպի հիւսիս: Ուրիշ կարեւոր զօրագունդ մը ղրկուած է դանիական Պորնհոլմ կղզին, որ շատ հեռու չէ Շուէտի ափերէն: Վերջապէս, գերմանական օդանաւեր թռած են Շուէտի ամրութեանց վրայ, բազմաթիւ լուսանկարներ քաշելով: Կը կարծուի թէ գերման սպարապետութիւնը Հիթլէրի հրամանին կը սպասէ, յառաջ խաղալու համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց թէ եղած պաշարը կը բաւէ, որ եւ է դժուարութիւն դիմագրաւելու համար: Ժողովուրդը մտահոգութեա մատնուած էր, Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ գրաւման առթիւ:

Ազգ. վիճակահանութեան պարգեւները

Ազգ. պարգեւախաղի 8րդ շարքին վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Քոմփիէնյըի մէջ, երեքշաբթի օր: Հինգ միլիոնի մեծ պարգեւը շահեցաւ 950.036 թիւը :

Հետեւեալ երկու թիւերէն իւրաքանչիւրը շահեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք — 226.606, 404.142:

Հետեւեալ չորս թիւերէն իւրաքանչիւրը շահեցաւ 500.000 ֆրանք — 278.419, 252.841, 231.889, 061.536 :

12.199 վերջացող թիւերը շահեցան հարիւր հազար ֆրանք : 98.886 եւ 64.717 վերջացող թիւերը շահեցան 50.000ական ֆրանք: 0866 վերջացող թիւերը շահեցան տասը հազար ֆրանք: 342 վերջացող թիւերը շահեցան հինգ հազար ֆրանք: 56 վերջացող թիւերը շահեցան հազար ֆրանք: 3 վերջացող թիւերը շահեցան 220 ֆրանք: 2 վերջացող թիւերը շահեցան 110 ֆրանք:

ՍԻՐԱՀԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ չատցած ըլլալով, Անգլիոյ քանատացի զինուորներուն յանձնարարուեցաւ չպատասխանել այն նամակներուն որոնցմով աղջիկներ կը խնդրեն էյպթակցիլ իրենց հետ: Կասկած կայ թէ շատ մը աղջիկներ կապ հաստատել կ'ուզեն, զինուորական տեղեկութիւններ ստանալու համար :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ դաշնակցային խորհուրդը յանձնարարեց 41 — 58 տարեկան բոլոր քաղաքացիներուն՝ կամաւոր արձանագրուիլ ազգ. պաշտպանութեան համար, եթէ ուրիշ կերպով չեն կատարեր իրենց զինուորական պարտականութիւնը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 26 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 26 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4333

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՑԱՐԴ ԵՒ ՋՈՒՐ

Պատերազմէն անմիջապէս վերջը, յայտարարութիւն մը հրատարակեցինք, որով փարիզահայ մամուլը եւ բոլոր հոսանքները յանձն կ՚առնէին վերջ տալ ներքին վէճերուն, եւ նուիրուիլ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան, միաձայն եւ միակամ:

«Յառաջ»ի ընթերցողները կրնան վկայել թէ մենք ո՛րքան բարեխղճութեամբ յարգեցինք այս յանձնառութիւնը, անպատասխանի ձգելով ամէնէն գռեհիկ լուտանքներն ու հէքեաթներն ալ:

Անվկանդ պիտի շարունակենք նոյն ուղեգիծը, մանաւանդ այսուհետեւ, քանի որ դեռ նոր կը բացուին աշխարհաստասան ալեկոծութեան ծալքերը:

Եթէ երբեմն անհրաժեշտ կը գտնենք ահաղանգ հնչեցնել, այդ ալ հետեւանք է նոյն մտահոգութեան,— միշտ արթուն պահել տարագիր բազմութիւնները, վերջ տալ անտիրութեան եւ փակել կասկածելի մարդանքներու ճամբան: Մէկ խօսքով, լարել հանրային միտքն ու կորովը, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Ցիշեցնէ՞նք թէ ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, ինքնապաշտպանութեան տարրական պայմանն է կուռ եւ գործօն կազմակերպութիւն:— Համախմբել բոլոր կենդանի ուժերը որոշ ուղեգծի մը շուրջը, կեդրոնական ղեկավարութեամբ, սեւ թէ վարդագոյն օրերու համար:

Կը թուի թէ այս տարրական պահանջին անգամ հակառակ են որոշ հոսանքներ, ճիշդ ինչպէս երէկ:

Իբրեւ թէ ոչինչ պատահած է. ոչ պատերազմ Եւրոպայի պորտին վրայ, ոչ համատարած եւ յարաճուն զինարշաւ մեծ թէ փոքր երկիրներու մէջ, ոչ ալ վերիվայրում հայկական կեանքի:

Չխօսինք, տակաւին, այն զարհուրելի փոթորիկներու մասին որոնց հեռանկարն անգամ գլխու պտոյտ պիտի պատճառէր:

Փա՞ստ կ՚ուզէք,— ահաւասիկ հատուած մը Ամերիկայի ռամկավարներու օրկանէն.

— «Շատ անգամ մանրամասնութեամբ պարզուած է թէ արտասահմանի մէջ «Կեդր. մարմնոյ» մը կամ «ազգային խորհուրդ»ի մը կազմութիւնը մեր կամքէն անկախ ու կախեալ բազում պատճառներով անկարելի է, եթէ կարելի ըլլայ իսկ, անգործնական է, պէտք չկայ, քանզի առկէ ամենադոյզն արդիւնք ու օգուտ կարելի չէ ակնկալել: Ներկայիս իւրաքանչիւր գաղութ ինքն միայն կը հասկնայ իր պայմաններն ու խնդիրները եւ պէտք է ըստ յարմարութեան հոգայ զանոնք տեղւոյն վրայ»: (Պայքար, 31 մարտ):

Յօդուածագիրը պարզ անհատ մը չէ, այլ նոյն թերթին նախկին խմբագրապետը եւ ամենօրեայ աշխատակիցը: Եւ երբ աւելցնենք թէ ռամկավար օրկանը ինքն ալ նոյն տեսակէտը կը պաշտպանէ իր խմբագրականներով, կրնաք չափել ողբերգութեան ամբողջ խորութիւնը:

Ուրեմն, տակաւին ունինք հոսանքներ, որ կը սիրեն օրը իրիկուն ընել յարդը ջուրին մէջ խառնելով կամ ջուր լեցնելով յարդին վրայ:

Բայց չափէն աւելի երկար չտեւե՞ց այս տնավարի մարդանքը:— Շ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (238րդ օր).

Զեկոյց թիւ 467, ապրիլ 24, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 468, իրիկուն.— Մոզէլի արեւելեան կողմը պահակախումբերու երկու ընդհարումներ վերջացան ի նպաստ մեզի: Ապրիլ 22էն 23ի գիշերը մեր օդանաւերը կարգ մը զննութիւններ կատարելով, մտան թշնամի հողը, քանի մը հարիւր քիլոմեթր խորութեամբ: Անոնք թռան Փրակայի շրջանին վրայ: Ապրիլ 23ի իրիկունը թշնամի հետազօտիչ օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր հողին վրայ:

Իսկ Նորվեկիոյ մասին հետեւեալ բրիտանական զեկոյցը հրատարակուեցաւ.— Թրոնտհայմի շրջանին մէջ, երէկուան զեկոյցով յիշուած հակայարձակումը կատարուեցաւ գերման տասնաբաթիւ զինուորներու կողմէ, որոնք ցամաք հանուած էին Թրոնտհայմի ծոցին մէջ գտնուած նաւերէ: Բաւական բուռն կռիւէ մը վերջ, մեր զինուորները յաջողեցան վերահաստատել կացութիւնը: Ոչ մէկ կարեւոր դէպք այլուր կատարուած գործողութեանց մասին:

*** Սպարապետին կարգադրութեամբ, այսուհետեւ զեկոյցներու մէջ պիտի յիշուին այն բոլոր զինուորները որ մասնաւոր յիշատակութեան արժանացած են հինգ անգամ, սատիճանաւոր ըլլան թէ ոչ:

*** Անգլիոյ հարաւային արեւելեան ափերուն վրայ ընկղմեցաւ բրիտանական նաւ մը, 1969 թոն, ականի մը զարնուելով: Ազատարար նաւ մը եւս ընկղմեցաւ ականի մը զարնուելով:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կայսրութիւնը այժմ դրօշի տակ ունի մօտ երկու միլիոն զինուորներ, առանց հաշուելու նաւատորմին, օդատորմիղին եւ կրաւորական պաշտպանութեան զօրքը: Հետեւաբար, պիտի կրնան աւելցնել Ֆրանսայի եւ Մօտաւոր Արեւելքի բրիտանական զօրագունդերը: Դրօշի տակ առնուած զինուորներուն միջին տարիքն է 26:

*** Ֆրանսայի նորակառոյց մեծ զրահաւորը, «Ռիշըլիէօ», որ ունի 35.000 թոն տարողութիւն, պատրաստ է ծառայելու, շինութիւնը լրացած ըլլալով նախատեսուած ժամանակէն տասը ամիս առաջ: Այս կարգէն երեք զրահաւորներ եւս կան: Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ լրանալու վրայ են հինգ մեծ զրահաւորներ, իւրաքանչիւրը 35.000 թոն տարողութեամբ:

1914 — 1915Ի ԶՕՐԱԴԱՍԵՐԷՆ անոնք որ յատուկ ծառայութեանց սահմանուած են, պիտի տեղաւորուին իրենց բնակավայրերու մօտակայ գործարաններուն մէջ, որպէսզի հեռու չմնան իրենց ընտանիքներէն:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ, առեւտրական բանակցութեանց մասին:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Բուռն կռիւներ ցամաքի վրայ

Լուրերը ցանցառ են եւ հակասական՝ Նորվեկիոյ պատերազմական գործողութեանց մասին: Օդանաւային ճակատամարտները կը շարունակուին անընդհատ: Բրիտանական օդատորմիղը առջի օր շարք մը արշաւներ կատարեց Նորվեկիոյ, Տանըմարքայի եւ Գերմանիոյ օդակայաններուն վրայ, ընկղմելով երկու թշնամի նաւեր: Երկու անգլիական օդանաւեր չվերադարձան: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ.—

Շարք մը նոր յարձակումներ կատարուեցան արքայական օդատորմիղին կողմէ, Նորվեկիոյ թշնամի օդակայաններուն վրայ: Զիլթ կղզին մէջ, Վէսթէրլանտի օդակայանը ենթարկուեցաւ ծանր եւ յաջող յարձակումի մը: Ռումբեր նետուեցան կայաններուն եւ ճամբաներուն վրայ, քանի մը հրդեհներ ծագեցան եւ մեծ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ: Զիլթի հիւսիսային կողմը հանդիպում մը տեղի ունեցաւ թշնամի պահականաւերու հետ, որոնք կրակ բացին մեր օդանաւերուն դէմ: Անմիջապէս յարձակում կատարուեցաւ եւ երկու նաւեր ընկղմեցան: Յարձակումներ գործուեցան նաեւ Ալպորկի (Տանըմարքա), Քրիսթիանսանտի, Օսլոյի եւ Սթավանկէրի թշնամի օդակայաններուն վրայ, իսկ լայն հետազօտութիւն մը կատարուեցաւ Թրոնտհայմի ծովախորշին վերեւ: Մանրամասն զեկոյցներ ստացուած չեն տակաւին, բայց առաջին լուրերը կը հաստատեն թէ այս գործողութիւններն ալ շատ յաջող անցած են:

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Զիլթի յարձակումը տեւած է մէկ ժամ: Աւելի շատ կանուխ քան գերմանական սաւառնակներ որոնք կը գտնուէին օդակայանին շուրջը, սաստկօրէն ռմբակոծուեցան եւ կը կարծուի թէ մաս մը խորտակուած կամ ծանր վնասներ կրած է: Նոյնպէս կը կարծուի թէ մեծ վնաս կրած են Քրիսթիանսանտի եւ Ֆորնէպուի օդակայանները (Օսլօ):

Ալպորկի վրայ կատարուած օդարշաւը չորրորդն է, Սթավանկէրինը՝ 13րդ, Օսլոյի արշաւը՝ երկրորդ:

Նորվեկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Նարվիքի մէջ գերման վաշտ մը անձնատուր եղաւ Նորվեկիացիներուն, պաշարը եւ ռազմանիւթը սպառած ըլլալով: Նորվեկեան զօրքը կռուեցաւ նաեւ Պէրկէնի եւ Սթավանկէրի շրջաններուն մէջ: Կ՚ըսուի թէ հարիւր Գերմաններ սպաննուեցան, երեք կառախումբեր դահավէժ մը վար նետուած ըլլալով:

Շուէտական աղբիւրէ ալ կը հաղորդեն թէ կռիւները կը սաստկանան Դաշնակից եւ գերման զինուորներուն միջեւ, լայն ճակատի մը վրայ, Թրոնտհայմի նաւահանգիստէն մինչեւ կեդրոնական Նորվեկիա եւ Շուէտի արեւելեան կողմը: Քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, դաշնակից զօրքին գլխաւոր մասը համախմբուած է Լիլէհամմէր - Համարի շրջանին միջեւ անյայտ վայր մը, ուր կը ջանան դէպի հիւսիս յառաջանալ եւ խափանել Գերմաններու յառաջխաղացութիւնը Օսլոյէն: Այս առաջադրութեամբ, Դաշնակիցները զինուոր կը փութացնեն դէպի Նորվեկիոյ կեդրոնը: Թրոնտհայմի շրջանին մէջ նորվեկեան զօրքը զօրաւոր ամրութիւններ շինած է: Հակրայի բերդը, որ կը գտնուի նաւահանգստին արեւմտեան կողմը, Նորվեկիացիներուն ձեռքն է միշտ: Միւս կողմէ Դաշնակիցները կը ճնշեն գերման զօրքին դէմ Էլվէրումի հիւսիսային մասին մէջ: Զրոյցի մը համաձայն, Դաշնակիցները գրաւած են Տոմպասի երկաթուղիին հանգոյցը, 80 մղոն դէպի հիւսիս-արեւելք Լիլէհամմէրէն, եւ կը սպառնան Թրոնտհայմի, հարաւակողմէն, իսկ ուրիշ դաշնակից եւ նորվեկեան զինուորներ յառաջ կը խաղան հիւսիսէն: Գերման օդանաւեր յարձակում մը փորձեցին Նամսոսի վրայ, բայց բրիտանական մարտանաւերը զարկին չորսը եւ հինգերորդ մը ջուրը ինկաւ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 24ին (Ն. Ե. Հ.).—

Նարվիքի շրջանին մէջ թշնամի ծովային եւ ցամաքային ուժերը նորէն զօրացան, բայց տակաւին չեն յարձակած: Թրոնտհայմի հիւսիսային - արեւելեան կողմը գերման զինուորներ գրաւեցին Շթայնքէրի կարեւոր կիրճը, կարճ կռիւէ մը վերջը: Ութսուն գերիներ բռնուեցան: Պէրկէնի արեւելեան կողմը Նորվեկիացիներու յարձակումը կը շարունակուի Վոսի մօտ: Սթավանկէրի կռիւը վերջացաւ, նորվեկեան երկու գունդեր յարձակում կրեցին աջակցութեամբ մեր օդանաւերուն եւ զինաթափ եղան, կարճ բայց բուռն ճակատամարտէ մը վերջ: Գերման զինուորները Օսլոյէն յառաջ կը խաղան դէպի հիւսիս եւ հիւս. արեւմուտք, աջակցութեամբ մեքենաշարժ զօրամասերու եւ օդանաւային ուժերու: Անոնք խորտակեցին թշնամի դիմադրութիւնը բոլոր կէտերուն վրայ եւ յառաջ կը խաղան սրընթաց: Ամէն օր նոր զինուորներ կը հասնին Օսլօ: Բրիտանական օդանաւային յարձակումը Օսլոյի շուրջը անյաջող անցաւ. քանի մը անհատական տուներ վնասուեցան: Երէկուան օդանաւային զննութիւնը նորէն տարածուեցաւ ամբողջ Հիւսիսային ծովու վերեւ, մասնաւորապէս Օրքնի կղզիներուն դէմ (Անգլիա) եւ Նորվեկիոյ արեւմտեան ափերուն վրայ: Գերմանիոյ օդանաւային յարձակումները մասնաւորապէս ուղղուած են անգլ. զօրքը ցամաք հանելու գործողութեանց դէմ, Նորվեկիոյ ափերուն վրայ, ինչպէս եւ այն ճամբաներուն եւ երկաթուղիներուն վրայ որ երկրին ներսերը կը տանին: Թորփիլահալած մը ծանրապէս վնասուեցաւ Նամսոսի ծովախորշին մէջ, իսկ ուրիշ թորփիլահալած մը եւ փոխադրանաւ մը ծանրապէս զարնուեցան Անտալնէսի բացերը եւ բռնկեցան: Մոլտէի ծովախորշին մէջ ուրիշ փոխադրանաւ մը երկու ուղղակի հարուածներ ստացաւ, անգործածելի դառնալով: Ուրիշ կէտի մը վրայ թշնամի փոխադրանաւ մը զարնուեցաւ քանի մը ռումբերէ եւ անմիջապէս խրեցաւ: Արեւմտեան շրջանին մէջ ոչ մէկ մասնաւոր դէպք: Բրիտանական օդանաւ մը վար առնուեցաւ երբ կը թռչէր Հէլիկոլանտի ծոցէն: Զիլթի վրայ գերմանական օդանաւեր վար առին երկու անգլիական սաւառնակներ:

*** Հիթլէր Նորվեկիոյ կառավարիչ եւ լիազօր ներկայացուցիչ նշանակեց նախկին խմբագրապետ մը, Թէրպովէն: Ինչպէս կը յիշուի, Գերմանիա նախապէս նորվեկեան կառավարութիւն մը կազմած էր Քվիզլինկի նախագահութեամբ, սակայն վարչապետը մինակ մնաց եւ ամբողջ ծրագիրը ջուրը ինկաւ:

Թուրք նախկին երեսփոխան մը ձերբակալուած իբրեւ դաւադիր

Գրած էինք թէ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած է Թուրք նախկին երեսփոխան մը, իբրեւ դաւադիր: Թուրք թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.—

Ոստիկանական Տնօրէնութեան կողմէ Իզմիրի նախկին անկախ երեսփոխան եւ երբեմնի տնտեսական գործավար Սըրրը Պէլլիօղլուի մասին ամիսէ մը ի վեր կատարուած քննութիւնները վերջացած եւ յանցապարտութեան բոլոր փաստերը ձեռք բերուած են:

Սըրրը Պէլլիօղլու, որ անձնապէս հակառակ է Թուրքեւանգլեւֆրանսական զինակցութեան եւ այն համոզումը ունի թէ ան վնասակար է երկրին համար, իր այս տեսակէտը երկրին մէջ տարածելու փափաքէն տարուած, երկու ամիսէ ի վեր այս ուղղութեամբ բազմաթիւ նամակներ կը գրէ դանազաններու եւ մասնաւորապէս Անգարայի մէջ դիրք ունեցող զինուորականներու եւ քաղաքացիներու: Այս նամակներէն մէկ մասին տակը անզոյ միութեանց անունով ստորագրութիւններ դրուած են, անոր բովանդակութիւնը իբրեւ բազմաթիւ մարդոց տեսակէտը ցոյց տալու նպատակով: Այս նամակները առհասարակ փողոցները դրուած նամակատուփերու մէջ նետուած են:

Ոստիկանութիւնը որ այս ուղղութեամբ հետապնդում կը կատարէր, վերջերս Պէյօղլուի մէջ, նամակատուփի մը մէջ այդպիսի նամակ մը նետողը յանցանքի վրայ կը բռնէ: Այս անձը երբ ոստիկանական Տնօրէնութիւն կը բերուի, հարցաքննութեան արդիւնքէն կը պարզուի թէ նոյնինքն Սըրրը Պէլլիօղլուն է, որ Թոփանէ, Պօղազքէսէն կը բնակի եւ իր ստացած հանգստեան թոշակով կ՚ապրի: Վերջին անգամ երեսփ. թեկնածու ներկայացուած չըլլալը դժգոհ դիրքի մէջ դրած է զինքը:

Իր հարցաքննութեան ատեն թէեւ կը պնդէ թէ միւս նամակները ինքը չէ գրած, բայց ոստիկանութիւնը այս պնդումը ժխտող ապացոյցներ ձեռք անցուցած էր արդէն, որով այս խնդրի մասին իր պատրաստած թղթածրարը Անգարա, ընդհ. ապահովութեան Տնօրէնութեան ղրկած է, զինուորական ատեանին յանձնուելու համար:

Նոյնպէս ճշդուած է որ յիշեալը վերջերս յաճախակի ճամբորդութիւններ կատարած է եւրոպական երկիր մը:

Գրուած նամակներուն մէջ երկրին ղեկավարներուն դէմ անպատշաճ լեզու մը գործածուած է:

*** Սըրրը Պէլլիօղլու, որ այժմ 64 տարեկան է, բնիկ Կիպրոսցի է: Զինադադարին երեսփ. ժողովին մէջ Իզմիրի երեսփոխանն էր. իսկ 16 մարտի դէպքէն վերջ Անգարա կ՚անցնի ու կը մասնակցի Ազգ. Մեծ Ժողովին: Պահ մը տնտեսական գործավար կ՚ըլլայ: Դ. Ազգ. Մեծ Ժողովին իբր անկախ երեսփոխան կ՚ընտրուի. բայց վերջին ընտրութեան թեկնածու ցոյց չի տրուիր: Նախապէս Իթթիհատական եղած էր: Միւլքիէի շրջանաւարտ էր եւ վերջին կառավարական պաշտօնը Ատափազարի միւթէսարրըֆութիւնը եղած էր:

*** Թուրքիոյ մէջ նոր օրինագիծ մը պատրաստուած է ազգ. պաշտպանութեան մասին: Այս օրինագծին համաձայն, լրտեսութիւն կատարողները, երկրին դէմ յերիւրուած լուրեր իմանալ եւ լսել ուզողները, երկրին պաշտպանութեան մասին շինծու լուրեր տարածողները դատելու համար, զօրաբանակներու կեդրոններուն մէջ զինուորական ատեաններ պիտի կազմուին: Այս ատեաններուն վճիռը բացարձակ պիտի ըլլայ:

*** Թուրք մամուլը գոհունակութեամբ կ՚արձանագրէ կասկածելի օտարականներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները, որոնց շնորհիւ բազմաթիւ Գերմաններ վտարուած են Ռումանիայէն եւ ուրիշ պալքանեան երկիրներէ: Երեսփոխան Շիւքրի Եամէր «Ուլուս»ի մէջ գիտել կուտայ թէ Գերմանիա դրամական կարեւոր միջոցներէ զուրկ ըլլալով եւ չկարենալով փոխանակութեամբ առեւտուր ընել պալքանեան երկիրներու հետ, «կրնայ այդ երկիրները արշաւել կողոպտելու համար: Բայց Դաշնակիցներուն քաղաքականութիւնը պատրաստ է ապահովելու խաղաղութիւնը Պալքաններու մէջ»:

Շուէտի եւ միւս չէզոքներու իրարանցումը

Գերմանական մամուլը կը շարունակէ սպառնալիքներ տեղալ Շուէտի գլխուն, չէզոքութեան խախտում վերագրելով: Ի պատասխան Շուէտի բողոքներուն, Սթոքհոլմի գերման դեսպանը բացատրած է թէ սխալի հետեւանք են կարգ մը թռիչքներ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանները կը շարունակեն զինուոր կեդրոնացնել Մէմէլի եւ արեւելեան Փրուսիոյ նաւահանգիստներուն մօտ, Շուէտի դիմացը:

Շուէտի պահածառաղը պատգամագիր մը ուղղեց արիներուն (սկաուտ). հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Շուէտ կը գտնուի ծանր կացութեան մը առջեւ, բայց յուսահատ չէ»: Կառավարութիւնը որոշեց 120 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը հրապարակ հանել, ազգ. պաշտպանութեան համար: Միջոցներ ձեռք առած են, ի հարկին պարպելու համար Մալմօէն, որ կը գտնուի Քոփէնհակի դիմացը: Շուէտական կառավարութիւնը պահանջեց որ հեռանան գերմանական հինգ ականահաւաք նաւեր, Սքակէրրաքի շուէտական ջուրերէն:

Գերմանական թերթ մը կ՚ազդարարէ թէ «Գերմանիոյ համբերութիւնը սպառած է», Շուէտի բռնած դիրքին հետեւանքով:

Հոլանտայի կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որ գրաքննութեան կ՚ենթարկէ մամուլը: Թերթերու հրատարակութեան համար պէտք է արտօնութիւն ստանալ զինուորական իշխանութենէն, որ կրնայ ի հարկին ետ առնել հրամանը, առանց բացատրութիւն տալու: Միեւնոյն ատեն խիստ հսկողութիւն հաստատուեցաւ հոլանտական Հնդկաստանի հիթլէրական կուսակցութեան եւ 23.000 օտարականներու վրայ:

Հետապնդումները կը շարունակուին հիթլէրականներու եւ համայնավարներու դէմ: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Հոլանտայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Ոստիկանութիւնը 150 կասկածելի տուներ խուզարկելով մեծ քանակութեամբ թուղթեր գրաւեց: Կալանաւորներուն մէջ կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

«Յառաջ»ի Մատենադարանը

«ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԵՕԶ»

Մարդ վախցնող բառ մը չէ, որ եւ է կապ չունի «խարախոնձոլոզ»ին հետ, — հսկայ սոխ մը՝ վրան եօթը փետուր, զոր Մեծ-Պահքին մէջ կը կախէին ձեղունէն՝ վախցնելու համար պահքը լուծող տղաքը: Ոչ, «տուբերկուլեօզ» կը նշանակէ հիւծախտ, եթէ կ՚ուզէք՝ թոքախտ: Բայց Տոքթ. Մեհրաբեան կը սիրէ «տուբերկուլեօզ» ըսել եւ այդ անունով ալ կնքած է իր մէկ գիրքը(1), որ գրուած է ժողովուրդին համար՝ անոր ծանօթացնելու նպատակով թոքախտը եւ «նրա դէմ կռուելու հանրամատչելի միջոցները», — Բ. տպագրութիւն, հրատարակուած Նոր-Ջուղայի Հայոց Համայնական Խորհուրդին կողմէ:

Եթէ խնդրուած չըլլար ներկայացնել այս գիրքը, գրախօսականի նիւթ պիտի չուզէի դարձնել զայն՝ անոր համար որ ինծի համեղ չէ մատնանիշ ընել վաստակաւոր բժիշկի մը կողմէ գրուած այս գիրքին թերութիւնները: Բայց գրախօսական մը գրել յանձն առնելէս ետքը՝ անկարելի է աչք գոցել գիրքին ձախողած մասերուն վրայ:

Զանոնք նախ խորագիրը (2):

Ժողովուրդին խօսող գիրք մը չի կրնար խորագիր առնել բառ մը — եւ օտար բառ, այն ալ ինչ հրաշալի տառադարձուած —, որ անծանօթ է ժողովուրդին: Եթէ հեղինակին համար ցանկալի էր չմեղանչել ճշդապահութեան, այն ատեն հարկ չկար գիրքին մէջ թոքախտ կոչել ինչ որ «տուբերկուլեօզ» կը կոչէ գիրքին ճակատին վրայ:

Ճիշդ է թէ ուրիշներ ալ, ընդհանրապէս արեւելահայ գրականութեան մէջ, գործածած են «տուբերկուլեօզ» բառը, որ այնքան ալ բարեյաջող անուն մը չէ նոյնիսկ ֆրանսացի գիտնականներու համար՝ երբ նկատի առնուին նորագոյն տեսակէտները այդ հիւանդութեան մասին:

Երկրորդ եւ գլխաւոր թերութիւնը լեզուն է:

Տոքթ. Մեհրաբեանի հայերէնը տկար է, եւ շատ տկար: Նախադասութիւններ ունի, որոնք ... իմաստ չունին, աւելի ճիշդ՝ բառերու անհնարին չարահիւսութիւն մը կը կազմեն: Օրինակ (էջ 33), — «բացի այդ, նրանք չեն վախենում կոկորդում ընկնելու կերակուրը եւ այդպիսով խուսափում են թոքերի մէջ կողմնակի բան մտցնելու վտանգից»: էջ 43, — «ուսումնարան յաճախելու վտանգը կարելի է հեռացնել յաճախակի եւ նպատակայարմար մաքրութեամբ»: էջ 32, — «Եթէ որ եւ է կողմից հիւանդութիւնը պարզ կերպով որոշուած է, այն ժամանակ ժառանգութեան չահերի տեսակէտից հարկաւոր է արգիլել պսակը, մանաւանդ եթէ վարակուած է կինը» (հիւծախտին ժառանգականութեան մասին է խօսքը):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) Հեղինակը գիրքին ճակատը ինքզինք կը ներկայացնէ երկու տիտղոսով, «Պրոֆ. Դոկտ. Մեհրաբեան»: Երկու տիտղոս միաժամանակ գործածելու սովորութիւնը կուգայ Ռուսիայէն: Պիտի չզարմանամ, եթէ վաղը սովորութիւն դառնայ գործածել երեք կամ չորս տիտղոս միասնաբար:

«Փրոֆէսէօր»ը պետական տիտղոս մըն է, զոր կը կրեն անոնք որ համալսարանական ամպիոն մը կը վարեն, իսկ «տոքթէօր»ը՝ անհատական տիտղոս մըն է, որ կը տրուի պետութեան մը բարոյական հովանաւորութենէն անկախ: Սկիզբները, «տոքթէօր»ը մտաւորականներու տրուած մեծագոյն տիտղոսն էր, որ կ՚ենթադրէր հմտութեան անզերազանցելի պաշար: Հետզհետէ, սակայն, «տոքթէօր»ը դարձաւ տժգոյն, — վերջերս թուրքերէն թերթերը կը գանգատէին որ երկրին բժիշկները նուազագոյն հմտութիւն չունին գրական-պատմական հարցերու մասին, որովհետեւ չեն ստացած միջնակարգ հիմնական կրթութիւն: Այսպէս քիչ մը ամէն կողմ: Իսկ երկու տարի առաջ **Le Siècle Médical** ցաւ կը յայտնէր որ Միացեալ Նահանգներու մէջ անհատներու կամ ընկերակցութիւններու կողմէ բացուած վարժարաններ «տոքթէօր»ի եւ ուրիշ մասնագիտութեանց տիտղոս կուտան դիւրին ու կարճատեւ ուսանողութենէ մը վերջ, այսպէս նսեմացնելով երբեմնի մեծ մտաւորականներու տրուած տիտղոսի մը արժէքը:

Տարբեր է սովորութիւնը, Ֆրանսայի մէջ: Այստեղ փրոֆէսէօրները զանց կ՚առնեն կամ դարակ կը դնեն իրենց տիտղոսները, գնահատութիւնը սպասելով իրենց հեղինակաւոր աշխատութիւններէն:

Վաստակաւոր բժիշկ մըն է Տոքթ. Մեհրաբեան, հրատարակած է մօտ 26 բժշկական գիրքեր: Աշխատանքի այդ ճամբան բաւական է իրեն՝ հրաժարելու համար տիտղոսներու աժան ցուցադրութենէն կամ, արեւելեան ձեւով, քանի մը համալսարանի անունով երեւնալէ, (պարսկերէն հրատարակած գիրքին մէջ իր լուսանկարին տակ կը գրէ «վկայեալ Պերլինի բժշկ. համալսարանէն», հայերէն գիրքին մէջ՝ «Պերլինի եւ Լենինկրատի համալսարաններէն», իսկ «Ալիք»ի մէջ՝ (28 Յունուար) «Մոսկուայի համալսարանէն»: Կը կրկնեմ, — **L'Habit ne fait pas le moine**, ու գիտնականի մը համար տիտղոսը ... իր աշխատութիւնն է:

(2) Տոքթ. Մեհրաբեանի այս գիրքը թարգմանուած է նաեւ պարսկերէնի, բայց «տուբերկուլեօզ» չէ խորագրուած, այլ՝ *սըլ* - (աւելցուր՝ *Իլ-բրյէ*), որուն հայերէնն է հիւծախտ կամ թոքախտ: Ինչո՞ւ հոս ոչ «տուբերկուլեօզ», կամ գէթ «վէրէմ»: Այս առթիւ յիշատակենք նաեւ որ նոյն հեղինակին մէկ ուրիշ պարսկերէն աշխատութիւնը կը կրէ «Վէպա» խորագիրը, բայց կը խօսի ... ֆոլէրայի մասին, — արդ, «վէպա» կը նշանակէ ժանտախտ (peste) եւ ոչ թէ ֆոլէրա, որուն արաբերէն — պարսկերէն համարժէքն է «հէյզա», թեեւ անգործածելի:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

պատերազմի յայտարարութենէն 11 օր վերջ, 40ի մօտ Հայեր եւ բաւական մը օտարազգիներ, մեծ մասով Ռուսեր Բամպէէ հրաւիրուեցան, եւ գրեթէ անմիջապէս զինուորական մարզանքի շրջանը սկսաւ: Երբ որ եւ է բացատրութիւն մը կը տրուէր, մեր հայ տղաքը անմիջապէս կ՚ըմբռնէին եւ կը կրկնէին տառանձին տառանձին, բոլորին զարմանք պատճառելով: Շատեր հազիւ մէկ ամսուան մարզանքէն վերջ, երբ պատուի կը կոչուէին, կը գնահատուէին ճշդապահութեամբ: Շատերն՚ալ էին. — «Լէ զ՚Արմէնիէն սօն տէ աս»:

Ճիշդ երկու ամիս վերջը խումբ մը կազմեցին մեկնելու համար անյայտ վայր մը, մէջն ըլլալով չորս հայ զինուորներ, — Պարսամ Թէքէեան, Յարութիւն Թերզեան, Սահակ Սաղաթէլեան եւ Մինաս Չէլթօնեան, բոլորն ալ Փարիզէն կամ շրջաններէն: Մինաս Չէլթօնեան ամուրի եւ անտէր ըլլալով, կարօտ է օգնութեան: Սաղաթէլեան դերձակ ըլլալով կը ծառայէ իրեւէ այդ, չորս քիլոմեթր հեռու: Բայց գրեթէ ամէն կիրակի չորս քիլոմեթր ճամբան ոտքով երթալ գալը յանձն առնելով կուգայ, կը հաւաքուին եւ ուրախ ժամանցներ կը սարքեն, երգելով: Վերջերս ուրիշ զօրագունդէ մըն ալ զինուոր մը հանդիպեցաւ, Վիչէն Սաղաեան, Փարիզէն, ամուսնացած, մէկ պզտիկով: Ան ալ մինակ է իր զօրագունդին մէջ եւ դերձակ ըլլալով շատ գնահատուած: Ապրիլ 6ին իրենց խումբը զինուորական նուագահանդէս մը կազմակերպած էր, իրենց լաւագոյն ուժերով: Այս առթիւ յայտարարուեցաւ, — Հիմա պիտի երգէ հայ զինուոր մը, Սաղաեան, նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն: Մեր ընկերը կ՚երեւայ բեմին վրայ եւ իր հմայիչ ձայնովը կ՚երգէ նախ ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն, բուռն ծափեր խլելով ներկաներէն: Երեք օր վերջը այս տղան ալ մեկնեցաւ անյայտ վայր մը, իր զօրախումբին հետ: Շատ յուզուած էր, երբ հրաժեշտ կ՚առնէր իր ընկերներէն: — Պ. Թ.

Լը Ման քաղաքին բոլոր հայ զինուորները, իրենց բախտակիցներուն պէս մեկնեցան զանազան վայրեր: Այս մենաւոր տղան ալ լայնատարած անտառի մը մէջ, զիտելով ընութեան չքեղութիւնները, կը յիշէ իր բաժնուած ընկերներուն դէմքերը, Թուխ, զուաղ մազերով եւ կրակոտ աչքերով:

Կարօտն անոնց, որ այլուր փոխադրուեցան, կը սփոփուի նոր ընկերներով, աւելի փորձառու զինուորական կեանքով:

Երէկ իրիկուն ջրափը, լուսնի լոյսին տակ երկար պտոյտ մը կատարեցին այդ նոր ընկերները, ժպտադէմ Ունճեանը, կայտառ Օհաննէսեանը եւ զեղադէմ Նիկողոսեանը, Միսաքին հետ: Իրարու հետ կը խօսէին իբրեւ եղբայրներ: Օհաննէսեան ծաղիկ մը խոշոր ձեռքերուն մէջ անընդհատ քըթին եւ բերնին վրայ կը շոյէր... Արդեօք հայրենի լեռներու բոյրն ու համբո՞յրը կը փնտռէր: Կը խօսէր քէշ, մտածելով եւ երբ կենդանացնել կ՚ուզէր տեսարան մը, ձեռքի շարժում մը կ՚ընէր աչքերը յառելով հորիզոնին: Կարծես իր գիտցած հայերէնը կը համնէր հոն եւ ստիպուած էր ֆրանսերէն բառով մը լրացնել իր միտքը:

— Հայերէն գրել, կարդալ չեմ գիտեր, կ՚ըսէր ու գլխահակ կը լռէր...

— Միսրան, կը շնորհաւորեմ քեզ: Ֆրանսացի ընկերներ պատմեցին թէ քաջութիւնդ վարձատրուած է Պատերազմական Խաչով:

Նայուածքը կը խոնարհէր ամօթխած աղջկան մը նման եւ կարծես մարմինը կը կքէր յուզումէն: Արծիւ նայուածքը բարձրացուց եւ միայն «ա՞խ» ըսաւ: Բասնչորս գարունով այս տղաքը մեծ տպաւորութիւն գործեցին: Հայ անունը մասունքի մը պէս կ՚առնեն իրենց բերանը: Լսեցէք թէ ինչ ըսաւ երիտասարդ Ունճեանը.

— Հա՞յ էք... Ա՛հ ձեր աչքերուն նայելով հասկցայ... Ահա երեք տարի է որ զինուորական հագուստը հագած եմ: Ամէն անգամ որ նորեր գան՝ Հայ կը փնտռենք: Ահա Նիկողոսեանը, Նալպանտեանը... Եկան ժպտուն տղաքը եւ շրջանակը թարմացաւ: —

Միսաք

*** Քոլմոյի մէջ (Պրըթանյը) կը գտնուին հինգ հայ զինուորներ: Մարտ 14ին անոնք որ 27 տարեկանէն վար էին, փոխադրուեցան անյայտ վայր մը: Անոնք վեց ամիս միասին եղած էին 35 ընկերներով, իբրեւ մէկ ընտանիք: Հայ զինուոր մը, Օհանեան, որ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին մէջ կը խաղար, ընդունուած է զօրագունդի ֆութպոլի խումբին մէջ, իբրեւ լաւ խաղացող: Հինգ ընկերներէն երեքը Մարսէյլէն են, մէկը Փարիզէն, միւսը Վիէնէն: — Պ. Գ.

*** Բէմփէրի հայ զինուորները, որոնք եօթը ամսէ ի վեր իրենց մարզանքի շրջանը կը բոլորէին, հետզհետէ այլուր փոխադրուեցան: Մնացած էին 17 հոգի, որոնք նոյնպէս փոխադրուեցան այս օրերս: Բոլորն ալ պարտաճանաչ զինուորներ են եւ փառք կը պահեն հայկական ոգին: Հայկական կեանքին կը հետեւին «Յառաջ»ի միջոցաւ: — Ն. Ա.

Բանուորներու կեանքէն

ԻՍՐ ԼԸ ՄՈՒԼԻՆՕ, 22 ապրիլ (Յառաջ). — Հայ զինուորները իրենց երկրորդ արձակուրդը առնելով, կուգան իրենց սիրելիներու մօտ, պահ մը մոռնալով զօրանոցի կեանքը: Ամէն մէկը ունի զրուագ մը, յուշ մը: Բոլորն ալ գոհ են իրենց կեանքէն, միայն սիրելիներու կարօտը կը քաշեն: Կիրակի օրերը մինչ հայ զինուորի կը հանդիպիս երբ փողոց ելլես:

36էն վեր հայրենակիցները արձանագրուած են արդէն եւ կը սպասեն բժշկական քննութեան: Ասոնց թիւը կարելի է հաշուել 300—400 հոգի, բոլորն ալ բազմաթիւ զաւակներու հայրեր:

Անգործ հայրենակիցներուն մէկ մասը զաւառ զրկուեցաւ, ազգային պաշտպանութեան ձարտարարուեստին մէջ աշխատելու համար: Մնացեալները վերջերս գործ գտան շրջանիս մէջ: Այս առթիւ ըսենք որ Ուսինյի հաստատութիւնը մինչ կը մերժէր մեր հայրենակիցները, իբրեւ օտարական: Միայն փետրուարին սկսաւ ընդունիլ 16էն 19 տարեկան երիտասարդներ եւ բոլոր ներկայացողները առանց դժուարութեան գործի զրաւ: Իսկ չափահասները եւս ընդունիլ բոլոր ապրիլին եւ այսօր ոչ մէկ մարդ առանց աշխատանքի: Նոյնիսկ գործի առնուեցան անոնք որ ժամանակին գործաւորութենէն ըրած են եւ յետոյ անգործութեան պատճառաւ առեւտրական կամ արհեստաւոր եղած են, (դերձակ, սափրիչ, կօշկակար, չըրչըլուն վաճառորդ եւայլն):

Ազգային կեանք չկայ: Ամէն մէկը քաշուած է իր պատեանին մէջ: Կ. Ծաչէ Խրիմեան դպրոցը չվերարացուեցաւ, հակօրէնին պատասխանի չդաղելու եւ անտեսական պատճառներով, իսկ Բարեգործականը զարոցի սրահն անգամ պարպեց եւ տանտիրոջ յանձնեց:

*** Անցեալ շաբթու երկու հայրենակիցներու՝ Ցովակիմ Պէօրւքեանի եւ Մովսէս Բալոյեանի միջեւ վէճ մը տեղի կ՚ունենայ պատուհանի ապակիի մը խորտակման պատճառով: Ցովակիմ զենքն կը զարնէ Մովսէսը, որուն ոտքը կը կոտրի երկու տեղէ: Ֆրանսացի զինուորներ օգնութեան հասնելով զինուորական կառքով Փէթի Մոնոժի հիւանդանոցը կը փոխադրեն Մովսէսը, որուն վիճակը ծանր է: Մովսէս Բալոյեան, երկար ատեն անգործ, հազիւ 10 օր էր որ գործի մտած էր: — Թղթակից

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ապրիլ 11ի 25ամեակին առթիւ Ս. Փօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յատուկ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 28 ապրիլ: Պատարագէն վերջ պիտի խօսի՝ Պ. Ցարութիւն Արըճեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Մարսէյլի եւ շրջաններու Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը իր խոր վշտակցութիւնը կը յայտնէ, պաշտօնակից Պ. Վահան Սահաթճեանի, իր պսակիր մօր եւ պարագաներուն, իրենց եղբօր եւ զաւկին, ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆի անակնկալ եւ դառնաղէտ մահուան առթիւ, մխիթարութիւն մաղթելով իրենց ամբողջ գերդաստանին, այս վաղաժամ եւ անփոխարինելի կորուստին համար:

*** Ողբացեալ երիտասարդը զաւակն էր Մարսիլիոյ հին գաղութին Սահաթճեան ընտանիքին: Հազիւ 30—32 տարեկան էր: Իր ծնողքը մեծ զոհողութեամբ բարձրագոյն կրթութիւն մը տուած էին իրեն, ինչպէս իր միւս եղբայրներուն: Շատ յարգուած եւ գնահատուած էր օտար շրջանակներու մէջ: Անդամ էր Մարսէյլի Արմատականներու կուսակցութեան մասնաճիւղին, եւ կարեւոր պաշտօններ յանձնած էին իրեն: Մահը տեղի ունեցաւ ուղեղի կաթուածի մը հետեւանքով: Զօրակոչի առաջին օրէն կանչուած էր, եւ իբրեւ ֆրանսացի, կը ծառայէր Մարսէյլի մէջ: Ունէր յիմնապետի պաշտօն:

Հանգուցեալի դագաղին կը հետեւէին մեծ մասով անցագիներ, անձնական եւ ընտանեկան ծանօթ շրջանակներէ: Գերեզմանատան մէջ կարճ դամբանականներ խօսեցան Արմատական կուսակցութեան Թաղային եւ նահանգային նախագահները, ինչպէս նաեւ Société Géographique et Philosophiqueի ներկայացուցիչը, որոնք վեր հանեցին հանգուցեալ երիտասարդին բարեմասնութիւնները ու մտաւոր արժէքը: Տիգրան իր հեռաքրքրական ուսումնասիրութիւններով ջերմակէս կը շահագրգռէր իր շրջապատը ընկերութեան մէջ, որուն անդամ էր տարիներէ ի վեր եւ շատ յարգուած:

Հայկական կեանքին հանդէպ եւս անտարբեր չէր: Մանաւանդ պէս ներկայ կ՚ըլլար վերջին տարիներու հայ երիտասարդական միութեանց սարքած գիտական եւ գրական դասախօսութեանց: Շատ լուրջ էր եւ ազնիւ բնաւորութեամբ:

Հազիւ երկու ամսուան մէջ այս երկրորդ դժբախտութիւնն է որ կը հասնի Սահաթճեան ընտանիքին (մէկ ուրիշ ամիս առաջ մեռաւ իրենց հայրը): — Տ.

ԹՐ. ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ հանգէսին նկարագրութեան մէջ, թիւրիմացութեամբ զարուած էր «Երգչախումբ մը»: Սուուղեցնենք թէ երգիչ խումբը Գուրգէն Ալէմշահի նոր քառեակն էր որ յաջողութեամբ երգեց ֆրանսական եւ հայկական քայլերգներն ու Կոմիտասի վարդապետի, Պ. Մինինի եւ կարօ Մուրզայի գործերը: Իսկ Օր. Աստղիկ Ասադրեան ջերմ ծափեր խլեց օտար եւ հայ հիւրերուն կողմէ, Ալէմշահի «Նազեր» մեներգով:

ԵՐԲ ՈՐ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՆԱՔ

ՏԱՂՐ. ՕՖԻՍ, 71 Ave. Kléber, Paris (16): Բաց է ամէն օր ժամը 10—12:

ՏԱՂՐ. ՑԱՆՋՆԱԺՈՂՈՎ ԵՒ ՕՖԻՍ, 15 Rue Jean Goujon (Հայոց եկեղեցի): Բաց է Գշ., Դշ., Եշ., եւ Շբ. օրերը, ժամը 10—12.30:

ԹՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ, 3 Rue Cacheux, Courbevoie (Seine):

գտնուին Հարաւային Հոլանտայի նահանգային ժողովին հիթլէրական անդամը եւ ուրիշ երկու ազդեցիկ անդամներ, որոնց վրայ լրտեսութեան կասկածներ կը ծանրանան:

Պելժիոյ մէջ ալ հետապնդումները կը շարունակուին կասկածելի օտարականներու դէմ: Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց կարգ մը վայրերու մէջ, նախապէս փակելով ճամբաները եւ երկաթուղիները եւ դադրեցնելով ամէն երթեւեկ: Կառքերն անգամ խուզարկուեցան: Միջոցներ ձեռք առնուած են, ի հարկին կեդրոնացման կայաններ փոխադրելու համար Պելժիոյ 400.000 օտարականներէն 300 հազարը: Կեդրոնացման առաջին կայանները հաստատուեցան հոկտեմբերին:

Զուիցերիոյ կառավարութիւնը արգիլեց քարտէսներ, լուսանկարներ կամ պատկերազարդ քարտեր զրկել արտասահման, նոյնիսկ բարեկամներու: Այս արգելքը շատոնց հաստատուած էր, բայց զինուորական իշխանութիւնը հարկ զատած է նորէն յիշեցնել:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ քարիւղի կարեւոր հանք մը գտնուած է Սղերդի շրջանին մէջ, Վանայ լիճին հարաւային եւ Տիգրիս գետին հիւսիսային շրջանին մէջ, 1042 մեթր խորութեամբ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պալթիկի նաւատորմին հրամանատարը ճառ մը խօսելով Լէնինկրատի կուսակցական ժողովին մէջ, շեշտեց թէ երկրին ռազմագիտական դիրքը մեծապէս զօրացած է Ֆինլանտայի ծոցին մէջ եւ թէ խորհրդային տորմիղը այժմ ազատ մուտք ունի Պալթիկի մէջ: Յետոյ աղդարարեց. — «Մենք այժմ կը տիրապետենք Ֆինլանտայի ծոցին եւ կը յիշեցնենք մեր թշնամիներուն, մանաւանդ ռազմավար Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն որ չմոռնան թէ Ֆինլանտայի ծոցը իրենց առջեւ փակուած է միանգամ ընդ միշտ: Ո՛վ որ կը փորձէ այդ ջուրերը մտնել, վճռական եւ մահացու հարուած մը պիտի ստանայ»:

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ԱՇՈՒՆԻ խնդրագիրներուն պայմանաժամը կը լրանայ այսօր, 26 ապրիլ: Ուշ մնացողները պիտի կրեն իրենց զաղաքավարութեանց դիմել, խնդրագիր ներկայացնողներու տոմսերը բաժնուելէ վերջ: — Սէնի երեսփոխանները շատ մը անկանոնութիւններ մատնանշելով, որոշեցին պահանջել որ վերաքննուին ածուխի բաշխումի մասին եղած տնօրինութիւնները:

ՅԱՏՈՒԿ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ (affectation spéciale) դրութիւնը պիտի ջնջուի մայիս 1էն սկսեալ: Բայց որպէսզի պահեստի բանակին սպաները, ենթասպաները եւ զինուորները կարենան բացառապէս եւ կարճ ատենի մը համար ի գործ դնել իրենց արհեստը, յօգուտ ազգ. տնտեսութեան, ուրիշ դիւրութիւններ պիտի տրուին: Պիտի հաստատուին արհեստային արձակուրդներ, տարին առ առաւելն երկու ամիս տեւողութեամբ: Հանգիստի արձակուրդն ալ կրնայ միացուիլ այս նոր արտօնութեան:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ ապրիլ 24ին ստորագրուեցաւ գերմանեւռումանական նոր պայմանագիրը, որու մասին բանակցութիւններ կը կատարուէին մարտ 18էն ի վեր: Նոր համաձայնութեամբ, 1. — Մարքը 41 լէյ պիտի հաշուեն արմտիքի համար: 2. — Անփոփոխ կը մնայ մաքսային սակացոյցը Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ համար: 3. — Գերմանները յանձն կ՚առնեն 40 առ հարիւր աւելցնել քոքի գինը, իսկ Ռումանիա կը հաւանի Գերմանիոյ յանձնել ոչխարի հօտեր զոր կը մերժէր մինչեւ հիմա: Ոչ մէկ նոր համաձայնութիւն քարիւղի մասին, որուն չափը որոշուած է 1939 դեկտեմբեր 21ին:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ 8րդ շարքին մէջ մէկ միլիոնի պարգեւը շահած է 227.606 եւ ոչ թէ 226.606 թիւը, ինչպէս հրատարակուած էր երէկ, արտատպուելով տեղական թերթէ մը որ երէկ շահած էր այս վրիպակը: — Իններորդ վիճակահանութիւնը՝ Մայիս 5ին, Փարիզի մէջ:

ԵՐԶՆԿԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր եւ բուռն երկրաշարժ մը սարսեց աւերեալ քաղաքը, քանդելով բազմաթիւ տուներ: Շատ մեծ է մարդկային զոհերու թիւը: Կարսի շրջանին մէջ ալ շարժէն կործանեցան 85 տուներ, իսկ ուրիշ 72 տուներ անբնակելի դարձան:

ՍՈՖԻԱՅԻ գերման դեսպանատունը կը հերքէ այն լուրերը թէ Գերմաններ վտարուած են Եուկոսլավիայէն, Ռումանիայէն եւ Թուրքիայէն: Դեսպանատունը կ՚ըսէ թէ ոչ մէկ Գերման արտաքսուած է այդ երկիրներէն: Այս առթիւ կը գնահատէ կասկածելի օտարականներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները, «քանի որ անոնք սուտ լուրեր կը տարածէին եւ խափանարար ձեռնարկներ կը կատարէին»:

150 ԳԻՒՂԵՐ ողողուեցան Սուրիոյ մէջ, Իրաքի սահմանին վրայ, Եփրատը յորդած ըլլալով տեղատարափ անձրեւներէն: Նիւթական վնասը շատ մեծ է, բայց մարդկային կորուստ չկայ առ այժմ: Ռամատիէի եւ Պաղտատի միջեւ քանի մը կամուրջներ քշուեցան եւ գետին երթեւեկը դադրեցաւ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորներ օգնութեան կանչուեցան, զօրացնելու համար Տիգրիսի թումբերը: Եփրատէն վերջ այս գետն ալ յորդած ըլլալով, կը վախցուի ծանր ողողումներէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Մարսէյլի Թեմին Կրօն. ժողովի կարգադրութեամբ, այս կիրակի, 28 ապրիլին, մանուկ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, քաղաքի եւ արուարձաններու բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներուն:

*** Նոյն յայտարարութիւնը ստացած ենք նաեւ Պուլվառ Օտտօ — Սէն Լուիի Ս. Յակոբ մատուռին հոգաբարձութեան կողմէ:

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63 (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՇԱԲԱԹ 27 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 27 AVRIL 1940

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4334

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՌՏՈՒՆ ԱՐԹՆՑԱԾ ԱՏԵՆ...

Ինչո՞ւ կեդրոնական ղեկավարութեան մը դէմ այնքան յամառօրէն կը կառչին կարգ մը հոսանքներ։ Ի՞նչ կ'ըսեն.

— «Արտասահմանի հայ գաղութները այժմ, ամէն բանէ աւելի եւ սովորաբար, պէտք ունին ներքին հանդարտութեան, ներդաշնակութեան ու խաղաղութեան, ներկայ փոթորկալից օրերու մէջ իւրաքանչիւրը իր գլխուն ճարը խորհելու եւ կարօտութիւնները հոգալու համար»։ (Պայքար)։

Տարրական պահանջ մը, որու մասին երկու խօսք չի կրնար ըլլալ։

Պատերազմին պայթումէն ի վեր, այդ ազդանշանն է որ կը հնչեցնեն հայկական բոլոր թերթերը։ Եւ զուր չէ անցած յորդորը։ Եթէ ոչ կատարեալ ներդաշնակութիւն, գոնէ ընդհանուր հանդարտութիւն մը կը տիրէ, բաղդատմամբ երէկուան խժալուր ժխորին հետ։

Բայց, կը բաւէ՞ այսքանը։ Կրնա՞նք հանգիստ քնանալ, օրն ի բուն քարոզ կարդալով եւ սպասելով դէպքերու ընթացքին։

Դէպքերը կը սպասե՞ն մեզի։ Սպասեցի՞ն այն փոքր ժողովուրդներուն որ չէզոքութիւն, հանդարտութիւն եւ ազգային համերաշխութիւն հռչակած էին, պատերազմին սկիզբէն ի վեր։

Փոքրիկ Ֆինլանտան հանդարտ եւ միաբան չէ՞ր, երբ առաւօտ մը կարմիր թնդանօթը որոտաց իր գլխուն։

«Իրենց գլխուն ճարը նայելու» սրբազան պարտականութեան նուիրուած չէի՞ն Նորվեկիան եւ Տանիմարքան, երբ, առտուն արթննալով, գերման զինուորներու սաղաւարտները տեսան իրենց փողոցներուն մէջ։

Դեռ չենք խօսիր ուրիշ փոքր պետութեանց, օրինակ՝ պալքանեան ժողովուրդներու մասին, որոնք իրիկունը անկողին կը մտնեն անձկութեամբ, առանց գիտնալու թէ արշալոյսը ի՞նչպէս պիտի ծագի առտուն, կարմի՞ր, գո՞րշ թէ սեւ կամ դեղին։

Մենք ոչ իսկ պետութիւն ենք։ Ունինք հայրենիք մը՝ շատ հեռու մեր հասողութենէն։ Ունինք ցիրուցան բազմութիւններ՝ բոլոր վտանգաւոր, արկածալի ճամբաներուն վրայ։

Ճիշդ է. գործօն, անմիջական դեր մը չիյնար մեզի, այս համաշխարհային փոթորիկներուն մէջ։ Բայց, ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ միշտ ալ այսպէս պիտի մնայ։ Ո՞վ կրնայ պնդել թէ մեր քունն ալ պիտի չխանգարուի, առտու մը կանուխ։

Փաստ է որ մարդիկ ուշադրութեամբ կը հետեւին նաեւ հայկական ձգտումներուն, հարցումներ ուղղելով, պրպտումներ կատարելով, հոգ չէ թէ անուղղակի։

Ո՞վ է պատասխանատուն տրուած պատասխաններուն։ Ո՞վ պիտի ըլլայ վաղը, եթէ հարցումները դառնան աւելի վճռական։

Միայն քաղաքական դիրքի մասին չէ որ կը խօսինք։ Այդ խնդիրը բացատրութեան չի կարօտիր։

Նոյնպէս կարօտ՝ ապահովութեան եւ արդարութեան, անշուշտ հայ ժողովուրդը անո՛նց հետ է որ կը ձգտին իրականացնել այդ պահանջները, այլ մանաւանդ ապահովել իր գոյութիւնը։

Արդ, անչափելի են պատերազմին ելեւէջները, եւ բոլորովին մութ՝ շատ մը պարագաներ։ Կրնայ պատահիլ որ մեզ ալ որոշ յանձնառութեանց տակ դնեն, ճնշելով կամ հրապուրելով, ինչպէս եղաւ 1914 — 1918ին։

Այդ պարագային, ո՞ր համազգային օրկանը պիտի ճշդէ բուն ուղեգիծը։ Ժամանակ պիտի ունենա՞յ ճշդելու...

Միայն այս հարցումներուն պատասխանը պիտի բաւէր բոլոր սուրերը կամ ժանդերը հալեցնելու եւ ճամբուն գոնէ կէսը կտրելու։— Շ.

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԽՍՏԱՑՆԵՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (239րդ օր).

Զեկոյց թիւ 469, ապրիլ 25, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։

Զեկոյց թիւ 470, իրիկուն.— Վոժի շրջանին մէջ մեր արձակազէն խումբերէն մէկը փախուստի մատնեց թշնամի ջոկատ մը որ դարանակալ կը սպասէր մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկուն մօտ։

Սքակէրրաքի մէջ ֆրանսական թորփիլահալածներու տորմղիկ մը յարձակելով ընկղմեց երկու թշնամի պահականաւեր եւ անվնաս վերադարձաւ իր կայանը, հակառակ թշնամի օդանաւերու յարձակումներուն։

Նորվեկիոյ մասին հետեւեալ բրիտանական զեկոյցը հրատարակուեցաւ.— Նոր կռիւներ տեղի չունեցան Թրոնտհայմի հիւսիսային շրջանին մէջ ուր կը թուի թէ թշնամին ամրութիւններ կը շինէ Շթէնքէրի անմիջապէս հիւսիսային կողմը։ Հարաւային շրջանին մէջ թշնամիին յարաճուն ճնշումին հետեւանքով, Դաշնակից ուժերը հարկադրուեցան քաշուիլ իրենց գրաւած դիրքերէն, Լիլէհամմէրի մօտ։ Նարվիքի շրջանին մէջ ոչ մէկ դէպք։

*** Հինգշաբթի գիշեր ահազանգը հնչեց հիւսիսային - արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, տեւելով ժամը 23.45էն 12.51։

*** Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ թշնամի օդանաւեր յարձակում մը փորձեցին Սքափա Ֆլոյի վրայ։ Երկու ռումբեր ինկան դաշտերուն մէջ եւ թշնամի օդանաւ մը ռմբակոծեց ճամբայ մը, առանց իր նպատակին հասնելու։ Ոչ նիւթական վնաս, ոչ ալ մարդկային զոհ։ Թշնամին ետ մղուեցաւ հակօդային թնդանօթներու եւ հետապնդիչ օդանաւերու բուռն կրակով։

Նոյն օրը գերմանական օդանաւ մը ստիպուեցաւ Պելժիա իջնել, մեքենան խանգարուած ըլլալով։ Սպայ մը եւ երկու ենթասպաներ արգելափակուեցան, իսկ օդանաւը, որ անվնաս մնացած էր, վար դրուեցաւ։

*** Դաշնակիցները որոշեցին խստացնել օդանաւային պաշարումը, ա՛լ աւելի ջլատելու համար Գերմանիոյ տնտեսական կեանքը։ Ֆրանսական Մարոքէն կը հաղորդեն թէ բռնուած են չորս մը թանկագին ապրանքներ, որոնք թշնամի երկիրը կը փոխադրուէին օդանաւերով։ Այս ապրանքներուն մէջ կը գտնուէին գոհարեղէններ, թանկագին քարեր, վիրաբուժական եւ գիտական գործիքներ, դեղեր եւ քիմիական նիւթեր։ Այսուհետեւ «պաշարումի անցագիր» պիտի պահանջուի նախապէս քննուած օդանաւերէն ալ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Ֆրանսացիները կ'ընկղմեն երեք նաւեր

Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Թրոնտհայմի շրջանին եւ կեդրոնական Նորվեկիոյ մէջ։ Ինչպէս կը հաստատէ բրիտանական զեկոյցն ալ, Դաշնակիցները ստիպուեցան քաշուիլ Լիլէհամմէրի դիրքերէն, գերմանական ծանր ճնշումին տակ։ Հեռագրի մը համաձայն, Դաշնակիցները դեռ կը պահեն Տոմպասի երկաթուղին, Լիլէհամմէրի եւ Թրոնտհայմի միջեւ, եւ զինուոր կը փոխադրեն դէպի հարաւ, հակառակ գերմանական ռմբակոծութեան։ Ճակատամարտի գլխաւոր կեդրոնը կը կազմէ Թրոնտհայմի շրջանը։ Գերման զօրքը գիշերն ի բուն կրակ տեղալէ վերջ, սկսաւ ամրութիւններ շինել Շթէնքէրի մէջ, Թրոնտհայմի ծովախորշին ծայրը, դէպի հիւսիս։ Կ'ըսուի թէ գերման զօրքը սպառազինուած է հրասայլերով եւ գրահապատ կառքերով։ Իր գործողութեանց կ'օգնեն նաեւ երեք մարտանաւեր, կրակ տեղալով ծովախորշէն։ Դաշնակիցներու հարաւային թեւը կը ջանայ պաշարել թշնամին։

Նարվիքի կացութիւնը անորոշ է տակաւին։ Դաշնակիցները կը ջանան օղակել գերման զօրքը։ Կը հաստատուի թէ հազար գերման զինուորներ պաշարուած են նաւահանգիստին, իսկ 1500 հոգի ալ մօտակայ հովիտին մէջ։ Նորվեկիացիները աւելի քան մէկ շաբաթ բռնեցին լեռնային ճամբան, Նարվիքէն վեց մղոն հեռու։ Իրենց նահանջէն վերջը, Գերմանները յառաջ խաղացին մինչեւ 18 մղոն, եւ պաշարուեցան Նորվեկիացիներու կողմէ, որոնք պահուած էին բլուրներու մէջ։ Գերմանները ձիւնամբրիկի բռնուեցան վեց օր, զրկուած ուտելիքէ եւ պատսպարանէ, եւ 150 հոգի գերի բռնուեցան։ Կ'ըսուի թէ մնացեալն ալ անձնատուր եղած է։

Մինչ այս մինչ այն, գերմանական օդանաւերը կը շարունակեն ռմբակոծել զանազան փոքր քաղաքներ, դէպի լեռները փախցնելով հազարաւոր քաղաքացիներ, այս ձիւն - ձմրան։

Նորվեկիացիները տակաւին կը պահեն Հակրայի բերդը, ջլատելով գերմանական օդանաւերուն գործունէութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 25ին (Ն. Ե. Հ.).— Նարվիքէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս. արեւելք կռիւներ տեղի կ'ունենան թշնամի ստուարաթիւ զինուորներու եւ գերման զօրքին միջեւ։ Նարվիք դարձեալ ուժգնօրէն ռմբակոծուեցաւ բրիտանական մարտանաւերու կողմէ։ Թրոնտհայմի հիւսիսակողմը գերման զինուորները Շթէնքէրը գրաւելէ վերջ տիրացան կարեւոր կիրճերու եւ կապաններու, տկար դիմադրութեան մը առջեւ։ Այսպէս հիւսիսակողմէն ապահովուած են Թրոնտհայմի շրջանը եւ Շուէտի սահմանագլուխը տանող երկաթուղին։ Օսլոյի շրջանին մէջ կը շարունակուի արագ յառաջխաղացութիւն մը դէպի հիւսիս եւ հիւսիս. արեւմուտք։ Օդանաւերու աջակցութեամբ գերման զօրքը խորտակեց թշնամի ամէն փորձ նոր դիրքեր գրաւելու եւ կարգ մը կէտերու վրայ հարկադրեց նահանջելու անկարգ - անկանոն։ Սքակէրրաքի մէջ սուզանաւեր հետապնդուած առեն 2 թշնամի սուզանաւեր խորտակուեցան։— Գերման յառաջապահ տորմղիկ մը խումբ մը ֆրանսական մեծ թորփիլահալածներ նշմարեց Սքակէրրաքի արեւմտեան մուտքին առջեւ եւ անմիջապէս յարձակում գործեց, հակառակ թշնամի ուժերու գերազանցութեան։ Կարճ ընդհարումէ մը վերջ թշնամին հեռացաւ սրընթաց եւ անհետացաւ դէպի արեւմուտք։ Նորվեկեան երկու արգիլական թորփիլահալածներ կը գործածուին գերման նաւաստիներու միջոցաւ։ Մեր օդատորմիղը երէկ զննութիւններ կատարեց Հիւսիսային ծովու կեդրոնական եւ հիւսիսային մասերուն վրայ, մինչեւ Շէնթլէնտ, ինչպէս եւ կեդրոնական Նորվեկիոյ վրայ։ Գերմանական օդանաւեր խզեցին թշնամիին հաղորդակցութիւնները Լիլէհամմէրի, Թրոնտհայմի եւ Պէրկէնի հիւսիսային շրջաններուն մէջ, յարձակելով թշնամի զօրքի կեդրոնացումներու, խարիսխներու եւ զօրամասերու վրայ։ Մեր օդանաւային ուժերը յարձակեցան թշնամի նաւերու վրայ, Նորվեկիոյ բացերը։ Անգլիական օդանաւակիր յածանաւ մը ծանր հարուած մը ստանալով, բռնկեցաւ եւ ասպարէզէն քշուեցաւ։ Հիւսիսային ծովուն վրայ անգլիական երեք մեծ սաւառնակներ վար առնուեցան, ուրիշ մըն ալ խորտակուեցաւ Ալպորկի վրայ (Տանիմարքա)։ Կ'ըսուի թէ երկու անգլիական սաւառնակներ կորսուած են։ Զիլթ կղզիին վրայ կատարուած յարձակման առեն, որ հաղորդուած էր արդէն, բրիտանական սաւառնակները ռմբակոծեցին ջերմուկ մը եւ վնասեցին քանի մը տուներու։ Թշնամի օդանաւերը ռումբեր ձգեցին նաեւ փոքր քաղաքի մը՝ Հայտի վրայ (Շլէզվիկ Հոլշթայն), թէեւ զինուորական դիրքեր չկան այդ քաղաքին մէջ կամ շրջակաները։ Այսպէս թշնամին սկսած է օդանաւային պատերազմ մղել անպաշտպան քաղաքներու դէմ, որոնք զինուորական արժէք չունին։— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք արեւմուտքի մէջ։ Երկու ֆրանսական սաւառնակներ վար առնուեցան սահմանագլուխին վրայ, հակօդային թնդանօթներու կրակով։ Գերմանական սաւառնակ մը չվերադարձաւ։

*** Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.— Իրողութիւնը կը խեղաթիւրեն այն լուրերը որոնց համաձայն Նորվեկիոյ մէջ բրիտանական զօրամաս մը ջարդուփշուր եղած եւ նահանջելու ստիպուած է անկարգ - անկանոն։ Ահա իրողութիւնը.— Ստուարաթիւ յառաջապահ ջոկատ մը յառաջ խաղաց դէպի Թրոնտհայմ, Նամսոսի կողմէն։ Գերմանները օգնական ուժ փոխադրելով ծովէն, կը սպառնային այս զինուորները կտրել իրենց գլխաւոր բանակէն։ Հետեւաբար անոնք քաշուեցան, բայց թշնամին չհետապնդեց։ Մեր զօրքը կարգ մը կորուստներ կրեց։

*** Նորվեկիոյ Թագաւորը ձայնասփիւռ կոչ մը եւս ուղղեց ժողովուրդին, յայտարարելով թէ ինք եւ կառավարութիւնը չեն կրնար որ եւ է բանակցութիւն կատարել, մինչեւ որ գերման զինուորները չհեռանան երկրէն։ Այս առթիւ յիշելով Հիթլէրի յուշագիրը, որ կառավարութեան յանձնուած էր արշաւանքին օրը, ըսաւ թէ Գերմանիա կ'ուզէր Նորվեկիան գործիք դարձնել արեւմտեան պետութեանց դէմ, ինչ որ անընդունելի էր չէզոք եւ անկախ պետութեան մը համար։

ՇՈՒԷՏ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Շուէտական կառավարութիւնը վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ վերջնագիր մը ստացած է Գերմանիայէն։ Բայց եւ այնպէս, կացութիւնը ծանր է, քանի որ Գերմանիա կը շարունակէ զինուորներ համախմբել Պալթիկի ափերուն վրայ։ Լուրի մը համաձայն, գերմանական հինգ զօրաբաժիններ դիրք բռնած են այդ ափերուն վրայ։ Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ 80.000 գերման զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն Քոփէնհակի շրջակաները, իբր 12 մղոն հեռու Մալմօէն (Շուէտ)։ Մեծ գործունէութիւն կը տիրէ Պալթիկի գերման նաւահանգիստներուն մէջ. շարունակ զինուորներ կը հասնին եւ ռազմանիւթեր կը բեռցուին նաւերու մէջ։ Նաւային եւ ցամաքային գործունէութիւն կը տիրէ նաեւ դանիական Պորնհոլմ կղզիին մէջ, որ միայն տասը վայրկեան հեռու է շուէտական ափերէն, օդանաւային թռիչքով։

*** Շուէտի խորհրդարանը որոշեց գործադրել ազգ. ծառայութեան օրէնքը, որուն համաձայն 16էն 70 տարեկան ամէն քաղաքացի պարտաւոր է կառավարութեան տրամադրութեան տակ մնալ, անոր որոշած պարտականութիւնը կատարելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Վարչապետին յայտարարութիւնները արտաքին յարաբերութեանց մասին

Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար է, երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին ներկայանալով, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց կացութեան մասին։ Ամէնէն առաջ խօսեցաւ 8րդ Գերագոյն Խորհուրդի մասին, շեշտելով թէ Դաշնակիցները անգամ մը եւս համաձայն գտնուեցան ճակատելու գերմանական որ եւ է նոր նախայարձակման դէմ եւ պատերազմը շարունակելու յարաճուն ուժգնութեամբ, մինչեւ յաղթանակ։ Յետոյ յիշեց Շուէտի սպառնացող վտանգը, պարզելով գերմանական արշաւանքի մը զանազան երեւոյթները։ Այս առթիւ ջերմապէս գովեց Նորվեկիոյ բանակին քաջութիւնը եւ ըսաւ թէ անոր ուժգին դիմադրութեան շնորհիւ է որ Օսլոյի գերման բանակը չկրցաւ կապ հաստատել Թրոնտհայմի եւ Պէրկէնի զօրագունդերուն հետ։

Անդրադառնալով Իտալիոյ, Պ. Ռէյնօ անգամ մը եւս հաստատեց թէ Ֆրանսա միշտ պատրաստ է քննելու երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրները։ Վարչապետը համոզուած է թէ կարելի է ներդաշնակել երկու պետութեանց «օրինաւոր շահերը»։ Յետոյ պարզելով Պալքաններու կացութիւնը, ջերմապէս գովեց Թուրքիոյ հաւատարմութիւնը։

*** Երեսփ. ժողովը վաւերացնելով համայնավար կազմակերպութեանց լուծման հրամանագիրը եւ քուէարկելով բնակարանի վարձքերու նոր օրէնքը, որ ի զօրու է մինչեւ 1941 յունուար 1, նիստերը յետաձգեց մինչեւ մայիս 21։

Պելժիոյ դահլիճը հրաժարեցաւ

Պելժիոյ վարչապետը, Փիէրլօ, դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Թագաւորին, իբրեւ հետեւանք կրթական նախարարութեան ելմտացոյցին առթիւ ծագած վէճի մը։ Կրթական նախարարը որոշած էր երկու լեզուներ, ֆրանսերէն եւ ֆլամաներէն գործածել իր պաշտօնատան մէջ, գոհացում տալու համար Ֆլամաններուն։ Ելմտացոյցը քուէարկուեցաւ 45ի դէմ 120 ձայնով, իսկ 15 հոգի ձեռնպահ մնացին։ Այս քուէարկութենէն անմիջապէս վերջը դահլիճին երեք ազատական նախարարները հրաժարեցան եւ վարչապետն ալ հարկադրուեցաւ ամբողջ դահլիճին հրաժարականը ներկայացնել։ Կը կարծուի թէ Թագաւորը պիտի մերժէ հրաժարականը, քանի որ խնդիրը կապ չունի ոչ ազգային պաշտպանութեան, ոչ ալ միջազգային քաղաքականութեան հետ։

Պելժիոյ դահլիճին անդամներուն թիւը 18էն 14ի իջած էր 1940 յունուարէն ի վեր,— հինգ կաթոլիկ, չորս ընկերվարական, երեք ազատական եւ երկու ոչ — երեսփոխան։ Փոքր երկրի մը համար բաւենչափ չի համարուիր այս տագնապը, պատերազմի փոթորիկներուն մէջ։

Դանուբի նաւարկութիւնը վերսկսաւ

Պելկրատէն կը գրեն թէ գերմանական նաւերը վերսկսած են Դանուբի երթեւեկը, չորս ամսուան ընդհատումէ մը վերջը, ջուրերը բաւական իջած ըլլալով։ Դաշնակիցները առ այժմ չեն հետաքրքրուիր այս փոխադրութիւններով, որոնք անբաւական են պատերազմի պահանջներուն համար։ Մասնագէտներու կարծիքով, Գերմանիա ինչքան ալ փորձէ աւելցնել իր դանուբեան նաւագնացութիւնը, չի կրնար գոհացնել իր անմիջական պէտքերը։ Առաւելագոյն փոխադրութիւնը տարեկան երկու միլիոն թոնէն աւելի չի կրնար ըլլալ, եւ ասոր միայն կէսը կրնայ քարիւղ ըլլալ։ Դաշնակիցները կրնան հարուած մը տալ, գնելով կարգ մը ապրանքներ որոնք կենսական են Գերմանիոյ համար։ Անգլիա արդէն կը գնէ ռումանական ցորեն եւ քարիւղ, իսկ Ֆրանսան ալ սերպիական միս։ Դանուբի լաւագոյն պահապանը Երկաթեայ Դրան յորձանքն է, որ տարին որոշ նաւագնացութիւն միայն կրնայ ընդունիլ։ Եթէ նոյն իսկ Գերմանները նոր նաւեր շինեն, չեն կրնար անցընել Երկաթեայ Դուռնէն։ Միաժամանակ միայն մէկ կառախումբ կրնայ անցնիլ դէպի այդ Դուռը տանող մանուածապատ ջրանցքներէն։ Եթէ նաւ մը կամ նաւաձիգ մը խրի, երթեւեկը կրնայ դադրիլ ամիսներով։ Քսանեւչորս փորձ նաւային առաջնորդներ կային Երկաթեայ Դրան մէջ։ Ասոնց 16ը հրաժարեցան— եօթը Եուկոսլաւ, վեց Ռումանացի, մէկ Հունգար, մէկ Չեխ եւ մէկ Պուլկար։ Հրաժարման պատճառները չըսին, բայց Գերմանները կը պատմեն թէ Անգլիացիները վարձած են զանոնք։

Կ'ըսուի թէ Գերմաններուն ձեռքն է Դանուբի բոլոր գետանաւերուն 52 առ հարիւրը եւ նաւաձիգներու 69 առ հարիւրը, բայց ինչ որ ալ ըլլան, չեն կրնար տարին 2 միլիոն թոնէն աւելի փոխադրել։ Միւս կողմէ, դիտել կը տրուի թէ շատ դժուար է ռուսական քարիւղը Վառնայէն Գերմանիա փոխադրել Դանուբի ճամբով։ Վառնա — Ռուսճուք երկաթուղին շատ խեղճ է, իսկ Ռուսճուք դիւրութիւններ չունի քարիւղը նաւերու մէջ հոսեցնելու համար։

«Յառաջ»ի Մատենադարանը

«ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԵՕԶ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գիրքը ունի ուրիշ մեղքեր ալ.—

ա) Օտար բառերու գործածութիւն, — ինչպէս ատրոֆիա, էպիդեմիա, կատար, պլեւրիտ, կօկլիւշ, տրակտիր, դիագնօզ, շտատ, գիգիէնօ-դիէտետիկ(3), պլանօմէր, կօնտինգենտ բառերը : Ժողովուրդը, որուն համար գրուած է այս «հանրամատչելի» գիրքը, կրնա՞յ հայերէն բառարանի մը մէջ գտնել այս բառերը, եթէ պայման է բառարանով կարդալ : Դեռ կը ներեմ մոմենտ, պրոցէս բառերուն համար, զորս արեւելահայ հեղինակ մը պարտաւոր է գործածել՝ այն վախով որ «ինտելիգենտ չի լինի» : Կը ներեմ նոյնպէս թոզ, սապոն բառերուն համար ... :

բ) Հայերէն բառերու սխալ գործածութիւն : Օրինակ (էջ 30). — «Տացիտոսը ժողովրդական ոյժի անհատ աղբիւր է անուանում» (վաղաժամ ամուսնութիւնը) : էջ 5, — «Թոքախտը սովորաբար ընթանում է շատ դանդաղ եւ շնորհիւ այդ ուրոյնութեանը՝ նա աւելի մեծ վնաս է հասցնում» : էջ 25, — «Ուսումնարաններում, եկեղեցիներում, թէատրոններում պիտի գրուած լինեն թքամաններ, որոնց մի երրորդականը պիտի լցուած լինի ջրով» (միայն ջրո՞վ) : էջ 27, — «տուբերկուլեօզի յայտնելու դէպքում տեղեկացնել ուր հարկն է» : Ու տակաւին՝ սնընդուել (սնանիլ), գողտրիկ բնակարան ... :

գ) Բացատրութեանց մէջ անխութութիւն մը որ կը վնասէ գործին գիտական արժէքին : Օրինակ (էջ 45), — «երկաթուղու գծերի վրայ տուբերկուլեօզի դէմ պիտի ամէն միջոց ձեռք առնել» (հիւծախտը ի՞նչ գործ ունի «երկաթուղիին գծերուն» վրայ, ըսել կ'ուզէ՝ շոգեկառքին մէջ) : էջ 27, — «Փայտեայ կարասիները, յատակները, խղանները պատերը պէտք է մաքրել տաք ջրով եւ սապոնով, պատուհանները՝ հացի փշրանքներով (sic), իսկ անարժէք իրերը պէտք է վառել» :

Երրորդ՝ գիրքը շատ գէշ կառուցուած է : Պէտք էր նիւթերը դասաւորել այնպէս մը, որ հիւծախտին պատկերը կախուէր ընթերցողին աչքերուն դէմ ամբողջական, տպաւորիչ եւ իրական : Պէտք էր այնպիսի կռոյթ մը տալ խորագրերուն գլուխի, որ ընթերցողը քալէր ախտին զարգացման հետ դէպի վախճան : Ընդհակառակն էջերը խճողուած են աւելորդ թուացուցակներով որոնք յատուկ են մասնագիտական ու մեծածաւալ հատորներու, գլուխներ բացուած են կարեւոր խորագիրներով՝ որոնց տակ կը գտնէք հազիւ 4 — 5 տող, իսկ երբեմն գլուխի մը մէջ կը կարդաք տեղեկութիւններ որոնք չեն պատկանիր նոյն գլուխի խորագրին, եւ վերջապէս կը պակսի թոքախտին ախտանշաններուն ամբողջական նկարագրութիւնը, եւայլն : Կարեւոր պակաս մը, — հիւծախտը մայրութեան եւ մանկութեան վերաբերմամբ :

Գիտական ակնոցով, — չեմ ուզեր վիճիլ կարգ մը տեսակէտներու մասին, զորս հաշտ չեմ գտներ արդի հիւծախտաբանութեան հետ : Կանգ պիտի առնեմ միայն հիւծախտին ժառանգականութեան հարցին վրայ, —

Տոքթ. Մեհրաբեան կ'ընդունի թէ հիւծախտին ժառանգականութիւնը հողին մէջ է եւ ոչ թէ հունտին : Ետոյ սակայն այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ հիւծախտը ժառանգական է հողով եւ հունտով(4) : Ժառանգականութեան հետ կապելով՝ Մեհրաբեան անմիջապէս կ'անցնի հիւծախտաւորներու habitusին բացատրութեան եւ նկարագրութեան, եւ այսպէս կը ներկայացնէ հիւծախտի տրամադիր անհատներու կազմախօսութիւնը, թերի բայց այդքանն իսկ աւելորդ : Եթէ ժողովրդական հրատարակութեան մը մէջ անհրաժեշտ է բացատրել այդ պարագան, զոր առաջին անգամ նկատած է Հիպպոկրատ, յետոյ Արետէոս, հարկ էր քիչ մը աւելի ընդարձակ եւ պայծառ խօսիլ եւ, օրինակ, տալ հիւծախտի ընդունակ անհատներու կազմախօսական արտաքին յատկանիշները, այնպէս ինչպէս գեղեցկօրէն կը նկարագրէ Լանտուզի : Հիւծախտաբանութեան այդ շատ հետաքրքրական գլուխը ճոխացաւ մասնաւորաբար մեր ժամանակներուն մէջ, շնորհիւ Ֆրանսական (Սիկօ, Մաք Օլիֆ, Թօրիս), իտալական (Վիոլա, Ցիոսի) եւ գերմանական (Իքքէրթ, Քրէչմէր) ուսումնասիրութիւններուն :

Հիւծախտին ընդունակութեան կազմախօսական յատկանիշները Թուելէ ետքը, այլեւս հարկ կը դառնայ քիչ մը ծանօթութիւն տալ բժշկագիտութեան նորագոյն պրպտումներուն մասին, որոնք կը հաստատեն թէ գոյութիւն ունի հիւծախտին դիմադրող կազմախօսական տիպար մը, — արդարեւ, Ֆրանսական բժշկութիւնը այսօր կրցած է ճշդել յատկանիշները այն անհատներուն, որոնք չեն վարակուիր հիւծախտով՝ եթէ նոյնիսկ ապրին հիւծախտաւորներու հետ, (կը Թուի թէ ներծոր գեղձերու բնախօսութիւնը կարեւոր դեր մը կը խաղայ այստեղ) ; Գրախօսականի մը մէջ կարելի չէ նկարագրել այդ արտաքին յատկանիշները եւ կազմախօսական տիպարները, — դիմել Սերժանի, Պըլանտոնի, Ժաքլէնի, Թօրիսի եւ Մաք Օլիֆի աշխատութիւններուն :

Վերջացնելով, կը յուսամ թէ Տոքթ. Մեհրաբեան, իր գիրքը նոր տպագրութեան մը յանձնած ժամանակ, նկատի կ'առնէ այս քննադատութիւնները : Այս առթիւ, հարկ կը համարիմ Թելադրել մեր հեղինակներուն, որ, երբ կ'ուզեն գիրք մը նետել հրապարակ, նախ հետաքրքրուին եւ հասկնան թէ իրենցմէ առաջ ուրիշներ գրա՞ծ են նման գործ մը : Այդ պրպտումը երբեմն այն օգուտը կ'ունենայ, որ կը Թելադրէ կամ հրաժարիլ գրելու աշխատանքէն, կամ չկրկնել հին սխալները : Հիւծախտի մասին ժողովրդական հրատարակութիւններ շատ ունինք : Պիտի յիշատակեմ արեւմտահայ հրատարակութեանց մէջ լաւագոյնները, — Տոքթ. Քոլոլեանի, Տոքթ. Մինասեանցի (Բ. տպագրութիւնը միայն), Տոքթ. Մալաքեանի եւ Ֆրանսայի Հայ Կարմիր Խաչի վարչութեան հրատարակած գրքոյկները : Թիֆլիզի մէջ եւս հրատարակուած են արժէքաւոր նման գրքոյկներ, պատերազմէն առաջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(3) Ռուսերը H տառը չունին կամ զայն կ'արտասանեն հայերէն Գ տառին հնչումով : Անկէ՝ hygièneը ... գիգիէն :

(4) Երկար ատեն այնպէս ընդունուած էր թէ հիւծախտը ժառանգական չէ, — աւելի ճիշդ՝ կ'ըսէին թէ գոյութիւն ունի հողի ժառանգականութիւն մը, ուրիշ խօսքով՝ հիւծախտաւորին զաւակը ընդունակ կը դառնայ վարակուելու : Եւ հունտին ժառանգականութիւնը կը մերժուէր հակառակ Օ. Լիմիէրի դրական վկայութիւններուն : Կը պնդէին թէ հիւծախտին մանրէն չի կրնար անցնիլ ընկերքէն (placenta) : Արդ, ֆրանսացի արդի գիտնականները հաստատեցին թէ գոյութիւն ունի virus fitrant tuberculeux մը, որ կրնայ վարակել զաւակը՝ մօրը արգանդին մէջ : Այստեղ virusը ոչ ժահր կը նշանակէ, ոչ ալ թոյն, այլ պարզապէս մանրէին անտեսանելի եւ բոլոր զտիչներէն անցնող տեսակը, ուրեմն ապրող ախտածին ինքնուրոյն ազդակ մը :

Տոքթ. Մեհրաբեան զանազանութիւն չի դներ, — հիւծախտին մանրէն երբեմն կ'անուանէ «թոյն», երբեմն պասիլ, երբեմն «սունկ» : Բայց, ինչպէս գրեցինք, հիւծախտին մանրէն տարբեր է, հիւծախտին virusը տարբեր, ինչպէս տարբեր են անոնց ախտածնական կարողութիւնները :

Պէտք է ըսել թէ ընդունելով հանդերձ որ այդ virusին վարակումով կրնան թեթեւապէս հիւծախտաւոր երախաներ ծնիլ հիւծախտաւոր ծնողքներէ, նման պարագաները բացառիկ կամ հազուագիւտ կը համարուին, ու տակաւին կը տիրէ այն կարծիքը թէ ընդհանրապէս երախաները հիւծախտաւոր կը դառնան ծնելէ վերջ միայն :

Հետեւաբար այժմ եւս բժշկագիտութիւնը կը մերժէ հիւծախտին հունտով ժառանգականութիւնը, — այսինքն թէ երախան հիւծախտաւոր չի ծնիր, — ու կ'ընդունի միայն հողի ժառանգականութիւնը (hérédo — prédisposition), — այսինքն թէ երախան հիւծախտաւոր կը դառնայ ետքէն :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ԱՆԹԵԼՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 14 ապրիլ. — Հայկական Զատիկին առթիւ Երուսաղէմի Հայ. Երաժշտական Միութեան երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Շահան Պէրպէրեանի պիտի տայ հայկական համերգ մը Երուսաղէմի Ռատիօ-Սանթրալ կայանէն, կիրակի 28 ապրիլ, գիշերուան ժամը 10ին (Պաղեստինեան ժամ) :

Զինուոր խումբի համար

Պատանի Քրիստափոր Աբրահամեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Կարպանի Նիկոլ Դուման խումբի ընկերները հարիւր ֆրանք կը տրամադրեն, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

Պատերազմ... ձայնական ալիքներով

Փարիզի եօթներորդ Թաղամասին մէջ, Սէկիւրի պողոտային վրայ, հոն ուր էյֆէլի փողոցը կը խաչաձեւէ, կը բարձրանայ նորակերտ հսկայ շէնք մը :

Ձայնասփիւռ հաղորդութեանց նախարարութիւնն է այդ : Առաջին յարկը յատկացուած է գլխաւոր կառավարութեան, իսկ գետնայարկը, 12 մեթր խորութեամբ գետնին մէջ կառուցուած առանձին շէնք մը, ձայնասփիւռ գործիքներու զետեղման ; Գետնայարկը յատկապէս այսքան խոր է շինուած, որպէսզի ձայնասփիւռի գործիքները բանին անընդհատ, նոյնիսկ ահազանգի եւ ռմբակոծութեան ժամանակ ;

Կ'անցնիք պղինձէ ծանրաշարժ դուռներէն, որոնց առջեւ գիշեր ցերեկ կը հսկեն պահակները, կը մտնէք երկար նրբանցք մը, որ ձեզ կ'առաջնորդէ ձայնական ալիքներու սպայակոյտին մօտ : Դուռներուն ետեւէն կը լսէք մեքենագրող գործիքներու, Հաւասի «Թելէթիփ»ին (ելեկտրականութեամբ գրող հեռագրական մեքենային), Թշնամի երկրին ձայնասփիւռ քարոզութիւնները մտիկ ընող բարձրախօսին աղմուկը : Եւ յետոյ քանի մը աշխատանոցներ, ուր հաստատուած են քանի մը լեզուներու հրամանատարները, որոնք օրական 74 անգամ ձայնասփիւռով կը խօսին ամբողջ աշխարհի : Գերմանական, ռուսական, լեհական, յունական, Թրքական, չեխական, վերջապէս քանի մը լեզուներու ձայնատուներէն զատ կը գործէ նաեւ Փարի - Մոնտիալի անգլերէն եւ Ֆրանսերէն խօսող կայանը : Այս Փարի - Մոնտիալն է որ կարճ ալիքներու միջոցով ձայնը կը հասցնէ մինչեւ հեռաւոր երկիրները, Ամերիկա, Աւստրալիա, Ծայր Արեւելք : Կարճ ալիքները կը տարբերին միջին ալիքներէն անով որ կ'արձակուին որոշ ուղղութեամբ, — ճիշդ ինչպէս լոյսի խուրձ մը, կը նետուին անհունութեան մէջ, նախ նեղ, յետոյ լայն ու տարածուն : Այս ձեւով, երբ ձայնական ալիքները կը ճամբորդեն տրուած ուղղութեամբ, աւելի յստակ եւ զօրաւոր կը լսուին : Օրինակ, կարճ ալիքներուն ուղղութիւն կը տրուի այնպէս մը որ ճամբորդեն դէպի Հիւս. Ամերիկա, — այդ պարագային Քանատայի եւ Ֆլորիտայի կայանները կը լսեն յստակ եւ զօրաւոր : Նոյն ուղղութեան վրայ, աւելի հեռուն՝ Պրազիլիոյ կայաններն ալ կրնան լսել, բայց ոչ յստակ եւ զօրաւոր :

Սքանչելի կազմակերպութիւն մը ձայնական ալիքներու այս հրամանատարութիւնը : Ան տեսակ մը պատերազմ կը մղէ Թշնամիին դէմ, որ նման կազմակերպութեամբ մը կ'աշխատի չէզոքացնել Ֆրանսական ձայնին ուժը :

Իսկական պատերազմ մըն է այս, անողոք եւ վտանգաւոր, որ իր ռազմավարութիւնը ունի : Ձայնական ալիքներով կատարուած այս պատերազմին նպատակն է խորտակել Թշնամի երկրին հանրային կարծիքը, փշրել անոր բարոյական կորովը, հակագերմանական փլուզումներ պատճառել, վարել Թշնամի ժողովուրդին մտածումը ի հեռուս երկրին վարիչներուն :

Ձայնական ալիքներու պատերազմը տեղի կ'ունենայ զանազան ձեւերով : Նախ կը խափանէ կամ կը փակէ Թշնամի բերանը, — օրինակ՝ այն պահուն երբ կը խօսին Ֆրանքֆորթի եւ Շթութկարդի գերմանական ձայնասփիւռի կայանները, Ֆրանսական կայանները նոյն սուլումներով ու խժաւոր աղմուկով կը խաչաձեւեն գերմանական ալիքներու ուղղութիւնը այնքան որ միաժամանակ կը խանգարուին Ֆիորենցայի եւ Գերոմունսթէրի կայաններուն ձայները : Իսկ Անգլիացիները կը խանգարեն Քէօլնի կայանին ձայները, առանց հետեւանքով Լիոնի եւ Սաթէնսի կայաններուն ձայներն ալ կը խանգարուին :

Խանգարելու այս փորձերը կը յաջողին միայն մօտիկ կայաններու միջեւ : Երբ ձայները կը ճամբորդեն կարճ ալիքներով, այսինքն՝ երբ կ'ուղղուին դէպի հեռաւոր երկիրներ, կարելի չէ խանգարել այլեւս : Այս պատճառով, երբ գերմանական կայանները կը ջանան սխալ զեկոյցներ տալ հեռաւոր երկիրներու ունկնդիրներուն, Ֆրանսական կայանները անմիջապէս սրբագրութիւն մը կը կատարեն՝ գերմանականէն վերջ ճամբայ հանելով Ֆրանսական ձայնական ալիքները : Սկանտինաւեան վերջին դէպքերուն առթիւ, երբ Չէմպըլէն յայտարարութիւններ տուաւ բրիտանական խորհրդարանին առջեւ, գերմ. կայանները այլափոխելով զեկոյցը տարածեցին Ամերիկայի վրայ : Ֆրանսական կայանները կրցան բռնել գերմանական ձայները, անմիջապէս ձայնարշաւ մը կատարեցին եւ սրբագրեցին գերմանական կեղծիքը : Այսպէս գերմանական Ցէէզէնի զօրաւոր կայանին ձայնական ամբաստանութեան պատասխանեց Ֆրանսական հեռաձիգ կայանը : Մենամարտը տեւեց երկու ժամ : Սակայն Թշնամիին Թողած ազդեցութիւնը բոլորովին ջնջելու համար նոյն ձայնարշաւը սովորութիւն է կրկնել յաջորդ օրն ալ :

Պայքարի ուրիշ ձեւ մը եւս կայ, — օրինակ՝ Գերմանիա Ֆրանսայի վրայ կ'անձրեւէ իր ձայնական ալիքները, ինչպէս Ֆրանսա՝ Գերմանիոյ վրայ՝ Այս ռազմավարութեան նպատակը տարբեր չէ օդանաւով Թռուցիկ ցրուելու փորձէն :

Այն պահուն երբ Հիթլէր կը խօսէր Միւնիխի մէջ, պանծացնելով Լեհաստանի կործանումը, այդ առթիւ՝ իր ուրախութիւնը յայտնելով որ Գերմանիա եւ բոլշեւիկ Ռուսիա բարեկամական յարաբերութիւն կը մշակեն, գերմանական կայանը անմիջապէս այս ճառը ձայնասփիւռով տարածեց Ֆրանսա՝ Գերմանիոյ վրայ : Հիթլէրն էր որ կը խօսէր իր ձայնով : Երբ լռեց այդ ձայնը, Ֆրանսական կայանները անմիջապէս ձայնասփիւռով տարածեցին նոյն ճառը ամբողջ Գերմանիոյ վրայ : Դարձեալ Հիթլէրն էր որ կը խօսէր, բայց տարբեր բան կ'ըսէր : Կը պահանջէր ապահովել Լեհաստանի անկախութիւնը եւ հայհոյանքներ կը թափէր բոլշեւիկ Ռուսիոյ վրայ : Այս ճառը արտասանուած էր 1938 Սեպտեմբեր 28ին, ու «տխուր»ի վրայ առնուած :

Կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ ազդեցութիւն գործեցին այդ երկու ճառերը գերման ունկնդիրներու վրայ :

Ֆրանսական ձայնասփիւռի կայանը շատ զօրաւոր է, իր ձայնը կը հանի մինչեւ Խարպին եւ Աւստրալիա : Գիշեր ցերեկ կուիւ կը մղէ Թշնամի ձայներուն հետ, աւերներ կը գործէ Թշնամի երկրին հանրային կարծիքին մէջ եւ համակրանքի ալիքներ կը ստեղծէ չէզոք երկիրներու մէջ :

ՌՈԺԷ ՄԱՍԻՓ

Օր. ՍԻՐՎԱՐԴ ՉԷՔԷՄԵԱՆ
եւ
Պր. ՏԻԳՐԱՆ ՋՕՐԻԿԵԱՆ
Նշանուած
Մարսէյլ, 2 ապրիլ Տրակինեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՔՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՌՕ, 23 ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», այստեղ կը գտնուի աղի ամենամեծ հանքը, 11 Թիւ յայտնի անունով : Այստեղ շատ մը Հայեր եւ ուրիշ օտարականներ եկան են աշխատելու եւ իրենց Թուղթերը կանոնաւորելու : Ետոյ գացած են զանազան քաղաքներ : Սակայն մնացողներ ալ եղան, — 15 — 16 ընտանիք քէ-տէր եւ տասնեակ մը ամուրի երիտասարդներ : Վերջերս շատ նուազեցան անկանոն Թուղթ ունեցողներուն Թիւը, մանաւանդ Հայերու մէջ :

Մեր հայրենակիցները Թէեւ ժամանակ մը խեղճ օրականով աշխատեցան, բայց անգործ չմնացին, իսկ այսօր շատ առատ է գործը ու կը մնան :

Իբրեւ հայկական գործունէութիւն ոչինչ կայ մխիթարական : Տարիներով որ եւ է ժողով կամ հանրօգուտ ձեռնարկ չէ եղած, օրինակ Սանճաքի գաղթականներու օգնութեան համար : Այժմ զինուորներու օգնութեան խնդիրը կայ, ամէնկողմէ նուէրներ կ'ըլլան, մեր գաղութը դիտէ եւ կը լռէ : Բայց ինչո՞ւ չի մտածեր հինգով - տասնով եղբայրական տուրք մը տալ հայ զինուորներուն համար : Այս առթիւ միտքս կ'իյնայ Մ. Նալբանտեանց երգը.

Ինչքան կին մարդ, մի բոյլ էակ
Պատերազմի գործերում
Կարէ օգնել իւր եղբօրը
Զանց չարեցի քո սիրուն :

Անշուշտ այս ձեռնարկը երկու — երեք հոգիի գործ է եւ մեր փոքր գաղութը սիրայօժար պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը :—

Ե. Զատուրեան

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ապրիլ 11ի 25ամեակին առթիւ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յատուկ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 28 ապրիլ : Պատարագէն վերջ պիտի խօսի՝ Պ. Յարութիւն Սըրճեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ռոստոմցի Խաչիկ Կարապետեան 30 — 35 տարեկան : Նախապէս կը բնակէր Մարսէյլի շրջանը : Լուր կայ որ մեկնած է Ալճերիա : Տեղեկացնել Յովակիմ Գրիգորեանի, Maison Gonsiol, Bordj-Bou-Araridj, Algérie :

Զանազան լուրեր օտար դէպքերու մասին

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը օրէնք մը քուէարկեց մամուլի մասին : Նոր յօդուածով մը, կ'արգիլուին այն հրատարակութիւնները որ կը վիրաւորեն ազգային զգացումները կամ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն ազգային ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին :

ՄԱՅԻՍ 1ԻՆ ոչ ցոյց պիտի կատարուի, ոչ ալ աշխատանքի դադար պիտի հռչակուի : Ամէն մարդ պիտի աշխատի սովորականին պէս : Միայն սէնտիքաներու միութիւնը ժողով մը պիտի գումարէ Աշխատանքի սակարանին մէջ, ուր ճառեր պիտի խօսուին :

63 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ձերբակալուեցան Պուլոնյը - Բիյանքուրի մէջ : Ամբաստանեալները հակաֆրանսական բուռն Թռուցիկներ ցրուած եւ խափանարար արարքներ Թելադրած էին կաթսայագործարանի մը մէջ որ կը բանի ազգ. պաշտպանութեան համար : Ամբաստանեալներէն տասը ազատ արձակուեցան առժամապէս, իսկ մնացեալները պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ :

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ յեղափոխականները ռումբ մը պայթեցուցին Տըպլինի գաղտնի ոստիկանութեան կեդրոնին մօտ : Հինգ ոստիկաններ վիրաւորուեցան եւ արքայական մատուռի մը պատմական ապակիները փշրուեցան :

ՄԻՍԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՄԱՆ արգելքէն ի վեր, ճաշարանները կը դանգատին թէ չեն կրնար կիրակիէն մինչեւ հինգշաբթի առատ պահել աւելցած միսերը : Պարենաւորման նախարարութիւնը քննելով այս խնդիրը, որոշեց «օգտագործել» այս միսերը : Նախարարական հրամանագիր մը կը ճշդէ այս որոշումին գործադրութեան եղանակները :

ԼՈՆՏՈՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ որոշեցին չծախուած Թերթերը ետ չառնել ապրիլ 28էն սկսեալ, Թուղթի խնայողութեան համար : 50 առ հարիւր կրճատուած է Թուղթի վաճառումը եւ 28 — 32 էջնոց Թերթերը լոյս կը տեսնեն 10 — 12 էջով :

«ՓԱՌԻ - ՍՈՒԱՌ»ի կեղծ տպագրութիւնը կը հրատարակուի ատենէ մը ի վեր, «Փառի - Նուառ» անունով, վարկաբեկելու համար Ֆրանսան եւ Դաշնակիցները : Վերջերս այս Թերթէն մեծ քանակութեամբ ղրկած են նաեւ Ռումանիա, միտքերը պղտորելու համար :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ արձակուրդը ջնջուած է այս տարի, աշխատանքի նախարարին կարգադրութեամբ : Սակայն արձակուրդ պիտի տրուի Հոգեգալուստի երկուշաբթի օրը, 13 մայիս, բացի ազգ. պաշտպանութեան այն հաստատութիւններէն որոնց աշխատանքի ընդհատումը կրնայ խանգարել ստիպողական արտադրութիւնները :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց 4000 նոր պատսպարաններ շինել օդային յարձակումներու դէմ, Պազէլի մէջ, որ ամէնէն աւելի վտանգուած կը համարուի, գտնուելով մէկ մղոն հեռու՝ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ սահմանագլուխներէն :

ԵՐԵՔ ՓԻՂԵՐ հրացանի պիտի բռնուին Տըպլինի կենդանաբանական պարտէզին մէջ, կրկնապատկուած ըլլալով խոտին գինը (օրական 15 չիլին) :

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ նախարարը ծերակոյտի մասնաւոր յանձնաժողովին ներկայանալով, տեղեկութիւններ հաղորդեց նոր տնօրինութեանց մասին : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը հաւանած է որ մայիս եւ յունիս ամիսներուն յետաձգուին հողագործ զինուորներու արձակուրդները : Գալով օտար աշխատաւորներու հարցին, նախարարը ըսաւ թէ փորձեր կատարուած են մշակներ բերելու Փորթուկալէն, Պելժիքայէն, Յունաստանէն եւ Պէրպէրիստանէն, առանց մեծ յաջողութեան :

200 ՍԵՒԱՄՈՐԹՆԵՐ, մեծ մասով երիտասարդներ եւ աղջիկներ, ողջ ողջ վառեցան ամերիկեան պարասրահի մը մէջ : Աւելի քան 50 հոգի ալ ծանր վէրքեր ստացան :

ՇԱՔԱՐԻ ՏՈՄՍԸ պիտի գործադրուի մօտերս, ինչպէս յայտարարեց հողագործական նախարարը : Սուրճի պաշարը գոհացուցիչ է, շնորհիւ գաղթավայրերէն հասած ապրանքներու : Իւղի բաշխումն ալ պիտի կանոնաւորուի :

Պ. Վահրամ Պօյաճեան եւ զաւակները՝ Վերոնիկ եւ Վահէ սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի եւ անմոռանալի կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ Վ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, 27 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, իր բնակարանին մէջ, 11 Rue Marcel Girard, Ermont-Cernay (S. et O.), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով՝ կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Հաղորդ. միջ. — Gare du Nordէն առնել շոգեկառք (direction Pontoise) ժամը 1.35ին եւ իջնել Cernay :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Մարսէյլի Թեմին Կրօն. Ժողովի կարգադրութեամբ, այս կիրակի, 28 ապրիլին, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, քաղաքի եւ արուարձաններու բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներուն :

*** Նոյն յայտարարութիւնը ստացած ենք նաեւ Պուլվառ Օտտօ — Սէն Լուիի Ս. Յակոբ մատուռին հոգաբարձութեան կողմէ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 28 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 28 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4335

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՕՐԻ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ «ՈՍԿԻ ԱՊԸՐՉԱՆԸ»

Զօրաշարժը վեր ի վայր շրջեց հայկական կեանքն ալ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ:

Ամբողջ սերունդ մը զինուոր, մինչեւ 35 տարեկանը, միւսներն ալ կազմ եւ պատրաստ նոյն դրօշին տակ մտնելու, երբ արձակուի հրամանը: Եթէ պարագաները հարկադրեն:

Քանի կը բացուին պատերազմին ծալքերը, այնքան թունդ կ'ելլեն ջիղերը,— դեռ ինչե՛ր պիտի տեսնենք...

Արդարեւ, ի՛նչ անսպառ նիւթեր, «պատերազմի գրականութիւն մը» փորձելու համար: Ի՛նչ ելեւէջներ եւ դրուագներ, որոնք խորապէս պիտի ներշնչէին գրագէտներն ու բանաստեղծները:

Պատերազմին պայթումէն ի վեր, մենք առիթ ունեցանք օրը օրին արձանագրելու կամ վերլուծելու բազմաթիւ երեւոյթներ եւ անակնկալներ: Կարճ խօսքով՝ դէպքեր որոնք նոր էջ մը կը բանան մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Արդարութիւնը կը պահանջէ միշտ յիշել թէ՝ այդ երեւոյթներուն եւ դէպքերուն մէջ, միայն տառապանքը չէ որ կը խտանայ, այլեւ հպարտութիւնը:

Այսպէս, ոչ մէկ տեղ «դասարանէն վար» կամ նոյն դասարանը մնացին մեր տղաքը:

Զարմանալի մեծամասնութեամբ, անոնք առաջին անգամ էր որ կը զինուորագրուէին, բոլորովին անծանօթ միջավայրի մը մէջ: Եւ սակայն, առաջին անգամ անոնք էին որ զարմանք պատճառեցին հրամանատար-սպաներուն, իրենց ուշիմութեամբ, չարքաշութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Անշուշտ իրենք ալ զարմացան, տեսնելով այնքան արագ ծաղկումը թաքուն ընդունակութեանց:

Ամէն զինուոր ապարանջան մը ունի իր թեւին վրայ, անուն — մականունով, իբրեւ տարրական պայման մը իր հետքը գտնելու, վտանգի պարագային:

Մերիններուն ապարանջան մը եւս փայլեցուցին,— այն որ կը կոչուի «ոսկի ապրջան», ժողովրդական պատկերալից բացատրութեամբ:

Արդարեւ, զօրանոցին մէջ թէ կրակի գիծերուն վրայ, ուր որ ինկան խմբովին կամ հատ - հատ, շատ մը զինուորներ աչքի զարկին իբրեւ քաջ արհեստաւորներ,— դերձակ, սափրիչ, կօշկակար, մեքենավար, մեքենագէտ, զինագործ, շարժավար, ելեկտրագէտ, խոհարար եւն.:

Դեռ աւելին: Անոնք որ քիչ - շատ ծանօթ էին իբրեւ գրող - բրող — բառին լաւագոյն իմաստով — անոնք ալ սուր աչքերու հանդիպելով, գնահատուեցան իրենց մտաւոր ընդունակութիւններով, եւ ստացան պատուաբեր պաշտօններ:

Մեզի ծանօթ անուններու մէջ կան որ քարտուղար - մեքենագիր կամ հեռագրիչ նշանակուած են զինուորական դրասենեակներու մէջ, մարդանքի շրջանէն քանի մը ամիս վերջը (Զուարթնոցի խմբագիրը, «Յառաջ»ի աշխատակիցներէն Վ. Հ. եւ Ա. Խ. եւն.):

Ուրիշներ նոյնպէս հասարակ զինուորի հանդամանքէն բարձրանալով, դարձած են մատակարար, վարիչ զինուորական արհեստանոցի, հաշուակալ եւն.: Իսկ տասնապետները համրանք չունին:

Նորէն հայկական օրհնեալ «ապրջան»ն է որ կը շողայ, այս անգամ ռազմադաշտին վրայ:

Ապարանջան մըն ալ մեր կողմէ, իբրեւ սրտագին շնորհաւորանք:— Շ.

Թուրքերը չեն սիրեր Գերմանիան...

Պոլսէն կը գրեն թէ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը ունկնդրութեան ընդունելով անգլիացի թղթակից մը, մասնաւորապէս շեշտեց.

— «Թուրքիա հաւատարիմ պիտի մնայ իր զինակցութեան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ. լաւ թէ գէշ օրերուն, մենք մեծ եւ անխախտ վստահութիւն ունինք ձեր նպատակին վրայ»:

*** «Տէյլի Թէլէկրաֆ» հետեւեալ նամակը հրատարակած է, «Թուրք մը» ստորագրութեամբ (23 ապրիլ), Օր. Տորոթի Թոմսընի թղթակցութեան առթիւ զոր հրատարակեր էինք «Յառաջ»ի մէջ.

— «Նոյն իսկ նախորդ պատերազմին մէջ, երբ Թուրքիա կը կռուէր Գերմանիոյ կողմը, ոչ մէկ Թուրք կը սիրէր զանոնք: Գերմանները արհամարհանքով եւ անարգանքով կը վարուէին մեր ժողովուրդին հետ: Անոնք պատերազմի եւ աղէտի առաջնորդեցին մեզ եւ հրացանի բռնեցին մեր սպաները, Գերմանիա տարին մեր ուտելիքը եւ անօթի ձգեցին մեզ: Ամէն Թուրք երախտապարտ է որ Գերմանները չշահեցան պատերազմը, որովհետեւ գիտէր որ Թուրքիա պարզապէս գերմանական գաղթավայրի մը պիտի վերածուէր: Եթէ Թուրքիոյ բոլոր մեքենաները գերմանական են, պատճառը այն է որ չէինք կրնար զանոնք ուրիշ տեղէ ճարել, իսկ Անգլիա հոգ չէր տաներ իր արեւելեան առեւտուրին: Այդ մեքենաները ճարելով, Գերմանները ջանացին իրենք զիրենք անհրաժեշտ դարձնել թրքական ճարտարարուեստութեան եւ ահագին դրամներ զանձեցին: Շատ մը պարագաներու մէջ աւելի քան չորս անգամ աւելի գին առին: Անոնք փորձեցին նաեւ ձեռք առնել մեր արտաքին առեւտուրը, մինչեւ անգամ մեր քաղաքականութիւնը: Կարգ մը Թուրքեր կրնան հիանալ գերմանական մեքենաներուն, տոկունութեան, արհեստագիտութեան եւայլն վրայ, եթէ չեն ուսումնասիրած թէ ի՛նչ կ'ընեն Անգլիացիները. բայց անիկա միայն միակողմանի դատաստան մը կրնայ ըլլալ: Ոչ մէկ Թուրք կը հիանայ նացիական գաղափարականութեան, «ստնջականութեան» կամ քաղաքականութեան վրայ: Մենք գիտենք որ անոնք բիրտ են, յարձակողական եւ տիրապետող, միշտ անարդար: Մենք գիտենք որ երբ անոնք տկար են, աղքատ եւ անօթի, կը լզեն իրենց տիրոջ ոտքերը, եւ կշտանալէ վերջ, կը խածնեն զայն: Իրենք եւ իրենց կիները մեր ընկերային կեանքին մէջ կը սողոսկին իբրեւ սպասուհի, վարժուհի եւ հիւանդապահուհի եւ յետոյ կը քանդեն ընտանիքը»:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ՌԱԶՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ

Պայքարին առանցքը՝ Թրոնտհայմ

Բրիտանական սպարապետութիւնը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 26ին.— Հարաւային Նորվեկիոյ մէջ դաշնակից զինուորները բուռն յարձակումներ կրեցին, Տոմպասի հարաւակողմը թշնամի ստուարաթիւ զինուորներու կողմէ որոնց կ'աջակցէին մինչեւ մեծութեամբ թնդանօթներ, զրահապատ հրասայլեր եւ ցածէն թռչող օդանաւեր: Հարկ եղաւ սահմանափակ նահանջներ կատարել: Շթայնքէրի հիւսիսային շրջանին մէջ կռիւ չեղաւ, բայց պահակախումբերը կը գործէին: Ոչ մէկ դէպք Նարվիքի շրջանին մէջ:

Դարձեալ անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ վեց թշնամի օդանաւեր վար առնուեցան եւ ուրիշ ութ հատ ալ վնասուեցան, ինչպէս եւ քարիւղատար շոգենաւ մը պայթեցաւ Օսլոյի ծովախորշին մէջ եւ նոր հրդեհներ ծագեցան Սթավանկէրի օդակայանին մէջ, իբրեւ հետեւանք օդանաւային յարձակումներու: Բրիտանական հինգ օդանաւեր չվերադարձան: Շուէտական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ բրիտանական երեք օդակայաններ հաստատուած են արդէն Նորվեկիոյ մէջ: Կը կարծուի թէ առաջին կայանը հաստատուած է սառած լիճի մը վրայ, հակառակ թշնամի օդանաւերու ռմբակոծութեանց որոնց հետեւանքով անգլիական քանի մը օդանաւեր վնասուեցան: Մինչեւ հիմա գերմանական օդանաւերը կը հետեւէին Լեհաստանի մէջ փորձուած ռազմավարութեան, օրն ի բուն սաւառնելով մեքենաշարժ զօրամասերու վրայ, ռմբակոծելով քաղաքներ եւ երկաթուղիներ եւ ահուսարսափի մատնելով ժողովուրդը: Մասնագէտներու կարծիքով, բրիտանական օդանաւերու ժամանումը վեր ի վայր պիտի շրջէ գերմանական մեթոտները, իսկ հակօդային թնդանօթներու բազմութիւնը պիտի նեղէ թշնամին: Անգլիական պահակ - օդանաւեր 20 վայրկեան կռուեցան գերմանական երկու օդանաւերու դէմ, Հիւսիսային ծովուն վրայ: Երկու անգամ գնդացիր եւ ռումբեր արձակելէ վերջ, անոնք վնասեցին գերմանական օդանաւ մը, որ գերմանական ծովեզերքը վերադարձաւ ծուխի ամպի մը մէջ: Սթավանկէրի մօտ գերմանական նաւեր յարձակում կրեցին հրձիգ ռումբերով: Անգլիական նաւերը եւ ծովեզերեայ մարտկոցները հակօդային կրակ մը բացին գերմանական սաւառնակներու դէմ, երբ կը թռչէին Օսլոյի ծովախորշին մէջ: Կը կարծուի թէ ուղղակի հարուած մը հասցուած է 5000 թոն տարողութեամբ նաւի մը եւ ուրիշ նաւեր ալ վնասուած են:

*** «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Լոնտոնի թղթակիցը կը գրէ թէ հարաւային Նորվեկիոյ ճակատամարտին առանցքը դարձած է Թրոնտհայմի շրջանը եւ այդպէս ալ պիտի մնայ առժամ մը: Զինուորական շրջանակներու կարծիքով, բուն խնդիրը այն է թէ Դաշնակիցները պիտի կրնա՞ն արգիլել գերմանական նոր զինուորներու ժամանումը Թրոնտհայմ: «Անիկա կենսական կէտ մըն է ընդհանուր գործողութեանց մէջ: (Գրաքննուած): Եթէ սակայն Գերմանները յաջողին Թրոնտհայմ հասնիլ եւ ամրացնել իրենց դիրքերը, կ'ենթադրուի թէ Դաշնակիցները դժուարին կացութեան մը պիտի մատնուին: Կրնայ նոյն իսկ պատահիլ որ մեր ապագայ գործողութիւնները կեդրոնանան, գոնէ առժամապէս, հիւսիսային Նորվեկիոյ մէջ: Այդ պարագային Դաշնակիցները պիտի մաքրեն գերմանական անջատ զօրախումբերը Նարվիքի եւ ուրիշ ռազմագիտական կէտերու մէջ: Եթէ անհրաժեշտ համարուի քաշուիլ Թրոնտհայմի շրջանէն, այն ատեն Դաշնակիցներուն նպատակը պիտի ըլլայ գիծ մը հաստատել Նորվեկիոյ ճիշդ մէջտեղէն մինչեւ Շուէտի սահմանագլուխը: Այս գործողութիւնը որոշ ապահովութիւն եւ քաջալերութիւն պիտի ընծայէ Շուէտի, եթէ Գերմանիա այդ երկիրը արշաւէ: Ինչ որ ալ պատահի Նորվեկիոյ մէջ, արեւմտեան ճակատը ներկայիս կը մնայ միակ վճռական ճակատը, ուր պատերազմը կրնայ շահուիլ կամ կորսուիլ»:

*** Նորվեկեան զեկոյց մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ապրիլ 24ի գործողութեանց մասին.— Գերման զինուորներ յարձակեցան նորվեկեան զօրքին վրայ, աջակցութեամբ թնդանօթներու եւ թեթեւ հրասայլերու: Մեր զինուորները նոր դիրքեր քաշուեցան, որոնք պատրաստուած էին նախապէս: Օսթէրտալինի շրջանին մէջ գերմանական յառաջխաղացութիւնը շարունակուեցաւ: Գերմանական օդանաւեր ռմբակոծեցին հաղորդակցութեան բոլոր գիծերը»:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ.— Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 26ին (Ն. Ե. Հ.).— Բրիտանական նաւային ուժեր նորէն ռմբակոծեցին Նարվիքի նաւահանգիստը ապրիլ 25ին: Զինուորներ եւ նոր պաշար հասան Թրոնտհայմ: Պէրկէնի շրջանին մէջ գերման զինուորները կը մաքրեն նորվեկեան ջոկատները: Թշնամի անկարգ դիմադրութիւններ խորտակուեցան: Օսլոյէն դէպի հիւսիս եւ հիւսիսային արեւմուտք յառաջացող գերման ջոկատները նոր հողեր շահեցան ապրիլ 25ին, գործակցութեամբ օդանաւային ուժերու: Կարգ մը կէտերու վրայ կռիւները կը շարունակուին տակաւին: Գերմանական սաւառնակներ ռմբակոծեցին թշնամի զինուորներ հաղորդակցութեանց կէտերու վրայ, ռումբեր արձակեցին փոխադրանաւերու վրայ եւ քանդեցին թշնամիին կողմէ գործածուած նաւահանգիստներ: Տասներ-մէկ թշնամի օդանաւեր խորտակուեցան ափյափոյ շինուած օդակայանի մը մէջ, Տոմպասի եւ Անտալնէսի միջեւ: Կարգ մը բրիտանական նաւեր ռմբակոծուեցան Նորվեկիոյ ծովեզերքին բացերը, ականահաւաք նաւ մը եւ փոխադրանաւ մը խրեցան, զարնուելով ռումբէ մը: Թորփիլանաւ մը անդործութեան դատապարտուեցաւ եւ քարիւղատար նաւ մը ծանրապէս խրեցաւ, զարնուելով ռումբէ մը: Նաւաստիները լքեցին նաւը: Թշնամի պաշարաբարձ նաւի մը կայթան պայթեցաւ, զարնուելով ռումբէ մը: Բրիտանական օդանաւերը ապրիլ 25ի գիշերը ռմբակոծեցին Օսլոն: Թէեւ օդակայանը զինուորական վնաս չկրեց, բայց քաղաքին վնասը չէ ճշդուած տակաւին: Մեր սաւառնակներէն քանի մը հատ վնասուեցան ռումբի կտորներէ, Թրոնտհայմի օդակայանին վրայ կատարուած անգլիական յարձակման ատեն: Ոչ մէկ մասնաւոր դէպք արեւմուտքի մէջ: Գերմանական հետապնդիչ օդանաւ մը ստիպուեցաւ վար իջնել Պելժիոյ մէջ, բայց օդաչուները անվնաս մնացին: Քանի մը թշնամի սաւառնակներ գիշերը թռան Հէլիկոլանտի ծոցին վրայ եւ բրիտանական օդա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Քեսապի սահմանները կը արձագրուին

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (19 ապրիլ).—

Քէսապէն նոր հասած հայրենակիցներ կը հաղորդեն թէ վերջնականապէս ճշդուած են Քէսապի սահմանները թուրքեւֆրանսական սահմանագծման յանձնախումբին կողմէ:

Սահմանային նոր սրբագրութեամբ՝ Քէսապի մշակելի հողերուն մէկ մեծ մասը որ կը մնար թրքական սահմանը, ամբողջութեամբ անցած է Սուրիոյ կողմը: Թուրքերը 1500 մեթր ետ քաշուած են: Ճէպէլ Ագրան եւ Պալլուռի պատմական ուխտատեղին մնացած է Քէսապցիներուն:

Ասկէ զատ, ըստ գոյացած համաձայնութեան, սահմանէն տասը քիլոմեթր ներս հող ունեցող Թուրք եւ սուրիացի գիւղացիներ, մասնաւոր արտօնութեամբ մը կրնան երթալ եւ մշակել իրենց Թուրքիոյ սահմանին մէջ մնացած հողերը:

Շուէտ, Պելժիա եւ Պալքանները

Շուէտի կառավարութիւնը շողեպինդ յառաջ կը տանի զինուորական պատրաստութիւնները, արշաւանք մը նախատեսելով ծովէն եւ օդէն, մանաւանդ որ գերման մամուլը վերսկսած է իր սպառնալից արտայայտութիւնները եւ շարունակ զինուորներ կը հասնին արեւելեան Պալթիկի նաւահանգիստները: Աստիճանաբար զօրաշարժ կը կատարուի ամբողջ Շուէտի մէջ եւ տենդագին յառաջ կը տարուին ամրութիւններու շինութիւնը, ինչպէս եւ օդանաւային պաշտպանութիւնը: Վաղը, երկուշաբթի, պիտի սկսի քաղաքային պաշտպանութեան վաշտերու զինուորագրութիւնը: Երիտասարդներ պիտի մարզուին դիրք բռնելու համար ճակատի գիծերուն ետեւ, մասնաւորապէս հետապնդելով անկարգելները, որպէսզի չկարենան զինուոր իջեցնել:

Միւս կողմէ Գերմանիոյ պատրաստութիւններն ալ կը շարունակուին Մէքլենպուրկի եւ արեւելեան Փրուսիոյ մէջ: Նաւահանգիստները կը յորդին զինուորներով եւ ռազմական պիտոյքներով: Դպրոցները եւ հանրային հաստատութիւնները գրաւուած են, զինուորներ տեղաւորելու համար: Բազմաթիւ փոխադրանաւեր եւ մարտանաւեր կը սպասեն նաւահանգիստներուն մէջ, կազմ եւ պատրաստ ճամբայ ելլելու: Արեւելեան Փրուսիոյ երկաթուղիները յատկացուած են միայն զինուորական փոխադրութեանց:

Շուէտի կառավարութիւնը չորս մարտանաւեր գնեց Իտալիայէն: Այս նաւերը Սպանիոյ ջուրերը հասած են արդէն:

*** Պելժիոյ կառավարական տագնապը մէկ օր տեւեց: Թագաւորը մերժած ըլլալով դահլիճին հրաժարականը, վարչապետը որոշեց շարունակել, առանց որ եւ է փոփոխութիւն կատարելու: Թագաւորը նամակ մը ուղղած էր վարչապետին, բացատրելով միջազգային կացութեան ծանրութիւնը եւ գիտել տալով թէ «երկրին գերագոյն շահերուն դէմ գործած պիտի ըլլայ, եթէ ընդունի կառավարութեան հրաժարականը: Այն պահուն երբ մեր բանակը արթուն կը հսկէ մեր սահմաններուն վրայ եւ միջազգային կացութիւնը կը պարտադրէ որ բոլոր Պելժերը խտացնեն իրենց շարքերը ազգային միութեամբ, ժամանակը չէ նախարարական տագնապ յարուցանելու ներքին քաղաքականութեան համար»:

Պելժիական մամուլը գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ այս ելքը, դատապարտելով սնոտի վէճերը:

*** Լուրի մը համաձայն, Գերմանիա ականներ կը տեղաւորէ Մեծ եւ Փոքր Պէլթերու մէջ,— երկու ջրանցքներ որոնք Պալթիկ ծովը կ'առաջնորդեն Քաթէկաթէն եւ Սքակէրրաքէն:

*** Պալքանեան երկիրները միշտ մտահոգութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին: Թուրք մամուլը ամէն օր յօդուածներ կը կարդայ, որպէսզի միացեալ ճակատ կազմուի, դիմադրելու համար որ եւ է յարձակման: Թուրքերէն Թան բացատրելէ վերջ թէ Դաշնակիցները ոչ Բաղուի վրայ պիտի յարձակին, ոչ պատերազմ պիտի մղեն Վարտար գետին երկայնքը (Սելանիկ), ոչ ալ պիտի փորձեն փակել Դանուբի բերանը, կը յայտարարէ.— «Արագ եւ վճռական թափ մը կը սպասենք Դաշնակիցներէն»:

Եուկոսլավիոյ մասնաւոր պատուիրակութիւնը Մոսկուա հասնելով, անմիջապէս ձեռնարկեց բանակցութեանց, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Արտաքին նախարարը տեսակցութեան մը առթիւ կրկնեց թէ Եուկոսլավիա պիտի շարունակէ չէզոքութեան եւ անկախութեան քաղաքականութիւնը:

Ռումանիոյ թագաւորը ներում շնորհեց քաղաքական յանցաւորներուն: Հրամանագիրը գործադրելի է անմիջապէս: Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ շատ մը Գերմաններ վտարուեցան երկրէն եւ կասկածելի թուղթեր բռնուեցան: Կ'ըսուի թէ մարաջախտ Կէօրինկ Պուքրէշ պիտի երթայ, տեսակցելու համար Կարոլ թագաւորին հետ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը ամրութիւններ կը շինէ Տնիէսթէրի ափերուն վրայ, Պեսարապիոյ դիմաց եւ թէ մեծ քանակութեամբ ռազմական պիտոյքներ կը փոխադրուին գիշեր ցերեկ:

ԱՆՅԱՋՈՂ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (240րդ օր).

Զեկոյց թիւ 471, ապրիլ 26, առաւօտ.— Հրետաձգութիւն Սարի շրջանին մէջ:— Զեկոյց թիւ 472, իրիկուն.— Նշանակելի գործունէութիւն երկու կողմի հրետանիներու եւ յառաջապահ զօրախումբերու: Թշնամին արշաւ մը կատարեց մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկուն վրայ որ բուռն կռուէ մը ետք վերջնապէս մնաց մեր ձեռքը:

*** Գերմանական կառավարութիւնը արգիլեալ գօտի հռչակեց Սարի եւ Հունսռուքի շրջանները, ինչպէս եւ Պատէնի նահանգին արեւմտեան մասը: Այսուհետեւ ոչ մէկը պիտի կրնայ մտնել այդ շրջանները, առանց մասնաւոր արտօնութիւն ստանալու զինուորական իշխանութենէն:

*** Հիթլէրական երիտասարդութիւնը հրաման ստացաւ անպէտ թուղթեր հաւաքել տուներէն:

** Ժընեւի համալսարանէն երկու գերման ուսանողներ ձերբակալուեցան, լուսանկարներ քաշած ըլլալով ֆրանքեւզուիցերիական սահմանագլուխի ամրութեանց մասին, Ժիւռա լեռներուն մէջ: Պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ — ՎԻՃԱԿ

Վարդապետը, յարութենէն վերջ, քառասուն օր մնաց երկրի վրայ: Կ'երեւէր երբեմն իր աշակերտներուն: Վերջին անգամ, ըսաւ.

— Մի հեռանաք Երուսաղէմէն. սպասեցէք Հոգեգալուստին: Ան պիտի իջնէ ձեր վրայ ու դուք զօրութիւն պիտի ստանաք վկայելու իմ մասին:

Ու տարաւ զանոնք լեռը Ձիթենեաց եւ այնտեղ պատուիրեց երթալ ժողովրդին մէջ, քարոզել եւ մկրտել «Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ»: Ու վարդապետը բարձրացնելով իր ձեռքը մինչեւ հորիզոնը, օրհնեց, եւ այդ օրհնութեան խնկահոտ ամպերուն մէջ համբարձաւ երկինք:

Աշակերտները երկրպագեցին ու դարձան Երուսաղէմ, լոյս մը սեղմած իրենց կուրծքերուն վրայ:

✕

Վարդապետին Համբարձումէն վերջը, ժողով ըրին առաքեալները, մէկը ընտրելու համար, Յուդային տեղ, լրացնելով տասներկու թիւը: Զատեցին երկու ընտրելիներ.— Յովսէփ Յուստոսը եւ Մատաթիան: Ու ձգեցին վիճակ՝ որ ելաւ Մատաթիային:

Ահա վիճակի տօնը ասկէ է: Շատ սիրուած մանաւանդ հայուհիներէն: Ուրախ հանդէսներով, երգերով (մանի — ջանգիւլիմ) դարերէ ի վեր տօնուած: Այդ քառատող բանահիւսութիւններէն աճաղին դոհարազանձ մը ունիմ հաւաքած:

Ահաւասիկ բուռ մը:

Քաշէ, աղջիկս, քաշէ...

— Վիճա՛կ - վիճա՛կ կանչեցին,
Կանանչ մէյտան ցուցուցին,
Բիւլբիւլ ձիուն հեծուցին,
Թէզ Մուրատին հասուցին:

— Վիճա՛կ - վիճա՛կ ալ կ'ըլլի,
Մէջը լեքը վարդ կ'ըլլի,
Վիճակ բացող աղջիկներ,
Ձեր մուրատը չուտ ըլլի:

— Կայներ ես, պոյիդ մեռնիմ,
Ժուռ գալած տեղիդ մեռնիմ,
Էս գիշեր ո՞ւրտեղ էիր,
Նոր բուսած պեխիդ մեռնիմ:

— Իմ եարը դուռն է ըլլած,
Գօտին ալ նուռն է ըլլած,
Մեռնիմ ես բարակ պոյին,
Ալ փասը ծուռն է ըլլած:

— Վառուեր եմ, կըրակ չունեմ,
Ճար չունեմ, ճարակ չունեմ,
Հալուս տունը մարեր է,
Լոյս չունեմ, ճրագ չունեմ:

— Գարունն եկաւ թեւերով,
Ոսկի բերան խաղերով,
Տըւէք, մանչեր, ծափ ծափի,
Հասնաւ էկան մոմերով:

— Կայներ ես պատին տակը,
Ցոլայ կը մատնուդ ակը,
Իմ կարած արախչինը
Դըրեր ես փասիդ տակը:

— Մանչը կայներ է կարմընճին,
Մանկիւշ օղերն անկըճին,
Խապար տարէք զօնքընչին,
Մեռնիմ էդպէս կըտըրճին:

— Սարին տակը մըշուշ է,
Իմ եարը պանկլի դուշ է,
Սիրով սատով առեր եմ,
Բան չաքարը անոյշ է:

— Երնէկ կուտամ ձեզի, սարեր,
Ջուր չունիք՝ կանանչ դունաք.
Ոչ մահ ունիք, ոչ մեռանիք,
Ո՛չ դարիպ երկիր կը գնաք:

— Ծառըմ ունիմ ծիրանի,
Հովը թել - թել կը տանի.
Երեսս երեսիդ դընեմ,
Բունըս հազպա կը տանի:

— Մանի ըսեմ ու չարեմ,
Ջուալը լըլեմ ու կարեմ,
Ընկնիմ քաղաքի ճամբան,
Մէ պըզտիկ եար ըմ ճարեմ:

— Ի՞նչ ընեմ, եար չունիմ ես,
Տանձի եմ, պար չունիմ ես,
Երկան ծառ, անուշ պըտուղ,
Հասնելու ճար չունիմ ես:

— Կայներ ես պաղին մէջը,
Օտուիդ է չաղին մէջը,
Կանչէ՛, եար, ձէնիդ մեռնիմ,
Ես եմ քու խաղիդ մէջը:

— Սէրն ի՞նչ է, սատան ի՞նչ,
Էս պարի ղայտան ի՞նչ,
Բարձըր ծառ, քաղցըր պըտուղ,
Ձեռ հասնի, փայտան ի՞նչ:

— Դու հագել ես ալ ու խասը,
Բարով մաշես ղըլխուդ փասը,
Շատ էրուեցաւ, շատ խարուեցաւ
Քու չար լեզուէդ խեղճ Մինասը:

— Փըլած եմ սուն չունիմ ես,
Աղքատ եմ տուն չունիմ ես,
Քու սիրուն խաթերը
Գիշերը քուն չունիմ ես:

— Աղջիկ, մազերդ հիւսէ,
Թուշդ երեսիս քըսէ,
Եկէ վարդի ծառին,
Բիւլբիւլի պէս խօսէ:

— Սարերը հեչալըցեր են,
Ջըրերը հըսալըցեր են,
Խապար տարէք իմ եարիս,
Միւշտարիքս չատցեր են:

— Սարին տակը մընացի,
Գլխակալըս լըւացի,
Խապար տարէք իմ եարիս,
Ղարիպ անտէր մընացի:

— Բիւլբիւլ ձիուն հեծուցէք,
Կանանչ սարէն անցուցէք,
Երբ օր է չեմ տեսած,
Ինծի եարիս հասցուցէք:

— Կայներ ես կաթ կըլմանիս,
Բացուեր ես վարդ կըլմանիս,
Հայլին առ երեսիդ աչէ,
Աշխըրքին խաղք կըլմանիս:

— Ղարանֆիլ եմ դաստի մէջ,
Բիւլբիւլ եմ ղաֆասի մէջ,
Խապար տարէք իմ եարիս,
Ես կորել եմ դարտի մէջ:

— Էս սարերը չըլլէին,
Ծաղկըներն չըթոշմէին,
Մէմ մեռնիլ, մէմ բաժնուիլ,
Երկուսը հէչ չըլլէին:

— Պաղջա եմ, պար չունիմ ես,
Այվա եմ, նար չունիմ ես,
Բընաւեր հաւք եմ եղեր,
Իջնելու տեղ չունիմ ես:

— Գեղին վերեւ արտըմ դարի,
Ջուխտըմ կաքաւ մէջը բանի,
Մէկը՝ հարըս, մէկը՝ մարըս,
Հըպը ո՞ւր է նաղլի եարըս:

— Կանանչ խաղըն քէսացու,
Կարմիր կովը մըսացու,
Ես քու հօրը փեսացու,
Դուն իմ հօրը հարսնացու:

— Կայնել ես ախտ - պախտ.
Շախուռուղ տուտը կախ ա.
Շէկ տըղայ, կարմիր աղջիկ,
Բըռնել էք իրար եախա:

— Մանչ, քու հանաքիդ մեռնիմ,
Օսկի դանակիդ մեռնիմ,
Ծալեմ ու ծոցըս դընեմ,
Պագնեմ ու եարիս ղըրկեմ:

— Աղջի, նանոր նանոր,
Թուշըդ ուտեմ ամէն օր,
Զարթէ՛ եար, պագըմ առնեմ,
Էլի պաուկէ, օրօ՛ր, օրօ՛ր:

— Խընձոր մ'ունիմ խածած է,
Զորս բոլորն արծըթած է,
Աղբարս ուզեց՝ չըտըւի,
Ըսի եարի ղըրկած է:

— Ելեր եմ, գալ չեմ կըրնայ,
Լըցուեր եմ, լալ չեմ կըրնայ,
Ինչպէս որ գընացեր ես՝
Անունըդ տալ չեմ կըրնայ:

— Ես աղջիկ եմ՝ ալ կ'ուզեմ,
Բարակ մէջքիս շալ կ'ուզեմ,
Երբ կուգամ ձեր տունը՝
Օսկին չարէ չար կ'ուզեմ:

— Օղը ամպեց, թօն չի գայ,
Մութն ընկել է, տուն չի գայ,
Անտէր մընայ իմ սէրըս,
Առանց եարի քուն չի գայ:

— Աչեր, աչեր մի՛ խաղցընէ,
Ջահել մանչեր մի՛ լացընէ,
Աղջիկ, դու հիւրու մալաք ես,
Բարձըր պոյով սալվու ծառ ես:

— Զայիր մ'ունիմ կանանչ է,
Միջի մարդը ճանանչ է,
Բախի խըմելն լաւ բան չէ,
Գինի խըմելն ամօթ չէ:

— Տափ — տա — տեափլ հարսանիք,
Բարանց տանը կընանիք.
Աղջիկ, տըղայ պուղուած են,
Հարսի մատին մատանիք:

— Էսպէս աղջիկ ո՞վ ունի,
Շարերով չալիկ ունի,
Մեծ գետը բաղնիք ունի,
Մէյտանը հարսնիք ունի,
Մարգարտով վարտիք ունի:

Ահաւասիկ երկու քառեակ ալ ո՛չ ժողովրդական, մեր օրերէն.

— Զինուոր եարիս կանչեմ մանի,
Ան հերոսի կը նմանի,
Վէրքեր կուտայ դէմն եղողին,
Ինձ ալ տըւաւ, դեռ կ'արիւնի...

— Սիրականըս զինուոր է,
Կռուի մէջ ահաւոր է,
Իր կեանքին ծառը կանանչ
Աստուած հովանաւորէ:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Երբ վառօդը կը խօսի..

A mon sympathique ami et frère d'armes, Caporal Louis Croche

1939 Օգոստոս.— Իրիկուան թեր-թերու հացին խեղ քսուած է նորէն, եւ մատնաչափ տառերով առօրեայ յուզումը կը կաթեցնեն ընթերցողներու հոգւոյն մէջ: Թէեւ պատերազմի մը հաւանականութեան հետ հաշտուած ենք, բայց դարձեալ հաւատալս չի գար, երբ խանութին աշխատաւորը մեր դասերու զօրակոչին լուրը կը բերէ:

Սակայն հոն են դիմացի դրամատան պատին վրայ, չոր իրականութիւնը հաստատող ճերմակ եւ խոշոր ազդերը, վեց թիւը վրան:

Զանազան մտահոգութիւններէն աւելի, անծանօթ՝ հետեւաբար անակնկալներով լեցուն կեանքի մը հեռանկարը կը պրկէ ջղային դրութիւնը: Տենդահար վիճակ:

Այց մը՝ տուն: Քանի մը քաջալերական խօսք ուր որ պէտք է, եւ զինուորական տետրակին մէջ նշանակուած անհրաժեշտ առարկաները պարունակող պայուսակը ձեռքը՝ կը ներկայանամ նշանակուած զօրանոցը, որուն երկթեւանի մեծղի դուռը կըռնակին վրայ բացուած, ճամբայ կու տայ հազարաւոր բախտակիցներու:

Ու կուգան:

Մէկը՝ կինը թեւէն: Ուրիշ մը ընկերակցութեամբ իր ձագերուն, եւ դրան առջեւ փոխանակուած երկար համբոյրները չեն կրնար բացատրել ամբողջ տարիներու սէրն ու գորովը: Նոյնիսկ պզտիկները բնազդաբար կը զգան թէ արտառոց եւ անախորժ բան մը կ'անցնի, ու անկիւն մը, իրենց մօրը քղանցքին փակած երկու փոքրիկներ վրան անգամ չեն նայիր ձեռքի չօքօլաներուն:

Երկու կողմէն քաջ երեւալու ճախ-լիկ ճիգը ակներեւ է, բայց կրկին արցունքոտ աչքերը մեծամասնութիւն են, եւ ուրիշներու կեղծ ժպիտը աւելի թախծոտ ու սրտակեղեք բան մը ունի:

Ու կուգա՛ն:

Գիւղացի, քաղաքացի, ռամիկ ու մտաւորական հարուստ եւ աղքատ: Ամէն տարիք, ամէն գոյնէ եւ չափէ:

Հարցնելու պէտք չկայ, երկար ճամբորդութիւն մը կատարած են սա կարմրաթուշ մարդիկը, կոկիկ ծրարներ թեւերուն տակ, ուտելիքներու պայուսակը ուսէն կախ, որբերու պէս մինակ:

Զինուորագրութեան մեքենան կը դառնայ անընդհատ եւ կանոնաւոր, հազարաւորներու ազմուկին եւ հանուած փոշիին մէջ, հայրենիքի պաշտպանութեան կրահը պատրաստելու համար:

Պէտք է հագուեցնել, կերակրել, պատսպարել այս բազմութիւնը: Բնականաքերը կը բանին ճախարակի պէս: Կը բացուին յարդի խուրձերը որոնց վրայ պիտի երկննան քիչ վերջ, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս յոգնաբեկ մարմինները:

Կ'անցնինք մէկ դրասենեակէն միւսը, ուր կ'ըլլան անհրաժեշտ դասաւորումները: Ամէն անգամ խումբ մը կը զատուի, եւ կը պակսի մեր թիւը:

Շատերը որոշուած տեղ մը, բանելիք դիրք մը ունին ճակատին վրայ. պէտք է մեկնին անմիջապէս, պարապը լեցնելու համար: Ու որքան բաներ ունին տանելիք: Զէնք, սաղաւարտ, ջրաման: Պայուսակներ ուտելիքի, ձեռնառումբերու, կաղարդելի: Մարդկային մարմնի բուրաքանչիւր քառակուսի սանտիմեթրի տարողութիւնը չափուած է կարծես: Միօրինակ տեսք մը ունին ամէնքն ալ, եւ դրան առջեւ սպասող մայրերու, կիներու, քոյրերու բազմութենէն՝ շատ քիչեր միայն կրնան զանազանել իրենց սիրելիներու դէմքը, վերջին համբոյրը կամ բառերը փոխանակելու համար:

Օգոստոսի վեհափառ արեւը զօրանոցի բակին քանի մը նիհար ծառերու շուքը փնտռել կուտայ: Գլանիկ մը, լուցկի մը, զգուշութեամբ փոխանակուած քանի մը բառեր, աչք մը վերէն վար, ու անզգալաբար խմբակները կը կազմուին, մօտաւորապէս նոյն դասակարգի, բնաւորութեան եւ ձեռքը համախմբելով: Ցեղական լուրջ համակրութիւններու առաջին կապերը կը հաստատուին:

Արգիլուած է, կ'ըսեն, դուրս ելլել: Բայց չմնալու մտահոգութեամբ տեղ կը գրաւեն յարդին վրայ, ուր տուն տեղ եղած են արդէն այս չարքաշ ժողովուրդին դաւակները: Բացուած գինիի շիշերուն հետ տրամադրութիւնները հետզհետէ կը փոխուին: Պէտք է համակերպիլ, յոռեսնութեան դաշոյնէն խուսափելու համար: Կը քակուին նաեւ լեզուները: Փոխադարձ հարց ու փորձ: Առաջին հարցում,— Ո՞ր տեղացի ես, ի՞նչ կ'ընէիր»: Լուսանկարներ ձեռքէ ձեռք կ'անցնին:

Ամէնքն ալ պատմելիք բաներ ունին: Հին յուշեր: Եւ մեր զօրաբաժիններու պատմութիւնը մասամբ կը փոխուի աչքիդ առջեւ:

Բաղկացած ընդհանրապէս արհեստով զինուորներէ, հայրենիքի դրօշը յաղթականօրէն պտտցուցած են երկրագունդի հինգ հողամասերուն վրայ, եւ կարիճի համբաւը շահած՝ արիւնի գնով: Գաղթային բանակներուն պատկանիլը պատիւ մըն է իրենց համար, եւ տեսնելու է թէ ինչ արհամարհանքով կը խօսին միւսներու մասին:

Ցանկարծ ուրախ լուր մը:

— Անոնք որ կը բնակին քաղաքին մէջ եւ կ'ուզեն տունը պառկիլ՝ կրնան մեկնիլ: Ուրախութիւնը անհաս մ է: Յաջորդ օրը կամ միւսին մեկնելու հաւանականութիւնը բացառիկ քաղցրութիւն մը կը դնէ սահող ժամերուն մէջ: Պատերազմ է վերջապէս: Ո՞վ գիտէ. կրնան երթալ ու չվերադառնալ: Կը կառչին նոյնիսկ վայրկեաններուն, եւ սիրելի դէմքեր ու պատկերներ այնքան ուժգնութեամբ չէին տպաւորուած՝ որքան այս թանկագին ժամանակամիջոցին:

Անհամներու կեանքին մէջ տարիներ կան՝ որ ուշ կամ կանուխ կը թաղուին մոռացութեան մամուլին տակ: Պատերազմի սկզբնական այս քանի մը օրերը, սակայն, կ'ապրին անմոռանալի:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԵՐԲ ՈՐ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՆԱՔ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ, 11 Square Alboni: UNION FRANCO - ARMÉNIENNE, 8 Rue Bossuet (10): FOYER DES COMBATTANTS ARMENIENS, 8 Rue Bossuet:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋ

Մարտ 4ին, Երեւանի գրական թանգարանին մէջ բացուեցաւ Վահան Տէրեանի ստեղծագործութեանց ցուցահանդէսը, բանաստեղծին մահուան 20 ամեակին առթիւ:

Առաջին բաժնին մէջ ցուցադրուած էին Տէրեանի մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը ներկայացնող նիւթեր: Այս նիւթերուն քննութիւնը ցոյց կուտայ, որ «բանաստեղծը 1905ի յեղափոխական շարժումներուն մասնակցած է՝ տակաւին դպրոցական դրասեղաններու վրայ», ինչպէս կը հաւաստէ «Խորհ. Հայաստան» (5 մարտ):

Երկրորդ բաժնին մէջ ցուցադրուած էին Տէրեանի ստեղծագործութիւնները 1908էն 1912: Այդ բաժինին խորագիր տրուած էր «Մթնշաղէն արեւածագ», ցոյց տալու համար որ բանաստեղծը յետադիմական ժամանակներէն անցնելով հասած է Լենինի գաղափարներուն, երբ կը սկսի երգել արշալոյս եւ արեւածագ (1912):

Երրորդ բաժնին մէջ ցոյց կը տրուէին Տէրեանի ստեղծագործական կապը ռուսական եւ եւրոպական գրականութեանց հետ:

Չորրորդ բաժնին մէջ կը ներկայացուէին բանաստեղծին փեթերպուրկեան տարիները եւ մասնակցութիւնը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան: Այստեղ զետեղուած էր նաեւ Լենինի ստորագրութեամբ վկայաթուղթ մը, տրուած՝ Վ. Տէրեանի, որ իբրեւ հայկական հարցի խորհրդական՝ կը հրաւիրուի մասնակցելու Պրեսթ — Լիթովսքի խաղաղութեան խորհրդաժողովին, ինչպէս նաեւ ուրիշ փաստաթուղթեր:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Երեւանի Գիտութեանց ակադեմիան տպագրութեան յանձնեց Երեւանի Ֆլորան (բուսականութիւնը), գրուած՝ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով: Հեղինակներն են Ա. Թախտաջեան եւ Ա. Ֆեդորով: Գիրքը պիտի բաղկանայ 60 պրակէ, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով:

** Երեւանի Պետական Հրատարակչական տունը հրապարակ հանեց «Համառօտ փիլիսոփայական բառարան» մը, որ ռուսերէնէ հայերէնի թարգմանուած աշխատութիւն մըն է: Թարգմանիչն է Ե. Տէր Մինասեան:

*** Հայաստանի Պատմական Յուշարձաններու Պահպանութեան մարմինը հրապարակ հանեց Աշտարակի շրջանի հնութեանց ալպոմ — ուղեցոյց մը, զոր կազմած է Վալենտինա Աբրահամեան: Ասկէ առաջ հրատարակուած էին նման ալպոմներ Վաղարշապատի եւ Դիլիջանի հնութեանց մասին: Հետզհետէ պիտի հրատարակուին Գորիսի, Սիսիանի, Ալավերդիի, Սեւանի եւ Ախտայի յուշարձաններուն ալպոմները:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

նաւ մը զարնուելով Ջիլթի շրջանին մէջ, ընկղմեցաւ ծովուն մէջ:

*** Դանիական «Փանամա» շոգենաւը, 6650 թոն, ընկղմեցաւ եւ ուրիշ դանիական նաւ մը՝ 1039 թոն, ծանրապէս վնասուեցաւ, իբրեւ հետեւանք ընդհարումի մը, Անգլիոյ ափերուն վրայ: Բոլոր նաւաստիները փրկուեցան:

*** Գերմանական անթելը կը սպառնայ ռումբի դէմ ռումբ գործածել քաղաքներու վրայ, առարկելով թէ Անգլիացիները ռմբակոծած են ոչ-զինուորական քաղաքներ, Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ մէջ:

** Հեռագրի մը համաձայն, Դաշնակիցները գրաւած են Շթորէնի կարեւոր դիրքը, Թրոնտհայմէն 60 քիլոմեթր դէպի հարաւ, բայց Գերմանները ետ առած են Ոտրասը, զոր լքած էին չորեքշաբթի օր:

*** Քանի մը տեղեկութիւններ այն քաղաքներու մասին որ կը յիշուին ամէն օր, պատերազմական գործողութեանց առթիւ.—

Թրոնտհայմ կարեւոր նաւահանգիստ մըն է կեդրոնական Նորվեկիոյ հարաւային սահմանին վրայ, ուր կը յանգի Օսլոյի երկաթուղին:— Լէվանկէր՝ նաւահանգիստ մը Թրոնտհայմի ծովախորշին արեւելեան կողմը, իբրեւ 35 մղոն հեռու Թրոնտհայմէն:— Նամսոս՝ նաւահանգիստ Ատլանտեանի վրայ, 90 մղոն հեռու Թրոնտհայմէն, դէպի հիւսիս:— Հէկրա՝ բերդ մը Թրոնտհայմէն Շուէտ գացող երկաթուղիին վրայ, 30 մղոն հեռու Թրոնտհայմէն: — Լիլէհամմէր՝ ռազմագաշտ, 85 մղոն դէպի հիւսիս Օսլոյէն:— Համար՝ Օսլոյի գուրը, 80 մղոն դէպի հիւսիս:— Էլվէրում՝ քաղաք մը Համարէն 20 մղոն դէպի հիւսիս-արեւելք, որուն դէմ կը գործեն Դաշնակիցները:— Տոմպաս երկաթուղիի կարեւոր հանգոյց մը ուր Օսլոյի երկաթուղին երկու մասի կը բաժնուի:—Սթավանկէր՝ մեծ նաւահանգիստ մը Ատլանտեանի վրայ եւ Նորվեկիոյ գլխաւոր օդակայանը, միայն 350 մղոն հեռու Սկովտիոյ հիւսիսակողմէն: Գերմանիոյ ձեռքն է պատերազմին սկիզբէն ի վեր եւ անընդհատ կը ռմբակոծուի անգլիական օդանաւերուն կողմէ:— Քրիսթիանսանտ՝ կարեւոր նաւահանգիստ մը եւ օդակայան մը Նորվեկիոյ հարաւային ծովեզերքին վրայ: Կ'իշխէ Սքակէրրաքի մուտքին եւ Գերմաններու ձեռքն է:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍԸ ՀԱՅԻ ՀԱՄԱՐ պիտի բաշխուի, յառաջիկայ մայիսին, ինչպէս կը յայտարարէ վարչապետութեան կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը, հերքելով թերթերու մէջ հրատարակուած լուրերը: Ինչպէս կը յիշուի, թերթերը գրած էին թէ առաջին բաժնետոմսը պիտի հաստատուի շաքարի համար, եւ առջի օր հանոնը շաքար կը դնէր:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱԼԸ մայիս 15էն սկսեալ պիտի բացուի առտուն, պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար՝ ժամը 6.30էն 10, հաւեղէնի եւ որսի կենդանիներու համար՝ 7էն 10, ձուկի համար՝ 7էն 9.30, միսի համար՝ 7էն 10, կարագի եւ պանիրի համար՝ 8էն 11:

ՍՈՖԻԱՅԻ խորհրդային դեսպանը եւ զինուորական կցորդը յանկարծ Մոսկուա մեկնեցան, օդանաւով:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Պէհրիկի (Սղերդ) շրջանը մեկնեցաւ, քննելու համար քարիւղի հանքը որ երեւան հանուած էր այդ շրջանին մէջ:

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՕՏԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՑՈՒՆԵՐՈՒ (20—48 տարեկան) բժշկական քննութիւնը պիտի կատարուի մօտերս, քանի մը յանձնաժողովներու կողմէ, համաձայն նոր հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին ուրբաթ օրուան թիւին մէջ (26 ապրիլ): Եթէ նահանգապետը չկարենայ, ուրիշ պաշտօնատարներ պիտի նախագահեն յանձնաժողովներուն:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հերքեն այն լուրերը թէ վարչապետ Մէթաքսաս ծանրապէս հիւանդ ըլլալով պիտի հրաժարի եւ կառավարութիւնը պիտի փոխուի:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ երեք համայնավար զինուորներ, զինուորական իշխանութեան հրահանգով: Երեքն ալ պիտի արգելափակուին կեդրոնացման կայանի մը մէջ:

ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ չորեքթը մէկ անգամ միս պիտի չծախուի, երկուշաբթի օրէն սկսեալ (վաղը):

ՔԱՆԱՏԱ ԱՆԳԼԻՈՅ ԶԻՆԱՐԱՆՆ է ներկայ պատերազմին մէջ, համաձայն Փարիզի քանատական դեսպանին յայտարարութեան: «1914 — 18ի պատերազմին մէջ Քանատա 600.000 հոգի զինուորագրեց, որոնց 60.000ը սպաննուեցան կամ մեռան հիւանդութեանց եւ վէրքերու հետեւանքով: Ասկէ զատ Քանատա Անգլիոյ հայթայթեց հանքային եւ ուրիշ արտադրութիւններ, այլ մանաւանդ ցորեն: Այսօր Քանատայի տնտեսական աջակցութիւնը շատ աւելի կարեւոր է, որովհետեւ անոր նիւթական աղբիւրները մեծապէս աճած են վերջին 25 տարիներու ընթացքին: Մենք այս տարի կը սպասենք 450.000.000 դրիւ ցորեն, շատ աւելի քան Մեծ պատերազմին ատեն: Մեր ոսկիի եւ նիքէլի արտադրութիւնն ալ շատ աւելի մեծ է քան 1914ին, իսկ երկաթի եւ պողպատի արտադրութիւնը 150 միլիոն տոլարէն բարձրացած է 600.000.000 տոլարի: Բացի Եւրոպա ղրկուած եւ ղրկուելիք զօրագունդերէն, Քանատա ներկայ պատերազմին մէջ դարձած է օդանաւային վարժութեան կարեւոր կեդրոն մը: Մինչեւ հիմա հաստատուած են 67 օդանաւային դպրոցներ, որոնք հազարաւոր առաջնակարգ օդաչուներ պիտի պատրաստեն ամէն տարի»:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ
MARDI 30 AVRIL 1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4336

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Ցրդ գերագոյն խորհուրդը գումարուեցաւ Լոնտոնի մէջ, շաբաթ օր, (ութերորդը գումարուած էր չարթուան սկիզբը, Փարիզի մէջ)։ Ժողովը կարճ տեւեց եւ, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, «միաձայնութեան յանգեցաւ կարգ մը խնդիրներու մասին որ կը ծագին պատերազմի ներկայ շրջանէն»։ Ժողովը քննելով զանազան կացութիւններ որ կրնան յառաջ գալ մօտաւոր ապագային, որոշեց անհրաժեշտ միջոցները։ Ֆրանսայի կողմէ կը մասնակցէին վարչապետը, ազգ. պաշտպանութեան, ծովային եւ օդանաւային նախարարները, Լոնտոնի դեսպանը, սպարապետ Զօր. Կամլէն, օդանաւային եւ ծովային հրամանատարները, իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ վարչապետը, արտաքին, ծովային, պատերազմական, օդանաւային նախարարները, ինչպէս եւ ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային հրամանատարները։ Ինչպէս Փարիզի մէջ, այս անգամ ալ Նորվեկիա եւ Լեհաստան կը մասնակցէին ժողովին, Լոնտոնի ներկայացուցիչներով։

Իտալիոյ դիրքը կը մնայ միշտ հարցական։ Իտալական մամուլը քանի մը օր առաջ մեղմացուցած էր լեզուն, բայց այժմ նորէն սլաքներ կ'ուղղէ Դաշնակիցներուն դէմ։ Ֆաշական շարքերու եւ արհեստակցութեանց ժողովին մէջ ալ բուռն ճառեր խօսուեցան, հասկցնելով թէ Իտալիա չի կրնար անտարբեր մնալ այս պատերազմին մէջ։ Լոնտոնի նախկին դեսպանը, Կրանտի, նշանակալից ճառ մը խօսեցաւ ժողովին մէջ, իբրեւ նախագահ։ Խօսքն ուղղելով Մուսոլինիի, յայտարարեց.— «Տո'ւչէ (Առաջնորդ), ֆաշական կայսրութիւնը չի կրնար մեկուսի մնալ ժողովուրդներու այս ընդհարումին մէջ (պատերազմ)։ Իտալացի ազգը իր քաղաքական խոր գիտակցութեամբ, որ կը բխի հազարամեայ փորձառութենէ մը եւ իր փառաւոր տասնամեակներէն, ճշգրիտ գիտակցութիւնն ունի իր պատասխանատուութեանց եւ պարտականութեան։ Ուրիշ կերպ ալ չի կրնար ըլլալ, երբ խնդիրը կապ ունի իր ազատութեան, իր զօրութեան, իր խիկ եւ ապագայ սերունդներու կեանքին հետ։ Դուք, Դուչէ, միշտ առաջնորդեցիք ժողովուրդը յաղթական պատերազմներու եւ խաղաղութեան վիթխարի գործերու մէջ, միշտ վստահ, հերոսական եւ անխախտ յանդգնութեամբ։ Այսօրուան ինչպէս երէկուան նշանախօսքն է բացարձակ հաւատարմութիւն ձեզի, Տո'ւչէ (Ժողովականները կ'աղաղակեն,— Տո'ւչէ, Տո'ւչէ)... կոյր հաւատք ձեր նշանակած նպատակներուն, լուռ հնազանդութիւն ձեր հրամանատարութեան եւ հրահանգներուն, համաձայն Իտալիոյ պատիւին եւ պատմական մեծ շահերուն»։

Լոնտոնի իտալական դեսպանը կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ, ի ներկայութեան Իտալիոյ առեւտրական պատուիրակին։ Կը կարծուի թէ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են նաեւ քաղաքական հարցերու եւ մասնաւորապէս Միջերկրականի մասին։

Գերմանիոյ արտաքին նախարարը շռնդալից յայտնութիւններ պիտի կատարէր շաբաթ օր, ինչպէս կը ծանուցանէին գերմանական անթելը եւ թերթերը։ Հրաւիրուած էին բոլոր օտար դեսպանները եւ թղթակիցները։ Ֆոն Ռիպպէնթրոփ խօսեցաւ եւ կարդաց զանազան փաստաթուղթեր, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակիցներն են պատասխանատուն Նորվեկիոյ արշաւանքին։ Փարիզ եւ Լոնտոն անմիջապէս պատասխանեցին, հերքելով եղած վերագրումները եւ պարզելով դէպքերու ընթացքը։ Պատերազմիկ երկիրներէն դուրս ալ մեծ տպաւորութիւն չգործեց Ֆոն Ռիպպէնթրոփի ճառը։

Նորվեկեան ճակատին վրայ կռիւները վերջնական ելքի մը յանգած չեն տակաւին եւ կը կարծուի թէ երկար պիտի տեւեն։ Վերջին օրերու կարգ մը ձախողանքներուն առթիւ Լոնտոնի թերթերը բացատրութիւններ հրատարակելով, կը թելադրեն զգուշանալ չափազանցութիւններէ կամ լաւատեսութենէ։ Այս առթիւ գիտել կուտան թէ կառավարութիւնը պարտաւոր է փորձ գիտուորներ զրկել եւ «կորովի ու արագ միջոցներ ձեռք առնել, կացութիւնը վերահաստատելու համար»։ Վերջին լուրերը աւելի նպաստաւոր են Դաշնակիցներուն համար։

(Շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԵՒ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան (241րդ եւ 242 րդ օր).—

Զեկոյց թիւ 473, մարտ 27, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։

Զեկոյց թիւ 474, իրիկուն.— Անցեալ գիշեր եւ ցերեկուան ընթացքին ետ մղեցինք գերմանական քանի մը պահակախումբեր։ Վոժի արեւմտեան շրջանին մէջ ձախողեցաւ տեղական յարձակում մը։

Զեկոյց թիւ 475, ապրիլ 28, առաւօտ.— Գործունէութիւն պահակախումբերու եւ հրետաձիգ ուժերու ճակատի զանազան կէտերուն վրայ։

Զեկոյց թիւ 476, իրիկուն.— Ոչ մէկ դէպք, բացի քանի մը հրետաձգութենէ եւ տեղական ընդհարումէ մը Վոժի արեւմտեան կողմը, որու միջոցին կորուստներ պատճառեցինք թշնամիին։

*** «Փառի - Սուառ», «Լը Փըթիժէռ» եւ ուրիշ թերթեր կը հաստատեն թէ շաբաթ օր երկու բուռն կռիւներ տեղի ունեցան, Հոռնպախ եւ Մոզէլի միջեւ։ Ամէնէն կարեւոր ընդհարումը տեղի ունեցաւ Սառրին Վոժի անմիջապէս արեւմտեան ռազմաճակատին վրայ։ Զօրաւոր հրետաձգութենէ մը վերջ, Գերմանները յարձակեցան Ֆրանսական յառաջապահ դիրքերէն մէկուն վրայ, մասնակցութեամբ երկու գումարտակներու։ Ֆրանսական դիրքին պահակազօրքը արիաբար կռուեցաւ իր ինքնաշարժ զէնքերով, բայց պիտի ընկճուէր թիւի գերազանցութեան առջեւ, եթէ օգնական զօրք չհասնէր։ Ցետոյ կացութիւնը բարեփոխուեցաւ եւ կատաղի կռիւէ մը վերջը թշնամին ետ մղուելով դիրքը մնաց Ֆրանսացիներուն ձեռքը։ Պատերազմին ամէնէն բուռն կռիւներէն մէկն էր այս, եւ երկու կողմերն ալ զգալի կորուստներ կրեցին։ Միւս կռիւը տեղի ունեցաւ Մոզէլի արեւելեան կողմը, հետախոյզ խումբերու միջեւ։ Այստեղ ալ քանի մը հոգի սպաննուեցան կամ վիրաւորուեցան։

*** Սըր Ս. Հօր, Անգլիոյ օդանաւային նախարարը, ճառ մը խօսելով

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏ

ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ԵԼՔԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Դաշնակիցները նոր զինուոր կը հանեն

Բրիտանական սպարապետութիւնը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակեց.—

Ապրիլ 27.— Ծթայնքէրի հիւսիսային շրջանին մէջ կացութիւնը կարեւոր փոփոխութիւն մը չկրեց։ Մեր պահակախումբերը գործեցին եւ քանի մը գերիներ բռնեցին։ Կուտպրանտստալի հովիտին մէջ ետ մղուեցաւ գերմանական ուժգին յարձակում մը Քվամի դաշնակից ուժերուն դէմ, ծանր կորուստներ պատճառելով հակառակորդին։ Թշնամի ճնշումը չէ դադրած այդ շրջանին մէջ եւ օդանաւային գործունէութիւնը կը շարունակուի Դաշնակիցներու հաղորդակցութեան գիծերուն եւ խարիսխներուն դէմ։ Ոչ մէկ դէպք Նարվիքի շրջանին մէջ։

Ապրիլ 28.— Թշնամին նոր յարձակում մը կատարեց Կուտպրանտսալի մեր դիրքերուն դէմ, բայց ետ մղուեցաւ։ Նոր զինուորներ ցամաք հանուեցան յաջողութեամբ, հակառակ թշնամի օդանաւային յարձակումներու Անտալնէսի եւ մեր հաղորդակցութեան գիծերուն դէմ։ Թշնամին օդանաւային թեթեւ գործունէութիւն ցոյց տուաւ Նարվիքի շրջանին մէջ, առանց որ եւ է կերպով խանգարելու մեր գործողութիւնները։ Նոր լուր չկայ Նամսոսի շրջանէն։

*** Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կռիւները կը շարունակուին չորս տարբեր ճակատներու վրայ։ Դաշնակիցները յաջողած են թշնամին կեցնել երեք շրջաններու մէջ, բայց Գերմանները յառաջ կը խաղան չորրորդ ճակատին վրայ։ Բուռն կռիւներ կը մղուին Թրոնտհայմի հիւսիսային եւ հարաւային մասերուն մէջ։ Գերմանական դիմադրութիւնը կ'աճի, բայց Դաշնակիցները թոյլ չտուին որ անոնց ուժերը միանան։ Գերմանները ծանր կորուստներ կրած են Քվամի մէջ, որ կէս ճամբան է Լիլէհամմէրէն Տոմպաս։ Նորվեկիացիները կասեցուցին թշնամին Վոսի մէջ, Պէրկէնէն 50 մղոն դէպի արեւելք։

Բրիտանական մարտանաւերը նոր ականներ տեղաւորեցին Նարվիքի ջուրերուն մէջ, աւելի մեկուսացնելու համար գերմանական զօրքը։ Նորվեկեան զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Գերմանները կրնան երկաթ փոխադրել միայն օդանաւով եւ թէ քանի մը գերմանական օդանաւեր խորտակուած են։ Գերմաններն ալ ականներ տեղաւորած են Ֆինլանտայի ծոցին մէջ։ Կ'ըսուի թէ Մոսկուա ձեռնարկ մը կատարած է Պերլինի մէջ, Շուէտի չէզոքութեան մասին։ Դաշնակիցները կատաղի կռիւներ մղեցին Վոսի շուրջը, գրաւելու համար Պէրկէնի նաւահանգիստը։

Հավասի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Գերմանները քարուքանդ ըրած են Նամսոս քաղաքը, օդանաւային ռմբակոծութեամբ, մասնաւորապէս հրձիգ ռումբեր գործածելով։

Դաշնակից նաւերը կը շարունակեն զինուոր եւ ռազմանիւթ, ինչպէս եւ ծանր թնդանօթներ փոխադրել Նորվեկիոյ նաւահանգիստները։ Մեծ յոյսեր դրուած են Ֆրանսայի ալպեան զինուորներուն և Հնդկաստանի լեռնային կռիւներուն վարժուած անգլիացի զինուորներուն վրայ։

Անգլիական սպարապետութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ ո եւ է անգլիացի զօրավար գերի բռնուած է։ Հեռագրի մը համաձայն, Օսլոյի օդակայանը ծանր վնասներ կրած է վերջին ռմբակոծութիւններու հետեւանքով։

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐ ԿԸ ԾԱՆՈՒՑԱՆԵՆ

Գերման սպարապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ապրիլ 27ին (Ն. Ե. Հ.).— Զինուորական պատճառներով սպարապետութիւնը մինչեւ հիմա տեղեկութիւններ չէր հաղորդած Նորվեկիոյ գերման զօրքին եւ ապրիլ 22ին ցամաք ելած անգլիական զօրամասերու ընդհարման մասին։ Այլեւս անհրաժեշտ չէ այս լռութիւնը։ Հետեւաբար սպարապետութիւնը կը ծանուցանէ.— Ապրիլ 22ին եւ 23ին, երբ գերման զինուորները կը շարունակէին Լիլէհամմէր խոյանալ անակնկալ, առաջին անգամ ընդհարեցան անգլիական ուժերու եւ ցրուեցին զանոնք։ Բոլորովին յանկարծակիի եկած, թշնամին փախաւ Տոմպաս, ետին ձգելով զէնքեր եւ զինուորական պիտոյք։ Մեր ձեռքն ինկան իբր 200 գերիներ, մէջն ըլլալով սպայակոյտի անդամ մը եւ հրամանատար մը, ինչպէս եւ մեծ քանակութեամբ գործողութեանց հրամաններ եւ թուղթեր, որոնք ամենաբարձր արժէք ունին քաղաքական եւ զինուորական տեսակէտով։ Ցամաք ելած ուրիշ անգլիական զօրամաս մը յարձակում կրեց Ծթայնքէրի մօտ, Թրոնտհայմի հիւսիսակողմը, եւ ետ մղուեցաւ կարճ կռիւէ մը վերջը։ Այստեղ յաջողեցանք գերի բռնել երկու անգլիացի սպաներ եւ 80 զինուորներ որոնք կը պատկանին Եորքշիրի թեթեւաղէն հետեւակազօրքի արքայական գունդին եւ Դ. գունդին։ Այս գունդերուն հրամանատարը իր զինուորներէն պահած էր գերման զօրքին ներկայութիւնը Նորվեկիոյ մէջ։ Երկու կէտերուն վրայ ալ երեւան ելաւ գերման զօրքին գերազանցութիւնը։

Նոյն սպարապետութիւնը ապրիլ 28ին ալ զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.— Նորվեկիոյ գերման զօրքը մեծ յաջողութեամբ կռուեցաւ ապրիլ 27ին, այն բոլոր կէտերուն վրայ ուր թշնամին կը դիմադրէր մեր յառաջխաղացութեան։ Թշնամին ետ մղուեցաւ մեր զօրքին կողմէ որ շարունակեց իր յառաջխաղացութիւնը։ Գերման օդանաւային ուժը մասնակցեցաւ ցամաքային ճակատամարտներուն, խանգարելով թշնամիին հաղորդակցութիւնները եւ շարժումները։ Նորէն անգլիացի զինուորներ գտնուեցան ապրիլ 27ին բռնուած գերիներու մէջ, ինչպէս եւ հրամանատար գնդապետ մը։ Խաղաղեցումը կը շարունակուի ամբողջ Նորվեկիոյ մէջ։ Վոսի գրաւումէն վերջը (Պէրկէնի արեւելեան կողմը), Նորվեկեան ջոկատներուն մնացորդները իրենց զէնքերը նետելով լեռները փախան։ Սթաւանկէրի շրջանին մէջ գերիներուն վրայ աւելցան 241 սպաներ, որոնց մէջ կը գտնուին կարգ մը անգլիացի օդաչուներ, եւ 2921 զինուորներ։ Մեր ձեռքն անցած մեծաքանակ զէնքերուն եւ ռազմամթերքին մէջ կային 22 թնդանօթներ եւ 267 գնդացիրներ։ Բացի այս աւարէն, Սթաւանկէրի շրջանին բոլոր մարտկոցները մեր նուաճումին ձեռքն ինկան։ Անգլիացիները շարունակեցին ռմբակոծել Նարվիքը ապրիլ 26էն 27ի գիշերը։ Անգլիական յածանաւ մը զարնուեցաւ Նարվիքի մէջ, ամենամեծ ռումբէ մը։ Անտալնէսի մէջ անգլիական օդանաւակիր յածանաւ մը քանի մը հարուածներ ստացաւ եւ անգործութեան դատապարտուեցաւ։ Մոլտէի ծովախորշին մէջ ընկղմեցան երեք անգլիական փոխադրանաւեր, համագումար 12.000 թոն տարողութեամբ, իսկ ուրիշ չորս նաւեր, համագումար 23.000 թոն, ծանր վնասներ կրեցին։ Անգլիական օդանաւ մը վար առնուեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ։ Երկու թշնամի սաւառնակներ խորտակուեցան գետնին վրայ։ Գերմանական սաւառնակ մը չվերադարձաւ։

Թուրքիոյ կորուստները առանց պատերազմի

Թուրքերէն «Թան»ի խմբագրապետը, Զէքէրիա Սէրթէլ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ.

— «Մենք պատերազմի չենք մտած, բայց այս տարի պատերազմի մէջ գտնուած երկիրներուն կրած աղէտէն ու կորուստներէն աւելի մարդկային եւ նիւթական կորուստ ունեցանք։

Երզնկանի երկրաշարժը Թուրքիոյ 30.000 մարդկային եւ մէկ միլիոն 500 հազար անասունի կորուստ արժեց։ Ասկէ զատ իր տունն ու ստացուածքը կորսնցնող, վիրաւորուած, այս տարուան համար արդիւնաբերելու կարողութիւնը կորսնցուցած հայրենակիցներուն թիւն ալ հարիւր հազար կրնանք ենթադրել։

Երկրաշարժին յաջորդեցին կարգ մը հեղեղներ, ողողումներ եւ այլ աղէտներ։ Երկրին մէջ չմնաց անկիւն մը ուր ողողումը չայցելէր։ Այս իրերայաջորդ աղէտներն ալ Անատոլուի մէջ անասուններու թիւին հարիւրէն 50ը, Թրակիոյ մէջ հարիւրէն 40ը քշեցին տարին։ Երկրին արջառին հարիւրէն 50ը կորսնցնել՝ այս տարի մեր միսի, կարագի, բուրդի, կաշիի եւ աղիքի արտադրութեանց կէսը կորսնցնել կը նշանակէ։

Այս բոլոր աղէտներուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ այս տարուան ձմրան խստութեան պատճառած վնասները։ Այն ատեն աւելի դիւրին կ'ըլլայ հաշուել մեր կացութեանը մէջ առաջ եկած բացը։

Մենք պատերազմի չենք մտած, բայց պատերազմին առաջ բերած ընդհանուր տագնապը հեռու չէ մնացած ընդհանուր կեանքի վրայ իր ազդեցութիւնը ցոյց տալէ։

Թէ ներքին աղէտներուն, թէ միջազգային տագնապին մեր երկրին մէջ առաջ բերած ազդեցութիւններն ալ բոլորս ամէն օր կը զգանք մեր կեանքին մէջ։ Ապրուստը օր ըստ օրէ կը սղէ։ Լուրիան, կարագը թարմ թէ պահածոյ բանջարեղէնները, միսը, որոնք երկրին մէջ կը հասնին եւ առատօրէն պէտք է գտնուին, ասոնց բոլորին գինը անցեալ տարուան հետ բաղդատելով հարիւրին 50էն մինչեւ հարիւրին 100 բարձրացած են։ Իսկ ներածուած ապրանքներուն գիներուն բարձրացումը անհամեմատ է։ Կարգ մը նիւթեր գտնելն ալ անկարելի դարձած է։

*** Էրէյլիի մօտ, Քոզլուի (Զօնկուլտաք) հանքերուն մէջ, որ կը շահագործուին իտալական ընկերութեան մը կողմէ, փլուզում մը պատահելով 40 հոգի փլատակներուն տակ մնացին։ Միայն երեք հոգի փրկուեցան, ծանրապէս վիրաւորուած։

Թուրքիա կը հետապնդէ Գերմանները եւ կասկածելի օտարականները

«Փառի - Սուառ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պոլսէն (27 ապրիլ).— Թրքական իշխանութիւնները կը շարունակեն միջոցներ ձեռք առնել, խափանելու համար գերման գործակալներու աշխատանքները երկրին մէջ։ Առջի օր խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ Պոլսոյ մէջ, նախագահութեամբ Ապահովութեան վերատեսուչին եւ մասնակցութեամբ ոստիկանական տեսուչներուն։ Գործունէութեան ծրագիր մը որոշուեցաւ եւ մասնաւոր հրահանգ մը հաղորդուեցաւ այն բոլոր ոստիկաններուն որ մասնաւորապէս յատկացուած են օտարականներու հսկողութեան։

Այս միջոցներուն առաջին արդիւնքը երեւցաւ անմիջապէս։ Ոստիկանութիւններ, բռնեց 45 ռումբեր եւ զանազան թուղթեր։ Ձերբակալուած երեք թիւնը յանկարծ խուզարկելով շէնք մը ուր կը բնակէին երեք ամուրի Գերման Գերմանները հարցաքննուեցան Ապահովութեան վերատեսուչին կողմէ։ Թուրքիոյ զանազան մասերէն ալ կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած են Գերմաններ, իբրեւ լրտեսներ։ Միեւնոյն ատեն ոստիկանութիւնը ձեռնարկեց կասկածելի անձերու վտարման։ Թուրք թերթերը այս առթիւ կը յիշեն օտար անձնաւորութեան մը կինը որմէ խնդրուած է առ այժմ հեռանալ երկրէն։

Միւս կողմէ, Ազգ. Ժողովը կ'ուսումնասիրէ Թուրքիա բնակող օտարականներու օրէնքին փոփոխութեան խնդիրը։ Ոստիկանութիւնը արդէն քննած է վերջին տարիներու ընթացքին տրուած անձնագիրները։ Ապահովութեան տեսչութիւնը պիտի քննէ նաեւ Թուրքիոյ գերման գործակալներու գործունէութեան ուրիշ մէկ ձեւը։ Առենէ մը ի վեր օտար եւ մասնաւորապէս անգլիական եւ ֆրանսական ձայնասփիւռները կը խանգարուին այնպիսի ձեւով մը որ միայն թրքական հողէն վրայ կրնայ կատարուիլ։ Կը փնտռուի այս խանգարման հեղինակը։ Այս բոլոր միջոցները գոհունակութեամբ ընդունուեցան ժողովուրդին կողմէ։

*** Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը միաձայնութեամբ փոխեց զինուորական օրէնքին 58րդ յօդուածը, որուն համաձայն 45 օրէն չորս ամսուան կը բարձրանայ պահեստի զինուորներու մարզանքի շրջանը, նախարարական խորհուրդին մէկ որոշումով։ Այս տրամադրութեան ենթակայ են նաեւ պահեստի սպաները։

*** Թուրքիոյ օդանաւային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն Տարտանէլի արգիլեալ գօտին կը տարածուի դէպի արեւելք։

ԱՆԳԼԻՈՅ ներքին նախարարը պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին, խափանելու համար կասկածելի տարրերու գործունէութիւնը։ Աշխատաւորական երեսփոխան մը գանգատեցաւ թէ ֆաշականները ազատօրէն կը գործեն, թուցիկներ փակցնելով պատերու վրայ։ Պահպանողական երեսփոխան մըն ալ պահանջեց օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավար կուսակցութիւնը։

4000 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ եւ կարգ մը նացի գործակալներ ձերբակալուած են Ֆրանսայի մէջ, պատերազմին սկիզբէն ի վեր։

«Հայրենիք» շաբաթաթերթը

Անգլիերէն լեզուով հրատարակուող մեր այս օրկանը փետրուարի վերջը լրացուց իր վեցերորդ տարին եւ Մարտին սկսաւ եօթներորդ տարեշրջանը :

Եթէ առնենք նախորդ տարիներու հաւաքածոները եւ բաղդատենք իրարու հետ, կը տեսնենք որ «Հայրենիք» շաբաթաթերթը՝ հաւատարիմ մնալով հանդերձ առաջին օրէն իսկ որդեգրած իր հիմնական ուղղութեան, ամէն տարի աշխատած է աւելի ու աւելի գոհացնել մեր նոր սերունդին պահանջները, որոնք եղած են ու կը մնան առաւելապէս ազգային :

Ինչպէս ուրիշ գաղութներու, այնպէս ալ մեր գաղութին հայ նոր սերունդը կը գտնուի ցեղին համար կորսուելու վտանգին առջեւ :

Քանի տարիները կ'անցնին եւ իրենց հետ կը տանին մեր հին սերունդի աւագ ներկայացուցիչները, այնքան աւելի սպառնալից կը դառնայ նորերու կացութիւնը :

Անհրաժեշտ էր խորհիլ նոր սերունդը մեր ազգային կեանքին կապելու նոր միջոցներու մասին: Առոնցմէ մէկն էր՝ տարուէ տարի աւելի մեծ թիւով ամերիկեան երկրորդական ու բարձրագոյն կրթարաններէն ելլող հայ երկսեռ երիտասարդութեան մատչելի լեզուով եւ հայ կեանքը ներկայացնող բովանդակութեամբ պարբերականի մը հրատարակութիւնը :

Այսպէս էր որ վեց տարի առաջ հիմնուեցաւ մեր անգլիերէն շաբաթաթերթը :

Իր կեանքի վեց տարիներու ընթացքին՝ «Հայրենիք» շաբաթաթերթի մեծագոյն ծառայութիւնը եղաւ ստեղծումը այն ջերմ հետաքրքրութեան, որ ներկայիս կը ցուցաբերէ մեր նոր սերունդը դէպի մեր ազգային ապրումներն ու ձգտումները:

Մեր պատմութեան գլխաւոր դրուագներու ծանօթացումը, հայ գրականութեան լաւագոյն արտադրութիւններէն կարեւորագոյններուն թարգմանաբար ներկայացումը, Հայաստանի եւ գաղութներու մեր ժողովուրդի կեանքին ամփոփ պատկերացումը բերին մեր նոր սերունդը այն համոզումին թէ՝ իր պատկանած ցեղը իր բաժինը բերած է աշխարհի մշակոյթի զարգացումին, նոյնիսկ օտար գիտնականներու վկայութեամբ:

Նման ծանօթութիւնները ոչ միայն աճիլ չարժեցին մեր նորերու հետաքրքրութիւնը, այլեւ գալի կերպով ցնցեցին ցեղային ստորադասութեան այն զգացումը, որ բոյն էր դրած անոնց մէջ, անշուշտ իբր հետեւանք մեր ազգային արժէքներէն իրենց հեռու մնալուն :

Հետաքրքրութեան աճումը եւ ցեղային ստորադասութեան տեղատուութիւնը իրենց հետ բերին մայրենի լեզուն սորվելու փափաքը: Մինչ առաջ նկատելի էր արհամարհանքի մօտեցող անտարբերութիւն մը դէպի հայ լեզուն, այժմ շատերը կը գիտակցին որ՝ մեր ազգային արժէքները լաւ ճանչնալու համար, անհրաժեշտ է հիմնովին սորվիլ հայ լեզուն: Եւ այս ոչ միայն անոր համար որ անկարելի է ամէն ինչ թարգմանել, այլ մանաւանդ այն պատճառով որ լաւագոյն թարգմանութիւնն ալ չի կրնար ներկայացնել բնագրի նրբութիւններն ու բառերուն տակ ծածկուած բուն ոգին :

Վեց տարիներու համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը՝ «Հայրենիք» շաբաթաթերթի ունեցած օգտակարութիւններէն մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է նաեւ հայ նոր սերունդի ժամադրավայրը դառնալու պարագան :

Արդարեւ, տարուէ տարի բազմացաւ թիւը անոնց, որոնք սկսան իրենց աշխատակցութիւնը բերել մեր շաբաթաթերթին, ինքնուրոյն թէ թարգմանական պատմուածքներով եւ բանաստեղծութիւններով: Թարգմանութիւնները եղած են բացառաբար հայ գրականութեան աչքառու դէմքերու գործերէն, իսկ ինքնուրոյն գրուածքները մշակած են հայ անցեալ ու ներկայ կեանքին կապուած նիւթեր :

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս «Հայրենիք» շաբաթաթերթի պատմուածքները գնահատուած են ամերիկեան տարեկան ժողովածուներու հռչակաւոր հեղինակ էտուըրտ Ճ. Օ'Պրայնի կողմէ, որ ամերիկեան 13 առաջնակարգ հրատարակութեանց մէջ 5րդ տեղը տուած է մեր թերթին :

Ճիշդ է որ մեր շաբաթաթերթը ամերիկեան գրականութիւն մշակելու համար չէ հիմնուած, բայց այդ մարզին մէջ իր ունեցած աչքառու դերը կրնայ ապացոյց մը նկատուիլ՝ իր հետապնդած բուն նպատակի յաջող ընթացքին, այսինքն մեր նոր սերունդը հայ կեանքին կապելու առաջադրութեան իրականացումին :

Ձենք ըսեր որ «Հայրենիք» շաբաթաթերթը ամէն տեսակէտով կատարեալ պարբերական մըն է, բայց անվարան կրնանք յայտարարել որ զայն հրատարակող կազմակերպութիւնը ըրած է ու կ'ընէ իր կարելին, որպէսզի այս թերթը դառնայ մեր նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան ազդակներէն մին ու այս կերպով նպաստէ ազգապահպանման մեր ճիգերու պսակումին :

Իւրաքանչիւր պարբերականի կատարած դերը կախում ունի ոչ միայն իր բովանդակութենէն, այլեւ իր տարածումէն: Ձի բաւեր օգտակար նիւթեր տալ, անհրաժեշտ է նաեւ այդ նիւթերը հասցնել ընթերցողներուն ձեռքը :

Այս տեսակէտէն «Հայրենիք» շաբաթաթերթը գանգատելու հիմնական պատճառ չունի, բայց աւելին կը ձգտի: Թէեւ մեր թերթը Միացեալ Նահանգներէն զատ բազմաթիւ բաժանորդներ ունի Քանատայի, Եգիպտոսի, Կիպրոսի, Պաղեստինի, Իրաքի ու Իրանի մէջ, բայց իր բաժանորդները կրնան կրկնապատկուիլ այս տարի իսկ, եթէ անտարբերները ազգային կեանքով հետաքրքրելու զօրաւոր շարժում մը ծայր տայ մեր նոր սերունդին մէջ :

« Հայրենիք » շաբաթաթերթի տարածումը պէտք է զբաղեցնէ նաեւ մեր հին սերունդը, որ մինչեւ հիմա տեսած պիտի ըլլայ անոր կատարած կրկնակ դերը ազգային եւ օտար շրջանակներու մէջ :

«Հայրենիք» շաբաթաթերթը մեր ազգապահպանման կարեւոր ազդակներէն մին է: Այս մասին ոչ մէկ կասկած :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

Իտալիա պիտի շարժի՞ եւ ե՞րբ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը, Օր. Տորոթի Թոմսըն, որ վերջերս Անգարա գացած էր, վերադարձած է Պուքրէշ: Այս անգամ իր նամակը ըղղուած է Իտալիոյ բանալիք դիրքին: «Նիւ Եորք Հէրըլտ» արտատպած ըլլալով այս թղթակցութիւնը, կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

Անշուշտ Մուսոլինի բան մը հասկցնել կ'ուզէ երբ կ'ըսէ թէ ինք պիտի ընտրէ գործելու վայրկեանը: Այդ պահը կրնայ աւելի մօտ ըլլալ քան կը կարծեն ամէնէն լաւատեսները: Հիմնուելով Պրէններէի վերջին տեսակցութեան վրայ — վեց շաբաթ առաջ — կրնանք աւելի լաւ գտնել: Կրնանք ենթադրել թէ Հիթլէր Մուսոլինիի հանդիպեցաւ որովհետեւ կը խորհէր յարձակում մը կատարել արեւմուտքի մէջ. կրնանք այդպէս կարծել, որովհետեւ անկէ ի վեր այդ յարձակումը տեղի ունեցաւ եւ լիովին քաջալերուեցաւ Մուսոլինիի կողմէ: Իտալիոյ Փաշական կուսակցութիւնը բոլորովին տարբեր դիրք մը բռնած է Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի քան Ֆինլանտայի արշաւանքին հանդէպ : Եւ հաւանական է նոյն ինքն Մուսոլինիի խօսքերէն թէ «հաղորդակցութիւն մը կայ Հիւսիսային ծովուն եւ Միջերկրականի միջեւ»: Եւ արեւմուտքի մէջ կատարուած այս շարժումին պիտի ընկերանայ կամ յաջորդէ գործողութիւն մը Միջերկրականի մէջ:

Այս պատերազմը մինչեւ հիմա տեսակ մը նմոյշ եղաւ: Փոխանակ մէկ պատերազմի, տեսանք շարք մը պատերազմներ, պատերազմի նմոյշներ: Գերմանիա, Ռուսիա եւ Իտալիա դաշնակիցներ չեն, բառին սովորական իմաստով: Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա իրապէս Դաշնակիցներ են: Անոնք հասարակաց քաղաքականութիւն մը եւ ընդհանուր ռազմավարութիւն մը ունին: Բայց Հիթլէր, Մուսոլինի եւ Ստալին պարզապէս համաձայնած են, լռելեայն կամ բացէ ի բաց, բանեցնել զանազան ճամբաներ կամ ճամբաներու զանազան մասեր: Բոլորովին տարբեր պատճառներով եւ նպատակներով, անոնց իւրաքանչիւրը անձնապէս շահագրգռուած է տկարացնելու կամ կործանելու Ֆրանսական եւ բրիտանական կայսրութիւնները : Իւրաքանչիւր արարք, ըլլայ Գերմանիոյ կողմէ Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի կամ Նորվեկիոյ մէջ, կամ Ռուսիոյ կողմէ Ֆինլանտայի մէջ, կամ Իտալիոյ կողմէ Եթովպիոյ մէջ, նըպաստած է այս միակ նպատակին որ հասարակաց է երեքին համար ալ : Անոնց աշխարհագրական բաժանումը եւ ուժի տարբեր տեսակները կարելի կը դարձնեն անջատ գործել, թերեւս առանց ռազմագիտական համաձայնութեան, իւրաքանչիւրը իր ժամանակին: Ամփոփելով, կրնանք ըսել թէ երեքէն ոչ մէկը կը մտածէ թէ ի՛նչպէս կամ ի՛նչ միջոցներով միւսները պիտի նպաստեն խորտակելու հասարակաց թշնամիներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ուժը:

Արդ, կը թուի թէ Մուսոլինիի համար ժամանակն է իր հունձքը քաղելու այս տարօրինակ պատերազմին մէջ: Ան մինչեւ հիմա բան մը առած չէ պատերազմէն, բացի կարգ մը շահաւէտ փոխանակութիւններէ: Թերեւս իրաւունք ունին այն խելացի Դուլիթները որ կը կարծեն թէ Մուսոլինի չուզեր կռուիլ Գերմանիոյ կողքին, որովհետեւ Իտալիոյ հանրային կարծիքը հակագերման է, կամ չուզեր պատերազմի բռնուիլ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Բայց Ռուսաստան ալ չուզեր կռուիլ Գերմանիոյ կողքին, կամ պատերազմի բռնուիլ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, եւ սակայն զբաւեց Ֆինլանտան, եւ խուսափեցաւ երկուքէն ալ: Ես կը կարծեմ թէ ա՛յս է նաեւ Իտալիոյ ծրագիրը: Ան պիտի ջանայ բան մը փրցնել առանց քաղաքական եւ դիւանագիտական դաշնակիցէ մը աւելի բան մը դառնալու Գերմանիոյ, եւ պիտի ջանայ բան մը շահիլ, առանց անմիջապէս Իտալիան պատերազմի բռնելու Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Դժուար կ'երեւայ այս, բայց ոչ անկարելի: Մուսոլինի կրնայ խորհիլ թէ ցորչափ Մեծն Բրիտանիա ըլջօրէն բռնուած է Հիւսիս. ծովուն մէջ, պիտի չուզէ որ եւ է բան ընել Միջերկրականի մէջ: Ան կրնայ մտածել թէ Զօր. Վէկանի բանակը Սուրիոյ մէջ տակաւին այնքան զօրաւոր չէ որքան պիտի ըլլայ քանի մը ամիսէն, եւ թէ մինչեւ որ ան իր վերջնական ուժին չհասնի Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները պիտի չուզեն սուղանաւերու եւ օդանաւերու համախմբել Միջերկրականի մէջ: Ան կրնայ պատճառաբանել թէ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ ներշնչած վախը թոյլ պիտի չտայ որ պալքանեան պետութիւնները օգնութեան համնին իրենցմէ մէկուն, եթէ յարձակում կրէ Իտալիոյ կողմէ: Որովհետեւ Գերմանիոյ ցամաքային ուժերը կաշկանդուած չեն, եւ եթէ Ռումանիա օգնութեան փութայ, օրինակ Եուկոսլավիոյ, Գերմանները բուն պատրուակը դառած պիտի ըլլան յառաջ խաղալու եւ քարիւղի հորերը գրաւելու, շատ նպաստաւոր պահու մը:

Եթէ ճիշդ են Մուսոլինիի հաշիւները, ինչ ձեռնարկ ալ կատարէ յաջողութեամբ, Գերմանիա պարզապէս Իտալիոյ համար կռուած պիտի ըլլայ:

Ի՞նչ արդարացում պիտի գտնէ գործողութիւն մը կատարելու համար, օրինակ՝ Տալմացիոյ (Եուկոսլավիա) ծովեզերքին դէմ: Հաւանաբար ոչ աւելին քան այն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա բան մը կը ծրագրէին եւ թէ Իտալիա պէտք ունէր այդ ծովեզերքին, իր պաշտպանութեան համար: Թերեւս իբրեւ շարժում մը ռուսական ծաւալման Պալքաններու մէջ, ինչ որ հաճելի է ամէնուն համար Իտալիոյ մէջ, Վատիկանն ալ հաշուելով: Ամէն պարագայի մէջ, ես Մուսոլինին կը դատեմ իր սպառնալիքներէն: Իր ժամանակը կը մօտենայ: Անշուշտ, երբ երեքը կտոր մը այստեղէն, կտոր մը այնտեղէն խածնելով տկարացնեն Դաշնակիցները եւ ռազմագիտօրէն ջլատեն, երեքը միասին պիտի խոյանան անոնց վրայ: Այն ատեն մեծ աւարներ պիտի ունենան բաժնելու համար :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme — Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՌԻՒՆԵ՞Ր ԵՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԵՐ

«Խորհ. Հայաստան» ժամանակ առ ժամանակ կը հրատարակէ երկար ցանկեր, իբրեւ արդիւնք կոմունիստ կուսակցութեան ծոցին մէջ կատարուած մաքրագործումներու, որոնք պարբերական դարձած են այլեւս, ճիշդ ինչպէս ... բնախօսական կարգ մը ծանօթ երեւոյթներ: Փետրուարի մէջ հրատարակուեցան երկու մեծ ցանկեր, որոնց մէջ նշանակուած են ոչ միայն անունները կուսակցութենէն վտարուողներուն, այլեւ անոնց յանցանքները: Ճիշդ է թէ յաճախ այդ յանցանքները կը կայանան գինովութեան, կեղծումներու, գողութեան, հակակուսակցական մեղքերու մէջ: Երբեմն այդ ցանկերուն մէջ կը հանդիպինք յանցանքի հետեւեալ յատկանշական արձանագրութիւններուն — Վտարուած է «հակայեղափոխական ազգականներու հետ կապ պահելուն հետեւանքով»: Կամ՝ «Դաշնակցական բանակի մէջ ծառայած ըլլալուն համար»: Աւելի հետաքրքրական՝ «իր ամուսնոյն՝ ժողովուրդի թշնամի Գալստեանի հետ կապ պահելուն համար»: Նոյնիսկ՝ «կուսակցական կեանքէ կտրուած ըլլալուն» մեղքով:

Արդ, կուսակցութենէ վտարուիլ կը նշանակէ անօթի մնալ կամ ենթակայ ամէն հալածանքի, նոյնիսկ աքսորի:

Կարեւորը, այս անգամ, հետեւեալ արձանագրութիւնն է զոր կը քաղենք «Խորհ. Հայաստան»ի Փետրուար 21ի թիւէն.—

« Նահապետ Վարդանեան, որ կոմունիստ կուսակցութեան անդամ էր 1926էն ի վեր, վտարուած էր 1937ին՝ կարմիր զօրամասերու դէմ մղուած կռիւներուն մասնակցելու եւ հակայեղափոխական տրոցկիստներու հետ կապ պահելու մեղադրանքով»:

Ե՞րբ տեղի ունեցեր են այդ կռիւները կարմիր զօրամասերու դէմ, Հայաստանի մէջ, Թրոցքին վտարուած ժամանա՞կ թէ աւելի վերջ:

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

Երեւանի գիտութեանց ակադեմիան բացաւ ընթերցարան մը, ուր մասնաւոր ծրագրի մը վրայ՝ ներկայ տարուան մէջ տեղի պիտի ունենան 14 պատմագիտական ընթերցումներ :

Ակադեմական Յ. Մանանդեան պիտի կարդայ Տիգրան Մեծ եւ Հռոմ իր մէկ աշխատութիւնը :

Մ. Ներսէսեան՝ Զէյթունցիներու ազատագրական շարժումը խորագրով իր մէկ ուսումնասիրութիւնը :

Կ. Կաֆադարեան՝ Մեսրոպ Մաշտոց եւ հայկական ձեռագրերը խորագրով իր մէկ ուսումնասիրութիւնը:

Առաջին ընթերցումը տեղի ունեցաւ Մարտ 15ին :

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՆԻՍ.— Օր. Հերմինէ Միսքճեան Ֆրանս. Կ. Խաչի 42 անդամուհիներուն հետ յաջողութեամբ աւարտած է 7ամսեայ հիւանդապահութեան դասընթացքը եւ վկայականն ստացած, ինք միակն ըլլալով իբրեւ օտարական բոլոր աւարտողներուն մէջ: Ցետոյ, շաբաթական մէկ դասի ալ հետեւած է կրաւորական պաշտպանութեան դասընթացքին մէջ եւ յաջողութեամբ աւարտելով վկայական ստացած է:

ՀԱՅ ՍՊԱՅ ՄԸ

Պոսթընի թերթերը կը գրեն թէ Տորչեսթըր բնակող Պ. Փօլ Ճէլէկեան վերջերս Հայ Սքուլ ով Քոմսըրի զինուորական մարզանքի մրցումին մասնակցելով, Ճօն Ճէյ Քրիտընի հետ միասին արժանացած է «ուսանող գնդապետի — աստիճանին, իրենց ցայտուն մարզական արժանիքներուն համար:

Մրցումին մասնակցած են 24 հարիւրեակներ, ընդամէնը 1250 դպրոցականներով (քըտէթ):

Հարիւրապետ Փօլ Ճէլէկեան (3րդ ջոկատ Ա. գունդէն) եւ հարիւրապետ Ճօն Ճէյ Քրիտըն գնահատուած են իրենց գերազանց մարզանքներուն համար: Այս երկու երիտասարդները պիտի ղեկավարեն Պոսթընի քաղաքի այս տարուան յունիս ամսուան զինուորական — դպրոցական շքերթը :

Պոսթընի ամերիկեան թերթերը հրատարակեցին երկու երիտասարդներուն նկարները : Մէսէչուսէց նահանգի դպրոցական պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ հայ պատանի մը կ'արժանանայ զինուորական աստիճանի մը : Փօլ հասակաւոր, վայելուչ պատանի մըն է եւ շատ կը սիրէ զինուորութիւնը :

Զինուորներուն համար

Պ. Աւետիս Նատիրեան 20 ֆրանք կը տրամադրէ, «Յառաջ» ղրկելու համար հայ զինուորներու :

«ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՐԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇԸ»

«Տոքթ. Էլկին Կրոսքըրզ, Մ. Նահանգներու Գանձային բաժնի տնտեսագէտը, Ամերիկեան Գրողներու Բարեկամներէն ստացաւ անոնց տարեկան 1000 տոլարի պարգեւը՝ իր գրած «Արարատ» վէպին համար: Տոքթ. Կրոսքըրզ ըսաւ թէ 1922ին Հարաւային Ռուսիոյ մէջ գործող նպաստամատոյց առաքելութեան մը հետ տեսաւ Արարատ Լեռը, որ կը խորհրդանշէ այն հաւատքը, որ պահպանած է Հայերը դարերու հալածանքի մէջէն: Եւ եզրակացուց .

— « Արարատի մէջ ես տեսայ պատգամ մը բոլոր ուրիշ ժողովուրդներուն, որոնք այս օրերս կը դիմաւորեն բնաջնջումի սպառնալիքը: Ձեր կողմէ ինծի տրուած այս պարգեւին մէջ ես կը տեսնեմ ձեր շահագրգռութիւնը հանդէպ Արարատ Լերան եւ անոր խորհրդանշանին »:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն վարչութեան անդամուհի տիկին Փ. Պէրպէրեանի, իր քրոջ մահուան տխուր առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մարիամ Մաթոսեան, Պօղպըեանի Իյտէլէ գիւղէն, հօր անունը Պարսամ, մօր անունը Լուսիա: 16 տարի առաջ կը գտնուէր Սայտայի (Սուրիա) որբանոցին մէջ: Իր ճշգրիտ հասցէն տուողին մէկ տարեկան «Յառաջ» նուէր: Իմացնել՝ զինուոր Կարապետ Մաթոսեանի, « Յառաջ »ի հասցէով :

«պժգալի կեղծաւորութիւն» կոչեց Ֆոն Ռիպպէնթրոփի այն ամբաստանութիւնը թէ Դաշնակիցները դաւ մը սարքած էին Նորվեկիոյ դէմ: Ցետոյ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը վճռած է ձեռք անցընել օդերու տիրապետութիւնն ալ, ինչպէս ապահոված է ծովերու տիրապետութիւնը:«Մենք Նորվեկիոյ մէջ այս օդանաւային պատերազմը կը մղենք շատ աննպաստ պայմաններու մէջ: Գերմանները խարիսխներ ունին, մենք չունինք: Գերմանները իրենց թռիչքները կը կատարեն նորվեկեան հողէն: Մենք ստիպուած ենք ծովը կտրել 300 մղոն հեռուէն, գործողութեանց վայրը հասնելու համար: Մեր օդաչուները կռիւ կը մղեն հազար մղոն տարածութեան մը վրայ: Անոնք թռիչքներ կը կատարեն բեւեռային շրջաններու մշուշին, ձիւնին եւ սաստիկ ցուրտին մէջ: Այսօր մեր թեւերը տարածուած են Սառուցեալ ովկիանոսին վրայ: Այսօր անոնք ծածկուած են սառերով: Վաղը յաղթութեան արեւը պիտի շրջապատէ զանոնք իր ոսկի ճառագայթներով»:

Գերմանիոյ արտաքին նախարարը կ'ամբաստանէ

Դաշնակիցները կը հերքեն եւ կը հեգնեն

Գերմանիոյ արտաքին նախարարը մասնաւորապէս հրաւիրելով Պերլինի դեսպանները եւ օտար թղթակիցները, ճառ մը խօսեցաւ Նորվեկիոյ դէպքերուն վրայ, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակիցներն են արշաւանքին պատասխանատուն: Այս առթիւ կարդաց շարք մը փաստաթուղթեր :

Նախարարը նորէն կրկնեց թէ Հիթլէր միշտ խաղաղութիւն կ'ուզէր, բայց «արեւմտեան պետութիւններն էին որ պատերազմ հռչակեցին Գերմանիոյ դէմ, առանց պատճառի»: Ցետոյ ըսաւ թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նպատակն է ընդարձակել պատերազմի դաշտը, չէզոքներն ալ ասպարէզ քաշելով: Այս առթիւ յիշեց կարգ մը փաստաթուղթեր որոնք հրատարակուած են արդէն, Զըրչիլի ճառը յունուար 21ին, «Ալթմարք» շոգենաւին դէպքը եւն.: Ցետոյ պատմեց թէ արեւմտեան պետութիւնները Ֆինլանտայի պատերազմը առիթ մը սեպեցին միջամտելու, թէ անոնց զինուորները պատրաստ էին մեկնելու, բայց Ֆինլանտա չուզեց, թէ գերման զօրքը բազմաթիւ փաստաթուղթեր ձեռք անցուցած է Նորվեկիոյ մէջ, որոնք կ'ապացուցանեն որ«Նորվեկիա պատրաստ էր մասնակցելու իր իսկ չէզոքութեան բռնաբարման», մինչդեռ Շուէտ բոլորովին տարբեր դիրք մը բռնեց: «Գերմանիա նոր միջոցներ ձեռք առաւ, երբ իմացաւ որ Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'ուզեն միջամտել Հիւսիսի մէջ: Այն ատեն Առաջնորդը հրամայեց գերմանական նաւատորմին ճամբայ ելլել: Անգլիա եւ Ֆրանսա ականներ տեղաւորեցին, պաշտպանելու համար անգլեւֆրանսական արշաւագունդը որ արդէն ճամբայ ելած էր այդ միջոցին»: Վերջապէս ըսաւ թէ յուշատետրեր եւ ուրիշ կարեւոր թուղթեր բռնուած են անգլիացի գերիներու վրայ, Նորվեկիոյ գործողութեանց մասին:

Այս ճառէն անմիջապէս վերջը, Աժանս Հավաս պաշտօնական ղեկոյց մը հրատարակեց , որ կը հերքէ Ֆոն Ռիպպէնթրոփի վերագրումները, միեւնոյն ատեն հեգնելով ճառին «չնդալից» հանդամանքը: Ձեկոյցը դիտել կուտայ թէ Գերմանիա միեւնոյն մեթոտին դիմեց Միւնիխի ժողովէն վերջն ալ, ինչպէս Չեխոսլովաքիոյ գրաւման նախօրեակին: «Վերջապէս, Փարիզի մէջ զարմանք պատճառած է այն պարագան որ Ֆոն Ռիպպէնթրոփ մեղադրելով Նորվեկիան եւ պատկեր հիւսելով Շուէտի գլխուն, խուսափեցաւ որ եւ է խօսք ընել Տանըմարքայի մասին,— Հարիւրին հարիւր զոհը գերմանական նախայարձակման »:

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ալ «սուտ եւ նենգամիտ» կոչելով Գերմանիոյ արտաքին նախարարին վերագրումները, դիտել կուտան.— Ճիշդ է որ անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները, ինչպէս յայտարարեցին բացէ ի բաց, վճռած էին զարգացնել Գերմանիոյ կեղծումը նորվեկեան ջուրերուն մէջ եւ ատոր համար էր որ ականներ տեղաւորեցին .— Դաշնակիցները ջանացին արտօնութիւն ստանալ զօրք ղրկելու Ֆինլանտա, Նորվեկիոյ եւ Շուէտի ճամբով, բայց երբ արտօնութիւնը մերժուեցաւ, մէկդի դրին այդ ծրագիրը.— Եթէ դաշնակից զօրքը պատրաստ ըլլար Նորվեկիա ցամաք ելլելու, երբեք պիտի չուշանար Նորվեկիոյ եղած օգնութիւնը.— Եթէ ականներու տեղաւորումը զօրք հանելու նախապատրաստութիւն էր, Դաշնակիցները երբեք պիտի չծանուցանէին զայն: Անոնք ծանուցին պարզապէս նկատի առնելով չէզոքներու շահերը «զոր Գերմանիա միշտ արհամարհած է այնքան ամօթալի կերպով».— Գերմանական արշաւագունդը շոգենաւ նստաւ ականներու տեղաւորումէն օրեր առաջ.— Հանրածանօթ իրողութիւն է որ Գերմանները Նորվեկիա զօրք հանեցին շնորհիւ գերման գաղտնի գործակալներու աջակցութեան.— Սուտ է թէ Դաշնակիցները կ'ուզեն ընդարձակել պատերազմի դաշտը :

Միջազգային մամուլին հետ, Թուրք թերթերն ալ կը ծաղրեն Ֆոն Ռիպպէնթրոփի յայտնութիւնները, իբրեւ ռազմախաղ :

ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ արշաւանքին 25ամեակին առթիւ, Նոր Զելանտայի զօրքին հրամանատարը Եգիպտոսէն հեռագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ սպայակոյտի նախագահ Ֆէվզի Չաքմաքի: Այս առթիւ ծաղկեպսակներ դրուեցան Տարտանէլի անգլիական եւ թրքական յիշատակարաններուն վրայ:

ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒ վրայ տուրք պիտի հաստատուի Անգլիոյ մէջ, պատերազմի պատճառով, մէկ սթերլինի վրայ հաշուելով մէկ շիլին, բացի ուտեստէն, վառելանիւթէն, լոյսէն եւ կարգ մը նիւթերէ որոնք արդէն տուրքի ենթարկուած են :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ խորհրդային դեսպանը Մոսկուա գնաց օդանաւով, առանց նախապէս ծանուցանելու իր մեկնումը: Ինչպէս գրած էինք, Սոֆիայի խորհրդային դեսպանն ալ յանկարծ Մոսկուա մեկնեցաւ, դարձեալ օդանաւով: